Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahe̲he̲ Ka

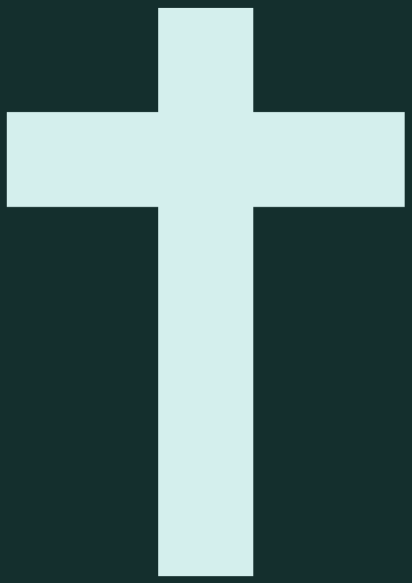

New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo)

Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahe̲he̲ Ka
New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo̲)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ninzo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
Printed book ISBN 9789789156047

The New Testament

in Ninzo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
d46fed5f-6317-5355-ab77-aef8925db2e6

Contents

Matiyu 1
Marrku 51
Luka 82
Yohana 134
Indu 172
Roma 220
1 Korrintiya 244
2 Korrintiya 265
Galatiya 279
Afisa 288
Filipiya 297
Kolosiya 304
1 Tesalonika 310
2 Tesalonika 315
1 Timoti 318
2 Timoti 325
Titu 330
Filemo 333
Ibraniya 335
Yakubu 352
1 Biturr 358
2 Biturr 365
1 Yohana 369
2 Yohana 375
3 Yohana 376
Yahudi 378
Ibwu Tsarr 380

Ure ku wre ku nggo Matiyu à charr Ure ku mẹ̄mẹ̄

A si Matiyu, nggo isa ima yi i si di *'Ini i Atiko,'* uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. Matiyu à si uni kpa inklo imimi nggo anishirr a karr ma, na à ka undu umaku du na gru ga Yesu. Nu ungbamvu ku Marrku tuku uku Luka ku, a yo ma di, Levi.

Na asese ka kuchi ka Abachi à da zu na angu ka abi kpa are ba ukyekye du ba a da zu du uwa à taka tu Kristi (Mezaya), *'Uni kpa ttungo wa,'* nggo à taka nga ni hru ittu ihẹ̄hẹ̄. Matiyu à charr ku aba ako ambarr, ani Yahuda ngga Ure ku wre unggo ku. À charr wre ku bu tsarr ba di Yesu anu Nazareti, uwa yo à si Kristi, Uni kpa ttungo wa. Na bu tsarr ba nggo ittu i unkplassu yi i se nggo. Matiyu à ssu tsarr ba zizi mi di Yesu yo à si Kristi, uni hru ittu i unkplassu wa, nggo a charr zu ni itu ima yi na Azhi Akuku ka. Uwa à si ni ima yo, ungbamvu ku Matiyu unggo ku uku yo u zɨ Azhi Ahẹ̄hẹ̄ ka bi na akuku ka. Ungbamvu ku ure kakami di inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da di i so nga ni ichi nggo i ka nga ba.

Uwa ti so bre ungbamvu unggo ku, uwa shirr atu ni wo nggo Matiyu a re di Yesu yo à si Kristi, uttu a atuttu, na si Atiko a atitiko ba. Na are angga ka wemi nggo a tsarr di Yesu à si Uvuvurr a Abachi, imba di inta mi i kpa ma meme ni kuttu ni gbyarr ku asa ki Atiko Uni kpa inta ttungo.

Atu re na ankla ka nggo ase

Ifurr i Yesu yi tuku undu umaku *1:1—4:25*
Itsarr ni itu i igbre *5:1—7:29*
Itsarr na aseki tankpami, assurr are tuku are ankpinkpi *8:1—18:35*
Ikuma nu Urushalima tuku igbye utu ikikre yi *19:1—23:39*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga nggo *24:1—25:46*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *26:1—28:20*

Ábáchí ma ba Yesu ba (Luka 3:23-38)

1 Uwanggo yo a si are ka uga ku Yesu Kristi ka. Yesu à zhi nu uki ku uttu Doda, u Doda a zhi nu uki ku Ibrayi. Uwanggo yo a si asa a ábáchí ma wa.

2 Ibrayi à si aki a Ishaku.
Ishaku à si aki a Yakubu.
Yakubu à si aki a Yahuda
na amuyirr ba.
3 Yahuda à si aki a Perrezi tuku Zerra,
(Ayirr ambarr wa à si Tama).
Perrezi à si aki a Hezroni.
Hezroni à si aki a Ramu.
4 Ramu à si aki a Aminada.
Aminada à si aki a Nashoni.
Nashoni à si aki a Salimo.
5 Salimo à si aki a Bowazi.
(Ayirr ama wa yo à si Raha).
Bowazi à si aki a Obedi.
(Ayirr ama wa yo à si Rutu.)
Obedi à si aki a Jesi.
6 Jesi à si aki a Doda.
Doda à si aki a Solomo.
(Ayirr ama wa yo à si Basheba,
ayamba a Urriya.)
7 Solomo à si aki a Rehobowa.
Rehobowa à si aki a Abija.
Abija à si aki a Asa.
8 Asa à si aki a Jehoshafa.
Jehoshafa à si aki a Jehorramu.
Jehorramu à si aki a Uziya.
9 Uziya à si aki a Jotamu.
Jotamu à si aki a Ahazi.
Ahazi à si aki a Hezekiya.
10 Hezekiya à si aki a Manase.
Manase à si aki a Amoni*.
Amoni à si aki a Josiya.
11 Josiya à si aki a Jekoniya
na amuyirr ba.
(Na ase ka nggo a vɨ anu
Israila ba igarr yi
na ko nu Babilo.)
12 Nu ugo ku igarr ku nu Babilo:
Jekoniya à si aki a Sheyalitiye.
Sheyalitiye à si aki a Zerrubabe.
13 Zerrubabe à si aki a Abiyudu.

* **1:10** *Amoni:* Ni irrirri i Girrki isa yi i ri Emo.

Abiyudu à si aki a Eliyaki.
Eliyaki à si aki a Azorr.
14 Azorr à si aki a Zado.
Zado à si aki a Akimu.
Akimu à si aki a Eliyudu.
15 Eliyudu à si aki a Eliyaza.
Eliyaza à si aki a Matani.
Matani à si aki a Yakubu.
16 Yakubu à si aki a Isuhu.
Isuhu yo à si unuru a Maryamu wa.
Maryamu à si ayirr Yesu wa.
A yo Yesu yo di Kristi.
17 Meme nggo, bazhi ni Ibrayi ku, kuma nu uttu Doda ku à si uka uwurr nu unẹ. Na bazhi nu uttu Doda ku ko nu nggo a vɨ anu Israila ba na kuma nu Babilo a si uka uwurr nu unẹ, na bazhi nu nggo anu Israila ba a kazhi nu Babilo nga ni ingri i Kristi† yi, a si uka uwurr nu unẹ.

Ingri i Yesu yi (Luka 2:1-7)

18 Ingri i Yesu Kristi inggi i si ma mi: Ayirr a Yesu wa à si Maryamu. A go ma zu ku ugo numa à ri Isuhu. Nggo Isuhu à nise gri ma nga ni iko ima, aba a gru kakye Maryamu à se ni ine. À si Izhi i Abachi iyo ì na ukyekye ukuma.
19 Isuhu uruma wa, a si ni ikru isisu i Abachi ni isisurr ima, na kye ì si ta wre uwa bu ba Maryamu nggarr la na azhi hen, mre na ssu anko du uwa ta kà ma du, du anishirr si hi hen.
20 Nggo Isuhu à ni so ri amarr akama meme, unitu a Atiko wa à nga na ku nu uzhila, ni da ku di, “Isuhu, uhanma a Doda, si kru isisu i ba Maryamu ki uwami hen. Kye, uvuvurr wa nggo à se ni ine ima yi nggo à zhi ni Izhi i Abachi. Si kà ma du hẹn.
21 À ta ngri uvuvurr unuru. Nggo a ti ngri uvuvurr wa, uwa bu yo ma di Yesu. Kye, uwa yo à taka ni kpa anishirr ama ba ttungo ni ila ure imbarr yi.”
22 Ziza, inkindirr inggi yi i ta si meme, wre ku ure ku u bu kurr meme yo nggo Atiko à du Abi kpa are ama ba a nga ni da ku zu ni ikuchi yi nggo.
23 “Kye, uva wanggo nggo à nise hi unuru kye à ta hru ine na ta ngri uvuvurr unuru, aba ta yo isa ima yi di Imanuwe,” inkpi i isa ima inggi ì si, “Abachi à se ni inta ba.”
24 Isuhu à kasi ni ina yi nggo, na na inkindirr yi nggo unitu a Atiko wa à da ku nggo. Na gru ku gri Maryamu na nga ni iko ima ki uwama.
25 Bazhi nu nggo a di to ikpa yi nga ni ingri i uzuma yi, Isuhu à nise hi ma ki ayamba kye. Uwa à ni ngri nggo, Isuhu à yo uvuvurr wa di Yesu.

2

Abichirr ba nggo a zhi na anza ambre

1 À ngri Yesu nu Betalami na anga ka Yahudiya, ni ivi yi nggo Hirridu nggo à su uttu unkpi a atuttu ba na anga akama. Azhibarr anuma nggo aba gru kakye anishirr nggo a hi inkindirr ni itu i intsintsẹ a gru zhi na anza ambre mu na nga nu Urushalima,
2 na ni zhi ba di, “A ngri uvuvurr wanggo wa nu momonggo, nggo a da di a taka ni si uttu a anu Yahuda? Inta i hi intsintsẹ ima yi zhi na anza ambre mu ni nga nye gbyarr ku asa.”
3 Nggo uttu Hirridu à wo meme, isisurr i vri ma kakami, anishirr ba wemi nu Urushalima a wo na vri meme.
4 Uttu wa à du ba yo ku ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are ba, na ni zhi ba di, “A da di a taka ngri Kristi wa nu momonggo?”
5 Aba a da ku di, “Nu Betalami, na anga ka Yahudiya, nâ ta si nggo Mika, uni kpa are Abachi wa à charr nggo, da di,
6 “ ‘Betalami nggo à si
ni imimi i Yahuda,
nu nggo a kye ùwà
kpachirr mi ni igbu yi na
anga ka Yahuda ka,

† **1:17** *Kristi:* Kristi tuku Mezaya si inkpi ure iyiyirr ima yo. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à si ni irrirri i ure i anu Girrki “Kristos.” Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya “Mesiyas.”

ùwà si unkpi mu ni igbu i Yahuda
yi.
Nu nggo nu umi umuwa
ku yo a taka gri ankpye ssuzzu,
ankpye uwama yo à taka
gri ittu i anishirr a mungga bu
Israila ba.' "*
7 Uttu Hirridu à yo anishirr angga
ba kakuma, na ku zhi ba sharri na wo
attuttu ka nggo a hi intsintsẹ yi nggo.
8 Na ddu ba di, "Kuma nu Betalami
ku zha uvuvurr wa kye. Nggo imba i
ti hi ma imba bu kanga ni da ki ingga,
wre ki ingga mi bu kuma ku kuttu
gbyarr ku asa."
9 Nggo a wo uttu wa kre, na gru vu
anko wa a so kuma nu Betalami na
gru hi intsintsẹ yi nggo aba a so ga yi
zhi na anza ambre wa i nggurr huzzu
ba. I so ku ba ichi ku kukri nu unto ku
nggo uvuvurr wa à se.
10 Nggo a sa ashishi ni intsintsẹ yi,
na gru so nyarr, na mẹ nyarr kakami.
11 Nggo a mirri ni iko yi na hi uvu-
vurr wa na ayirr ama wa, Maryamu,
na kuttu na chi ma. Na nu ma iki
iwre, nggo i si i atuttu, nâ ta si ivi
inkpu inklo i la nzarrnzarr nggo a yo
yi di izinarriya, na àgà a inkinkurr
wa nggo a di hun ingba wre aba yo
wa di farrkinse tuku mârr 12 Abachi
à gbye ku anishirr bi zhi na anza
ambre ba utu nu uzhila ni ibittu di
a bu si kakuma nu uttu Hirridu ku
zizo hen. Aba a wo meme na ka ga
anko anuma mu na kakuma na ako
ambarr ka.

Ikru kuma nu Masarr yi

13 Nu ugo ku nggo abichirr ba a
kakuma, unitu a Atiko numa à nga ni
Isuhu ku nu uzhila ni da ku di, "Gru,
ba uvuvurr wa na ayirr wa ni kru ku
sharri nu Masarr. Kye uttu Hirridu
à ta gru zha anko a itsi ma ngu. Ku
so nabo ingga nggo taka da ku uwa
azhibarr wa nggo uwa taka gri ma ni
kanga."
14 Nggo Isuhu à wo meme na gru
ba uvuvurr wa tuku ayirr wa, na ga
ibittu kuma nu Masarr,
15 na ku so nabo yo ka ma ku
Hirridu ni ittu. Abachi à na meme,
wre ku anishirr a bu hi di inkindirr
yi nggo abi kpa are ba a da yi nggo ì
bu si ure ujiji di, "Ingga yo uzumu wa
zhi nu Masarr."

Iba i ingɨ ankparr amumarr

16 Hirridu kye anko a abichirr
angga ba nggo a zhi na anza ambre
lankarr. Na gru nu unfu ku zizo, na
gru yo abi ta iku ba na da ba di a
bu ngɨ ankparr amumarr aniru ba
ase aha kaji nu Betalami tuku igbu
i kago yi. Uttu wa na meme ni itu yi
inkindirr yi nggo a wo zhi na abichirr
ba ba na azhibarr a imẹmẹ wa nggo
intsintsẹ yi i huzzu.
17 Ina ima ì ta du ure ku Irrimiya
uni kpa are wa ù kurr meme yo nu
nggo a charr di,
18 "A wo ukorr nu Rama,
ukorr ku iyi.
A si Rahila nggo à ko yì amarr ma;
aba a ddu ma di a bu ba ttungo,
uwa kà iba ttungo yi,
amumarr ngga a kɨ ku."†

Ikanga i anu Isuhu yi zhi nu Masarr

19 Nu ugo ku nggo uttu Hirridu à
ttu, unitu a Atiko wa à nga ni da ku
Isuhu zizo nu uzhila uwa à nise nu
Masarr
20 di, "Gru, ba uvuvurr wa na
ayirr wa ni kakuma ni Israila. Kye,
abangga ba nggo a so di zha anko a
ingu ma wa a kɨ kre ba."
21 Isuhu gru ba uvuvurr wa na
ayirr wa na kakuma ni Israila.
22 Nggo Isuhu wo du uvuvurr a
Hirridu wanggo nggo a yo ma du Ake-
layo, uwa yo à hun ni imburr i aki
yi nu Yahudiya, isisu i ki Isuhu ni
kuma nabo. Abachi à re na ku zizo
nu uzhila di a bu kakuma na anga ka
Galili mu.
23 Uwa kakuma ku so ni igbu
wanggo nggo a yo ma du Nazareti,
meme nggo inkindirr yi nggo abi kpa
are ba a da i bu si ure ujiji di, "A taka
yo ma du anu Nazareti."

* **2:6** Kye zizo *Mika 5:2.* † **2:18** Kye zizo *Irrimiya 31:15.*

3

Ibre are i Yohana uni zzu na amasirr (Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na
amasirr wa à gru ku di da ure ku
Abachi na ankpuji a Yahudiya wa
2 di, “Imba kasarr ni ila ure imba yi,
kye ittu i Abachi yi i ki ywhiywhirr!”
3 Uni kpa are wa, nggo a yo ma di
Ishaya, à re ni itu i Yohana iyo da di,
“Undurr numa à so du
hantu na ankpuji di,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na anko wa ki ntto nggo
a taka ni wre ku uzirr!’ ”*
4 Yohana à di surr iki yi nggo a na
yi ni infunfu i alakurrmi, na di lo upri
unggakpa na anklampi. Ila ima yi i su
ìzì tuku utu ku anisso.
5 Anishirr a di gru zhi nu Urushal-
ima na nga na ku. Abanu di gru zhi na
anga ka Yahudiya ka namri. Anishirr
banu a di zhi ni igbu yi nggo kago inyi
nu Joda wa.
6 A nga ni di bre ila ure imbarr yi,
uwa zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda
wa.
7 Nggo Yohana à hi anu Farrisi na
anu Sadusi shishemi nggo so nga di
a bu ni zzu ba na amasirr, na ddu
ba di, “Imba inkirr i andanda ànìwǎ!
Unggonggo da ki imba di imba bu kru
iha yi nggo Abachi à ta du yi nga ni
imba ba nggo?
8 Imba bu na aseki ka nggo a ta
tsarr anishirr di imba i ka isisurr sarr
ni ila ure imba yi.
9 Ida imba yi di Ibrayi nggo à si
ábáchí amba, sisi ima nggi i ta kpa
imba ttungo ni iha yi nggo i so nga
hen. Abachi à se nu ukyekye ku ka
angbinta angga ka ki ku Ibrayi ahan
ma!
10 Ibre amu i Abachi yi ku abi la ure
ba i ta i si nâ ta si nggo a ka ka iwra
inggi sa ni izhizhi inkinkurr ta tse ba.
Meme nggo, unkunkurr ku nggo u si
klo inkpinkpo iwre hen, aba a ta tse
ku ta yo, na ta sarr ku tu nu uru.
11 “ Ingga zzu imba na amasirr, wre
ku anishirr bu hi di imba i ka ba
ttungo ni ila ure imba yi ba. Uwanggo
nggo so nga nu ugo umungga a ta
ni zzu imba ni Izhi i Abachi i Iwre
yi tuku uru kye ma. Uwama a mri
ingga kakami, nggo ingga si ma uni
vu anggakpaza ama ka gri ku hen.
12 A se nu umumu ku nggo a taka ni
ze ingbingbi iki yi. Na ta vu ingbingbi
izizi yi ku surr nu iwurr, na ta vu
intinturr yi surr nu uru ku ri sese ku.”

Yohana à zzu Yesu na amasirr (Marrku 1:9-11; Luka 3:21-22)

13 Na attuttu akama i Yesu à gru nga
zhi na anga ka Galili ka, na ji kuma ni
Yohana ku nu unddu inyi ku Joda ku,
di a bu ku zzu ma na amasirr.
14 Yohana à zha anko wa nggo uwa
ta na du ma ka amarr ama ka sarr na
kakuma, na ddu ma di, “Nggo ingga
nggo kakuma nu ùwà yo ku du ùwà bu
ku zzu ingga, ùwà kanga ni ingga ku?”
15 Yesu à ddu ma di, “Du yi si meme
ziza nggo. Meme yo nggo inta ta na
undu ku nggo Abachi à turr inta di
inta bu nga ni na ku nggo.” Yohana
kye na kpanye na zzu ma na amasirr
wa.
16 Nggo Yohana à zzu Yesu kre, Yesu
ta ko huzzu na amasirr wa, mre un-
kplassu ku ù bwu, i Yesu kakye na
hi Izhi i Abachi yi i so ji zzu nâ ta si
anddu, ni ji so ku.
17 Ukorr u zhi nu unkplassu ni da
di, “Uwanggo yo à su Uzumu wa nggo
ingga i kpanye na ku. Isisurr mungga
yi i di nyarr na ku kakami.”

4

Itsarr Yesu kye yi (Marrku 1:12-13; Luka 4:1-13)

1 Izhi i Abachi yi i gri Yesu kuma na
ankpuji nggo Umimi wa à ta ku tsarr
ma kye.
2 Yesu à ku so ki ivi iso inẹ (40) ni
ibittu iso inẹ (40), sama ni iri ila, iyo
ki ma kakami.
3 Umimi wa gru nga na ku na ni ddu
ma di, “Ùwà ti da du ùwà su Uvuvurr a
Abachi ùwà bu ka angbinta angga ka
ki ankpinkpri unfonfo.”

* **3:3** Kye zizo *Ishaya 40:3.*

4 Yesu ddu ma di, “Ungbamvu ku
Abachi ku u da di, ‘A si si inkindirr i
iri iyo mre ì ta du anishirr so tsitsirr
hen, a si are ka nggo Abachi à da ka,
aka yo à ta du anishirr so tsitsirr.’ ”
5 Nabo yo, Umimi wa à gri Yesu
kuma nu Urushalima, Ìgbù ni Wre
wa, na gri ma ku sa na anvinvri a Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
6 na ddu ma di, “Ùwà ti du ùwà su
Uvuvurr a Abachi, ùwà bu tu ji nu
nggo. Ungbamvu ku Abachi ku mi u
da di:
“ ‘Abachi à ta turr abitu ama ba du ba
ji nga nu ùwà ku.
Aba ta ni ko ùwà kpa nu ussu na
ango ambarr ka,
na si ta kpanye na du ùwà nggurr uza
ni angbinta hen.’* ”
7 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku
Abachi ku u da zizo di, ‘Si tsarr Atiko
wa nggo si Abachi muwa kye hen.’ ”
8 Nu ugo kuma, ùwà gri Yesu
na kuma ni igbre numa, nggo
a ta kakami, na ku so tsarr ma
inkpinkpye tuku iwre i ingbingbru
yi.
9 Umimi wa à ddu Yesu di, “Nggo
ùwà ti kuttu ni gbyarr ki ingga asa,
ingga ta nu ùwà aseki angga ka
namri.”
10 Yesu ddu ma di, “Chi share ni
ingga ku, ùwà Isheta! Kye, ungbamvu
ku Abachi ku u da di, ‘Ùwà bu kuttu
ni gbyarr ku Atiko asa, uwa yo à si
Abachi amuwa wa na nkpama, ni bu
ga uwa yo mre.’ ”
11 Umimi wa kru share na du Yesu
na abubo wa. Abitu ba Abachi ba a
nga ni zi ma.

Yesu à na undu umaku imẹmẹ ku nu Galili (Marrku 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Nggo Yesu à wo di uttu Hirridu à
du ba vu Yohana ku harr nu uki, na
gru kakuma nu Galili.
13 Na si so nu Nazareti zizo hen, na
gru kuma ku so nu Kapanahu hinga
ni inyi nu Galili wa na anga ka nu
Zebulu tuku Nafitali.
14 A na meme, wre ku inkindirr yi
nggo uni kpa are a Abachi wa, Ishaya
à da i bu kurr meme yo. Ishaya à da
di,
15 “Igbu nu Zebulu tuku
Nafitali,
nu unddu inyi ku, nu
ugugarr ku inyi nu Joda,
nu Galili, igbu a anishirr angga
ba nggo a si si anu Yahuda hen!
16 Anishirr ba nggo a di so ni ibwu
ashishi ambarr ka ta bwu, aba ta
kye hi.
Anishirr ba nggo a di so ni ibwu tuku
ni iyu i ittu,
abubo wa ta la ba.”†
17 Zhi na azhibarr ama wa Yesu gru
di da ba ure ku Abachi ku di, “Imba
kasarr ni ila ure imba yi. Kye ittu i
Abachi yi i si ywhiywhirr mi!”

Yesu yo abiga ma abi mẹmẹ ba (Marrku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Nggo Yesu à so zirr ga unddu ku
inyi nu Galili wa, na ku hi amuya aha
banu. Uyirr wa à si Sima, nggo à di yo
ma di Biturr, uyirr wa à si Andoro. A
si abi vɨ ikikla na so surr azhizhi ka vɨ
ikikla ka ni inyi wa.
19 Yesu ddu ba di, “Imba ga ingga
yi, ni di ingga tsarr imba nggo imba
ta gri anishirr nga ni ingga ku nâ ta si
nggo imba di vɨ ikikla yi.”
20 Nggo a wo meme na gru ankpa
yirr ga ma, na kà azhizhi ka vɨ ikikla
ambarr ka du.
21 Nggo Yesu a so zirr ga inyi wa, na
ku hi amuya aha abanu, Yakubu tuku
Yohana, amumarr bu Zabadi aba a
rri so nu uddu na aki ambarr wa
Zabadi, na so zɨ azhizhi ambarr ka.
Yesu à ddu ba di a bu ga ma.
22 Aba ka uddu ku du na aki ambarr
wa, na ga Yesu ankpa yirr.

Yesu à tsarr, na bre are na du abi lolo a wre (Luka 6:17-19)

23 Yesu à zirr kago anga ka Galili ka
na di tsarr ba na aki ka issubi ka, na
so di bre ba Ure ku wre ku ni itu i ittu
i Abachi yi, na du anishirr banu nggo
se ni ivri a wre.

* **4:6** Kye zizo *Asarr 91:11-12.* † **4:16** Kye zizo *Ishaya 9:1-2.*

24 Ure umaku u bwa kago anga ka
Sirriya ka. Anishirr a gru vu abi lolo
na nkanka na nga na ku. Abanu sa
abi la, na abi se na anazhi, na abi tsɨ
ankparr, na abangga ba nggo ukpa
ku u ttu ga anga yirr. Yesu du ba a wre
namri.
25 Ima yo du anishirr shishemi a
ga ma zhi na anga ka Galili ka na
anga ka Igbu Iwurr yi nggo à yo yi
di Dekapoli, na kuma nu Urushalima,
tuku Yahudiya, tuku igbu yi nggo i si
nu ugugarr ku inyi nu Joda wa.

5

Ure ku nggo Yesu à bre ba ni igbre wa

1 Na azhibarr numa nggo, Yesu à hi
nggo anishirr ba a so nggurr bi, na
gru kuma ni ine i igbre yi, na ku ji so.
Abiga ma ba a nga ni so kago ma,
2 uwa gru so tsarr ba. Uwanggo yo
sa are ka nggo à tsarr ba:

Inyarr ijiji
(Luka 6:20-23)

3 "Abangga ba nggo a hi di aba a klon-
yarr
na agẹ ka Abachi, Abachi à yo ba
angu azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu am-
barr!
4 Abangga ba nggo a so ba azhittu,
Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba isu isisurr!
5 Abangga ba nggo a hru atu ambarr
wa nggi, Abachi à yo ba angu
azizi,
ingbingbru yi ì ta si ba imbarr!
6 Abangga ba nggo a yo itu di aba ta
na inkindirr yi nggo Abachi à
zha di a bu na yi, Abachi à yo
ba angu azizi.
Abachi taka nu ba inkindirr yi
nggo a zha yi!
7 Abi ki itito na atu a banu, Abachi à
yo ba angu azizi.
Abachi taka ni kye ba na ashishi
ka itito!
8 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi
i sama na ankizhi, Abachi à yo
ba angu azizi.
Anishirr abama a taka hi Abachi!
9 Abi zi anishirr du ba a so zizi, Abachi
à yo ba angu azizi.
Abachi à taka ni kye ba ki amarr
ma!
10 Abangga ba nggo a ki ba iha nu
nggo a so di na inkindirr yi
nggo Abachi à zha, Abachi à yo
ba angu azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu am-
barr!"
11 "Anishirr a ti rẹ ndanda na atu
amba, na ki imba iha, na bre imu
mi na atu amba, nu nggo imba so ga
ingga nggo, meme yo nggo Abachi à
yo kimba angu azizi.
12 A ti na ki imba meme, imba bi mẹ
nyarr ni bri nyarr yi, azadi amba ka
a kri mwe nu unkplassu. Kye a na ku
abi kpa are ba nggo a ku ki imba ichi
iha yi meme yo."

Ima tuku ila i uru
(Marrku 9:50; Luka 14:34-35)

13 "Imba yo si nâ ta si ima i ingbing-
bru yi. Nggo imarr i ima yi ti ka nado,
aba ta na yi kingginggi na di yi ka ni
marr zizo? Ima i ma sa nu undu zizo,
aba ta ka yi kahre na cha na aza."
14 "Imba se nâ ta si azhi wa nggo a
la ku anishirr ba kago ni ingbingbru
inggi yi. Ìgbù wa nggo a me ma ni itu
yi igbre, ka si ka sharri hen.
15 Unushirr ka si yo uru ni ingba nu
uru na ba ungabu a ttu hen. Iya, a
ta ba ma sa nu ssu, du ma la kago ku
anishirr ba ni iko yi we.
16 Na anko ayiyirr ama yo, imba bu
du ina uzizi imba yi la ku anishirr nâ
ta si uru ku nggo à ta hi ku we, wre ba
bu gbyarr ku Aki amba nu unkplassu
wa asa."

Itsarr ni itu i Are ka Musa ka

17 "Imba bu si kye di ingga nga nye
kà Are ka nggo Musa na abi kpa are
ba a tsarr imba glo hen. Ingga si nga
i kà ka glo mu hen. Ingga nga nge du
ka su jiji.
18 Imba bu hi di nu nggo unkplassu
ni imimi ta se, inkpi yirr ntsɨ a si ta
tsu yi glo nu umi ku Are ka hen, bazhi
ziza kuma ni ikikre i aseki yi.
19 Meme nggo, undurr wa nggo ti
kpa inkpi ure ivintsɨ iyirr chirr, na

tsarr abanu du ba na meme, uwa taka su uvuntsɨ ni Ittu i Abachi yi. Nu ungo numa ku, undurr wa nggo à ti kru isisu i ure ku Abachi ku, na tsarr abanu mi du ba meme, uwa taka kpa inkpinkpye nu unkplassu.
20 Ingga nggo ko da ki imba, imba ta si yo isisurr imba yi ni ga Abachi mri abitsarr na are ba, na anu Farrisi ba, ni ta si na inkindirr yi nggo Abachi zha di imba bu na yi hen, imba si taka rri ni ittu i unkplassu yi hen."

Itsarr ni itu i unfu (Luka 12:57-59)

21 "Imba wo nggo a bre ku anishirr ni ikuchi yi di, 'Si ngu unushirr hen. Undurr wa nggo ti na meme a ta gri ma kuma nu unto ki ibre amu.'
22 Ziza, ingga ko da ki imba di, undurr wa nggo ti ki unfu nu uzayirr uniga, aba ta gri ma kuma ni ibre amu. Undurr wa nggo ti marr uzayirr uniga di à sama nu undu, aba ta gri ma ko na Akaba anu Yahuda wa, wre ba bu ku bre amu na ku. Undurr wa nggo ti yo uzayirr uniga di à su urrurru, Abachi ta yo ma nu uru ku ki iha sese."
23 "Ni ima yo, ùwà ti gri inkindirr ta ku yo na agbugba a Abachi wa, ni ti ssu hi di ùwà kpala ku uzumbirr uniga numa,
24 ùwà bu du inkindirr yi nggo ùwà i gri nga nggo ni kru ka ku ssubi nu uzumbirr uniga wa ku bari, ni kanga ni to inkindirr yi na agẹ ka Abachi."
25 "Unushirr ti gri ure nga ni itu muwa na gri ùwà kuma nu unto ki ibre amu, ùwà zha ni ssubi na ku ni du azhi wa nise nggo imba ta kuma nu unto ku ibre amu ku. Nggo ùwà ti si na meme hen, uwa ta ba ùwà sa ku uni bre amu wa na ango, uwa ta kpa ùwà nu abi lo ukpa ba du ba kpa ùwà ku ttu nu uki.
26 Nabo yo, ùwà ta kri, aba ta se iko muwa yi tsatsarr ku nu ba, ingga ko da ku ùwà."

Itsarr ni itu i ikurr ìga

27 "Imba wo nggo a da di, 'Si zha ayamba a unuma hen.'
28 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, undurr wa nggo ti kakye ayamba ni isisurr iha du uwa ka zha wa ki ayamba ama, uwa kpala.
29 A ti si ingbishi muwa i ungo ri nggi ta du ùwà kpala, ùwà ttu yi ta yo glo! I ta wre sha ùwà bu sama nu unto numa nu ukpa muwa ku, nu nggo ùwà ta rri nu uru namri.
30 A ti si ungo ri muwa nggo u ta du ùwà kpala, ùwà bu ttu ku ta yo glo. I ta wre sha ùwà bu sama nu unto numa nu ukpa muwa du ku nggo ùwà bu rri nu uru namri."

Itsarr ni itu i ihan ayamba (Matiyu 19:9; Marrku 10:11-12; Luka 16:18)

31 "Ni ikuchi yi, imba wo nggo a di da di, 'Undurr wa nggo à ti du uwa ta han uwama, uwa bu nu ma ungbamvu ku ingu igarr.'
32 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, unuru ta si vu uwama ni kurr ìga nu unuru numa ku hen, uwa bu si han ma hen. Uwa ti han ma, ihan ima i ta du ma ku garr unuru numa, ina ima i si ikpala. U undurr wa nggo ti garr ayamba wa, uwa mi à kpala."

Itsarr ni itu i ishi azhi

33 "Imba di wo nggo a di da ku anishirr ni ikuchi yi di, 'Si na ki na angu aha ni inkindirr yi nggo ùwà da di ùwà ta na ku Abachi hen. Na, nâ ta si nggo ùwà ka da ni imẹmẹ ba.'
34 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba bu si di shi azhi mi mremremu hen. Imba bu si shi azhi nu unkplassu hen. Kye u su unto ki iso ku Abachi.
35 Ni si shi azhi ni imimi hen. Kye ì su ku unto ku sa aza. Ni si shi azhi nu Urushalima hen, kye à su ìgbù wanggo nggo Uttu unkpi wa à so gri ma nggo.
36 Imba bu si shi azhi na atu a imba hen, nggo imba si hi ina infunfutu iyirr kaki ikikla ka ishishirr hen.
37 Imba ti kpanye ku inkindirr, imba da di, 'Yo-o.' Imba ti kisa, imba da di, 'Iya.' Inkindirr yi nggo ti mri meme izhi nu umimi wa ku.

Itsarr ni itu i ihan unka (Luka 6:29-30)

38 “Imba wo nu nggo a da na Are
ka Musa ka da di, ‘Unushirr ti turr
ku ùwà ishishi iyirr, ùwà turr ku ima
iyirr yi meme. Uwa à ti ttu ku ùwà in-
yirr iyirr, ùwà ttu iyirr ima yi meme.’
39 Ziza nggo, ingga ko da ki imba
di, unushirr à ti na ki imba undanda
imba bu si di imba ta na ku undanda
han hen. Iya, si na meme hen. Un-
durr ti nggurr ùwà nu unga uyirr,
ùwà bu ka unuma ku sarr ku.
40 Undurr wa nggo ti gri ùwà na
kuma na abubo a bre amu, du uwa
zha ankru muwa avutsa ka umi ka,
ùwà ttu ankru muwa ankpi ka abi ka
nu ma kye.
41 Undurr wa nggo à ti sa ùwà ung-
gangga du ùwà bu zirr ga ma ìmîrr
iyirr, ùwà bu ga ma ìmîrr iha.
42 Undurr ti barr ùwà inkindirr
numa, ùwà bu nu ma. Undurr ti zhi
ùwà uhla, ùwà bu nu ma.

Kpanye ni uni karr wa ku (Luka 6:27-28, 32-36)

43 “Imba wo nggo a di da di, ‘Kpa-
nye ni uni girr amuwa ku, ni karr uni
karr ùwà.’
44 Ingga ko da ki imba di, imba bu
kpanye na abangga ba nggo a karr
imba, ni barr ku abangga ba nggo a
ki imba iha.
45 Na meme, wre ku imba bu tsarr
atu amba ki amumarr ajiji ba Aki
amba nu unkplassu. Uwa yo à di du
azhi wa la, na du ahru à ku ku an-
ishirr andanda ba na azizi ba wemi.
46 Imba ti kpanye na abangga ba
nggo a kpanye ni imba yo ba mre,
imba ka kpa azadi na Abachi ku? Kye
abi kpa inklo i imimi yi ba mi a di na
meme!
47 Imba ti chi abangga ba nggo a
di kpanye ni imba yo ba mre, imba
na sa angginggi hẹhẹ? Kye di abi
ingbingbru ba mi a di na meme yo!
48 Ina uzizi imba yi i bu sama ni
ikikre, nâ ta si nggo uzizi ku Aki amba
nu unkplassu wa ù sama ni ikikre
nggo.

6

Yesu à tsarr ni itu i izi abi ha

1 “Imba bu na ndindi. Nggo imba
ti ta na inkindirr izizi, imba si na
na ashishi ka anishirr, wre ba bu hi
imba hen. Imba ti na meme, imba
si ta kpa azadi na Aki amba nu un-
kplassu wa ku hen.
2 “Nggo imba ti ta nu abi iha
inkindirr, imba si vri unddu nâ ta
si nggo abi na aseki wre ku anishirr
a bu hi ba a di na nggo hen. A di
vri ingba na aki ka issubi ka tuku na
atsutsu ka igbu, wre ku anishirr a bu
hi ba na nu ba inkpinkpye. Ingga da
ki imba ure ujiji, abi na abama a ka
kuchi kpa azadi ambarr ka ba.
3 Nggo ùwà ti zi undurr ni inkindirr,
ùwà bu si du undurr unuma mi hi
du ùwà nggo i zi undurr ni inkindirr
inggi yi hen.
4 Du izi muwa yi si sharri. Aki
muwa nggo, uwa yo hi inkindirr yi
nggo ùwà na sharri. Uwa yo ta nu ùwà
azadi amuwa ka.

Itsarr ni itu yi ibarr (Luka 11:2-4)

5 “Nggo imba ti barr, imba si na ina
i abi na aseki wre ku anishirr a bu hi
ba hen. A di nyarr i gru kri na ashishi
ka anishirr na aki ka ibarr ka tuku na
atu anko ka igbu ka na barr hantu,
wre ku anishirr bu hi ba. Ingga ko da
ki imba a ka kpa azadi ambarr ka ba.
6 Imba ti ta barr imba bu mirri ko
nu umi uki ni han anko ka ni barr Aki
amba wa nggo so sharri. Aki amba
wa nggo à so sharri na so wo imba
nggo a ta ni imba azadi amba ka.
7 Uwa ti ta barr uwa si so bre are ka
gigye nâ ta sa abangga ba nggo a si hi
Abachi hen, na kye da Abachi ta wo
ibarr imbarr yi nggo ikri kaba.
8 Imba si na ina imbarr yi hen. Kye
imba ti nise bwu angu mi, Aki amba
wa à hi inkindirr yi nggo imba ko zha
yi.
9 “Imba ka bi barr ma mi:
“ ‘Aki munta wa nggo se
nu nkplassu,
di inta gri isa muwa yi ndindi,
10 nga ni hru iso munta yi ziza nggo,
du anishirr we a kru isisu imuwa ni
ingbingbru yi

nâ ta si nggo a di na nu unkplassu
nggo.
11 Ni inta ila iri imunta yi ni ivivi yi.
12 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki
inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku
abangga ba nggo a di kpala ki
inta.
13 Si di inta jaku nu nggo a ti tsarr inta
kye hen, ni
kpa inta ttungo na ango ka Umimi
wa.'*
14 Imba ti nggurr zhi ku abangga nggo
akpa la ki imba, Aki amba wa nggo so
nu unkplassu ta nggurr ila ure imba
yi zhi ki imba.
15 Imba ta si nggurr zhi ku abanu hen,
Aki amba wa si ta nggurr ila ure imba
yi zhi ki imba hen.

Itsarr ni itu yi ivu angu gri

16 "Nggo imba ti su nu umi ku ivu
angu, imba bu si cha ashishi ni kye
gbo nâ ta si nggo abi na aseki ba na
abi ba a di na, wre ku anishirr bu hi
ba hen. A di na ukpa umbarr ku ki
ttuttu na kye gbo da anishirr bu hi di
aba ko vu angu gri. Ingga ko da ki
imba a ka kpa azadi ambarr ka ba.
17 Nggo ùwà ti vu angu, ùwà ngla
ashishi muwa ka ni varr itu muwa yi,
18 meme nggo, undurr à si ta hi du
ùwà so vu angu hen. Aki amba wa
nggo undurr si di hi ma na ashishi
hen, uwa yo à ta hi du ùwà so vu angu
na ta nu ùwà azadi amuwa ka.

Izu aseki ka iwre nu unkplassu (Luka 12:33-34)

19 "Si zu ki itu muwa aseki ka iwre
ni ingbingbru inggi yi hen, a ta ri
ambu, ka ri ìzzú, ka abayi ta hlo
abubo wa nggarr na vu ka.
20 Meme nggo, ùwà bu zu aseki
ka iwre amuwa ka nu unkplassu nu
unto ku nggo i si ta ri ambu, ka ri ìzzú,
ka abayi ta ku hlo nggarr na vu ka
hen.
21 Unto ku nggo aseki ka iwre
muwa ka kurr nggo, isisurr imuwa yi
ì ta se nabo yo.
22 "Ashishi a si nâ ta si ingba nu uru
ku ukpa ku. Ashishi muwa ka ti sa
akyekye, ukpa muwa ku uta la wre.
23 Nggo ashishi muwa ka ti sa
amimi, u ukpa muwa ku we u ta shi
ibwu. Ni ima, ila uru yi nggo i so la
ku ùwà, ùwà kye hi i ti si ibwu, ibwu
ima i ta si kingginggi?

Iga Abachi tuku aseki ka ingbingbru ka (Luka 16:13; 12:22-31)

24 "Unushirr uyirr ka si na undu
ku atitiko aha hen. À ta karr uyirr
wa na ta kpanye nu unuma wa, na
ta kru isisu i uyirr na ta ka uyirr wa.
Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ka si ba
itu imuwa ni narrnarr ku undu ku
Abachi tuku izha inklo hen.
25 "Ima yo di ingga i da di, imba bu
si ri amarr ka inkindirr yi nggo imba
ta ri ka imba ta so, ka iki yi nggo imba
ta surr ttu ukpa hen. Iso tsitsirr ì si
mri ila hen? Imba kye ukpa umba ku
si wre na iki isurr hen?
26 Kye aminche ba nggo so di bwa
kago, a si di ttu ikiri, ka di hwa vu ku
surr ni iwurr hen. Uwa sa Aki amba
nu unkplassu wa yo à so di nu ba iri.
Imba si mri aminche ba hen?
27 Imba kye di iri amarr nggi ka
turr ase ka iso tsitsirr amba ka chi
kuma ki imba ni ichi?
28 "Angginggi du imba so ri amarr
ka iki isurr? Kye igbyarr iki iwre kye
yi nggo i so to ni ijiji na. Isi di na undu
inkindirr hen, ni si di warr iki isurr
ku atu ambarr hen.
29 Di ingga da ki imba, Uttu Solomo
mi nggo a se na aseki ka ingbingbru
ka namri, à si wre ikye nâ ta si ugb-
yarr ki inggi yi hen.
30 Abachi nggo di surr ku agiga ka
ankru, agiga angga ka nggo a kri ari,
ambre a ka kparri nu uru. Imba kye à
si ta ni imba iki isurr mri meme hen?
Iyo isisurr imba yi na Abachi ku ì si
ntsimi!
31 Imba bu si gru so ri amarr di,
'Ila imunta yi i ta zhi nu momonggo
hen. Ka inkindirr yi nggo inta ta so,
ka ankru ka nggo inta ta surr?'

* **6:13** *Angbamvu ka kuchi anuma ka a charr yo di:* Íttû nu ukyekye tuku inkpinkpye a si amuwa ase na ase. Du yi si meme yo.

32 Abangga ba yo sa aseki ka nggo
anishirr ba nggo si hi Abachi hen,
a so di yo isisurr. Aki imba wa nu
unkplassu wa à hi di imba so zha
aseki akama.
33 Meme nggo, imba bu yo isisurr ni
ittu i Abachi yi tuku inkindirr yi nggo
à da di a bu na yi nggo. Uwa ta ni
imba inkpu aseki yi namri.
34 Meme imba bu si ri amarr ka
ambre hen, ambre ta se na amarr ka
itu ima. Si ba ivri i azhibarr anuma
gri ku ttu ku anuma hen.

7

Ibre are ni itu unuma (Luka 6:37-38, 41-42)

1 “Ùwà bu si bre are ni itu i unuma
hen, wre ku Abachi abu si bre amu ni
itu muwa meme hen.
2 Nâ ta si nggo ùwà bre amu ni itu
i unuma aba a ta bre ni itu muwa
meme. Agbugba wa nggo imba di
tsarr ku abanu na wa, Abachi à ta
tsarr ki imba na ama yo meme.
3 “Ùwà so kye uvu unkunka ku nggo
u rri ku uzumbirr ni ishishi ni kpa-
musu nu inkpunkpu unkunkurr yi
nggo i kri ku ùwà ni ishishi.
4 Ùwà sama ni ishisha nggo ùwà
ddu uzumbirr di, ‘Di ingga ttu ku ùwà
unkunka ni ishishi,’ nggo inkpunkpu
unkunkurr ikurr ku ùwà ni ishishi?
5 Ùwà ni na aseki ba na abi wre ku
anishirr a bu hi, ttu inkpunkpu un-
kunkurr imuwa yi glo wre ku ishishi
yi i bu hla, bari nittu ku uzumbirr wa
unkunka umaku.
6 “Imba si nu amiyo inkindirr yi
nggo i si i Abachi hen, nggo à ta kasarr
na ta imba. Si ba inkindirr yi nggo si
iwre zu ku anikpama hen, wre ba ta
cha yi na aza na kasarr na nga imba
hre.

Barr, zha, ni nggurr anko (Luka 11:9-13)

7 “Imba ti zhi, aba a ta ni imba. Zha,
imba ta hi. Nggurr anko wa, aba a ta
bwu ki imba.
8 Undurr wa nggo à ti zhi, uwa ta
kpa; undurr wa nggo à ti zha, uwa ta
hi; undurr wa nggo ti nggurr anko,
aba a ta bwu ku.
9 “Nu umi umba akiki, unggonggo
ka nu uzuma ingbinta nggo uvuvurr
wa ti zhi ma ila?
10 Ka unggo uvuvurr ka ti barr ùwà
ikikla ùwà ta nu ma ìwǎ?
11 Nu ndanda umba ku mi, imba
hi ini amumarr amba ba aseki azizi.
Nggi Aki amba wa nggo se nu un-
kplassu ka na ki ngginggi? À ta nu
abangga ba nggo barr ma inkindirr
iwre!
12 Na ku abanu nâ ta si nggo uwa
zha da abanu bi na ku uwa. Uwanggo
yo si itsarr yi we na Are ka Musa ka
tuku nggo abi kpa are ba a da.

Anko aha ka (Luka 13:24)

13 “Rri ga ankonki wa nggo iywirr
yi i si montonto. Kye ankonki wa
nggo ta gri anishirr kuma nu uru ama
yo su akplankpla na wre izirr. An-
ishirr shishemi a so ga wa.
14 Anko a kuma ni iso i asese wa a
si iywirr mi, na so montonto, na vri
ni iga. Anishirr ntsɨmi yo a zha wa hi.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi (Luka 6:43-44)

15 “Imba bi si so ba kahre hen, abi
kpa are bi imu a se. A di nga ni imba
ba na na chě nâ ta si aminta. Nu umi
umbarr ku aba sa aniche.
16 Imba hi ba na aseki ka nggo a so
na. Ùnkè u si di klo ingginggo hen. Ire
à si di klo ibwa hen.
17 Unkunkurr ki iwre u di klo
inkpinkpo iwre, unkunkurr ku nggo
u si undanda u di klo inkpinkpo in-
danda.
18 Unkunkurr ki iwre u si di klo
inkpinkpo ndanda hen, unkunkurr
undanda si klo inkpinkpo iwre hen.
19 Unkunkurr ku nggo ta si klo
inkpinkpo iwre hen, a ta tse ku ta yo
na murr uru yo na ku, du ku u rri glo.
20 Meme yo, aseki ka nggo abi kpa
are bi imu ba a so na ka, aseki akama
yo a ta di imba i hi da a si abi imu.

Ingga si hi uwa hen (Luka 13:25-27)

21 “A si su undurr wa nggo ti yo
ingga di, ‘Atiko, Atiko’ nggo à ta rri
ni ittu i Aki mungga wa nu unkplassu

hen. Abangga ba nggo a si anishirr ba Abachi ba, aba yo si anishirr ba nggo a so di na inkindirr yi nggo Abachi nu unkplassu zha di a bu na yi.
22 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, abanu taka ddu ingga di, ‘Atiko, Atiko! Kye inta i bre ku anishirr Ure ku wre ku Abachi ku ni isa muwa ni han izhi ndanda huzzu ku anishirr ni isa muwa ni na aseki ka ikagri shishemi’
23 Ingga ta ddu ba di, ‘Chi ka ki ingga, imba amimi anishirr. Ingga si hi imba hen!’

Abi me ako aha ba: Ukrizhizhi tuku urrurru (Luka 6:47-49)

24 “I si meme yo, undurr wa nggo ti wo ure mungga ku ná nà inkindirr yi nggo ingga tsarr ma, uwa si nâ ta si unushirr wa nggo a me iko ima yi ni ingbinta.
25 Nggo ahru wa ku i inyi wa ssu unddunddu u go kakami ni iko yi, iko yi si jaku hen, nggo a me yi ni ingbinta.
26 Undurr wa nggo a wo ure mungga ku na si na nâ ta si nggo ingga da hen, a si nâ ta si urrurru unushirr wa nggo me iko ima yi ni itu i ugbuhun.
27 Nggo ahru wa ku, inyi wa ssu, unddunddu ku u go kakami ni iko yi, iko yi ji jaku ku ankpu!”

Yesu à tsarr nu ukyekye

28 Nggo Yesu kre ibre ba are ka, anishirr ba a ku ayisurr ni itsarr yi nggo a so tsarr ba.
29 À tsarr ba nâ ta si uttu mu, na si tsarr nâ ta si abitsarr are bu Musa ba hen.

8

Yesu du uni lo ishi wa wre (Marrku 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 Nggo Yesu kaji zhi ni igbre wa, akpukpa anishirr a ga ma.
2 Uni lo ishi numa nga na ku ni kuttu ku na agẹ na da di, “Atiko, ùwà ti kpanye, ùwà bu di ingga wre.”
3 Yesu à na ungo sa na ku na da di, “Ingga kpanye. Ùwà bu wre!” Nu unto ku ishi yi i huzzu ku.
4 I Yesu ddu ma di, “Si da ku undurr inkindirr inggi yi hen. Tsi kuma ku tsarr itu muwa nu unikye wa ku, ni na aseki ka nggo Musa a da di abangga ba nggo a wre nu ulolo ku ishi a bu di na nggo, wre ku anishirr a bu hi di ishi i ssuzzu ku nu ukpa.”

Yesu du ugarr a uni ta iku anu Roma wa wre (Luka 7:1-10)

5 Nggo Yesu mirri nu Kapanahu, ankpye abi ta iku numa nggo so gri anishirr ukrɨ uyirr, à zirr nga na ku, ni ko barr ma di,
6 “Atiko, ugarr amungga nggo à kurr ki kurr mu ni iko. À se ni ivri kakami na ka si gɨ ki tsa hen.”
7 Yesu ddu ma di, “Ingga bu nga ni du ma wre?”
8 Ankpye abi ta iku wa ddu Yesu di, “Atiko, ingga klonyarr nggo ùwà kakuma ni iko mungga, kri ni inggya ni da ure yo mre, ugarr amungga wa ta wre.
9 Ingga mi ko na undu nu ungo ku unuma nggo sa ankpye ni ingga ku, ni so gri abi ta iku abanu. Ingga ti ddu unuma di, ‘Kuma!’ uwa kuma. Ingga ti ddu unuma di, ‘Nga!’ uwa nga. Nggo ingga ti ddu ugarr mungga di, ‘Na inggi yi!’ uwa na yi.”
10 Nggo Yesu à wo ma na ku ayisurr na kasarr na ddu abangga ba nggo à ko ga ma di, “Ingga da ki imba, ni Israila mi ingga nise hi uni yo isisurr ma mi kye.
11 Kye yi, ingga da ki imba, anishirr shishemi taka nga zhi na anza ambre, abanu ta zhi na anza a ingbahru, na ta nga ni so ni Ibrayi, Ishaku, tuku Yakubu ku, na ri, na nyarr ni imburr inkpi yi tuku abangga ba nggo si anishirr ba Abachi ba.
12 Abangga ba nggo aba yo ka si anishirr ba Abachi ba aba ta sarr turr aba yo surr ni ibwu, nabo yo aba ta ku so yi na ta anyinyirr.”
13 Yesu ddu ankpye abi ta iku wa di, “Kuma ni iko, ugarr muwa à ta wre

nu nggo ùwà kpanye." Ugarr a ugo wa wre keke nâ ta si nggo Yesu da.

Yesu du anishirr shishemi wre (Marrku 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Nggo Yesu à mirri ni iko i Biturr na hi ayimbarr wa à vri na kurr ko wri kpakpa nu uki.
15 Na ki ungo sa ku nu ungo, ukpa ku u wre ku, uwa gru na zzu ba ila.
16 Ni ingbahru ima yi, aba gri ku Yesu abi ku anazhi ndanda shishemi, uwa du ba wre wemi.
17 Aseki angga ka wemi a si nâ ta su nggo Abachi à da na angu ka Ishaya uni kpa are wa da di,
"A ba iklonyarr munta yi
nu ulolo munta ku glo."*

Abangga ba nggo da di aba ta ga Yesu (Luka 9:57-62)

18 Nggo Yesu hi akpa anishirr wa ni ka ma yo na atsutsu, na da ku abiga ama ba di a bu cha ko nu ugugarr inyi numa ku.
19 Unitsarr are numa à nga na ku ni ddu ma di, "Unitsarr, ingga ta ga uwa kuma nu unto ku nggo uwa ti kuma."
20 Yesu à ddu ma di, "Anihon a se na ahon, aminche a se ni ako, ingga Uvuvurr a Unushirr i sama nu unto ku ji kurr ni sa itu."
21 Unuma nu umi ku abiga ma ba à ddu ma di, "Atiko, di ingga ku zzu aki mungga nggo bari."
22 Yesu ddu ma di, "Ga mi, ni du abi kɨ a zzu ambarr bi kɨ."

Yesu à du unddunddu ù ji kurr (Marrku 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu mirri nu uddu unkpi, abiga ma ba a rri ga ma.
24 Na gru kakye unddunddu numa gru so go kakami na amasirr wa. Unddunddu ku ù kri kakami ni ta ankinkirr ka amasirr ka, nu ba uddu ku hlo kasarr ashishi. I Yesu so kurr ina.
25 Abiga ma ba gru ku si ma di, "Atiko, kpa inta ttungo! Inta ta gu!"
26 Yesu à ddu ba di, "Imba ki isisu i angginggi meme? Iyo isisurr imba yi ì si ntsɨmi!" Na gru kri na glo unddunddu ku, amasirr wa a ji kurr, unddunddu ku tuku ankinkirr ka amasirr ka a ji kurr.
27 Anishirr ba nu uddu ku a kye na ku ayisurr na da di, "Uwanggo à si ibibi unushirr ita inggi? Unddunddu tuku ankinkirr ka amasirr mi a wo ma!"

Yesu à han anazhi ssuzzu ku anishirr aha (Marrku 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Nggo Yesu cha amasirr a kri ni inkla yirr wa, na kuma nu unddu inyi ku, hinga ni igbu nu Gadarra, na ji ga anko wa na anga akama. Anishirr aha banu abi di tsɨ ankparr agru zhi na abe na nga na ku. Anishirr angga ba a ki isisu na se na anazhi na atu ambarr wa, na di han anishirr, ni ga anko ama wa.
29 Nggo a hi Yesu na nggarr iyi di, "Ùwà zha angginggi ni inta ba Uvuvurr a Abachi. Ùwà nye tsutsarr inta du azhibarr wa nise ma?"
30 Inkirr i anikpama a kri so ri ywhiywhirr mi nabo.
31 Anazhi ba barr Yesu di, "Ùwà ti ta han inta huzzu, ùwà bu turr inta ku surr ku anikpama angga ba."
32 Yesu ddu ba di, "Kuma!" Aba huzzu kru ko ku rri ku anikpama ba. Anikpama ba a kru ji ni igbre wa ku sarr kusurr ni inyi wa na kɨ nabo.
33 Abi ho anikpama ba a kru rri kuma nu umi igbu ku, ku bre ba ure kuma ni inkindirr yi nggo i la na abi ku anazhi ba na anikpama ba.
34 Anishirr abi igbu ba wemi a gru kuma ni Yesu ku, a ku hi ma nggo, na tsi ku ango di a bu share na anga ambarr ka.

9

Yesu du ugo wa nggo à ttu ga anga ayirr a wre (Marrku 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Yesu ka rri nu uddu ku ni inyi ni kri ni inkla yirr wa na cha kakuma ni igbu wa nggo à di so.
2 Anishirr banu a ba ugo numa nggo ukpa ku ttu nu utakpa gri na nga

* **8:17** Kye zizo *Ishaya 53:4.*

ni Yesu ku. Nggo Yesu à hi iyo isisurr imbarr yi, na ddu ugo uni lo wa di, “Iziya, vu isisurr, Abachi nggurr ila ure muwa yi zhi.”
3 Abitsarr na are ba re ni ikpa di, “Ugo nggo à ba du uwa si Abachi! Wanggo à si imarr na Abachi ku!”
4 Yesu hi amarr ambarr ka, na da di, “Angginggi du imba i ri amarr ndanda ni isisurr imba yi?
5 Watanggo si inkindirr ivitsa, ingga bu da di, ‘A nggurr ila ure imuwa yi zhi,’ ka ingga bu di, ‘Gru zirr’?
6 Ingga ta tsarr imba di Uvuvurr a Unushirr à se nu ukyekye ku nggurr ila ure zhi ni ingbingbru inggi yi.” Na kasarr na ddu uni lo wa di, “Gru, ba abubo a ikurr amuwa ni kuma ni iko!”
7 Ugo wa gru na ba abubo a ikurr ama wa na kuma ni iko.
8 Nggo anishirr ba a hi meme, isisu i ki ba, aba nyarr ku Abachi, nggo à nu anishirr ukyekye ukuma.

Yesu yo Matiyu (Marrku 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na ko kuma, na ku hi ugo numa nggo à yo ma du Matiyu, uwa à so nu uki ku kpa inklo imimi ku, na ddu ma di, “Ga mi.” U Matiyu à gru ga ma.
10 A sha so ntsɨ, i Yesu na abiga ma ba a kuma ku so ri ila ni ingbahru ni iko i Matiyu. Abi kpa inklo imimi na abi la ure abanu a se nabo meme.
11 Nggo anu Farrisi ba a hi meme na zhi abiga ma ba di, “Angginggi du unitsarr amba wa à so ri na abi la ure tuku abi kpa inklo imimi ba?”
12 Nggo a so wo ba na gru da di, “Abangga ba nggo a si lo hen a si di zha uni ni ahun hen. Abi lo ngga a di zha uni ni ahun.
13 Imba kuma ku zhi kye, ure unggo ku ù da di angginggi, nggo a ti da di, ‘Ingga zha di imba bu si abi ki itito, ni si zha ito aseki inggi hen.’ Ingga si nga nye yo abi sama ni ìlà hen. Ingga nye yo abi la ure.”

Izhi ni itu i ivu angu gri (Marrku 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Mre abiga bu Yohana uni zzu na amasirr ba a gru nga ni zhi Yesu di, “Inta na anu Farrisi ba di vu angu, anggi mu du abiga amuwa ba si di vu angu meme hen?”
15 I Yesu ddu ba di, “Imba kye i ka wre, ikpikpa i uni garr hẹhẹ a bu so ni iyo, uni garr wa à ni se na ba? Iya! I ka si wre meme hen! Azhibarr wa so nga nggo a taka ba uni garr hẹhẹ wa mi wa glo na ba, aba taka vu angu.
16 “A si di ba upri nkru uhẹhẹ awarr sa ku ankru akuku hen. Nggo upri nkru uhẹhẹ ku ti ngahre glo, i ingahre yi ta kri kakami na ankru kuku ka.
17 Ka undurr ka si ba ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa a ta tsi unggakpa ukuku ku nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu undu zizo. Meme nggo, a ta surr ahi ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba aha mi ta kurr zizi.”

Uva a ankpye tuku ayamba wa nggo a sa ku Yesu ungo na ankru (Marrku 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 Nggo Yesu à ni ko re na ba, ugo numa à si ankpye mu nu uki ku issubi ku, à gru nga ni kuttu ku Yesu na aza, na da di, “Uva mu nggo ttu ziza, ga mi ku sa ungo muwa ku na ku du ma à tasi ki ingga.”
19 Yesu na abiga ma ba a gru ga ma kuma.
20 U ayamba numa nggo a so di ji ayiyi ki ase awurr na aha, à gru ga Yesu nu ugo, ku vu ku utu ku ankru ku.
21 Ayamba wa da ni isisurr ima di, “Ingga ti sa ungo na ankru amaka, ingga ta wre.”
22 Yesu kasarr na hi ma, na ddu ma di, “Ayamba, vu isisurr! Iyo isisurr imuwa nggi i du uwa i wre.” Na ankpu ayirr ayamba wa à wre.
23 I Yesu rri kuma ni iko i ankpye yi. Na ku hi ba a so ba azhittu na nggurr ungo na angu na so yì kadada.
24 Yesu à ddu ba di, “Huzzu, imba wemi! Uva wa à si ttu hen, a so kurr si ina mu!” Aba wemi mẹ ma.

25 Nggo anishirr ba a huzzu ku kri
na abi ka, uwa mirri ku vu uva wa nu
ungo gɨ, uwa à tasi.
26 Ure ukuma u kago na anga
akama.

Yesu du aba kreshi aha wre

27 Yesu gru nabo, na ta so kuma,
anishirr aha banu aba akreshi a gru
so ga ma, na so du hantu di, “Uvuvurr
a Doda, kye inta na ashishi ka itito!”
28 Nggo Yesu mirri ni iko yi, aba
kreshi bangga ba a ga ma, uwa à ddu
ba di, “Imba kpanye di ingga i ka du
imba wre?”
Aba kpanye di, “Yo-o, Atiko!”
29 I Yesu ki ungo sa ba na ashishi na
da di, “Du yi si nâ ta si iyo isisurr imba
yi!”
30 Ashishi ka a bwu ba. I Yesu gba
ba utu kakami di, “Si bre ku anishirr
hen!”
31 Aba kà na kuma ku bre kago ku
anishirr na anga akama.

Yesu du ugo wa nggo à si di re hen à wre

32 Nggo aba kreshi aha ba a so
share, anishirr abanu a gri ku uni ku
anazhi numa nggo à si di re hen.
33 Nu unto ku Yesu han izhi ndanda
yi huzzu ku, uwa gru ko re. Anishirr
ba nggo a se nu unto ku a ku ayisurr,
na da di, “Inta nise hi inkindirr numa
ma mi kye ni Israila.”
34 Anu Farrisi ba gru ko re di, “Ugo
nggo, à su uttu a aninkindirr, aba yo
a nu ma ukyekye ku han izhi ndanda
huzzu ku anishirr.”

Itito i ki Yesu na akpukpa anishirr ba

35 I Yesu zirr kago igbu inkpinkpi ni
itsitsa yi. Na di tsarr ure ku na aki ka
ibarr ambarr ka na di bre ba Ure ku
wre ku ni itu ittu i Abachi yi. Na du
anishirr a wre ni ilolo ni ivri imbarr
yi.
36 Nggo Yesu à hi akpukpa anishirr
wa, itito i ki ma na ba, nggo a so kada
na sama nu undurr ni zi ba. A zzu
nâ ta si aminta ba nggo a sama na
akikye.
37 Na ddu abiga ma di, “Ikiri yi kri
kaba abi hwa ba a si ntsɨmi.
38 Imba barr akikye ni ɨlá wa ni du
ma turr abu undu du ba ku hwa ikiri
yi vu nga ni iko.”

10

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha
(Marrku 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Mre i Yesu yo abiga ma awurr na
aha ba nggurr bi, na nu ba ukyekye
ku han izhi ndanda huzzu, na du
anishirr wre ni ilolo ni ivri imbarr yi
we.
2 Uwanggo yo a si asa a abi ko na
angu ba. Uni mẹmẹ wa asi Sima
(nggo a yo ma di Biturr) tuku uzayirr
wa Andoro; U Yakubu tuku uzayirr
wa Yohana, amumarr bu Zabadi;
3 U Filibu tuku Batolomi; U Toma
tuku Matiyu, uni kpa inklo i imimi
wa; U Yakubu uvuvurr a Alifiyo, U
Tadawo;
4 U Sima, nggo à se na amarr ka
ako ambarr ka kakami, tuku Judasi
Iskariyoti nggo à vu Yesu nu ba tsi
ngu.

Yesu à tu abi ko na angu ama ba di a bu ku na undu umaku
(Marrku 6:7-13; Luka 9:1-6)

5 Yesu tu awurr na aha angga ba, na
gba ba utu di, “Imba bu si rri kuma
ni igbu i abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, ni si rri ni igbu nggi yi
nggo anu Samarriya a so hen.
6 Imba kuma na anu Israila ba nggo
a si nâ ta si aminta ngga a nado.
7 Kuma ku bre ba ure ku Abachi di,
‘Abachi à ka kuchi gri imba ki Uttu
amba ba!’
8 Ni du abi vri ba a wre, abi kɨ ba
tasi, ni du abi lo ishi ba a wre, ni
han anazhi ssuzzu ku anishirr. Ingga
ni imba ukyekye ukuma ni si kpa
inkindirr ni imba ba hen, imba mi
bu zi abanu ni si kpa inkindirr na ba
hen.
9 Si gri inklo hen.
10 Si gri ambu hen, ka ankru, ka
anggakpaza, ka amfarr a uzirr hen. A
ti ta zi imba ni inkindirr, imba si kà
hen. Iwre abu undu ba bu ri ila.
11 “Imba ti rri ni igbu unkpi ka
uvutsa, imba zha unushirr uzizi ni

kuso ni iko ima yi ma na azhibarr wa nggo imba ta du igbu wa.
12 Iko yi nggo imba ti rri, imba chi ba di, ‘Ingga chi imba ni isa i Abachi.’
13 Abi iko ba ti kpa imba, isu imba yi i ta so na ba; aba ti kà imba, imba gri isu imba yi ni ka huzzu.
14 Inkla inggi yi nggo ì ta si kpa imba hen, ka a ta si wo imba hen, nggo imba ti ta huzzu ni iko yi, ka igbu wa, imba ttu ihurr yi na aza amba ka surr ba.
15 Ingga ko da ki imba su ure ujiji mu di, iha yi nggo ì taka ni kuttu anishirr bu Sodomu tuku Gomorra na azhibarr a ibre amu wa, ì taka su ntsɨmi mri inggi yi nggo i taka ni kuttu igbu uwama!

Yesu à gba ku abi ko na angu ama ba utu (Marrku 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 “Imba kye, ingga turr imba huzzu nâ ta sa aminta nu umi ku aniche. Meme nggo, imba bu zirr ndindi nâ ta sa ànìwǎ ngga, ni na chě sama ni ìlà nâ ta sa ananddu ngga.
17 Imba bu zirr ndindi, ni bu hi di anishirr ta gri imba kuma ni into i ibre amu, na ta hlo imba na aki ka ibarr ambarr ka.
18 Ni itu imungga aba ta gri imba kuma na abi gri igbu ba ba na atuttu. Uwama yo sa anko wa nggo imba ta da ba Ure ku wre ku, ni ta da ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen meme.
19 Nggo a ti vɨ imba gri ko na ba, imba si wri kpakpa ni inkindirr yi nggo imba ta da hen. Abachi nggo ta ni imba inkindirr yi nggo imba ta da nu unto ukuma.
20 A si si imba ngga ta re hen, a si Izhi i Abachi yi mu ta kpa ure ku re ki imba.
21 “Imuyirr ta vu imuyirr nu ba a tsi ngɨ, akiki ta vɨ amumarr ambarr nu ba tsi ngɨ. Amumarr ta tsi na akiki ambarr na ta du ba ngɨ ba.
22 Anishirr namri, ta kà imba ni isa mungga, uwanggo nggo ti kri ng-bangba ku ma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.
23 A ti na ki imba ndanda mi ni ìgbù wanggo, imba kuma ni ìgbù numa. Jiji mu, ingga ko da ki imba, imba si ta zirr ìgbù i Israila yi kre bari ingga Uvuvurr a Unushirr kanga hen.
24 “Uvuvurr uni bre si mri unitsarr ama wa hen, ka ugarr à si mri atiko ama hen.
25 À si inkindirr izizi uvuvurr uni bre a bu hi inkindirr nâ ta su unitsarr ama wa. A ti yo atakye ni iko wa du Belzebulu, aba ta yo anishirr bi iko ma ba ki abata ngga?

Uwanggo nggo imba ta kru ma isisu (Luka 12:2-7)

26 “Ni ima yo imba bu si kru isisu imbarr yi hen. Inkindirr yi nggo ì sharri ì ta huzzu na abi, inkindirr yi nggo a ttu yi sharri nggo anishirr ta hi yi.
27 Inkindirr yi nggo ingga da ki imba sharri ni ibwu, imba bu ku da yi huzzu ku anishirr du ba wo. Inkindirr yi nggo ingga bre ki imba zhazha imba ku hun kri na atu a iko ni du hantu du anishirr wo.
28 Imba si kru isisu i anishirr ba nggo se nu ukyekye ku ngu ampu ikpa wa na ka si ngu izhi imba yi hen. Undurr uyirr wa nggo imba ta kru ma uwanggo à su uwanggo nggo à ka ngu ukpa ku tuku izhi yi nu uru ku rri asese ku nggo.
29 Anishirr ba namri a hi di a di re ananddu aha angalanzirr yirr yo mre? Anddu ayirr à si di ttu sama ni ihi i Abachi hen.
30 Abachi à hi di infunfutu imba yi i si ibirr nggi.
31 Ni ima yo, imba bu si kru isisu i inkindirr hen, uwa se nu undu mri ananddu shishemi!

Ibre ku abanu ure ni itu i Kristi (Luka 12:8-9)

32 “Imba ti bre ku abanu di imba i si amungga, ingga mi ta da ku Aki amungga nu unkplassu di imba si abiga amungga.
33 Imba ti di imba i si hi ingga hen, ingga mi ta da ku Aki amungga wa nu unkplassu di imba i si si amungga hen.

Iso zizi i sama, à si ita iku (Luka 12:51-53; 14:26-27)

34 “Imba si kye di ingga gri ki imba
isu isisurr mu ni ingbingbru inggi yi
hen, ingga si gri ki imba isu isisurr
mu hen, ingga nga ki imba ni iku.
35 Ingga nga i du
“ ‘uvuvurr ki iku na aki ku,
uva na ayirr ku,
ayamba a uvuvurr na ayimbarr ku.
36 Uni kri angba achi nu unushirr
ku ta zhi nu umi ku iko ima
iyo.’*
37 “Undurr wa nggo ti kpanye na
aki ku ka na ayirr ku mri ingga, uwa
si ma uniga ingga hen. Undurr wa
nggo ti kpanye nu uzuma ku, ka uva
ma, uwa si ma uniga ingga hen.
38 Undurr wa nggo ta si ba un-
kunkurr umaku na ga anko amungga
wa hen, uwa si ma uniga ingga hen.
39 Undurr wa nggo ti kri ngbangba
du uwa ta so tsitsirr, uwa ta ttu. Un-
durr wa nggo ti kà itu ima na ga
ingga, uwa ta so tsitsirr.

Azadi ka uni la ure (Marrku 9:41)

40 “Undurr wa nggo ti kpa imba,
uwa kpa si ingga. Undurr wa nggo ti
kpa ingga, uwa kpa si Abachi nggo tu
ingga.
41 Undurr wa nggo ti kpa uni kpa
are a Abachi na hi di a su uni kpa
are a Abachi, uwa taka kpa azadi ka
nggo a kpa uni kpa are a Abachi wa.
Unushirr wa nggo ti kpa unushirr
uzizi nggo hi di a su unushirr uzizi,
uwa ta kpa azadi ka unushirr uni na
uzizi.
42 Undurr wa nggo ti nu amwe at-
sitsa abi ga ingga ba amasirr à iso, nu
nggo a hi di a so ga si ingga, undurr
wama à se na azadi ama.”

11

Abitu ba nggo a zhi nu Yohana uni zzu na amasirr wa ku (Luka 7:18-35)

1 Nggo Yesu a re kre na awurr na
aha abiga ma ba, na gru share nu
unto kuma ku, ku so tsarr ba na bre
ba are ka ni igbu igaga yi na anga
akama.
2 Nggo Yohana uni zzu na amasirr
wa à kri nu uki ku iharr ku, na wo are
ka nggo Kristi so na ka, na tu abiga
ama ba na ku,
3 na da ba di a bu ku zhi ma di, “Ùwà
yo su uwanggo nggo a ta kanga wa, ka
inta bu kye anko a unuma mu?”
4 I Yesu à ka sa ba di, “Kakuma ku
bre ku Yohana inkindirr yi nggo imba
ni wo na aseki ka nggo imba hi na
ashishi amba.
5 Aba kreshi a hi abubo, abi gbo na
ampi a gru zirr, abi lo ishi a wre, aba
agbatu a wo ure, abi kɨ a tasi, abi iha
a wo Ure ku wre ku.
6 Abangga ba nggo kri ngbangba,
Abachi à yo ba angu azizi, na si ta
jaku ni itu i aseki ka nggo ingga na
nggo hen!”
7 Nggo Abiga Yohana ba a ka so
kuma, Yesu gru so bre ku akpa an-
ishirr wa ure ni itu i Yohana di, “Imba
di kuma ku di kye sa angginggi na
ankpuji wa? Itu i ihihru nggo und-
dunddu u go i vu darr?
8 Uwa ta si si meme hen, imba
i di kuma ku di kye sa angginggi?
Unushirr wa nggo surr iki izizi i
ankpinkpye nggo? Abi so na ando a
uttu ngga a di surr iki ima yi, na si si
abi di zirr ni ijiji mu hen!
9 Imba da ki ingga, imba i kuma ku
di kye sa angginggi? Uni kpa are wa
yo? E-e! Imba hi di undurr wa nggo
imba ku hi à mri uni kpa are.
10 Yohana yo su undurr uwama wa
nggo a charr da na angbamvu ka di,
Abachi da di,
“ ‘Ingga ta tu unitu amungga wa,
du ma kuchi ku bu na anko wa
ssubi ku ùwà.’*
11 Di ingga da ki imba: A nise ngri
unushirr ni ingbingbru inggi yi nggo
à mri Yohana uni zzu na amasirr.
U wanggo nggo su uvuntsɨ ni ittu i
unkplassu yi a mri Yohana.
12 Bazhi na azhibarr a imɛ̱mɛ̱ wa
nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à
huzzu bre ba Ure ku wre ku nga ziza,
ittu i unkplassu yi ì so kuchi kyekye

* **10:36** Kye zizo *Mika 7:6.* * **11:10** Kye zizo *Malachi 3:1.*

mi ni du anishirr ba a di zha di aba a
ta kpa yi nu ngbrengbre.
13 Nggo Yohana à nise nga, abi kpa are
ba, na Are ka Musa ka a bre are ni itu
i Ittu i Abachi yi.
14 Imba ti kpanye ni inkindirr yi nggo
are ka a da nggo, imba ta kpanye di,
Yohana yo à si Iliya, nggo a da inga
ima yi.
15 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo
ure, uwa bu wo!
16 "Ziza, ingga ka tsarr anishirr bu
ziza ba kye na angginggi? A se nâ ta si
amumarr ngga na abubo a irro. Inkla
numa du inkla numa, na so du akpa
da di:
17 " 'Inta nggurr inggingga di imba bu
rro,
imba si rro hen.
Inta i ba azhittu,
imba si yì hen!'
18 Nggo Yohana à nye, sama ni iri ka
iso inkindirr, anishirr a bre di, 'A se
na anazhi ni itu!'
19 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga ni
di ri ni so, aba bre di, 'Kye ugo ni iri na
so ahi kpekpe wanggo na yi! Ikpikpa
i abi kpa inklo i imimi na abi la ure!'
Nggo anishirr a ta se ni ihi i Abachi,
ihi yi i ta tsarr di ihi i Abachi imbarr yi
ì si ijiji. Ihi i Abachi yi i ta du anishirr
a hi ina wre ima yi."

Ìgbù yi nggo i kà ikpanye ni Yesu (Luka 10:13-15)

20 Anishirr ba nggo Yesu à na aseki
ka ku ayisurr shishemi na ba nggo a
kà ikpa ure ku Yesu ku, na kuchi ni ila
ure imbarr yi. Ni ima yo, Yesu ki unfu
na ba na da di,
21 "I taka vri ki imba kakami, ùwà
Korrazi, nu ùwà mi Betsada, uje
umba! Aseki ka ikagri ka nggo ingga
i na ka ni imba ba, ka di ingga i na ka
su nu Taya nggo tuku Sido,† anishirr
abama ka vu angbanja iki ndanda a
surr, na surr inturu nu ukpa, du yi
tsarr da aba a ka ba ttungo ni ila ure
imbarr yi ngbangbamu ba!
22 Ingga nggo ko da ki imba, na
Azhibarr a Ibre Amu wa, Abachi à
taka kye Taya tuku Sido na ashishi ka
itito mri imba!
23 Uwa ta si imba anu Kapanahu,
imba kye di Abachi à ta kpa imba
hun kuma nu unkplassu? Iya, a ta
turr imba surr nu abubo a iso abi kɨ
wa. Ka di ingga i na aseki ka kagri ka
nggo ingga ina ka ni imba ba su nu
Sodomu,‡ ka si ma igbu uwama a ni
kri ari!
24 Ingga nggo ko da ki imba, na
azhibarr a ibre amu wa, Abachi à
taka ni kye Sodomu na ashishi ka itito
mri imba!"

Nga ni kpa isu isisurr ni ingga ku (Luka 10:21-22)

25 Na attuttu akama, Yesu à da ba
di, "Aki, Atiko nu unkplassu tuku im-
imi, ingga nyarr ku ùwà, nggo ùwà ka
aseki ka ngga ka sharri ku abi ihi ba,
tuku abi bre angbamvu ba, ni kpanye
ni tsarr anishirr ba nggo a kye ba ki
amumarr.
26 I si meme yo Aki mungga, nggo
ùwà kye iwre ku ùwà, ni na meme.
27 "Aki mungga wa a ni ingga
ukyekye ku na aseki ka we. Undurr
si ma ni hi Uvuvurr wa sama ni hi
Abachi hen. Undurr si ma ni hi
Aki wa sa nu Uvuvurr wa hen, na
abangga ba nggo Uvuvurr wa kpanye
na tsarr ba Aki wa.
28 "Imba nga yi ni ingga ku, imba
wemi nggo so ki iha, imba nggo so gri
iki i rɨ kakami, ingga ta ni imba isu
isisurr.
29 Imba ka atu amba wa ni ingga ni
ga itsarr mungga yi. Ingga su chĕ, ni
si di kri itu hen, meme nggo imba ta
kpa isu isisurr ku atu a imba.
30 Unkunkurr mungga ku u si vri
iba hen. Itsarr imungga i si tsɨ hen."

12

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa (Marrku 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Ni ivivi ima yi, na Azhibarr a Isu
anu Yahuda wa i Yesu na abiga ma ba
a gru ko zirr ba ni izzuzzu i ikiri. Iyo
ki abiga ma ba, aba gru so mɨ ato a
ikiri wa so ta.

† **11:21** *Taya tuku Sido:* Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. ‡ **11:23** *Sodomu:* Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu uru ku umimi ku anishirr ku nggo.

2 Nggo anu Farrisi abanu a kri na
hi ba ni so na meme yi, na zhi Yesu
di, “Kye na! Abiga amuwa ba a so na
inkindirr yi nggo are amunta ka da di
i si iwre aba bu na yi na Azhibarr a
Isu wa hen.”
3 Yesu kasarr na sa ba di, “Imba
nise bre nu ungbamvu ku, inkindirr
yi nggo Uttu Doda à na nggo iyo ki ma
na abiga ma ba?
4 Uttu Doda à mirri ko nu uki ku
Abachi ku, uwa na abiga ma ba na
ku vu unfonfo wa nggo a gri ga ku
Abachi ku ta. Are amunta ka a si kpa-
nye aba bu na meme hen. Unfonfo
uwama a kurr ku abikye aba yo na
nkpambarr nu unto bubo ukuma.
5 Imba nise bre unto unggo ku nu
ungbamvu ku Are ka Musa ka nggo
da di, abikye ba di na undu nu Uki ku
barr ku i si wre aba bu na na Azhibarr
a Isu wa, nggo are ka a si kpanye hen?
A si kye ina imbarr ima ki ila ure hen.
6 Ingga ko da ki imba di undurr wa
nggo mri Uki Unkpi ku barr Abachi
ku a kri ni inggya.
7 Angbamvu ka Abachi ka a da di,
‘Ingga zha di imba bu si abi ki itito, ni
si zha ito aseki inggi hen.’ Imba si hi
ankpi are akama hen. Ka di imba hi
ka, imba ka si bre amu ku abangga ba
nggo a si na inkindirr indanda hen.
8 Ingga Uvuvurr a Unushirr yo sa
Atiko a Azhibarr a Isu wa.”

Ugo nu unka ungo wa (Marrku 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na
kuma nu uki ku issubi umbarr
unuma ku, na ku hi
10 ugo numa nggo ungo umaku u
sharr kre. Anishirr abanu kri nabo
na so gbye Yesu di a bu na inkindirr
indanda, wre ba ka vu ma da à kpala.
Aba zhi ma di, “Are munta ka a kpa-
nye di i wre aba du unushirr à wre na
Azhibarr a Isu wa?”
11 Yesu à zhi ba di, “Unggonggo nu
umi umba ku ivinta ama ka jaku nu
unkaharr na Azhibarr a Isu wa, uwa
ka si ku vu ma gba huzzu hen?
12 Imba kye unushirr si mri ivinta
hen? Meme nggo, iwre a bu na wre
na Azhibarr a Isu wa.”
13 Yesu ddu ugo nu unka ungo wa
di, “Na ungo ku.”
Ugo wa na ungo ku u wre keke, nu
kaki kyekye nâ ta si ungo uyirr ku.
14 Anu Farrisi ba a huzzu ku re bi
nggo aba a ta na na ngu Yesu.

Uwanggo nggo Abachi à hla ma

15 Nggo Yesu à wo di a so zha anko
a ingu ma, na gru share nu unto
ukuma. Anishirr shishemi a ga ma.
Uwa du abi vri ba we a wre,
16 na gba ba utu di a bu si bre ku
anishirr du uwa à si unggonggo hen.
17 A na meme di i bu si jiji nâ ta
si nggo a charr nu ungbamvu ku uni
kpa are wa Ishaya di:
18 “Uwanggo yo a su uvurr iko wa
nggo ingga i hla ma ni kpanye
na ku,
isisurr imungga yi i si na ku
kakami.
Ingga i ta nu ma Izhi imungga yi,
uwa ta ni da kago ku anishirr
di ivi i ikpa ttungo i nga ku
ingbingbru inggi yi we.
19 A si taka ri anta ka hantu hen,
ka zirr na di hantu na atu anko
hen.
20 A si ta murr uguga ku nggo u vu
kachi hen, na si ta zhi
irrirri iru yi nggo i ko ki ywhiy-
whirr ì zhi hen.
À ta di kri na hi ba ni bre amu ka yo
narrnarr bari.
21 Isa ima yi taka si inkindirr iyo
isisurr ku anishirr we.”*

Yesu tuku uttu anazhi wa (Marrku 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Nu ugo kuma, aba gru gri ugo
numa nggo a di ku anazhi, na se na
akreshi, na si na agbatu, na nga ni
Yesu ku. Yesu ni du ma wre, uwa gru
re na hi.
23 Anishirr ba we nggo a kri nabo a
hi inkindirr yi nggo Yesu na yi na ku
ayisurr na da di, “Ugo nggo wa ka su
Uvuvurr a Doda jiji mu?”

* **12:21** Kye zizo *Ishaya 41:1-4.*

24 Nggo anu Farrisi ba wo ure
ukuma na da di, “Ugo nggo so han
izhi ndanda yi huzzu nu ukyekye ku
Belzebulu, uttu a anazhi yo mre.”
25 Nggo Yesu kri na ko hi amarr
ambarr ka, na ddu ba di, “Ittu yi nggo
ti ga akpa i ta jaku. Ìgbù wa nggo à ti
ga so na nkanka na so vi ni ikpa a si ta
tanko hen. Iko inggi yi nggo ì ti ga so
na nkanka na kri di tsi ni ikpa ì si ta
tanko hen.
26 Isheta ki itu ima à ti han Isheta,
na ti so tsi ni itu ima ku, ittu yi ta kri
kingginggi?
27 Ingga ti han izhi ndanda yi nu
ukyekye ku Belzebulu, abiga amba
ba mu a di han ba nu ukyekye ku
unggonggo? Abiga amba ba ta da ki
imba di imba na ndanda mi.
28 Ingga ti han izhi ndanda yi nu
ukyekye ku Izhi i Abachi ì na ima ì
tsarr di, Ittu i Abachi yi ì ka nga ba ni
imba ba.
29 “Di ingga tsarr imba ure numa.
Undurr wa nggo à ti du uwa à ta ku
ki ayi ni iko i unushirr ukyekye, uwa
ta ku vu ma lo zu bari na vu iki yi.
30 “Undurr wa nggo ta si so zi ingga
gri anishirr nga na Abachi ku hen,
uwa si uni karr ingga. Undurr wa
nggo ta si si uni ssubi ni ingga ku hen,
uwa si uni se hre.
31 Meme yo, ingga ko da ki imba,
inkindirr yi nggo unushirr ti na, tuku
ida indanda mi aba ta nggurr yi zhi
ku. Uwa a ta si nggo unushirr à da
ure undanda ni itu i Izhi Iwre yi, a si
ta nggurr zhi ku hen.
32 Undurr wa nggo ti da ure un-
danda ni itu i Uvuvurr a Unushirr,
aba ta nggurr zhi ku. Uwa ta si Izhi
Iwre yi, undurr wa nggo ti da ure un-
danda ni itu ima yi, aba si ta nggurr
zhi ku ziza, ka na ase ka so nga ka
hen.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi (Luka 6:43-45)

33 “Unkunkurr ku nggo ti wre u di
klo inkpinkpo i iwre. Unkunkurr ku
nggo u su undanda, inkpinkpo ima
yi i si ta wre hen. A di hi iwre i
unkunkurr ni inkpinkpo ima yi.
34 Imba inkirr i ànìwǎ andanda. Nu
nggo isisurr imba yi i si imimi, imba
ka na kingginggi ni da ure uzizi na
angu amba ka? Angu ka di da si
inkindirr yi nggo tsarr ssu ni isisurr
i unushirr.
35 Unushirr uzizi di da ure uzizi
zhi ni isisurr ima izizi yi. Umimi
unushirr à di da ure undanda zhi ni
isisurr ima imimi yi.
36 Imba bu hi di na Azhibarr a Ibre
Amu a Abachi wa, anishirr a taka bre
inkindirr indanda yi wemi nggo à re
tankpami nggo.
37 Ubarr angu umuwa nggo taka lo
ùwà, ka kpa ùwà ttungo.”

Anu Farrisi ba ko zha di à bu na ba inkindirr ikagri (Marrku 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Abitsarr na Are ba na anu Farrisi
abanu a gru re ni Yesu ku di, “Unit-
sarr, inta zha du ùwà bu na inkindirr
numa ikagri di inta hi.”
39 Yesu à ddu ba di, “Anishirr
amimi na abi la ure ba ari ba, aba yo
a zha di a bu na ba inkindirr ikagri.
Undurr à si ta na ba inkindirr ikagri
iyirr mi hen. Inkindirr i ikagri yi
nggo ingga ta tsarr imba inggi i si
ikagri i Yunana uni kpa are wa.
40 Nggo imba wo di Yunana à rri so
ki ivi itarr ni ibittu itarr nu umi ine
ku ampu ikikla, Uvuvurr a Unushirr
mi meme à taka rri so ni imimi ki ivi
itarr ni ibittu itarr.
41 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, an-
ishirr bu Nineve a taka gru kri ni
imba anishirr ba ari ba ba, na ta da
di imba i kpala. Nggo a wo ure ku
Abachi nu Yunana ku, na kasarr ni ila
ure imbarr yi. Di ingga da ki imba,
undurr numa se ni inggya nggo à mri
Yunana inkpinkpye!
42 Na Azhibarr a Ibre Amu a Abachi
wa, ayamba wa nggo su uttu nu
Sheba à taka gru kri ni imba anishirr
ba ari ba ba, na ta da di imba i kpala,
nggo a di gru zhi ni ìgbù ama wa
gbagbamu à nga, ni di shirr ku uttu
Solomo atu na are krizhizhi ka nggo
à di re. Ingga ko da ki imba di undurr
numa se ni inggya, nggo mri uttu
Solomo ni inkpinkpye!

Ikanga i izhi ndanda yi
(Luka 11:24-26)

43 “Nggo izhi ndanda ti huzzu ku
unushirr nggo, i di rri na ankpuji
tankpami ku di zha unto ki iso. Nggo
izhi yi i ti ku zha lankarr,
44 i di da di, ‘Ingga taka kuma ku
kye iko yi nggo ingga i ka du.’ I ti ka
ku hi iko yi kurr gigyemi, ni wre aba
ssu yi bi na abubo a iso.
45 Izhi yi i di huzzu ku gri anazhi
numa atangba nggo a mri ma un-
danda, aba ta nga ni so nabo ndo.
Nggo a ti mirri ku ji so ba, ugo wa di
kaki ankalanttu mri nggo a di se ni
imẹmẹ yi. Ì taka si meme yo na amimi
anishirr ba ari ba ba.”

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba
(Marrku 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Nggo Yesu ni ko re na akpa an-
ishirr wa ku, ayirr ama wa, Maryamu
ndo na amuyirr ba a nga ni kri na abi,
na ko zha di aba ta re na ku.
47 Undurr numa da ku Yesu di,
“Kye, ayirr amuwa ndo na amuyirr
amuwa ba a kri na abi, di aba ta re nu
ùwà ku.”
48 Yesu ka sa ku ugo wa di, “A
su unggonggo sa ayirr amungga na
amuyirr amungga?”
49 Na na ungo tsarr abiga ma ba,
na da di, “Abangga ba yo sa ayirr
amungga na amuyirr amungga ba!
50 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi
nggo Aki amungga wa nu unkplassu
zha di a bu na yi, uwa yo à si uzayirr
amungga, nu uvayirr amungga, na
ayirr amungga wa.”

13

Assurre a ugo ni ttu ikiri wa
(Marrku 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Azhibarr ayiyirr ama wa i Yesu à
gru huzzu ni iko yi na ji ko ku so nu
unddu inyi ku na ta tsarr anishirr ba.
2 Anishirr ba nggo nga na ku a kri
mwe kakami, uwa gru rri ku ji so nu
uddu ku nu umi ku amasirr ku, na du
anishirr ba wemi nu unddu ku.
3 Na so bre ba are shishemi na as-
surre di: “Uni do numa nggo huzzu
ku ttu ikiri.
4 Nggo a hi ingbingbi kiri yi, inuma
yi i kusurr na anko, aminche nga ni ta
yi ri.
5 Inuma yi kusurr na ako han, nggo
imimi yi i si ntsɨmi. Ikiri yi i zzu
hanhan mi, nggo imimi yi ì si kri ji
kuma nu umi hen.
6 Nggo azhi wa huzzu, na tu, ikiri yi
ì kɨ nu nggo injinja yi so fafami.
7 Inuma yi kusurr ni intto, intto yi
furr ni turr yi.
8 Ingbingbi numa i kusurr ni imimi
izizi, ni zzu, ni hurr, ni na ingbingbi,
ato numa wa a ma ayirr yirr, anuma
wa iso titani, ato numa wa iso titarr.
9 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo
ure, uwa bu wo!”

Inkindirr yi nggo du Yesu a re ku anishirr ba na assurre
(Marrku 4:10-12; Luka 8:9-10)

10 Abiga bi Yesu ba a nga na ku, ni
zhi ma di, “Angginggi du ùwà re ku
anishirr ba na assurre?”
11 Uwa ddu ba di, “A ka tsarr imba
aseki ka nggo à sha ka sharri ni itu
i Ittu i Unkplassu yi ba. Uwa a ta si
abanu ba na anko, a sha aseki angga
ka sharri ba.
12 Undurr wa nggo à hi inkindirr,
Abachi à ta nu ma ihi zizo kakami, du
ma se na yi shishemi. Uwa a ta su
undurr wa nggo si hi inkindirr hen,
Abachi à ta vu ma kpa ihi ivintsɨ yi
nggo a se na yi mi glo.
13 Inkindirr yi nggo i du ingga re na
ba na assurre i si nggo:
“ ‘A ko kye, na si kye hi hen;
na so wo, na si vu gri hen, na si hi
inkindirr hen.
14 Ure ku nggo Ishaya uni kpa are wa
à da ù jaku na atu ambarr wa di:
“ ‘Imba ta di wo ni so di wo mu yo;
ni ta di kye ni so di kye mu yo.
15 Isisurr i anishirr angga ba i tsɨ
kyekye;
atu ambarr ka a si wo ure hen,
ashishi ambarr ka a kattu.
Wre ba a si ta kye hi na ashishi am-
barr ka hen,
na si ta wo na atu ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr
imbarr yi hen,
na si ta kanga ni ingga ku,

ni di ingga du ba wre ni ivri imbarr yi hen.'*
16 Abachi à na wre ki imba nu nggo a
du ashishi amba ka a kye hi, na du atu
amba ka a wo ure.
17 Ingga so da ki imba ure ujiji mu di
abi kpa are shishemi na abi na wre
abi kuchi ba nggo a zha ihi inkindirr
inggi yi nggo imba i hi na si hi yi hen,
na zha iwo inkindirr yi nggo imba i
wo na si wo yi hen.

Yesu da ba inkpi i assurre a uni do wa (Marrku 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 "Imba wo yi, ki, uwanggo yo si
inkpi i assurre a uni do wa:
19 Abangga ba nggo wo ure ku ni
itu Ittu i Unkplassu yi, na si hi inkpi
yi hen, a si nâ ta si ingbingbi ikiri yi
nggo kusurr na anko, mre umimi wa
nga ni vu ba kpa inkindirr yi nggo a
tsarr ba na yi glo.
20 Ingbingbi ikiri yi nggo i kusurr
na ako han ka, abangga si anishirr ba
nggo a kpa ure ku korrmi na nyarr
nggo a wo ku.
21 U ku si rri ba ni isisurr tanko hen.
Nggo ivri, ka iha numa ti nga ba ni itu
i ure yi, aba ka ko nu ugo.
22 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo
i kusurr ni intto yi, abangga a si
abangga ba nggo a wo ure ku, ivri i
izharr iki ingbingbru inggi yi, ni ivri
isisurr na aseki, a turr ure ku huzzu
ni isisurr imbarr yi du ku si na undu
hen.
23 Uwa ta si ikiri inggi nggo i kusurr
ni imimi i iwre yi, abangga a si
abangga ba nggo a wo ure ku na hi
inkpi yi. Aba yo ato ambarr wa di klo
inkpinkpo, ato numa ayirr yirr mri
inkindirr yi nggo a ttu nggo, abanu
ato iso tani, abanu ato iso tarr."

Assurre a uwri

24 Yesu tsarr ba na assurre numa
zizo di: "Ittu i nkplassu i si nâ ta si ugo
numa nggo à gri ingbingbi kiri ima
izizi ku hi ni ilá ima.
25 Ni ibittu, nggo anishirr rri ni
kurr, uni karr ma à gri ibibi uwri
ndanda ku hi ku nu umi ku kiri ku, na
kuma nado.
26 Nggo ikiri yi furr ni ko hru ni ko
surr ingbingbi, aba kakye akpukparr
wa a gru ko furr huzzu.
27 "Amirr iko ba akikye uni ilá wa
ku da ku di, 'Ankpye, ùwà gri ing-
bingbi ikiri iwre nggi ku ttu ni ilá yi,
uwri u zhi nu momo mu?'
28 "Uwa à ddu ba di, 'A su uni karr
unushirr nggo na meme.'
"Amirr iko ba zhi ma di, 'Ùwà zha
inta bu ku kpo uwri ku kahre?'
29 "Uwa à kisa ba di, 'Iya, nggo imba
ti di imba ta ku kpo uwri ku kahre,
imba ta kpo ikiri yi kye.
30 Du ikiri yi nu uwri kri ndo mi, ma
nu uga. Ingga ta da ku abi ihwa ba nu
uga du ba sarr uwri ku ssubi na lo ku
zu na ambwa na ambwa, wre nggo a
taka yo uru, na ta hwa ikiri yi gri ku
surr ni iwurr amungga wa.' "

Assurre a ingbingbi i mosita (Marrku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Yesu gru so tsarr ba na assurre
numa zizo di: "Ittu i unkplassu yi i si
nâ ta si ingbingbi i unkunkurr numa
nggo a yo ku du mosita nggo unushirr
gri ku ttu ni ilá ima.
32 Ingbingbi ima iyo di si ivintsɨ yi
mri kakami nu umi ku ingbingbi i
inkinkurr yi we. Aba ti ttu yi i di zzu,
ni furr. U ku yo di kaki unkunkurr
unkpi ku nggo aminche bu unkplassu
ba ku di hun so na me ako ni ing-
gingga ima yi."

Assurre a imbimbru iyisti wa (Luka 13:20-21)

33 Yesu da ba assurre numa zizo di:
"Ittu i unkplassu yi si ma mi: Ayamba
numa nggo à du uwa à ta na unfonfo
na sha imbimbru iyisti† ntsɨ kasurr ni
imbimbru ikpu na agbugba, na han
yi ba zu, imbimbru ikpu yi i gru si ssu
na agbugba wa."

Inkindirr yi nggo du Yesu na undu na assurre (Marrku 4:33-34)

34 Yesu na undu na assurre ni itsarr
anishirr ba aseki ka we. A si di da

* **13:15** Kye zizo *Ishaya 6:9-10.* † **13:33** *Iyisti:* Imbimbru hun yi nggo i di du unfonfo a si.

ba inkindirr numa gigyemi sama na assurre hen.
35 A di na ba meme nâ ta si nggo uni kpa are wa à da di:
“Ingga ta re na assurre nggo ingga ti
ta re na anishirr ba.
Ingga ta da ba inkindirr yi nggo a
sha yi sharri ba bazhi nu nggo
a na ingbingbru yi mu nggo.”‡

Yesu da ba inkpi i assurre a uwri wa

36 Nggo Yesu gru rri kuma nu umi iko, na du anishirr ba, abiga ma ba gru kuma na ku, ku da di, “Bre ki inta inkpi i assurre a uwri wa.”
37 I Yesu ka sa ba di, “Ugo wa nggo à hi ingbingbi ikiri i zizi yi nggo à su Uvuvurr a Unushirr.
38 Īlá yi inggi su ingbingbru yi. Ingbingbi ikiri zizi yi inggi sa anishirr ba we nggo a kaki anishirr bi ittu ba. Uwri ku u si abangga ba nggo a sa abu umimi wa.
39 Unikarr wa nggo kuma ku hi uwri ku nggo asi Isheta. Ihwa inggi i si ivi i ikikre yi, abi ihwa abangga sa abitu ba Abachi ba.
40 “Nâ ta si nggo a ta nggurr uwri ku bi na tu ku nu uru, i taka si meme yo ni ivi i ikikre i ingbingbru yi.
41 Ingga Uvuvurr a Unushirr taka tu abitu amungga ba du ba ku hla glo nu umi ki Ittu mungga ku anishirr ba we nggo di na ku abanu anko a ikuhre we, na di na aseki amimi.
42 A taka vu ba surr nu uru unkpi, nabo yo aba ta yì, na ta anyinyirr.
43 Anishirr bi na wre ba ta la zanzarr zzu azhi mu ni ittu i Aki ambarr yi. Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo.

Assurre a inkindirr itsɨ anta yi nggo kurr sharri

44 “Ittu i unkplassu yi i si nâ ta si inkindirr ì tsɨ anta nggi nggo undurr gri ku sharri ni īlá. Nggo undurr numa à ku hi yi na ttu yi kuma ku sharri zizo, na nyarr na kru ku vu aseki ka nggo a zu ni iko ima yi a re namri, na kakuma ku re īlá ima yi.

Assurre a ingbinta iwre yi

45 “Ittu i unkplassu yi zizo i si nâ ta si uni re iki nggo di zha angbinta ka tsɨ anta.
46 Nggo ku hi iyirr inuma nggo i tsɨ anta kakami, na kakuma ku vu aseki ka nggo a se na ka ni iko ima nggo a re tsatsarr, na kuma ku re ingbinta yi.

Assurre a azhizhi ka vɨ ikikla

47 “Zizo, Ittu i Abachi yi, i zzu nâ ta si izhizhi i vɨ ikikla, nggo di yo ni inyi na vɨ ikikla na nkanka.
48 Nggo i ti ssu, abi vɨ ikikla ba a gba yi na azhizhi ssuzzu na abi, na ji so na hla izizi yi surr ni igbigba, na vu indanda yi kahre.
49 I taka si meme yo na azhibarr a ikikre wa. Abitu ba Abachi ba a taka nga ni ddu anishirr amimi ba ki nanka na anishirr azizi ba.
50 Abitu ba Abachi ba a taka ta anishirr amimi ba tu surr nu uru. Nabo yo aba taka yì na ta anyinyirr ku ivri.”

Are jiji akuku na ahẹhẹ

51 Yesu à zhi ba di, “Imba ssu aseki angga ka hi we?”
Aba kpanye ku di, “Yo-o, inta ssu ka hi we.”
52 Yesu ddu ba di, “Inkpi inggi si di abitsarr na Are ba we, nggo a ka tsarr ba Are ka Ittu i Unkplassu yi ba a si nâ ta si akikye ni iko wa nggo à vu aseki hẹhẹ na akuku huzzu nu uki ku zu aseki umaku.”

A kà Yesu nu Nazareti (Marrku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 Nggo Yesu à bre assurr are angga ka kre na gru chi ka na anga ka igbu akama.
54 Na kuma ni igbu ni ngri ama wa. Na ku so tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku nu uki ku issubi ku. Aba kye itsarr ima yi na vu angu gri, na zhi di, “Unggonggo a nu ugo nggo ihi inggi yi nu ukyekye ku ina iki ikagri yi?
55 Wanggo si su uvuvurr a unitarr wa yo hen? A si yo ayirr wa yo di Maryamu hen, nggo amuyirr ba yo a si anu Yakubu, Isuhu, Sima tuku Yahuda hen?
56 Amuyirr animba ba wemi a si so ni inta ba ni inggya hen? Ugo nggo

‡ **13:35** Kye zizo *Asarr 78:2.*

kpa ukyekye ni ihi inggi yi zhi nu momonggo?”
57 Aba a kpa vri ku kakami na kà
ikpanye na ku.
I Yesu ddu ba di, “A di kye uni kpa
are ssu nu ungo na abi, na di kpa ma
chirr ni igbu ama tuku ni iko ima.”
58 Na si na aseki ka ikagri shishemi
nabo hen, nggo anishirr ba a si yo
isisurr na ku hen.

14

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr wa
(Marrku 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 A si ni ivi ima yi u Hirridu uttu nu
Galili wa, a wo ure ni itu i Yesu.
2 Na da ku anishirr ba nggo a di so
na ku undu nggo di, “Mi uwanggo a ta
su Yohana uni zzu na amasirr wa yo à
tasi na kanga. Ima yo i du ma à se nu
ukyekye ku na aseki ka ikagri angga
ka.”
3 Hirridu yo à du ba vu Yohana uni
zzu na amasirr wa, na lo ma na ache
na harr ma ni itu i Hirridiya, ayamba
a Filibu uzayirr wa.
4 Yohana à da ku di: “I si ta wre uwa
bu hru Hirridiya ki uwami hen.”
5 Hirridu à ka ngu Yohana ba, na so
kru isisu di anishirr ba a ta tsi kputtu,
nggo a hi di anishirr ba a kpanye di
Yohana à su uni kpa are a Abachi.
6 Nggo azhibarr a ingri a Hirridu
wa a ma, uwa na iga. Uva a Hirridiya
wa a nga ni rro na agẹ ka anishirr
ankpinkpye ba na su ku Hirridu
isisurr,
7 uwa da di, “Ingga shi ku uwa azhi,
inkindirr yi nggo ùwà ti zhi yi ingga ta
nu uwa na yi.”
8 Ayirr a uva wa à ddu ma di a bu da
di, “Gri ki ingga itu i Yohana uni zzu
na amasirr wa ni inggya na agbugba
zizami!”
9 Isisurr vri uttu wa, uwa kye ishi
azhi i ima yi, ni ishisha i abichirr ba,
na da ku abi ta iku ba di a bu na
inkindirr yi nggo uva wa à da nggo.
10 Mre aba ku ttu itu i Yohana yi nu
uki ku iharr ku.
11 Na gri itu yi na agbugba ga ku
uva wa, uwa kpa yi ga ku ayirr wa.
12 Abiga bu Yohana ba kuma ku ba
ankpunkpru ukpa wa gri ku zzu, na
ku da ku Yesu inkindirr yi nggo ì la
nggo.

Yesu à ho anishirr ukrɨ ukywi
(Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

13 Nggo Yesu à wo ure ku ittu i
Yohana yi, na gru na abiga ama ba
nayi ku rri nu uddu na kuma na
abubo wa nggo anishirr a sama na
wa. Anishirr ba a wo meme nggo na
gru ssuzzu ni igbu imbarr yi a ga Yesu
na aza.
14 Nggo Yesu à ssuzzu nu uddu ku
na hi akpa anishirr wa a kri bi ma,
itito ki ma na ba, uwa du abu ulolo ba
wre ni ilo imbarr yi.
15 Nggo ingbahru yi so ki, abiga ma
ba nga ni da ku di, “Ingbahru i so
ki, inggya asi ankpuji. Undurr à si
di so ni inggya hen. Du anishirr ba
kuma ku re ila nu umi igbu ku, ku atu
ambarr.”
16 Yesu à ddu ba di, “I si ta wre aba
bu kuma hen. Imba ku atu amba bu
nu ba inkindirr i iri!”
17 Aba ka da ku di, “Ivi ila yi nggo
inta i se na yi, à si unfonfo ukywi yo
ni ikikla iha mre.”
18 I Yesu à ddu ba di, “Gri ba ga ki
ngga.”
19 Na da ku anishirr ba di a bu
kuso na agiga ka. Na ki ungo kpa
unfonfo ukywi wa ni ikikla iha yi,
na kye hun kuma nu unkplassu, na
nyarr ku Abachi. Na mɨ unfonfo wa
ki ankpunkpu a nu abiga ma ba, aba
kpa nu anishirr ba.
20 Anishirr ba we a ri shi. Abiga ma
ba vu ankpunkpu ka nggo a ji ssu pwi
ni isisa iwurr ni iha.
21 A si bre amba na amumarr kye
hen, anishirr ba nggo a ri si aniru
ukrɨ ukywi.

Yesu zirr na atu ka amasirr
(Marrku 6:45-52; Yohana 6:15-21)

22 Nggo anishirr ba a ri kre ma yo i
Yesu à du abiga ma ba ku rri nu uddu
ku na bu kuchi kuma nu ugugarr inyi
numa ku. Uwa a ka so na yo anishirr
ba anko bari.

23 Nggo a du anishirr ba kuma, na
hun kuma ni igbre wa na nkima ku
barr. Nu nggo ingbahru i ki, i Yesu se
nabo na nkima,
24 uddu ku ùka ta anko ni inyi wa
ba, unddunddu gru so go, ni turr
uddu ku kakuma nu ugo, ankinkirr
ka gru ni so nggurr nu uddu ku.
25 Nggo ambre ka à nise nggarr kre,
i Yesu a rri na ba, na ko zirr na atu ka
amasirr ka.
26 Nggo abiga ma ba a hi ma ni so
zirr na amasirr wa, isisu ki ba. Aba
da di, “À si uzhi!” Na nggarr angu yi
hantu ku isisu.
27 I Yesu bwu angu re na ba keke
di, “Vu isisurr! A si ingga, si kru isisu
hen!”
28 Biturr ddu ma di, “Atiko a ta su
uwa yo jiji, uwa di ingga mi zirr na
atu ka amasirr ka ni nga nu uwa ku.”
29 I Yesu yo ma di, “Nga!”
I Biturr gru huzzu nu uddu ku na
ko zirr na atu ka amasirr ka na ko
kuma ni Yesu ku.
30 Nggo a hi unddunddu ku tuku
ankinkirr ka amasirr ka, isisu ki ma,
uwa gru so ji rri na amasirr wa. Na
nggarr angu yi di, “Kpa ingga ttungo,
Atiko!”
31 Mre i Yesu na ungo na ko ma vu,
na ddu ma di, “Uwa na kingginggi
ni di iyo isisurr imuwa yi i si ntsɨmi.
Angginggi du ùwà na isisurr imuwa
yi ki iha?”
32 Aba aha mi a mirri nu uddu ku
unddunddu ku ù kukri.
33 Abiga ma ba nu umi ku uddu
ku a kuttu na ddu Yesu di, “Uwa su
Uvuvurr a Abachi jiji.”

Yesu à du abi lo wre nu Genesareti (Marrku 6:53-56)

34 A cha inyi wa kuma nu ugugarr
ku Genesareti.
35 Nggo anishirr ba nabo a hi di a
si Yesu, na da ku anishirr ba kago
korrmi na anga kama we, aba gru gri
abi lolo wemi na nga na ku di a bu ni
du ba wre.
36 Na barr ma di a bu kpanye na du
abi vri ba sa ango nu utu nkru uma
uku yo mre. Abangga ba nggo a sa
ungo na ku we a wre ni ivri imbarr yi
we.

15

Itsarr i ábáchí ba ani Yahuda (Marrku 7:1-13)

1 Mre abanu nu umi ku anu Farrisi
ba na abitsarr na Are ka Musa ba, a
gru nga zhi nu Urushalima ni Yesu ku
na ni zhi ma di,
2 “Sa angginggi abiga amuwa ba a
kà iwo na kpa itsarr i ábáchí yi chirr?
Na si di ngla ango ambarr ka bari na
ri hen!”
3 I Yesu à ddu ba di, “Angginggi di
imba ka iwo ure ku Abachi ku ni so
ga iba imba yi?
4 Abachi da di, ‘Kye aki amuwa na
ayirr muwa ssu nu ungo. Undurr wa
nggo ti marr aki ka ayirr, aba bu ngu
ma.’
5 Imba yo di da di, unushirr wa
nggo à ddu aki ka ayirr di, ‘Ingga
se ni inkindirr yi nggo ingga ka zi
ùwà, uwa su nggo ingga ì ka ka yi nu
Abachi mu ba.’
6 Imba i tsarr undurr uwama di a
bu si nu aki ka ayirr wa inkpinkpye
hen. Meme nggo imba cha ure ku
Abachi ku ku iba imba yi.
7 Imba abi na aseki ba na abi, wre
ku anishirr bu kye imba! Ishaya uni
kpa are wa à da ure ujiji na atu amba
wa di.
8 “ ‘Anishirr angga ba wemi a so di
gbyarr ki
ingga asa ba na angu gigyemi,
isisurr imbarr yi i ta anko ni
ingga ku.
9 Iga imbarr yi ì si iruku,
nu nggo imba so tsarr are ka
nggo anishirr ngga a na ka,
aka a kaki are!’*”

Aseki ka nggo di na unushirr ki ndanda (Marrku 7:14-23)

10 I Yesu yo akpukpa anishirr wa
chi ki ywhiywhirr na ddu ba di,
“Imba wo ni ssu hi yi!
11 A si si inkindirr yi nggo mirri ku
unushirr na angu inggi i di na un-
ushirr ki umimi hen, a si inkindirr yi

* **15:9** Kye zizo *Ishaya 29:13.*

nggo i di huzzu ku unushirr na angu inggi di na ma ki ndanda."
12 Abiga ma ba gru nga ni da ku di,
"Uwa hi di anu Farrisi ba so vri isisurr
ni itsarr muwa inggi yi?"
13 Yesu à ka sa ba di, "Unkunkurr
ku nggo à ta si si aki mungga wa nu
unkplassu nggo à ttu ku hen, aba ta
kpo ku ta yo.
14 Kpamusu na ba yi! A si abit-
sarr anko aba kreshi. Unakreshishi ti
tsarr unakreshishi anko aba aha mi a
ta kuhre nu udduddu."
15 I Biturr à da di, "Ure kuma shi ki
inta ibwu. Da ki inta inkpi i assurre
ama wa."
16 Yesu à zhi ba di, "Imba nise kye
hi?
17 Imba hi di, inkindirr yi nggo un-
ushirr ta ri yi ko nu umi ine a di ja yi
hre?
18 Inkindirr yi nggo ti huzzu na
angu ka unushirr i di zhi si ni isisurr.
Ima yo di na ma ki undanda.
19 Aseki ka nggo di ssuzzu zhi ni
isisurr i unushirr aka yo a si amarr
ndanda, ingu unushirr, izha amba
ni izha aniru, ni na aseki ndanda
anuma ka. Iki ayi, ni iki imu, ni ki
amparr.
20 Abangga ba yo si aseki ka nggo di
na unushirr ki ndanda. Uwa a ti su
ure ki iri sa ni ingla angu nâ ta si nggo
a da, ima si di na unushirr ki umimi
hen."

Iyo isisurr i ayamba (Marrku 7:24-30)

21 I Yesu du unto ukuma na gru
kuma na anga ka nggo su ywhiy-
whirr ni igbu nu Taya tuku Sido.
22 Ayamba nu Kenanu numa, nggo
so na anga akama à gru nga na ku,
ni so yi na barr ma hantu di, "Atiko,
Uvuvurr a Doda, kye ingga na ashishi
ka itito! Uva mu nggo à ku anazhi,
aba so ki ma iha kakami."
23 I Yesu si da inkindirr hen. Abiga
ma ba nga ni barr ma di, "Du ayamba
wa kuma! Kye wa so ga inta na so yi
han inta atu!"
24 I Yesu à ka sa ku di, "A tu ingga
na aminta abi nado bu Israila ba yo
ba mre."
25 Mre ayamba wa nga ni kuttu ku
na aza di, "Atiko, zi ingga!"
26 I Yesu sa ku di, "I si ta wre aba bu
ba ila i amumarr yi nu amiyo hen."
27 Ayamba wa kpanye ku di, "Ì si
meme yo, Atiko. Amiyo ba mi di ri
imbimbru yi nggo di kuhre zhi na
ango ka akiko ambarr wa."
28 I Yesu da ku di, "Uwa sa ayamba
a iyo isisurr kakami! A ta na ku uwa
inkindirr yi nggo uwa so zha yi nggo."
Keke uva ma wa à wre.

Yesu du anishirr shishemi a wre

29 Nggo Yesu gru share na anga
akama na ji kuma nu unddu inyi ku
Galili ku, na hun ku ji so ni igbre
numa.
30 Akpukpa anishirr a gri abi kɨ ga
anga ayirr, na aba kreshi, na abi nga
na ango, na aba agbatu, na abi vri na
nkanka ni zu ku Yesu na ashishi, uwa
du ba wemi a wre.
31 Nggo anishirr ba hi inkindirr
ima yi na ku ayisurr nggo aba agbatu
a so re, abi nga na ango a wre, abi
kɨ na aza a gru zirr, aba kreshi a kye
hi. Anishirr ba wemi gru so gbyarr
ku Abachi a Israila wa asa.

Yesu ho anishirr ukrɨ unẹ (Marrku 8:1-10)

32 Yesu yo abiga ma ba chi kuma na
ku ddu ba di, "Anishirr angga ba a lo
ingga isisurr, utarr ambarr nggo ari a
so di ga ingga sama ni iri inkindirr. I
si ta wre ingga du ba kuma sama ni
iho ba hen, wre ku abanu bu si zzu
ma lankarr na anko hen."
33 Abiga ma ba a zhi ma di, "Inta
ta hi inkindirr i iri nu momonggo ni
nu anishirr angga ba we na ankpuji
anggo wa?"
34 I Yesu zhi ba di, "Imba se na
ankpinkpri unfonfo abirr ngga?"
Aba ddu ma di, "Unfonfo utangba
ni imwi ikikla ntsɨ."
35 I Yesu à ddu anishirr ba di a bu
kuso ni imimi yi.
36 Na vu unfonfo utangba wa ni
ikikla yi, na nyarr ku Abachi, na mɨ
ba ki ankpunkpu, na ka nu abiga ma
ba. Aba kpa ga ku anishirr ba.

37 Anishirr ba wemi a ri na shi.
Abiga ba a vu ankpunkpu ka nggo a
ji ssu ni isisa itangba.
38 Anishirr ba nggo a se ni iri ima a
si aniru ukrɨ unɛ, aba si bre amba na
amumarr kye hen.
39 I Yesu à du anishirr ba a ga kuma,
na gru rri nu uddu ku, na cha kuma
na anga ka Magada.

16

Izha inkindirr i ikagri (Marrku 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Anu Farrisi banu na anu Sadusi a
nga, da aba ta ni tsarr Yesu kye, na ni
zhi ma di a bu na ba inkindirr numa
i ikagri zhi nu unkplassu.
2 Nggo i Yesu à ddu ba di, “Nggo
ingbahru ti ki, unkplassu ku di kaki
ususarr, imba di da di, ‘Inta ta hi
unddunddu ki iwre.’
3 Nggo ambre ka ti nggarr imba hi
akpa ka nggo a gre na shirr imba di
da di, ‘Ahru ta ku ari.’ Imba ti kye
unkplassu ku, imba di da inkindirr ni
itu i ikasarr i abubo yi. Imba sama ni
inkindirr i ida ni itu i aseki ka nggo a
so la ni ivi inggi yi.
4 Imba amimi anishirr, imba zha
inkindirr i ikagri nggo ta tsarr imba
nggo, ni si ta kpanye hen! Inkindirr
i ikagri inggi i si iyirr yo nggo ingga
ta ni imba. Inggi i si inkindirr yi nggo
ana ni ivi i Yunana* yi.” Nggo à da ba
meme kre na gru share.

Yesu gba ba utu ni itu i itsarr i anu Farrisi na anu Sadusi yi (Marrku 8:14-21)

5 Abiga Yesu ba acha kuma nu gu-
garr ku nyi numa ku na kpamusu ni
gri inkindirr i iri, nggo a cha kuma nu
ugugarr ku inyi unuma ku.
6 Nggo a cha, i Yesu ddu ba di, “Imba
vu ukpa gri ni so gbye ni itu i iyisti i
anu Farrisi na anu Sadusi ba.”
7 Aba gru so re ni ikpa imbarr di,
“A da meme nggo inta si gri unfonfo
hen.”
8 I Yesu à kye amarr ambarr ka hi,
na ku zhi ba di, “Imba anishirr abi yo
isisurr ntsɨmi, sa angginggi du imba i
so re meme ni ikpa di imba sama nu
unfonfo?
9 Imba nise kye hi? Imba si di ssu
hi ankpinkpri unfonfo akywi ka nggo
anishirr ukrɨ ukywi ba a ri na shi
hen? Imba vu inkpinkpo ikadu yi ssu
ni isisa ibirr nggi?
10 Ka ankpinkpri atangba ka nggo
anishirr ukrɨ unɛ ba a ri shi na kadu,
imba vu inkpinkpo yi ssu ni isisa ibirr
nggi?
11 Angginggi ttu ki imba isisurr yi
du imba si hi di ingga si so re ni itu
i unfonfo mu hen? Imba vu ukpa gri
ni so gbye ni itu i iyisti i anu Farrisi na
anu Sadusi wa!”
12 Mre abiga ma ba a hi di a si so
gba ba utu di a bu kye atu ambarr na
imbimbru iyisti wa nggo a di na undu
na wa ni na unfonfo mu hen, a ko re
ba si ni itu i itsarr i anu Farrisi na anu
Sadusi yi mu.

Biturr da ba undurr wa nggo asi Yesu (Marrku 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Yesu kuma na anga numa wa
nggo su ywhiywhirr nu Kayisarriya
Filipiya, na ku zhi abiga ma ba di,
“Anishirr ba a da di Uvuvurr a Un-
ushirr à su unggonggo?”
14 Aba da di, “Abanu a da di Yohana
uni zzu na amasirr, a abanu di Iliya,
abanu di Irrimiya, ka uyirr nu umi ku
abi kpa are ba.”
15 I Yesu zhi ba di, “Imba na? Imba
da di ingga su unggo?”
16 I Sima Biturr da di, “Uwa yo su
Kristi wa, Uvuvurr a Abachi uni so
sese wa.”
17 I Yesu da ku di, “Abachi à yo angu
azizi ku ùwà, Sima uvuvurr a Yohana.
Ure unggo ku u si nga nu ùwà ku
zhi na amarr ka unushirr hen. Aki
amungga nu unkplassu uwa yo à turr
ku nga ku ùwà.
18 Meme nggo ingga ko da ku ùwà,
ùwà si ingbinta, Biturr. Ni itu i in-
gbinta inggi iyo ingga ta me uki ku
nggurr bi umungga ku nggo ittu mi si
taka tsi ku nggarr hen.

* **16:4** *Ni ivi i Yunana:* Ikurr i Yunana yi ki ivi itarr nu umi ine ku ikikla wa i si nâ ta si nggo Yesu à ki ivi itarr ni ibe. Ure ku Yunana ku u se nu ungbamvu ku Yunana ku.

19 Ingga ta nu ùwà inkpẹ ibwu anko
a i ittu i unkplassu yi. Inkindirr yi
nggo imba ti ka yi ttu ni imimi aba ta
ka yi ttu nu unkplassu, i inkindirr yi
nggo imba ti bwu yi ni imimi aba ta
bwu yi nu unkplassu."
20 Na gba ku abiga ma ba utu
kakami di a bu si da ku undurr di uwa
yo su Kristi hen.

Yesu da ure ni itu i iha tuku ittu ima yi
(Marrku 8:31—9:1; Luka 9:22-27)

21 Bazhi na azhibarr ama wa, Yesu
à gru di da huzzu ku abiga ma ba
di, "Ingga ta kuma nu Urushalima.
Abi gri anishirr ba, na ankpinkpye
abikye ba na abitsarr Are ka Musa ba,
a ta ku ki ingga iha. Na ta ngu ingga,
u nu utarr wa ingga ta tasi."
22 I Biturr yo ma ka ki na anga ayirr
na glo ma di, "Abachi bu ka yi ka ku
uwama, Atiko! Du yi si si meme nu
ùwà ku hen!"
23 I Yesu kakye na ddu Biturr di,
"Chi share ki ingga ni inggya ùwà
Isheta. Ùwà si ki ingga utakpu ku karr
uza, nggo amarr amuwa angga ka a
si nga zhi na Abachi ku hen, a zhi nu
unushirr ku."
24 I Yesu da ku abiga ma ba di,
"Undurr wa nggo à ti du uwa à ta
ga ingga, uwa bu ka itu ima, na ba
unkunkurr ku kpa unushirr umaku
na ga ingga.
25 Undurr wa nggo ti zha du uwa ta
kpa itu ima ttungo, uwa si ta so sese
hen, undurr wa nggo à ti ba itu ima à
ni ku ingga, uwa à ta kpa iso sese.
26 Unushirr à ta kpa angginggi nggo
à ti vu aseki ka ingbingbru ka angga
ka we na ssu izhi iso tsitsirr ima yi?
Uwa ta han sa angginggi na bu gri itu
ima yi kanga?
27 Kye, ingga Uvuvurr a Unushirr i
ki ywhiywhirr i nga ni inkpinkpye i
Aki ama yi, na abitu ama ba, ni ta ni
nu anishirr we azadi ambarr ka.
28 Ingga ko da ki imba jiji mu di
abanu nggo kri ni inggya a taka hi
Uvuvurr a Unushirr ni nga ni ittu ima
yi bari na ka ki."

17

Ika ukpa sarr i Yesu yi
(Marrku 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Nu ugo ku ivi itani, i Yesu à yo
anu Biturr tuku Yakubu u Yohana,
uzayirr a Yakubu wa, na gri ba na
hun kuma ni igbre unkpi numa, na
kuso na akpa ambarr.
2 Nggo a so, na gru hi ukpa ku Yesu
ku u kasarr. Ashishi ama ka a gru so
la zzu azhi. Ankru ama ka a gru kaki
akikla pyarr.
3 Abiga ma atarr ba a so mre na
kakye anu Musa tuku Iliya a kri so re
na ku.
4 Biturr à gru bwu angu re ni Yesu
ku di, "Atiko, ì wre kakami nggo inta
se ni inggya. Uwa ti kpanye, ingga ta
tarr aburr atarr, iyirr muwa, iyirr ku
Musa, iyirr ku Iliya."
5 Nggo Biturr nise re kre, akpa ka la
inge na ji ni ttu ba. Aba wo ukorr nu
umi ku akpa ka u da di, "Uwanggo yo
su Uzumu wa, nggo Ingga inyarr ma
ni isisurr kakami. Imba wo ma yi!"
6 Nggo abiga ma ba a wo ukorr ku,
isisu ki ba kakami aba kuhre na ka
ashishi ambarr ka ttu ni imimi.
7 I Yesu zirr nga ni sa ungo na ba di,
"Gru yi! Imba si kru isisu hen!"
8 Aba gru na si hi undurr zizo hen,
uwa si Yesu yo kri na ankpa ma.
9 Nggo a so ji ni igbre wa, i Yesu
à gba ba utu di, "Imba si da ku un-
durr inkindirr yi nggo imba hi yi hen,
du ingga Uvuvurr a Unushirr ka tasi
bari."
10 Abiga ma ba a zhi ma di,
"Angginggi du abitsarr na Are ka
Musa ba a di da di Iliya nggo ta nga
kuchi ku Kristi?"
11 Yesu à ddu ba di, "A da su ure ujiji
di Iliya yo à ta nga kuchi na taka ni na
aseki ka we ssubi.
12 Di ingga da ki imba yi, Iliya a ka
nga ba, anishirr si hi ma hen, na ni na
ku inkindirr yi nggo isisurr imbarr yi
i da ba. Na ta ni ki ingga Uvuvurr a
Unushirr iha meme yo na ango am-
barr ka."
13 Abiga ma ba a hi di a so re si ni itu
i Yohana uni zzu na amasirr wa yo.

Yesu à du uvuvurr ni ku anazhi wa wre
(Marrku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 Nggo Yesu na abiga ma atarr ba a kaji nga na anishirr ba ba, ugo numa
à nga ni kuttu ku na aza,
15 na da di, “Atiko, ki itito nu uzumu wa ku. À di tsɨ ankparr na ki iha kakami. Ankpu numa uwa di jaku nu uru, ankpu numa na amasirr.
16 Ingga gri ma ni nga na abiga amuwa ba ba, aba si du ma wre hen.”
17 I Yesu à ddu ba di, “Imba anishirr abi kà iwo na abi sama ni ikpanye! Imba zha di ingga bu so ni imba ba kuma nita nggo bari? Imba zha di ingga bu na imba kingginggi yi? Gri ki ingga uvuvurr wa!”
18 Nggo a gri uvuvurr wa na nga na ku, uwa nggarr ito ni izhi yi ku, i huzzu kuma ni du uvuvurr wa, uvuvurr wa à wre keke nu unto ku.
19 Abiga ba anga ni Yesu ku na ni zhi ma nayi di, “Angginggi du inta han izhi yi huzzu lankarr?”
20 I Yesu ddu ba di, “Su nggo iyo isisurr imba yi i si ntsɨmi. Di ingga da ki imba ure ujiji, iyo isisurr imba yi i ti si ivintsɨ nâ ta si ingbingbi i unkunkurr yi nggo a yo ku du mosita, imba ti ddu igbre wanggo di, ‘Gru chi ka ni inggya kuma ni inkla inggi yi.’ Uwa à ta gru chi kuma. Inkindirr numa i si ta tsɨ ki imba hen. [
21 Anazhi angga ba si di huzzu sama ni ibarr tuku ivu angu kye hen.”]

Yesu da ba ittu ima yi zizo
(Marrku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Nggo abiga ma ba a ku nggurr bi nu Galili i Yesu da ba di, “A ki ywhiywhirr i vu Uvuvurr a Unushirr ni na ango ka anishirr ba.
23 Aba ta ngu ma; uwa taka tasi nu utarr wa.” Isisurr i abiga ma yi i kaki ndanda.

Ihan inklo i Uki ku Ibarr yi

24 Nggo a nga nu Kapanahu, abanu abi kpa inklo i Uki ku Ibarr ba a nga ni zhi Biturr di, “Unitsarr amba wa a di han inklo i Uki ku Ibarr yi?”
25 Biturr kpanye ba di, “A si meme yo, a di han yi.”

Nggo Biturr à mirri ni iko yi na nise da inkindirr, Yesu kuchi zhi ma di, “Amarr amuwa ka a da kingginggi Sima? Atuttu abi imimi ba a di kpa inklo i imimi yi nu unggonggo ku? Abi igbu ba, ka si na aba bì ba?”
26 I Biturr da ku da a ku di kpa yi na abi igbu ba ba.

I Yesu da di, “Meme nggo, anishirr abi igbu ba a si di han inklo yi hen.
27 Si di inta kpala ba hen. Kuma ni inyi wa ku yo akwarr. Ikikla ni imẹmẹ wa nggo ùwà ti vu, ùwà bwu angu ama ka kye, ùwà ta hi inkpinkpri inklo, ùwà ttu yi han inklo imungga ni imuwa.”

18

Unggonggo si ankpye ni ittu i unkplassu yi?
(Marrku 9:33-37; Luka 9:46-48)

1 Na attuttu ama wa abiga bu Yesu ba a nggurr bi na nga na ku, ni zhi ma di, “Unggonggo si ankpye wa ni Ittu i unkplassu yi?”
2 I Yesu kasarr na yo inkparr uvuvurr numa gri nga ni ichi imbarr.
3 Na da di: “Ingga da ki imba, imba ta si kasarr ni kaki nâ ta si amumarr atsitsa hen, imba si ta rri ni Ittu i unkplassu yi hen.
4 Undurr wanggo ti ka itu ima yi ta yo ni imimi na kaki nâ ta si uvuvurr wanggo wa, uwa yo si ankpye ni Ittu i unkplassu yi.
5 “Undurr wa nggo ti kpa uyirr ma mi ni isa imungga, uwa a kpa si ingga yo.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure
(Marrku 9:42-48; Luka 17:1-2)

6 “Undurr wa nggo ti du uyirr nu umi ku amu atsitsa angga ba nggo kpanye ni ingga ku a la ure, ì ta wre aba bu klo ku undurr uwama ununa ni ito na ba ma tuyo ni inyi du ma gu.
7 Uje ku anishirr abi ingbingbru ba, nu nggo aseki shishemi a se nggo ta du ba a la ure. Aseki akama a ta la. U uje ku undurr wa nggo du yi i la.

8 “A ta su ungo, ka uza umuwa nggo
u ta du ùwà jaku ni iga yi, ùwà gye ku
ta yo. Uje ku abangga ba nggo a ta du
anishirr ba la ure. I ta wre ùwà bu rri
ni iso sese yi sama nu ungo ka uza, nu
nggo a ta ba ùwà tu yo nu uru ku rri
sese, ùwà se na ango na aza aha.
9 Ata si ishishi nggi ti du uwa jaku
ni iga yi, uwa ttu yi ta yo glo, i ta wre
uwa bu rri ni iso sese yi ni ishishi iyirr
nu nggo a bu tu ùwà yo nu uru ku
asese na ashishi aha.

Assurre a ivinta ni nado wa (Luka 15:3-7)

10 “Imba bu si kpa atsitsa angga ba
chirr hen. Ingga da ki imba, a se na
abitu ambarr nu unkplassu a di kri
ikri inggi na agẹ ka Aki amunta wa nu
unkplassu. [
11 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga
ikpa abi nado ba yo ttungo.]
12 “Imba kye kingginggi, unushirr
wa nggo à se na aminta ayirr yirr,
uyirr nu umi umbarr ku à ti nado na?
Uwa à si ta kà aminta iso itirr na atirr
ba (99) du ni igbre wa, na kuma ku
zha uyirr wanggo hen.
13 Uwa à ti zha ma hi, ingga ko da
ki imba, unushirr uwama à ta se ni
inyarr kakami ni itu i ivinta uyirr
uwama mri iso itirr na atirr ba (99)
nggo si nado ku hen.
14 Na anko ayiyirr ama yo, Aki
amungga wa nu unkplassu mi à si
di kpanye di uyirr nu umi ku atsitsa
angga ba a bu nado hen.

Uzumbirr ti kpala ku ùwà.

15 “Nggo uzumbirr ti kpala ku ùwà,
kuma ku da ku ila ima yi, imba aha
yo. À ti wo ùwà na kpanye ni ila ure
ima yi, ùwà gri ma kanga na anko.
16 Nggo à ti kà iwo ùwà, ùwà bu
yo unushirr uyirr ka aha du ba ga
ùwà. ‘Inkindirr yi nggo anishirr aha
ka atarr a ti hi yi i si meme yo jiji,’ nâ
ta si nggo ungbamvu ku Abachi u da.*
17 Uwa ti si wo imba hen, ùwà bu
gri ure ku ni kuma nu uki ku nggurr
bi ku Abachi ku, uwa à ti kisa na
aba Abachi ba ba zizo, ùwà kye ma
ki unushirr wanggo nggo à si si uniga
hen.
18 “Ingga ko da ki imba ure ujiji,
inkindirr yi nggo imba ti kà yi ni
ingbingbru inggi yi aba a ta kà yi nu
unkplassu. Inkindirr yi nggo imba ti
kpanye na yi ni ingbingbru inggi yi
aba a ta kpanye na yi nu unkplassu.
19 “Ingga ko da ki imba zizo, unto
ku nggo imba aha ni ingbingbru yi ti
kpanye ni inkindirr iyirr nggo barr
ni itu ima yi, Aki amungga wa nu
unkplassu à ta na ki imba na yi.
20 Unto ku nggo anishirr aha ka
atarr a ti nggurr bi ni isa imungga,
ingga se na ba nabo.”

Assurre a ugarr wa nggo si di nggurr zhi hen

21 Biturr kuma ku zhi Yesu di,
“Atiko, u uzumburr à ti so kpala
ki ingga, ingga bu nggurr zhi ku ki
inkpo ibirr nggi? Ankpu itangba?”
22 Yesu ddu ma di, “Iya! A si si inkpo
itangba hen. A si ankpu iso tangba ki
ankpu tangba.
23 “Meme nggo, ure unggo ku ut-
sarr di Ittu i unkplassu inggi si ma mi:

> “Azhibarr numa nggo uttu numa
> gru yo amirr iko ama ba, na da ba
> di a bu tsarr ma aseki ka nggo uwa
> a ga ba na ka.
> 24 A so na meme nggo, aba a gri
> uyirr nu umi umbarr ku na rri kuma
> na ku, di a ri ba inklo shishemi.
> 25 Uvuvurr iko wa sama ni inklo
> yi nggo ka ma ihan uhla ukuma. Uttu
> wa à da di a bu ba ma ku re ki ugarr,
> kye na ayamba ama wa na amumarr
> ba ni inkindirr yi nggo a se na yi, wre
> ba bu han uhla ku.
> 26 “Uvuvurr iko wa à ji jaku na
> agbuzzu na agẹ ka uttu ka, na barr
> di, ‘Ingga ko barr uwa, vu isisurr ni
> ingga ku. Ingga ta han ku ùwà na yi
> we!’
> 27 Uttu wa ki itito na ku, na kà uhla
> ku du ku na du ma kuma.
> 28 “Nggo uvuvurr iko wa huzzu na
> kuma nu uvuvurr iko unuma nggo a
> so ga ma inklo ntsi. Na ku ma ma

* **18:16** Kye zizo *Are Ka Zizo 19:15.*

vu ni ito di, ‘Han ingga inklo yi nggo
ingga so ga uwa nggo!’
29 “Uvuvurr iko wa à jaku ni imimi
na barr ma di, ‘Vu isisurr ni ingga ku,
ingga ta han uwa na yi we!’
30 “Uwa ka na kisa, na ba ma ku nu
ba a ttu nu uki di a ti han uwa inklo yi
bari.
31 Nggo inkpu amirr iko yi a kye
inkindirr ima yi i vri ba isisurr
kakami, na kakuma ku da ku uttu wa
aseki ka wemi nggo a la.
32 “Uttu wa à tu ba a yo uvurr iko
wa, na ddu ma di, ‘Ùwà ugarr un-
danda! Nggo uwa barr ingga, ingga
nggurr uhla umuwa ku izhi ku uwa
we.
33 Uwa mi ka nggurr zhi ku ukpami
uvuvurr iko wa meme, nâ ta si nggo
ingga nggurr zhi ku uwa.’
34 Uttu wa vri isisurr na ku kakami,
na du ba gri ma ku harr, na ki ma iha
du ma han uhla ku we bari.”
35 I Yesu kre assurre wa na da di,
“Aki mungga nu unkplassu ta na ki
imba meme yo, nggo imba si di ng-
gurr zhi ku amuyirr amba ba zhi ni
isisurr hen.”

19

Yesu tsarr ni itu i ingu igarr
(Marrku 10:1-12)

1 Nggo Yesu kre ibre are angga ka
na gru nu Galili kuma nu ugugarr ku
Inyi nu Joda wa na anga ka Yahudiya
ka.
2 Akpukpa anishirr shishemi a ga
ma, uwa ku du ba wre nabo.
3 Anu Farrisi abanu a nga ni zha
anko di aba a ta tirr ma kye, na ku
zhi ma di, “Are amunta ka kpanye
di unuru a bu han ayamba ama ni
ikpala yi nggo isisurr ima i da ku?”
4 I Yesu ddu ba di, “Imba nise bre
nu ungbamvu ku nggo u da di, ni
imẹmẹ yi Abachi à na ba unuru tuku
ayamba?
5 Abachi à da di, ‘Ni ima yo, unuru
à ta kà aki tuku ayirr du na nggurr itu
bi nu uwama ku, aba aha mi a ta kaki
nâ ta si ukpa uyirr.’
6 Bazhi ziza aba a si ta si aha zizo
hen, a ta su uyirr yo mre. Inkindirr
yi nggo Abachi zɨ yi bi, unushirr bu si
ga yi ki na nkanka hen.”
7 Anu Farrisi ba zhi ma di, “Anggi
mu du Musa à da du unuru à ti ta han
uwama, uwa bu nu ma ungbamvu ku
ingu igarr na han ma share?”
8 I Yesu à ddu ba di, “Musa à kpanye
ki imba ni ingu igarr ku ikà iwo imba.
Uwa a si si meme yo ni imẹmẹ yi nggo
Abachi à na ingbingbru yi hen.
9 Ingga da ki imba, undurr wa nggo
ti han uwama nu ure numa, nggo
si si ure ku iga aniru hen, na ku
garr unuma, uwa mi à la ure ku izha
amba.”
10 Abiga ma ba a da di, “I ka si meme
yo ku unuru tuku ayamba, anishirr
ka di so mu sa ni igarr i ka wre sha.”
11 I Yesu da di, “A si si anishirr we
mu ka kpanye ni itsarr inggi yi hen.
Itsarr inggi yi i si i anishirr ba nggo
Abachi à hla ba na nu ba na yi.
12 Aseki a se shishemi nggo ka si
du aniru garr hen. Abanu a ngri ba
meme yo, abanu anishirr mu na ba ki
meme. Abanu kà igarr yi ni itu i Ittu i
unkplassu yi. Undurr wa nggo ti kye
i wre ku uwa a bu kpa itsarr inggi yi
uwa bu kpa yi.”

Yesu yo ku amumarr angu ka iwre
(Marrku 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Anishirr banu a gri amumarr
atsitsa nga ni Yesu ku di a bu ni sa
ba ungo ni itu na bu barr Abachi ku
amumarr ba. Abiga ma ba a han
anishirr ba.
14 I Yesu ddu ba di, “Imba du amu-
marr ba du ba nga ni ingga ku ni si
han ba yi hen, kye Ittu i unkplassu
yi i si i anishirr ba nggo se nâ ta sa
amumarr.”
15 Na sa ku amumarr ba ungo na
atu na share nabo.

Uvuvurr nze wa nggo à se na aseki
ka ingbingbru ka
(Marrku 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Mre ugo numa gru ko ku zhi Yesu
di, “Unitsarr uzizi, inkindirr i ta inggi
i si iwre kakami nggo ingga ta na yi ni
kpa iso sese?”
17 I Yesu zhi ma di, “Angginggi
du uwa zhi ingga inkindirr iwre?

Abachi yo na nkpama si uzizi. Nggo ùwà ti zha du uwa ta so sese, uwa kru isisu i are ka Abachi ka."

18 Ugo wa zhi Yesu di, "Are ka ta ka ngga?"

Yesu bre ku di, "Si ngu unushirr hen. Si zha amba hen. Si ki ayi hen. Si kri ku unu nu ugo gigyemi hen.

19 Kru isisu i aki amuwa tuku ayirr amuwa, ni kpanye nu uni girr amuwa ku nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu muwa."

20 Ugo wa da ku di, "Ingga di kru isisu ankpi are akama we. Angginggi ingga ka na zizo?"

21 I Yesu ddu ma di, "Uwa ti zha du uwa ta so sama ni ila ure, uwa bu ku vu aseki amuwa ka re, ni ka inklo yi ga ku abi iha. Uwa ta se na aseki nu unkplassu, ni nga ni ga ngga."

22 Nggo uvuvurr nze wa à wo meme, na ka share gbo mi, nu nggo à se na aseki kakami.

23 I Yesu kasarr na ddu abiga ma ba di, "Ingga da ki imba, irri ni ttu i kplassu yi taka tsɨ kakami ku uwanggo nggo à se na aseki ka ingbingbru ka shishemi nggo.

24 Ingga da ki imba zizo, i taka tsɨ ku unaseki shishemi uwa bu rri ni Ittu i Abachi yi, mri nggo alakurrmi a bu rri ni iywirr i anurr."

25 Nggo abiga ma ba a wo meme na ku ayisurr kakami. Na zhi ma di, "Ati si meme, unggonggo ta firr huzzu?"

26 I Yesu kye ba girr na da di, "A si inkindirr i itsɨ ku unushirr, u na Abachi ku inkindirr i tsɨ mri i sama."

27 I Biturr a gru re ni Yesu ku di, "Kye, inta nggo i kà aseki amunta ka du ni ga ùwà. Inta ta kpa sa angginggi?"

28 Yesu à ddu ba di, "Imba bu hi jiji mu di na ase ka nggo Abachi à taka ka ingbingbru yi ki ihẹhẹ, ingga Uvuvurr a Unushirr taka so ni imburr ima inkpi yi, imba abi ga ingga awurr na aha ba (12) taka hun so ni imburr i atuttu awurr na aha, ni taka gri iga iwurr ni iha i Israila yi.

29 Undurr wa nggo à ka ako du, na amuyirr aniru na amba, na aki na ayirr, na amumarr, ni izzuzzu, ni itu imungga à taka kpa iki inggi yi shishemi na ta kpa izhi i iso sese.

30 Abanu shishemi nggo sa abi imẹmẹ a taka kaki abu ugo, abanu shishemi nggo si abu ugo a taka kaki abi imẹmẹ."

20

Abu undu ba ni ila yi

1 Yesu kuchi ni da ba di, "Ittu i Unkplassu inggi i si ma mi: Na azhibarr numa ugo uni do unuma à han huzzu ni igambre, ku zha anishirr abu undu nggo ta ni na ku undu ni ila.

2 Na kpanye du uwa ta han ba azadi ambarr ka undu ka, dinarri* iyirr na azhi, na turr ba kuma ni ila yi.

3 "Na gru kuma nu udu ni ikarrfe itirr i ambre na ku hi abanu kri gigyemi.

4 Uwa ddu ba di, 'Imba mi ga ba kuma ni ila yi, ingga i ta han imba inkindirr yi nggo iwre.'

5 Aba mi ga ba kuma ni ila yi.

"Uwa huzzu kuma zizo na azhi na atsutsu tuku nggo azhi wa kasarr ba na ku na meme yo zizo.

6 Nggo azhi wa ko ji zha ikarrfe ikywi i ingbahru uwa ko nu udu ku, na ku hi anishirr ba a vu abubo wa kri nu unto ku. Na zhi ba di, 'Imba kri ngu azhi wa yo gigyemi na angginggi?' "

7 Aba da di, " 'Undurr si ba inta nu undu hen.'

"Uwa à ddu ba di, 'Imba ga abanu ba ku na ki ingga undu ni ila yi.'

8 "Ni ingbahru, akikye ni ila wa da ku uni kye abu undu wa di, 'Yo abu undu ba ni han ba inklo imbarr yi. Han zhi na abi ikikre ba ba ku kre na abi imẹmẹ ba.'

9 "Abangga ba nggo a vu ba ni ikywi ingbahru yi a kpa dinarri iyiyirr.

10 Abangga ba nggo a vu ba kuchi, a kye da a ta han ba mri, uwa han ba dinarri iyiyirr yo.

* **20:2** *Dinarri:* Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

11 Aba kpa inklo imbarr yi na ta
inttorr nu uni vu ba nu undu wa ku.
12 A da di, ‘Anishirr angga ba nggo
a vu ba ni ikikre yi a na undu ku ki
awa ayirr yo, inta nggo i gri undu zhi
na ambre mu ku azhi, uwa han ba
narrnarr ni inta nggo ssu azhi ma ni
kre!’
13 “Akikye wa à ddu uyirr ambarr
wa di, ‘Wo ukpamu, ingga si ka imba
mri hen. Inta ki iza ni imba, imba
kpanye di imba ta na undu ku azhi
ayirr ni itu i dinarri iyirr.
14 Ziza imba kpa inklo imba ni
kuma yi. Isisurr imungga nggi di
ingga bu nu abi ikikre angga ba
inkindirr yi nggo iwre ingga bu nu ba
narrnarr ni imba.
15 Imba kye ingga sa nu ukyekye ku
na undu ni inklo imungga yi nâ ta si
nggo isisurr imungga i da ki ingga?
Ka imba ki ishishi mu, nu nggo ingga
i na wre ku abanu nggo?’ ”
16 Ni ikikre yi i Yesu à da di, “Ì
si meme yo. Abi ikikre ba ta kaki
abi imẹmẹ, abi imẹmẹ ba ta kaki abi
ikikre.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr (Marrku 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Nggo Yesu gru ko kuma nu
Urushalima, na yo abiga ma awurr
na aha ba (12) kaki na anga ayirr na
re na ba sharri, nggo a so kuma di,
18 “Wo yi, inta ko kuma nu Urushal-
ima, nggo a ta ku ba Uvuvurr a Un-
ushirr nu ankpinkpye abikye ba, na
abitsarr na Are ba. Aba ta vu ma di à
la ure ku nggo u ma a bu ngu ma.
19 Na ta ba ma nu anishirr ba nggo a
si si anu Israila hen, aba ta sarr na mẹ
ma, na hlo ma, na ta kpa ma ngu nu
unkunkurr. Nu ugo ku ivi itarr uwa
ta tasi.”

Ayamba a barr ku amarr ma (Marrku 10:35-45)

20 Ayamba a Zabadi wa à gru nga ni
Yesu ku na amarr ma aha, ni kuttu ku
na aza na barr ma di a bu zi uwa.
21 Yesu zhi ba di, “Imba zha di ingga
bu na ki imba angginggi?”
Ayamba wa da di, “Kpanye ki ingga
du uwa taka du amumarr amungga
angga ba aha mi a so ku uwa uyirr wa
nu ungo ri, uyirr wa nu ungo mla ni
ittu imuwa yi.”
22 I Yesu ddu ba di, “Imba mi si hi
inkindirr yi nggo imba so zha yi hen.
Imba ka so nu umplango ku iha ku
nggo ingga ta ko ki ywhiywhirr iso?”
Amumarr ba kpanye di, “Inta ka
so.”
23 Yesu ddu ba di, “Imba ta so nu
umplango mungga ku jiji. Ingga
sama nu ukyekye ku hla abangga
ba nggo a taka so ki ingga nu ungo
ri tuku nu ungo mla. Into ima i
kurr ku anishirr abangga ba nggo Aki
amungga à na zu ba.”
24 Nggo abiga ma awurr abanu ba
a wo na ki unfu na amuya aha angga
ba ba.
25 I Yesu yo ba nggurr bi nu unto
uyirr, na ddu ba di, “Imba hi di abi
gri anishirr bi ingbingbru ba a se nu
ukyekye kakami na atu a anishirr
ambarr ba. Ankpinkpye ambarr ba a
di tsarr ba ukyekye kakami.
26 I si taka si meme yo ni imba ba
hen. Uyirr nu umi umba ku nggo ti
zha du uwa taka si ankpye, uwa bu na
ki uvuvurr iko.
27 Meme yo, uyirr nu umi umba
ku nggo ti zha du uwa à taka si uni
imẹmẹ, uwa bu na ki ugarr,
28 nâ ta si Uvuvurr a Unushirr wa
à si nga di anishirr mu bu ni na ku
undu hen, à nga nye na ku anishirr
undu na bi nu ba itu ima yi, wre ku
bu kpa anishirr shishemi ttungo.”

Yesu à du aba kreshi aha a wre (Marrku 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 Nggo Yesu na abiga ma ba a ko
huzzu nu Jerriko, anishirr shishemi a
ga ba.
30 Aba kreshi aha abanu a so nu
unddu ku anko ku na wo di Yesu nggo
so vu sarr, na gru ko du hantu di,
“Atiko, Uvuvurr a Doda, kakye inta
na ashishi ka itito!”
31 Anishirr ba a nggarr ito na ba na
ddu ba di a bu ba ttungo. Aba kà na
du hantu mri di, “Atiko, Uvuvurr a
Doda! Kakye inta na ashishi ka itito!”

32 I Yesu kukri na yo ba, na zhi ba
di, “Imba zha di ingga bu na ki imba
angginggi?”
33 Aba da di, “Ankpye, di inta kye
hi!”
34 Itito i ki Yesu na ba, uwa sa
ba ungo na ashishi ka, inkpu iyirr
ashishi ka a bwu ba, aba kye hi, na ga
ma.

21

Yesu mirri nu Urushalima (Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo Yesu na abiga ma ba a ki
ywhiywhirr nu Urushalima na nga ni
igbu nu Betifegi nggo à si ni Igbre nu
Olivu. Nabo i Yesu yo abiga ma aha
na tu ba kuchi
2 di, “Imba kuma ni igbu wanggo
nggo à si ki inta ni ichi. Ni imirri
imba, imba ta hi ba lo ayirr ijaki ndo
nu uvuvurr, imba ddu ba gri ki ingga.
3 Undurr à ti zhi imba inkindirr
imba da ku di, ‘Atiko wa à ko zha ba.’
Ankpa ayirr, uwa ta du imba gri ijaki
yi ni kuma.”
4 A na meme wre ku ure ku uni kpa
are wa u bu si ujiji di,
5 “Da ku anishirr bu Zayo ba,
‘Kye, uttu amba wa nggo à ko nga
ni imba ba!
À gri itu ima yi ki nggi na hun si ni
ijaki nggi,
na so nga nu uvuvurr ijaki.’ ”*
6 Abiga ma ba ko ku na nâ ta si nggo
Yesu à da ba di a bu ku na.
7 A gri ijaki wa nu uvuvurr wa na
nga na ku, na ddu iki isurr imbarr yi
sa ku ijaki yi nu ugo, i Yesu hun so.
8 Akpa anishirr shishemi a ddu iki
isurr imbarr yi a la na anko wa.
Abanu a wa angbamvu surr na anko.
9 Anishirr abanu a ku ku Yesu ichi,
abanu a so ga ma nu ugo na so du
hantu di,
“Hosana!† Gbyarr ku Uvuvurr a
Doda asa!”
“Abachi à yo angu azizi ku uwanggo
nggo à nga ni isa i Atiko yi in-
yarr!”‡
“Hosana! Inyarr i si i Abachi nu un-
kplassu!”
10 Nggo Yesu mirri nu Urushalima,
ìgbù wa namri nggurr ttu, anishirr ba
gru zhi di, “Uwanggo su unggonggo?”
11 Akpa anishirr wa a da ba di,
“Uwanggo yo su Yesu uni kpa are wa,
nggo nga zhi ni igbu nu Nazareti na
anga ka Galili.”

Yesu kuma nu Uki ku Ibarr ku (Marrku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

12 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, ku han anishirr ba
we nggo a nga ni so re iki na abangga
ba nggo a gri iki ire na nga nabo. Na
turr imburr inkpinkpi i abi sarr inklo
yi tuku imburr iso i abi re ananddu
kahre.
13 Na ddu ba di, “A charr nu Ung-
bamvu ku Abachi ku di, Abachi à da
di, ‘A ta di yo Iko imungga yi di iko i
ibarr.’ Imba ka yi ki unto ku sharri ku
abayi!”§
14 Aba kreshi ba na abi gbo na ampi
ba a nga ni Yesu ku nu Uki ku Ibarr
ku, uwa du ba wre.
15 Ankpinkpye abikye ba na abit-
sarr na Are ba a ki unfu nggo a hi
aseki ka ikagri ka nggo Yesu à so na,
amumarr a ko du hantu nu Uki ku
Ibarr ku di, “Inyarr i si i Uvuvurr a
Doda!”
16 Aba zhi Yesu di, “Uwa wo
inkindirr yi nggo amumarr abangga
ba a so da yi?”

Yesu kpanye ba di, “Ingga so wo.
Imba nise bre ungbamvu unggo ku
kye, nggo u da di,

“ ‘Ùwà yo a tsarr ankparr amumarr
anko a inyarr ku Abachi.’ ”

17 I Yesu ka ba du na huzzu ni ìgbù
wa kuma ni igbu nu Betani, na ku so
ibittu yi nabo.

---

* **21:5** Kye zizo *Ishaya 62:11; Zakarriya 9:9.* † **21:9** *Hosana:* Ni imẹmẹ yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ **21:9** Kye zizo *Asarr 118:26.* § **21:13** Kye zizo *Ishaya 56:7; Irrimiya 7:11.*

Yesu à yo ku ibwa wa angu ndanda (Marrku 11:12-14, 20-24)

18 Na ambre bwu nggo Yesu so
kakuma nu umi ìgbù ku, iyo iki ma.
19 Uwa ahi ibwa nu unddu anko ku
na garr kuma ni ichi yi, na si ku hi
inkpinkpo na ku hen, a si angbungba
yo mre, i Yesu a ddu unkunkurr ku di,
“Uwa si taka klo zizo hen!” Ibwa wa
a ho keke.
20 Abiga ma ba a hi na ku ayisurr di,
“Sa anggi mu ibwa wa à ttu hanhan
mi?”
21 I Yesu à ddu ba di, “Di ingga da
ki imba, imba ti yo isisurr imba yi we
ni si na amarr amba kaki aha hen,
imba ta na inkindirr yi nggo ingga na
ki ibwa wa. Uwa à si ta si ima yo mre
hen, imba ta se nu ukyekye ku da ku
igbre di, ‘Gru kuma ku jaku ni inyi,’
uwa ta gru.
22 Imba ti kpanye na Abachi ku,
imba ta kpa inkindirr yi nggo imba so
barr zha yi na ku nggo.”

Izhi ni itu i ukyekye ku ina aseki ku Yesu ku (Marrku 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Nggo Yesu à mirri ku so tsarr nu
Uki ku Ibarr ku, ankpinkpye abikye
ba na akikre anishirr ba a nga ni zhi
ma di, “Ukyekye ku ina aseki angga
ka u zhi ku ùwà nu momonggo? A su
unggonggo nu ùwà ukyekye ukuma?”
24 I Yesu ka sa ba di, “Di ingga zhi
imba izhi iyirr inggi. Imba ti da ki
ingga, ingga ta da ki imba undurr wa
nggo à ni ingga ukyekye ku na aseki
ka.
25 Yohana à kpa ukyekye ku zzu
anishirr na amasirr ku zhi nu
momonggo? U zhi na Abachi ku ka
u zhi nu unushirr ku?”
Aba gru so re ku ikpa imbarr di,
“Inta ta da di angginggi? Inta ti da di,
‘A kpa ku zhi na Abachi ku,’ uwa ta
zhi inta di anggi mu du inta kà ikpa
ure ku Yohana ku?
26 Inta ti da di à kpa ukyekye ku
zhi nu unushirr ku, inta ko kru isisu
i inkindirr yi nggo anishirr abanu ta
na, nggo a kpanye wemi di Yohana à
su uni kpa are.”
27 Mre na ka da ku Yesu di, “Inta si
hi hen.”
I Yesu à ddu ba di, “Ingga mi si ta
da ki imba undurr wa nggo à ni ingga
ukyekye ku na aseki ka hen.”

Assurre a amumarr aha ba

28 Yesu zhi ba di, “Ziza, imba kye
kingginggi? Ugo numa nggo na asese
à se na amumarr aha. Na yo ununku
wa na ddu ma di, ‘Uzumu kuma ku na
ki ingga undu ni ila ari.’ ”
29 Uvuvurr wa ddu ma di, “Ingga si
ta ko hen.” Na sha so ntsɨ na gru ka
amarr ama ka sarr na kuma ni ila yi.
30 “Mre ugo wa à kye na ddu uzuma
uvutsa wa di a bu ku na ku undu ni ila
yi. Uvuvurr wa à kpanye di, ‘Yo-o, aki
mungga, ingga ta kuma,’ na si kuma
hen.
31 Uwatanggo nu umi umbarr ku a
na inkindirr yi nggo aki ambarr wa
zha?”
Aba da di, “Ununku wa.”
Yesu à ddu ba di, “Ingga da ki
imba, abi kpa inklo i imimi ba ni ind-
dunddu a ta ba mirri ni Ittu i Abachi
yi kuchi na du imba.
32 Yohana uni zzu na amasirr wa
à nga ni tsarr imba anko a iwre wa
nggo imba bu ga wa, imba si kpanye
na ku hen. Abi kpa inklo imimi ba ni
inddunddu a wo na kpa ure umaku.
Ima mi si du isisurr imba yi i kasarr
ni du imba kpa ure umaku hen.”

Assurre a abi do ni ila ba (Marrku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu kuchi ni da di, “Imba wo
assurre anuma nggo zizo. Ugo numa
nggo à do ila na ttu unkunkurr ku
grepu ni ila yi, na harr ila yi na acha
kago, na ya uddduddu unkpi ku nggo
a ta di hin àmà a unkunkurr wa surr,
na me unto ku nggo a ta di hun kri
na kye ila yi kago. Na ba yi nu abi do
abanu di a bu kye ku na yi, na kuma
nu uzirr ku ta anko ni igbu numa.
34 Nggo ivi i iywhe yi i ma, uwa tu
amirr iko ama ba kuma na abi do ba
ba, di a bu ku kpa ku inkpinkpo yi.
35 “Abi do ba a ku vu amirr iko ba,
na hlo uyirr wa, na ngu unuma wa,
na ta unuma wa ngu na angbinta.

36 Ugo wa à si di na ba hen, na
sarr tu amirr iko abanu kuma na ba
zizo mri abi imɘmɘ ba, aba ku na ba
meme yo.
37 Ni ikikre yi, uwa tu uzuma wa
kuma na ba, na kye di, a ta ku kye
uzuma wa ssu nu ungo.
38 “Nggo abi do ba a hi uzuma wa,
na re ni ikpa di, ‘Uwanggo yo su
uzuma wa nggo aki wa taka ttu na ka
ila yi du ku nggo. Imba nga di inta ni
ngu ma, ni gri ila yi!’
39 Aba ni vu ma, na ba ma huzzu ku
tsi ngu na abi ka ila ka.”
40 Yesu zhi ba di, “Ziza, nggo akikye
ni ila wa ti nga, uwa ta ni na abi do ba
kingginggi?”
41 Aba à ddu ma di, “A ta du ba ngɨ
amimi anishirr abama gbigbi, na ta
ba ila yi nu abanu, nggo a taka di nu
ma inkindirr yi nggo su ku ima ni ivi
i ihwa yi.”
42 Yesu ddu ba di, “Imba nise bre nu
unto unggo ku kye nu Ungbamvu ku
Abachi ku?
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di
i si wre hen
ima iyo di kaki itu i ibarr iko yi.
A si Atiko nggo na meme,
iwre ikye kakami na ashishi
amunta!’*
43 “Ingga da ki imba, a ta kpa Ittu
i Abachi glo ni imba ba, na ta ka yi
nu anishirr ba nggo ta na inkindirr yi
nggo Abachi à zha di a bu na ku na yi.
44 Undurr wa nggo ti jaku ni
ingbinta nggi yi, uwa ta mɨ ki
ankpunkpu. Undurr wa nggo ing-
binta inggi yi ì ti ji jaku ku nu ukpa, ì
ta ko ma ki imbimbru.”
45 Ankpinkpye abikye ba na anu
Farrisi ba a ko wo assurre wa, nggo
Yesu ko bre ba, na hi di à so re na atu
ambarr yo,
46 na gru so zha anko wa nggo aba
a ta na na vu ma. Isisu so ki ba na
anishirr ba nggo a kpanye di Yesu à
su uni kpa are.

22

Assurre a iga ihru ayamba wa (Luka 14:15-24)

1 Yesu na undu na assurre na so bre
ku anishirr ba are ka zizo,
2 na da di: “Ittu i unkplassu inggi si
ma mi: Uttu numa nggo à ta na iga i
hru ku uzuma ayamba.
3 Na à tu amirr iko ama ba du ba
a ga da ku anishirr ba nggo à nu ba
angbamvu ka iga ka di a bu nga ni iga
yi ki, aba kà inga yi.
4 “Uwa tu amirr iko abanu kuma
na abangga ba nggo a yo ba ni iga yi
di, ‘Ari yo si iga yi, a ka han ilando
inkpinkpi iga yi ba, ila yi i ka wri ba.
Imba nga ni iga yi ki!’
5 “Anishirr ba nggo a da ba iga yi
a si kakye ba hen, na kuma ni indu
imbarr mu, abanu ko ni īlá, abanu ko
nu udu.
6 Abanu ba a vu amirr iko ba hlo na
ngɨ ba.
7 Uttu wa ki unfu, na tu abi ta iku
ama ba, du ba ku ngɨ anishirr abi ngɨ
amirr iko ama ba na tu ako ambarr
ka nu uru.
8 “Na kuso na yo amirr iko ama ba
zizo na da ba di, ‘Iga imungga yi i ma
ba, anishirr ba nggo ingga yo ba a si
ma abi nga hen.
9 Ziza, imba ga rri nu umi igbu ku,
ku ga kri na atu anko ka igbu ka ni yo
anishirr tankpa nggo imba hi du ba
nga ni iga yi.’
10 Amirr iko ba ga rri nu umi igbu
ku, ku di yo anishirr ba nggo aba hi
nggo, azizi na andanda, uki ku iga ku
u tsarr ssu na anishirr.
11 “Uttu wa mirri ku so kye abichirr
ba, na ku sa ashishi nu ugo unuma ku
à si surr ankru ka gri ayamba ka na
ba hen.
12 Uttu wa zhi ma di, ‘Ukpamu, ùwà
zhi nu momonggo ni mirri ni inggya
ni si surr ankru ka igri ayamba ka na
ba hen?’ Ugo wa kri ngbangbami.
13 Uttu wa da ku amirr iko ama
ba di, ‘Imba vu ma lo ango ka na
aza, ni ba ma ku tu yo ni ibwu yi na
abi. Nabo yo anishirr a ta yì, na ta
anyinyirr.’ ”
14 I Yesu da ni ikikre yi di, “A yo
shishemi na hla ntsɨmi yo.”

* **21:42** Kye zizo *Asarr 118:22-23.*

Izhi ni itu i ihan inklo i imimi yi (Marrku 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Anu Farrisi ba a huzzu ku nggurr
bi na na anko wa nggo aba ta tirr
Yesu, wre ku a bu da inkindirr inuma
indanda aba ka vu ma.
16 Na tu abiga ambarr ba na an-
ishirr abu Hirridu abanu ba na ku
di, “Unitsarr, inta hi ùwà di da su
ure ujiji. Ùwà di tsarr ure ujiji ni
tsarr inkindirr yi nggo Abachi à zha
di anishirr a bu na. Ùwà si di kakye
ure ku nggo anishirr so di da ni itu
imuwa hen, nggo ùwà di na ku an-
ishirr narrnarr.
17 Da ki inta amarr amuwa ka, Are
ka a kpanye di a bu han inklo imimi
yi ku Kayisa (Uttu unkpi nu Roma wa)
ka a kisa?”
18 Yesu à hi amarr ndanda ambarr
ka, na zhi ba di, “Imba abi na aseki
wre ku anishirr a bu hi! Imba so tirr
ingga na angginggi?
19 Tsarr ingga inkpinkpri inklo yi
nggo a di han inklo imimi yi na yi!”
Aba gri inkpinkpri inklo dinarri iyirr
ga ko.
20 Uwa zhi ba di, “A charr si iyu
ashishi ka unggonggo tuku isa i ung-
gonggo ni inklo yi?”
21 Aba da di, “Uttu Kayisa.”
I Yesu ddu ba di, “Iwre, a bu han
ku Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i
si i Uttu Kayisa, na bu nu Abachi
inkindirr yi nggo i si i Abachi.”
22 Nggo a wo meme, na ku ayisurr
na duma na ga share na du ma nabo.

Izhi ni itu i itasi (Marrku 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anu
Sadusi abanu, nggo a si kpanye nu
ure ku itasi ku hen, a nga ni Yesu ku.
24 A nga ni zhi ma di, “Unitsarr,
Musa à charr di unushirr wa nggo
à ti garr ayamba na ttu sama ni ita
uzayirr wa a bu hru ayamba na ako
wa, wre ba bu ngri amumarr ni isa i
uni ttu wa.
25 Ziza, amugo abanu a sa atangba
nggo a di so ni inggya. Ununku am-
barr wa à garr na ttu sama ni ita na
ka ayamba wa du ku uzayirr unu uha
wa.
26 Uzayirr unu uha wa mi meme ni
ttu na ka ayamba wa du ku unu utarr
ambarr wa. A so kɨ meme yo kuma nu
unu tangba wa ku.
27 Ni ikikre yi ayamba wa ni ttu ga
ba.
28 Ziza, uwa bu da ki inta, nggo abi
kɨ ba taka tasi, ayamba ama à taka si
a uwatanggo, nggo aba atangba mi a
gri wa?”
29 Yesu à ddu ba di, “Imba i ri amarr
amba akama ndanda mi. A si nu nggo
imba si hi ungbamvu ku Abachi ku
yo hen, ni si hi ukyekye ku Abachi ku
hen.
30 Nggo Abachi à taka du abi kɨ ba
taka tasi, a taka zzu nâ ta si abitu ba
Abachi ba nu unkplassu. Aniru na
amba a si taka garr hen.
31 Imba si bre inkindirr yi nggo a da
ni itu i abi tasi ba hen? Abachi à da di,
32 ‘A si ingga yo si Abachi a Ibrayi
ni si Abachi a Ishaku tuku Abachi a
Yakubu.’ A si Abachi yo si Abachi a
abi so tsitsirr ni si si Abachi a abi kɨ
hen.”
33 Nggo anishirr ba a wo meme na
ku ayisurr ni itsarr ima yi.

Ure unkpi ku nggo mri are ka we (Marrku 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 Nggo anu Farrisi ba a wo di Yesu
à ku ba anu Sadusi ba nggurr nu ure,
na ku nggurr bi.
35 Uyirr nu umi umbarr ku à si unit-
sarr na Are, na kuma ku tirr Yesu kye
ni izhi di:
36 “Unitsarr, uwatanggo à si ure un-
kpi ku nggo u mri Are ka we?”
37 I Yesu à ddu ma di, “ ‘Kpanye na
Atiko, Abachi amuwa wa ku ni isisurr
imuwa yi na amarr muwa ka namri.’
38 Uwanggo yo a si ure ku mɛ̱mɛ̱
unkpi ku na are ka nggo se ankpinkpi
sha na are ka.
39 Ure ku uha ku u si nâ ta si ku
imɛ̱mɛ̱ ku di, ‘Kpanye ni uni girr
amuwa wa ku nâ ta si nggo ùwà kpa-
nye ni itu muwa.’
40 Are ka Musa ka we tuku itsarr
i abi kpa are yi, à ku yi na are aha
angga ka yo.”

Izhi ni itu i Kristi wa (Marrku 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Nggo anu Farrisi banu a nggurr
bi, i Yesu à zhi ba di,
42 “Angginggi si amarr amba ka ni
itu i Kristi wa? A su uhanma a ung-
gonggo?”
Aba da di, “A su uhanma a Doda.”
43 Yesu ddu ba di, “Anggi mu du
Doda à yo ma di ‘Atiko’? Doda, nu
ukyekye ku Izhi à da di,
44 “ ‘Atiko wa ddu Atiko amungga wa
di:
“Ji so nu ungo ri umungga,
di ingga ka abi karr ùwà ba
surr ni imimi du ùwà vu aza sa na
ba bari.’ ”*
45 Doda ka ti yo Kristi wa ki ‘Atiko’, u
Kristi wa ka na kingginggi na gru si
ku Doda uhanma?”
46 Unushirr uyirr mi à si hi
inkindirr yi nggo à taka sa ku Yesu
hen. Bazhi na azhibarr ama wa aba
kru izhi ma are zizo.

23

Yesu gba ba utu ni itu i abitsarr na Are na anu Farrisi ba
(Marrku 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

1 Yesu à gru re na akpa anishirr wa
kye na abiga ma ba ba di,
2 “Abitsarr na Are ba na anu Farrisi
aba yo sa abangga ba nggo a kpanye
ba di a bu bre inkindirr yi nggo Are
ka Musa ka a da.
3 Meme nggo imba bu kpa ni na
undu ni inkindirr yi nggo a da di
imba bu na, ni si ga uzirr umbarr ku
hen. Kye a si di na inkindirr yi nggo a
so tsarr di a bu na hen.
4 A di lo ku anishirr iki yi nggo rɨ nu
umpa, ni vri ba igri, na si ri amarr ka
ki uvuvurr ungo mi a zi ba igri iki yi
hen.
5 “A di na aseki ambarr ka wemi
wre ku anishirr mu a bu a hi ba.
Uwa a ta si anu Farrisi na abitsarr
ba nanko, abama a di na*ambu ka
ibarr ambarr ka ki ankpinkpi, na di
du inkinkru imbarr yi i ta ji nanka.
6 A di zha into iso inkpinkpi ni into
i iga tuku na aki ka issubi ka.
7 Na di zha di anishirr bu chi ba na
kuttu nu udu, na di zha di anishirr bu
yo ba di, ‘Unitsarr’.
8 “Uwa a ta si imba nanko, i si wre
aba bu yo unuma ki ‘Unitsarr’ hen,
nggo imba namri si imuyirr. Unitsarr
amba wa à si uyirr yo.
9 Imba bu si yo undurr ni imimi
inggi yi di ‘Aki’, hen. Kye, Aki amba
wa à si uyirr yo nu unkplassu.
10 I si wre aba bu yo imba di
‘Ankpye’ hen. Kye, Ankpye ni gri
imba wa à si Kristi yo.
11 Unkpi wa nu umi umba ku a bu
su ugarr amba we.
12 Undurr wa nggo à ti gɨ itu ima,
aba ta gri ma kaji. Undurr wa nggo
à ti gri itu ima ji, aba ta gɨ ma ki tsa.

Yesu à glo abitsarr are tuku anu Farrisi ba
(Marrku 12:40; Luka 11:37-52; 20:47)

13 “Uje umba imba abitsarr Are ba
ni imba anu Farrisi ba. Imba abi na
aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di
harr anko ka mirri ni Ittu i unkplassu
yi! Imba ku atu imba si mirri kuma
hen, ni si kpanye di abanu nggo a so
zha a bu rri kuma hen. [
14 Uje umba, abitsarr Are ni imba
anu Farrisi ba. Imba abi na aseki,
wre ku anishirr a bu hi! Imba di ka
amba ba ako ba mri, ni di barr tanko
di anishirr a bu kye imba ki anishirr
azizi. Ni ima yo, iha indanda yi mu ta
kri bi imba ku ina ima.]
15 “Uje umba, imba abitsarr na Are
ba ni imba anu Farrisi ba! Imba abi
na aseki wre ku anishirr a bu hi!
Imba di zirr ga abi ni di cha inyi di
imba di zha unushirr uyirr mi nggo à
ta kasarr ga imba na anko amba wa.
Nggo imba ti nga vu unushirr uyirr,
imba di na ma ki ndanda, ma nggo a
bu yo ma nu unto ki iha nu uru ku rri
sese, mri atu amba wa mi.
16 “Uje umba, imba abitsarr anko
ba kreshi! Imba tsarr di, ‘Unushirr à
ti shi azhi ni isa i Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, azhi akama à si ka gigye.

* **22:44** Kye zizo *Asarr 110:1.* * **23:5** *Ambu ka ibarr:* Inggakpa yi nggo ani Yahuda a di surr angbamvu ka Abachi anẹ nu umi. Abanu ba a di lo inggakpa imbarr ni ichi tuku nu ungo mla di anishirr a bu hi di aba a si abiga kakami.

Ùwà ti shi azhi ni izinarriya yi nggo u kurr nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa bu na inkindirr yi nggo a da zu na azhi akama.'
17 Dudurr imba aba kreshi! Uwatanggo à mri ki imba, izinarriya yi, ka Uki ku Ibarr ku nggo u na izinarriya yi ki ku Abachi izizi?
18 Ni di tsarr di, 'Undurr wa nggo ti shi azhi na akikre ka ito ka, uwa à kpala ni ishi azhi ima yi, uwa ti shi azhi ni inkindirr yi nggo a gri yi nga na akikre ka, azhi akama a si ka gigye.'
19 Akreshi amba ka! A si kingginggi, uwatanggo a sha? Inkindirr yi nggo ùwà gri yi nga, ka akikre ka nggo a na inkindirr yi ssubi ku Abachi?
20 Meme nggo, unushirr à ti shi azhi na akikre ka uwa so shi azhi na aseki ka nggo a so na akikre ka ndo na akikre ka mi.
21 Uwa ti shi azhi nu Uki ku Ibarr ku, uwa so shi azhi akama kye na Abachi nggo à so nu umi.
22 Undurr wa nggo ti shi azhi nu unkplassu, uwa so zhi azhi ni imburr i Abachi yi tuku Abachi wa nggo a so na yi.

23 "Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di zha di imba ta di nu Abachi inkindirr iyirr nu umi ku aseki awurr ka kye na amwi angbamvu ka nggo a di surr ni inyi mi. Ni si ga aseki ankpinkpi ka nu ure ku Abachi ujiji ku hen. Aseki akama ngga a si, ina wre ku anishirr, ni itito, ni ikru isisu i Abachi. Abangga ba yo si aseki ka nggo a wre imba bu na ka ni si ka atsitsa abanu ba du hen.
24 Imba di tsarr anishirr anko, ni sa aba akreshishi. Imba si nâ ta si unushirr wanggo nggo à ttu ivinchi glo na ama, na sarr so alakurrmi† à ttu mri nu umi ku ama ku!
25 "Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di ngla aseki ka iso amasirr ka tuku igbigba iri yi ba na abi, ni di du umi umbarr ku. Imba i se na aseki ka nggo imba i ka anishirr ngga mri ni ikpa ka, ni so di na aseki ka nggo a wre ku atu amba yo mre.
26 Imba anu Farrisi ba akreshi! Hɨ inkindirr yi nggo se nu umi ku agbugba ku kuchi bari, abi ka mi a ta wre kye!

27 "Uje umba, imba abitsarr Are na anu Farrisi! Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba si nâ ta si abe ka nggo a zharr kaki akikla, nggo a wre ikye ba na abi, na gri attuttu ka anishirr nu ubobo aseki nu umi.
28 Imba mi si meme yo, na ábì imba wre ikye na ashishi ka anishirr, u umi umba ku u tsarr ssu nu umimi ni di na gigyemi di imba sa azizi.

29 "Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu hi imba! Imba me abe ka abi kpa are ba wre kaba, ni zharr abe ka anishirr ba nggo zirr zizi du ka wre,
30 ni bre di, 'Ka di inta i se na ase ka ábáchí amunta ba, inta ka si yo ungo na ba ni ngɨ abi kpa are ba hen.'
31 Ina imba yi mi i tsarr di imba si ahinhan ba anishirr ba nggo a ngɨ abi kpa are ba nggo!
32 Imba si ba ttungo ni na aseki andanda ka nggo ábáchí amba ba a na zu na anko nggo hen!

33 "Imba inkirr i ànìwǎ andanda! Imba amumarr ani ibi! Abachi à ka lo imba ku ila ure imba yi ba, angginggi ta kpa imba ttungo nu uru ku rri sese ku?
34 Uwa a si ni ima yi yo, ingga ta turr abi kpa are, na abi bwu ashishi na abitsarr nga ki imba. Imba ta ngɨ inkpu yi, ni ta kpa inkpu yi ni inkinkurr, ni ta hlo inkpu imbarr yi na aki ka issubi ka, ni ta tsutsarr ba ni igbu yi kago.
35 Ni ima yo, Abachi taka ni zhi imba ayiyi a anishirr azizi ba we, zhi ni ingu i Habila unushirr uzizi uwama kuma ni ingu i Zakarriya, uvuvurr a Barrakiya wa nggo imba i ngu ma na abi hinga nu unto ku

† **23:24** *Alakurrmi:* Ùwà i kpa vri kakami ku ivu sarr ivutsa, ni sarr la ure unkpi sha.

akikre ka ito ka nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
36 Ingga da ki imba jiji mu di, aseki ka ngga ka wemi a taka nga na atu a imba anishirr ba ari ba!

Yesu à yi ku Urushalima (Luka 13:34-35)

37 “Urushalima, imba anishirr bu Urushalima! Imba i ngɨ abi kpa are ba ni ta abangga ba nggo Abachi à tu ba na angbinta. Ttuttumi, ingga di zha anko wa nggo ingga ta nggurr anishirr amuwa ba bi nâ ta si nggo iviko à di nggurr amarr ma ba bi na angba ama ka, imba si di kpanye hen!
38 Kye, Uki unkpi ku Ibarr Abachi umba ku u ta kaki ako.
39 Ingga da ki imba, bazhi ziza imba si ta hi ingga zizo hen, kuma nu nggo imba taka da di, ‘Abachi à yo angu azizi ku unushirr wa nggo à nga ni isa i Atiko yi.’ ”

24

Yesu à da ba itsi nggarr i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku (Marrku 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu à ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na so kuma abiga ma ba a kuma ku tsarr ma ime i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
2 Uwa kpanye ba di, “E-e, Imba hi ime inggi yi? Ingga ko da ki imba, a taka turr yi hre pempe. Ingbinta iyirr mi ì si taka hun so ni itu i inuma hen.”

Ivi i iha tuku itsutsarr (Marrku 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 Nggo Yesu gru nabo na hun kuma ku so ni Igbre nu Olivu wa, abiga ama ba a nga sharri ni da ku na yi di, “Da ki inta, a taka na aseki angga ka nita nggo? Sa angginggi taka tsarr inta di ivi i inga imuwa yi, ni ikikre i ingbingbru yi i ma ba.”
4 I Yesu ddu ba di, “So di gbye, ni si du undurr à re imba hen.
5 Anishirr shishemi a taka nga ni isa imungga, na ta ni da di, ‘Ingga yo si Kristi wa,’ na ta re anishirr shishemi du ba nga anko.
6 Imba ta wo are ka iku ywhiywhirr tuku ugbagba. Meme mi imba bu si du isisurr imba yi i gru hen. Aseki akama a ti la meme mi, uwama yo a si ta si ikikre yi hen.
7 Ìgbù ta tsi ni ìgbù, ittu ita ta iku ni ittu, iyo i ta ki, imimi yi ta battu na ankla shishemi kago.
8 Uwama à taka si iha imẹmẹ yi bari, ni taka si nâ ta si ine ingri nggi i gru ku ayamba.
9 “Aba ta vɨ imba nu ba gri ku tsutsarr na ngɨ. Ingbingbru yi namri ta karr imba ni itu imungga.
10 Ni ivivi ima yi, abanu shishemi a ta kakuma nu ugo ni iga yi. Anishirr shishemi a ta ki ku ikpa imu, abanu shishemi a ta karr ikpa.
11 Abi kpa are abi imu shishemi a ta gru huzzu na ta re anishirr shishemi.
12 Nu nggo umimi u ta kri mwe, ikpanye ni ikpa i anishirr shishemi i ta su.
13 Undurr wa nggo ti kri ngbangba kuma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.
14 A taka da Ure ku wre ku Ittu i Abachi yi kago ni ingbingbru inggi yi, wre ku anishirr we a bu wo ku kago bari i ikikre yi i ta nga.

Ivi i iha inkpi yi (Marrku 13:14-23; Luka 21:20-24)

15 “Imba ti hi ‘Inkindirr indanda i ankizhi yi,’ nggo i ttu ūnkẹ́ surr na abubo a Abachi wa, nâ ta si nggo Daniya uni kpa are wa à da. (Uni bre wa a bu hi inkpi i ure ima yi.)*
16 Meme nggo, anishirr ba nggo a so nu Yahudiya a bu kru kuma na agbre ka.
17 Unushirr wa nggo à so ni itu† iko a bu si kru ji du uwa ta rri kuma ku vu iki nu uki bari hen.
18 Undurr wa nggo à kri ni īlá a bu si da du uwa a ta kru kuma ni iko ku ba ankru numa gri bari hen.

* **24:15** Kye zizo *Daniya 9:27; 11:31; 12:11.* † **24:17** *Itu i uki:* Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na ta si ki uki mu, aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo.

19 Iha i ta se ku amba ba nggo a hru
ane ni ivi ima yi, na amba ba nggo a
gri amumarr na ango!
20 Barr Abachi du ukru unggo ku bu
si ka si na aba, ka na Azhibarr a Isu
wa hen!
21 Kye iha i ivi ima yi i taka vri
mri iha yi nggo imba nise hi yi kye
bazhi ni imẹmẹ i ingbingbru yi nga
ziza. Inkindirr inuma ì si taka mri
inkindirr inggi yi ndanda zizo hen.
22 A ka sama nu nggo Abachi à tsu
ivi ima yi ki ntsɨmi, Unushirr uyirr mi
ka si ka so tsitsirr hen. Uwa si na atu a
abangga ba nggo Abachi hla ba nggo,
aba yo a du Abachi à ta tsu ivi ima yi
ma mi.
23 Ni ivi ima yi, undurr ti ddu imba
di, ‘Kye Kristi wanggo ni inggya!’ ka
da di, ‘Kye uwanggo nu unggu mu,’
imba bu si kpanye na ku hen.
24 Kye, anu Kristi abi imu na abi
kpa are abi imu a ta gru huzzu na ta
na aseki ka ku ayisurr na ka ikagri,
wre ba bu re anishirr kye na anishirr
ba nggo Abachi à hla ba zu, nggo a ti
hi anko.
25 Kye ingga i kuchi gba ki imba atu,
ni itu i inkindirr inggi yi ivi yi ì ni se
ni ichi.
26 “Undurr ti re imba di, ‘Kye
uwanggo na ankpuji nggumu,’ imba
bu si kru kuma nabo hen, aba a ti da
di, ‘Kye, uwanggo kri nu umi uki ni
inggya,’ imba bu si kpanye hen.
27 Uvuvurr a Unushirr à taka ng-
gurr surr, nggo anishirr taka hi ma
kago ankpu ayirr zzu nâ ta si ila i
ingẹ nggi nggo di la nu unkplassu ku
zhi na anza ambre kuma na anza a
ingbahru.
28 Nu unto ku nggo iku i kurr,
anangguru a di nggurr bi nabo.

Azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa
(Marrku 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 “Ni ikikre i ivi i iha yi,
“ ‘azhi wa taka nggurr shirr,
uhwa ku si ta la hen.
Intsintsẹ yi ta kuhre
zhi nu unkplassu,
aseki ka unkplassu ka namri
taka battu.’‡
30 “Ni ivi ima yi a taka hi inkindirr
yi nggo tsarr inga i Uvuvurr a Un-
ushirr yi na akpa. Anishirr bi ing-
bingbru ba wemi a taka yì, nggo a
taka hi Uvuvurr a Unushirr ni ko nga
na akpa ka unkplassu ka nu ukyekye
tuku inkpinkpye ima yi.
31 A taka vri unddu unkpi ku nggo
uwa à ta tu abitu ama ba kuma kago
ingbingbru yi, aba ta kuma ku gri
anishirr ama ba kago ni ingbingbru
yi nggo a ka hla ba ni nggurr bi ni
inkla iyirr.

Inkindirr yi nggo ure ku ibwa ku u so tsarr anishirr
(Marrku 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 “Du ibwa wa a tsarr imba. Nggo
anggingga ama ka a ti ta ko nggarr
angu, imba bu hi di ahru wa a ki
ywhiywhirr ba.
33 Na anko ayiyirr ama yo, imba ti
hi aseki angga ka a la we, imba bu hi
di ivi ikanga ima yi ima ba.
34 Ingga da ki imba ure ujiji di aseki
angga ka a taka la bari anishirr ba ari
ba wemi a taka vu sarr.
35 Unkplassu ni imimi taka ka
nado, ure umungga ku u ta so sese.

Undurr si hi azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa hen
(Marrku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 “Undurr mi si hi azhibarr wa
nggo a taka na aseki angga ka hen.
Abitu ba Abachi ba nu unkplassu nu
uwa Uvuvurr a Abachi wa mi à si hi
hen. Aki uwa yo à hi azhibarr wa na
nkpama.
37 Azhi a inga a Uvuvurr a Unushirr
wa à taka si nâ ta si inkindirr yi nggo
i la ni ivi i Nuhu yi.
38 Ni ivi yi nggo amasirr wa a nise
ni gu ttu abubo wa, anishirr a so di ri
na so, aniru na amba a so di garr ikpa
ku ma na azhibarr wa nggo Nuhu à
rri ni ijirrigi yi.
39 Na si hi inkindirr yi nggo i ta la
hen, mre na gru kakye amasirr mu

‡ **24:29** Kye zizo *Ishaya 13:10; Ishaya 34:4.*

ko gu ba we. I taka si meme yo nggo Uvuvurr a Unushirr à taka nga.
40 Ni ivi ima yi, anishirr aha a taka
ko na undu ni īlá, aba ta ba uyirr na
ka uyirr wa du.
41 Amba aha a taka kri na abubo a
iko, aba ta ba uyirr wa na du uyirr
wa.
42 “Ni ima yo, imba bu so gbye yi,
nggo imba si hi azhibarr wa nggo
Atiko amba wa à taka nga hen.
43 Ka di akikye ni iko wa ka hi nita
nggo ni ibittu yi unayi wa à ta nga ni
iko ima, a ka di so tsitsirr na si kpanye
du ma à mirri ni iko yi hen.
44 Imba bu so ssu shissu, kye Uvu-
vurr a Unushirr taka gru nga na
azhibarr wa nggo imba si kye di à ta
nga hen.

Uvurr iko uzizi tuku umimi wa (Luka 12:41-48)

45 “A su unggonggo si uvuvurr iko
uwama nggo si uni wo ure na su
ukrizhizhi? Uwa yo su uwanggo nggo
akiko ma wa à nu ma inkpinkpye na
atu amirr iko abanu ba, di à ka bu nu
ba ila imbarr yi ttuttumi.
46 I ta wre ku uvuvurr iko uwama
kakami, nggo akiko ma wa a ti kanga
ni hi ma, uwa so na inkindirr yi nggo
a da ku bari na kuma!
47 Ingga da ki imba akiko ma wa à ta
ba ma a ki ankpye ni iko ima wa we.
48 Ka di a si uvurr iko umimi, ka da
na amarr ama di, akiko ama wa à si
ta kanga korr hen,
49 na ta di tsutsarr amirr iko abanu
ba ni ihlo, na ta gru ga abi iso ahi ku
di so na ri na ba.
50 Akiko a uvuvurr iko uwama à
ta gru nga azhibarr ayirr yo, nggo
uvuvurr iko wa à si so kye anko ama
wa hen, na azhibarr wa nggo a si hi
hen.
51 Akiko ama wa à ta ni hlo ma
kakami, na ta han ma share ku zu na
abubo a anishirr abi na aseki ba na
abi wre ku anishirr bu hi ba. Nabo yo
anishirr a ta ku di yì na ta anyinyirr.

25

Assurre a áníwá awurr ba

1 “Ni ivi ima Ittu i unkplassu yi i
taka si ma mi: Azhibarr numa nggo
áníwá abanu a sa awurr a gru vu
ingba i uru imbarr, na kuma ko ma
nu uni garr ku na anko.
2 Akywi ba nu umi umbarr ku a si
arrurru, akywi ba a si krizhizhi.
3 Arrurru ba a vu ingba imbarr yi
na si gri anye hen.
4 A krizhizhi ba gri ingba imbarr yi
na gri anye shishemi ssu ni iki isurr
anye imbarr yi.
5 Uni garr ayamba wa à so nado, na
si nga korr hen. Áníwá ba a so di na
gru kurr ina.
6 “Na atsutsu ibittu aba gru du di,
‘Uni garr ayamba wa à nga ba! Imba
nga ni ma na ku na anko!’
7 “Áníwá ba a gru awurr mi na ssu
ingba ambarr yi ki.
8 Arrurru ba a ddu krizhizhi ba di,
‘Imba sha anye amba wa ni inta yi,
kye iru munta yi i ko kazhi.’
9 “Akrizhizhi ba a kisa ba di, ‘Iya,
a si ta ma ki inta ni imba hen. Imba
kuma ku re amba.’
10 “Nggo arrurru ba kuma ko re
anye wa, uni garr wa à gru nga.
Áníwá akywi ba nggo a so bi ma a gru
rri ga ma kuma nu unto ku iga ku, na
ka anko wa ttu.
11 “Nggo a ta so áníwá akywi ba a ku
kanga, ni ko nggurr anko di, ‘Ankpye,
ankpye! Bwu ki inta anko di inta
mirri!’
12 “Uni garr wa à ddu ba di, ‘Ingga
da ki imba ure ujiji mu, ingga si hi
imba hen.’ ”
13 I Yesu da ba ni ikikre yi di, “Ni
ima yo imba bu so di gbye yi, nggo
imba si hi azhibarr a ikanga i Uvu-
vurr a Unushirr wa hen.”

Assurre a amirr iko atarr ba (Luka 19:11-27)

14 Yesu da ba assurre anuma zizo
da di, “Inkindirr yi nggo à taka na yi
ni Ittu i unkplassu yi ì si nâ ta si nggo
ugo numa à kuma nu uzirr. Nggo à
gru ta kuma na yo amirr iko ama ba
na ga ba aseki ka iko ma ka di a bu kye
ku.

15 Ugo wa à hi ukyekye umbarr ku
bari na ka aseki ka du ba. A nu
unuma wa inklo abwubwu akywi, na
nu unuma wa uha, unu utarr wa à
kpa abwubwu ayirr. À na meme kre
na gru kuma nu uzirr umaku.
16 Uwanggo wa nggo à kpa ab-
wubwu akywi ka à kuma ku re aseki
na ka re, na kpa amasirr ni itu yi ki
abwubwu akywi.
17 Uwanggo nggo kpa abwubwu
aha meme ku kru hwri, na kpa
amasirr abwubwu aha.
18 Nggo unu utarr ambarr wa nggo
a nu ma abwubwu ayirr wa, uwa gri
inklo i atiko ama yi, ku ya uddudu ni
imimi na ka wa yo sharri.
19 "Nggo atiko ambarr wa ku so ta
anko na gru kanga zhi nu uzirr ku, na
ni yo ba zu du uwa ta wo inkindirr yi
nggo a na ni inklo ima yi nggo à nu ba.
20 Uwanggo nggo à du ku abwubwu
akywi ka à gri ka nga na gri amasirr
nga kye ma, ni da di, 'Ankpye, uwa
ni ingga abwubwu akywi, kye akywi
anuma ngga amasirr amungga wa.'
21 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ingga chi
ùwà nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi
uni gri inkindirr wre. Nu nggo ùwà
gri inkindirr ntsɨ inggi yi wre, ingga
ta nu ùwà aseki shishemi du ùwà kye
ki ingga na ka. Nga ni nyarr ndo ni
ingga ku!'
22 "Uwa wanggo nggo a kpa ab-
wubwu aha ka a mirri nga ni da
di, 'Ankpye, uwa ni ingga abwubwu
aha. Kye, amasirr amungga nggo
abwubwu aha.'
23 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ingga chi
ùwà nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi
uni gri inkindirr wre. Nu nggo ùwà
gri inkindirr ntsɨ inggi yi wre, ingga
ta nu ùwà aseki shishemi du ùwà kye
ki ingga na ka. Nga ni nyarr ndo ni
ingga ku!'
24 "Uvurr iko wa nggo a nu ma ab-
wubwu ayirr wa, à nga ni ddu atiko
wa di, 'Ankpye, ingga hi ùwà ì tsɨ
kakami. Ùwà di hwa aseki ka nggo
ùwà si ttu hen. Ùwà di ssu ikiri yi bi
ni inkla yi nggo ùwà ì si ttu ikiri hen.
25 Ingga ì kru di inklo imuwa yi ì
ta na ingga nado, ima yo di ingga gri
yi ku ya imimi ni sha yi sharri. Kye!
Uwanggo yo si inkindirr yi nggo ùwà
ni ingga.'
26 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ùwà un-
danda tuku ussussu uvurr iko. Ùwà
hi di ingga di hwa aseki ka nu unto
ku nggo ingga si ttu hen, ni di ssu ikiri
yi bi ni inkla yi nggo ingga si ttu ikiri
hen?
27 E-e, à si meme yo, ùwà ka gri yi
kuma ku zu ki ingga na abi zu inklo
na amasirr ba ba, ingga ka ni ba yi na
amasirr ni itu yi.
28 " 'Kpa yi glo na ku, ka nu
uwanggo nggo à se na abwubwu
awurr ka.
29 Abangga ba nggo a se ni
inkindirr shishemi, a ta nu ba inuma
sa ni itu. Imbarr yi i ta kri mwe ba
shishemi. Uwa a ta si abangga ba
nggo a sama ni inkindirr na anko, a
ta vu ba kpa ivi ntsɨ inggi yi nggo à se
na yi.
30 Uwa ta su ankalanttu uvurr iko
wanggo, a ta ba ma tu ku tu yo ni
ibwu. Nabo yo uwa ta ku yì na ta
anyinyirr.'

Azhibarr i ibre amu a ikikre wa

31 "Nggo Uvuvurr a Unushirr taka
nga nu ukyekye ku Ittu umaku na
abitu ba Abachi ba we na ku, uwa
taka so ni imburr ittu ni inkpinkpye
ima yi.
32 Anishirr ba ingbingbru ba we
taka nggurr bi na ku, uwa taka ga ba
ki aha, nâ ta si nggo uni ho di hla
aminta ba glo na amuwu ba.
33 Uvuvurr a Unushirr à ta zu am-
inta ba nu ungo ri uma, na zu amuwu
ba nu ungo mla uma.
34 "Mre uttu wa taka da ku abangga
ba nggo su nu ungo ri umaku di,
'Aki mungga à yo ki imba angu azizi.
Imba nga ni kpa aseki azizi zhi na
Abachi ku. Imba nga ni so ni ri ndo na
abubo a iso ni ittu wa nggo a na yi zu
ki imba zhi nu nggo a na ingbingbru
inggi yi.
35 Nggo iyo i ki ingga, imba ni ingga
iri. Uhre ù ki ingga, imba ni ingga

amasirr a iso. Ingga i su uhẹhẹ ni imba ba, imba kpa ingga yo na ako amba wa.
36 Ingga so ni inkpohorr, imba ni ingga iki isurr. Nggo ingga lo, imba fu ingga. A gri ingga ku harr nu uki, imba ku rri ni ingga ku.'

37 "Azizi ba ta zhi ma di, 'Atiko, inta na ku uwa meme nita nggo? Inta hi uwa nu momonggo, nggo uwa so ni iyo nu uhre, inta nu uwa iri ni iso?
38 Ùwà i su uhẹhẹ nita nggo inta kpa ùwà yo na ako munta wa, ka ùwà sa ni inkindirr isurr inta nu ùwà ankru surr?
39 Ùwà ì lo nita nggo ni kri ni iharr nita nggo inta kuma nu ùwà ku?'

40 "Uttu wa ta da di, 'Ingga da ki imba ure ujiji, nggo imba ti na ku unuma nu umi ku amuyirr amba abi iklonyarr angga ba nggo sa amuyirr mungga ba, imba na si ki ingga yo!'

41 "Mre uttu wa à ta da ku abangga ba nu ungo mla di, 'Imba nggo Abachi à sarr antinte a surr imba, chi share ni ingga kuma ku rri nu uru ku nggo a na ku sese mu zu ku umimi wa na abitu ama ba.
42 Iyo i ki ingga, imba si ni ingga ila hen. Uhre u ki ingga, imba si ni ingga amasirr iso hen.
43 Ingga i su uhẹhẹ ni imba ba, imba si kpa ingga hen. Ingga zirr ni ihorr, imba si ni ingga inkindirr isurr hen. Nggo ingga lo ni kri ni iharr, imba si kuma ku rri ni ingga ku hen.'

44 "Aba a ta da di, 'Akiko, inta i hi ùwà nu momonggo ni iyo nu uhre ni si nu ùwà inkindirr iri, ka i iso hen? Ka ùwà nye ichirr, ka ihorr, ka ùwà lo, ka a gri ùwà ko ku ttu nu uki, inta ka izi ùwà?'

45 "Uttu wa à ta da ba di, 'Ingga da ki imba ure ujiji, nggo imba kà izi uyirr nu umi ku antsɨntsɨ angga ba, imba kà izi si ingga yo.'

46 "Abangga ba yo a ta turr ba surr nu uru ku rri sese ku, uwa ta si abi na wre ba a ta kuma nu unto ku iso sese ku."

26

A zha anko a ingu Yesu
(Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 Nggo Yesu kre itsarr ba are angga ka, na ddu abiga ma ba di,
2 "Imba hi di a ji ivi iha zhi ziza, aba a ta na Iga i Ivu Sarr yi, nggo a ta ba Uvuvurr a Unushirr nu abi karr ma ba du ba ku kpa ma nu unkunkurr!"
3 Nggo ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr ba a nggurr bi ni iko i Kayafa, ankpye unkpi abikye wa,
4 na so zha anko wa nggo aba ta na na vu Yesu nayi ku tsi ngu.
5 Na da di, "Di inta si na meme na azhibarr a iga wa hen, wre ku anishirr ba bu si gru tsi akputtu hen."

Ayamba numa surr ku Yesu anye a hun ingba wre nu Betani
(Marrku 14:3-9; Yohana 12:1-8)

6 Yesu à se ni iko i Sima nu Betani, ugo wa nggo a ki iha nu ulolo ku ishi.
7 Nggo Yesu so ri ila nabo, ayamba numa gru nga na ku na gri anye wa nggo a ihun ingba wre na tsɨ anta ssu na azhizha a alabasta, na gri wa ni kasurr ku Yesu ni itu.
8 Abiga ma ba a kye na vri isisurr na zhi ma di, "Uwa ka anye wa hre gigyemi da angginggi?
9 Nggo a ka ba anye anggo wa a re kpa inklo shishemi gri ku ga ku abi iha!"
10 I Yesu hi ivri imbarr yi na ddu ba di, "Imba so tsutsarr ayamba anggo wa na angginggi? A na ki ingga si inkindirr izizi mu.
11 Abi iha ba ta di so iso inggi ni imba ba. Uwa a ta si ingga nanko, imba si ta di hi ingga ttuttumi hen.
12 À surr ki ingga anye anggo wa wre ku a bu ssu ukpa mungga ku bi zzu ni ibe.
13 Ziza, ingga da ki imba ure ujiji, unto ku nggo a ti ta da Ure ku wre ku ni itu i Yesu ni ingbingbru inggi yi, aba ta da inkindirr inggi yi nggo ayamba anggo wa à na wre ku anishirr a bu si kpamusu na ayamba wa hen."

Yahuda kpa inklo na ba Yesu nu ba (Marrku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Mre uyirr nu umi ku awurr na
aha abiga Yesu ba, nggo a yo ma
di Judasi Iskariyoti, à gru kuma na
ankpinkpye abikye ba ba,
15 na ku zhi ba di, “Imba ta ni ingga
angginggi nggo ingga ti vu ugo nggo
Yesu ni imba?” Aba bre ankpinkpri
azurrfa ki iso itarr (30) a nu ma.
16 Bazhi nu unto kuma, uwa gru di
zha anko wa nggo ta ná nà vu Yesu à
nu ba.

Yesu ri Iga i Ivu Sarr yi na abiga ma ba (Marrku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yohana 13:21-30)

17 Na azhibarr a imẹmẹ wa a Iga i
Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, abiga
ma ba a nga ni zhi Yesu di, “Uwa
di inta bi ku ssu unto ki ku uwa nu
momonggo, nggo uwa ta ri Iga i Ivu
Sarr yi?”
18 Yesu à ddu ba di, “Kuma nu umi
ìgbù ku, imba ta ku hi ugo numa nggo,
imba ddu ma di, ‘Unitsarr wa à da di
azhibarr ama wa a nga ba, uwa na
abiga ma ba à ta na Iga i Ivu Sarr yi
ni iko muwa.’ ”
19 Mre abiga ma ba a kuma ku na
nâ ta si nggo Yesu à da ba na ku ssu
inkindirr iri yi ki nabo, nggo aba ta ri
Iga i Ivu Sarr yi.
20 Nggo ingbahru yi i ki, i Yesu na
abiga ma awurr na aha ba a ku ji so
na ta ko ri.
21 Nggo a so ri wa, i Yesu gru da ba
di, “Ingga da ki imba ure ujiji, uyirr
nu umi umba ku à ta ba ingga nu abi
karr ingga ba.”
22 Abiga ma ba mi a kpa ure ukuma
a vri isisurr kakami, na gru so zhi ma
na ayiyirr di, “A si ingga? Atiko, ùwà
si da di ingga hen?”
23 I Yesu da di, “Undurr wa nggo à
so yo ungo ku ni ingga ku na agbugba
wa à ta ba ingga re ba.
24 Uvuvurr a Unushirr à ta ttu nâ
ta si nggo a charr da nu Ungbamvu
ku Abachi ku. Uje ku undurr uwama
nggo à ta ba Uvuvurr a Unushirr à re
nggo! I ka wre sha aba si ngri ma mi
mremremi hen!”
25 Judasi wanggo nggo à ta ba Yesu
à re ba, à gru zhi meme di, “Unitsarr,
ùwà si so da di ingga hen?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo uwa
da ki itu muwa.”

Yesu ri ila ima i ikikre yi na abiga ma ba ba (Marrku 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korrintiya 11:23-25)

26 Nggo a ni so ri, i Yesu ba uvu
unga unfonfo gri nu ungo, na nyarr
ku Abachi, na mɨ ma, na ka nu abiga
ma ba di, “Kpa ta yi. Kye, uwanggo yo
su ukpa mungga ku.”
27 Na ki ungo ba ukofi ku ahi ku, na
nyarr ku Abachi, na ka ku a nu ba di,
“Imba kpa so yi we.
28 Ayiyi anggo yo a lo ishi azhi i
Abachi yi, ingga i ka wa kahre, wre
ku a bu nggurr ila ure i anishirr
shishemi zhi ba.
29 Ingga da ki imba, bazhi ziza
ingga si ta so ususa àmà* a ugbyarr
ku unkunkurr anggo wa zizo hen,
azhibarr wa nggo ingga taka so wa ni
imba ba ki ahẹhẹ a taka si ni ittu i Aki
munta yi.”
30 Aba gru da usarr na hun kuma ni
Igbre nu Olivu wa.

Yesu da ba nggo Biturr à taka kisa du uwa si hi ma hen (Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

31 Yesu da ba di, “Ni ibittu i inggi yi
imba wemi ta kru nado ni ta kà ingga
du nâ ta si nggo Ungbamvu ku Abachi
ku u da di:
“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa,
aminta ba a ta ga nado.’†
32 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga
ta ku ki imba ichi kuma nu Galili.”
33 Biturr re ki Yesu di, “Abanu ba a
ti kru nado mi, ingga si ta kru ni kà
ùwà du hen!”
34 Yesu à ddu Biturr di, “Ingga nggo
so da ku ùwà di, agba wa ta nise tu

* **26:29** *Àmà:* Yesu à so re ni itu i aseki ndanda ka nggo a ta ku ttu ma nggo di i si nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi. † **26:31** Kye zizo *Zakarriya 13:7.*

ni ibittu, uwa ta da ki ankpu atarr di ùwà si hi ingga hen."
35 Biturr da di, "I ti ta ma ki ingga i ittu mi ndo nu ùwà ku, ingga si ta da meme hen!" Inkpu banu ba mi a da meme na ku.

Yesu ku barr nu Getsemani (Marrku 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu na abiga ma ba kuma nu unto ku nggo a yo ku di Getsemani, uwa ku da ba di, "Imba ji so ni inggya, ingga ta chi kuma ku barr."
37 Na yo Biturr gri ndo na amumarr bu Zabadi ba aha mi. Na gru so wri kpakpa ku iha yi nggo i so ku ni itu.
38 Na da ba di, "Ivri yi nggo se ni isisurr imungga, i si kakami zzu di i ta ngu ingga mu. Imba kuso ni inggya ni so gbye yi ndo ni ingga ku."
39 Na chi kuma ntsɨ na ji kuttu ni imimi, na barr Abachi di, "Aki mungga, ùwà ti kpanye, ùwà ka ama iha anggo wa glo ki ingga! Ingga i si da di ùwà bu na nâ ta si nggo ingga da mu hen. Na inkindirr yi nggo iwre ku uwa."
40 Na kanga na abiga ma atarr ba na ni hi ba a so kurr ina, na ddu Biturr di, "Angginggi di imba atarr mi i si sha gbye ndo ni ingga ku ntsɨmi hen?
41 Imba so tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi barr wre ku imba bu si ku ni la ure hen. Kye, izhi imba yi i so zha ina inkindirr yi nggo iwre, ukpa umba ku u su."
42 Yesu kakuma ku barr zizo di, "Aki mungga, ùwà ti si kpanye di a bu ka iha inggi yi glo ki ingga hen, ùwà bu na inkindirr yi nggo iwre ku ùwà."
43 Na kanga ni hi ba so kurr ina yi zizo, nu nggo ina yi gbye ba na ashishi kakami.
44 Yesu ka ba du na kakuma ku barr zizo ankpu a utarr, na ku da angu ayiyirr akama yo.
45 Na kanga na abiga ma ba ba, ni da ba di, "Imba ni so kurr ina yi ni so su mu? Kye! Azhi wa yo a ma ba nggo a ta vu Uvuvurr a Unushirr sa ku abi la ure na ango.
46 Imba gru yi di inta kuma! Kye, uni ba ingga re ba wa uwanggo à ko zirr nga!"

Ivu i Yesu yi (Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

47 Nggo Yesu ni so re na ba, u Judasi uyirr nu umi ku awurr na aha ba a nggurr surr na akpa anishirr di ga ma na gri injingba na ankpunkpu inkinkurr, nggo ankpinkpye abikye ba yo na akikre anishirr ba a tu ba.
48 Uni ba ma re ba wa à ka da ba nggo uwa ta ku na di, "Ugo wa nggo ingga ta ku nyarr ma vu gri, uwa à si uyo. Imba i so zha. Imba bu vu ma!"
49 Mre Yahuda tsi kuma ku ddu Yesu di, "Unitsarr, ingga chi ùwà," na kla ma vu gri.
50 Yesu à ddu ma di, "Ukpamu, kuchi ni ina inkindirr yi nggo i gri ùwà nga!"
Mre, anishirr abanu ba nga ni vu Yesu.
51 Uyirr nu umi ku abangga ba nggo a di ga Yesu a ttu anjingba à sarr ku ugarr a ankpye unkpi abikye wa utu.
52 I Yesu à ddu ma di, "Ka anjingba muwa ka yo nu uhorr ku. Abangga ba nggo a ddu injinji a ta kɨ ni injinji iyo.
53 Ùwà si hi di ingga ka zha izi na Aki amungga ku, ankpu ayirr a ka turr ki ingga abitu ama ba shishemi ji mri abi ta iku ankinkirr ankpinkpi awurr na aha ba hen?
54 Ingga ti na meme Ure ku Abachi ku ta na ki ngginggi ni bu si jiji, nggo u da di uwama yo si inkindirr yi nggo a da di i taka la?"
55 Na attuttu akama Yesu kasarr na re na anishirr ba ba di, "Imba gri injingba na ankpunkpu inkinkurr di imba ta ni vu ingga zzu di ingga i si unayi? Ni ivivi yi, ingga so di tsarr imba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu ingga hen.
56 Aseki angga ka a si meme, wre ku ure ku nggo abi kpa are ba a charr na Angbamvu ka Abachi ka bu si jiji." Abiga ma ba wemi a kru nggarr nado na ka ma du.

A gri Yesu kuma ni ibre amu na Akaba anu Yahuda wa (Marrku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

57 Anishirr ba nggo a kuma ku vu
Yesu na gri ma kuma ni iko i Kayafa,
ankpye unkpi abikye wa, nu nggo
abitsarr na are ba na akikre anishirr
ba ku nggurr bi.
58 I Biturr di ga ba nu ugo kremu
ku kri na akpla ka iko i ankpye unkpi
abikye wa. Na ku ji so na abi gbye iko
ba ba, wre ku ka hi inkindirr yi nggo
a ta na ni Yesu ku.
59 Ankpinkpye abikye ba na
ankpinkpye abi Akaba anu Yahuda
ba a so zha anishirr shishemi nggo ta
ni ki imu ni itu ima yi, wre ba a bu vu
ma tsi ngu.
60 Na si hi anko ayirr mi hen. Nu
nggo anishirr shishemi a gru huzzu
ku bre are mi ni itu ima yi, aba na, na
na chankarr.
Ni ikikre yi, anishirr aha ngga a
mirri nga ni rẹ are,
61 di, “Ugo uwanggo wa à da di uwa
se nu ukyekye ku turr Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku hre na vu ku me ni
ivi itarr.”
62 Ankpye unkpi abikye wa à gru
kri ki kri na zhi Yesu di, “Ùwà si ta sa
ba hen? Ùwà sama ni inkindirr ida na
are ka nggo a so bre surr ku ùwà?”
63 I Yesu so gbangbami.
U ankpye unkpi abikye wa re na
ku zizo di, “Ingga barr ùwà ni isa i
Abachi uni so sese wa, da ki inta, ùwà
yo su Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.”
64 I Yesu à ddu ma di, “Nâ ta si nggo
ùwà da. Ingga so da ki imba we, bazhi
ziza kuma ni ichi, imba ta hi Uvuvurr
a Unushirr ni so nu ungo ri ku Abachi
ukyekye wa, ni ta hi ma so nga zhi na
akpa ka unkplassu ka!”
65 Nggo ankpye unkpi abikye wa
à wo ure ukuma na nga ankru ama
ka hre na da di, “Kye, à re nâ ta si
uwa nggo à si Abachi! Inta si ta zha
iwo inkindirr numa zhi nu undurr ku
zizo hen! Imba mi wo ure undanda
ku nggo a da ni itu i Abachi!
66 Imba kye kinggi?”
Aba da di, “A la ure, a ta ttu.”
67 Anishirr ba nggo a kri nabo a ddu
antinte surr ku Yesu na ashishi na hlo
ma na ankpu ango. Abanu ba hlo ma,
68 na da di, “Tsarr inta du ùwà si uni
kpa are, Kristi. Da ki inta undurr wa
nggo a nggurr ùwà!”

Biturr à da du uwa si hi Yesu hen (Marrku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

69 Nggo Biturr so na akpla ka iko i
Ankpye Unkpi Abikye wa, uva ugarr
unuma à gru nga na ba ni da di, “Uwa
mi à di ga Yesu a anu Galili wa.”
70 Uwa kisa na ashishi ambarr ka
di, “Ingga si hi inkindirr ima nggo
uwa so da hen.”
71 Na gru huzzu kukri na anko ak-
pla wa. Uva numa ku hi ma nabo na
da ku anishirr ba di, “Ugo nggo wa a
di ga Yesu anu Nazareti wa.”
72 I Biturr kisa zizo di, “Ingga shi ki
imba azhi, ingga si hi ma hen!”
73 A sha so ntsɨ, anishirr ba nggo a
kri nabo a gru nga ni Biturr ku ni ddu
ma di, “A si jiji mu, ùwà si uyirr nu
umi ku anishirr ba nggo a di ga ugo
nggo, ure umuwa ku u tsarr inta di
ùwà zhi nu Galili!”
74 I Biturr à ddu ba di, “Ingga shi
azhi di ingga so da ure ujiji! Abachi
bu na ki ingga inkindirr indanda
nggo ingga ti se na ba! Ingga si hi ugo
wama hen!”
Mre agba wa tu.
75 I Biturr ssu hi ida yi, nggo Yesu
à da ku di, “Ùwà ta kisa du ùwà si hi
ingga hen ki inkpu itarr bari agba wa
taka tu.” Mre i Biturr à gru huzzu ku
yì kpokpomi na ábì.

27

A gri Yesu na kuma nu Bilatu ku (Marrku 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

1 Ni igambre, ankpinkpye abikye
ba wemi na akikre anishirr ba a ng-
gurr bi na kpanye di a bu ngu Yesu.
2 Na lo ma na ache gri na kuma, ku
nu Bilatu, ugona anu Roma wa.

Ittu i Yahuda yi (Indu 1:18-19)

3 Nggo Yahuda, uni vu ma rẹ ba
wa à hi di a kpanye di a ta ngu Yesu,
isisurr vri ma, uwa à vu azurrfa iso

tarr ku à gri ga ku ankpinkpye abikye
ba na akikre anishirr ba.
4 Na ku ddu ba di, “Ingga la ure, ni
ba ugo nggo, nggo à si na inkindirr
hen i ni imba!”
Aba da di, “Ima si vri ki inta hen.
Uwama si ikye imuwa mu!”
5 U Yahuda ka inklo yi ta yo ba ni
imimi yi nu Uki ku Ibarr ku na ka
share, ku klo itu ima, na ttu.
6 Ankpinkpye abikye ba a ba inklo
yi na da di, “Uwanggo si inklo i ayiyi,
are amunta ka a si kpanye inta bu ka
yi yo na abubo a zu inklo wa nu uki
ku ibarr ku hen.”
7 Na re bi, na ba inklo yi ku re abubo
nu ugo uni me impirr wa ku, na ka wa
ki abubo a zzu abichirr.
8 Ima yo du ba so di yo unto ukuma
di “Unto ku Ayiyi” nga na ari.
9 Meme nggo ure ku nggo Irrimiya
uni kpa are wa à da u su ure ujiji di, “A
ba azurrfa iso tarr ka, nggo ani Israila
ba a da di aba ta ni ni itu i Yesu nggo,
10 a gri ku re abubo nu uni me
impirr wa ku, nâ ta si nggo Atiko wa
à da ki ingga nggo.”

Bilatu ku so zhi Yesu are (Marrku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

11 Nggo a gri Yesu na nga na agẹ ka
ugona wa, uwa zhi Yesu di, “Uwa yo
su uttu a anu Yahuda wa?”
Yesu kpanye ku di, “Nâ ta si nggo
ùwà da.”
12 Ankpinkpye abikye ba na akikre
anishirr ba a bre are ka nggo a da di
a na surr ku, uwa si sa ba hen.
13 U Bilatu à zhi ma di, “Ùwà si wo
aseki ka nggo a so bre ni itu imuwa yi
hen?”
14 I Yesu so ngbangbami, na si da
inkindirr iyirr mi hen. Inkindirr ima
yi i du ugona wa à ku ayisurr kakami.

A di a bu ngu Yesu (Marrku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

15 Bazhi ni ikuchi yi mu, azhibarr a
Iga i Ivu Sarr wa a ti ma, ugona wa
à di du ba ttu unushirr uyirr nggo a
harr ttungo ku anishirr.
16 Ni ivi ima yi ugo numa à kri ni
iharr, a hi ma kakami di a si ni di tto
itsi, isa ima yi ri Barraba.
17 Nggo anishirr ba a nggurr bi, i
Bilatu à zhi ba di, “Ingga bu ttu ung-
gonggo ttungo ki imba? Ugo wa nggo
a ri Barraba, ka Yesu wa nggo a yo ma
di Kristi?”
18 Bilatu à zhi ba are angga ka na hi
kakami di ankpinkpye ba nggo a vu
Yesu gri nga ku, nggo a ki ishishi mu i
Yesu yi.
19 Nggo Bilatu à so ni imburr inkpi
i bre amu yi, ayamba ama wa à tu ba
ni da ku di: “Ddu ango amuwa huzzu
ni itu i ugo nggo. Ugo wa sama ni ila.
Ingga i ki iha nu ula undanda kakami
ni itu ima yi ni ibittu ari.”
20 Ankpinkpye abikye ba na akikre
anishirr ba a turr anishirr ba di a bu
da ku Bilatu di a bu ttu Barraba nggo
ttungo ba, na ngu Yesu.
21 U Bilatu zhi anishirr ba zizo di,
“Ingga bu ttu uwatanggo ttungo ki
imba nu umi ku anishirr aha angga
ba?”
Aba du vo di, “Barraba!”
22 Bilatu zhi ba di, “Ni bu na Yesu
wa nggo ri Kristi wa kingginggi?”
Aba da wemi di, “Kpa ma nu un-
kunkurr!”
23 U Bilatu zhi ba di, “À la anggi?”
Aba a du hantu kakami mri imẹmẹ
yi di, “Kpa ma nu unkunkurr!”
24 Nggo Bilatu à hi di uwa sama ni
inkindirr ina zizo, na kru di a ta gru
tsi kputtu, na du ba gri ku amasirr, na
kpa wa a ngla ango ama ka na ashishi
ka anishirr ba, na da di, “Ingga sama
nu ungo na ayiyi a unushirr wanggo.
Uwama à si undu umba mu!”
25 Anishirr ba wemi a du nu ukorr
uyirr di, “Du ayiyi ama wa a so na atu
amunta na amumarr amunta!”
26 U Bilatu ttu Barraba a ttungo ba,
na du ba a hlo Yesu, na ba ma nu ba
gri kuma ku kpa ngu.

Abi ta iku ba a sarr Yesu (Marrku 15:16-20; Yohana 19:2-3)

27 Abi ta iku bu ugona ba a gri Yesu
na rri kuma na ando a ugona wa, na
kuma ku harr ma yo na atsutsu ndo
ni inkpu abi ta iku ba.

28 Na ttu ankru ama ka glo ku, na ku
ba ankru anuma asisarr ni surr ku.
29 Na ru intto ki anzɨ ni ttu ku ni
itu, na ba unflankurr ku izirr ni nga
ku nu ungo ri ki uttu, na so kuttu na
sarr ma di, “Uttu anu Yahuda wa bu
so sese!”
30 A na meme na bu sarr antinte
surr ma, na kpa unflankurr ku nu
ungo umaku ka nggurr ma ni itu
ankpu shishemi.
31 Nggo a sarr ma kre, na ttu ankru
ka glo ku na surr ku ankru ama ka.
Na gri ma huzzu ta ku kpa ngu.

A kpa Yesu nu unkunkru
(Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

32 Nggo a so huzzu ni igbu wa, na
ma nu ugo numa ku anu Sirrene a
yo ma di Sima, abi ta iku ba a nga
ma nggangga du ma à kpa ku Yesu
unkunkurr ku.
33 Na nga nu unto unuma ku nggo
a yo ku di Goligota (Unto Ku Ukpahe
Itu).
34 Nabo yo, abi ta iku ba a nu
Yesu*ahi a rɨ kpakpa. Nggo Yesu à vu
wa la kye, na kà.
35 Aba kpa ma nu unkunkurr ku, na
turr kye ku ni kpa na ga iki isurr ima
yi a ga.
36 Ni ikikre yi, na ku so gbye ma.
37 Na charr ikpala ima yi a klo ku ni
itu i unkunkurr yi di, “UWANGGO YO À
SI YESU, UTTU A ANU YAHUDA WA.”
38 Abi ta iku ba a kpa abayi abanu
aha ndo ni Yesu ku, uyirr nu ungo ri,
u uyirr nu ungo mla.
39 Anishirr ba nggo so zirr na anko
a kye Yesu na kpanye na atu na marr
ma
40 di, “Uwa yo bre ba du ùwà ta hlo
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr
ni ta vu ku me ni ivi itarr! Ùwà ti da du
ùwà su Uvuvurr a Abachi, ùwà bu kpa
itu muwa ttungo ni ji nu unkunkurr
ku di inta kye!”
41 Ankpinkpye abikye ba, na abit-
sarr na are ba, na akikre anishirr ba
a da ku na mẹ meme di,
42 “A hi ikpa abanu mu ttungo, na
si hi ikpa itu ima ttungo hen? A si si
uwa yo su uttu a anu Israila wa hen?
A ti ji nu unkunkurr ku nggo ku ziza,
inta ta kpanye nu ure ku umaku!
43 A kpanye na Abachi ku na di yo
itu ima ki Uvuvurr a Abachi. Abachi
à ti kpanye na ku, uwa bu ttu ma ji
ziza!”
44 Abayi ba nggo a kpa ba ndo na ku
mi a marr ma meme.

Ittu i Yesu yi
(Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

45 Na azhi na atsutsu, abubo wa à
nggurr ibwu kago, ku ma ni ikarrfe
itarr i azhi.
46 Ni ikarrfe itarr yi, i Yesu à bwu
angu à yì di, “Eloyi, Eloyi, lama
sabachtani?” nggo si di, “Abachi
amungga, Abachi amungga, a si
anggi mu du ùwà kà ingga du?”
47 Anishirr abanu ba nggo a kri
nabo na wo ma na da di, “À so yo
Iliya!”
48 Mre uyirr ambarr wa à kru han-
han mi kuma ku ba usoso à yo nu
ususa ahi na gri ni lo ni itu i un-
flankurr ná nà hun kuma ku Yesu di
a bu so.
49 Abanu ba so da di, “Du ma di inta
so ni kye ka bu Iliya ta nga ni ttu ma
ji!”
50 Mre i Yesu nggarr à yi zizo, na ttu.
51 Upri nkru ku† nggo u di klo nu
Uki Unkpi ku barr Abachi ku u nggarr
ki anga uha ba, zhi na atu ji nga na
achi ka. Imimi yi i battu, angbinta ka
a nggarr. 52 Abe ka a bwu, anishirr
abanu abi ga Abachi nggo a ka kɨ ba
a tasi.
53 Na ssuzzu na abe ka. Nu ugo
ku nggo Yesu à tasi, aba mirri kuma
nu umi ku ìgbù ni wre ku, anishirr
shishemi a hi ba.
54 Ankpye a abi ta iku wa na abi ta
iku ba nggo a so gbye Yesu a hi abubo
wa ni battu yi na aseki ka nggo a la
we, isisu ki ba kakami, aba da di, “Ugo
nggo wa à si Uvuvurr a Abachi jiji!”

* **27:34** *Ahi a rɨ kpakpa:* Ka bu a si ahi wa nggo a di surr ankpri ahun ka nggo a di ngu ukpa ku unushirr, uwa à si wo ivri hen. † **27:51** *Upri nkru:* Upri nkru ku harr abubo Ankpi Kakami wa ki nanka anuma ka na Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

55 Amba shishemi nggo a so ga Yesu
zhi nu Galili na di zi ma undu ku, a kri
gbagbamu, na so kye.
56 Nu umi umbarr ku nabo a si anu
Maryamu nggo zhi nu igbu nu Mag-
adala, tuku Maryamu ayirr a Yakubu
tuku Isuhu, ndo na ayamba a Zabadi
wa nggo à si ayirr a Yakubu tuku
Yohana.

Izzu i Yesu yi
(Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

57 Ni ingbahru ima yi, u ugo numa,
a yo ma di Isuhu, nggo à se nu ungo
kakami na si anu Arrimatiya à nga.
Uwa mi a su uyirr nu umi ku abiga
Yesu ba.
58 À rri kuma nu Bilatu ku, ku barr
ma iku i Yesu yi. Bilatu kpanye ku di
a bu ku ba yi a nu ma.
59 Nggo Isuhu a kpa iku yi, na nga
ni nyarr yi nu upri inkru ku nggo a di
nyarr iku na ku,
60 na gri iku yi ku zzu ni ibe ima
ihẹhẹ yi, nggo a ya yi na ankɨ ingbinta
wa. Na nyi ampu ingbinta wa nggo a
si yarr a nga ni ttu angu ankonki ka
ibe ka, na share.
61 Maryamu nggo zhi nu Magadala
ndo ni Maryamu unuma wa, a so
nabo na so kye kuma ni ibe yi.

Abi gbye ibe ba

62 Na azhibarr a uha wa, uwa si
Azhibarr a Isu a anu Yahuda wa, nggo
su nu ugo Azhibarr a issubi wa, u
ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi
ba a ku nggurr bi nu Bilatu ku
63 na da di, “Ankpye, inta ssu hi
anuma ngga ni itu i uni imu wanggo
wa à ni di si tsitsirr na di da ba di,
‘Ingga taka tasi nu ugo ku ivi itarr.’
64 Ni ima yo, uwa bu ni abi ta iku
du ba ku gbye ibe ima yi ki ivi itarr di
inta kye, wre ku abiga ma ba a bu si
ku ttu iku yi na ku bre ku anishirr di
à tasi hen. I imu ima yi ta mri i mẹmẹ
yi.”
65 Bilatu à da ba di, “Imba ku du
ba a gbye ibe inggi yi kakami nâ ta si
nggo imba hi.”
66 Aba kuma ku hu ibe yi kago na du
abi gbye ba hun so na yi na so gbye.

28

Itasi i Yesu yi
(Marrku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nu ugo ku Azhibarr a Isu wa, nggo
ambre ka azhibarr a imẹmẹ ka a so
nggarr ni igbu, i Maryamu nggo zhi
nu Magadala tuku Maryamu unuma
wa, à gru da aba ta ku kye ibe yi.
2 Mre imimi yi i gru battu kakami.
Unitu a Abachi wa ji zhi nu un-
kplassu, na kuma ni ibe yi ku ngi
ingbinta yi glo na hun so na yi.
3 Ashishi ka unitu ka a so la nzarrn-
zarr zzu inge, ankru ka si akikla
pyarr.
4 Isisu ki abi gbye ibe ba nggo a hi
unitu wa, aba a wri kpakpa na kuhre
kurr zzu aku mu.
5 Unitu wa re na amba ba ba di,
“Imba si kru isisu hen. Ingga hi imba
i so zha Yesu yo, nggo a kpa ma.
6 A si se ni inggya hen. A ka tasi ba,
nâ ta si nggo a da. Zirr nga ni inggya
ni kye unto ku nggo a yo ma.
7 Narrma ku da ku abiga ba di, ‘A
ka tasi ni ibe yi ba, na so ku ki imba
ichi kuma nu Galili, imba ta ku hi ma
nabo!’ Kye ingga i ka da ki imba ba.”
8 Amba ba kru ki kru share ni ibe
yi, ni isisu ni inyarr, na kru ko ida ku
abiga ma ba.
9 Mre Yesu ma na ba na anko na chi
ba di, “Ingga chi imba yi.” Aba ku vu
ma na aza na gbyarr ku asa.
10 Yesu ddu ba di, “Si ki isisu hen.
Kuma ku da ku amuya amungga ba
di a bu kuma nu Galili. Nabo yo aba
ta ku hi ingga.”

Ure ku abi gbye ibe ba

11 Nggo amba ba so ga anko wa,
abi ta iku ba nggo a di gbye ibe yi a
mirri kuma nu umi ìgbù ku, ku so bre
ku ankpinkpye abikye ba inkindirr yi
nggo ila we.
12 Ankpinkpye abikye ba na akikre
anishirr ba a nggurr bi na ssu anko
wa nggo abi gbye ibe ba si ta bre ku
anishirr ure ukuma hen. Na yo ba na
ga ba inklo shishemi

13 di, “Imba da ku anishirr ba di,
‘Abiga ma aba yo a kuma ku ba iku yi
ni ibittu nggo inta so kurr ina.’
14 Ugona wa ti wo ure ukuma, inta
ta kri ki imba nu ugo, di imba si hi
inkindirr ni itu yi hen. Imba ta sama
ni ivri ni itu i ire yi.”
15 Abi gbye ba a kpa inklo yi nà
ná nâ ta si nggo a da ba di a bu da.
Uwama yo su ure ku nggo ani Yahuda
ba so da ku nga zizami.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba
(Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49;
Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

16 Abiga ma awurr na ayirr ba a
kuma nu Galili, ni igbre wa nggo Yesu
a da ba di a bu kakuma.
17 Aba a hi ma, na kuttu, na gbyarr
ku asa. Ni ihi ma ima yi mi, abanu ba
se na asusurr aha.
18 Yesu chi kuma na ba na ddu ba di,
“A ni ingga ukyekye we nu unkplassu
tuku ni imimi.
19 Ni ima yo, imba bu kuma na an-
ishirr bi ingbingbru ba ba ni ku na ba
ki abiga amungga. Abangga ba nggo
ti kpa ure mungga ku, imba zzu ba na
amasirr ni isa i Aki yi, tuku i Uvuvurr
yi tuku Izhi i Iwre yi,
20 ni tsarr ba du ba na aseki ka
wemi nggo ingga i da ki imba. Kye,
ingga ta di so ni imba ba ttuttumi, ka
ku ma ni ikikre i ingbingbru yi.”

Ure ku wre ku nggo Marrku à charr
Ure ku mẹmẹ

A si Marrku nggo isa ima numa yi i ri Yohana Marrku, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. A si si uyirr nu umi ku abiga Yesu awurr na aha ba hen. Anu Bulu tuku Barrnaba a gri ma ki uni zi ba nu uzirr ku bre ure ku Abachi umbarr ku mẹmẹ ku *(Indu 13:13)* A kpanye di are ka nggo Marrku à charr ka a vu ka zhi na are ka Yesu ka nggo Biturr uni ko na angu a Yesu wa à di bre ku anishirr kago nggo. A zzu na ti Marrku yo a si ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo a charr nggo. A charr aseki ka ikagri ka nggo Yesu à na ka nu ungbamvu unggo ku mri angbamvu ka are ka wre anuma ka. A si charr ingri i Yesu yi nu umi hen, na kuchi charr izzu Yesu na amasirr yi mu tuku undu umaku mu.

Marrku à charr ure umaku wre ku a bu nu abiga ba nu Roma ukyekye, na bu du ba a hi di Yesu yo à si Kristi (Mezaya). Marrku à tsarr krizhizhi mi di Yesu Kristi à si uvuvurr iko na su Uvuvurr a Abachi jiji mu *(10:45).* A nggurr ungbamvu ku ttu ni ittu tuku igru ni ibe i Yesu yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Yohana uni zzu na amasirr wa tuku izzu na amasirr i Yesu yi *1:1-13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *1:14—9:50*
Ikuma nu Urushalima yi tuku i mirri na angu ankonki ka igbu ka *10:1—11:25*
Ivri nu umi igbu ku *11:27—12:44*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga ni ichi *13:1-37*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *14:1—16:20*

Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa à ssu anko wa bi (Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Uwanggo yo su Ure ku wre ku ni itu i Yesu Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.

2 Ure ku wre ku na ase ka kuchi ka nggo Ishaya, uni kpa are ka Abachi wa à charr da di Abachi da di,

“Ingga ta tu unitu mungga wa
du ma kuchi ku bi ssu anko wa bi ku uwa.”*

3 “Undurr so du na ankpuji,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku uzirr!’ ”†

4 Unitu wa a si Yohana ni di zzu anishirr na amasirr. À di zirr na ankpuji, na di zzu anishirr ba na amasirr, na tsarr ba da di, “Imba du ila ure imba yi, ni du ba zzu imba na amasirr. Abachi ta nggurr ila ure imba yi zhi ki imba.”

5 Anishirr shishemi a nga zhi na anga ka nu Yahudiya, na abanu a zhi nu umi igbu ku Urushalima. A nga ni wo ure ku Yohana ku, na da ila ure imbarr yi, uwa zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda.

6 Yohana a di surr ankru ka nggo a na ka ni infunfu i alakurrmi, na lo upri unggakpa na anklampi. A di ta ìzì na di rẹ utu ku anisso.

7 A di tsarr anishirr ba da di: “Undurr numa à so nga nu ugo mungga. A mri ingga kakami. Izhizhi i anggakpaza ima yi mi, ingga si ma ni ku klo ni ddu ka hen.

8 Ingga zzu imba na amasirr, uwa ta ka ni zzu imba ni Izhi Iwre i Abachi yi.”

Izzu na amasirr tuku itsarr Yesu kye yi (Matiyu 3:13—4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 A si ni ivi ima yo i Yesu à nga zhi ni igbu nu Nazareti, na anga ka Galili ka, i Yohana nga ni zzu ma na amasirr ni inyi nu Joda wa.

10 Kakayirr, Yesu à so huzzu zhi nu umi ka amasirr ku, na hi unkplassu ku u bwu. A hi Izhi Iwre i Abachi yi

* **1:2** Kye zizo *Malachi 3:1.* † **1:3** Kye zizo *Ishaya 40:3.*

nga ni so ku nu ukpa, ni izzu na sa anddu.
11 Aba wo ukorr zhi nu unkplassu da di, “Ùwà yo su Uvuvurr mungga wa nggo ingga kpanye nu ùwà ku. Izhi mungga yi i nyarr nu ùwà ku kakami.”
12 Kakayirr i, Izhi Iwre i Abachi yi nga ni du ma rri ko na ankpuji.
13 Nabo yo, uwa ku so ki ivi iso inẹ (40), ndo ni ininazzu i ijiji. Nabo yo, Isheta à ku tsarr ma kye. Abitu ba Abachi ba ku so zi ma.

Yesu à yo abiga bi mẹmẹ ba (Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 A vu Yohana ku ttu nu uki, ni ivi ima yi nggo Yesu à kuma nu Galili, ku so tsarr Ure ku wre ku Abachi ku.
15 A ddu ba di, “Ivi yi i nga ba. Ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr mi. Imba kasarr ni ila ure imba yi, ni kpanye nu Ure ku wre ku!”
16 A ti ta so vu sarr nu unddu inyi ku Galili ku, na hi anishirr aha bi vu ikikla, Sima tuku Andoro uzayirr wa, a so ta azhizhi ki vu ikikla ni inyi wa.
17 Yesu à yo ba na ddu ba di, “Imba ga ingga yi, ni di ingga tsarr imba nggo imba ta gri anishirr nga ni ingga ku nâ ta si nggo imba di vɨ ikikla yi.”
18 A wo meme, kakayirr, na du azhizhi ambarr ka, na ga ma.
19 Na ti sha zirr a ko ntsɨ na hi amuya aha abanu, Yakubu tuku Yohana, amumarr bu Zabadi a so nu umi ku uddu umbarr ku, na so na azhizhi ambarr ka ssubi.
20 Kakayirr, Yesu à ti sa ashishi na ba, na yo ba, aba wo na ka aki ambarr wa Zabadi du ndo na amirr iko abu undu ba na ga Yesu.

Yesu à han izhi ndanda huzzu ku ugo numa (Luka 4:31-37)

21 Yesu na abiga ma ba, a nga nu Kapanahu. Na Asabarr,‡ Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, Yesu à rri ko ku so tsarr nu uki ki issubi ku.
22 Anishirr ba wo ma. Ayisurr ambarr wa jaku ni itsarr ima yi. À si tsarr ba, nâ ta si itsarr i abitsarr are ba hen. A so tsarr ba kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye nu ure wa.
23 Nggo a se nu uki ki issubi ku, ugo numa a se ni izhi ndanda na nggarr angu yi da di,
24 “Yesu anu Nazareti, uwa zha angginggi ni inta ba? Uwa nga ingu inta mu? Ingga hi uwa. Uwa yo su Uni wre wa nggo zhi na Abachi ku!”
25 Yesu a nggarr ito ni izhi ndanda yi ku, da di, “Ttu angu muwa! Huzzu ku ugo wa nu ukpa!”
26 Izhi ndanda yi i mri ugo wa, ni du ma wri kpakpa, ni nggarr iyi, ni huzzu kuma.
27 Anishirr ba wemi nggo a kri nabo a ku ayisurr. Na so zhi ikpa ambarr, da di, “Uwama sa angginggi? Uwanggo a si itsarr ihẹhẹ mu? Ugo wanggo a se nu ukyekye ki re ki izhi ndanda, i wo ma!”
28 Nabo yo, ure ku Yesu ku bwa kago hanhan mi na anga ka Galili ka.

Yesu du abi vri ba wre (Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu na abiga ma ba ndo ni Yakubu tuku Yohana huzzu nu uki ki issubi ku, na kuma ni iko ini Sima tuku Andoro.
30 Ukpa ku ayimbarr a Sima wa u nggurr ssu. Nggo a ti mirri aba da ku Yesu ivri ima yi.
31 Yesu rri ko na ku, na ko ku vu ma nu ungo, na gɨ ma gru. Ivri yi du ma, uwa a gru na zzu ba ila.
32 Ni ingbahru ima yi, azhi wa a ji ba na klo gbo, aba gri ku Yesu abi lo na abi izhi ndanda.
33 Anishirr shishemi abu Kapanahu ba shishemi a nga ni kri na akpla ka iko ka.
34 Yesu du anishirr ba nggo a se ni ilolo yi na nkanka a wre, na han anazhi ndanda yi huzzu ku anishirr shishemi nu ukpa. Na si kpanye di

‡ **1:21** *Asabarr, Azhibarr a Isu anu Yahuda wa:* Azhibarr wa nggo anu Yahuda ba ku di barr Abachi nggo. Uwa yo sa azhibarr wa nggo a ttu wa na da ku anu Yahuda ba di a bu ka bi so su na wa, na so barr Abachi. A di bre azhibarr ambarr wa zhi na anza a ingbahru nu Ungo Kywi ku kre na azhibarr Isati ni ingbahru.

anazhi ndanda ba bu da inkindirr hen nu nggo aba mi a hi ma.

Itsarr i Yesu nu Galili (Luka 4:42-44)

35 Ni igambre bwu, nggo abubo wa ni ko su wriwri, Yesu gru huzzu ni iko yi na ko ku so barr nu unto ku nggo su ywi.
36 Sima na akpukpambarr ba a gru huzzu ku di zha ma.
37 Nggo a ko ku hi ma, na da ku di, “Anishirr ba namri a ko zha uwa.”
38 Yesu ddu ba di, “Di inta kuma ni igbu numa yi meme, di ingga ki itu mungga ku tsarr ba ure ku Abachi ku nabo. Ima yo gri ingga nga.”
39 Yesu na abiga ma ba di zirr kago ni igbu i Galili yi. Uwa ku di tsarr ba na aki ka issubi ka na di han anazhi ndanda huzzu ba.

Yesu adu uni lo ishi a wre (Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Uni lo ishi numa nga ni Yesu ku, na ni kuttu na agbuzzu na barr ma di, “Uwa ti kpanye, uwa di ingga wre.”
41 Itito i ti Yesu na ku. Yesu ti ungo sa na ku na di, “Ingga kpanye. Uwa bi wre!”
42 Ishi yi huzzu keke, uwa wre.
43-44 Yesu gba ku utu kakami di, “Si da ku undurr inkindirr hen. Kuma ku tsarr unikye wa ukpa muwa ku. Uwa ti hi du ùwà wre, uwa bu ni Abachi aseki ka nggo Musa à da di, uni lo ishi ta wre, uwa bu ni ka, na du anishirr bu hi du ùwà à wre ba.” Na du ma kuma.
45 Nggo ugo wa huzzu na so bre ku anishirr kago ankonki. Ima yo du Yesu à si rri ko nu umi igbu ku na du anishirr hi ma hen. Na ku di so ni into inggi nggo su ywi mi. Anishirr ba zha ma ku hi na di kuma na ku.

2

Yesu a du ugo ni ttu ga anga yirr wa wre (Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 A ki ivi numa ntsɨ, Yesu kanga nu Kapanahu, anishirr ba a wo kago da a se ni iko.
2 Anishirr shishemi a gru ni ttu ma zu nu umi uki na ssu harr anko wa ke na abi ka mi anko a mirri ko na ku a sama. Yesu a so bre ba ure ku Abachi.
3 Nggo, Yesu a ni so bre ba ure ku, anishirr anẹ, a ba ugo numa nggo ukpa ku u ttu ywi, na nga na ku di a bu ni du ma wre.
4 Nggo, anishirr ba a kri shishemi na harr anko wa, aba si hi unto ki gri ma na rri ko hen. Aba hun ni ituki yi na ngri anchirr ka nu unto ku nggo Yesu à so, na to uni vri wa nu utakpa ku ji nga ni inkla yi nggo Yesu à se.
5 Nu nggo Yesu a kye iyo isisurr imbarr yi na ku, na da ku uni vri wa di, “Uzumu, ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku uwa.”
6 Abitsarr nu ungbamvu ku are ku, a se nabo, na so ta amarr ni isisurr imbarr yi da di,
7 “Ugo nggo à da sa angginggi meme? A re ndanda mi ni itu yi Abachi! Unggonggo ka nggurr ila ure i anishirr zhi ba. A sa Abachi yo na kpa ma.”
8 Kakayirr, Yesu a hi ni izhi ma yi inkindirr inggi nggo a so ta amarr ni itu yi, na zhi ba di, “Sa angginggi di imba ri amarr ka ma meme?
9 Uwatanggo tsɨ ki imba, ingga bu da ku ugo uni lo wa di, ‘A nggurr ila ure muwa yi zhi ku ùwà,’ ka ingga bu da ku, ‘Gru! Ba abubo a ikurr amuwa, ni kuma?’
10 Ingga ta tsarr imba di, Ingga, Uvuvurr a Unushirr, ingga se nu ukyekye ni ingbingbru yi ki nggurr ila ure zhi.” Na da ku ugo wa nggo ukpa ku ttu wa di,
11 “Ingga da ku uwa, gru. Chi abubo a ikurr amuwa ni kuma ni iko!”
12 Na ashishi ambarr ka, ugo wa gru kri, na chi abubo a ikurr wa, na narr kuma. Ayisurr ku ba wemi. Aba gru ko gbyarr ku Abachi asa na da di, “Inta nise hi inkindirr numa ma mi!”

Yesu à yo Levi (Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-33)

13 Yesu à kakuma zizo nu unddu inyi nu Galili wa. Anishirr ba a ddu na nga na ku. Uwa gru ko tsarr ba.
14 A ti ta ko sarr ko, na hi uni kpa inklo imimi numa, nggo a yo ma di, Levi, uvuvurr a Alifiyo, uwa rri so nu

uki ku undu umaku. Yesu yo ma di, “Ga mi!” Levi gru ga Yesu.

15 A sha so ntsɨ, Yesu gru kuma ni
iko yi Levi, ku so ri inkindirr. Abi kpa
inklo imimi ba na abi kà ikpa ure ku
Musa ku, a so ma mi ni Yesu na abiga
ma ba, na so ri ma mi nu unto uyirr.
16 Anu Farrisi banu nu nggo a sa
abitsarr ba nu ungbamvu ku are ku.
A hi nu nggo Yesu à so na so ri na abi
kà ikpa ure ku Musa ku na abi kpa
inklo imimi ba; na zhi abiga ma ba di,
“Angginggi du ma ri na abi kpa inklo
imimi ba na ndanda anishirr angga
ba?”
17 Nu nggo Yesu wo ba ni zhi yi, na
da ba di, “anishirr akyekye a si di zha
unahun hen, a sa abi lo ngga di zha
unahun. Ingga si nga nye i yo abi
sa ni ila ure hen, ingga nga nye i yo
andanda ba yo, du ba a kasarr ni ila
ure imbarr yi.”

Izhi ni ivu angu gri
(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Azhibarr numa nggo abiga bi
Yohana uni zzu na amasirr wa na anu
Farrisi ba a so vu angu. A banu nga
ni zhi Yesu di, “A sa angginggi abiga
bi Yohana uni zzu na amasirr wa na
abiga ba anu Farrisi ba di vu angu
gri, abiga amuwa ba si di vu angu gri
hen?”
19 Yesu ddu ba di, “Imba kye, i ka
wre ikpikpa i uni hru ayamba hẹhẹ bi
so ni iyo? I ka si wre meme hen uwa
ta ni so na ba.
20 Azhibarr wa so nga nggo a ta ka
ni ba uni garr hẹhẹ wa glo na ba, aba
ta ka vu angu.
21 “Unggonggo ka ba upri inkru
uhẹhẹ warr sa na ankru kuku? Un-
durr wanggo nggo ta na meme, nggo
a ti ngla ankru ka upri hẹhẹ ku, ta
gbu nga glo, ingahre ima yi ta kri na
imẹmẹ yi.
22 Anishirr si di ba ahi ahẹhẹ ka-
surr nu unggakpa ku zu ahi ukuku
hen. Uwanggo nggo a ti na meme,
ahi ahẹhẹ wa ta tsi unggakpa ukuku
ku nggarr na kuhre, unggakpa ku u
ta sama nu undu. Meme nggo, a ta
surr ahi ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi
uhẹhẹ, aba aha mi ta kurr zizi.”

Yesu nggo sa Atiko a
Azhibarr a Isu wa
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

23 Asa Azhibarr a Isu anu Yahuda
wa, nggo Yesu a so zirr ni izzuzzu i
ikiri, abiga ma ba a se na ku, na gru
so ngu ingbingbi ikiri yi ta.
24 Anu Farrisi ba da ku Yesu di,
“Kye, iba munta yi si kpanye ni
inkindirr yi, nggo abi bre amuwa ba
a so na undu na Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa hen.”
25 Yesu ddu ba di, “Ingga hi imba
ka bre ba nggo uttu Doda na anishirr
ama ba a na, nu nggo iyo yi ki ba nggo.
26 Doda à ko ku rri nu uki ku Abachi
ku, na ri unfonfo wa nggo a gri nga
ni Iburr i nggurr bi yi Abachi yi.
(Inkindirr ma yi i si meme na attuttu
wa nggo Abiyata nggo à su ankpye
unkpi abikye anishirr ba Abachi ba.)
Ni iba munta yi unikye yo na nkpama
di ri ashiki kama. U Doda ri ka na tsu
nu abiga ma ba du ba kpa ri meme.”
27 Ni ikre ire yi, Yesu da ba di,
“Abachi a na Azhibarr a Isu wa ku
unushirr yo, na si na unushirr nggo
ku Azhibarr a Isu wa hen.
28 Ingga, Uvuvurr a Unushirr,
Ingga yo sa Atiko a Azhibarr a Isu
wa.”

3

Ugo nu unka ungo wa a wre
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

1 Yesu ka rri ko na ba nu uki ki
issubi ku zizo. Ugo numa nggo su nu
unka ungo a se nu umi uki ku.
2 Uwa sa Azhibarr a Isu anu Yahuda
wa. Anishirr banu rri kri na ko gbye
ma, da a ti ka na inkindirr numa aba
ka nu ma ila, na so kye girr mi, di à ta
gru du ungo ku u wre ku ugo wa na
azhibarr a isu anu Yahuda wa.
3 Yesu yo ugo nu unka ungo wa di,
“Gru nga ni ichi.”
4 Yesu zhi anishirr ba di, “Are ka
Musa ka di inta bu na angginggi na
Azhibarr a Isu wa? Di inta bu na
uzizi, ka inta bu na umimi? Di inta bu
du unushirr so tsitsirr, ka inta bu ngɨ

anishirr?" Aba so ngbangbami na si sa ku hen.
5 Yesu ki unfu, na kye ba. Itito ki ma ni ikri itu ambarr yi. Uwa kasarr na ddu ugo uni vri wa di, "Na ungo ku!" Ugo wa na ku, u wre ku zizo.
6 Anu Farrisi ba na anishirr ba Hirridu* ba huzzu ku ssubi na ábì, nggo aba ta na na ngu Yesu.

Akpa anishirr di ga Yesu (Matiyu 12:15-21)

7 Yesu na abiga ma ba gru so ji kuma nu unddu inyi ku akpa anishirr di ga ba. Akpa anishirr gru zhi na anga ka Galili, abanu na anga ka Yahudiya,
8 nu Urushalima, na anga ka Idumiya, na anga ka inyi nu Joda, na anga ka igbu Taya tuku Sido. A gru shishemi na nga ni Yesu ku, da aba ta ni wo na kye inkindirr yi nggo, aba si di wo da a di na nggo.
9 Nggo a kye anishirr ba kri garrza na da ku abiga ma ba du a bi gri ku uwa uddu, du ku anishirr ta ma uwa.
10 A du abi vri shishemi wre, abi vri banu ba ni ko nga ngɨ nga mu, na ko zha anko nggo aba ka ka ungo sa na ku.
11 Ttuttumi abangga ba nggo se na anazhi ndanda a rri so ba nu ukpa a ti hi ma, aba di jaku ni imimi na agẹ ka Yesu, na di ttu iyi hantu di, "Uwa yo su Uvuvurr Abachi wa."
12 Yesu gba ki izhi ndanda yi utu di i bu si di ba uwa da ku anishirr undurr du uwa su unggonggo hen.

Yesu hla awurr na aha ba (Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

13 Yesu hun kuma ni igbre numa na yo anishirr ba nggo uwa kpanye na ba na du ba hun ga ma.
14 Uwa ku hla nu umi ambarr ku awurr na aha ba, nggo a yo ba ki abi ko na angu. Na da ba di, "Ingga hla imba di imba taka bu se ni ingga ku, ni di ingga bu tu imba ko na anishirr ba nu ure ku Abachi ki iso sese ku.
15 Ingga ta nu imba ukyekye ki han izhi ndanda."
16 Abangga ba yo sa asa a anishirr awurr na aha ba nggo Yesu hla ba: Sima nggo Yesu yo ma ki Biturr,
17 Yakubu tuku uzayirr wa Yohana, amumarr ba Zabadi, nggo Yesu yo ba di Bonaji, (anishirr bi ingẹ.)
18 Andoro tuku Filibu, u Batolomi, u Matiyu, u Toma, u Yakubu uvuvurr a Alifiyo, Tadawo, tuku Sima, nggo à se na amarr ka ako ambarr ka.
19 U Judasi Iskariyoti, nggo vu Yesu nu ba tsi ngu nggo.

Yesu tu uttu ani inkindirr wa (Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

20 Yesu ko kuma ni iko, anishirr ba bi nga na ku zizo. Nggo Yesu na abiga ma ba si hi unto ki ji so na ri ikiri hen.
21 Nggo amla ma ba wo na gru nga da aba nga nye vu ma gri kuma ni iko di, "Itu yi gbuddu ku!"
22 Abitsarr are ba nggo nga zhi nu Urushalima da di, "Da su Isheta, nggo a yo ma di, Belzebulu, uttu ani inkindirr yi nggo nu ma ukyekye ki han izhi ndanda yi."
23 Yesu yo ba chinga nu ukpa uma na da ba assurre numa, na zhi ba di, "Isheta di han Isheta?
24 Ìgbù wa nggo ti ga ki na nkanka na so tsi ni ikpa, a ta kre.
25 Iko inggi nggo ti ga ki na nkanka ni so tsi ni ikpa i si di kri hen.
26 Ittu yi Isheta ti ga ki na nkanka ni so tsi ni ikpa i si ta kri hen, i ta jaku ni kre.
27 Unayi ti ta rri ni iko yi unushirr ukyekye, uwa ta ku vu ma lo zu bari, na ki ayi ka.
28 Ingga so da ki imba ure ujiji, a ta nggurr zhi ku abi ila ure, na abangga ba nggo da are andanda ni itu yi Abachi.
29 Abachi si ta nggurr zhi ku unushirr wa nggo ti da ure undanda ni itu yi Izhi Iwre yi Abachi yi hen, ila ure ima yi i so sese ni itu ima."
30 Inkindirr yi nggo Yesu da ba meme, nggo abanu ba da da à se ni izhi ndanda.

* **3:6** *Anishirr ba Hirridu:* Anishirr abanu nggo a di ga Hirridu na abi iko ama ba.

Ayirr na amuyirr bi Yesu (Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Ayirr a Yesu ndo na amuyirr ba
gru nga na ku. Na ni kukri na abi ka
iko ka nggo a so, na tu ba rri ko na ku
nu umi iko ku da abangga kri yo ma
na ábì.
32 Akpa anishirr wa nggo rri so na
ku, a da ku di, “Ayirr muwa ndo na
amuyirr muwa so yo uwa na ábì.”
33 Yesu zhi ba di, “Unggonggo
sa ayirr mungga na abata ngga sa
amuyirr mungga ba?”
34 Yesu kakye anishirr ba nggo so
ka ma yo na atsutsu, na tsarr ba di,
“Kye yi abangga ba yo sa ana ayirr na
amuyirr mungga ba!
35 Undurr wa nggo ti na inkindirr
yi nggo Abachi mungga da di a bu na
yi, uwa yo a su uzayirr nu uvayirr na
ayirr mungga wa.”

4

Assurre a uni ttu ikiri wa (Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yesu gru ko ku so tsarr anishirr ba
zizo nu unddu inyi ku Galili. Nggo a
ni ko tsarr ba, akpukpa anishirr ddu
na nga na ku, uwa gru rri so nu uddu
ku. Aba turr ku chi rri ntsɨ na amasirr
wa. Anishirr ba wemi kri nu unddu
inyi ku.
2 Uwa tsarr ba aseki shishemi na
assurre, na da ba ni itsarr ima yi di:
3 “Wo yi! Uni do numa nggo huzzu
ko ttu ingbingbiki.
4 Na so hì, inuma yi ba kuhre na
anko. Aminche ta yi ri.
5 Ingbingbi ikiri numa yi kuhre
na abubo angbinta nggo imimi yi si
ntsɨmi, ni zzu hanhan mi, nu nggo
imimi su tsɨ mi.
6 Nu nggo azhi wa ssu na tu aywi
wa. Nggo izhizhi yi imbarr yi iso
fafami, i kru ni kɨ.
7 Ingbingbi ikiri numa yi kusurr ni
intto, nu nggo i to nggo intto yi turr yi,
i si hru ni na ingbingbi hen.
8 Ingbingbi ki numa yi kusurr nu
ubobo imimi, ni zzu, ni furr korrmi,
ni surr ingbingbi shishemi. Ibanu
iso ititarr (30), ibanu iso ititani (60),
ibanu ba ayiyirr yiyirr (100).”
9 Ni ikikre yi uwa da ba di, “Wo yi,
uwanggo nggo ti se na atu ka iwo ure
uwa bu wo.”

Inkindirr yi nggo i du Yesu da assurre wa (Matiyu 13:10-23; Luka 8:9-15)

10 Nggo Yesu se na ankpa ma,
abanu nggo a kri na so wo ma, a nga
na ku ndo na awurr na aha ba, di a bu
da ku aba inkpi i assurre yi.
11 Yesu a da ba di, “Abachi tsarr
imba yo anazhi ba ittu i ima yi.
Abanu ba nggo a zhi na ábì, a so wo
su assurre mu,
12 da,
“ ‘Aba ta kye, na kye, na si ta hi zizi
hen.
Na ta shirr atu, na shirr atu, na si
ta vu inkpi inkindirr gri hen.
A ti hi na wo, aba taka ko na Abachi
ku, uwa ta nggurr ila ure im-
barr yi zhi ba!’* ”
13 Yesu zhi ba di, “Imba di imba si
hi inkpi i assurre wanggo wa hen?
Imba ta na kingginggi ni ka hi inkpi
i assurre numa?
14 Ingbingbi ikiri nggo uni ttu wa
ku ttu yi nggo, iyo su ure ku Abachi
ku.
15 Anishirr banu a si nâ ta su ing-
bingbi ikiri yi nggo i kuhre na anko.
Nu nggo a wo ure ku, Isheta ka ku kpa
ku glo na ba.
16 Anishirr banu a se nâ si ing-
bingbi ikiri nggo kusurr na ahan. A ti
wo ure ku Abachi ku, aba kpa na ango
aha na nyarr.
17 Ure ku sa ni injinja ni isisurr
imbarr yi, nu nggo iha ti ki ka a ti karr
ba ni itu yi ure ku Abachi ku, aba di
ba ta yo hanhan mi.
18 Abanu ba zizo a se nâ si ingbingbi
ikiri yi nggo kuhre ni intto, abama wo
ure ku Abachi ku,
19 amarr ambarr ka se kakami ni
zha aseki ka ingbingbru ka mu, ni
izha ashiki, na ba ingbingbru ni itu,
di yi rri ba ni isisurr ni turr ure ku
Abachi ku huzzu, aba si surr ing-
bingbi hen.

* **4:12** Kye zizo *Ishaya 6:9-10.*

20 Abanu ba ngga si nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo kuhre nu ubobo imimi. Aba yo wo ure ku na kpa ku gri, na surr ingbingbi - abanu ba iso titarr (30), abanu ba iso ititani (60), abanu ayiyirr yiyirr (100).”

Assurre a ingba nu uru (Luka 8:16-18)

21 Yesu kuchi ni bre ba are ka di, “Imba ka hi undurr unggonggo ka yo uru ni ingba nu uru na ba agbugba ttu ma, ka na ba ma yo na aza ka agudu? Na si ba ma sa na adida du ma la kago ni iko yi hen.
22 Inkindirr yi nggo a ti na yi sharri a ta gri yi huzzu nga na ábì. Inkindirr yi nggo a ta ttu yi zu aba ta bwu yi zu ndende.
23 Undurr wa nggo ta se na atu ka wo ure, uwama wo!”
24 “Imba shirr atu yi. Agbugba wa nggo imba di tsarr ku abanu na wa, Abachi taka ni tsarr ssu ki imba pwi na wa na kuhre awuwa.
25 Undurr wanggo nggo ta se ni inkindirr kakami, aba ta tsu surr ku. Uwanggo nggo se na yi ntsɨmi aba ta kpa ivi ntsɨ ima yi nu unuma.”

Itsarr ni tu i ittu i Abachi yi:

1. Assurre a ikiri yi nggo furr

26 Yesu kuchi ni bre ba are ka zizo di, “Ittu i Abachi yi i zzu nâ ta su unushirr nggo hi ibibi ikiri ni ila ima.
27 Na azhi ni ibittu uwa si hi nggo ikiri na ni so furr hen.
28 Imimi iyo du ikiri zzu ni so furr ni hurr ni surr ingbingbi. Ni imẹmẹ, ikiri di kri ahwi, ni na atakpu, ni hurr ane, ni hurr, ni surr ingbingbi.
29 Nu nggo uga ku ti nggarr, ikiri yi i ki iwri wri ba, atakye wa ta ku han yi a ssu zu.”

2. Assurre a ingbingbi mosita (Matiyu 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Yesu à ddu ba di, “Inta ta da di ittu i Abachi yi i si kingginggi? Inta ka tsarr yi kye na assurre atanggo a ta ma?
31 Ittu yi Abachi yi zzu nâ ta si ingbingbi unkunkurr numa nggi a yo yi du mosita, iyo si ivintsɨ nu umi ki ingbingbi inkinkurr yi ingbingbru yi nggo a di ttu yi.
32 Uwa di zzu na furr ki unkunkurr unkpi mri inkpu inkinkurr yi. Nu di na inggingga shishemi aminu ni di so na na ako ni issu ima yi.”
33 Yesu di da ba are ama ka na assurre mu, na so di na undu na anko ka nggo a ta vu gri.
34 Ttuttumi uwa di tsarr anishirr na assurre. Nggo uwa ti ka ki na anga yirr, uwa vu ku bre hre ku abiga ma ba.

Yesu du unddunddu ku ji kurr (Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Ni ingbahru yi azhibarr ama wa, Yesu da ku abiga ma ba di, “Di inta kucha kuma nu ugugarr inyi numa ku.”
36 Abiga ma ba du anishirr ba, na rri ni Yesu ku nu uddu ku na gru ko kuma. Nggo iddu numa mi se nu umi ki inyi ku.
37 Nu nggo a ni se nu umi inyi ku, unddunddu go kakami, nu vu amasirr ki ywhiywhirr ssu nu uddu ku.
38 Yesu so kurr ina nu ugo ku uddu ku, na sa itu ima yi na angbanja iki. Abiga ma ba si ma, na da ku di, “Unitsarr, i si ta vri ku uwa hen nggo inta ti kɨ ziza?”
39 Yesu kasi na gru kri, na nggarr ito nu unddunddu ku di, “Ba ttungo!” Na ddu amasirr wa di, “Kukri!” Unddunddu ku kukri, inyi wa ji kurr ywi.
40 Yesu kasarr na zhi ba di, “Imba kru isisu ngginggi kakami meme? Zizami, imba nise kpanye ni ingga ku ni isisurr imba yi?”
41 Isisu i ki ba kakami, aba gru so zhi ikpa di, “Uwanggo su unggonggo, nu nggo unddunddu na amasirr mi a wo ma?”

5

Yesu adu uni ku anazhi ndanda wa wre (Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Yesu na abiga ama ba, a cha kako nu ugugarr inyi numa ku, na anga ka nu Gerrasa.

2 Nggo Yesu ti ta ko ji nu uddu ku,
na kuma nu ugo numa nggo se ni izhi
ndanda, na kru na nga na ku.
3 Ugo wa se ni izhi ndanda na di so
na abe. Undurr sama nggo ka vu ma
zu na lo ma na achiche.
4 Ankpa shishemi a di lo ma aza na
ango ttuttumi, uwa di tsɨ ache ka hre
na mɨ ankpu inklo hre na aza ka. A su
ukyekye ku nggo undurr ka si vu ma
zu hen.
5 Na azhi ni ibittu uwa di so zirr na
abe ka na agbre ka, na so di hantu na
di nggarr ukpa umaku na angbinta
ka.
6 A kri gbagbamu na hi Yesu, na kru
nga ni jaku ku na agbuzzu ni imimi,
7 na nggarr iyi hantu di, “Yesu, Uvu-
vurr a Abachi Unkpi Kakami wa, ùwà
zha angginggi ni ingga ku? Ingga
barr ùwà ni isa i Abachi si tsutsarr
ingga hen!”
8 A da meme nu nggo, Yesu nggarr
ito, ni izhi ndanda yi ku di, “Izhi
ndanda huzzu nu ugo nggo ku!”
9 Yesu zhi ma di, “Isa muwa yi i
ri unggonggo?” Uwa da ku di, “Isa
mungga yi i rri ‘Akpa.’* Inta kri
shishemi.”
10 Izhi yi gri ibarr di a bu si han aba
huzzu ko ta anko hen.
11 Na ko na meme anikpama ba kri
ri gagami na ba, nu unddu igbre ku
nabo.
12 Anazhi ba barr Yesu di, “Turr
inta ko na anikpama ba di inta ku rri
so na aba.”
13 Yesu kpanye ba. Izhi ndanda yi i
huzzu ku rri ku anikpama ba. Akpa
anikpama ba ama ukrɨ uha (2,000)
mu na kru ji na agbugbo ka ku kusurr
ni inyi wa, na so amasirr wa na kɨ.
14 Abi ho anikpama ba kru ko nu
umi igbu tuku izzuzzu, ku bre ku an-
ishirr ure kuma. Anishirr ba huzzu
shishemi ta ku kye inkindirr yi nggo i
la.
15 Anishirr bi na nga ni Yesu ku, na
ku hi ugo wa nggo izhi ndanda yi i
rri so ku nu ukpa nggo. Uwa so na
amarr ama ka kanga ku zizi, na so
surr angbanja iki. Isisu ki ba na ku.
16 Abangga ba nggo ku hi inkindirr
ima yi ko ku so da ku anishirr
inkindirr inggi nggo la nu ugo ni izhi
ndanda wa, ni inkindirr yi nggo la na
anikpama ba ba.
17 Anishirr ba gru so barr Yesu di a
bu du anga ambarr ka.
18 Yesu ti ta ko rri nu uddu ku, ugo
wa nggo a han ku izhi ndanda yi
huzzu, à barr ma du uwa ta ga ma.
19 Yesu kisa na ddu ma di, “Kuma
ni iko na anishirr muwa ba, ku da
ba inkindirr inggi nggo Abachi na ku
uwa, ni itito yi inggi nggo Abachi se
na yi ni itu muwa nggo.”
20 Ugo wa kuma, na ku di zirr kago,
na ku di bre ba ure ku na anga ka
nggo a yo ka di Dekapoli,† nggo si di
“Igbu iwurr.” Anishirr ba namri wo
na so vu angu yo gri.

Yesu adu ayamba ni di ji ayiyi wa a wre, u uva a Jarru wa tasi (Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Nggo Yesu cha ko nu ugugarr inyi
numa ku nggo a zhi. Nu ugugarr
kuma, akpa anishirr bi na nga na ku.
22 Ugo numa nggo a yo ma du Jarru,
uyirr nu umi ku ankpinkpye ba nu
uki ki issubi ku, a ku nggurr surr, na
sa ashishi ni Yesu ku, na jaku ku na
aza.
23 Na barr ma lolo, “Uva mungga
nggo ta ko ttu. Ga mi ni ku sa ungo
muwa ku na ku, du ma wre na so ki
ingga.”
24 Yesu gru ga ma.

Akpa anishirr ko ga Yesu na harr
ma hi harr na anga ka aha mi.

25 Ayamba numa nggo se nabo,
nggo di ji ayiyi kakami ki ase awurr
na aha (12).
26 Nggo abi fu shishemi a ka fu ma
chankarr ba. Uwa ka vu iki ima yi re
nu ba tsatsarr ba, hi du uwa ta wre
mu, inkindirr yi so kaki ndanda mu,
ttuttumi.

* **5:9** *Akpa:* Di a si shishemi. Akpa, na abi ta iku bu Roma ba ka ma aniru ukrɨ kywi (5,000). † **5:20** *Dekapoli:* Nggo si di “Ìgbù Iwurr.” Ni irrirri i Girrki a ri “Dekapoli.” Inkla ima i si ku amasirr a kri ni inkla iyirr a Galili wa na anza ambre. Ni ikuchi yi, ìgbù iwurr nggi i di se nabo.

27 Uwa wo ure ni itu i Yesu na sha
aza nga na anishirr ba nu ugo ki Yesu,
na sa ungo na ankru ka Yesu ka.
28 Na ta amarr ni isisurr ima di,
“Ingga ti sa ungo na ankru ama ka,
ingga ta wre.”
29 A ti ki ungo ku sa na ankru ka,
ayiyi wa kukri keke. Uwa hi nu ukpa
umaku du uwa wre ni ivri ima yi ba.
30 Keke Yesu hi du ukyekye ki ifu
umaku u sha huzzu na ku. Uwa ka
kye anishirr ba, na zhi ba di, “Ung-
gonggo sa ungo na a ankru mungga
ka?”
31 Abiga ama ba ddu ma di, “Uwa
hi nu nggo anishirr ttu uwa, ni ka zhi
anggi mu, du unggonggo sa ungo ni
ingga ku?”
32 Yesu so kye kago du uwa ta hi
undurr uwanggo nggo a sa ungo na
ankru ka.
33 Ayamba wa hi inkindirr inggi
nggo ila ku, na gru huzzu, ni ku ay-
isurr ni isisu, ni kuttu ku na aza, na
da ku inkindirr yi nggo ila na ku tsat-
sarr.
34 Yesu ddu ma di, “Uva mu iyo
isisurr muwa inggi ni ingga ku du
uwa wre. Kuma ni isisurr muwa
iyirr, uwa wre ni ivri muwa yi ba.”
35 Nggo Yesu ni ko re na ku, abitu
zhi ni iko i Jarru, ankpye nu uki ki
issubi ku, a nga ni da ku di, “Uva mi
wa a ka ttu ba, si so tsutsarr unitsarr
wanggo gbami hen.”
36 Yesu wo, na si kpanye ba hen, na
ddu ugo wa di, “Si di isisu ki uwa hen,
yo isisurr muwa yi ni ingga ku mre.”
37 Yesu si kpanye na du akpa an-
ishirr ga ma zizo hen, na du anu
Biturr, ni Yakubu, nu Yohana uwa
uzayirr Yakubu.
38 A ti ko rri ni iko i Jarru, Yesu hi
anishirr ba ni so kadada, na so yi na
ba azhittu hantu.
39 Yesu mirri ko ku zhi ba di, “ikada
imba yi i si i angginggi? Imba so yi
angginggi? Uva wa si ttu hen, a so
kurr si ina mu.”
40 Aba gru so sarr ma. Uwa han ba
huzzu, na yo aki wa tuku ayirr a uva
ni ttu wa, na abiga ma ba atarr mi, na
rri ko nu uki ku nggo uva wa kurr.
41 Yesu vu uva wa nu ungo na ddu
ma di, “Talita, kumi!” (nggo si di,
“Uva, ingga du uwa bi gru!”)
42 Uva wa nggo, a se na ase awurr
na aha (12), tudo gru kri na zirr kago
nu umi ku uki ku. Anishirr ba nggo
a rri kri ni Yesu ku, a hi inkindirr yi
nggo ila, na kye na vu angu gri.
43 Yesu gba ba utu da bi si bre ku
anishirr hen, na da ba da bi nu ma ila
ri.

6

A kà Yesu anu Nazareti
(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yesu na abiga ama ba a gru na
anga kama, na kakuma nu Nazareti,
ako ambarr ka, nggo à furr.
2 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa,
uwa gru ku so tsarr ba nu uki ki issubi
ku. Akpa anishirr nggo wo ma na
so vu angu yo mre, na so zhi di kye
bari, “Ugo nggo wa kpa aseki kama
nu momonggo? Unggonggo nu ma
ihi ima yi, na du ma so na iki yi ikagri
ma mi?
3 A si su unitarr wanggo yo hen,
uvuvurr a Maryamu wa? A si su
uzayirr a Yakubu, Isuhu, nu Yahuda
tuku Sima hen? A si sa amuyirr ama
ba yo so ni inta ba ni igbu wanggo
hen?” Aba vri isisu na ku kakami, na
ka iwo ma.
4 Yesu ddu ba di, “A di kye uni kpa
are a Abachi ssu nu ungo na ábì. Na
di ka iwo uni kpa are a Abachi ni
igbu ama, amuyirr na amla ma, ni iko
imbarr.”
5 Yesu si na inkindirr ikagri nabo
hen, nggo a sa ungo yo na anishirr abi
vri abanu ba ntsɨ, aba wre.
6 Ayisurr ku ba, ni ika iyo isisurr
imbarr yi.

Yesu atu abiga ma
awurr na aha ba
(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu huzzu ko ku so tsarr ba ni igbu
igaga yi nabo.
7 Yesu a yo awurr na aha ba zu, na
so tu ba na ahaha, na nu ba ukyekye
ki han izhi ndanda huzzu.
8 Yesu nggurr ba di a bu gri un-
flankurr ki ka ungo yo, na si gri ila,

na ambu, na bi si gri azo na ambu ka inkinkru imbarr yi hen.
9 Yesu da ba di a bu surr anggakpaza na si gri inkinkru ki iha hen.
10 Iko yi nggo imba ta rri, imba ta so nabo yo ma na azhibarr wa nggo imba ta ka du igbu wa.
11 Imba ta ko ni igbu wa nggo a si kpa imba hen, na si ta wo ure ki imba ku hen, imba bi hɨ ihurr yi na anggakpaza ka imba ka surr ba ni kuma, ni du uwama su ba ure ki ikye.
12 Aba huzzu ko ku so bre ku anishirr ure ku Abachi ku da abi du ila ure imbarr yi.
13 Na han izhi ndanda huzzu shishemi, na ka anye surr ku abi vri ba ni itu, na du ba a wre.

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr (Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Nggo uttu Hirridu wo aseki ka nggo Yesu so na ka. Nu nggo anishirr ba hi isa i Yesu kago ni ingbingbru yi we. Abanu so da di, “Yohana uni zzu anishirr wa yo tasi, ima yo du ma se nu ukyekye ki na iki ikagri yi.”
15 Abanu kye da si Iliya* uni kpa are Abachi wa.
Abanu da, “A si uni kpa are Abachi numa nu umi ku abi kpa are ba Abachi abi ngbangba ba.”
16 Nu nggo, uttu Hirridu wo ure ku ma na da di, “Yohana wanggo nggo ingga ttu ku itu nggo, uwa yo tasi.”
17 Uwa bumbri Hirridu wama yo du abi lo ukpa ba vu Yohana ku harr ku nu uki, na di Hirridiya, ayamba ama bu nyarr. Hirridiya, ayamba a uzayirr ungbangba Filibu nggo ni ko so tsitsirr Hirridu ku kpa ku ayamba ama wa.
18 Yohana ku ddu Hirridu di, “A si ila ure ùwà bi kpa ayamba a uzumbirr ki ayamba muwa!”
19 Hirridiya, gri Yohana ni isisurr na so zha anko a ingu ma, na si hi anko wa mu hen, nggo Hirridu si kpanye hen.
20 Hirridu kye Yohana ssu nu ungo kakami. Nggo a hi da a su unushirr uzizi a Abachi nggo Izhi Iwre i Abachi iso ku nu ukpa, na du ba gri ko ku ttu to mi. A di zharr iwo ma ttuttumi. Ivri ima yi su nu nggo a ta wo ma i isisurr ima yi di vri kakami.
21 Ni ikikre yi, Hirridiya hi anko wa nggo a di zha wa, na azhibarr a ingri a uttu Hirridu wa. Nggo a na iga, ankpinkpye ba bi so na ku, na ankpinkpye bi ta iku ba, na ankpinkpye anishirr nu Galili.
22 Nu nggo, uva a Hirridiya wa a rri na atsutsu ka anishirr na rro. Irro ima yi su ku uttu Hirridu ni ikpikpa ima yi isisurr.
Uttu wa ddu uva wa di, “Da ki ingga inkindirr yi nggo uwa zha yi, ingga ta nu uwa na yi.”
23 Na da na shi azhi di, “Da ki ingga inkindirr yi nggo ùwà zha yi, ingga ta nu ùwà na yi, ka ingga ti ta nggarr ittu mungga yi mi narrnarr, ni nu ùwà anga yirr wa.”
24 Uva wa kru huzzu ko ku zhi ayirr wa, “Ingga bi barr ma angginggi?”
Ayirr wa da ku di, “Itu i Yohana uni zzu anishirr na amasirr.”
25 Kakayirr, uva wa kru kako nu uttu wa ku ni ibarr ima yi, “Zizami, ingga zha du ùwà bu ni ingga itu i Yohana uni zzu na amasirr yi na agbugba.”
26 Ure kuma di isisurr i uttu yi i vri kakami. Uwa su nu nggo à ka shi azhi na ankẹ ka ikpikpa ima yi ba, na si kpanye na re ure hen.
27 Mre ankpa yirr uttu wa tu uni ta iku numa wa nu ure di a bu ku gri ku uwa itu i Yohana. Ugo wa kuma, na ku sarr itu i Yohana yi nu uki ki harr ku,
28 na gri itu yi na nga na agbugba wa, ni ka nu uva wa. Uva wa kpa yi ga ku ayirr wa.
29 Nu nggo, abiga bu Yohana ba wo ure kuma na ni ba iku yi ku zzu.

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi (Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

30 Nu nggo, abi ko na angu abu Yesu ba akanga zhi ni itu yi, na ni harr Yesu yo na atsutsu na so bre ku,

* **6:15** Kye zizo *1 Atuttu 17.*

inkindirr yi nggo aba ku na, ni itsarr yi nggo aba ku tsarr.
31 Anishirr shishemi abi na so ko ni Yesu ku, abanu so kakuma, na du Yesu na abiga ma ba a si hi anko i ri inkindirr hen. Uwa Yesu ka ddu ba di, “Di inta huzzu ko nu unto ku nggo inta ta ku so, ni di inta ku ttu unddunddu.”
32 Meme, aba gru rri nu uddu ku, na so ko nu unto ku nggo u su ywiywimi.
33 Akpukpa anishirr nggo hi ba ni so kuma yi, na hi da sa aba yo, na gru zhi ni igbu yi nu kukru ku gye ba ichi nu unto ku nggo a so kuma wa.
34 Nggo Yesu ta ji na hi akpa anishirr wa, itito ki ma na ba. Ima yo di, a na zzu aminta ba nggo sama nu uni ka ba. Mre na gru so tsarr ba aseki shishemi.
35 Nu nggo, azhi wa so ku, abiga ma ba da ku di, “Azhi wa so ku, inta kri nu unto ku nggo ako sama.
36 Du anishirr ba kuma ni izzuzzu igaga, ni igbu igaga yi ku re inkindirr i ri na ba.”
37 Yesu da ba di, “Imba nu ba inkindirr iri.”
Aba da ku di, “E-e! Ila inggi nggo inta ta nu anishirr angga ba, ka si inklo mu shishemi, nggo i ka han unushirr uda ki ihwa itandarr?”
38 Yesu zhi ba zizo, “Imba se na ankpinkpri unfonfo abirr? Ku klo kye.”
Nu nggo a ku kye ka na ni da ku di, “Ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla iha.”
39 Yesu da ku abiga ma ba, di a bu du anishirr ba ga so na ankla na ankla na agiga assussu ka.
40 Anishirr ba wo na ga so na ankla ka, abanu ayiyirr yiyirr abanu iso ikywi kywi.
41 Yesu kpa ankpinkpri unfonfo akywi ka ni ikikla iha yi, na kye hun ko nu unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mɨ ankpinkpri ka nu abiga ma ba, di a bu kpa ga ku anishirr ba, na ga ba ikikla yi kye ma.
42 Anishirr ba ri shi na ka du.
43 Abiga ma ba vu imbimbru ankpinkpri unfonfo yi ni ikikla yi ki isisa iwurr ni iha.
44 Aniru ba nggo a se ni iri ima yi, a su ukrɨ ukywi (5,000).

Yesu zirr na atu ka amasirr (Matiyu 14:22-23; Yohana 6:15-21)

45 Ankpu yirr, Yesu da ku abiga ma di a bu rri nu uddu ku, na bi kuchi ko nu ugugarr inyi numa ku nu Betsada. Yesu di inkpu anishirr yi kuma.
46 Nu nggo a yo ba na anko na hun ko ku ibarr ni igbre wa.
47 Ni ingbahru nggo, abiga ma ba nu uddu ku a ka ku rri na atsutsu inyi ka ba, Yesu ni kri ni imimi na ankpa ma.
48 A kri ni igbre wa na so hi abiga ma ba ni so darr uddu ku chankarr, nggo unddunddu ku nga na ba narrnarr nu so turr ba ka ko nu ugo. Uwa si ni gambre nggo agba a imẹmẹ wa a tu ba, uwa gru so kuma na ba na so zirr na atu ka amasirr ka, na ta ko nggarr ba.
49 Nggo aba hi ma ni so zirr na atu ka amasirr ka, na kye da su uzhi mu, na hantu.
50 Aba wemi hi ma na ki isisu.
Yesu re na ba di, “Imba vu isisurr, si kru isisu hen. A si ingga.”
51 Na rri na ba nu uddu ku. Unddunddu ku kukri ywi. Abiga ma ba ku ayisurr.
52 Nggo a si hi inkpi yi unfonfo wa nggo nu anishirr ba du ba ri hen, inkindirr ima yi i ji ba ukpa. Ni du aba si kye ure umaku hi hen.

Yesu du abu lolo ba a wre nu Genesareti (Matiyu 14:34-36)

53 Nu nggo, a cha inyi wa kre, na rri nu Genesareti, na ka uddu ku hirr nabo.
54 Nu nggo, a huzzu nu uddu ku, anishirr ba kye Yesu hi keke.
55 Na kru kago na anga kama ka, ku di gri abi vri ba nu utakpa na nga na ku.
56 Unto ku nggo Yesu ti kuma, ni igbu itsitsa yi, ni inkpinkpi yi, tuku ni izzuzzu yi, anishirr di vu abi vri ba na ko nu udu, na ku di barr ma di a bu du ba sa ungo nu utu ankru umaku. Abangga ba nggo ti sa ungo na ka, aba di wre.

7

Iba i anu Farrisi (Matiyu 15:1-9)

1 Ni ivi numa, nggo a na iga i, anu
Farrisi ba a nga ndo na abanu abit-
sarr na Are ka bi iga ka, a nga zhi nu
Urushalima, na nga ni ssubi nu Yesu
ku.
2 Nggo na hi abiga ma ba, a so ri ila
na ankizhi* ka mi. Na si ngla ango ka
hen, nâ ta su nggo anu Yahuda ba di
na.
3 (Anu Yahuda ba, na anu Farrisi
ba wemi, a si di ri ila sama ni ngla
ango hen. A di ga iba i atiti imbarr yi
kakami.
4 A si di ri ila nggo a ti nga zhi nu
udu hen, nggo a ti nga zhi nu udu aba
ta ni mɨ amasirr nu ukpa. Na di ga iba
yi ngla ango yi ni i ngla igbigba yi, ni
itsa, na ampirri, na aseki atsitsa ka).
5 Ni ima yo, anu Farrisi ba na abit-
sarr Are ba a zhi Yesu di, “Angginggi
da abiga muwa ba a si ga iba i atiti yi
hen? Na di ri ila na ankizhi, sa ni ngla
ango.”
6 Yesu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo
Ishaya a da na atu a imba si jiji, imba
sa anishirr abi na aseki wre ku an-
ishirr a bu hi ba! Nggo a charr da di,

“ ‘Anishirr angga ba a ga ingga na
angu gigyemi,
isisurr ambarr yi i ta anko ni
ingga ku.
7 A so ga ingga gigyemi,
itsarr imbarr yi sa are ka an-
ishirr, na si su ure ku Abachi
hen.’†
8 Imba ka Are ka Abachi ka, zu na
anga yirr, ni ga iba i anishirr.”
9 Yesu a ddu ba di, “Imba se na anko
zizi ka ka Are ka Abachi ka wre ki
imba bu ga iba imba yi.
10 Nggo Musa a charr da di, ‘Uwa
bu kru isisu i aki tuku ayirr muwa.
Undurr a ti da inkindirr indanda ni
itu ati ama wa, ka ayirr ama, aba bi
ngu ma.’
11 Imba di tsarr du, undurr numa ti
se ni inkindirr yi nggo à ta zi ati tuku
ayirr, na da di, ‘Ashi! Inkini inggi yi
su Kobani‡’ (i si i Abachi mu.)
12 Ida ima yi, i tsarr du ùwà si ta zi
ati tuku ayirr muwa hen.
13 Imba so di tsarr amumarr amba
ba iba imba yi, ni nggurr ugo yo ure
ku Abachi ku. A si si ima yo na ankpa
ma hen, aseki banu se nggo imba so
di na ka meme.”

Aseki ka nggo na unushirr ki undanda (Matiyu 15:10-20)

14 Yesu yo anishirr ba zizo, na da ba
di, “Imba bi shirr ki ingga atu wemi
yi, ni bi hi.
15 Inkindirr sama nggo ka rri nu
umi ine ku unushirr ni na ma ki
ndanda. Inkini nggo di huzzu ni
isisurr i unushirr, ima yo di na un-
ushirr ki ndanda na Abachi ku. [
16 Wo yi, undurr wa nggo a se na
utu ka iwo, uwa bu wo.”]
17 Nggo Yesu a du akpa anishirr wa,
na gru ni i ssubi yi, na rri ko ni iko,
abiga ma ba ko ku zhi ma, inkpi i
assurre wa nggo a da ba na ku.
18 Uwa a zhi ba di, “Imba mi si hi
ankpi yi abanu ka hen? Imba mi si
kye hi meme hen? Inkini sama nggo
ka mirri ku unushirr ni ine ni na ma
ki ndanda na Abachi?
19 Inkini ima yi si rri ko ku ni isisurr
hen, irri ko ku si ni ine mu, a si meme
yo nggo a ta ja yi huzzu.” (Are ka nggo
Yesu a da ba, a tsarr ba di ikiri i si zizi
pempe).
20 Yesu da ba di, “Inkini inggi nggo
di huzzu zhi ni isisurr i unushirr,
ima yo di na unushirr ki ndanda na
Abachi ku.
21 Zhi nu umi ki isisurr i unushirr
amarr ndanda a di huzzu, na ka ma
ki umimi, uni zha amba tuku uni zha
aniru, unayi, nu uni ngɨ anishirr,
22 ni ittu ashishi, ni na awurr, ni
imu, ni izharr inkindirr, ni issu, am-
parr, gɨ itu, urrurru.

---

* **7:2** *Ankizhi:* Inkindirr inggi yi nggo itsarr i Musa yi i da di a ka si gri ku Abachi na yi hen. † **7:7** Kye zizo *Ishaya 29:13.* ‡ **7:11** *Kobani:* Kobani si di inggi yi si i Abachi mu. Anu Farrisi ba na undu nu ure kuma wre ba bu kà izi akiki ambarr. A kye i wre sha aba bu zu inklo ni iru ambarr a Uki ku ibarr ku, nggo a ta di zi abi iha ba.

23 Aseki ndanda angga ka wemi,
a di huzzu zhi nu umi ki isisurr i
unushirr, na di na ma ki ndanda na
Abachi ku."

Ukyekye ku ayamba wa nggo a si su anu Yahuda hen (Matiyu 15:21-28)

24 Yesu gru nu Galili, na kuma
ywhiywhirr ni igbu nu Taya tuku
Sido. Na ko ku rri ko ni iko numa, di
a bu si hi uwa hen, na si hi unto ki
isharri hen.
25 Ayamba numa nggo, uva uvutsa
ama a se ni izhi ndanda, uwa wo
inkindirr yi nggo Yesu so na, na gru
horr mi nga na ku, na ni jaku ku na
aza.
26 Ayamba wa a su anu Girrki. A
su unichirr mu, na si su anu Yahuda
hen. A ngri ma nu Fonisiya nggo su
na anga ka Sirriya. A nga ni barr Yesu
da bi ku han izhi ndanda yi glo ku uva
ma wa.
27 Yesu a ddu ayamba wa di, "Du
amumarr ba a ri kuchi. I si ta wre a
bi ba ila yi amumarr yi ta yo ku amiyo
hen."
28 Ayamba wa a kpanye di, "E-e,
Akikye, ka amiyo ba nggo di kurr na
aza ki imburr ka a di ri imbimbru ila
amumarr yi."
29 Yesu da ku di, "Nu ure muwa ku,
kakuma ni iko, izhi ndanda yi i huzzu
ku uva mi wa ba."
30 Ayamba wa a huzzu kakuma ni
iko, na ko ku hi uva ma wa kurr na
abubo ikurr wa. Izhi ndanda yi i ka
huzzu ku jiji ba.

Yesu à du ugo wanggo nga atu na nga anta à wre (Matiyu 15:29-31)

31 Yesu a gru na du anga ka Taya ka,
na zzu ba nu Sido, na rri ba na anga
ka igbu yi nggo a yo yi di Dekapoli
(Igbu Iwurr), na rri ni inyi nu Galili
wa.
32 Anishirr abanu a gri agbatu nga
na ku, nggo a si di re zizi hen. Na ku
barr Yesu di a bu ki ungo sa na ku na
du ma a wre.
33 Yesu à gri ma na kako na anga
yirr, na ki imimarr ungo ima yi surr
ku na atu ka, na sarr antinte, na ki
ungo sa ku ni irrirri yi.
34 Na gɨ ashishi kye unkplassu, na
ttu unddunddu, na re ngbungbru, na
da di, "Efata!" (di, "Bwu!").
35 Keke, atu ka a bwu ku. Inkini
nggo di lo ku irrirri yi gbuddu. Uwa
a wo ure na re wre.
36 Yesu a gba ba atu, da bi si da ku
undurr inkindirr yi nggo uwa na yi
hen. Igba atu ima yi du ba so da ku
anishirr ba kakami.
37 Anishirr so wo na vu angu gri,
na da di, "A na aseki ka wemi zizi. A
da aba agbatu ba wo, abi nganta a re
wre!"

8

Yesu nu anishirr ukrɨ nẹ iri (Matiyu 15:32-39)

1 Ni ivi ima, anishirr nggurr bi
shishemi. Nu nggo aba sama ni
inkindirr iri. Yesu a yo abiga ma, na
da ba di,
2 "Itito ki ingga na anishirr angga
ba. Utarr ambarr nggo ari ni ingga
ku, ziza a sa ni inkindirr iri.
3 Ingga ti du ba kakuma ni iko ni
inga aza mi, aba ta zzu tsi na anko
kye, abanu ba a zhi nu ugbagba mu."
4 Abiga ma ba, a zhi ma di, "Nu
momonggo, inta ta hi inkindirr iri ni
ka nu anishirr angga ba na ankpuji
nggo?"
5 Yesu zhi ba di, "Imba se na
ankpinkpri unfonfo abirr ngga?"
Aba da, "Atangba."
6 Yesu ddu anishirr ba da bi kuso ni
imimi. Na ba ankpinkpri unfonfo ka
atangba mi, na nyarr ku Abachi, na
tsɨ ka ki atsitsa ga abiga ma ba, aba
kpa ga ku anishirr ba.
7 Aba se ni imu ikikla tsɨ. Uwa ba yi
na nyarr ku Abachi, na du abiga ma
ba vu yi ga ba meme.
8 Aba ri na shi. Aba vu imbimbru yi
ssu ni isisa itangba.
9 Anishirr ba, a su ukrɨ nẹ, uwa du
ba kuma.
10 Keke na a rri nu uddu ku ndo na
abiga ma ba na ko na anga ka nggo a
yo ka du Damanuta.

Anu Farrisi a zha itsarr zhi nu unkplassu (Matiyu 16:1-4)

11 Anu Farrisi banu ba a nga ni so
ri anta ni Yesu ku, da aba ta tsarr ma
kye, da Abachi kpanye na ku. Ni ima
yo, aba da ku Yesu di, “Na inkindirr
ikagri numa nggo i zhi nu unkplassu,
ni di inta kye.”
12 Yesu ta inchorr ni isisurr kakami
na da di, “A sa angginggi anishirr bu
mi ba a zha ihi inkindirr na ashishi?
Ingga da ki imba, inkindirr sama
nggo a ta tsarr imba anishirr bu mi
ba!”
13 Nabo yo, uwa du ba na rri nu
uddu ku na kucha ko nu ugugarr inyi
numa ku.

Iyisti i anu Farrisi tuku i Hirridu (Matiyu 16:5-12)

14 Abiga ma ba a kpamusu, na si gri
unfonfo wa hen. Unfonfo wa nggo a
gri su uyirr yo na ba nu uddu ku.
15 Yesu a gba ba utu di, “Imba kye yi.
Imba ssubi ni kye iyisti* anu Farrisi
na iyisti ani Hirridu wa.”
16 Aba so zhi ikpambarr, “A su nggo
inta si gri unfonfo wa yo hen?”
17 Yesu a hi inkindirr yi nggo a so
are, na zhi ba di, “A sa angginggi
di imba so re ni ikpa di imba sa nu
unfonfo? Imba si so hi hen? Isisurr
imba yi tsɨ ni ihi?
18 Imba se na ashishi, ni si kye hi
hen? Imba se na atu, ni si wo hen?
Imba si ssu hi hen?
19 Nggo ingga tsɨ unfonfo ukywi wa
ga ku anishirr ukrɨ ukywi (5,000) ba,
imba i vu imbimbru yi ssu ni isisa
ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Iwurr ni uha.”
20 “Nggo ingga tsɨ ankpinkpri un-
fonfo atangba ga ku anishirr ukrɨ unẹ
(4,000) ba, imba i vu imbimbru yi ssu
ni isisa inkpinkpi ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Itangba.”
21 Yesu zhi ba di, “Ziza mi, imba
nise kye hi?”

Yesu du unakreshishi kye hi nu Betsada

22 Nggo a rri nu Betsada, anishirr
abanu gri unakreshishi na nga ni
Yesu ku, na ni barr ma da bu ki ungo
sa na ku.
23 Yesu a vu unakreshishi wa nu
ungo, na gri ma huzzu ko nu umi igbu
ku. Na ku ddu antinte surr ku na
ashishi ka, na ka ango sa ku, na zhi
ma di, “Uwa kye hi?”
24 Unakreshishi wa à kpanye, na da
di, “Ingga kye anishirr ba hi, aba zzu
inkinkurr nggi so zirr.”
25 Yesu ka angu ama ka sa ku zizo
na ashishi ka. Unakreshishi wa a
surr ashishi girr, na kye hi zizi mi.
26 Yesu a du ma kakuma ni iko, na
gba ku utu na da ku di, “Tsi kuma ni
iko muwa, ni si kanga nu umi ki igbu
ku zizo hen.”

Are ku Biturr ni itu i Yesu (Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Nggo Yesu na abiga ma ba, a gru
rri kuma ni igbu yi na anga ka Kay-
isarriya Filipiya. Nggo a se na anko,
uwa à zhi abiga ma di, “Anishirr ba
da di ingga su unggonggo?”
28 Aba ddu ma di, “Abanu da du
uwa su Yohana uni zzu anishirr na
amasirr, abanu du uwa su Iliya,
abanu a da du uwa su uyirr nu umi
ku abi kpa are bi kuchi ba.”
29 Uwa zhi ba di, “Imba ku atu
amba wa da di, ingga su unggonggo?”
Biturr a da di, “Uwa yo su Kristi†.”
30 Yesu a nggurr ba di, “Imba si da
ku undurr inkindirr ni itu mungga
hen.”

Yesu a re ni itu ittu ima yi (Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Yesu gru so tsarr abiga ma ba di,
“Ingga Uvuvurr a Unushirr a ta ki iha
kakami. Ankpinkpye ba ta kà ingga.
Ankpinkpye abikye, na abitsarr ni
Iba yi, a ta kà ingga, na ta ngu ingga.
Nu utarr wa, ingga ta tasi.”
32 A da ba krizhizhimi. Nggo Biturr
a gba ma ko na anga yirr, na ku so glo
ma di angginggi du uwa da meme.
33 Nggo, Yesu kasarr na kye abiga
ma ba, na nggarr ito ni Biturr ku di,
“Chi huzzu ni ingga ku, uwa Umimi!

* **8:15** *Iyisti:* Imbimbru iyisti yi nggo i di du unfonfo a si. † **8:29** *Kristi:* Kristi tuku Mezaya su inkpi iyirr. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à zhi ni irrirri i anu Girrki “Kristos.” Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya “Mashiyak.”

Uwa si se na amarr ka Abachi hen,
uwa se na amarr ka unushirr."
34 Yesu yo anishirr ba na abiga ma
ba, na da ba di, "Undurr nggo ta du
uwa ta ga ingga, uwa bu ka itu ima.
Na bu ba unkunkurr ki garr umaku
na ga ingga.
35 Undurr wanggo nggo ta du uwa
ta so sese, uwa ta zha yi chankarr.
Undurr wanggo nggo a ta ni ingga itu
ima yi ni i kuchi i ure ku Abachi ku,
uwa ta so sese.
36 Angginggi su ku unushirr zizi
nggo a ti gri inkpinkpye ingbingbru
yi pempe na bi ttu?
37 Unushirr sa ni inkindirr yi nggo
ka ni na kpa itu ima ttungo.
38 Unushirr wanggo à ti kru ishisha
imungga nu ure ku nggo ingga da,
na ase amimi a ka la ure angga ka,
ingga Uvuvurr a Unushirr mi ta kru
ishisha ima yi na ankẹ ka Abachi,
nggo ingga ta kanga ni ila nzarrn-
zarr i Aki mungga yi ndo na abitu ba
Abachi abi wre ba."

9

1 Yesu kuchi ni bre ba di, "Ingga da
ki imba ure ujiji, abanu nggo kri ni
inggya, a si ta kɨ bari na ka hi ittu i
Abachi yi ni nga kyekye mi hen."

Ukpa ku Yesu ku u kasarr
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Nu nggo azhibarr utani wa i vu
sarr, i Yesu yo Biturr tuku Yakubu,
u Yohana du ba ga ma hun ko ni itu
igbre unkpi wa, nu nggo a ko ku so na
akpambarr. Nabo yo, Yesu ku kasarr
na ashishi ambarr ka.
3 Angbanja iki ama ka la kaki a
akikla pyarr nâ ta sa azzuzzu, nu
nggo undurr ni ingbingbru inggi yi
ka si ngla ssu meme hen.
4 Abiga ma ba atarr mi a hi Iliya, uni
kpa are a Abachi wa, tuku Musa, ni
kri re ni Yesu ku.
5 Biturr re ni Yesu ku di, "Unitsarr,
a si ki inta inkindirr iwre nggo inta
se ni inggya. Di inta na aburr atarr
ki imba. Iyirr ku uwa, iyirr ku Musa,
iyirr ku Iliya."
6 (Biturr si hi inkindirr i nggo ko da
hen, nggo isisu ki ba kakami).
7 Akpa ji zhi nu unkplassu ni ttu
ba nado. Aba wo ukorr nu umi ku
akpa ku di, "Uwanggo yo su Uzumu
wa, nggo isisurr mungga yi i nyarr na
ku kakami. Imba wo ma yi!"
8 Aba ka kye na si hi undurr na ku
zizo hen. Yesu yo se na ankpa ma.
9 Nu nggo a ko ji igbre inkpi wa,
Yesu gba ba utu di, "Imba si da ku
undurr inkindirr yi nggo imba ku hi
hen, di ingga Uvuvurr a Unushirr ka
ttu ni ka tasi bari."
10 Aba vu ure umaku gri ni isisurr
ambarr yi, na ka ko zhi ikpa di, "Sa
angginggi si ittu ni itasi yi?"
11 Aba zhi Yesu di, "Angginggi du
abitsarr are ba di da di Iliya nggo ta
ka nga kuchi ku uni kpa inta ttungo
wa."
12 Yesu da ba di, "Iliya ka nga kuchi
ba, ni ssu anko bi. Ungbamvu ku da
di, Uvuvurr a Unushirr taka ni ki iha
aba taka kà ma?
13 Di ingga da ki imba, Iliya a ka nga
ba. Anishirr ba a ni na ku inkindirr
indanda nggo isisurr imbarr yi i kpa-
nye ba, nâ ta su nggo ure ku Abachi
ku u da ni itu ima yi."

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda a wre
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

14 Nu nggo Yesu na abiga ma ba,
atarr ba ji zhi ni igbre wa, na hi
akpukpa anishirr nabo. Abitsarr are
ba so ri anta na abiga ma banu ba.
15 Nggo anishirr ba hi Yesu, na ku
ayisurr kakami, na kru ko na ku, na
ku so chi ma.
16 Yesu zhi abiga ma ba di, "Imba
kri ri anta ka angginggi na ba?"
17 Ugo numa nu umi ku anishirr ba
a da di, "Unitsarr, ingga gri ku uwa
uvuvurr mungga nggo a se ni izhi
ndanda nggo i du ma si di re hen.
18 Izhi ndanda yi ti gru ku i di ba
ma nggurr ni imimi, uwa ssu anfu
na angu, na ta anyinyirr na tsɨ ki
klakaka. Ingga da abiga muwa ba bi
han izhi ndanda yi huzzu ku uvuvurr
wa, aba han yi chankarr."
19 Yesu ddu ba di, "Imba anishirr bi
kà iyo isisurr! Imba kye ingga ta so ki
ivi ibirr nggi ni imba ba? Ingga ta ttu

angginggi vu isisurr ni imba ba? Gri uvuvurr wa ga ki ingga!”
20 Aba gri ma ga ku Yesu. Nu nggo, izhi ndanda yi hi Yesu, ni ba uvuvurr wa gri ni nggurr ni imimi du ma tsɨ na ssu anfu na angu.
21 Yesu zhi aki a uvuvurr wa di, “A ki ase abirr ngga ni di tsɨ yi?”
Aki wa da ku di, “Zhi ni tsitsa mu.
22 Izhi yi di zha du uwa ta ngu ma, ni di ba ma tu nu uru, ni di ba ma yo na amasirr. Uwa ti se ni inkindirr ina, kye inta na ashishi ka itito, ni zi inta nggo uwa ti hi aza ka!”
23 Yesu da ku di, “Uwa da angginggi, di uwa ti hi aza ka? Unushirr wanggo nggo ti yo isisurr na Abachi ku, uwa di se nu ukyekye ki na aseki ka namri.”
24 Aki a uvuvurr wa da hantu di, “Ingga kpanye, ni yo isisurr na Abachi ku, si su kakami hen. Zi ingga ni di yi su kakami.”
25 Nggo Yesu hi da anishirr ba so nga, na nggarr ito ni izhi ndanda yi ku di, “Izhi i agbatu tuku inganta, ingga han uwa huzzu nu umi umaku, si ka rri na ku zizo hen!”
26 Izhi ndanda yi nggarr angu yi, ni ba ma nggurr kakami uwa kurr tsɨ. Izhi yi huzzu kuma. Uvuvurr wa kurr ni inkla yi ywi zzu da a ttu. Nu nggo anishirr ba da di, “A ttu!”
27 Yesu vu ma nu ungo na gɨ ma gru, uwa gru kri.
28 Nu nggo, Yesu mi rri ko nu umi ki iko ku, abiga ma ba ku so zhi ma sharri di, “Angginggi di inta han izhi ndanda yi huzzu lankarr?”
29 Yesu ddu ba di, “Inkindirr sama nggo ka han izhi inggi yi huzzu, ibarr Abachi na ankpa ma nggo ita zi.”

Yesu are ba zizo ni itu ittu ima yi (Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Nggo Yesu na abiga ma ba du unto kuma, na sarr ko na anga ka Galili ka. Yesu si kpanye du undurr bu hi unto ku nggo uwa se hen.
31 Nu nggo a so tsarr abiga ma ba. Na ddu ba di, “A ta ba Ingga Uvuvurr a Unushirr nu anishirr, nggo ta tsi ingga ngu, unu utarr wa, ingga ta tasi.”
32 Abiga ma ba kye ure ki itsarr umaku ssurr. Isisu ki ba ni zhi ma yi.

Unggonggo sa ankpye? (Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 Aba nga nu Kapanahu, nu nggo a rri ko nu umi uki, Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba di ri anta ka angginggi ga anko?”
34 Ishisha ki ba ni ka sa ku. Nu nggo a ka so di narr inkpinkpye nggi na anko, na so zhi ikpa du unggonggo ta sa ankpye nu umi umbarr ku.
35 Yesu ji so, na yo awurr na aha ba, na da ba di, “Uwanggo nggo ta zha du uwanggo ta su ni mẹmẹ, uwanggo bi su uni kre wa, na bu su ugarr amba namri.”
36 Na ba inkparr uvuvurr numa na du yi gru kri na atsutsu ambarr ka. Na vu ma gri nu ungo, na da di,
37 “Uwanggo nggo ti kpa uyirr nu umi ku antsɨntsɨ abangga ba, ni isa mungga uwa kpa si ingga. Undurr wanggo nggo ti kpa ingga, uwa si kpa si ingga na nkpamu hen, a kpa Abachi nggo a tu ingga mi.”

Undurr wanggo ta si ka inta hen uwa sa amunta (Luka 9:49-50)

38 Yohana ddu Yesu di, “Unitsarr, inta hi ugo numa nggo so han izhi ndanda huzzu ni isa muwa, inta da ku di a bu duma, da a si se nu umi munta ku hen.”
39 Yesu ddu ba di, “Si han ma yi hen. Undurr wanggo nggo ti na ikagri ni isa mungga, uwa yo ka si kasarr hanhan mi na da ure undanda ni itu mungga hen.
40 Undurr wa nggo ta si ka inta hen, uwa sa amunta.
41 Ingga so da ki imba ure ujiji mu. Undurr wa nggo ta ni imba amasirr ni isa mungga, Abachi taka nu ma azadi ama ka na azhibarr a ikikre wa.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure (Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 “Undurr wa nggo ati na na du uyirr nu mi ku atsitsa angga ba a ka

ko nu ugo ni iga ingga yi, i wre ka lo ku unushirr uwama ununa ni ito na turr ma yo ni izzo amasirr.
43-44 Meme nggo, ungo umuwa nggo ti ta du uwa sarr uza ni ga ingga yi, uwa gye ku ta yo. I ta wre ùwà bu rri ni iso sese nu ungo uyirr, nu uwa bi se na ango aha ni bi rri nu unto ki iha nu uru ki rri sese.*
45-46 Uza muwa nggo ti ta du uwa rri ni ila ure, gye ku ta yo. I ta wre ku uwa, uwa bi rri ni iso sese nu uza uyirr, nu uwa bi se na aza aha ni bi rri nu unto ki iha sese nu uru.
47 Ishishi muwa inggi ti du uwa sarr, uwa ttu yi glo. I ta wre ku uwa bi rri ko ni ittu yi Abachi ni ishishi iyirr, nu uwa bu gri ashishi aha ni rri nu unto ki iha nu uru ki rri sese.
48 Nu nggo
“ ‘inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen,
uru ku si ta kazhi hen.’†
49 A taka ngla anishirr zzu nu uru na du ba la zzu nu nggo a di surr ima ni ila na di yi imarr.
50 “Ima si inkindirr iwre. Imarr yi ti ngla glo, anko se nggo ta na nà di yi ka ni imarr zizo? Nggo imba hi ima di marr ni inyi, imba bi na ku akpukpambirr ba nâ si ima, ni so zizi na anishirr ba namri.”

10

Itsarr i Yesu ni itu i igarr (Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu gru nu Kapanahu na ji ko na anga ka Yahudiya, na ku cha inyi nu Joda wa. Akpa anishirr bi na nga na ku zizo, uwa so tsarr ba nâ ta si nggo a di tsarr ba ttuttumi.
2 Anu Farrisi ba a nga da aba ta ni tsarr ma kye, na ni zhi ma di, “Da ki inta. I wre unuru bu han uwama?”
3 Yesu zhi ba di, “Musa wa charr ki imba are ka da angginggi?”
4 Aba ddu ma di, “Musa kpanye du unuru bu charr ku ayamba ama wa ungbamvu ku ingu igarr na du ma kuma.”*
5 Yesu ddu ba di, “Musa charr ure kuma meme nggo imba kri itu ni si wo ure hen.
6 Ni imɛ̱mɛ̱ yi i si se meme yo hen, ‘Abachi à na ba unuru tuku ayamba,’ nâ ta su nggo, a charr nu ungbamvu,
7 ‘Ni ima yo, unuru ta du aki na ayirr ma, na nggurr itu bi nu uwama ku,
8 Aba aha mi ta su ukpa uyirr.’ Na si ta se aha hen.
9 Ni ima yo, inkindirr yi nggo Abachi zɨ yi bi unushirr bu si tsɨ yi hre hen.”
10 Nu nggo, Yesu ka rri ko ni iko yi, abiga ma, ku zhi ma ure kuma.
11 Yesu ddu ba di, “Undurr wa nggo ta han uwama na ku garr ayamba numa, uwa kpala ku uwama wa kakami. Na si uni zha amba.
12 Na anko ayirr ama wa, ayamba wa nggo ta ka uruma na ko ku garr unuma, uwa kpala ku uruma wa kakami. Na si uni zha aniru.”

Yesu na amumarr tsitsa (Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

13 Anishirr ba gri ku Yesu amumarr tsitsa di a bu ni sa ungo na ba, abiga ma ba ni nggarr ito na anishirr ba.
14 Nggo Yesu hi ba ni na meme yi, na ki ba unfu, na ddu ba di, “Du amumarr ba du ba nga ni ingga ku, ni si han ba hen, ittu yi Abachi yi i si aba ma yo.
15 Ingga ko da ki imba ure ujiji, undurr wanggo nggo ta si bwu isisurr na kpa ittu yi Abachi nâ ta si amumarr tsitsa ba hen, uwa si ta rri na yi hen.”
16 Na so vu amumarr ba na yiyirr, na sa ba ungo ni itu, na yo ba angu azizi.

Ugo na azo wa (Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

17 Yesu su nu umi ku uzirr, ugo numa kru na nga ni kuttu ku na agbuzzu, na zhi ma di, “Unitsarr ni iwre, ingga ta na sa angginggi bari ni ka so sese?”

---

* **9:43-44** *Angbamvu anuma ka a surr 44 tuku 46.* Aba aha mi a si ungo yirr nu 48 wa nggo a da di: Nu nggo, ‘inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen, uru ku si ta kazhi hen’ (kye 48). † **9:48** Kye zizo *Ishaya 66:24.*
* **10:4** Kye zizo *Are Ka Zizo 24:1-4; Matiyu 5:31.*

18 Yesu zhi ma di, “Angginggi du ùwà yo ingga ki uni wre? Undurr
numa si si uni wre na antsandirr hen,
Abachi yo na ankpa ama su uni wre.
19 Uwa hi Are ka nggo a da di, ‘Si
ngu unushirr hen; si zha amba ba
anishirr hen; si ki ayi hen; si gye ku
undurr imu hen; si de abubo hen; kru
isisu i aki muwa tuku ayirr muwa.’† ”
20 Ugo wa da di, “Unitsarr, nggo
ingga ni su uvutsa mu ni kru isisu Are
ka ma.”
21 Yesu kye ma girr, na kpanye na
ku, na ddu ma di, “A ni ji ku ùwà
inkindirr iyirr yo. Kuma ku vu aseki
muwa ka re namri, ni ga ku abi iha
ba inklo yi, ni ga ingga, uwa ta se na
ashiki ka kri mwe nu unkplassu.”
22 Nggo, ugo wa wo meme, isisurr
ima yi kaki chichi, na vri isisurr, na
kuma ni ivri isisurr ima yi. Nggo, ugo
wa a se na aseki ka shishemi.
23 Yesu ka kye abiga ma ba, na ddu
ba di, “I ta ka tsɨ kakami ku aba ashiki
ka ingbingbru ba, na bi rri ni ittu yi
Abachi yi.”
24 Isisu ki abiga ma ba na are kama,
Yesu kuchi ni bre ba di, “Amarr mu
imba hi nggo itsɨ ni rri ni ittu yi
Abachi yi.
25 A ta si‡ inkindirr isu alakurrmi bi
rri ni iywirr i anurr, nu unushirr wa
nggo a se na aseki ka ingbingbru ka
bu rri ni ittu i Abachi yi.”
26 Nu ure kuma, abiga ma ba ku
ayisurr kakami, na ka so zhi ikpa
zhazha di, “Meme Abachi ta kpa ung-
gonggo ttungo?”
27 Yesu ka kye ba girr na da di,
“Inkindirr yi nggo i mri unushirr, i si
tsɨ ku Abachi hen; na Abachi ku aseki
ka wemi si mri ma hen.”
28 Biturr gru na zhi di, “Inta nggo du
aseki munta ka ni ga uwa na?”
29 Yesu kpanye ba di, “I se meme
yo, ingga ko da ki imba di, undurr wa
nggo ti du iko, ka amuyirr aniru na
amba, ka ayirr, ka aki, ka amumarr,
ka izzuzzu, na ga ingga, na da ba ure
ku Abachi ki wre ku,
30 Uwa ta kpa aseki angga ka
shishemi, ako na amuyirr, ayiyirr, na
Amumarr, ni izzuzzu. Na ta kpa ikarr
ni ingbingbru yi. Na ase ka so nga ka,
uwa ta ka kpa izhi iso sese.
31 Abi imẹmẹ ba ta kaki abi
kugo, abi kugo shishemi ta kaki abi
imẹmẹ.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr (Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

32 Nggo, aba so kuma nu Urushal-
ima, uwa so ku ba ichi. Uzirr umaku
du abiga ma ba so ku ayisurr. Inkpu
anishirr zi ga ba ni isisu. Yesu yo
awurr na aha ba kaki na anga yirr na
da ba inkindirr yi nggo ta la na ku.
33 A ddu ba di, “Inta ko kuma nu
Urushalima, nggo a ta ku vu Ingga
Uvuvurr a Unushirr nu ankpinkpye
abikye ba na abitsarr are ba. Aba ta
da di a bu ngu ingga, na ta ba ingga
nu abichirr§.
34 Aba ta mẹ ingga, na ta sarr
antinte surr ingga, na ta hlo ingga, na
ta ngu ingga. Unu utarr wa, ingga ta
tasi.”

A barr Yesu inkindirr (Matiyu 20:20-28)

35 Ani Yakubu tuku Yohana, Amu-
marr bu Zabadi, gru nga ni zhi Yesu
di, “Unitsarr, inta di inta ta barr uwa,
du uwa na ki inta inkindirr numa
nggi?”
36 Yesu zhi ba di, “Imba zha di ingga
bu na ki imba angginggi?”
37 Aba da di, “Nu nggo ùwà taka so
ni imburr i ittu muwa yi, ùwà ka du
uyirr munta wa bu so ku ùwà nu ungo
ri, uyirr wa nu ungo mla.”
38 Yesu ddu ba di, “Imba si hi
inkindirr yi nggo imba ko zha yi hen.
Imba ka so nu ukucha ki rɨ kpakpa ni
ivri ku nggo ingga ta so? Ka a ta zzu
imba na anko ayirr nggo a zzu ingga

† **10:19** Kye zizo *Issuzzu 20:12-16; Are Ka Zizo 5:16-20.* ‡ **10:25** Yesu da ku abiga ma ba di i ta vri u unushirr nu ukpa unggo ku bu kpa iso sese (nâ su ugo na azo wa). I ta vri kakami nâ sa alakurrmi, inina unkpi wa, bu rri ni iywirr i anurr. § **10:33** *Abichirr:* Anishirr ba nggo si si ingri i anu Yahuda hen (anatsi). Anishirr ba nggo si kpa Abachi hen. Anu Yahuda ba nggo sa abiga a ti gru aba di yo ba da abangga ba nggo a sarr ba iji.

na amasirr, ni iha yi nggo ingga ta ki yi?”*

39 Aba di, “Yo-o! Inta ka na.” Yesu
ddu ba di, “Imba ta so nu ukucha ki rɨ
kpakpa ku nggo ingga ta so, ni ta kpa
izzu na amasirr nggo a ta zzu ingga.
40 Uwa ti si iso nu ungo ri tuku nu
ungo mla mungga si si ingga nggo ta
ni imba hen. Sa Abachi mu ta nu
abangga ba nggo a hla ba into ima yi.”
41 Nggo, awurr na aha abiga ma
ba wo ure ku nggo ku, na ki unfu ni
Yakubu ku tuku Yohana.
42 Yesu yo ba nggurr bi ni inkla
iyirr, na ddu ba di, “Imba hi anishirr
abangga ba a na ba ki attu na atu
anishirr a se nu ukyekye ku gri ba
ndanda mi. Ankpinkpye anishirr ba
di nu ba iha.
43 Imba bi si na meme yo hen. Un-
durr wa nggo ti du uwa ta sa ankpye
ni imba ba, uwa bi su ugarr amba we.
44 Uwanggo nggo ta du uwa ta si uni
mẹmẹ, uwa bu su ugarr amba we.
45 Ingga Uvuvurr a Unushirr mi si
nga di a bu ni gbo ki ingga gbi gbo
hen; ingga nga ni itu mungga nye kpa
anishirr shishemi ttungo.”

Batimawu unakreshishi wa à wre (Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 A nga nu Jerriko, Yesu so na
abiga ma ba na anishirr shishemi.
Unakreshishi numa nggo a yo ma du
Batimawu, uvuvurr a Timawu, nggo
so nu unddu anko ku na so barr.
47 Nu nggo a wo da a si Yesu anu
Nazareti, nggo so sarr na gru so yo
hantu di, “Yesu, Uvuvurr a Doda, kye
itito mungga!”
48 Anishirr shishemi kpa ma ki, di a
bu ba ttungo. Uwa ka, na so du hantu
kakami di, “Uvuvurr a Doda, kye itito
mungga, ni zi ingga!”
49 Yesu kukri na di, “Yo ma.” Aba
yo ugo na kreshi wa, na da ku di, “Vu
isisurr, gru kye ma so yo uwa.”
50 Batimawu ttu ikpo ankru ima yi
ta yo, na nga chachacha, na kuma ni
Yesu ku.
51 Yesu zhi ma di, “Uwa zha di ingga
bu na ku uwa angginggi?”
Unakreshishi wa di, “Ankpye, da
ashishi ka bwu ki ingga, ni di ingga
kye hi zizo.”
52 Yesu ddu ma di, “Kuma, iyo
isisurr muwa nggi du uwa wre.”
Inkpo iyirr, Batimawu hi abubo, na
ga Yesu kuma na anko.

11

Imirri i Yesu nu Urushalima (Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo, Yesu na abiga ma ba ki
ywhiywhirr nu Urushalima, nggo a
ki gaga irri ni igbu nu Betifegi tuku
Betani, na nga ni Igbre nu Olivu. Yesu
ttu anishirr aha nu umi ku abiga ma
ba, na tu ba kuchi,
2 na gba ba utu di, “Kuma ni igbu
wanggo wa ni ichi imba, ni imirri
imba, imba ta hi uvuvurr ijaki nggo
a lo ma nabo, nggo nise hun yi kye.
Imba ddu yi gri ki ingga ni inggya.
3 Undurr ti zhi imba di, ‘Imba so
na angginggi nabo?’ Imba da ku di,
‘Akikye wa yo tu inta, à ta du ba gri
yi kanga ziza.’ ”
4 Aba kuma, na ku hi uvuvurr ijaki
wa, nggo a lo ma zu nu ankonki a iko
nga na anko, aba ku ddu yi.
5 Anishirr banu kri nabo, na zhi ba
di, “Angginggi di imba so ddu uvu-
vurr ijaki wa?”
6 Aba da ba ure ku nggo Yesu a
da ba, anishirr ba du ba kuma nu
uvuvurr ijaki wa.
7 Aba gri uvuvurr ijaki wa ga ku
Yesu, na ddu inkinkru imbarr i abi yi
sa ku, na du Yesu hun so.
8 Anishirr shishemi a ddu angbanja
iki ambarr ka la ku na anko. Abanu
mɨ angbamvu surr ku* na anko wa.

* **10:38** *Iso nu ukucha tuku ivri:* Yesu à so zhi di aba mi a ka ki iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo? * **11:8** *Mɨ angbamvu surr ku na anko wa:* Anu Yahuda ba di kpa ankpye unushirr nggo meme (uttu). † **11:9** *Hosana:* Ni imẹmẹ yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme.

9 Anishirr ba nggo a so ku ki ichi, na
abanu ba nggo a so ga ma nu ugo, gru
so hantu ko da di,
“Hosana!†
Inyarr si i Abachi!
Abachi bu yo angu ama ka wre
ku
wanggo nggo a nga ni isa yi Atiko
yi!‡
10 Abachi bu sa ungo uma ku wre ku
ni itu yi ittu yi nggo so nga nâ ta
si ittu i aki munta wa Doda!
Inyarr si i Abachi nu unkplassu!”
11 Yesu rri ko nu Urushalima, na ko
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na
kye ku kago, nggo azhi wa so kre, uwa
ka huzzu ko nu Betani na awurr na
aha ba.

Ibwa ni ka klo wa (Matiyu 21:18-19)

12 Nu uha wa nggo a gru nu Betani,
iyo ki Yesu.
13 Uwa yo ashishi hi ibwa numa
gbagba mu, na ko kye du uwa ta ku
hi inkpinkpo numa na ka ywhe ri, na
nga ni ichi yi, na ni hi sa angbamvu
yo mre, ibwa wa si klo hen. A si su ba
ivi imbarr iyo hen.
14 Yesu ddu ibwa wa di, “Undurr
mi si taka ri inkpinkpo muwa yi zizo
hen.” Abiga ma ba a wo ma ni da yi.

Yesu rri ko nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku (Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

15 Aba ku rri nu Urushalima, Yesu
kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, na ko ku han abi gri iki nga ni re
ba na abi so re iki nu Uki ku Ibarr
Abachi ku, na vu ankpu imburr ka
abi so sarr inklo ba kasarr, na abubo
a iso a abi so re ananddu ba.
16 Yesu kisa ku anishirr ba ni gri
inki ire na rri ba nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku.
17 Na da ku anishirr ba di, “A kurr
ni icharr nu ungbamvu ku Abachi ku
zhe mu di, Abachi da di:
“ ‘A ta di yo Iko imungga yi
ki iko yi ibarr ingga i ingbingbru
yi we.’§
Imba ka yi ki unto ku iso ku abayi!”*
18 Ankpinkpye abikye anishirr na
abitsarr are ba a wo ma mi, na gru so
zha anko a ingu Yesu. Na so kru isisu
ima yi, nggo anishirr ba shishemi a
ku ayisurr ni itsarr ima yi, na kpanye
na ku.
19 Nggo azhi wa so ku, Yesu na
abiga ma ba gru huzzu nu umi ìgbù
ku.

Itsarr ni tu i ibwa ni ttu wa (Matiyu 21:20-22)

20 Na ambre ka uha ka, aba gru so
ga anko wa, na ni hi ibwa wa nggo a
yo ko angu ndanda ka, uwa ttu zhi na
angbungba ka ji ku sarr ni izhizhi yi.
21 Biturr kye hi na da ku Yesu di,
“Ankpye, kye ibwa wa nggo uwa na
yo ku angu ndanda ka a ddu!”
22 Yesu da ba di, “Gri Abachi ni
isisurr muwa yi gbangba.
23 Ingga ko da ki imba ure ujiji di,
wanggo nggo ti da ki igbre wa nggo
wa di, ‘Gru kuma ku, ku ni inyi,’
ni isisurr ima iyirr na kpanye jiji di
inkindirr yi nggo uwa da yi ta se
meme yo, uwa ta na ku na yi.
24 Meme nggo ingga ko da ki imba,
uwa ti barr zha inkindirr na Abachi
ku, uwa bi kpanye du uwa ka kpa yi
ba, uwa ta nu uwa na yi jiji.
25 Uwa ti gru kri ni ta barr Abachi,
uwa bi nggurr zhi ku abangga ba
nggo kpala ku uwa, ni da Aki muwa
nu unkplassu mi ka ila ure muwa yi
glo ku uwama.” [
26 Uwa ta si nggurr zhi ku abanu
hen, Aki muwa nu unkplassu mi si ta
nggurr zhi ku uwa meme hen.]

Izhi ni tu i ukyekye ku Yesu ku (Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 Aba kakuma nu Urushalima
zizo. Yesu ku so zirr kago nu
umi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
ankpinkpye abikye ba, na abitsarr
Are ba, na akikre anishirr bi igbu ba,
a nga na ku,
28 na ni zhi ma di, “A su nu kyekye
ku unggonggo uwa so na iki isisu

‡ **11:9** Kye zizo *Asarr 118:26.* § **11:17** Kye zizo *Ishaya 56:7.* * **11:17** Kye zizo *Irrimiya 7:11.*

inggi yi? Unggonggo nu uwa ukyekye ki na iki inggi yi ma mi?”
29 Yesu da ba di, “Ingga mi se ni izhi iyirr nggo ingga ta zhi imba. Imba ti sa ki ingga ma, ingga ta da ki imba undurr wa nggo ni ingga ukyekye ki na aseki ku.
30 Ukyekye ku nggo izzu yi nggo Yohana di zzu anishirr ba na amasirr wa u zhi nu momonggo? A kpa ukyekye ku zhi na Abachi ku, ka Yohana a na ki itu ima? Da ki ingga.”
31 Aba ka ko ri anta, ni ikpa di, “Inta ti da di, ‘A kpa zhi na Abachi ku,’ uwa ta da du uwa sa anggi mu inta si kpanye nu Yohana ku hen?
32 Inta ti da di, ‘A na ki itu ima.’ ” (Isisu so ki ba na anishirr ba, nggo anishirr ba wemi kpanye du Yohana si uni kpa are a Abachi jiji.)
33 Nggo, na da ku Yesu di, “Inta si hi hen.”
Yesu ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki imba, ukyekye ku nggo ingga so na undu na ku hen.”

12

Assurre a amimi anishirr abi do ila ba (Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa di, “Ugo numa nggo do ila, na ttu inkinkurr numa nggi a yo yi du grepu. Na harr ila yi kago na acha, na ya inkpri uddudu nggo a ta di hin àmà wa surr, na me unto ki ihun kri na kye kago. Na ba ila yi nu abi do abanu nggo a ta di kye ku na yi, na kuma nu uzirr nu unto gbagba.
2 Ni ivi iywhe issubi yi, uwa tu uvuvurr iko ama numa na abi do ba ba, di a bu nu ma inkpinkpo ima ga ku uwa.
3 Abi do ba ku vu ma hlo, na han ma share na ango aha.
4 Uwa tu uvuvurr iko numa kako na aba zizo, aba ku hlo uwama nggarr itu na nu ma ishisha.
5 Akikye wa ku tu unuma ko na aba ki unu utarr, aba ku ngu uwama. Uwa ni tu abanu shishemi, aba ku hlo ba, na ngɨ inkpu yi.
6 “Uwa se nu uvuvurr uyirr yo nggo ta tu, uzuma wa nggo a kpanye na ku. Na tu ma, ni ikikre yi, di a ta ku kye ma ssu nu ungo.
7 “Abi do ba re ni ikpambarr di, ‘Uwanggo yo su uvuvurr a ugo wa, nggo taka ni gri abubo wa, nga yi di inta ni ngu ma ni gri abubo wa ki amunta.’
8 Aba vu uvuvurr wa, na ngu ma, na ba iku yi huzzu ni ila yi gri ku ta yo na ábì.”
9 Yesu kuchi ni bre ba zizo di, “Akikye ni ila wa ta ni na ba king-ginggi? A ta ni ngɨ abi do bama ba, na kpa ila yi nu abanu.
10 Imba nise bre nu Ungbamvu ku Abachi ku nggo a charr di:
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
iyo kaki itu yi ibarr iko yi.
11 Atiko munta wa Abachi nggo na yi meme,
wanggo si inkindirr iku ayisurr ni hi.’* ”
12 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba so zha anko a vu Yesu, nggo a hi da a so da assurre unggo ku na atu ambarr. Aba du ma na kuma, nggo a so kru isisu i anishirr ba.

Izhi ni tu i han inklo imimi (Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba, tuku anu Farrisi, tuku anishirr ba Hirridu ba a nga ni Yesu ku, da aba ta ku tirr ma ni izhi kye, wre ba ka vu ma.
14 Na gru nga na ku di, “Unitsarr, inta hi uwa so da su ure ujiji, ni si di kakye inkindirr yi nggo anishirr di da hen, ni si di kye unushirr ki na nkanka hen. Ùwà so tsarr anishirr anko a Abachi wa nu ure ujiji. I wre inta bi han inklo i imimi yi ku Kayisa† (Uttu unkpi nu Roma wa), ka i si wre hen mi?
15 Inta bu han, ka inta bu si han hen?”
Yesu kye ba hi nggo a nga i tirr ma, na zhi ba di, “Ingga na ki imba angginggi nu nggo imba nga nye i tirr

* **12:11** Kye zizo *Asarr 118:22-23.* † **12:14** *Kayisa:* A si si isa i uttu unkpi wa mu hen, ka uvutsa wa. A si isa i ittu mu.

ingga? Imba gri ki ingga inkpinkpri inklo dinarri iyirr, ni di ingga ni kye."
16 Aba gri ku uyirr. Uwa kpa ku kye, na zhi ba di, "Wanggo so ashishi ka unggonggo ni isa inggonggo ni inklo yi?"
Aba di, "Uttu unkpi nu Roma wa."
17 Yesu ddu ba di, "To, imba nu Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si ku i ma, ni nu Abachi inkindirr yi nggo si i Abachi."
Aba vu angu gri.

Izhi ni tu i itasi (Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Anishirr banu nggo a yo ba da, Anu Sadusi (Anishirr ba nggo si kpanye da anishirr ta ka tasi hen), nga ni Yesu ku. Na ni zhi Yesu di,
19 "Unitsarr, Musa à charr ki inta du: 'Undurr ti ttu na du ayamba sa nu uvuvurr, uzayirr ama wa bi hru ayamba na ako wa, na ngri Amumarr surr ku uzayirr ni ittu wa.'‡
20 Amugo abanu sa aba atangba, ununku wa a garr na ttu sa nu uvuvurr.
21 Ususa umaku u ba ayamba wa gri, uwa mi ni ttu sa nu uvuvurr wa meme. Ni se meme yo nu unu utarr ambarr wa ku.
22 Aba atangba mi a gri ayamba wa ama na kɨ sa ni ita. Ayamba wa mi, ni ikikre yi, nga ni ttu ga ba sa ni ita yi meme.
23 Ziza, na azhibarr a itasi wa, uwa taka sa ayamba a uwatanggo, nggo aba atangba mi a hru ma ki ayamba ambarr."
24 Yesu da ba di, "Ivri imba yi si iyirr yo, nggo imba si hi Ungbamvu ku Abachi ku, ka ukyekye ku Abachi ku hen. Ima yo, di imba na ndanda mi!
25 Nggo abi kɨ ba taka tasi, aniru na amba si ta ka garr zizo hen. A ta ka zzu na su abitu ba Abachi ba nu unkplassu nggo si di garr hen.
26 Ziza nggo, ni itu abi kɨ yi, nggo taka tasi: imba nise bre nu ungbamvu ku Musa ku, nu unto nggo ijiji yi iso kparri?§ Abachi ddu Musa di, 'Ingga yo sa Abachi a Ibrayi, Abachi a Ishaku, Abachi a Yakubu.'*
27 Imba ssurr ndanda mi, Abachi si sa Abachi abi kɨ hen, a sa Abachi abi so!"

Ure unkpi ku nggo u mri (Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Uyirr a abitsarr ba Are ka, a nga ni wo ba ni ko ri anta yi, na hi nggo Yesu re na ba zizi mi, na zhi ma di, "Nu umi ku ankpi are ka, ita inggi i mri?"
29 Yesu ddu ma di, "Inkindirr inggi nggo i mri, inggi si, 'Imba wo yi ani Israila! Atiko, Abachi munta wa, Atiko nggo su uyirr.
30 Kpanye na Atiko, Abachi muwa ni isisurr muwa iyirr, ni izhi muwa yi, na amarr muwa ka, nu ukyekye muwa ku.'†
31 Ure ku uha ku nggo si di:
'Kpanye na anishirr ba namri zzu
na si itu muwa.'‡
Inkpi ire numa sama nggo i
mri aha angga ba."
32 Unitsarr Are wa ddu Yesu di, "Unitsarr, ingga chi uwa! A su ure ujiji nggo uwa da di Atiko Abachi wa su uyirr yo, unuma sa na antsandirr nggo mri ma;
33 Unushirr bu kpanye na Abachi ku ni isisurr ima iyirr, na amarr ama ka, nu ukyekye umaku, na bu kpanye nu anishirr ba na su nggo uwa kpanye ni itu ima yi; ankpi Are numa sama na antsandirr nggo a mri aha angga ka, ankpi Are aha angga ka a mri han amuwu na tu inina yi nu uru ni iki numa yi nggo a di gri nga ku Abachi."
34 Yesu wo nggo ugo wa re krizhizhi mi na ddu ma di, "Uwa si ywhiywhirr mi ni mirri ni ittu yi Abachi." Nu ugo ku uwama ku unuma si ka zhi Yesu inkindirr zizo hen.

Izhi ni tu i uwanggo nggo Abachi hla (Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Nggo Yesu so tsarr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa zhi ba

‡ **12:19** Kye zizo *Are Ka Zizo 25:5.*
† **12:30** Kye zizo *Are Ka Zizo 6:4-5.*
§ **12:26** Kye zizo *Issuzzu 3:1-12.*
‡ **12:31** Kye zizo *Levitiku 19:18.*
* **12:26** Kye zizo *Issuzzu 3:6.*

di, “Abitsarr Are ba na kingginggi na da di Mezaya§ wa taka su uvuvurr a Doda?
36 Doda ku itu ima, nggo Izhi Iwre yi Abachi yi i so ku ni isisurr, uwa da di:
“ ‘Atiko wa da ku Atiko mungga wa di:
“Ji so nu ungo ri mungga,
ni di ingga ka abi karr ùwà ba
yo ku uwa ni imimi du ùwà so ni
sa uza na ba.’ ”*
37 Doda ni itu ima, à yo Mezaya wa da ‘Atiko.’ Na anko a ta nggo, uwa kaki ku Doda uzuma?”

Yesu nggurr ba ni itu i abitsarr Are ambarr ba (Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

Akpukpa anishirr nggo ko wo ma, na ko nyarr ku kakami.
38 Nggo a so tsarr, na da ba di, “Imba bi zirr ndindi ni du ku abitsarr Are ba, nggo di surr atozzo inkinkru, na di zirr kago di zha ichi na anishirr ba.
39 Na di zha into iso izizi na aki ka issubi ka, ni into izizi nu nggo a so na iga nggo.
40 Abangga ba yo sa anishirr ba nggo di kpa iki na amba bi so na ako ba de ri, na di barr ta anko na aki ka barr Abachi ka, da anishirr bi kye ba. Anishirr ba ma, Abachi taka ki ba iha ndanda mi.”

Ini i ayamba na ako wa (Luka 21:1-4)

41 Yesu kuso hin nga nu unto ku nggo a di ka inklo yi nggo anishirr ba di gri na nga nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku surr, na so kye anishirr ba, ni surr azo ka nu unto ku. Anishirr shishemi nggo se na azo kakami a ko surr azo ka kakami.
42 Ayamba numa nggo so na ako, na sama ni inkindirr, ni surr angalanzirr atsitsa aha. Nu nggo ka ma inklo anini ayirr mi.
43 Yesu yo abiga ma ba, na ddu ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji mu da ayamba na ako anggo wa, a ni azo mri anishirr ba wemi nggo a yo ungo nu unto ki surr azo ku.
44 Abi ni shishemi ba, a tsu zhi ni inkindirr yi nggo a se na yi, ayamba anggo wa a ni zhi nu ntsɨ wa nggo a se na ku, na ni mri, inkindirr yi nggo a se na yi ni iso ima yi ni ingbingbru yi.”

13

Yesu tsarr ni tu ivi i ikikre yi (Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu so huzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uyirr nu umi ku abiga ma ba ddu ma di, “Unitsarr! Kye angbinta kpinkpi angga ka na, kye ime inkpi iwre inggi na!”
2 Yesu ddu ma di, “Uwa hi ime inggi yi, a taka turr yi hre tsatsarr, ingbinta iyirr si ta hun so ki inuma nu ugo hen.”

Iha ni ikarr (Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Yesu so, na so ka ashishi ko nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Nggo Yesu so ni Igbre nu Olivu wa, Biturr, Yakubu, Yohana tuku Andoro ni ko ku zhi ma toto di,
4 “Da ki inta ni ta nggo inkindirr inggi yi taka na. Angginggi taka tsarr inta da a si ivi ima yo ima ba?”
5 Yesu da ba di, “Imba so kye yi, ni su du unu ni re imba hen.
6 Anishirr shishemi ta nga ni isa mungga da aba yo su Kristi wa, na ta re anishirr shishemi.
7 Imba ti hi iku na are ka iku, imba si ki isisu hen, iki yi nggi yi ta na. Meme mi ikikre yi nise bari.
8 Ìgbù ta tsi ni ìgbù. Attu ta tsi na attu. Imimi yi ta battu ni ingbingbru yi shishemi, iyo inkpi taka se. Uwanggo ni ko si imẹmẹ iha ingri yi mu bari.
9 “Imba so gbye yi, a ta vɨ imba gri ko ni into yi ibre are na attu ba, na ta hlo imba na aki ka issubi ka. A ta gri imba ko na attu ba ni itu iga ingga. Wanggo yo ta sa anko wa nggo imba ta da ba Ure ku wre ku ni itu mungga.
10 (A ta da ku anishirr Ure ku wre ku unggo ku ki ni ikikre i ingbingbru yi wemi bari, ikikre yi ta ka nga.)

§ **12:35** *Mezaya:* Ka Kristi wa. * **12:36** Kye zizo *Asarr 110:1.*

11 Ivi yi nggo a ta vu imba gri na ko
ni into ibre yi, imba bi si ri amarr ka
inkindirr yi nggo imba ta ku da hen.
Da ba inkindirr yi nggo Izhi yi Abachi
yi nu uwa na attuttu ama wa. A si su
uwanggo ta re hen, a si Izhi yi Abachi
yi iwre mu ta re ku uwa.
12 "Imuyirr ta vu imuyirr ku nu
ba tsi ngɨ, akiki mi ta na meme ku
Amumarr ambarr. Amumarr mi ta
tirr akiki ambarr ku nu ba tsi ngɨ.
13 Anishirr namri, ta kà imba ni
isa mungga, uwanggo nggo ti kri ng-
bangba ku ma ni ikikre yi, Abachi
taka kpa ma ttungo.

Iha i ndanda yi nggo so nye (Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

14 "Imba ti hi 'Inkindirr indanda i
ankizhi'* i kri nu unto ku nggo u si su
ku uma hen. (Uwa ni bre wa, bu hi
inkpi ire ima yi.) Abangga ngga a so
nu Yahudiya bu kru huzzu ku sharri
na agbre.
15 Undurr wa nggo ti ni so ni ituki†
uwa bi kru ji kuma, na si ka rri ko du
uwa ko iba inkindirr nu umi uki hen.
16 Uwanggo nggo ta kri ni īlá uwa
bu si kru ka ko du uwa ka ko iba
ankru ni iko hen.
17 Ivi ima ta ka vri kakami ku amba
bi ine na amba bi ko gri amumarr.
18 Imba barr Abachi di ivi ima bi ka
si ni ikɨ hen.
19 Ivri yi ivi ima ta ka si ndanda
nggo. Imba nise hi meme kye ni
ingbingbru yi, zhi ni mẹmẹ yi nggo
Abachi a na ingbingbru inggi yi, ni si
ta ka si meme zizo hen.
20 Abachi tsu ivi ima yi ki ntsɨmi. I
ka si si ntsɨmi hen, unushirr uyirr mi
ka si so tsitsirr hen. Uwa a si ni itu i
anishirr ba nggo a hla ba nggo, ima yo
i du ba tsu ivi yi ki ntsɨmi.
21 Undurr ti ddu imba di, 'Kye,
Kristi wanggo nggo,' ka di, 'Kye
uwanggo nu unggu mu,' imba bi si
kpanye na ba hen.
22 Anu Kristi abi imu, na abi kpa are
bi imu ta huzzu. Na ta na iki yi isisu
ni iki ikagri, wre ba ka re anishirr ba
nggo Abachi hla ba nggo a ti hi anko
wa.
23 Imba so gbye kakami! Ingga da
ki imba ni ima yo ni di ivi yi ni se ni
ichi.

Ivi i nga i Uvuvurr a Unushirr (Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

24 "Ni ivi ima yi, nu ugo ki iha ku,
" 'azhi wa ta ka shirr,
uhwa ku si taka la hen;
25 intsintsẹ yi taka kuhre zhi nu ussu,
ukyekye ku unkplassu ku ta
battu.'‡
26 "Nabo yo anishirr ta hi ingga
Uvuvurr a Unushirr na ashishi ko ji
na akpa ka nu ukyekye ni ila nzarrn-
zarr.
27 Ingga ta tu abitu mungga ba zhi
nu unkplassu, du ba ni nggurr an-
ishirr mungga ba bi nggo Abachi ka
hla ba zu ba, zhi na anga anza am-
bre kuma na anza a ingbahru, zhi ni
ikatu kuma ni ikashirr, na anga ka
anɨ mi kuma ni ikikre yi unkplassu yi.

Itsarr zhi ni ibwa wa (Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

28 "Imba bi na undu nu ure ku ibwa
ku, nggo ti ddu angbungba ka, na
ko to ahẹhẹ, imba di hi di ikɨ so nga
manu.
29 Meme mi, imba ti hi aseki angga
ka, imba bu hi di ingga ki ywhiywhirr
na anko ba.
30 Ingga so da ki imba ure ujiji mu,
imba ta hi aseki angga ka anishirr ba
umi ba ni so.
31 Unkplassu tuku imimi ta kre, ure
mungga ku si ta ka kre hen.

Undurr si hi azhi wa hen (Matiyu 24:36-44)

32 "A ta sa azhibarr wa, na attuttu
a inga mungga wa. Undurr si hi hen,
ka abitu ama ba nu unkplassu, ka
uzuma wa. Aki wa yo hi na ankpa
ma.
33 Imba so, ni so gbye yi, ni si so
kahre hen. Imba si hi attuttu wa nggo
a ta ka nga hen.
34 Ingga Uvuvurr a Unushirr, si na
su unushirr wa nggo so kuma nu

* **13:14** Kye zizo *Daniya 9:27; 11:31; 12:11.* † **13:15** *Ituki:* Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na a si ki uki mu aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo. ‡ **13:25** Kye zizo *Ishaya 13:10; 34:4.*

uzirr nu unto ugbagba, na du iko ima yi nu ungo ku amirr iko ama ba, na ga ba into yi indu na nkanka, na da ku uni gbye anko wa, da abi so gbye anko wa zizi, na si kurr ina hen.
35 “Imba mi bi so gbye, imba si hi attuttu wa nggo atakye ni iko wa ta kanga hen. A taka si ni ingbahru nggi, na atsutsu ibittu, ka na agba tu, ka na ambre.
36 Du ma si ka gru nga ni ttu imba zu, imba so kurr ina hen
37 Inkindirr yi nggo ingga da ki imba, ingga da ku anishirr ba tsat-sarr. So gbye yi!”

14

A ssubi ta ngu Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 A ji ivi iha aba bi na Iga i Ivu Sarr yi tuku Iga i Unfonfo ni Sama na Iyisti wa. Ankpinkpye abikye ba tuku abitsarr Are ba, a so zha anko wa nggo aba ta vu Yesu ku tsi ngu na ayi.
2 Aba da di, “Inta bu si na na azhibarr a iga wa hen, du ku anishirr ba ta zha are ni inta ba.”

A ngu ku Yesu anye nu Betani
(Matiyu 26:6-13; Yohana 12:1-8)

3 Nu nggo Yesu so nu Betani ni iko i Sima nggo a lo ishi. Nu nggo Yesu so ri ila, ayamba numa gri anye wa nggo tsi anta na hun ingba wre na azhizha a alabasta*. A na wa na anye a unkunkurr ku nggo yo ku du nadi, na si zɨ wa ni inkindirr hen. Uwa murr itu azhizha yi na ka anye wa surr ku Yesu ni itu.
4 Anishirr banu nggo a kri nabo a vri isisurr, na so re di, “Angginggi du ayamba nggo so varr anye wa hre gigyemi?
5 Anye ma nggo ka ba wa re inklo ssu na ango aha na ga ku abi iha (nggo ka ma azo ka ihan unushirr nu undu ni ise).” Na nggarr ito na ayamba wa ku.
6 Yesu ddu ba di, “Imba du ma tomi. Imba glo ma na anggi? A na ki ingga inkindirr izizi ni inkindirr iwre mu na.
7 Abi iha ba ta di so ni imba ba ttuttumi. Azhibarr wa nggo imba ta hi inkindirr iwre imba na ba. Uwa ta si ingga, ingga si ta di so iso inggi ni imba hen.
8 A na inkindirr yi nggo a hi anko a ina wa. A ka anye anggo wa surr ki ingga, a ko na ingga ssubi ki iba zzu mungga iyo.
9 Ingga da ki imba ure ujiji mu di, unto ku nggo a ti ko ku da ba Ure ku wre ku ni itu mungga ni ingbingbru inggi yi, aba ta da ba ure ku ayamba unggo ku, na du ba hi ku.”

Yahuda kpanye du uwa ta ba Yesu re
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

10 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku awurr na aha ba, gru kuma na ankpinkpye abikye ba, ko ku ba Yesu nu ba.
11 Aba nyarr ku kakami nggo a wo ure ku na da zu ku da aba ta nu ma azo. Uwa ko zha anko nggo uwa ta ku vu ma nu ba.

Yesu ri ila i Iga i Ivu Sarr yi na abiga ama ba ba
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Yohana 13:21-30)

12 Na azhibarr a imẹmẹ wa a Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, nggo a sa azhibarr a di han imimarr inkru i Iga i Ivu Sarr yi, abiga bi Yesu ba zhi Yesu di, “Uwa zha di inta bu ku zzu unto ku ki nu momonggo, nggo inta ta ku ri Iga i Ivu Sarr yi?”
13 Yesu hla anishirr aha nu umi ku abiga ma ba na da ba di, “Imba kuma nu umi ìgbù ku Urushalima, imba ta ku hi ugo numa gri itsa yi amasirr, na ta ma ni imba ba na anko. Imba bu ga ma kuma.
14 Ku da ku akikye ni iko wa nggo uni gri amasirr wa rri di, ‘Unitsarr wa du, Uki ku abichirr umungga ku u se nu momonggo, nggo ingga na abiga mungga ba ta ni ri Iga i Ivu Sarr yi?’

* **14:3** *Alabasta:* A sa azhizha akikla. Ingbinta yi nggo a si yi ki udduddu. Nadi sa anye a ihun ingba wre.

15 Uwa ta tsarr imba angbla uki
numa na atu, nggo a ka ssu ku ki zu
ba. Imba ssubi ki inta nabo yo.”
16 Abiga ma ba, nggo a hla ba, gru
vu anko, na kuma nu umi ìgbù ku ku
hi i se meme yo nggo Yesu da ba nggo.
Na ssubi ki Iga i Ivu Sarr yi nabo.
17 Ni ingbahru yi Yesu à nggurr surr
na awurr na aha ba.
18 Nggo a so ri ni imburr iri inkpi
yi, Yesu da ba di, “Ingga da ki imba
ure ujiji di, uyirr nu umi umba ku ki
ywhiywhirr i ba ingga nu ba, uyirr
amba wa nggo so ri ni ingga ku.”
19 Inkindirr ima yi ivri abiga ma ba
isisurr kakami, aba gru so zhi ma na
yiyirr, da di, “Uwa da di a si ingga?
Han?”
20 Yesu ddu ba di, “A ta su uyirr
nu umi umba awurr na aha ba yo.
Uwanggo nggo à so yo ungo ku ni
ingga ku na agbugba ayirr, uwa yo ta
ba ingga nu ba.
21 Nâ ta su nu nggo a charr da nu
Ungbamvu ku Abachi ku du Uvuvurr
a Unushirr ta ttu. I ta su ndanda ku
undurr wa ma nggo ta ba Uvuvurr a
Unushirr nu ba! A ka hi meme na si
ngri ma hen!”

Ila i Atiko (Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korrintiya 11:23-25)

22 Nggo a su nu umi ki so ri ku, Yesu
ba unfonfo wa numa na da inyarr
ku Abachi, na nga ma hre, na ka nu
abiga ma ba, na da ba di, “Kpa yi! Kye
uwanggo su ukpa mungga ku.”
23 Na ki ungo ba ukofi ku, na nyarr
ku Abachi zizo, na ka nu ba. Aba kpa
so wemi.
24 Yesu da ba di, “Uwanggo yo sa
ayiyi mungga wa nggo a ka wa hre ku
anishirr shishemi. Ayiyi anggo yo su
ishi azhi ihẹhẹ i Abachi ku anishirr.
25 Ingga da ki imba ure ujiji, ingga si
ta so ama a ugbyarr iki numa ni imba
ba zizo hen. A ta ka sa azhibarr wa
nggo ingga ta ka so ama hẹhẹ mu ni
ittu i Abachi nu unkplassu.”
26 Nggo a ri kre, na da usarr, aba
gru hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.

Yesu ada di Biturr ta ka uwa (Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

27 Yesu ddu ba di, “Imba ta kru
nggarr nado ni du ingga, zzu nu nggo
a charr da nu ungbamvu ku Abachi
ku:
“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa, am-
inta ba ta kru nggarr nado.’†
28 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga
ta ku ki imba ichi ko nu Galili.”
29 Biturr ddu ma di, “Anishirr ti kru
nggarr nado namri, ingga si ta kru
hen.”
30 Yesu da ku di, “Di ingga da ku ùwà
ure ujiji, ni ibittu i ari yi nggo agba wa
ta nise tu ki inkpu iha, ùwà ka kisa ni
ingga ku ki ankpu atarr ba.”
31 Biturr da ki Yesu kyekye mi di,
“A ti ta ngu ingga kye nu ùwà ku mi,
ingga si ta kisa di ingga si hi ùwà hen.”
Abiga ma ba namri da angu yiyirr
kama yo.

Yesu barr Abachi nu Getsemani (Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

32 Aba gru kuma nu unto numa
nggo a yo ku du Getsemani. Yesu
da ku abiga ma ba di, “Imba ji so ni
inggya, di ingga ta ku barr.”
33 Na yo Biturr, Yakubu tuku
Yohana gri. Isisurr ima yi wri kpakpa
ni vri.
34 Yesu da ba di, “Isisurr mungga yi
se ni ivri kakami di ingga ki gaga yi
ittu. Imba so ni inggya ni so gbye yi.”
35 Nggo a sha chi kuma ntsɨ, na jaku
ji kurr ni imimi, na barr di, i ti wre ku
Abachi, uwa bi ka iha inggi glo ma.
36 Na barr di, “Aki! Aki mungga!
Inkindirr sama nggo i ka mri uwa,
nggo uwa ta kpanye, uwa ka iha inggi
yi glo ki ingga. Si na inkindirr yi nggo
ingga zha hen, uwa bi na inkindirr yi
nggo iwre ku uwa!”
37 Nggo a kanga na atarr ba ba, na
ni hi ba so kurr ina, na yo Biturr na
zhi ma di, “Sima, ùwà so kurr ina mu-
u? Ùwà ka si sha so tsitsirr ntsɨ ma
attuttu ayirr hen.
38 Imba so tsitsirr, ni so gbye yi, ni
so bi barr du ku imba bu si ku la ure

† **14:27** Kye zizo *Zakarriya 13:7.*

hen. Kye, izhi imba yi i so zha ina
inkindirr yi nggo iwre, ukpa umba ku
u su.”
39 Na ka ko zizo ku barr, na da
inkindirr yiyirr ima yo.
40 Nggo a kanga zizo, na ni hi ba so
kurr ina yi zizo, nggo ashishi ambarr
ka rɨ ni ina, na si so kye hen, uwa si
ba. Aba si hi inkindirr yi nggo aba ta
da ku hen.
41 Nggo a kanga na aba inkpu itarr
yi, na ni zhi ba di, “Imba ni ko kurr
ina, ni so su yi? Ima ba! Attuttu ayo a
nga ba! Kye, ziza undurr numa a ba
ingga Uvuvurr a Unushirr ni na ango
ka abi la ure ba.
42 Gru yi, ni di inta kuma. Uni ba
ingga ni wanggo so nga ywhiywhirr
mi!”

A vu Yesu gri na kuma
(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

43 Nggo Yesu ni so re na ba, Ju-
dasi, uyirr nu umi ku awurr na
aha ba, ku nggurr surr. Na nga
na akpa anishirr di ga ma, abanu
gri injingba na abanu ankpunkpu
inkinkurr. Ankpinkpye abikye ba, na
abitsarr Are ba, na akikre anishirr
ba, aba yo tu ba di a bu ku vu Yesu.
44 Ziza, uni ba ma nu ba wa zzu
kuma, nâ ta si nggo a ka tsarr ba ba di,
“Ugo wa nggo ingga ta ku nyarr ma vu
ni ma anta, uwa yo su wanggo nggo
imba di zha ma nggo, imba vu ma gri
ni kuma yi.”
45 Nggo a nggurr surr, Yahuda zzu
kuma ni Yesu ku, na da di “Unitsarr!”
na ma anta.
46 Anishirr ba ki Yesu kpa na vu ma.
47 Uyirr nu umi ku awurr na aha ba
kri gagami na ku, na ki ungo ttu an-
jingba, na sarr utu ku ugarr a ankpye
unkpi abikye wa ttu ta yo.
48 Yesu zhi ba di, “Imba kye di ingga
su unayi mu, ni nga ni ingga ku ni
injingba na ankpunkpu inkinkurr ta
ni vu ingga?
49 Ttuttumi ingga kri di tsarr imba
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
imba si vu ingga hen. Inkindirr inggi
i na meme nggo a charr nu Ung-
bamvu ku Abachi ku ni itu mungga.”
50 Abiga ma ba kru nggarr nado
namri na du ma.
51 Uvuvurr nze numa nggo so ga
Yesu, a kri na garr upri inkru, na si
surr inkindirr nu umi hen. Aba ta vu
ma.
52 Uwa kru huzzu ni ihorr mi, na
ka upri inkru ku du ba na ango, na
kuma.

A bre ku Yesu amu na Akaba anu Yahuda wa
(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

53 Aba gri Yesu na ko ni iko yi
ankpye unkpi abikye wa, nu nggo
ankpinkpye abikye ba namri, na
akikre anishirr, na abitsarr na Are ba
a nggurr bi.
54 Biturr di ga ba gbagba mu, rri ko
nu urẹ ki iko ku ankpye unkpi abikye
wa. Biturr ku ji so na abi gbye ma ba,
na so vri uru.
55 Ankpinkpye abikye ba na Ak-
aba anu Yahuda ba wemi, a so zha
anishirr ba nggo ta da inkindirr in-
danda ni itu ima yi, da aba ka ngu ma,
na si hi anishirr hen.
56 Anishirr shishemi a bre imu ni
itu Yesu, are ambarr ka si mirri ni
ikpa hen.
57 Abanu gru kri na bre are ka imu
ni itu ima yi di,
58 “Inta wo ma so da di, ‘Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, nggo a me ku
na ango ka unushirr, ingga ta tsi ku
nggarr, ni ta vu ku me ni ivi itarr, ni
si ta me ku na ango ka unushirr zizo
hen.’ ”
59 Meme mi are ambarr ka si mirri
hen.
60 Ankpye unkpi abikye wa gru
kri na ankẹ ambarr ka na zhi ma
di, “Yesu, uwanggo sa are ka nggo
a so bre ni itu muwa, ùwà da da
angginggi?”
61 Yesu so gbangbami, na si da ba
inkindirr mremremu hen.
Ankpye unkpi abikye wa zhi ma
zizo di, “Uwa yo su Kristi, nggo su
Uvuvurr Abachi wa nggo a di gbyarr
ku asa?”
62 Yesu ddu ba di, “Yo-o, a si ingga
yo! Imba ta hi ingga Uvuvurr a Un-
ushirr nggo ingga ta so nu ungo ri ku

Unukyekye wa, ni ta nga na akpa ka unkplassu ka."
63 Ankpye unkpi abikye wa ki unfu na nga ankru ama ka hre na da di, "Inta si zha undurr numa bu da inkindirr mu na ku zizo hen?
64 Imba wo irẹ are inggi yi, nggo à da are andanda ni itu i Abachi. Imba da anggi?"
Aba da na angu ayirr di ugo wa a la ure, à ma ni tsi ngu.
65 Abanu gru so ddu antinte surr ku nu ukpa, na ki ungo ttu ku ashishi ka, na kirr ma, na zhi ma di, "Da undurr wa nggo a nggurr uwa?" Abi gbye ba vu ma na so rɨ ma meme.

Biturr kpa kisa duwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

66 Nggo Biturr so ni ikashirr iki yi nu urẹ ku, uva numa, nggo su uyirr nu umi ku agarr ba ankpye unkpi abikye wa, nga nabo.
67 Nu unggo, uva wa hi Biturr so vri uru nu urẹ ku, na kye Biturr girr, na du ma di,
"Uwa mi di ga Yesu anu Nazareti wa meme."
68 Biturr kisa di, "Ingga si hi inkindirr ima nggo uwa so da yi hen." A da meme, na gru huzzu kuma na anko akaba wa. [Meme nggo, agba wa tu.]
69 Uva wa ko ku hi ma nabo zizo, na gru so tsarr abi kri nabo ba di, "Ugo nggo mi su uyirr nu umi umbarr ku."
70 Biturr kisa zizo.
Abi kri nabo ba gru so ddu Biturr di, "A su ure ujiji. Uwa se na ba. Uwa sa anu Galili. Si kpa kisa hen."
71 Biturr shi azhi zhi kisa di, "Ingga da ki imba ure ujiji. Ingga si hi undurr wa ma nggo imba so da ma hen. Ingga ti hi ma, Abachi bi nggurr ingga ngu."
72 Ni inkpu ima yi, agba wa tu inkpu iha yi.‡ Biturr ssu hi nu nggo Yesu da ku di, "Agba wa taka nise tu ki inkpu iha, uwa ka kisa ni ingga ku ki inkpu itarr ba." Biturr gru ko yi kpokpo.

‡ **14:72** Ki inkpi ha 14:30.

15

Yesu na akaba a Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Ni gambre bwu, ankpinkpye abikye ba, na akikre anishirr ba, na abitsarr na Are ba, na Akaba anu Yahuda ba, ndo nu uki ku we, na ssubi. Na yo ku Yesu ache, na gri ma ga ku Bilatu (Uttu wa sa anu Roma nggo so gri ba na anga ka Yahudiya ka.)
2 Bilatu zhi Yesu di, "Nggi su uwa mu su uttu anu Yahuda wa?"
Yesu kpanye ku di, "Nggo uwa da."
3 Ankpinkpye abikye ba a so di tto Yesu na are ki imu shishemi.
4 Bilatu zhi ma zizo, "Uwa si ta da inkindirr hen? Uwa si wo are ka nggo a gri nga shishemi ni itu muwa hen?"
5 Yesu si da inkindirr zizo hen. I Bilatu a ku ayisurr.

A zu ku Yesu ittu
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

6 Ttuttumi ni Iga i Ivu Sarr yi, Bilatu di ttu unushirr uyirr huzzu ni iharr, wanggo nggo anishirr ba ti barr ni itu ima yi.
7 Ni ivi ima yi, ugo numa a ri Barraba, nggo a harr ma ndo na abanu nggo a tto itsi na di ngɨ anishirr.
8 Nggo, akpa anishirr wa chinga na so zhi Bilatu inkindirr inggi yi nggo à di na ku aba ttuttumi nggo.
9 Bilatu zhi ba di, "Imba zha di ingga bi ttu uttu anu Yahuda wa huzzu ki imba?"
10 Bilatu mi hi kakami nggo ankpinkpye abikye ba a gri Yesu ni nu ma, na ttu ashishi na ku.
11 Ankpinkpye abikye ba ddu anishirr ba, da ba di a bu du Bilatu ttu Barraba nggo nu ba.
12 Bilatu a zhi ba zizo, "Angginggi ingga ta na nu uyirr wa nggo imba yo ma du uttu anu Yahuda wa?"
13 Aba da hantu, "Kpa ma nga nu unkunkurr!"
14 Bilatu zhi ba di, "A la angginggi?"

Aba du nu ukorr unkpi na so da di,
“Kpa ma nga nu unkunkurr ku!”
15 Bilatu zha du uwa ta su ku
anishirr ba isisurr na ttu Barraba
ttungo, na ba Yesu nu abi ta iku ba, da
a bu hlo ma na gri ma ku kpa nga nu
unkunkurr.

Abi ta iku ba asarr Yesu (Matiyu 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 Abi ta iku ba gri Yesu na rri kuma
nu umi ku ando a ugona wa, na yo
inkpu i abi ta iku yi we.
17 Aba so sarr ma na surr ku ikpo
ankru isisarr i uttu yi, na nyarr intto
turr ku ni itu ki anzɨ,
18 na kuttu na so chi ma di, “Uttu
anu Yahuda, izhi muwa yi bu so
sese!”
19 Na so hlo ma ba ni itu ni un-
flankurr, na so ddu antinte surr ma,
na kuttu ku na agbuzzu da aba so chi
ma.
20 Nggo, a sarr ma kre, na ttu ikpo
ankru isisarr i uttu yi glo ku, na ka
angbanja iki ama ka surr ku, na gri
ma huzzu kuma nu unto ki kpa nu
unkunkurr ku.

A kpa Yesu nu unkunkurr (Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Nggo a so gri Yesu ko yi kpa, na
zzu ma nu ugo numa nggo ri Sima,
aki a Alezanda tuku Rufo, à sa anu
Sirrene, na so rri nga nu umi ìgbù ku.
Aba turr ma du ma ba unkunkurr ki
kpa Yesu ku.
22 Na gri Yesu kuma nu unto numa
nggo a yo ku du Goligota, (a yo ku
meme nggo da su Unto Ku Ukpahe
(Uttuttu) Ki Itu.)
23 Nabo yo, aba ku ni Yesu ahi wa
nggo a zɨ na ahun ka nggo a ri mârr*.
Yesu ka iso wa.
24 Mre na kpa Yesu nu unkunkurr
ku, na vu iki isurr ima yi ga. Na turr†
kye ku ikpa ka uwatanggo à ta kpa
ankru atakangga.
25 Nggo si itirr ambrè, aba kpa Yesu.
26 Na charr ikpala ima yi nggo a
vu ma na yi di: “UTTU ANU YAHUDA
WA.”
27 Na kpa abayi banu aha ndo na
ku ni inkinkurr i ambarr, uyirr wa nu
ungo ri, uyirr wa nu ungo mla. [
28 Nu nggo yo Ungbamvu ku Abachi
ku da jiji di, “A bre ma surr nu umi ka
bi ila ure.”]
29 Anishirr ba zzu di ga anko wa ba
nabo, na mɨ atu, na so da are andanda
ni itu ima yi di, “Mhnn! Uwa yo da
du uwa ta ddu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, na ta me ku ni ivi tarr!
30 I-i! Ziza, ji nu unkunkurr ku ni
kpa itu muwa ttungo ki!”
31 Ankpinkpye abikye ba na abit-
sarr na Are ka Musa ba a mẹ Yesu
na re ni ikpa, na da di, “A hi aza ka
ikpa abanu ttungo, na si kpa itu ima
ttungo hen!
32 Du Kristi wa nggo su uttu anu
Israila wa, bi ji nu unkunkurr ku
zizami, na di inta bi kye, ni bi yo
isisurr na ku!” Aha ba nggo kpa ba
ndo na ku à sarr ma meme.

Ittu i Yesu (Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

33 Nggo, azhi wa ga na atsutsu,
ibwu kri igbu wa namri, nga ni itarr
yi ingbahru.
34 Ni itarr yi ingbahru yi, Yesu ng-
garr yi kpokpo na da di, “Eloyi Eloyi,
lama sabachtani?” A da di, “Abachi
mungga, Abachi mungga, angginggi
du uwa kà ingga du?”
35 Inkpu anishirr yi nggo a se nabo
a wo ma ni da yi, na da di, “Wo yi, a so
yo Iliya.”
36 Uyirr nu umi ambarr, ku kru ko
ku ba usoso yo nu umi ku ususa ahi
na ka ti turr ni itu unflankurr, na gɨ
kuma ku Yesu na angu, na so da di,
“Inta ta kye ka Iliya ta nga ni ttu ma
ji.”
37 Yesu garr angu yi kpokpo mre, na
ttu.

* **15:23** *Mârr:* A sa ahun nggo di zhi ivri. † **15:24** *Iturr:* A si adu abi ta iku abu Roma aba bi nggarr ankru ka uni kpala ka ga ki ikpa imbarr nâ ta su nggo i kurr charr nu ungbamvu ku Asarr 22:18.

38 Upri nkru ku‡ u di klo nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku u nggarr ki
uha ba,§ zhi na atu ji nga na achi ka.
39 Ankpye uni ta iku wa, nggo kri ni
ichi yi unkunkurr yi nggo kpa Yesu, a
hi nggo Yesu ttu, na da di, “Ugo wa su
Uvuvurr Abachi jiji!”
40 Amba banu a se nabo, na kri kre
mu, na so kye ma. Nu umi ambarr ku,
Maryamu nggo zhi nu igbu nu Mag-
adala, nu Salomi, nu Maryamu ayirr
anu Yakubu uvutsa wa tuku Jose, na
abanu shishemi.
41 Aba yo di ga Yesu nggo a di so
nu Galili, na so di zi ma undu ku, na
amba banu shishemi nggo nga ndo
na ku zhi nu Urushalima na se na ku.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

42 A sa azhibarr a issubi wa (na
ambre ka uha ka, uwa ta sa Asabarr,
azhibarr a isu anu Yahuda wa). Nggo
ni ingbahru yi,
43 ugo numa a ri Isuhu, unushirr nu
Arrimatiya a nga. A su uyirr nu umi
ka akikre ba Yahuda ba, nggo a di kye
ma ssu nu ungo, uwa mi a su nu umi
ki so kye anko nggo Abachi ta ka so
ni ittu ima yi. A kuma kyekye mi nu
Bilatu ku, na ko ku barr ma, da bi nu
uwa iku i Yesu yi.
44 Bilatu a ku ayisurr nggo a wo di
Yesu ka ttu ba. Na yo ankpye abi
ta iku wa, na zhi ma di, “Yesu à ttu
ngbangbamu?”
45 Nggo a wo na ankpye wa, Bilatu
kpanye ku Isuhu di a bu kuma ku ba
iku Yesu yi.
46 Isuhu ku re upri inkru ukukla ki
izzu ku, na hun ku ttu iku yi ji, na
nyarr yi nu upri inkru ku, na ba iku yi
ku yo ni ibe yi, nggo i su nu Uko uhan,
na ku nyi ankɨ ingbinta ankpi ni ttu
angu ka Uko uhan ka.
47 Maryamu nggo zhi nu Magadala
tuku Maryamu ayirr Jose, a so kye, na
hi unto ku nggo a yo ma.

16

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nggo Asabarr, Azhibarr a Isu
anu Yahuda wa vu sarr, Maryamu
nggo zhi nu Magadala tuku Maryamu
ayirr anu Yakubu, u Salomi, a re anye
a ihun ingba* wre nggo aba ta ku surr
ki iku i Yesu yi.
2 Na ambre bwu, na azhibarr a uha
wa, nggo anza wa a gru ba, aba kuma
ku rri ni ibe i Uko uhan yi.
3 Aba zzu di zhi ikpa na anko di,
“Unggonggo ta ku nyi ingbinta yi ka
ki inta ni ibe yi?”
4 Ingbinta si inkpi yi. Nggo a ko ku
kye, na hi a ka nyi ingbinta yi glo ba.
5 Na ko ku rri kuma nu umi ku Uko
uhan ku, na ko ku hi uvuvurr nze so
na anga ungo ri a ibe wa, na so ttu
ikpo ankru akikla. Isisu ki ba.
6 Uwa ddu ba di, “Imba si kru isisu
hen! Ingga hi imba so zha su Yesu,
anu Nazareti yo, uwanggo nggo a kpa
ma nggo. A tasi. A si se hen. Imba kye
yi, uwanggo yo su unto ku nggo a ka
ma yo.
7 Ziza nggo, kakuma yi, ni kuma ku
da ki Biturr na abiga ma ba: ‘A so ku
ki imba ichi kuma nu Galili; imba ta
ko ku hi ma nabo, nâ ta si nggo a da
ki imba bari na ka ttu.’ ”
8 Aba ka huzzu nu ukru zhi ni
ibe i uko uhan yi. Ukpa ambarr ku
wri kpakpa. Aba si da ku undurr
inkindirr ima yi hen, nggo isisu ki ba.

Yesu huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala
(Matiyu 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[
9 Nggo Yesu à tasi ni gambre yi,
na azhibarr a imẹmẹ wa (nu ugo ku

‡ **15:38** *Upri nkru:* Unga nkru ku nggo u ga Unto ku Iwre Sha Kakami yi ki nanka na ankla anuma ka nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku. Ime ima i se nu Urushalima. Abachi à da di anu Yahuda ba a bu di gbyarr ku uwa asa nabo yo. § **15:38** *Nggarr:* Ima tsarr di ītttū ima yi bwu ki inta anko a ko na Abachi ku. Kye Ibraniya 9. * **16:1** *Anye a ihun ingba:* Uwama tsarr ikpanye, tuku ikru isisu ni ikye ssu nu ungo. Igri anye ima si nâ ta gri ugbyarr ku unkunkurr ki ihun ingba wre nggo na nga ni ibe yi ari.

azhibarr a isu wa), uwa huzzu mẹmẹ yi ku Maryamu nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han izhi ndanda itangba huzzu ku nggo.
10 Maryamu nggo zhi nu Magadala, kuma na ko ku da ba abangga ba nggo di ga ma. Aba so ri amarr na so yi.
11 Nggo, a wo di Yesu tasi; du Maryamu nggo zhi nu Magadala à hi ma, aba si kpanye ni da ima yi hen.

Yesu huzzu ku abiga ma aha ba (Luka 24:13-35)

12 Nu ugo ku meme, Yesu huzzu na ashishi numa nanka ku anishirr aha banu, a so zirr na anko na so zirr huzzu kuma ni ìgbù numa.
13 Aba ko ku da ku abiga ma abanu ba. Aba mi si kpanye hen.

Yesu huzzu ku awurr na yirr ba (Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

14 Ni ikikre yi, Yesu huzzu ku abiga ma awurr na yirr ba, nggo a so, na so ri ila. Uwa glo ba ni kà iyo isisurr ambarr yi, ni itsɨ kyekye ambarr yi nggo a si kpanye na abangga ba nggo hi uwa ni tasi yi hen.
15 Uwa da ba di, “Kuma yi ni ingbingbru yi wemi ku bre ku anishirr Ure ku wre ku Abachi ku.
16 Uwanggo nggo ta kpanye nu Ure ku wre ku, aba bi zzu ma na amasirr, Abachi ta kpa ma ttungo. Uwanggo nggo ta si kpanye nu Ure ku wre ku hen, ila ure ima yi i ta so ku ni itu ima sese.
17 Abangga ba nggo ti yo isisurr imbarr yi ni ingga ku, ingga ta nu ba ukyekye ku nggo: A ta han izhi ndanda huzzu ni isa mungga; na ta re ni irrirri ihẹhẹ, nggo a nise tsarr ba na yi.
18 Inkindirr ndanda si ta ki ba hen, ka ti vɨ ànìwǎ, ka ti so itsɨ. A ta sa ango ambarr ka na abi vri ba, aba ta wre.”

Yesu hun kuma nu unkplassu (Luka 24:50-53; Indu 1:9-11)

19 Nu ugo ku nggo Yesu re na ba, aba ba ma hun kuma nu unkplassu. Uwa ko ku so nu ungo ri ku Abachi ku.
20 Abiga ma ba kuma ko ku di bre Ure ku wre ku kago. Atiko wa so na undu na aba, na tsarr di ibre imbarr yi si jiji, zhi nu nggo a nu ba ukyekye ki na iki ikagri.]

Ure ku wre ku nggo Luka à charr Ure ku mẹmẹ

A si charr isa i undurr wanggo nggo à charr ungbamvu unggo ku hen. Ni ima mi, inta i si ni inkindirr yi nggo i tsarr di a su Luka uni ni ahun wa yo à charr ungbamvu ku Luka ku. Luka à na undu nu ure ku nggo abangga ba nggo a hi na ashishi ambarr ngga a da tuku aseki ka nggo a bre ni itu i Yesu nggo a ni so tsitsirr tuku undu ku nggo à na.

Ungbamvu ku Ure ku Iwre unggo ku u zirr bi nu ungbamvu ku Indu i Abi kuma na angu ku. Ure umbarr ku tuku nggo a ssu angbamvu akama a charr nggo a di inta i hi di a su unushirr uyirr nggo à charr angbamvu akama aha mi, na charr ku undurr uyiyirr uwama yo, Tiyofilo *(1:13)*.

Itu i ure i ungbamvu ku Luka ku i si ikpa ttungo i Yesu Kristi yi tuku inkindirr yi nggo à nga nye na yi. Ankla ka kye kakami ka nu ungbamvu ku a si *(19:9, 10)*.

Ungbamvu ku u tsarr ni ikikre yi di Yesu à ttu na tasi nggo abiga ba a so di nyarr na di surr ashishi di ukyekye ku Abachi ku bu nga ni tsarr ssu na ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ingri tuku imimarr lala i Yesu yi *1:1–2:52*
Izzu na amasirr tuku itsarr kye i Yesu yi *3:1–4:13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *4:14–9:50*
Undu ku Yesu ku na anko a ikuma nu Urushalima *9:51–19:27*
Undu ku Yesu nu Urushalima *19:28–20:47*
Ibre are ka inkindirr yi nggo i taka la ni ichi *21:1-38*
Ittu tuku itasi i Yesu yi *22:1–24:53*

1 Ingga chi uwa, ankpye Tiyofilo.
Anishirr shishemi a ka ta ukpa na charr aseki angga ka nggo Yesu à na ka, nggo a di so ni inta ba.
2 A charr aseki kama nggo inta i wo na angu ka abangga ba nggo a di ga ma, na hi na ashishi, zhi ni imẹmẹ yi, na bre surr ku anishirr ba.
3 Meme yo, ingga ji so kpi mi ni bre aseki ka we nggo a na zhi ni imẹmẹ yi, ni kye i ta wre ingga bu charr ku ùwà, ankpye Tiyofilo, aseki ka na chi na chi.
4 Ingga na meme wre ku ùwà bu hi da aseki akama namri nggo a charr ku ùwà na ka a sa ajiji.

A da ingri i Yohana uni zzu na amasirr wa

5 Ni ivi yi nggo Hirridu nggo su uttu unkpi wa nggo di gri anga ka Yahudiya ka, ugo numa à su unikye nggo a yo ma du Zakarriya. A zhi ni inkirr i abikye yi nggo a yo ba di Abija. A su uhanma a Aruna. Ayamba ama yo su Alisabatu. Uwa mi su uhanma a Aruna meme.
6 Zakarriya tuku Alisabatu, aba aha mi a zirr wre na ankẹ ka Abachi, na di kru isisu iba i Atiko yi namri. Na si jaku ni inkpi iyirr mi hen.
7 Alisabatu à su nu ukru. Aba aha mi a ka kuyi ba, ni ima yo aba so sama nu uvuvurr.
8 Na azhibarr numa nggo uwa a su ku abikye bu Abija ba undu umbarr, u Zakarriya nggo à so na undu ku unikye umaku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
9 A hla Zakarriya hihla mu nâ ta si nggo a di na na adu ambarr a abikye wa di a bu rri nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, ku tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi.
10 Nggo a so tu itu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, i so kparri nggo, abi nga ni barr Abachi ba shishemi so barr na ábì.
11 Mre, unitu a Abachi wa nggurr huzzu nu Zakarriya ku, na nga ni kukri na anga a ungo ri a akikre ka a so tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi.
12 Nggo Zakarriya sa ashishi na ku na ki wu, isisu ki ma.

13 Unitu wa à ddu ku di, “Zakarriya si ki isisu hen, Abachi à wo ibarr imuwa yi, uwami wa Alisabatu à ta ngri ku ùwà uvuvurr, ùwà ta yo ma du Yohana.
14 Ùwà ta se ni inyarr kakami ni itu ima yi, anishirr shishemi ta mẹ nyarr ni ingri ima yi.
15 A taka su unkpi na agẹ ka Atiko, na si taka so ahi ka inkindirr yi nggo di ki ihwa mremremu hen. Zhi ni ingri ima yi Izhi i Abachi yi taka rri so na ku.
16 A taka du anishirr bu Israila shishemi a kanga na Atiko Abachi ambarr wa ku.
17 Uwa yo ta su uwanggo taka nga kuchi, bari Atiko wa taka nga. Nggo à ti nga, uwa taka ni na undu nu ukyekye tuku izhi iyiyirr ima yo ni inggi yi nggo Iliya à na undu umaku na yi nggo. À na meme wre ku ka ni nggurr akiki bi na amumarr, ni taka ni na abi kà iwo ure ku Abachi ba ki anishirr azizi, nggo ta se na amarr ka ina wre, nâ ta sa anishirr ba Abachi. À ta du anishirr ssubi, na so kye anko a inga i Atiko yi.”
18 Zakarriya à zhi unitu wa di, “Ingga ta na kingginggi ni ta hi di ida muwa yi ta su jiji? Ingga nggo su uchuche mu, u ayamba mungga wa mi su uchuche mu meme.”
19 Unitu wa ddu ma di, “Ingga yo su Gabre, ingga di kri na agẹ ka Abachi. Uwa yo tu ingga nu Ure ku wre ku nga nu ùwà ku.
20 Nu nggo ùwà si kpanye nu ure ku nggo ingga da ku ùwà hen, ni ima yo, bazhi ziza ùwà taka di so ywiywimi, sa ni ure, kuma na azhibarr wa nggo ayamba muwa wa taka ngri uvuvurr wa. Wanggo yo si inkindirr yi nggo ùwà taka hi yi nu nggo ivi yi ti ma.”
21 Meme nggo, anishirr ba nggo a kri bi Zakarriya na ábì ka Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku a gru so ki isisu da a su ku anggi mu uwa à rri ku so gbami nu umi uki ku.
22 Zakarriya à huzzu nggo na re chankarr, anishirr ba a hi ni ima yo da Abachi à tsarr ma inkindirr nu Uki ku Ibarr ku. Ima yo du ma kye na so ki ba na ango, na so jinjirr mi.
23 Nggo ivi i undu i Zakarriya nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku i vu sarr, uwa kakuma ni iko.
24 Nu ugo ki ivi ima yi, Alisabatu ayamba ama wa hru ine, na di so ba nu uki mu ki ihwa ikywi.
25 Na da di, “Kye bari, ziza yo Atiko na ki ingga inkindirr inkpi inggi yi. Atiko tsarr ingga ikpanye ima yi ni ivi inggi yi. A ttu ishisha* glo ki ingga na anishirr ba!”

A da di a ta ngri Yesu

26 Nggo ine i Alisabatu yi ki ihwa itani, a Abachi tu unitu ama wa Gabre ni igbu nu Nazareti na anga ka Galili,
27 nu uva numa ku nggo a nise hi unuru kye, nggo a yo ma di Maryamu. Ugo numa nggo a yo ma di Isuhu, uwa yo à go ma. Ugo wa su uhanma a uttu Doda.
28 Unitu wa à nye na ku, na ku da ku di, “Ingga chi ùwà, ùwà nggo Abachi na wre ku ùwà kakami! Abachi se nu ùwà ku.”
29 Maryamu ki wu kakami, nggo a wo ichi ima yi, na so ri amarr ni itu i inkpi i ichi ima yi.
30 Unitu wa ddu ma di, “Maryamu si ki isisu hen, sa Abachi nggo à ta na wre ku ùwà kakami.
31 Uwa ta hru ine, ni ta ngri uvuvurr ni ta yo ma di Yesu.
32 Uvuvurr wa taka sa ankpye. Anishirr ta yo ma du Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa. Atiko Abachi taka ni du ma à ri ittu i ábáchí ma, uttu Doda.
33 Uwa yo taka su uttu a ahinhan bu Yakubu ba sese. Ittu ima yi taka sama ni ikikre.”
34 U Maryamu ddu unitu wa di, “Ingga ni su uva mu bari, unuru nise hi ingga kye, i ta na ki ngginggi ni si ki ingga meme?”
35 Unitu wa ka sa ku di si, “Izhi Iwre i Abachi yi mu i ta ji nu ùwà ku, ukyekye ku Abachi Unkpi Kakami wa

* **1:25** *Ishisha:* Na adu a ani Yahuda, a si inkindirr ishisha ayamba à bu sama ni ngri.

ta ni ttu ùwà kago. Uvuvurr wa nggo
ùwà ta ngri, a ta sa ni ìlà. Aba ta yo ma
du Uvuvurr a Abachi.
36 Kye, iwrimi Alisabatu, nggo a da
di à se nu ukru, à se ni ine ihwa itani
ziza, ni ichiche ima inggi yi.
37 Inkindirr sama nggo ka mri
Abachi ina."
38 U Maryamu ddu ma di, "Ingga su
ugarr a Atiko. Abachi bu na inkindirr
yi nggo iwre ku ni itu mungga, nâ ta si
nggo ùwà da." Unitu wa à ka ma du.

Maryamu gru kuma na Alisabatu ku

39 Ni ivi ima yi, i Maryamu gru
ssubi na narr kuma na Alisabatu ku
ni iko ima yi, ni ìgbù na agbre wa na
anga ka Yahudiya ka.
40 Nggo Maryamu a nggurr surr ni
iko i Zakarriya, na sa ashishi na Alis-
abatu ku, na chi ma.
41 Nggo Alisabatu wo ichi i
Maryamu yi, u uzuma wa nu umi ine
ku a ki wu, Izhi i Abachi yi mirri ku
Alisabatu nu ukpa.
42 Alisabatu da hantu di, "Ùwà yo sa
ayamba wa nggo Abachi yo ku ùwà
angu ka iwre mri amba ba namri.
Abachi yo ku Uvuvurr wa nggo ùwà
ta ngri ma angu ka iwre meme!
43 Angginggi du inkindirr inkpi ma
mi nga ni ingga ku, nggo uwa ayirr
a Atiko mungga wa gru nga ni ingga
ku?
44 Ankpa yirr nggo ingga wo ichi
muwa yi, u uvuvurr mungga wa nu
umi ine à gru ta inyarr.
45 Abachi yo ku ùwà angu ka iwre
nggo ùwà kpanye du ure ku Atiko ku
nggo a tu ba nu ùwà ku, bu si meme!"

Maryamu da usarr ki inyarr

46 Maryamu da di,
"Isisurr mungga yi ko nyarr ku Atiko.
47 Ingga nyarr ku Abachi nggo à
kpa ingga ttungo.
48 Ingga nggo si si inkindirr hen,
Abachi ssu ingga ugarr ama wa
hi.
Bazhi ziza, ùka ku anishirr namri
ta di yo ingga du ayamba wa
nggo Abachi yo ku angu ka
iwre,
49 nggo Abachi Unkpi wa, na ki
ingga inkindirr inkpi inggi yi.
Isa ima yi si iwre.
50 Nggo a se ni itito ni itu i abi kru isisu
ama ba,
bazhi nu ùka numa kuma nu
numa.
51 Abachi na ungo uma ukyekye ku
nà na undu unkpi.
A tse abi nggurr ankẹ kahre, na
abangga ba nggo di ri amarr
inkindirr inkpi na atu a am-
barr wa.
52 Abachi ddu atuttu ankpinkpi ji ni
imburr imbarr yi,
na gɨ abangga ba nggo si si
inkindirr hen gru.
53 Na nu abi ki iyo ba iki iwre
shishemi,
na du abu ungo ba kakuma na
ango aha.
54 A gri ure umaku nggo a da zu ku
ábáchí munta ba,
du uwa taka ni kye agarr ama ba
Israila, na ashishi ka itito.
55 Na kye Ibrayi na ahinhan ma ba
na ashishi ka itito ase na ase nâ
ta si nggo a ka da zu ku ábáchí
munta wa ba!"
56 U Maryamu so ni Alisabatu
iwrima wa ku ki ihwa itarr bari na
kakuma ni iko nu Nazareti.

Ingri i Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa

57 Nggo ivi i ingri yi nga ku Alis-
abatu, uwa ngri uvuvurr unuru.
58 Abi girr ama ba na amla ma ba a
wo inkindirr inkpi i itito ima yi nggo
Atiko na ku Alisabatu na zi ma inyarr.
59 Nggo uvuvurr wa à ki ivi itan-
darr ni ingri, aba nga ni yo ku iji, na
gru so ri amarr ka yo ku isa i aki yi du
Zakarriya.
60 Ayirr wa kisa na da di, "Iya! A ta
yo ma du Yohana."
61 Aba a kisa ku di, "Umlama numa
à si ri Yohana hen."
62 Aba zhi aki wa na ango di a bu yo
uvuvurr wa du unggonggo.
63 U Zakarriya da ba na ango di a
bu gri ku uwa inkindirr numa nggo
uwa ta charr na yi. Nggo a gri ku na
yi, uwa kpa yi na charr di, "Isa ima yi

ri Yohana.” Aba kukri na so vu angu gri.
64 Na ankpu yirr, irrirri ima yi
gbuddu ku, uwa gru so re na ba, na
so nyarr ku Abachi.
65 Isisu ki abi girr ama ba, anishirr
ba gru ku di bre are akama kago ni
ìgbù i agbre yi na anga ka Yahudiya
ka.
66 Nggo anishirr ba wo ure kuma na
gru so ta amarr ni itu yi na so bi zhi di,
“Uvuvurr wama taka sa angginggi?”
Nggo a hi ungo ku Abachi ku u se ku
ni itu.

Zakarriya nyarr ku Abachi

67 Izhi yi Abachi yi mirri ku Zakar-
riya aki a Yohana wa, uwa gru so da
ure zu di:
68 “Di inta nyarr ku Atiko Abachi a ani
Israila!
Nggo a nga nye zi anishirr ama
ba na ddu ba ttungo.
69 Nggo a ni inta uni kpa ttungo unkpi,
zhi nu uga ku Doda ugarr ama
wa.
70 Nâ ta si nggo Abachi à da zu na
angu ka abi kpa are ama abi
wre ba ngbangbamu.
71 Na da du uwa taka ni kpa inta
ttungo nu ungo ku abi kà inta
ba,
abangga ba nggo sa abi karr inta.
72 Na da zizo du uwa taka kye ábáchí
munta ba na ashishi ka itito,
na ssu ishi azhi iwre ima yi hi.
73 Ishi azhi yi nggo à da zu ku ábáchí
munta wa Ibrayi,
74 du uwa taka ni ddu inta ttungo na
ango ka abi karr inta ba,
di inta ga ma sa ni isisu,
75 ni si ni isisurr i iwre ni izirr zizi na
agẹ ka Abachi nggo inta ti so ni
ingbingbru inggi yi.
76 “Uzumu, à ta yo ùwà ki uni kpa are
a Abachi Unkpi Kakami wa.
Ùwà yo ta kuchi ku Atiko ku bi na
anko wa ssubi ku.
77 Ùwà yo ta ku bre ku anishirr da
Abachi ta nggurr ila ure im-
barr yi zhi,
na kpa ba ttungo.
78 Itito i Abachi yi si shishemi.
Ima yo du ma ni inta uni kpa
ttungo wa, nggo si nâ ta si anza
ambre wa nggo la zhi nu un-
kplassu ji nga ni inta ba.
79 Na la ku abi so ni ibwu ba
tuku abi so ywhiywhirr ni ittu,
na ta tsarr inta anko a isu isisurr.”
80 Uvuvurr wa furr ki unkpi, na tsi
kyekye ni Izhi i Abachi yi, na gru ku
di so na ankpuji, kuma ni ivi yi nggo
a nggurr huzzu ku anishirr bu Israila
ba.

2

Ingri i Yesu (Matiyu 1:18-25)

1 Ni ivi yi nggo uttu unkpi wa nggo
a ri Kayisa Agostu à gri anga ka Roma
ka, na da di a bu bre anishirr ba nggo
uwa so gri ba nggo namri.
2 (Uwama yo si ibre anishirr imẹmẹ
yi na ase ka nggo Kwirrinu à su ugona
nu Sirriya.)
3 Anishirr ba we à so kuma ni igbu
imbarr yi, di bu ku charr asa ambarr
wa.
4 Isuhu a di so nu Nazareti na anga
ka Galili ka, na gru kuma meme na
anga ka Yahudiya ni igbu a Doda wa,
nggo a yo ma du Betalami, nggo uwa
mi su uhanma a uttu Doda.
5 Isuhu à gru kuma ni icharr yi nggo
na gri Maryamu, uva wa nggo à go
ma ta garr. Uwa à se ni ine i ko ma
ku ingri.
6 Nggo aba se nabo, ivi ingri yi ma
ku.
7 Uwa ngri uvuvurr ama ni imẹmẹ
wa, unuru, na nyarr ma ttu nạ
angbanja iki na ka ma yo nu ungblo.
A si hi uki ni iko ikpa abichirr yo hen.

Abi ho ba tuku abitu ba Abachi ba

8 Na anga kama abi ho aminta banu
a kurr ywhiywhirr nabo, na so gbye
aminta ambarr ba ni ibittu.
9 Unitu a Atiko wa à nga na ba.
Inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi
ku u ji nga na ba, abubo wa la zanzarr
kago ba, isisu ki ba.
10 Unitu wa da ba di, “Imba si kru
isisu hen! Ingga gri ki imba Ure ku
wre ku, ure ku nggo anishirr we ta
mẹ nyarr kakami na ku.

11 Kye! Ari a ngri ki imba Uni kpa
ttungo nu Betalami, igbu a uttu Doda
wa. Uni kpa ttungo wa yo su Kristi,
Atiko wa.
12 Inkindirr yi nggo ta ku tsarr
imba na ku inggi si di, imba ta ku hi
ba a nyarr uvuvurr na angbanja iki
na ka ma yo nu ungblo."
13 Mre, abitu ba Abachi shishemi
nu unkplassu a nggurr huzzu ni ng-
gurr bi nu unitu wa nggo ku, na so ru
ku Abachi asarr da di,
14 "Di inta nyarr ni gbyarr ku Abachi
asa, nggo sa ankpye nu un-
kplassu,
du anishirr ba ni imimi nggo
Abachi kpanye na ba, a bu so ni
isu isisurr."
15 Nggo abitu ba Abachi ba ka hun
kuma nu unkplassu, abi ho aminta ba
gru so da ni ikpa di, "Di inta kuma
nu Betalami, ku kye inkindirr inggi
yi nggo la nabo, nggo Atiko wa da ki
inta."
16 Na gru korrmi kuma, na ku hi
Maryamu tuku Isuhu ndo nu uvu-
vurr wa, aba ka ma yo nu ungblo.
17 Nggo a ko ku hi uvuvurr wa, na
bre are ka kago nggo unitu wa da ba
ni itu ima yi.
18 Abangga ba nggo wo are ka
namri, nggo abi ho aminta ba a da, a
ku ayisurr, na aseki ka nggo a da ba.
19 U Maryamu gri aseki angga ka
we ni isisurr ima, na so di ri amarr na
atu ambarr wa.
20 Nggo abi ho aminta ba so
kakuma, na so di gbyarr ku Abachi
asa ga anko ku inkindirr yi nggo aba
wo na ku hi, i si meme yo nâ ta si nggo
a da ba.

A gri Yesu kuma nu Uki unkpi ku barr Abachi ku

21 Na azhibarr a utandarr wa, aba
yo ku iji, na du ku isa di, Yesu. Uwa
yo si isa yi nggo unitu a Abachi wa da
ba, nggo a nise hru ine ima yi.
22 Nggo Maryamu à su ukpa ku in-
gri ku kre, nâ ta si nggo Are ka Musa
a da ba, Isuhu tuku Maryamu a ba
uvuvurr wa na kuma nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku nu Urushalima ko
ku na ma nu Atiko,
23 (nâ ta si nggo i kurr ni charr na
Are ka Atiko ka di, "Nggo ayamba
ti ngri, uvuvurr ni imẹmẹ nggo su
uvuvurr unuru, aba ta gri ma ku nu
Abachi.")
24 Aba kuma nu Urushalima, na ko
ku na uvuvurr wa nu Abachi, na to ku
Abachi aseki ka, nâ ta si nggo i kurr ni
icharr nu angbamvu ka Are ka Atiko
ka. Aseki ka nggo a di to na ka aka
ngga su ananddu aha, ka amumarr
aminche aha.
25 Ugo numa nu Urushalima nggo a
yo ma di Simiyo, a su unushirr uzizi
na di kru isisu i Abachi, na su uyirr nu
umi ku abi gbye anko a uni kpa Israila
ttungo wa. Izhi Iwre i Abachi yi se na
ku.
26 Izhi Iwre i Abachi yi a ka tsarr
ma da à si ta ttu hen, à taka hi Kristi
a Abachi wa ni nga yi bari.
27 Izhi i Abachi yi gri Simiyo rri
kuma nu umi ku urẹ ku Uki Un-
kpi ku Ibarr Abachi ku. Isuhu tuku
Maryamu a gri uvuvurr wa Yesu na
rri kuma nu umi ku urẹ ku Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, nâ ta si nggo iba i
Are ka Musa ka da.
28 Simiyo kpa uvuvurr wa gri na
ango na gbyarr ku Abachi asa da di:
29 "Zizami, Atiko, ùwà na inkindirr yi
nggo ùwà da zu.
Meme nggo, ùwà bu du ingga
ugarr muwa wa kuma ni
isisurr iyirr, nâ ta si nggo ùwà
da zu.
30 Ingga hi Uni kpa inta ttungo wa na
ashishi mungga aha,
31 nggo ùwà na ma ssubi na
ashishi ka anishirr we.
32 Uwa yo taka su ku anishirr ba nggo
si si anu Yahuda hen uru ku
kye anko ku
na taka gri inyarr nga ku an-
ishirr ama ba Israila."
33 Isuhu tuku Maryamu a vu ankẹ
gri ni inkindirr yi nggo a wo ma ni ko
da ni itu i uvuvurr yi.
34 Simiyo yo ba angu ka iwre, na
da ku Maryamu, ayirr a uvuvurr wa
di: "Uwanggo su uvuvurr wanggo
Abachi hla nggo. À ta du anishirr
banu bu Israila ba kuhre, na ta gị

abanu gru kakami. Uwa yo ta si itsarr i Abachi yi nggo anishirr ta re ndanda ni itu ima yi.
35 Uwa yo ta gri amarr ka nggo sharri ni isisurr i anishirr huzzu. Nu ùwà ku, ùwà ta vri isisurr kakami, ivri isisurr muwa yi ta si nâ ta si nggo a nggarr isisurr unushirr na anji."
36 Ayamba numa nggo su uni kpa are, a yo ma di Ana. A su uva a Fanuwe, na zhi nu uga ku Asherr. A su uchuche ayamba, nggo a so ase tangba yo tuku uruma wa, u unuru wa ttu.
37 Bazhi ni ima mu, uwa di rri so na ako ka, ziza à ki ase iso tandarr na anẹ (84), na di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ttuttumi na azhi ni ibittu, uwa di barr Abachi ni ivu angu.
38 Na ankpu ayirr ama wa, uwa mi nga na anu Isuhu ba tuku Maryamu, ni nyarr ku Abachi, na da ure ni itu i uvuvurr wa na abangga ba nggo so kye anko wa nggo Abachi taka ni kpa Urushalima ttungo nggo.

A ka ka kuma nu Nazareti

39 Nggo Isuhu tuku Maryamu a ku kre ina inkindirr yi nggo iba i Atiko yi i da ba nggo, na kasarr kakuma ni igbu ambarr wa nu Nazareti na anga ka Galili ka.
40 Uvuvurr wa furr nà na ki ukyekye ni ihi i Abachi yi. Abachi kpanye na ku, na yo ku angu ka iwre.

Yesu re na abitsarr ba ba

41 Na ase na ase akiki bu Yesu ba di kuma nu Urushalima ku di na Iga i Ivu Sarr yi.
42 Nggo Yesu si na ase wurr na aha, akiki ma ba gri ma na ko ni iga yi, nâ ta si nggo iba yi tsarr ba.
43 Nggo iga yi i kre, anaki ba gru ko kuma ni iko, u uvuvurr wa Yesu ka kukri nu Urushalima. Anaki ba si hi hen.
44 A kye da à se nu umi ku anishirr ba nggo so kakuma ni iko. Nggo à zirr ku azhi bari na gru so zha ma nu umi ku amla ma ba na akpikpa ambarr ba.
45 Nggo a zha ma chankarr na kakuma nu Urushalima ko i zha ma nabo.
46 Nggo a zha ma ki ivi itarr na ko ku hi ma nu urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa rri so na abitsarr ba ba, na so shirr ba atu, na so bu zhi ba are.
47 Anishirr ba nggo so wo ma, a ku ayisurr ku ihi ima yi, tuku nggo a so sa ba are ka.
48 Nggo anaki ba hi ma, na ku ayisurr. Ayirr wa zhi ma di, "Uvuvurr, ùwà na ki inta uwama sa angginggi? Inta tuku aki muwa ko zha ùwà kakami."
49 Uwa zhi ba di, "Imba di zha ingga na angginggi? Imba si hi i si meme yo ingga bu so ni iko i Aki mungga yi hen?"
50 Aba si hi inkindirr yi nggo à so da ba hen.
51 Yesu gru ga ba kuma nu Nazareti, na di wo ba ure. Ayirr wa so di vu aseki kama zu ni isisurr ima.
52 U Yesu furr ni ikye hi, nu ukpa ukyekye. Abachi nyarr ma, a anishirr mi nyarr ma meme.

3

Ure ku wre na angu ka Yohana uni zzu na amasirr wa
(Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Yohana 1:19-28)

1 A si ni ise iwurr ni kywi (15) i ittu i Uttu unkpi wa nggo a yo ma du Tiberriyosi Siza, ni ivi ima yi u Pontu Bilatu nggo a su ugona nu Yahudiya. U Hirridu nggo so gri anga ka Galili ka, uzayirr wa Filibu nggo so gri anga ka Ituriya ka tuku anga a Trakoniti. Lisaniya nggo à so gri Abilene.
2 Ni ivi ima yo, anu Anasi ngga tuku Kayafa a si abikye ankpinkpi ba. Ni ivi ima yo zizo, Abachi re nu Yohana uvuvurr a Zakarriya wa, nu ankpuji wa.
3 Yohana gru di zirr kago anga ka inyi nu Joda wa, na di da ku anishirr ba ure ku Abachi di, "Imba bu kasarr ni ila ure imba yi ni di ingga zzu imba na amasirr, da wre ku Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi."

4 Nâ ta si nggo a charr nu ung-
bamvu ku uni kpa are wa Ishaya da
di:
“Undurr so hantu na ankpuji wa,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre
ku uzirr.
5 A ta turr imimi surr ttu adduddu,
na ta korr iga inki na agbre ki
nggi.
Na ta na anko ka nggo a kachi ki ntto,
na ta na anko ki klon.
6 Anishirr namri ta hi ukyekye ku
ikpa anishirr ttungo i Abachi
yi!’ ”*
7 Akpa anishirr gru nga ni Yohana
ku, di a bu zzu ba na amasirr, uwa
ddu ba di, “Imba inkirr i andanda
ànìwǎ! Unggonggo da ki imba di imba
bu kru huzzu nu uje ku nggo Abachi
ta turr nga ki imba?
8 Ziza, imba bu na iki yi nggo i ta
tsarr di imba kasarr ni ila ure imba
yi. Ni si gru so da na akpambirr di,
‘Ibrayi nggo sa Aki munta’ hen. Ingga
da ki imba, Abachi se nu ukyekye ku
nggo ka ka angbinta angga ka kasarr
kì ku Ibrayi ahinhan ma!
9 Ibre amu i Abachi yi ku abi la ure
ba i ta si nâ ta si nggo a ka iwra nggi
nu uzhizhi ku unkunkurr ba. Meme
nggo, unkunkurr ku nggo u si klo
inkpinkpo iwre hen, aba a ta tse ku ta
yo, na ta sarr ku tu nu uru.”
10 Anishirr ba zhi ma di, “Meme
nggo, inta bu na sa angginggi?”
11 Uwa ddu ba di, “Uwanggo nggo
ti se ni inkinkru iha, uwa bu ba ayirr
ka nu undurr wa nggo sa na ka.
Uwanggo nggo ti se ni ila, uwa bu sha
nu undurr wa nggo sa na yi.”
12 Abi kpa inklo imimi banu nga
di a bu ni zzu ba na amasirr, na ni
zhi ma da di, “Unitsarr, inta ta na sa
angginggi?”
13 Uwa ddu ba di, “Imba bu si kpa
mri inkindirr yi nggo a di imba bu ku
kpa hen.”
14 Abi ta iku banu gru nga na ku
meme ni zhi ma di, “Inta mi na? Inta
bu na ki ngginggi?”
Uwa ddu ba di, “Si kpa inklo nu
undurr ku nu ungbrengbre hen, ka
vu undurr ni imu mi hen. Meme
imba bu korr angba ni inkindirr yi
nggo a di han imba.”
15 Anishirr a so di kye anko a uni
kpa ba ttungo wa, abanu gru so ta
amarr di mi Yohana yo su Kristi wa.
16 Yohana ddu ba wemi di, “Ingga
zzu imba na amasirr. Undurr numa
so nga nggo a mri ingga. Ingga si ma
ni kuklo ni ddu ku anggakpaza ama
ka hen. A ta ni zzu imba ni Izhi Iwre
yi tuku uru.
17 A gri umumu ku ze ikiri umaku,
nggo ta ni hwa ikiri yi, na ta vu izizi
yi ku surr ni iwurr, na ta vu intinturr
yi surr nu uru ku nggo u si di ka zhi
hen.”
18 Yohana se na anko shishemi
nggo à di bre ba Ure ku wre ku da
anishirr ba bu kpa ku.
19 Yohana à glo uttu Hirridu, nggo à
garr Hirridiya, ayamba a uzayirr wa,
nà na aseki numa ndanda shishemi.
20 Uttu Hirridu wa a na inkindirr
numa ndanda zizo, nggo a yo Yohana
nu uki ku harr.

Izzu na amasirr i Yesu yi (Matiyu 3:13-17; Marrku 1:9-11)

21 Nggo à so zzu anishirr ba na
amasirr, na zzu Yesu meme. Nggo
Yesu à so barr, unkplassu ku bwu,
22 Izhi Iwre yi, zzu nâ ta si anddu,
i ji ni kuso ku. Aba wo ukorr zhi nu
unkplassu da di, “Ùwà yo su Uzumu
wa, nggo ingga korr angba nu ùwà ku
kakami.”

Ábáchí ma bi Yesu ba (Matiyu 1:1-17)

23 Yesu à vu undu umaku nggo, na
se na ase iso itarr. Anishirr ba yo ma
du uvuvurr a Isuhu,
nggo su uvuvurr† a Heli.
24 Heli su uvuvurr a Matati.
Matati su uvuvurr a Levi. U Levi su
uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Janayi. U
Janayi su uvuvurr a Isuhu.

* **3:6** Kye zizo *Ishaya 40:3-5.* † **3:23** *Uvuvurr:* Ni ibre amla ba nggo a ka kɨ ba, ani Yahuda a ti da di uvuvurr unuru nggo uwa si uhunhan ka imla i tanko mu.

25 Isuhu su uvuvurr a Matataya. U
Matataya su uvuvurr a Emo.
Emo su uvuvurr a Nahumu. U
Nahumu su uvuvurr a Esili.
Esili su uvuvurr a Nagayi.
26 U Nagayi su uvuvurr a Mati.
Mati su uvuvurr a Matataya. U
Matataya su uvuvurr a Seme.
Seme su uvuvurr a Jose. U Jose su
uvuvurr a Joda.
27 U Joda su uvuvurr a Jowana. U
Jowana su uvuvurr a Resa.
U Resa su uvuvurr a Zerrubabe. U
Zerrubabe su uvuvurr a Sheyali-
tiye.
U Sheyalitiye su uvuvurr a Nerri.
28 U Nerri su uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Adi. Adi su
uvuvurr a Kosamu.
Kosamu su uvuvurr a Elimada. U
Elimada su uvuvurr a Err.
29 Err su uvuvurr a Joshuwa. U
Joshuwa su uvuvurr a Eliyeza.
Eliyeza su uvuvurr a Jorrimu. U
Jorrimu su uvuvurr a Matati.
U Matati su uvuvurr a Levi.
30 U Levi su uvuvurr a Simiyo.
U Simiyo su uvuvurr a Yahuda. U
Yahuda su uvuvurr a Isuhu.
Isuhu su uvuvurr a Jonamu. U
Jonamu su uvuvurr a Eliyaki.
31 Eliyaki su uvuvurr a Meleya. U
Meleya su uvuvurr a Mena.
U Mena su uvuvurr a Matata. U
Matata su uvuvurr a Nata.
U Nata su uvuvurr a Doda.
32 U Doda su uvuvurr a Jesi.
U Jesi su uvuvurr a Obedi. Obedi su
uvuvurr a Bowazi.
U Bowazi su uvuvurr a Salimo. U
Salimo su uvuvurr a Nashoni.
33 U Nashoni su uvuvurr a Ami-
nada.
Aminada su uvuvurr a Adimini.
Adimini su uvuvurr a Ani.
Ani su uvuvurr a Hezroni. Hezroni
su uvuvurr a Perrezi.
U Perrezi su uvuvurr a Yahuda.
34 U Yahuda su uvuvurr a Yakubu.
U Yakubu su uvuvurr a Ishaku.
Ishaku su uvuvurr a Ibrayi.
Ibrayi su uvuvurr a Terra. U Terra
su uvuvurr a Naho.
35 U Naho su uvuvurr a Serrugu. U
Serrugu su uvuvurr a Rewu.
U Rewu su uvuvurr a Pelegi. U
Pelegi su uvuvurr a Eberr.
Eberr su uvuvurr a Shela.
36 U Shela su uvuvurr a Keyina.
U Keyina su uvuvurr a Afakadi.
Afakadi su uvuvurr a Shemu.
U Shemu su uvuvurr a Nuhu. U
Nuhu su uvuvurr a Lameki.
37 U Lameki su uvuvurr a Metusela.
U Metusela su uvuvurr a Inoki.
Inoki su uvuvurr a Jarredi. U
Jarredi su uvuvurr a Mahalale.
U Mahalale su uvuvurr a Kenani.
38 U Kenani su uvuvurr a Enoshi.
Enoshi su uvuvurr a Seti. U Seti su
uvuvurr a Adamu.
Adamu su uvuvurr a Abachi.

4

Itsarr Yesu kye
(Matiyu 4:1-11; Marrku 1:12-13)

1 Nggo Yesu kazhi ni inyi nu Joda
wa, Izhi Iwre i Abachi yi i ssu ku nu
ukpa. Izhi yi gri ma ni rri kuma na
ankpuji.
2 Nggo Umimi wa ku tsarr ma kye
ki ivi iso inẹ (40). Ni ivi ima, uwa si di
ri inkindirr hen, iyo ki ma kakami.
3 Umimi wa da ku di, “Ùwà ti du ùwà
su Uvuvurr a Abachi, ùwà ka ingbinta
inggi yi kaki unfonfo.”
4 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku
Abachi ku da di, ‘À si si ila inggi na
nkpama unushirr ta ri na so tsitsirr
hen.’* ”
5 Umimi wa ba Yesu gri kuma ni itu
i igbre numa na tsarr ma ittu ingbing-
bru yi we.
6 Na ddu ma di, “Ingga ta nu ùwà
ittu, nu ukyekye tuku iwre imbarr yi
namri. A ka ni ingga aseki akama
namri ba. Undurr wa nggo isisurr
mungga ti kpanye na ku, ingga ta nu
ma na ka.
7 Iki inggi yi ta si imuwa namri,
nu nggo ùwà ti kuttu ni ni ingga
inkpinkpye.”
8 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku
Abachi ku da di, ‘Ùwà bu kuttu ku
Atiko nggo sa Abachi muwa ni ga uwa
yo na nkpama!’ ”

* **4:4** Kye zizo *Are Ka Zizo 8:3.*

9 Umimi wa ba ma na kuma nu
Urushalima, na gri ma ku sa ni ituki
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu
ma di, “Ùwà ti du ùwà su Uvuvurr a
Abachi ùwà tu ji zhi ni inggya di ingga
kye.
10 Ungbamvu ku Abachi ku mi da
di:
“ ‘Abachi ta tu abitu ama ba
du ba ni ko ùwà kpa.†
11 Abitu ba ta gɨ ùwà na ango ambarr
ka,
na si ta du ùwà ngri uza ni
angbinta hen.’ ”‡
12 Yesu à ka sa ku di, “Ungbamvu ku
Abachi ku u da di, ‘Si tsarr Atiko wa
nggo si Abachi muwa kye hen.’§ ”
13 Nggo Umimi wa tsarr Yesu kye
na anko ka ngga ka wemi, na ka ma
bi azhibarr numa nggo uwa ti ka hi
anko.

Yesu vu undu umaku nu Galili
(Matiyu 4:12-17; Marrku 1:14-15)

14 Mre Yesu kanga nu Galili,
ukyekye ku Izhi yi Iwre ku u se na
ku. Anishirr ba wo ure ni itu ima yi
kago na anga ama wa.
15 Yesu tsarr ba na Aki ka Issubi ka,
anishirr ba wemi gbyarr ku asa.

A kà Yesu anu Nazareti
(Matiyu 13:53-58; Marrku 6:1-6)

16 Yesu kuma nu Nazareti nggo à
furr. Na Azhibarr a Isu wa, Yesu
kuma nu Uki ki Issubi ku, nggo a di na
meme zhe mu. Na ku gru kri na ta bre
nu Ungbamvu ku Abachi ku.
17 Aba ba ungbamvu ku Ishaya, uni
kpa are wa, nu ma. Uwa bwu ku na
hi unto ku nggo a charr di:
18 “Izhi Iwre i Abachi yi i se ni ingga
ku,
ima yo du Abachi hla ingga
di ingga bu ku da ku anishirr bi
iha ba Ure ku wre ku.
Abachi tu ingga di ingga bu ku ddu
abi kri ni iharr ttungo,
ni du aba akreshishi ba a hi
abubo,*
ni ku ddu abangga ba nggo a so ni
itsutsarr ttungo,†
19 ni da ba di ivi iyo i nga ba, nggo
Atiko ta ni ddu anishirr ama ba
ttungo.”‡
20 Yesu chi ungbamvu ku, na ka ku
nu unu undu wa nu uki ki issubi ku,
na ji so. Anishirr ba tsatsarr nu umi
ku uki ki issubi ku so surr ku ashishi,
21 uwa à da ba di, “Ari yo, ankpi are
angga ka nggo imba i wo nggo ingga
bre, a si are jiji.”
22 Aba wemi nggo a wo ma a bre
are zizi ni itu ima yi, na so ku ayisurr
na ankpi are ka nggo a bre ka, na da
di, “Uwanggo si su uvuvurr a Isuhu
hen?”
23 Yesu ddu ba di, “Ingga hi di imba
ta da ki ingga assurre nggo wa di,
‘Unifu, fu itu muwa.’ Imba ta da ki
ingga di aseki ka nggo ingga i na ka nu
Kapanahu ingga bu na ka ni inggya ni
igbu mungga wa meme.”
24 Yesu da ba zizo di, “Ingga so da ki
imba di, ‘A si di kye uni kpa are ssu nu
ungo ni igbu ama hen.’
25 Imba wo ingga yi, amba ba ako
a garrza ni Israila na ase ka Iliya, uni
kpa are wa, nggo a so sama na ahru ki
ase tarr ni ihwa itani. Iyo i ki kakami
kago na anga ka ma.
26 Abachi si turr Iliya ko nu unuma
nu umi ku amba ba ako ba ni Israila
hen, na turr ma ko na ayamba na ako
numa ku nu Zarrefa na anga ka Sido.
27 Anishirr shishemi ni Israila so ki
iha ni ishi ni ivi i Ilisha uni kpa are
wa, uyirr mi nu umi umbarr ku si
wre hen, uwa su Nama anu Sirriya,
nggo Abachi du ma wre.”
28 Akpa anishirr wa nggo a rri so
nu uki ki issubi ku anu Yahuda ku
a wo ure ku Yesu ukuma na ki unfu
kakami na ku.
29 Na turr gru gba Yesu huzzu ni
igbu wa. Na gri ma hun ko na anga
yirr a igbre nu Nazareti wa, da aba ta
ku turr ma ji ni itu igbre yi wre ku a
bu ji ku ttu.
30 Uwa ku gbuddu na angu ambarr
ka na rri ba nu umi umbarr ku na
kuma na ka ba du nabo.

---

† **4:10** Kye zizo *Asarr 91:11.* ‡ **4:11** Kye zizo *Asarr 91:12.* § **4:12** Kye zizo *Are Ka Zizo 6:16.* * **4:18** Kye zizo *Ishaya 61:1.* † **4:18** Kye zizo *Ishaya 58:6.* ‡ **4:19** Kye zizo *Ishaya 61:2.*

Ugo ni izhi ndanda wa wre (Marrku 1:21-28)

31 Nabo, Yesu kakuma nu Kapanahu, igbu numa na anga ka Galili, na ku di tsarr anishirr ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa.
32 Aba ku ayisurr ni itsarr ima yi, nggo à re kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye nu ure wa.
33 Ugo numa nggo a se ni izhi ndanda, na rri so na ba nu uki ki issubi ku, na gru re hantu di,
34 "E-e! Yesu anu Nazareti, ùwà zha sa angginggi ni inta ba? Ùwà nga i ngɨ inta mu ki? Ingga hi ùwà! Ùwà yo su Unushirr uni Iwre a Abachi wa!"
35 Yesu nggarr ito ni izhi yi ku di, "Ba ttungo, ni huzzu ku ugo wa!" Izhi ndanda yi ba ugo wa gri ni nggurr, ni huzzu kuma, uwa si ngri ukpa hen.
36 Anishirr ba vu angu gri na so ddu ikpa di, "Uwanggo sa angginggi? Ugo nggo wa re kyekye mi na anazhi ndanda ba ba, aba huzzu!"
37 Ure ki Yesu ku u bwa kago na anga ama wa.

Yesu du anishirr shishemi a wre (Matiyu 8:14-17; Marrku 1:29-34)

38 Yesu huzzu nu uki ki issubi ku na kuma ni iko yi Sima. Ayimbarr a Sima wa à vri kakami na rri kurr nu uki, aba da ku Yesu.
39 I Yesu rri ku kukri nu unddu ku abubo a kurr wa, na ddu ivri yi di i bu huzzu ku. Ivri yi huzzu ku jiji. Uwa gru na zzu ba ila.
40 Ni ingbahru, abangga ba nggo se na abi vri na nkanka a gri ba nga na agẹ ka Yesu, uwa ni sa ungo na ba, aba wre namri.
41 Izhi ndanda yi huzzu ku anishirr shishemi meme ni da di, "Ùwà yo su Uvuvurr a Abachi wa!" Yesu nggarr ito na ba, na han ba ni re yi, nu nggo aba mi hi du uwa yo su Kristi wa.

Yesu da ure ku Abachi ku na aki ka issubi ka (Marrku 1:35-39)

42 Na ambre bwu, i Yesu à huzzu nu umi igbu ku, na kuma nu unto ku nggo kurr ywiywimi. Anishirr ba gru di zha ma, na ku hi ma, na da aba ta han ma ni kuma yi.
43 Uwa ddu ba di, "Ingga ta ku da Ure ku Abachi ku ni igbu numa yi meme, ima yo gri ingga nga."
44 Na gru kuma di bre ba ure ku Abachi ku kago na aki ka issubi ka, na anga ka Yahudiya ka.

5

Yesu yo abiga bi mẹmẹ ba (Matiyu 4:18-22; Marrku 1:16-20)

1 Azhibarr numa nggo Yesu kri nu unddu ku inyi nu Genesareti wa, anishirr shishemi a bi na ku, di aba ta wo ure ku Abachi ku.
2 Uwa à hi iddu iha kri nu unddu amasirr ku, nggo abi vɨ ikikla ba a ka yi zu na ko ngla azhizhi ambarr ka.
3 Yesu mirri nu uddu uyirr ku nggo su ku Sima,* na da ku Sima di a bu gburr rri ni inyi wa ntsɨ, Yesu rri so nu uddu ku na so tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku.
4 Nggo a re kre ba, na ddu Sima di, "Turr uddu ku chi rri ko na amasirr a ita wa, ùwà nu ukpami wa imba surr azhizhi ka ni vɨ yi."
5 Sima da di, "Ankpye, inta gri undu zhi ni ibittu mu, ni si vu inkindirr hen. Ingga ta yo, nggo ùwà da."
6 Aba surr azhizhi ka, na vu ikikla shishemi, nggo azhizhi ka ki ywhiywhirr tsi hre.
7 Nggo aba yo abi girr ambarr ba nu uddu numa di a bu ni zi aba. Aba ni vɨ ssu ni iddu yi ha mi, nggo iddu yi ta ko ji zhi na amasirr wa.
8 Sima Biturr hi inkindirr ima yi na, ji kuttu na agbuzzu ka Yesu, na di, "Chi share ni ingga ku, Atiko! Ingga si ni ila ure mu!"
9 A da meme nggo, aba wemi ku ayisurr na akpa ikikla wa nggo a vɨ.
10 Akpukpa ma bu Sima ba, ani Yakubu tuku Yohana, amumarr bu Zabadi ba, aba mi a ku ayisurr meme.

Yesu ddu Sima di, "Si di isisu ki ùwà hen. Bazhi ziza nggo, ùwà taka di vɨ anishirr."

* **5:3** *Sima:* Isa unuma i Sima yi i ri Biturr.

11 A turr iddu yi ku zu nu unddu
inyi ku, na ka aseki imbarr ka du
namri, na ga Yesu.

Yesu du ugo ni ishi numa a wre (Matiyu 8:1-4; Marrku 1:40-45)

12 Nggo Yesu ni se ni igbu numa wa,
ugo numa se nabo nggo si uni lo ishi.
Nggo à hi Yesu, na ji kuttu ni imimi
na barr Yesu di, “Atiko, ùwà ta kpanye
ùwà di ingga wre!”
13 Yesu sa ungo na ku na da di,
“Ingga kpanye! Ziza ùwà wre ba!”
Ankpu ayirr, ishi yi huzzu ku ugo wa.
14 Yesu gba ku utu di, “Si da ku
undurr hen. Gri itu muwa ku tsarr
unikye† wa, ni to ito yi nggo Musa à
da, wre ku anishirr bi hi du ùwà wre
ba.”
15 Nu nggo Yesu gba ku ugo wa utu
mi, ure kuma ka ni bwa kago na anga
ma wa mri ngbangba yi. Anishirr
shishemi a nga ni wo ma, na ka bu
wre ni ivri imbarr yi.
16 Yesu à di gru kuma ku barr na
ankpa ma nu unto ku nggo su ywi.

Yesu du ugo wa nggo ukpa ku ttu ywi a wre (Matiyu 9:1-8; Marrku 2:1-12)

17 A si na azhibarr numa nggo Yesu
so tsarr anishirr ba, anu Farrisi ba
na abitsarr Are banu a so nabo. A
zhi ni igbu yi kago nu Galili tuku
Yahudiya, abanu ba a zhi nu Urushal-
ima. Ukyekye ku Abachi ku rri ku
Yesu nu ukpa, nggo ta du abi lo ba
wre.
18 Anishirr banu a ba ugo numa nu
utakpa na nga. Ugo wa nggo a ttu ga
anga yirr. Aba nurr da aba ta gri ma
na rri ko ni Yesu ku.
19 Anishirr ba kri harr anko wa.
Aba si hi anko wa nggo aba ta ba ma
na rri kuma ni iko yi hen. Na kye, na
ba ma na hun ni ituki yi, na ko ku ngri
anchirr ka narrnarr nu unto ku nggo
Yesu à so, na to ma ji nu utakpa ku, ni
zu na atsutsu ka anishirr ba, na agẹ
ka Yesu.
20 Nggo Yesu kye iyo isisurr imbarr
yi, na ddu ugo wa di, “Ukpamu, ingga
nggurr ila ure muwa yi zhi ku ùwà.”
21 Abitsarr Are ba na anu Farrisi
ba gru so ri amarr di, “Ugo nggo su
unggonggo, nggo so tsarr itu ima yi
kye na Abachi ku? Abachi yo na
ankpa ma à se nu ukyekye ki nggurr
ila ure zhi!”
22 Yesu hi isisurr imbarr yi, na ddu
ba di, “Angginggi di imba ri amarr
angga ka meme?
23 Uwatanggo tsɨ ki imba kakami,
ingga bu da di, ‘A nggurr ila ure
muwa yi zhi,’ ka ingga bu da ku di,
‘Gru zirr’?
24 Ingga ta tsarr imba ari di ingga
Uvuvurr a Unushirr se nu ukyekye
ku nggurr ila ure zhi ku anishirr, ni
ingbingbru inggi yi.” Na da ku uni lo
wa di, “Ingga du ùwà bu gru ba abubo
a ikurr a muwa ni kuma ni iko!”
25 Ugo wa turr do gru, ba utakpa
nggo à di kurr na ashishi ambarr
ka, na kuma ni iko, na so nyarr ku
Abachi.
26 Aba wemi ku kri vu angu. Isisu ki
ba. Aba gru so nyarr ku Abachi da di,
“Inta hi aseki ankpinkpi na ashishi
munta ari!”

Yesu yo Levi (Matiyu 9:9-13; Marrku 2:13-17)

27 Nu ugo kuma, Yesu gru huzzu
kuma na ábì na ku hi uni kpa inklo
imimi numa nggo a yo ma du Levi.
Uwa rri so na abubo a undu ama wa.
Yesu ddu ma di, “Ga mi.”
28 Levi turr gru na kà aseki ka nggo
a kurr nu uki du, na ga ma kuma.
29 Levi à na ku Yesu iga inkpi ni iko
ima. Anishirr abi kpa inklo imimi ba
shishemi na anishirr banu a se nabo.
30 Anu Farrisi na abitsarr ambarr
ba a gru so zhi abiga i Yesu ba di,
“Angginggi di imba di ri ni so na abi
kpa inklo i imimi ba na abi la ure ba?”
31 Yesu ddu ba di, “Anishirr ba nggo
sa akyekye si di zha uni ni ahun hen,
abi vri ngga di zha ma.

† **5:14** *Unikye:* Na Are ka Musa ka, a da di unikye nggo à ta da di uni lo ulolo nu unggakpa ku ukpa à wre ba. Bre kye nu ungbamvu ku Levitiku 14:1-32.

32 Ingga si nye yo abi sa ni ila ure
mu hen, ingga nga i yo abi la ure ba
yo du ba kasarr ni ila ure imbarr yi.”

Izhi ni itu i ivu angu (Matiyu 9:14-17; Marrku 2:18-22)

33 Anishirr banu nga ni da ku Yesu
di, “Abiga bu Yohana ba di vu angu
gri ttuttumi na so di barr riri mu,
abiga ba anu Farrisi ba mi di na
meme yo, amuwa ba so di ri na so
mre.”
34 Yesu zhi ba di, “Imba kye ka wre
ikpikpa i unuru ayamba hẹhẹ yi bu so
ni iyo nggo wa unuru a ayamba wa ni
so na ba?
35 Azhibarr wa so nga nggo a taka
ba unuru wa glo na ba bari, aba taka
vu angu.”
36 Yesu da ba assurre anggo wa di,
“Anishirr si di tsu upri inkru uhẹhẹ
ni warr sa ku ankru akuku hen. A ta
nga ankru ahẹhẹ ka hre, upri ankru
uhẹhẹ ku si ta kpa wre ku ukuku ku
hen.
37 Na anko ayirr ama yo, anishirr si
di ba ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa
ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo
a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa ta tsi
unggakpa ukuku ku nggarr na kuhre,
unggakpa ku u ta sama nu undu.
38 Meme nggo, anishirr bu surr ahi
ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ!
39 Undurr wa nggo ta so ahi akuku
wa, uwa si ta kpanye na ahẹhẹ wa
zizo hen. A ta da di, ‘Ahi akuku wa a
marr sha.’ ”

6

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa (Matiyu 12:1-8; Marrku 2:23-28)

1 Yesu na abiga ma ba a so zirr ba ni
izzuzzu i ikiri na Azhibarr a Isu wa,
abiga ama ba gru so mɨ ato a alikama
wa so ngu ta.
2 Anu Farrisi banu a zhi ba di,
“Angginggi du imba so na inkindirr yi
nggo Iba munta yi kisa di a bu si na yi
na Azhibarr a Isu wa hen?”
3 Yesu zhi ba di, “Imba nise bre
inkindirr yi nggo uttu Doda à na nggo
iyo i ki ma na anishirr ba nggo so zirr
na ku?
4 Doda à rri ko nu uki ku Abachi ku
na ku ba unfonfo wa nggo a gri ga ku
Abachi à ta na tsu ga ku anishirr ama
ba. Ni iba munta yi, a si abikye ngga
a di ta uwama na nkpambarr.”
5 Ni ikikre yi, Yesu da ba di, “Ingga
Uvuvurr a Unushirr nggo si Atiko a
Azhibarr a Isu wa.”

Yesu à du ugo numa nggo ungo umaku u sharr kre a wre (Matiyu 12:9-14; Marrku 3:1-6)

6 Uwa a si na Azhibarr a Isu numa
nggo Yesu gru ku so tsarr anishirr ba
nu uki ku issubi ku. Ugo numa nggo
ungo ri umaku u sharr kre ku a rri so
nabo.
7 Abitsarr na Are ba na anu Farrisi
ba a rri kri nu umi uki ku, na so zha
anko wa nggo aba ta vu Yesu ni ìlà. Na
so kye ma girr mi, di à ta gru du ungo
ku u wre ku ugo wa na Azhibarr a Isu
wa.
8 Yesu hi amarr ambarr ka na ddu
ugo wa di, “Gru nga ni ichi.” Ugo wa
gru ku kri ni ichi yi.
9 Yesu ddu ba di, “Di ingga zhi
imba: Iba munta yi i da di inta bu na
angginggi na Azhibarr a Isu wa? Di
inta bu na uzizi, ka inta bu na umimi?
Di inta bu du unushirr so tsitsirr, ka
inta bu du ba kɨ?”
10 Na kye ba kago, na ddu ugo wa
di, “Na ungo muwa ku.” Uwa na ku.
Ungo ku u wre ku.
11 Aba vri isisurr na ku kakami na
gru so zhi ikpa inkindirr yi nggo aba
ta na ku Yesu.

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha (Matiyu 10:1-4; Marrku 3:13-19)

12 Azhibarr numa nggo Yesu hun
ku so barr Abachi ni igbre wa, na ku
so barr nggarr ambre.
13 Nggo ambre ka nggarr, uwa yo
abiga ama ba nggurr bi na hla an-
ishirr awurr na aha ba na yo ba ki abi
ko na angu.
14 Sima nggo a yo ma di Biturr, nu
uzayirr wa Andoro, i Yakubu tuku
Yohana, i Filibu tuku Batolomi,
15 U Matiyu tuku Toma, i Yakubu
uvuvurr a Alifiyo, i Sima nggo a yo

di ugo nggo à se na amarr ka ako ambarr ka,
16 Judasi uvuvurr a Yakubu, u Judasi Iskariyoti nggo na anko du ba vu Yesu.

Yesu tsarr na du anishirr a wre (Matiyu 4:23-25)

17 Yesu na abi ko na angu ba a kaji zhi ni igbre wa ni kukri na abubo badada wa. Akpa anishirr nga ni hi abiga ama ba kri bi ma nabo. A zhi na anga ka Yahudiya, ni igbu i Urushalima, nu unddu inyi ku Taya nu Sido.
18 A nga da aba a nye wo ure ku Yesu ku na ku bu kpa iwre ni ivri imbarr yi. Abanu nggo a se na anazhi a nga na ni wre.
19 Anishirr so ta kpukpa da aba ta ku sa ungo na ku, nggo a so hi ukyekye ku ni huzzu ku nu ukpa, na du ba wre wemi.

Inyarr ni ivri isisurr (Matiyu 5:1-12)

20 Yesu kakye abiga ma ba na da di,
“Abachi à yo ki imba angu ka iwre,
imba abi iha zizami;
Ittu i Abachi yi si imba.
21 Abachi à yo ki imba angu ka iwre,
imba bi ki iyo zizami;
imba taka shi!
Abachi à yo ki imba angu ka iwre,
imba abi yi zizami;
imba taka mẹ!
22 Abachi à yo ki imba angu ka iwre,
nggo anishirr kà imba,
na han imba, na marr imba,
na bre are andanda na atu amba,
ni itu mungga Uvuvurr a Unushirr!
23 “Nggo a ti na ki imba meme, imba bu nyarr, ni mẹ nyarr. Kye, azadi amba ka kri kakami, nggo a zu ki imba nu unkplassu. Kye, ábáchí ambarr ba a na ku abi kpa are mungga ba meme yo.
24 “A ti si imba nggo se ni iki ingbingbru yi zizami, uje umba ku taka si kakami,
nggo imba ka kpa azadi amba ka ba!
25 Uje umba, imba nggo so shi zizami.
Imba taka so ni ingaza!
Uje umba, nggo so mẹ nyarr ziza nggo;
imba taka ni yì wuwu!
26 Uje umba, nggo anishirr so gbyarr ki imba asa;
ábáchí ambarr ba mi a na meme yo ni itu i abi kpa are bi imu ba.

Imba kpanye na abi karr imba ba ba (Matiyu 5:38-48; 7:12a)

27 “Ingga so da ki imba, imba nggo so wo ingga: Imba bu kpanye na abi karr imba ba ba. Imba bu na wre ku abi karr imba ba.
28 Abangga ba nggo a marr imba, imba bu yo ba angu azizi, ni barr Abachi ku abangga ba nggo a na ki imba undanda.
29 Undurr ti nggurr ùwà nu unga uyirr, ùwà ka numa ku sarr ku. Undurr ti vu ùwà kpa ankru ankpi, ùwà ba avutsa ka unuma kye.
30 Nu abangga ba nggo barr imba inkindirr. Undurr ti ba inkindirr imba, imba bu si ga ma ku kpa yi hen.
31 Na ku abanu inkindirr yi nggo imba zha di a bu na ki imba.
32 “Imba ti kpanye na abangga ba nggo kpanye ni imba ba, imba ta kpa angginggi iwre? Abi la ure ba mi di na wre ku abangga ba nggo kpanye na ba!
33 Imba ti na wre ku abangga ba nggo di na wre ki imba yo mre, imba ta kpa angginggi zizi nu umi? Abi la ure ba mi di na meme yo!
34 Imba ti ni uhla ku abangga ba nggo imba hi da taka han imba, imba ta kpa angginggi zizi? Abi la ure ba mi a di nu abi la ure uhla, nu nggo a hi di a taka ni han ba!
35 Iya! Imba bu kpanye na abi kà imba ba ba, ni na wre ba. Ni uhla, ni si kye anko nggo a ta ni han imba bari hen. Imba ti na meme, azadi imba ka taka kri kaba. Imba taka si amumarr ba Abachi Unkpi Kakami wa, nggo uwa yo di na wre ku abi kà inyarr na agbugbu anishirr.
36 Imba bu si abi itito nâ ta si Aki amba wa, nggo di se ni itito.

Ibre are
(Matiyu 7:1-5)

37 “Imba bu si bre ku abanu ila ure
imbarr yi hen. Abachi mi si ta bre
ila ure imba yi hen. Imba si vɨ abanu
ni ila hen. Abachi mi si ta vɨ imba
ni ila ure hen. Imba nggurr zhi ku
abanu, Abachi mi ta nggurr zhi ki
imba meme.
38 Imba ti tsu ni abanu, Abachi ta ni
imba meme. Imba ta kpa ssu pwi, i
ta kuhre awuwa. Aba ta ni imba ssu
na ango na kpa kpikpa, na ba vaviva
ki awuwa na agẹ amba. Na agbugba
wanggo nggo imba di tsarr ku abanu,
Abachi ta tsarr ki imba na ama yo.”
39 Yesu da assurre anggo zizo di,
“unakreshishi ka si gbu unakreshishi
hen. Unuma ti na meme, aba aha mi
ta kuhre nu udduddu.
40 Uvuvurr uni bre si di mri unit-
sarr ama wa hen. Nggo uvuvurr ni
bre wa a ti kre ibre yi nggo, uwa ta si
nâ ta si unitsarr ama wa.
41 “Angginggi du ùwà so kye uvu
unkunka ku ni ishishi i uzumbirr yi,
ni si kakye unkunkurr ku nggo u harr
ni muwa yi hen?
42 Ùwà ta na ki ngginggi ni da ku
uzumbirr wa di, ‘Di ingga ttu ku
ùwà unkunka ku ni ishishi’, ni si hi
unkunkurr ku nggo kurr ni ishishi
imuwa yi hen? Ùwà ni na aseki wre
ku anishirr a bu hi. Ttu unkunkurr
ku ni ishishi muwa yi bari, ùwà ta
kye hi zizi ni ttu ku uzumbirr wa
unkunka ku ni ishishi ima yi.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi
(Matiyu 7:16-20; 12:33-35)

43 “Unkunkurr ki iwre si di klo
inkpinkpo indanda hen. Unkunkurr
undanda si di klo inkpinkpo iwre
hen.
44 A di hi unkunkurr ku inkpinkpo
yi, nggo u klo nggo. A si di ywhe ibwa
ka ingo nu unkunkurr ki intto hen.
45 Meme yo, unushirr uzizi à di gri
inkindirr zizi zhi ni isisurr ima izizi
yi. Ugbugbu unushirr di gri amarr
ndanda zhi ni ndanda isisurr ima yi.
Angu di da inkindirr yi nggo i zhi ni
isisurr.

Abi me ako aha ba
(Matiyu 7:24-27)

46 “Angginggi di imba so di yo ingga
da ‘Atiko, Atiko’, ni si na inkindirr yi
nggo ingga da ki imba hen?
47 Di ingga ta tsarr imba di,
uwanggo nggo ti nga ni ingga ku, na
ni shirr atu nu ure mungga ku, na kpa
ku na na undu, à si kinggi.
48 A si nâ ta si ugo wa nggo ta me
iko, na ya ibarr ji kuma ni imimi bari,
na zu ibarr iko yi na angbinta. Nggo
inyi wa ssu garrza na ni nggurr ni iko
yi, i si battu hen, nggo a me yi wre.
49 Undurr wanggo nggo ti wo ure
mungga ku, na si na undu na ku
hen, uwa si nâ ta si ugo wanggo nggo
me iko ima yi sama ni ibarr iko yi.
Nggo inyi wa ssu, na ni nggurr iko
yi i ji jaku inkpu iyirr, i jaku yi i si
wawami!”

7

Yesu du uvurr iko a ankpye
abi ta iku nu Roma wa wre
(Matiyu 8:5-13; Yohana 4:43-54)

1 Nggo Yesu bre aseki ka kre ku an-
ishirr ba, na gru kuma nu Kapanahu.
2 Ankpye a abi lo ukpa nu Roma
wa nabo, a se nu uvurr iko nggo se
gaga na ku, uvurr iko wa à kurr ukpa
kakami na ki ywhiywhirr ittu.
3 Nggo ankpye wa wo di Yesu se, na
tu akikre ni Yahuda da bu ko ku yo
ma du nga ni du uvurr iko wa wre.
4 Aba ko ni Yesu ku, ku so barr ma
kakami da di, “Ugo wa so zha ùwà
kakami.
5 À kpanye na anishirr munta ba
ba, na à me ki inta uki ki issubi ku.”
6 Yesu à ga ba.

Nggo à ko ki ywhiywhirr ni iko yi
nggo ugo wa so, ugo wa tu akpam-
barr ba ni Yesu ku di, “Ankpye, si
ki itu muwa iha ni irri nga ni iko
mungga hen. Ingga si ma ni du uwa
bu rri nga nu umi iko mungga hen.
7 Ingga kye itu mungga kpachirr,
ingga si ma ni nga na agẹ muwa hen.
Kri nabo ni re uvurr iko wa ta wre ki
ingga.

8 Ingga mi so nu ungo ku ankpinkpye mungga, ni so gri abi ta iku banu na ango mungga. Ingga ti tu unuma di kuma, uwa kuma. Ingga ti yo unuma di nye, uwa nga. Ingga ti da ku ugarr mungga wa di na inggi yi, uwa à na yi."
9 Yesu kukri na vu angu gri, na kakye anishirr ba nggo so ga ma, na ddu ba di, "Ni Israila mi, ingga nise hi unushirr ni yo isisurr ma mi!"
10 Abitu bu ugo ba kakuma ni iko yi ankpye abi ta iku wa na ku hi uvurr iko wa uwa ka wre ba.

Uvuvurr a ayamba na ako wa à tasi

11 Nggo Yesu huzzu kuma ni igbu wa nggo a yo ma du Neyi. Abiga ama ba na akpukpa anishirr di ga ma.
12 Nggo à so mirri na anko a igbu wa, na hi ba so gri iku yi ko izzu. Uni ttu wa à su uwa uyirr wama yo ni ingri iyirr. Ayirr ama wa si ayamba ako. Anishirr bi igbu ba shishemi huzzu so zirr ndo na ayirr wa.
13 Nggo Atiko sa ashishi na ayamba wa ku, itito ki ma, uwa ddu ma di, "Ba ttungo!"
14 Na zirr kuma ku sa ungo nu utakpa ku, u abi ba iku ba kukri. Yesu da di, "Uvuvurr nze, ingga du ùwà bu tasi!"
15 Uni ttu wa gru so, na bwu angu na gru so re. Yesu ka ma nu ayirr wa.
16 Isisu ki anishirr ba, aba gru so nyarr ku Abachi na da di, "Uni kpa are unkpi nggo gru ni inta ba!" Na da di, "Abachi nggo nga ikpa anishirr ama ba ttungo!"
17 Ure kuma ni itu yi Yesu u bwa kago na anga ka Yahudiya ka na abi girr ambarr ba.

Abitu bu Yohana ba (Matiyu 11:2-19)

18 Nggo abiga bu Yohana ba ku bre ku inkindirr yi nggo Yesu so na yi, nggo Yohana yo aha nu umi umbarr ku,
19 na tu ba di a bu ku zhi Yesu kye di, "Ùwà yo su uwanggo nggo à taka nga wa, ka inta bu kye anko a unuma mu?"
20 Nggo a ko ni Yesu ku, na ko ku da ku di, "Yohana uni zzu na amasirr wa yo di inta bu ni zhi ùwà di, 'Ùwà yo su uwanggo nggo à taka nga wa, ka inta bu kye anko a unuma mu?' "
21 Na attuttu ama wa Yesu du abi vri shishemi a wre ni ivri ambarr, ni ilolo imbarr yi, na abi ku anazhi ndanda, na du aba kreshi shishemi a wre.
22 Uwa ddu abitu bu Yohana ba di, "Imba kakuma ku da ku Yohana inkindirr yi nggo imba hi ni wo yi nggo. Aba kreshi a wre, aba akpre a gru zirr, abi lo ishi mi a wre, aba agbatu a wo are, na abi kɨ mi tasi, a bre ku abi iha Ure ku wre ku.
23 Abachi ta yo ku undurr wa nggo a kpa ingga ni isisurr iyirr angu ka iwre."
24 Nggo abitu bi Yohana ba a kakuma, Yesu gru ko bre ku anishirr ba are ni itu i Yohana di, "Nggo imba di ko nu Yohana ku na ankpuji wa, imba di kye di imba ko kye sa angginggi? Itu ihihru* wa nggo a lo wa klo du ka so wri nu unddunddu?
25 Imba i ko kye angginggi? Unushirr wa nggo surr iki iwre? Anishirr ba nggo di surr iki inkpinkpi i atuttu, na so mẹ nyarr, na di so na akaba a uttu!
26 Da ki ingga yi, imba i ko kye sa angginggi? Uni kpa are? E-e, imba hi undurr wa nggo mri uni kpa are.
27 Yohana yo su uwanggo nggo Ungbamvu ku Abachi ku da di Abachi à da di:

" 'Ingga ta tu unitu mungga wa kuchi
ku ùwà,
uwa à ta kuchi nga ni bu ssu anko
bi ku ùwà.'†

28 Ingga so da ki imba, Yohana à mri anishirr ba nggo ayamba nggo ngri. Undurr wa nggo uwa yo su uvutsa kakami wa ni Ittu yi Abachi yi à mri Yohana."
29 (Anishirr ba namri a wo Yohana. Abi kpa inklo imimi mi a kpanye da

* **7:24** *Ihihru:* Meme nggo aba a da di Yohana à si si ulatata hen, na si rrerre nâ ta si uguga ku nggo unddunddu u so go ku. † **7:27** Kye zizo *Malachi 3:1.*

Abachi à na wre, ni ima yo aba du Yohana à zzu ba na amasirr.
30 U anu Farrisi ba na abitsarr na are ba nggo sa abi kri atu na kà iwo ku Abachi ure, na si du Yohana zzu ba na amasirr hen).
31 Yesu ddu ba zizo di, “Ziza nggo, ingga ka da anishirr ba ari ba a zzu nâ ta sa angginggi?
32 A zzu nâ ta sa amumarr ngga so nu udu. Na so yo ikpa di:
“ ‘Inta nggurr ki imba inggingga,
imba si rro hen!
Inta ba azhittu,
imba si yi hen!’
33 I Yohana uni zzu na amasirr wa nga, na si so ahi, ka ri unfonfo hen, imba da di, ‘À se na anazhi ni itu.’
34 Ingga Uvuvurr a Unushirr nggo nga, ni so ri ni so, imba da di, ‘Kye ugo nggo! A ri kpekpe, na so na hwa, na ki ikpikpa na abi kpa inklo imimi ba, na abi la ure!’
35 Abangga ba nggo a kpanye nu ukrizhizhi ku Abachi ku a so na inkindirr yi nggo i tsarr di ukrizhizhi ku Abachi ku su jiji.”

Yesu ni iko i Sima, anu Farrisi wa

36 Anu Farrisi numa a yo Yesu di a bu ku ri ni iko ima. I Yesu kuma ni iko yi na ku ji so na ta ko ri.
37 Ayamba numa nggo se nu umi ku igbu kuma, à si ni ila ure na wo di Yesu nggo so ni iko i anu Farrisi, na ba anye a hun ingba wre ssu na a azhizha wa nggo a na wa ni ingbinta yi nggo a yo yi di alabasta.
38 Na ka ba ku Yesu nu ugo na ni kuttu ku na aza, na so yi ashishi surr ku Yesu na aza. Na ki infunfutu ima yi hɨ ku ashishi wa, na surr ku anye a ihun ingba wre wa na aza na ma anta.
39 Nggo anu Farrisi wanggo nggo a yo ma a hi meme na da ku itu ima di, “Ka du ugo nggo su uni kpa are ujiji, ka si hi da ayamba anggo wa, nggo so ngu ma ango ka à su uni la ure hen!”
40 Yesu ddu ugo wa di, “Sima, ingga se ni inkindirr yi nggo ingga ta da ku uwa.”
Sima da di, “Unitsarr, da ki ingga.”
41 Yesu ddu ma di, “Anishirr aha banu nggo a ri ku ugo numa uhla ki inklo. Uyirr wa à ri ma ayiyirr akywi (500) mu ka ingbingbi dinarri.‡ Uyirr wa iso ikywi (50).
42 Aba aha mi a sama na anko a ihan inklo wa. Ugo wa à ka yi du ba aha mi. Uwatanggo ta nyarr ku ugo wa sha?”
43 Sima da di, “Ingga kye, a ta su uwanggo nggo umaku u kri sha.”
Yesu ddu ma di, “Ùwà da ma.”
44 Na kye kako na ayamba wa ku, na ddu Sima da di, “Kye ayamba nggo wa. Ingga mirri ni iko muwa, uwa si ni ingga amasirr a ingla aza hen. Uwa ni ngla ki ingga aza ka na ashishi ama, na hɨ ki ingga na ka ni infunfutu ima yi.
45 Ùwà si kpa ingga ni ma anta hen, uwa nga so ma anta na aza mungga ka zhi nggo ingga mirri mu.
46 Ùwà si gri anye ni surr ki ingga ni itu hen, uwa ni ngu ki ingga anye a ihun ingba wre na aza.
47 Ima yo, ingga so da ku ùwà di a nggurr ila ure ima i kri mwe yi zhi ku, ima yo du ma tsarr ikpanye i kri mwe inggi yi. Undurr wa nggo ti nggurr zhi ku ntsɨmi, ikpanye ima yi di su ntsɨmi yo.”
48 Nabo yo, Yesu ddu ayamba wa di, “Ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku uwa.”
49 Abanu nggo so ri na ku nggo, gru so zhi ikpa toto di, “Uwanggo su unggonggo na nggurr ila ure zhi?”
50 Yesu ddu ayamba wa di, “Iyo isisurr muwa nggi kpa uwa ttungo. Kuma ni isu isisurr.”

8

Amba ba nggo a zi Yesu

1 Nu ugo ku ivi ima, i Yesu gru kuma ku di zirr kago ni igbu inkpinkpi ni itsitsa yi, na ku di bre ba Ure ku wre ku ittu i Abachi yi. À gri abi ko na angu awurr na aha ba (12) na ku,
2 na amba banu meme, nggo Yesu à du ba wre ni ivri imbarr yi, na han

‡ **7:41** *Dinarri:* Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

anazhi ndanda huzzu ku abanu ba nu ukpa. Uyirr nu umi ku amba ba a yo ma di Maryamu, nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han anazhi ndanda atangba huzzu ku nu ukpa.

3 Unuma su Yuwana, ayamba a Chuza, ugo wa su uyirr nu umi ku ankpinkpye ba nggo a di na undu na ando a uttu Hirridu. U Suzana, na amba banu ba shishemi, nggo so di zi Yesu na abiga ma ba na aseki.

Assurre a uni ttu ikiri wa (Matiyu 13:1-9; Marrku 4:1-9)

4 Anishirr shishemi a so nga ni Yesu ku, zhi ni igbu yi kago. Nggo akpa anishirr wa a nggurr bi ni ankla iyirr, Yesu a bre ba assurre anggo di:

5 “Uni do numa a ssuzzu kuma ko ku hi ibibi ikiri ima. Nggo a kuma ku so hi ikiri yi nggo, i ingbingbi inuma yi i kuhre ga anko, aba cha yi na aza, aminche a ta yi ri glo.

6 Ingbingbi inuma yi i kuhre na adantto. Uwa si nggo a amasirr a sama, achi a ikiri wa a gru ta ko furr mre na ka kɨ.

7 Ibibi ikiri numa yi kuhre ni intto, intto yi i furr ni harr ikiri di yi furr chankarr.

8 Ibibi ikiri numa yi i kuhre ni imimi izizi, ni furr ni klo ingbingbi ayiyirr mri inggi uni do wa à ttu nggo.”

Yesu à bre kre ba nggo na nggarr angu ddu ba di, “Uwanggo nggo ti si na atu ka iwo, uwa bu wo.”

9 Abiga ma ba a zhi ma inkindirr inggi nggo assurre wa a da nggo.

10 Yesu à ddu ba di, “A tsarr imba ihi aseki ka ittu i Abachi yi, uwa ta sa abanu ba nanko, ingga na undu na assurre nggo ni tsarr ba, wre ba,

“ ‘a ti so kye mi, aba si ta kye hi hen;
na a ti so wo mi aba si ta vu gri ni itu hen.’*

11 “Wanggo yo si inkindirr yi nggo assurre wa a tsarr nggo: Ingbingbi ikiri yi su ure ku Abachi ku yo.

12 Ikiri yi nggo i kuhre ga anko wa nggo i sa abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku, umimi wa a nga ni ka ku glo ni isisurr imbarr yi, na han ba ni kpanye na kpa ikpa ttungo yi.

13 Ingbingbi ikiri yi nggo i kuhre ni imimi i adantto wa i si nâ ta si anishirr abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku ni inyarr. Uwa a su nggo ure ku u si rri kurr ba ni isisurr ngbangba hen, aba kpanye na sha kri ngbangba, itsarr kye ti rri na ba mre aba jaku.

14 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i kuhre ni intto yi, ima si nâ ta si anishirr abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku nggo, ivri tuku aseki ka ingbingbru ka a nga ni han ba ni furr ki azizi.

15 Ingbingbi ikiri yi nggo i kuhre ni imimi izizi yi, inggi sa abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku na vu ku gri ni isisurr izizi, na kpanye na vu gri, na kri karrkarr ma ni klo ingbingbi.

Assurre a uru ki la (Marrku 4:21-25)

16 “Unushirr ka si murr uru na gru ba agbugba ttu ingba ni la uru wa hen. A ka si ba uru ku nggo so la ku zu na aza ka agudu hen. Iya! A ta ba uru ku sa ni inkindirr numa tsa, na du ku la ku anishirr ba nggo so nga ni iko yi.

17 Inkindirr yi nggo a sha yi sharri nado a taka gri yi ssuzzu na ábì. Inkindirr yi nggo a ka yi ttu sharri a ta bwu yi.

18 Uwa a si ni ima yo, imba bu shirr atu zizi. Undurr wanggo a se ni inkindirr, a ta tsu yo ku zizo, undurr wanggo a sama ni inkindirr, aba ta vu ma kpa ivi inkindirr ntsɨ yi nggo a kye du uwa a se na yi nggo.”

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba (Matiyu 12:46-50; Marrku 3:31-35)

19 Ayirr a Yesu na amuyirr bi Yesu ba a nga di aba a ta ni hi ma, akpa anishirr wa a ttu ma nado, aba ma chankarr ni ichi ki ywhiywhirr na ku.

20 Undurr numa ddu Yesu di, “Anayirr muwa ngga na amuyirr amuwa ba a kri na bi da aba nye hi ùwà.”

* **8:10** Kye zizo *Ishaya 6:9.*

21 Yesu à ddu ba di, “Ayirr na
amuyirr amungga ba a si abangga ba
nggo a wo ure ku Abachi ku na na
inkindirr yi nggo u da nggo.”

Yesu à du unddunddu ku u ku kurr
(Matiyu 8:23-27; Marrku 4:35-41)

22 Azhibarr numa, Yesu a mirri nu
uddu ku amasirr na ddu abiga ma ba
di, “Di inta i kucha kuma nu ugugarr
ki izzo amasirr ku.” Aba gru mirri nu
ddu ku na so kuma.
23 Nggo a so darr nu uddu ku na
so kuma, ina i vu Yesu. Unddunddu
unkpi gru so go kyekye mi ni so vu
amasirr surr nu umi ku uddu ku, u
gru ta ko ji rri, ittu i klo ba na ashishi.
24 Abiga ma ba ku a si ma di,
“Ankpye! Ankpye! Inta ta kɨ.”
Yesu à gru na nggarr ito nu und-
dunddu ku ku tuku ankinkirr ka
amasirr ka. Unddunddu ku u kukri
ni go yi, ankinkirr ka a ba ttungo,
amasirr wa a ba ki ywi.
25 Yesu à zhi abiga ma ba di, “Ikpa-
nye imba yi i se namo mu?”
Isisu ki ba, aba a ku ayisurr na zhi
ikpa di, “Uwanggo su unggonggo? A
nggarr ito nu unddunddu ku tuku
amasirr mi, aba wo ma.”

Yesu à du ugo wanggo nggo à se ni izhi ndanda à wre
(Matiyu 8:28-34; Marrku 5:1-20)

26 A kucha zhi na anga a Galili wa
na kuma na anga ka igbu nu Gerrasa
wa.
27 Nggo Yesu à ko huzzu nu uddu ku
ma yo nu unddu ku amasirr ku, na
ma nu ugo numa zhi ni igbu wa, izhi
indanda i rri so ku nu ukpa. Uwa à
tanko ba ni di zirr ni ihorr, na si di so
ni iko mremremu hen. À di so na abe.
28 Nggo ugo a hi Yesu, mre na ng-
garr angu a yi na jaku ku na aza,
na du hantu di, “Ùwà zha angginggi
ni ingga ku, Yesu Uvuvurr a Abachi
Unkpi Kakami wa! Ingga tsi ku ùwà
ango, si ki ingga iha hen!”
29 Ugo wa da meme nu nggo Yesu à
ka da ku izhi ndanda yi di bu ssuzzu
ku nu ukpa. Ankpu shishemi izhi
ndanda yi a di ba ugo wa nggurr. Ni
ima yo, aba di vu ma lo na ache, izhi
ndanda yi di du ma tsɨ ache ka nggo
a lo ma na ka na ango tuku na aza
kahre na ssuzzu zirr kuma na ankla
ka nggo anishirr a si do hen.
30 Yesu à zhi ma di, “Isa imuwa yi i ri
unggonggo?” Uwa ddu ma di, “Akpa”,
nu nggo anazhi shishemi a rri so na
ku.
31 Anazhi ba tsi ku Yesu ango di a
bu si han ba ku surr nu uddu ddu ku
nggo u ta sama ni ikikre.
32 Akpa anikpama a so ri ni ine
igbre yi. Anazhi ba a barr Yesu di a
bu du aba kuma ku rri na anikpama
ba ba. Yesu a kpanye ba ma.
33 Mre, anazhi ba a huzzu nu ugo
wa ku, na ku rri ku anikpama ba,
akpa anikpama wa kru ji ni ine igbre
yi, na ku kuhre rri na amasirr na gu
kuma.
34 Nggo abi so ho anikpama ba a hi
inkindirr yi nggo i la, na kru rri nu
umi igbu ku na ga igbu itsitsa yi, na
so bre ure ku kago.
35 Anishirr huzzu nye ikye
inkindirr yi nggo la. Nggo a nga ni
Yesu ku, na ni hi ugo wa nggo anazhi
ba huzzu na ku nggo, uwa so hinga
ku Yesu na aza, na surr iki, itu ima yi
i si iyirr, isisu ki anishirr ba.
36 Abangga ba nggo a ku hi nggo na
kakuma ku da ku anishirr iwre i ugo
wa nggo anazhi ba a di so na ku nggo.
37 Mre, isisu ki anishirr ba na anga
ka Gerrasa ka we, aba barr Yesu di a
bu huzzu share na anga kama. Nggo
Yesu rri nu uddu ku na ta ko share,
38 ugo wa nggo anazhi ba a ssuzzu
ku nggo, a tsi ku Yesu ango di a bu du
uwa ga ma. Yesu à kisa ku na ddu ma
di,
39 “Kakuma ni iko ku bre ba
inkindirr yi nggo Abachi a na ku
ùwà.” Ugo wa à kakuma kago umi
igbu ku na so bre ba inkindirr inkpi
yi nggo Yesu a na ku.

Yesu à du ayamba a iji ayiyi wa wre, na du uva a Jarru tasi
(Matiyu 9:18-26; Marrku 5:21-43)

40 Nggo Yesu à kucha kakuma nu
ugugarr ku izzo amasirr ku zizo, an-
ishirr ba nggo a kri ko kye anko ama
wa a kpa ma na ango aha.
41 Ugo numa nggo a yo ma di Jarru,
à sa ankpye nu uki ku issubi ku igbu
ku, na nga ni jaku ku Yesu na aza, na
tsi ku ango, di a bu ga uwa kuma ni
iko ima,
42 du uva ama ta ko ttu. Uva wa a
si na ase awurr na aha, na si ku ayirr
wa uyirr wama yo.

Nggo Yesu à zzu so ga anko wa,
akpa anishirr wa a ma ma, uwa à ma
ittu unddunddu chankarr.
43 Ayamba numa a ki ase awurr na
ha nu ulolo ku ji ayiyi. A ka varr azo
na abi fu ba chankarr ba.
44 Ayamba a rri ga akpa anishirr
wa, na nga nu ugo ku Yesu, na ni sa
ungo nu nzirrnzirr ku ankru ka Yesu
ka. Mre, iji ayiyi yi i kukri.
45 Yesu zhi ba di, “Unggonggo a sa
ungo ni ingga ku?”

Anishirr ba wemi a kisa. Biturr à
ddu Yesu di, “Ankpye, ùwà ssurr akpa
anishirr wa nggo a ttu ùwà nggo?”
46 Yesu a ddu ma di, “Undurr a sa
ungo ni ingga ku. Ingga i hi ukyekye
u ssuzzu ki ingga nu ukpa.”
47 Nggo ayamba wa à hi da a fo uwa
hi, na gru so wri kpakpa na ni jaku
ku Yesu na aza. Na da ku na ashishi
ka anishirr ba, inkindirr yi nggo i
du uwa a nga ni sa ungo ku na ku
nggo, tuku nggo iji ayiyi i ba ttungo ku
inkpo yirr.
48 Yesu a ddu ma di, “Iviya, iyo
isisurr imuwa inggi du ùwà wre.
Kuma ni isu isisurr.”
49 Nggo Yesu a ni so re, unitu numa
a zhi ni iko i Jarru na ni ddu Jarru
di, “Si so tsutsarr unitsarr wa gbami
hen, uva mi wa a ka ttu ba.”
50 Yesu à wo meme nggo, na ddu
Jarru di, “Si du isisu ki ùwà hen. Yo
isisurr yo mre, uva wa a ta wre.”
51 Nggo à nga ni iko i Jarru yi, Yesu
à kisa ku inkpu anishirr yi ni rri ga
ba yi, na du ani Biturr, i Yohana tuku
Yakubu, na aki tuku ayirr a uva wa du
ba a rri ga ma.
52 Anishirr ba wemi a ko ba azhittu
na yi uva wa hantu. Yesu à ddu ba di,
“Si yì hen, uva wa si ttu hen, a kurr si
ina mu!”
53 Aba hi du uva a ka ttu ba, na mẹ
Yesu mi mẹ mu.
54 Yesu a vu uva wa nu ungo na da
di, “Inkparr uva, tasi!”
55 Mre, izhi i uva yi ikanga, uwa
turr do gru kri ki kri. Yesu ddu ba di
a bu nu ma inkindirr a ri.
56 Akiki bu uva ba a ku ayisurr,
Yesu à nggurr ba, di a bu si da ku
undurr inkindirr yi nggo uwa na hen.

9

Yesu à tu abi ko na angu awurr na aha ba
(Matiyu 10:5-15; Marrku 6:7-13)

1 Yesu à yo abi ko na angu awurr na
aha ba ni inkla yirr, na nu ba ukyekye
ku han anazhi ndanda we, na bu du
abu ilolo a wre.
2 Na tu ba di a bu ku bre ku anishirr
ure ku ittu i Abachi yi, na bu du abu
ilolo a wre.
3 Na ddu ba di, “Imba si gri
inkindirr ni huzzu kuma nu uzirr ku
hen. Si ba unflankurr ku yi ungo mi
hen, ka ambu, ka ila, ka azo, ni si gri
inkinkru iha hen.
4 Nggo imba ti rri ni iko yi nggo a
kpa imba, imba bu so ni iko ima yi ma
na azhibarr wa nggo imba taka gru ni
igbu wa.
5 Anishirr bi igbu ba nggo a ti kà
imba, imba ti ta share imba ttu ihurr*
yi na aza amba surr ba. Uwama su ba
inkindirr igba ba utu, di Abachi taka
ki ba iha.”
6 Abi ko na angu ba kuma ni igbu
tsitsa yi kago, ku di bre ba Ure ku wre
ku, na du anishirr wre ni ivri imbarr
yi.

Isisu i Hirridu yi
(Matiyu 14:1-12; Marrku 6:14-29)

7 Nggo Hirridu, uni gri anga ka
Galili wa à wo aseki ka nggo Yesu ko
na ka, na nggurr zarr, nggo anishirr

* **9:5** *Ttu ihurr yi na aza:* Ina ima i tsarr di a kà anishirr angga ba.

banu ko ku da ku di Yohana uni zzu
na amasirr wa a tasi, na se.
8 Abanu so da di Yesu à su Iliya
uni kpa are a Abachi, uwa mu nggurr
huzzu. Abanu da di Yesu su unuma
nu umi ku abi kpa are bi kuchi ba yo
à tasi zizo.
9 U Hirridu à da di, “Yohana nggo
ingga i ka du ba vu ma ttu ku itu ba.
Uwa su unggonggo, nggo a so bre are
ni itu yi zizo?” Na gru so zha anko wa
nggo uwa ta sa ashishi ni Yesu ku.

Yesu à ho anishirr ukrɨ ukywi (Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Yohana 6:1-14)

10 Nggo abi ko na angu ba a ku
kanga, na ni da ku Yesu inkindirr yi
nggo aba ko ku na yi, uwa yo ba na
kuma ni igbu wa nggo a yo ma di Bet-
sada, nggo a ta ko kuso na akpambarr
nabo.
11 Akpa anishirr wa wo unto ku
nggo à ko na gru ga ma. Uwa kpa ba,
na bre ba ure ni itu i Ittu i Abachi yi,
na du abi lo ba wre, nâ ta si nggo a so
zha.
12 Nggo azhi wa ta ko ku, abi ko na
angu ba, aba awurr na aha mi (12), a
gru nga ni Yesu ku ni ddu ma di, “Du
anishirr ba kuma ni igbu itsitsa yi
ni izzuzzu yi nggo se kago ni inggya,
hi da a ta ku hi ila na abubo ikurr.
Inggya a si nâ ta si ankpuji mu.”
13 Yesu ddu ba di, “Imba ku atu
amba, imba nu ba inkindirr iri.”

Aba da di, “Inta se na ankpinkpri
unfonfo akywi (5) yo ni ikikla iha (2),
nggo iji inkpu. Uwa zha di inta bu ku
re ku akpa anishirr anggo ila?”
14 (Anishirr aniru ka ma ukrɨ ukywi
(5,000) mu, nggo a kri nabo).

Yesu da ku abiga ma ba di, “Imba
du anishirr ba ga so na ankla na an-
kla ki iso ikywi kywi.”
15 Abiga ma ba a na meme yo, an-
ishirr ba we a ji so.
16 Yesu ki ungo kpa ankpinkpri un-
fonfo akywi ka ni ikikla iha yi, na kye
hun ko nu ussu, na nyarr ku Abachi,
na mɨ ka nu abiga ma ba, di a bu kpa
ga ku anishirr ba.
17 Aba ri shi na du ikpu imbimbru
yi, abiga ma ba vu yi ssu ni isisa iwurr
ni iha (12).

Biturr nggarr Yesu la (Matiyu 16:13-19; Marrku 8:27-29)

18 A si na azhibarr numa nggo Yesu
ko ku so barr na ankpa ma, abiga
ma aba yo a se na ku mre. Uwa zhi
ba di, “Anishirr ba da di ingga su
unggonggo?”
19 Aba ddu ma di, “abanu da du
uwa su Yohana uni zzu na amasirr,
abanu da du uwa si Iliya, abanu da du
uwa su unuma nu umi ku abi kpa are
bu ngbangba ba, nggo tasi.”
20 I Yesu zhi ba da di, “Imba na?
Imba da di ingga su unggonggo?”

I Biturr da di, “Ùwà yo su Kristi wa
nggo zhi na Abachi ku.”
21 Yesu gba ba utu gbigbi di a bu si
da ku undurr hen.

Yesu ada ba iha tuku ittu ima yi (Matiyu 16:20-28; Marrku 8:30–9:1)

22 Yesu da ba zizo di, “Uvuvurr a
Unushirr ta ki iha kakami. Akikre
anishirr ba, na ankpinkpye abikye
ba, na abitsarr are ba ta kà ingga, na
ta ngu ingga. U nu utarr wa, Abachi
ta ta ingga si.”
23 Yesu ddu ba wemi di, “Undurr
wa nggo ti zha du uwa ta ga ingga,
uwa bu kpamusu ni itu ima, na di ba
unkunkurr ku ikpa umaku ttuttumi,
na ga ingga.
24 Undurr wa nggo ti du uwa ta kpa
itu ima ttungo, uwa ta ttu. Undurr wa
nggo ti ba itu ima yi a ni ingga, uwa si
ta ttu hen.
25 Unushirr ta kpa angginggi nu
nggo à ti se na aseki ka ingbingbru ka
namri, i ni ikikre yi uwa si taka kpa
iso sese hen?
26 Undurr wa nggo ti kru ishisha
mungga ni itsarr mungga yi, ingga
Uvuvurr a Unushirr mi taka ni kru
ishisha ima yi, nggo ingga taka
nga ni inkpinkpye imungga yi, ni
inkpinkpye i Aki mungga yi, na abitu
abi wre ama ba.

27 Ingga so da ki imba di abanu ni
inggya a taka hi ittu yi Abachi bari na
kɨ.”

Ikasarr i Yesu yi
(Matiyu 17:1-8; Marrku 9:2-8)

28 Nu ugo ku ivi itandarr nggo Yesu
bre ba aseki angga ka, uwa ba Biturr,
i Yohana tuku Yakubu, na hun kuma
ni igbre numa ko kuso barr.
29 Nggo Yesu ku so barr wa, ashishi
ama ka a kasarr, iki isurr ima yi i là
nzarrnzarr.
30 Aba kakye anishirr aha a kukri
so re na ku. Uwa à su anu Musa tuku
Iliya.
31 Aba aha mi kri ni inkpinkpye, na
ni kri so re ni Yesu ku ni itu yi nggo a
da di à ta ni ttu nu Urushalima.
32 Biturr na akpukpa ama bu zirr
ba a ku kurr ina zzu nâ ta sa a ku
mu. Nggo a kasi, na hi ila nzarrnzarr
i Yesu yi. Na hi anishirr aha ba, anu
Musa tuku Iliya, aba so re ni Yesu ku.
33 Nggo anishirr aha ba a ta kuma
na ka Yesu du, Biturr ddu ma di,
“Ankpye, i wre kakami nggo inta se
nu ùwà ku ni inggya. Inta ta na ki
imba aburr atarr, iyirr muwa, iyirr
ku Musa, iyirr ku Iliya.” (Na si hi
inkindirr yi nggo à so da hen).
34 Nggo a ni so re, akpa ji zhi nu
unkplassu ni ttu ba nado. Isisu ki
abiga ma ba, nu nggo akpa ka ji ni ttu
ba nggo.
35 Aba wo ukorr zhi na akpa ka da
di, “Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo
ingga hla. Imba wo ma yi!”
36 Nggo ukorr ku ba ttungo, aba hi
Yesu kri na ankpa ma. Ni ivi ima yi
abiga ma ba a ji nga na ni ki ywi na si
da ku undurr inkindirr yi nggo aba hi
hen.

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda wa à wre
(Matiyu 17:14-18; Marrku 9:14-27)

37 Nu uha wa, nggo Yesu na abiga
ma ba atarr mi a ka ji zhi ni igbre
wa, akpa anishirr nga ni ma na ku na
anko.
38 Ugo numa nu umi ku akpa an-
ishirr ku a du hantu di, “Unitsarr!
Ingga barr ùwà, kye uzumu wa nggo à
si ki ingga ingbingbi iyirr ima yo mre.
39 Izhi ndanda nggi di tsutsarr ma,
ni du ma di hantu tankpami, na di tsɨ
ssu antinte na angu, ni so di na ma ki
undanda ttuttumi, ni si ttu ma ttungo
hen.
40 Ingga barr abiga muwa ba di a bu
han izhi yi huzzu ku uvuvurr wa, aba
a han yi chankarr.”
41 Yesu ddu ba di, “Imba bi sa ni
iyo isisurr! Imba ndanda anishirr!
Imba kye ingga ta di so sese mu nggi
ni imba ba, ni ka so di vu isisurr?” Na
da ku ugo wa di, “Gri uzumi wa nye
ni inggya.”
42 Nggo uvuvurr wa ta ko gru kuma
ni Yesu ku, izhi yi i ba ma gri ni
nggurr kparr, ni du ma tsɨ. I Yesu
nggarr ito ni izhi indanda yi ku na du
uvuvurr wa wre, na ka ma nu aki wa.
43 Anishirr ba wemi nggo kri nabo
a hi inkindirr ima yi na ku ayisurr nu
ukyekye ku Abachi ku.

Yesu da ba ittu ima yi zizo
(Matiyu 17:22-23; Marrku 9:30-32)

Nggo anishirr ba ni ko ku ayisurr
na aseki ka nggo aba a ku hi Yesu ni
ko na ka, uwa ddu abiga ma di,
44 “Imba bu si kpamusu ni
inkindirr yi nggo ingga ta da ki imba
ziza nggo hen! A ta ba ingga Uvuvurr
a Unushirr nu anishirr abi kà ingga
ba.”
45 Abiga ma ba si hi inkpi i ure ima
yi hen. Abachi nggo ka inkpi i ure
yi sharri ba. Isisu ki ba ni zhi ma
inkindirr ni itu yi.

Unggonggo sa ankpye
(Matiyu 18:1-5; Marrku 9:33-37)

46 Abiga ma ba gru so ri anta ni ikpa
du uwatanggo ta sa ankpye.
47 Yesu hi amarr ambarr ka, na ba
inkparr uvuvurr numa, na du ma kri
ku na anga yirr,
48 na ddu ba di, “Undurr wa nggo
ti kpa uvuvurr uvutsa ma mi ni isa
mungga, uwa kpa si ingga. Undurr
wa nggo ti kpa ingga, uwa kpa su
undurr wa nggo à tu ingga. Undurr
wa nggo su uvutsa kakami nu umi
umba ku, uwa yo sa ankpye kakami
wa.”

Undurr wa nggo ta si kà imba hen, uwa à si amba
(Marrku 9:38-40)

49 U Yohana da di, “Ankpye, inta i hi
undurr numa nggo à ko han anazhi
huzzu ku anishirr ni isa muwa, na si
se nu umi munta ku hen, inta han ma
di a bu du ma.”
50 Yesu ddu ma di, “Imba bu si han
ma hen! Undurr wa nggo ta si kà
imba hen, uwa sa amba.”

Igbu numa nu Samarriya i kà ikpa Yesu

51 Nggo ivi yi i so nga nggo a ta ba
Yesu hun kuma nu unkplassu, uwa
gru kpanye ni isisurr ima du uwa ta
kuma nu Urushalima.
52 Na tu abitu abanu kuchi kuma ni
igbu numa nu Samarriya, di a bu ku
ssu aseki ka bi ku namri.
53 Nu nggo abi igbu ba a hi krizhizhi
mi di Yesu à so kuma nu Urushalima,
ima yo du anishirr ba nabo a si kpa
ma hen.
54 Abiga ma ba, Yakubu tuku
Yohana a hi meme na zhi ma di,
“Atiko, uwa zha di inta bu yo uru
nggo zhi nu ussu du ku ji ni tu ba ngɨ?”
55 Yesu kasarr, na nggarr ito na ba.
56 Mre i Yesu na abiga ma ba a
kuma ni ìgbù numa.

Abangga ba nggo a da di aba ta ga Yesu
(Matiyu 8:19-22)

57 Nggo Yesu na abiga ma ba a vu
anko so kuma, ugo numa à nga ni ddu
Yesu di, “Unto ku nggo uwa ti kuma,
ingga ta ga uwa.”
58 Yesu ddu ma di, “Anihon a se
na ahon, aminu a se ni ako, ingga
Uvuvurr a Unushirr sama nu unto ku
ka itu sharri.”
59 Na ddu ugo numa wa di, “Ga mi.”
Ugo wa da di, “Ankpye, di ingga ku
so ni ka ba aki mungga zzu bari.”
60 Yesu ddu ma di, “Du abangga ba
nggo sa ni izhi iso sese nggo a si nâ ta
sa abi kɨ a bu ko ku zzu ikpa ambarr.
Ùwà, kuma ku da ure ku ittu i Abachi
yi.”
61 Ugo numa ddu ma di, “Ankpye,
ingga ta ga ùwà, ùwà bu di ingga ku
da ku abi iko mungga ba bari.”
62 Yesu ddu ma di, “Uni do ni ilando
wa nggo ti ko do, na bu kakye ugo,
uwa si ta ma ina undu ni ittu i Abachi
yi hen.”

10

Yesu tu anishirr iso itangba na aha (72) ba

1 Nu ugo kuma Yesu hla anishirr iso
itangba na aha* (72) na tu ba huzzu
na aha ha, du ba bu kuchi kuma ni
igbu yi ni into yi nggo uwa ta ko kuma
na yi nggo.
2 Na da ba di, “Ikiri inggi i wri
kakami, abu undu ba a su ntsɨmi.
Imba barr Akikye ni ikiri wa du ma
turr abu undu huzzu shishemi du ba
ni ssu ikiri bi.
3 Ziza nggo, ingga ko tu imba zzu
amumarr aminta ngga nu umi ku
aniche.
4 Imba si gri ambu, ka azo, ka
anggakpaza ki aha hen. Si kukri ni so
chi undurr na anko hen.
5 “Nggo imba ti rri ni iko i undurr,
imba bu da di, ‘Iso su ni iko inggi yi.’
6 Unushirr ni iso su nggo di kpanye
na anishirr ba à ti se ni iko yi, imba
du ichi imba i iso su yi i kuma na ku,
undurr ti sama imba ba ichi imba i
iso su yi ni kuma.
7 Imba so ni iko iyiyirr ima yi nggo
a kpa imba yo, ni ri ni so inkindirr yi
nggo a ti ri na so na tsu ni imba. I wre
a bu han ku unu undu azadi ka undu
ama ka, ni si gru di sarr akonki hen.
8 “Imba ti mirri ni igbu aba kpa
imba, imba bu ri inkindirr yi nggo a
zu ki imba na agẹ.
9 Ni du abu lolo ba wre ni igbu wa.
Ni da ku anishirr ba nabo di, ‘Ittu i
Abachi yi i si ywhiywhirr mi ni imba
ba.’
10 Imba ti mirri ni igbu wa nggo a
kà ikpa imba, imba ka huzzu zirr ga
anko ka umi igbu ka ni da di,
11 ‘Ihurr igbu imba yi nggo i so ki
inta na aza, inta ttu yi surr ki imba,

* **10:1** *Iso itangba na aha (72):* Angbamvu anuma a charr di iso itangba (70).

wre ki imba bu hi di Abachi taka ni ki imba iha. Imba bu hi meme di: Ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr mi ni imba ba.'
12 Ingga so da ki imba di na azhibarr a ibre amu wa, Abachi taka ki itito nu Sodomu† ku mri igbu wa ma!

Ìgbù yi nggo i kà ibwu isisurr yi (Matiyu 11:20-24)

13 "Uje umba Korrazi! Uje umba mi meme Betsada! Iki i ikagri yi nggo a na yi ni imba ba, ka da a na yi nu Taya tuku Sido,‡ ka si ma anishirr ba nabo a ka ku so na surr angbanja iki ka ivri isisurr ba, na surr inturu ni itu, na tsarr da aba a ka kasarr ni ila ure imbarr yi ngbangbamu.
14 Na azhibarr ibre amu wa, Abachi taka ki itito na anu Taya tuku Sido ba mri imba.
15 Imba anishirr ba nu Kapanahu!§ Imba kye da Abachi ta gri imba hun kuma nu ussu? A si ta na meme hen. Iya! A ta turr imba surr nu abubo a iso abi kɨ wa!"
16 Yesu da ku abiga ma ba di, "Undurr wa nggo ti wo imba uwa so wo si ingga. Undurr wa nggo ti kà imba, uwa kà si ingga. Undurr wa nggo ti kà ingga uwa kà undurr wa nggo à tu ingga."

Ikanga yi iso itangba na aha yi

17 Anishirr iso itangba na aha (72) angga ba a kanga ni inyarr, na da di, "Atiko, anazhi mi a wo inta, nggo inta nggarr ito na ba ni isa muwa!"
18 Yesu ddu ba di, "Ingga hi Isheta ko jaku zhi nu unkplassu zzu nâ ta si ìlà i ingẹ.
19 Wo yi! Ingga ni imba ukyekye nggo imba ta hun zirr na ànìwǎ, na anila, ni nu imba ukyekye ku nggo imba ta ba Isheta uni kà imba wa, inggurr. Inkindirr si ta ki imba hen.
20 Imba bu si nyarr di anazhi ba a wo imba hen. Inyarr imba yi bu si nu nggo a charr asa a imba wa nu unkplassu nggo."

Inyarr i Yesu yi (Matiyu 11:25-27; 13:16, 17)

21 Na ankpu ama wa, Izhi Iwre yi i du Yesu à si ni inyarr. I Yesu da di, "Aki, Akikye nu unkplassu tuku imimi, ingga nyarr ku ùwà, nggo ùwà tsarr amumarr ba aseki ka nggo ùwà sha ka sharri ku abi bwu ashishi na abangga ba nggo a hi ibre angbamvu. I si meme yo, Aki mungga, uwanggo yo si inkindirr yi nggo uwa nggo kpanye ni na yi meme.
22 "Aki mungga wa à ni ingga aseki ka namri. Undurr si hi ka uvuvurr wa à su unggonggo hen. Uwa sa Aki wa yo na nkpama à hi. Undurr si hi nggo Aki wa se hen, Uvuvurr wa yo na nkpama hi, na abangga ba nggo Uvuvurr wa hla ba na tsarr ba na ku nggo."
23 Yesu kasarr ko na abiga ma ba na anga yirr, na ku da ba sharri di, "Abachi à yo ki imba angu ka iwre, nggo imba hi aseki ka nggo imba so hi ka ziza nggo!
24 Ingga ko da ki imba di abi kpa are na atuttu shishemi a zha da aba ka hi aseki ka nggo imba so hi ka, na si hi anko wa hen, na zha da aba ka wo aseki ka nggo imba so wo ka, na si wo ka hen."

Assurre anu Samarriya uni na wre wa

25 Unitsarr na angbamvu ka Are ka à gru kri du uwa ta tsarr Yesu kye di, "Unitsarr, ingga ta na kingginggi wre ki ingga bu kpa iso sese?"
26 Yesu zhi ma di, "Ungbamvu ku Abachi ku da kingginggi? Inkpi i ure yi i si da angginggi?"
27 Ugo wa da di, " 'Kpanye na Abachi, Atiko muwa wa ni isisurr iyirr, ni izhi muwa iyirr, nu ukyekye muwa ku wemi, na amarr muwa ka namri'*; ni 'Kpanye nu uni girr

† **10:12** *Sodomu:* Ìgbù wa nggo Abachi à tu anishirr ba nu uru ku umimi umbarr ku. ‡ **10:13** *Taya tuku Sido:* Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. § **10:15** *Korrazi, Betsada tuku Kapanahu:* Ìgbù yi nggo i se nu unddu ku inyi nu Galili wa. Yesu à di bre ku anishirr ba ure ku nabo yo. * **10:27** Kye zizo *Are Ka Zizo 6:5.* † **10:27** Kye zizo *Levitiku 19:18.*

amuwa nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.’† ”
28 Yesu ddu ma di, “Uwa da ma. Na meme yo, uwa ta kpa iso sese.”
29 Unitsarr na Are wa zha di anishirr a bu hi du uwa di kru isisu i Are yi, na gru zhi ma di, “Unggonggo su uni girr amungga wa?”
30 Yesu ddu ma di, “Ugo numa ko ji zhi nu Urushalima na ko kuma nu Jerriko, abayi a zzu vu ma, na kpa iki ima yi, na hlo ma ki rrerre, na ka ma du.
31 Nggo unikye a anu Yahuda numa so ga anko ama wa, na ni hi ugo wa kurr na anko wa, na zirr ni gigarr ka ga anga numa wa, na kuma.
32 Uni zi undu nu Uki ku Abachi numa, nggo zhi nu uga ku Levi, à nga na ni na meme yo. A ni ko ku klo kye ugo wa, na kakuma meme.
33 U anu Samarriya numa à zirr uzirr uma mu na tsi ni ma nu ugo wa ku uwa kurr, na ki itito na ku.
34 Na kuma na ku, ku ba ma, na hi ku ukpa, na surr ku anye na ahi‡ na ankpa ka, na lo ku na ka nu upri inkru. Na ba ugo wa ni sa ni ijaki ama wa, na gri ma kuma nu unto ku nggo anishirr abi ko nu uzirr a ku di kurr na ri ila. Na ku kye ma nggarr ambre.
35 Nggo ambre ka nggarr, uwa zzu nu unikye abubo wa inklo azurrfa aha, na da ku di, ‘Bubomi, imba kye ki ingga na ku. Ingga ta kanga na anko anggo wa, ni ta ni han ku uwa inkindirr yi nggo ihun ni itu yi.’ ”
36 Ni ikikre yi, Yesu zhi unitsarr are wa di, “Ni ikye muwa, uwatanggo nu umi umbarr ku atarr mi a su uni girr a ugo wa nggo abayi ba a hlo ma?”
37 Unitsarr na are wa da di, “Uwanggo nggo na wre ku ugo wa nggo.”
Yesu ddu ma di, “Uwa mi kuma ku na meme yo!”

Yesu kuma ni iko i anu Marrta tuku Maryamu

38 Nggo Yesu na abiga ma ba ko zirr na anko so kuma nu Urushalima, na ku rri ni ivi igbu numa. Ayamba numa nggo a yo wa di Marrta, a so ni igbu wa, na kpa ba gri kuma ni iko ima.
39 Na se nu uvayirr nggo a yo ma di Maryamu. Maryamu ku ji so ku Atiko na aza, na so wo itsarr ima yi.
40 U Marrta ki unfu di Maryamu à kà undu ku du ku uwa pempe, na du uwa so na ku na ankpa ma. Na kuma ku zhi Yesu di, “Atiko, i wre nggo uvamburr wa kà undu ku du ki ingga di ingga so na ku na ankpa mu? Da ku du ma nga ni zi ingga undu ku!”
41 Yesu ddu ma di, “Marrta! Marrta! Uwa zharr itsutsarr itu muwa na ashiki shishemi.
42 Inkindirr yi nggo i si izizi i si iyirr yo. Uvambirr Maryamu à ttu inkindirr izizi ima yo, nggo a si taka vu ma kpa yi hen.”

11

Itsarr i Yesu yi tuku ibarr (Matiyu 6:9-13; 7:7-11)

1 Na azhibarr numa nggo Yesu ku so barr nu unto numa. Nggo à barr kre, uyirr nu umi ku abiga ma ba a ddu ma di, “Atiko, tsarr inta nggo inta ta barr, nâ ta si nggo Yohana a tsarr abiga ma ba.”
2 Yesu ddu ba di, “Imba ti ta barr, imba da ma mi:
“ ‘Ati munta,
du isa muwa yi i kurr wre;
du íttû muwa yi nga.
3 Ni inta ila iri munta yi ni ivivi yi,
nggo inta di zha.
4 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku abi kpala ki inta ba.
Si gri inta kuma nu unto ki tsarr kye hen.’ ”
5 Yesu ddu abiga ma ba di, “Ka du uyirr nu umi umba ku a gru kuma ni iko i ukpama na atsutsu ibittu, na ku da di, ‘Ukpamu, ni ingga uhla ku ankpinkpri unfonfo atarr ngga.
6 Kye, ukpamu nggo à ko zhi nu uzirr na mirri ni iko mungga. Ingga

‡ **10:34** *Anye na ahi:* A di ki anye tuku ahi nu unkpa na du yi wre.

sama ni inkindirr iri nggo ingga ta ba
nu ma ri!'
7 "Uwa wo ukpami wa à re nu umi
uki mu di, 'Si ttutsarr ingga hen! A
ka han anko ba. Ingga na amumarr
mungga ba, inta ka ji kurr ba. Ingga
si ta gru ni nu uwa inkindirr hen.'
8 Di ingga da ki imba, a ti du uwa si
ta gru ni nu uwa unfonfo wa du uwa
su ku ukpama mi hen, uwa à ta gru ni
nu ma aseki ka namri nu nggo à si kru
ishisha hen, na ka na so zhi ma gbami
hen.
9 "Meme nggo, ingga ko da ki imba
di: Imba bu zhi, imba ta kpa; zha,
imba ta hi; nggurr, aba ta bwu ki
imba anko wa.
10 Undurr wa nggo ti zhi, uwa ta
kpa, undurr wa nggo ti zha, uwa ta
hi. Undurr wa nggo ti nggurr, anko
wa aba ta bwu ku.
11 "Unggonggo nu umi umba akiki
à ka nu uzuma ìwǎ nggo à ti zhi ma
ikikla?
12 Ka uzumi ka à zhi ùwà ihen, ùwà
nu ma ìlǎ?
13 Imba amimi mu di nu amumarr
amba ba aseki azizi. Aki amba wa
nggo su nu unkplassu wa mu nggo
à di ni Izhi Iwre yi ku abangga ba
nggo ko barr ma ka si hi ini aseki mri
meme hen?"

Yesu tuku izhi ndanda (Matiyu 12:22-30; Marrku 3:20-27)

14 Yesu ku han izhi huzzu ku ugo
numa nggo izhi du ma si di re hen.
Nggo izhi yi huzzu, ugo wa gru so re.
Anishirr ku ayisurr.
15 Abanu a da di, "A su Belzebulu,
uttu ani inkindirr, uwa yo nu ma
ukyekye ku han ba huzzu ku."
16 Abanu zha da aba ta tirr Yesu
kye, di a bu na inkindirr numa isisu
nggo i ta tsarr ba di Abachi nggo à tu
ma.
17 Yesu hi amarr ambarr ka nggo na
ddu ba di, "Anishirr bi ìgbù ba nggo
ti ga akpa ki na nkanka, na ko di tsi
ni ikpa, a si di ma ivi iha hen. Uga
ku nggo ti ga ki na nkanka u di jaku
meme.
18 Anishirr bi Isheta ba ti ga kri na
ko tsi ni ikpa, ittu yi ta kri kingginggi?
Ingga da meme, nu nggo imba da di
ingga so han izhi yi ssuzzu, di a su
Belzebulu nggo ni ingga ukyekye ku
na meme ku.
19 Ingga ti so han anazhi ba huzzu
nu ukyekye ku Belzebulu, abiga
amba ba di han ba nu ku unggonggo?
Abiga amba ba mi da di imba da
ndanda mi!
20 A su nu ukyekye ku Abachi nggo
ingga di han izhi i ndanda yi. Ima mi
i tsarr imba di ittu i Abachi yi i ka nga
ni imba ba ba.
21 "Unushirr ukyekye, à ti zu atita
ama ka itsi so gbye iko ima, iki iko ima
yi i ta kurr ku zizi.
22 Undurr ukyekye nggo à mri ma ti
nga ni tsi na ku na mri ma, uwa ta vu
atita ama ka gri na kuma na vu iki i
iko ma yi ga ku anishirr.
23 "Undurr wa nggo ta si si
amungga hen, uwa à karr ingga.
Undurr wa nggo ta si zi ingga ssu ikiri
bi hen, uwa si uni se kahre.

Ikanga i izhi i ndanda yi (Matiyu 12:43-45)

24 "Izhi i ndanda ti huzzu nu ukpa
ku unushirr, i di zirr kuma ku zha
unto ku iso su. I ti ku zha lankarr, i
di ddu itu ma di, 'Ingga ta kakuma ni
iko mungga yi.'
25 Nggo i ti kakuma ni ku hi iko yi
ikurr krizhizhi wre.
26 I di kakuma ku gri anazhi abanu
atangba nggo a mri ma umimi, aba ta
ga ma ku so nabo. Nggo a ti ku kuso
kre ba, undurr wa kaki ndanda mri
ni imẹmẹ yi."

Inyarr izizi yi

27 Nggo Yesu ni so re, ayamba numa
nu umi ku anishirr ku à gru re di,
"Ayamba wa nggo a ngri ùwà nggo,
Abachi à yo ku uwa angu azizi!"
28 Yesu ddu ma di, "Abangga nggo
a wo ure ku Abachi ku na kpa ku na
undu, aba mi Abachi yo ba angu ka
iwre mri meme."

Izha aseki ka kagri (Matiyu 12:38-42)

29 Nggo akpa anishirr wa kri kago
Yesu, uwa da ba di, "Anishirr bi ivi
angga ba a si agbugbu kakami! A zha
ihi ikagri. Undurr si ta na ba na yi mri

inggi nggo Abachi à na ku Yunana* hen.
30 Na anko wa nggo Yunana a sa
angba ku anu Nineve, uwa si meme
yo ingga Uvuvurr a Unushirr ta si ku
anishirr ba ari ba angba.
31 Na Azhibarr a Ibre Ure wa,
Ayamba† wa nggo su Uttu nu Sheba
taka gru kri na ni imba ba ari ba
ikpala. Nggo à zirr zhi ni ìgbù numa
gbagbamu, na kuma du uwa ko iwo
itsarr i bwu itu i Uttu Solomo yi.
Ingga ko da ki imba, undurr numa se
ni inggya nggo à mri Solomo.
32 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, an-
ishirr bu Nineve a taka gru kri ni
imba anishirr ba ari ba ba, na ta da
di imba i kpala. Nggo a wo ure ku
Abachi ku nu Yunana ku, na kasarr ni
ila ure imbarr yi. Di ingga da ki imba,
undurr numa se ni inggya nggo à mri
Yunana inkpinkpye!

Ingba ni la uru
(Matiyu 5:15; 6:22-23)

33 "Undurr ka si yo uru ni ingba nu
uru na ba ma sharri à ka si zu ma na
ba agbugba ttu ma hen. A ta ba ma sa
nu unto ku nggo su tsa, wre ku bu la
kago ni iko yi na du anishirr ba kye
hi.
34 Ashishi amba ka a su ku ukpa
umba ku ingba nu uru. Ashishi amba
ka ti si azizi imba ta kye wre. Nggo
ashishi ka ti vri, ukpa ku si ni ibwu.
35 Kri gbangba ni du uru imba ku la
ni si du ibwu ki hen.
36 Ukpa umba ku ti ko la namri
intankla iyirr mi, i si se ni ibwu hen,
u ta la kago nâ ta si nggo a di yo uru
ni ingba wa u di la ki imba nggo."

Yesu glo anu Farrisi ba na abitsarr Are ba
(Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

37 Nggo Yesu bre are kama kre, anu
Farrisi numa a yo ma di a bu ku ri na
ku. Uwa mirri ga ma ku ji so na abubo
a iri wa.
38 U anu Farrisi wa a ku ayisurr, nu
nggo Yesu ta ko ri sama ni ingla ango.‡
39 U Atiko wa ddu ma di, "Imba
anu Farrisi ba di ngla ugo ku igbigba
imba yi, u nu umi ku imba sa amimi
anishirr.
40 Arrurru imba! A si sa Abachi
uyirr uwama yo nggo na abi ka, uwa
yo na umi ku hen?
41 Imba nu abi iha ba aseki ka nggo
se nu umi ku igbigba umba ku, aseki
ka tsatsarr ta ngla zzu ki imba na agẹ
ka Abachi.
42 "Uje umba anu Farrisi, nggo
imba di nu Abachi uyirr nu umi ku
uwurr nu umi ku aseki ka hin inyi,
ni kà ikpanye na Abachi ku, ni si na
uzizi hen. Imba bi na aseki ka wemi
ni si ttu inuma glo hen.
43 "Uje umba anu Farrisi, imba di
zha abubo a kuso ankpinkpye na aki
ka issubi ka, ni di zha di a bu chi imba
ichi i ankpinkpye nu udu.
44 "Uje umba yi! Imba si nâ ta si abe
ngga, nggo a si di ssu ka kye hi hen, na
du anishirr di zirr ba na ka si hi hen."
45 Uyirr nu umi ku abitsarr Are ba
à ddu ma di, "Ùwà ti da meme, ùwà
marr inta mi kye na aba!"
46 I Yesu ddu ma di, "Uje umba
abitsarr Are! Imba di vu iki irɨ sa ku
anishirr na ago, imba ku atu amba si
ta na ivri ungo mi, izi ba gri yi hen.
47 "Uje umba! Nggo imba i ssu abe
ka abi kpa are ba na wre nanka. Abi
kpa are ba nggo ábáchí ambirr a ngɨ
ba, imba me ba abe ka wre.
48 Meme nggo, imba kpanye ku
ábáchí ambirr ba da a na wre. Ábáchí
ambirr ba a ngɨ abi kpa are ba, imba
me ba abe ka.
49 Ni ima yo, Abachi, nu ukrizhizhi
umaku, à da di, 'Ingga ta tu ba abi kpa
are na abitu. Aba ta ngɨ inkpu yi, na ta
ki inkpu yi iha.'
50 Meme nggo, Abachi taka ni zhi
imba anishirr ba ari ba ayiyi a abi
kpa are ba we, zhi ni imẹmẹ i ingbing-
bru yi.

* **11:29** *Yunana:* Ikurr i Yunana ki ivi itarr yi nu umi ine ku ikikla ku, i si nâ ta su nggo Yesu à kurr ki ivi itarr ni ibe yi. † **11:31** *Ayamba wa nggo su Uttu nu Sheba:* À zirr ta anko du uwa à ta ni wo ure krizhizhi ku Abachi ku nu Solomo ku. Kye nu ungbamvu Atuttu 10:13. ‡ **11:38** *Ri sama ni ingla ango:* Uwanggo a si adu ani Yahuda nggo anu Farrisi ba a kye wa ssu na ango.

51 E-e, ingga ko da ki imba anishirr ba ari ba, Abachi taka ni zhi
imba ayiyi a anishirr angga ba namri,
bazhi nu nggo a ngu Habila mu kuma
nu nggo a ngu Zakarriya§ nu Uki ku
Abachi ku, na atsutsu ka akikre ka ito
nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku.
52 "Uje umba abitsarr Are ba! Imba
i gri inkpẹ ibwu anko i kuma ni iko i
ihi i Abachi yi. Imba si ta rri ko hen,
ni han anishirr ni mirri kuma!"
53 Nggo Yesu à share nu unto kuma,
abitsarr Are ba na anu Farrisi ba a re
ku Yesu kago, na gru so zhi ma aseki
shishemi,
54 da aba ta hi anko wa nggo aba ta
vu ma ni da inkindirr numa ndanda.

12

Igba utu ni tu i ashishi aha (Matiyu 10:26-27)

1 Na attuttu ama wa nggo akpa
anishirr nu ukrɨ nu ukrɨ a huzzu
shishemi na ko cha ikpa, i Yesu ddu
abiga ma di, "Imba bu hi ndanda it-
sarr i anu Farrisi yi, nggo i si i ashishi
aha.
2 Inkindirr yi nggo a ti ttu yi zu
sharri, aba taka ni bwu yi la na azhi.
Inkindirr yi nggo ti na yi sharri, a
taka gri yi nga ni ihi i anishirr.
3 Meme nggo, inkindirr yi nggo an-
ishirr ti da yi sharri ni ibwu, aba ta
da yi huzzu na azhi du anishirr wo yi.
Inkindirr yi nggo uwa ti da yi zhazha
nu uki, a ta kpa yi du hantu ni ituki.

Undurr wa nggo imba ta kru isisu ima yi (Matiyu 10:28-31)

4 "Akpukpamburr, ingga da ki
imba, imba bu si kru isisu i abangga
ba nggo a ta ngu ukpa ku yo mre, na
si ta na inkindirr mri meme hen.
5 Ingga ta tsarr imba undurr wa
nggo imba ta kru ma isisu nggo. Kru
isisu i Abachi nggo se nu ukyekye ku
ngu unushirr na turr ma yo nu uru.
Ingga ta da ki imba zizo, Abachi nggo
si ni ikru!
6 A si di vɨ ananddu akywi re an-
galanzirr aha hen? Abachi si kpa-
musu nu uyirr nu umi umbarr ku
hen.
7 Infunfutu imba yi mi i kri ni ibre
mu namri. Imba bu si ki isisu hen.
Kye, imba mri ananddu ba nggo kri
shishemi!

Ikpanye ni ika Yesu (Matiyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Ingga da ki imba, undurr wa
nggo ti bwu angu ama da du uwa ga
ingga, ingga Uvuvurr a Unushirr ta
na ku meme yo na agẹ ka abitu ba
Abachi ba.
9 Undurr wa nggo ti huzzu
krizhizhi mi na kà ingga, ingga
Uvuvurr a Unushirr mi ta kà ma na
agẹ ka abitu ba Abachi ba.
10 Undurr wa nggo ti da ure un-
danda ni itu imungga Uvuvurr a Un-
ushirr, aba ta nggurr zhi ku. Undurr
wa nggo ti da ure undanda ni itu i Izhi
Iwre yi, aba si taka nggurr zhi ku hen.
11 "Nggo ti gri imba kuma nu unto
ku ibre amu na agẹ ka ankpinkpye
ba, ka na atuttu ba, imba si ku ayisurr
ni ri amarr ka inkindirr yi nggo imba
ta da ni kpa atu amba ttungo nu unto
kuma hen.
12 Izhi Iwre i Abachi yi i ta tsarr
imba inkindirr yi nggo imba ta da."

Assurre a ugo unazo wa

13 Ugo numa nu umi ku anishirr
ku, à ddu Yesu di, "Unitsarr, da ku
uzumburr wa di a bu tsu iki yi nggo
aki munta a ttu na kadu ki inta a ni
ingga."
14 Yesu ddu ma di, "Ukpamu, ung-
gonggo na ingga ki uni bre amu ka
uni ga ki imba iki?"
15 Na kuchi ni da ba di, "Imba bu so
gbye ni bu kye ni si na ki abi zharr
inkindirr hen. Undurr ka ti se na
ashiki ka kinggi mi, uwa si ta so sese
hen."
16 Yesu à da ba assurre anggo di:
"Ugo numa nggo à su nu ungo ni
ikuchi yi, na se ni ila iwre ikiri.

§ **11:51** *Habila tuku Zakarriya:* Nu ungbamvu ku Imẹmẹ ku Angbamvu ka Abachi ka ani Yahuda ka, Habila yo à si unushirr uni imẹmẹ wa nggo a ngu ma, u nu ungbamvu ku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku, Zakarriya nggo à si unushirr uni ikikre wa nggo a ngu ma. Kye *Imẹmẹ 4:8* tuku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku *24:20-21.*

17 Ugo wa gru ko ri amarr ni isisurr
ima di, ‘Ingga sa nu unto ku nggo
ingga ta zu ikiri mungga yi. Ingga ta
na ki ngginggi?’
18 “Na ddu itu ima di, ‘Ingga ta
hlo iwurr imungga yi nggarr ni me
inkpinkpi mu nggo ingga ta zu aseki
ni ikiri mungga yi.
19 Ni ta da ku itu mungga di, “Ugo
ni murrvu! Ùwà se na aseki zizi nggo
ùwà ta zu ma ase shishemi. So su, ni
ri, ni so, ni nyarr ku itu muwa.’ ”
20 “Abachi ddu ma di, ‘Urrurru ùwà!
Ni ibittu inggi yi ùwà ta ttu. Ung-
gonggo ta na undu na aseki angga ka
nggo ùwà zu?’ ”
21 Ni ikikre yi Yesu da ba di, “I
se meme yo na abangga ba nggo so
turr aseki ka ingbingbru ka zu ku atu
ambarr, na sa ni inkindirr na agẹ ka
Abachi.”

Iyo isisurr na Abachi ku (Matiyu 6:25-34)

22 Yesu da ku abiga ma ba di: “Imba
bu si tsutsarr atu amba, ni inkindirr
yi nggo imba ta ri, ka imba ta surr
hen.
23 Iso tsitsirr i mri ila. Ukpa u mri
iki i surr.
24 Imba kye aminche ba nggo a si di
do hen, na si di hwa hen, na sama na
aki ka zu ikiri, ka iwurr, ka inzaba.
Abachi à so di nu ba iri. Imba mri
aminu!
25 Itsutsarr imba yi ka yo ki imba
azhi yirr ni iso imba yi ni ingbingbru
inggi yi?
26 Imba ti ma chankarr ni ivintsɨ
ma mi nggo mri imba ina, inkpinkpi
yi mu na?
27 “Imba kye ugbyarr ku nggo di
furr na ankpuji. U si di na undu
inkindirr hen, na si di warr iki isurr
ku atu ambarr hen. Ingga ko da ki
imba di, Uttu Solomo nggo se na aseki
shishemi, a si se na iki isurr iwre na
ugbyarr ku ijiji ku hen.
28 Sa Abachi nggo di ni agiga ka iki
isurr. Agiga ka nggo se ari, ambre
a ka kɨ, aba ku yo uru na ka. Nggo
Abachi di na meme ku agiga mu, uwa
ta na kingginggi na si ta ni imba isurr
hen! Imba abi isisurr ivuntsɨ!
29 Imba si di tsutsarr atu amba
gbami ni inkindirr yi nggo imba ta ri,
ka imba ta so hen.
30 (Anishirr bi ingbingbru ba di so
yo isisurr imbarr yi na aseki ka ngga
ka ma mi.) Aki amba wa a hi aseki
akama nggo imba so di zha ka.
31 Imba bu zha ittu ima yi, uwa ta ni
imba inkpu iki yi namri kye ma.

Aseki nu unkplassu (Matiyu 6:19-21)

32 “Imba si ki isisu hen, imba amu-
marr aminta. Aki amba wa a kpanye
du uwa ta ni imba ittu ima yi.
33 Vu aseki amba ka re, ni ka inklo
yi ga ku abi iha. Ni na ku atu a
imba into isurr inklo yi nggo i si taka
ngahre hen. Imba zu aseki amba ka
nu unkplassu, nggo a si taka kre hen.
Nabo, unayi si ta ku ba hen, idarr si ta
ri hen.
34 Unto ku nggo aseki amba ka a se,
isisurr i imba yi ta se nabo yo.

Uvuvurr iko ni so kye anko wa

35 “Imba ssubi ku undu, ni yo uru ni
ingba imba yi,
36 ni na zzu nâ ta si amirr iko ba
nggo so gbye anko a Atiko ambarr
nggo ta kanga zhi nu unto ku ihru
ayamba. Nggo à ti nga ni nggurr ba
anko wa, aba ta gru bwu ku na wa
hanhan mi.
37 Amirr iko abama ta sa abi nyarr
nu nggo Atiko ambarr wa taka kanga
na ni hi ba so gbye! Ingga da ki imba,
a taka ttu ankru ama ankpi ka glo, na
taka ji so, na ri na ba.
38 Amirr iko ba a ta sa abi nyarr
kakami, nggo a ti ni hi ba so ssubi, ka
à nga si ni ibittu, ka ni igambre!
39 Imba mi hi di akikye ni iko ka hi
azhibarr wa nggo unayi ta nga ni iko
ima yi, uwa ka si kpanye na du unayi
wa mirri hen.
40 Imba mi bu so ssubi. Kye
ingga Uvuvurr a Unushirr ta nga na
azhibarr wa nggo imba si ta hi hen.”

Uvuvurrko u ni yo isisurr, ka uni sa ni iyo isisurr (Matiyu 24:45-51)

41 Biturr ddu Atiko wa di, “Ùwà so
da ki inta ngga, assurre wa, ka ùwà so
da ku anishirr ba namri.”
42 Atiko wa à ddu ma di, “A su ung-
gonggo se nu uvuvurr iko ukrizhizhi
nggo yo isisurr? Uwa yo su wanggo
nggo akiko ma wa ba ma yo ki ankpye
ni iko yi, di a bu gri iko yi na nu amirr
iko banu ba ila na ankpu na ankpu.
43 Uvurr iko wama taka nyarr
kakami nggo akiko ma wa à taka nga
ni hi ma uwa so na undu ku wre ni
iko yi.
44 Akikye ni iko wa à ta du ma kye
iko yi namri.
45 Uvurr iko wa ti gru da di akiko
ama wa ta so gbami bari na kanga, na
gru ko hlo amirr iko abanu ba, aniru
na amba ba, na ri na so na hwa,
46 Akiko ma wa à gru nga na
azhibarr wa nggo uvuvurr iko wa si
hi hen, na attuttu wa nggo a si so kye
anko hen. Akikye wa taka ni tse ma ki
ankpunkpu aha, na ta ki ma iha ndo
na abi kà iwo ure abanu ba.
47 “Uvurr iko wa nggo hi inkindirr
yi nggo akiko ma wa zha di a bu na
ku na yi, na kà ina yi, a ta kpa ihlo
kakami na amfarr.
48 Uvurr iko wa nggo si hi inkindirr
yi nggo aki iko ma wa zha da a bi
na ku hen, nà ná inkindirr indanda,
a ta hlo ma meme. Ihlo ima yi
ta ma mi. Abachi ta zha shishemi
nu unushirr wa nggo Abachi nu ma
shishemi nggo. Uwanggo nggo a nu
ma kri kakami, a taka kpa kri kakami
na ku.

Yesu gri iga ki na nkanka (Matiyu 10:34-36)

49 “Ingga nye iyo uru ni ingbingbru
yi. Ingga kye i ka wre i ka rri ba!
50 Ingga se ni izzu na amasirr* yi
nggo ingga ta kpa yi. Bazhi ziza, ingga
ta so se nu umi ku iha ka ku ma na
azhibarr wa nggo ingga ta kpa yi.
51 Imba kye di ingga nye gri isu
isisurr mu ga ki ingbingbru yi? Iya!
A si si isu isisurr mu hen, si iga ki na
nkanka mu.
52 Bazhi ziza, iko yi nggo se na an-
ishirr akywi i ta ga ki nanka. Atarr ba
ta gru vi na aha ba ba, aha ba ta gru vi
na atarr ba ba.
53 Akiki ta gru vi na amumarr am-
barr ba ba, amumarr ta vi na akiki
ambarr ba ba. Ayiyirr ta gru vi na
amumarr áníwá ba, áníwá ta gru vi
ku ayiyirr ba. Ayimbarr ta gru ku
ayamba a uzuma, amba amumarr ta
gru vi na ayiyirr ba aniru ambarr.”

Ihi i ivi yi (Matiyu 16:2-3)

54 Yesu ddu anishirr ba wemi di,
“Imba ti hi akpa ka so gru zhi ni in-
gbahru, imba di da di, ‘Ahru ta ku,’
ahru wa a ku jiji.
55 Imba ti wo unddunddu u go ni
hun hi hun, imba di da di issu i ki
ywhiywhirr ba uwa si meme yo.
56 Imba abi na aseki wre ku an-
ishirr a bu hi! Imba di kye imimi
yi, ni kye akpa ka, ni da inkindirr yi
nggo i ta la. Meme nggo, angginggi di
imba si hi uzirr ku ingbingbru ku ni
ivi inggi yi hen, nggo ingga se ni imba
ba ziza.

Ssubi nu uni girr a muwa ku (Matiyu 5:25-26)

57 “Angginggi di imba si di hla kye
bari, ni na inkindirr yi nggo i si iwre
hen?
58 Undurr ti se nu ure ni itu muwa,
na gri ùwà ko nu unto ki ibre amu,
ùwà bu zha issubi na ku ni iko, ni si
du imba kuma nu unto ki ibre amu ku
hen. Ùwà ti kà, uwa ta gri ùwà ku nu
uni hla amu wa. Uni hla amu wa ta
kpa ùwà nu abi lo ukpa ba, aba ta gri
ùwà ku ttu nu uki.
59 Ùwà ta si han inkindirr yi nggo a
zu ku ùwà tsatsarr hen, uwa si ta du
ùwà huzzu nabo hen.”

13

Du ila ure imba yi, wre ki imba bu si kɨ hen

1 Na azhibarr ama wa, anishirr a se
na ku, na da ku Yesu nggo Bilatu* à
ngɨ anu Galili na azhibarr nggo a nga

* **12:50** *Izzu na amasirr:* Yesu à so re ni itu i iha yi nggo a ji ku ntsɨmi uwa à ki yi. * **13:1** *Bilatu:* Bilatu à su ugona nu Yahudiya, bazhi ni ise i 26 kuma ni 36 nu ugo ku ītttū i Yesu.

ni so han inina yi na ko to ayiyi wa na agẹ ka Abachi.
2 Yesu ddu ba di, “Anu Galili ba nggo a ngɨ ba meme, imba kye di abangga si abi la ure mri inkpu anishirr nu Galili?
3 Imba mi, ingga ko da ki imba, imba ta si kasarr, ni du ila ure imba yi hen, imba mi ta kɨ meme yo.
4 Abangga ba na anishirr awurr na atandarr ba nggo ugonka ku Silowa ku u ji ywhe ba na? Imba kye di abangga si ndanda mri anishirr ba nu Urushalima na?
5 Ingga ko da ki imba i si si meme hen! Imba ta si kasarr ni du ila ure imba yi hen, imba mi ta kɨ meme yo.”

Assurre a ibwa ni kà iklo wa

6 Yesu gru da ba assurre anggo wa di: “Na sese ugo numa nggo ttu ibwa ni ila ima. Na ko ku di zha inkpinkpo yi, ibwa wa si klo hen.
7 Ugo wa à da ku unu undu ama wa di, ‘Kye, wanggo si ise itarr nggi nggo ingga di nga ni di zha inkpinkpo ibwa nu unkunkurr unggo ku, u si klo hen. Tse ku ta yo! U ta kri na angginggi ni so harr abubo wa gigyemi.’
8 “Unu undu wa ddu ma di, ‘Du ku ma ni inarr bari. Di ingga ya imimi surr kago ku ichi yi, ni surr ku ingbarr i amuwu.
9 Unkunkurr ku ti klo ìmbrèyìrr, i wre. U ta si klo hen bari, ùwà tse ku ta yo.’ ”

Yesu à du ayamba a so gbo gbi gbo wa a wre na Azhibarr a Isu wa

10 Nggo Yesu ku so tsarr ba nu uki ku issubi ku na Azhibarr a Isu wa,
11 ayamba numa nggo anazhi a ki ma ulolo, uwa so di gbo gbi gbo ase awurr na tandarr, na vu darr na à ka si gru ki tsa hen.
12 Nggo Yesu hi ayamba wa, na yo wa na ddu ma da di, “Ayamba, ivri imuwa yi i wre ba!”
13 Na sa ungo na ku, uwa gru na ukpa, na gru kri ki kri, na nyarr ku Abachi.
14 Ankpye nu uki ku issubi wa a ki unfu, nggo Yesu à du ayamba wa wre na Azhibarr a Isu wa. Na gru kri na ddu anishirr ba di, “Inta se ni ivi itani i na undu. Imba nga ni ivi ima yi ni kpa iwre imba yi, ni si nga na Azhibarr a Isu wa hen!”
15 Atiko wa à ddu ma di, “Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba si di ddu ilando ka ijaki imba yi zhi nu unto ku ri umbarr ku, du ba ku so amasirr na Azhibarr a Isu wa hen?
16 Kye, ayamba anggo wa su uhanma a Ibrayi, nggo Isheta lo ma zu ki ase awurr na atandarr, imba di ingga bu si ddu ma ttungo na Azhibarr a Isu wa hen?”
17 Ida ima yi i du ishisha ki abi karr ma ba. Anishirr shishemi a nyarr ni iki iku ayisurr yi nggo Yesu a na yi.

Assurre a ingbingbi i mosita (Matiyu 13:31-32; Marrku 4:30-32)

18 Yesu à zhi ba di, “Ittu i Abachi yi i si nâ ta si angginggi? Ingga ta tsarr Ittu i Abachi kye na angginggi ku?
19 I zzu nâ ta si ingbingbi i mosita, nggo ugo numa nggo gri ku ttu ni ila ima. I zzu, ni kaki ichi inkpi. Aminche bi ingbingbru ba a ku na ako ni inggingga ima yi.”

Assurre a imbimbru iyisti (Matiyu 13:33)

20 Yesu à zhi zizo di, “Ingga ta tsarr ki imba angginggi kye ni Ittu i Abachi yi?
21 I zzu nâ ta si ayamba nggo à ba imbimbru ikpu ssu na agbugba na tsu iyisti† surr imbimbru ikpu yi i gru si.”

Anko avutsa wa (Matiyu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu ko kuma nu Urushalima, na zzu di tsarr anishirr ba ga igbu inkpinkpi ni itsitsa yi.
23 Ugo numa à zhi ma di, “Ankpye, Abachi ta kpa anishirr ntsɨmi yo ttungo?”
Uwa ddu ba di,
24 “Ùwà mi bu ta ukpa ni rri ga anko avutsa wa. Ingga da ku ùwà, anishirr shishemi ta gru da aba ta rri kuma, na si ta hi anko wa hen.

† **13:21** *Iyisti:* Imbimbru ahun yi nggo i di du unfonfo a si.

25 Nggo akikye ni iko wa ta gru ku
han anko wa, nggo imba ta kri nabo
ni ta ko nggurr anko wa ni da di,
‘Ankpye, bwu ki inta anko wa!’
“Uwa ta ddu imba di, ‘Ingga si hi
inkla yi nggo imba zhi hen!’
26 “Nabo yo, imba ta gru ko da di,
‘Inta i ri ni so ndo nu ùwà. Ùwà i tsarr
ni igbu imunta yi!’
27 “Uwa ta da di, ‘Ingga si hi inkla yi
nggo imba zhi hen! Imba chi share ni
ingga ku, imba bi na awurr!’
28 “Nabo yo, imba ta yì, ni ta nyirr
nyirr, nu nggo imba ta hi Ibrayi,
Ishaku, Yakubu na abi kpa are ba
Abachi ba ni Ittu i Abachi yi, nggo a
ta ddu imba glo!
29 Anishirr ta zhi na anza ambre
tuku ni ingbahru. Abanu ta zhi ni
ikatu tuku ni ikashirr na nga, ni so ni
imburr imbarr yi ni iga ittu i Abachi
yi.
30 Abanu nggo sa abi imẹmẹ a ta
kaki abu ikikre, abi ikikre a ta kaki
abi imẹmẹ.”

Yesu à vri ni itu i Urushalima (Matiyu 23:37-39)

31 Nabo, anu Farrisi ba nga ni ddu
Yesu di, “Gru share ni inggya. Kye,
uttu Hirridu ko zha du uwa ta ngu
ùwà.”
32 Yesu ddu ba di, “Imba ko ku da
ku inkindirr ima yi, ‘Ingga ko han izhi
indanda huzzu, ni ko du anishirr wre
ari. Na ambre, ívri nggi, ingga ta kre
undu mungga ku.’
33 Ingga ta ko kuchi nu undu
mungga ku ari, ambre ni ívri. I si
ta wre a bi ngu uni kpa are nu unto
numa nggo si su Urushalima hen.”
34 Yesu da di, “E! Urushalima,
Urushalima! Imba nggo ngɨ abi kpa
are ba, ni di ta abitu ba Abachi ba
na angbinta, nggo a tu ba ni imba
ba! Inkpo ibirr nggi ingga zha issu
amumarr amba ba bi, nâ ta si nggo
ayirr iviko di kye na ssu amumarr
ama ba bi na angba ama ka. Imba di
kà!
35 Kye, Abachi taka kà Uki unkpi ku
Ibarr Abachi imba ku ni igbu imba
wa. Ingga ko da ki imba di, imba si ta
hi ingga zizo hen, imba taka hi ingga
na azhibarr wa nggo imba ta ko da di,
‘Uwanggo nggo nga ni isa i Atiko yi,
Abachi bu yo ku angu ka iwre.’‡ ”

14

Yesu du uni lo numa a wre

1 A si na Azhibarr a Isu numa nggo,
i Yesu ko ku ri ila ni iko yi ankpye
numa nu umi ku anu Farrisi ba, an-
ishirr ba nggo a kri nabo gru so surr
ku ashishi girr.
2 Ugo numa nggo aza ama ka na
ango ka a si,* à nga ni Yesu ku.
3 Yesu à zhi abitsarr Are ba na anu
Farrisi ba di, “I wre aba bu du un-
ushirr a wre na Azhibarr a Isu wa, ka
a bi du ma?”
4 Aba so gbangbami. Uwa yo ugo
wa na du ma wre, na du ma kuma.
5 Na ddu ba di, “Unggonggo alando
ka uvuvurr alando amaka a jaku ni
inkpri uddudu na Azhibarr a Isu
wa, uwa ka kà wa du?”
6 Aba si ddu ma inkindirr hen.

Iki itu nggi tuku igɨ itu

7 Yesu hi nggo abichirr ba nggo a yo
ba ni iga yi a di zharr into i iso i iwre
yi na abubo a iga wa, na da ba assurre
anggo wa di:
8 “A ti yo ùwà ni iga numa, ùwà bu si
narr ku ji so nu unto ku ankpinkpye
ku hen. Mi, a yo ankpinkpye banu
nggo a mri ùwà.
9 Ugo wa nggo yo imba ha mi ta ni
ddu ùwà, du ùwà bu gru ni nu ugo
nggo wa abubo a iso wa. Ishisha ta ki
ùwà ni ku so na abubo avutsa wa.
10 Nggo a ti yo ùwà, ùwà bu ku ji so
na abubo a iso avutsa wa, wre ku uni
iga wanggo ta nga, uwanggo ta ni da
ku ùwà di, ‘Ukpamu, gru ku ji so na
abubo ankpi a iwre wa.’ Anishirr ba
ta kye ùwà ssu nu ungo.
11 Undurr wa nggo ti gɨ itu, aba ta
nggurr ma yo nu ugo. Undurr wa

‡ **13:35** Kye zizo *Asarr 118:26.* * **14:2** *Aza na ango ka a si:* Ulolo ku nggo u di du ukpa ku unushirr u so si ki unkpi.

nggo à ti kà itu ima ta yo, aba ta gɨ ma ki nu ussu."
12 Yesu ddu ugo wa nggo a yo ma di,
"Ùwà ti na iga, si yo akpukpambirr, ka amuyirr, ka amla mi, ka abi girr bu ungo hen, wre ku aba mi taka ni yo ùwà meme, han ùwà unka ku.
13 Ùwà ti na iga, ùwà bu yo abi iha, aba ankpu aza na aba ankpu ango, na aba akreshi.
14 Abachi ta yo ku ùwà angu azizi. Nggo anishirr abama sama ni inkindirr i ka ni han ùwà, Abachi taka han ùwà na azhibarr wa nggo à taka ta anishirr ba nggo a kye ba a sa azizi ba kasi."

Assurre a iga inkpi yi (Matiyu 22:1-10)

15 Uyirr nu umi ku abi so ri ndo ni Yesu ba ba à wo ure ku nggo Yesu da, na ddu ma di, "Abangga ba nggo taka so ni imburr inkpi yi na azhibarr a iga wa ni iko yi Abachi taka nyarr kakami!"
16 Yesu à ddu ma di: "Ugo numa nggo à ta na iga, na yo anishirr shishemi.
17 Nggo azhibarr wa ma, uwa tu amirr iko ama ba di a bu ku da ku anishirr ba nggo a yo ba di, 'Nga yi ki kye inta issubi ba!'
18 "Abichirr ba gru so da ivri imbarr na nkanka. Uni imɛ̱mɛ̱ wa da di, 'Ingga re īlá, i wre ingga bu ku kye yi. Kpa iyi imungga yi.'
19 "Unu uha wa da di, 'Ingga re ilando ido iwurr, di ingga gri yi ku tsarr kye bari. Kpa iyi imungga yi.'
20 "Unuma wa da di, 'Ingga garr ayamba ahɛ̱hɛ̱ ni ivi inggi yo. Ingga si ta ko hen.'
21 "Uvurr iko wa kakuma ku da ku akiko ama wa, akiko wa ki unfu na ddu uvuvurr iko wa di, 'Narr huzzu ku ga anko kpinkpi ka na a atsutsu ka umi igbu ku, ni yo abi iha, na aba kpre aza, na aba ankpunkpu ango, na aba kreshi.'
22 "Uvurr iko wa à ddu ma di, 'Ankpye, inkindirr yi nggo ùwà da, ingga i ka na yi ba, i zizami into ki iso u nise ma.'
23 "Akiko ma wa à ddu uvurr iko wa di, 'Kakuma na anko ka unddu ìgbù itsitsa yi, ni ku turr ba du ba nga, ni tsarr ssu ki ingga ni iko yi.
24 Ingga nggo ko da ku ùwà, abangga ba nggo ingga yo ba ni imɛ̱mɛ̱ yi, uyirr mi si taka la ila imungga yi kye hen!' "

Inkindirr yi nggo unushirr ta na bari na si uniga Yesu (Matiyu 10:37, 38)

25 A sa azhibarr numa nggo, akpa anishirr so ga Yesu. Uwa kasarr na ddu ba di:
26 "Undurr wa nggo ti du uwa ta ga ingga, na si kpanye ni ingga mri ana ayirr, nu uwama, na amarr ma, na amuyirr aniru na amba, ni itu ima hen, uwa si ma uni ga ingga hen.
27 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr ku ikpa umaku na ga ingga hen, uwa si ma uni ga ingga hen.
28 "Undurr wa nggo ti du uwa ta me iko, uwa si ta ji so na bɨ inklo yi kye, ka i ta ma, ka i ta klonyarr bari hen?
29 A ta si na meme hen, na gru zu ibarr i iko yi na du ime yi kukri na anko, anishirr ba nggo ti ko sarr ba nabo na hi yi a ta mɛ̱ ma.
30 Na da di, 'Ugo nggo à du uwa ta me, nggo na klonyarr na anko!'
31 "Ka, ka du uttu numa nggo ta ko ni ta iku nu uttu numa, na si ku so na han kye, uwa na anishirr ukrɨ uwurr (10,000) ta ku ta iku nu uttu wa nggo se na anishirr ukrɨ iso iha (20,000) ku hen?
32 Uttu wa ti hi du uwa ka si tsi kpa na ku hen, nggo a ti nise gbagbamu, uwa ta tu anishirr ama ba du ba ku zha issubi na ku.
33 Na anko ayirr ama wa, undurr wa nggo ta si nggurr ugo nu aseki ka nggo se na ka hen, uwa si ma uni ga ingga hen."

Assurre a ima yi nggo si marr hen (Matiyu 5:13; Marrku 9:50)

34 Yesu da ba zizo di, "Ima i wre, imarr ima yi ti ka nado, a ta na yi kingginggi na du imarr yi i kanga?

35 I si ta se nu undu ku imimi mi
hen, na ka si tsu yi surr na atsu mi
hen. A ta ba yi ku kahre. Undurr wa
nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu
wo!”

15

Ivinta wa nggo à nado (Matiyu 18:12-14)

1 Na azhibarr numa nggo, abi kpa
inklo imimi ba na abi la ure a gru nga
ni Yesu ku, wre ba bu ni wo ma.
2 Anu Farrisi ba na abitsarr Are ba
a gru ko re gbrungbru di, “Ugo wa
nggo à di kpa abi la ure na ri na ba!”
3 I Yesu da à ba assurre numa di:
4 “Ka du uyirr nu umi umba ku, a
se na aminta ayirr yirr (100), uyirr
nu umi umbarr ku nado, uwa ta na
kingginggi? Uwa ta ka iso itirr na
atirr (99) ba du ni ijiji yi, na kuma ku
zha uyirr wa nggo nado, ku hi bari.
5 A ti hi ma uwa ta nyarr na ba ma
sa na abubwa,
6 na ta gri ma nga ni iko. Na ta ni
yo akpikpa ama na abi girr ama ba,
na da ba di, ‘Ingga se ni inyarr, nggo
ingga ku zha ivinta mungga wa nggo
a nado hi. Ingga yo imba, di imba bu
ni zi ingga inyarr ima yo!’
7 Na anko ayiyirr ama yo, ingga ko
da ki imba di, inyarr ta se nu un-
kplassu kakami ni itu i unushirr uni
la ure uyirr nggo à du ila ure ima yi
na kpa Abachi. A mri iso itirr na atirr
ba (99) nggo a si abi wre ba nggo kye
i si si ba inkindirr i iwre aba bu du ila
ure imbarr yi hen.”

Inklo yi nggo i nado

8 Yesu à da ba assurre anuma zizo
di, “Ka di ayamba numa nggo se na
angalanzirr awurr, i kpinkpirr iyirr i
jaku nado, uwa ta na kingginggi? À ta
murr uru ki, na vu uki ku, na so zha
ku kye bwemi.
9 Nggo à ti hi yi, uwa ta yo akpuk-
pama na abi girr ama ba na ddu ba di,
‘Ingga se ni inyarr, nu nggo ingga zha
inklo mungga yi nggo i nado hi. Imba
nga di inta ni nyarr yi!’
10 Meme nggo, ingga ko da ki imba
da abitu ba Abachi ba nu unkplassu
ta se ni inyarr kakami ni itu i un-
ushirr uyirr nggo a du ila ure ima yi.”

Uvuvurr ni nado wa

11 Yesu da ba zizo di: “Ugo numa
nggo à se na Amumarr aniru aha.
12 Uvutsa wa ddu aki ambarr wa di,
‘Aki mungga, vu iki imuwa yi ga ki
inta zizami, ni ni ingga imungga.’ Aki
ambarr wa vu aseki ama ka ga ba aha
mi.
13 “Ni ivi ntsɨmi, uvutsa wa vu aseki
ama ka re tsatsarr na kpa inklo yi na
gru kuma nu uzirr. À kuma ni ìgbù
numa gbagbamu na ku ri inklo yi kre
na angu.
14 Nggo inklo yi i kre namri, iyo
gru ki na anga akama, uwa sa ni
inkindirr. Iyo ki ma kakami.
15 Uwa gru kuma ku zha undu nu
ugo numa ku, nggo a si abi ìgbù
wama. Ugo wa à turr ma kuma nu
unto ku nggo a zu anikpama ama ba,
di a bu kuma ku di ho ku nabo.
16 Uwa ku di zha du uwa ta ho itu
ima ni ila yi nggo a di ni anikpama ba.
Undurr mi si nu ma inkindirr iri hen.
17 “Nggo amarr ama ka a kanga ku,
uwa da di, ‘Amirr iko ba aki mungga
ba, a se na aseki nggo a mri ba iri.
Kye, ingga nggo ko ttu ni ingaza ni
inggya mi!
18 Ingga ta gru kuma na aki mungga
ku. Ni ta ku da ku di, Aki mungga,
ingga la ure na agẹ ka Abachi, ni ila
ure na agẹ muwa.
19 Ingga si ma uni yo ki uzumi zizo
hen. Na ingga ki uyirr nu umi ku
amirr iko amuwa ba, nggo so di na ku
ùwà undu.’
20 Nggo, na gru ko kuma na aki wa
ku.
“Nggo a ni ko ta anko ni iko, aki wa
hi ma ni ko nga yi, itito ki ma na ku.
Uwa kru kuma nu uvuvurr wa ku, ku
nyarr ma vu.
21 “Uvuvurr wa da di, ‘Aki mungga,
ingga la ure na agẹ ka Abachi tuku
na agẹ amuwa. Ingga si ma uni yo ki
uzumi zizo hen.’
22 “Aki wa yo amirr iko ama ba na
ddu ba di, ‘Narrma nye! Ku ba ankru
ahẹhẹ ka wre ni surr ku yi. Ni ba

indehri ni yo ku ni uvuvurr ungo, ni vu anggakpaza ni surr ku na aza.
23 Ni kuma ku kye uvuvurr alando uzizi, nggo a ki ahihi, ni vu han yi, ni di inta nyarr ni na iga!
24 Uzumu wanggo a ka ttu ba, i zizami uwa tasi. A nado, i ziza ingga hi ma.' Mre aba a kuchi ni iga yi.
25 "Nggo a ko na meme, uzayirr nunku wa a nado ni īlá. Nggo a ko kanga, na ki ywhiywhirr ni iko na wo asarr ni inggingga irro yi.
26 Na yo ugarr uyirr wa na zhi ma di, 'Angginggi zzu?'
27 Uwa da ku di, 'Uzumbirr wa yo a kanga ni iko, aki muwa à vu uvuvurr alando uzizi, nggo ki ahihi han ku, nggo a hi ma kanga kyekye.'
28 "Uzayirr nunku wa ki unfu du uwa si ta mirri ni iko yi hen. Aki wa wo na huzzu ko ku barr ma di a bu mirri.
29 Uwa ddu aki wa di, 'Kye, ase angga ka nggo ingga so na ku ùwà undu zzu ugarr mu ni si kpala ku ùwà nu unto numa hen. Ùwà na ki ingga angginggi? Ivuwu mi nggo ùwà ka vu ni ingga di ingga kpa na irro na akpukpamburr, ùwà nise na meme kye!
30 Uwa nggo yo su uzumi wanggo nggo à vu aseki muwa ka ku kahre ni izha amba, nggo nga ni iko ùwà ngu ku uvuvurr alando uzizi, nggo a ki ahihi.'
31 "Aki wa ddu ma di, 'Uzumu, ùwà di so se ni ingga ku ttuttumi. Inkindirr yi nggo ingga se na yi i si imuwa namri.
32 Ima ki inta ni inyarr yi, nggo uzumbirr wa a ttu na tasi. A nado, i ziza uwa kanga.' "

16

Uvurr iko ukrizhizhi wa

1 Yesu da ku abiga ma ba ure unggo ku di, "Ugo numa nggo se nu ungo. Na se na ankpye a amirr iko, nggo di kye ku ashiki ama ka. Ugo wa à wo di uvuvurr iko wa di varr azo ama ka hre na anko ndanda.
2 Nggo na yo ma rri ku ddu ma di, 'Ingga wo da angginggi ni itu muwa? Gri angbamvu ka nggo ùwà charr aseki ka nggo ingga du ku ùwà i nga namri, di ingga ni kye. Ùwà yo si ta su uni gri ki ingga aseki mungga ka zizo hen.'
3 "Uvurr iko wa à ri amarr na ddu ma di, 'Akiko mungga à ta ku han ingga nu undu mungga ku. Ingga ta na kingginggi? Ingga nggo si su ukyekye nggo ingga ka do hen. Ishisha ki ingga ni ku barr ma yi.
4 Ingga hi inkindirr yi nggo ingga ta na! I ta si meme undu mungga ku ti kre, ingga ta se ni ikpikpa, nggo a taka di kpa ingga yo na ako ambarr wa.'
5 "Na yo anishirr ba nggo a ri ku ugo wa ahla ka na ayiyirr. Na zhi uni imẹmẹ wa di, 'Uhla ku nggo ùwà ri ku akiko amungga wa u su ubirr nggo?'
6 "Uwa ddu ma di, 'Ingga kpa uhla ku anye olivu impirr inkpinkpi ayirr yirr (100).'
"Uvuvurr iko wa à ddu uni ni uhla wa di, 'Ji so ni charr hanhan mi di ayiyirr anẹ (400) nu ungbamvu muwa ku.'
7 "Na yo unu uha wa mirri ku zhi ma di, 'Ùwà na? Uhla muwa ku u su ubirr nggo?'
"Uwa da di, 'Umungga ku su ikiri abubwu ukrɨ uyirr (1,000).'
"Uvuvurr iko wa da ku di, 'Charr abubwu ayiyirr atandarr (800).'
8 "Ni ikikre yi, akiko a uvurr iko ni varr iki hre wa à gbyarr ku asa, nggo à na undu uma ku krizhizhi mi. I si meme yo nggo anishirr bi ingbingbru ba si krizhizhi ba ni na aseki ka ingbingbru ka mri anishirr abiga ba Abachi ba."
9 Yesu kuchi ni bre ba di, "Ziza, ingga ko da ki imba di, ki ikpikpa na ashiki ka ingbingbru ka, wre ba a ti ka kre aba ta kpa ùwà ni iko i iso sese yi.
10 "Undurr wanggo nggo à ti kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa, aba ta kpanye na ku ni gri inkpi. Undurr wanggo nggo à ti si kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa hen, aba si ta kpanye na ku ni gri inkpi yi hen.

11 Meme nggo, imba ti si hi achi ka
gri iki i ingbingbru yi hen, imba ta na
kingginggi ni gri iki inggi yi nggo i si i
unkplassu?
12 Imba ti si hi gri inkindirr yi nggo
i si i undurr unuma hen, unggonggo
ta ni imba imba yi?
13 "Uvuvurr iko uyirr ka si na undu
ku atitiko aha hen. À ta karr uyirr
wa na ta kpanye nu unuma wa. À ta
kru isisu i uyirr na ta kà uyirr wa. Na
anko ayiyirr ama yo, ùwà ka si ba itu
imuwa ni undu ku Abachi tuku izha
inklo narrnarr hen."

Are ka Yesu numa ka (Matiyu 11:12-13; 5:31-32; Marrku 10:11-12)

14 Nggo anu Farrisi ba wo are angga
ka namri, na sarr Yesu, nggo a hi da
aba mi zharr inklo.
15 Yesu ddu ba di, "Imba yo atu
amba wa di imba ngga si abi na wre
na ashishi ka anishirr. Abachi mu
hi isisurr imba yi. Inkindirr yi nggo
anishirr bre yi surr na amu, ima yo si
inggi yi nggo Abachi à kà yi.
16 "Anishirr a di kru isisu i Are ka
Musa ka na angbamvu ka abi kpa are
ka, nga ni ma ni ivi yi nggo Yohana
uni zzu na amasirr wa à ku nggurr
surr. Bazhi ni ima yo aba a gru di da
Ure ku wre ku ni itu i Ittu Abachi yi.
Anishirr shishemi a ko ta ukpa da aba
ta mirri ni ittu yi.
17 Meme mi, ure ku Musa ku u se.
A si inkindirr ivintsɨ, unkplassu ni
ingbingbru inggi a bu ka nado, mri
nggo inkindirr ivutsa nu umi ku Are
ka i bu sama nu ukyekye.
18 "Undurr wa nggo ti han ayamba
ama na ku garr anuma, uwa kpala na
si uni zha amba. Undurr wa nggo ti
garr ayamba wa nggo a han wa, uwa
mi kpala na si uni zha amba."

Ugo uni inklo wa tuku Lazarru

19 Yesu kuchi ni bre ba ni itsarr
yi di, "Ugo numa nggo a se nu ungo
kakami na di surr iki i iwre ni i tsɨ
anta. Na se na aseki azizi kakami, na
su kpukpa na iga yo mre.
20 Ugo numa se zizo nggo a su uni
iha i isa ima yi i ri Lazarru, nggo ukpa
umaku sa ankpa mi. Aba di ba ma ni
zu na aminko ka mirri ko ni iko i ugo
nu ungo wa.
21 A di zha du uwa ta di vu imbim-
bru ila yi nggo ugo nu ungo wa ti ri
na du inkpu. Amiyo ba nga di rẹ ku
ankpa ka.
22 "Uni iha wa a ttu, abitu ba Abachi
ba a gri ma hun ku zu ywhiywhirr ni
Ibrayi ku. Unu ungo wa ttu, aba zzu
ma.
23 Nggo a so nu abubo a iso abi kɨ
wa, na gɨ ashishi kye nu ussu na hi
Ibrayi gbagbamu, u Lazarru so ku na
anga ayirr.
24 Uwa bwu angu yo di, 'Aki
mungga Ibrayi! Kye iha mungga
ni du Lazarru yo uvuvurr ungo na
amasirr na tsẹ yo ki ingga ni irrirri di
igbigbarr mungga yi su. Kye, ingga
ko wo ivri kakami nu uru!'
25 "Ibrayi ddu ma di, 'Uzumu, ssu
hi nggo ùwà di so ni ingbingbru yi,
ùwà se na ashiki ka ingbingbru ka
shishemi. U Lazarru a se na aseki
andanda. Ziza nggo, Lazarru so mẹ
nyarr, ùwà so se ni ivri.
26 Meme mi, inkpri uddu ddu i se ki
inta na atsutsu nu ùwà. Nggo abanu
ti da aba ta cha ko nu ùwà ku, aba ta
cha chankarr. Abanu nggo ti da aba
ta cha nga zhi ni imba ba na nga ni
inta ba, aba ta cha ma chankarr.'
27 "Ugo nu ungo wa da di, 'Ingga
ko barr ùwà aki munta Ibrayi, tu
Lazarru kuma na amuya mungga ba
ni iko i aki mungga.
28 Ingga se na amuyirr mungga a
sa akywi. Du Lazarru ku gba ba utu
du ba si ka ni ki iha nu unto ku nggo
ingga se hen.'
29 "Ibrayi ddu ma di, 'Amuya
amuwa ba a se na Are ka Musa ka
tuku itsarr i abi kpa are yi nggo a
charr, nggo a ta gba ba atu. Amuyirr
muwa ba bu shirr atu ku itsarr
imbarr yi.'
30 "Uni ungo wa à da di, 'Aki munta,
Ibrayi! Iya, i nise ma ki ingga, undurr
nu umi ku a bi kɨ ba kakuma na aba,
aba ta wo ma na du ila ure imbarr yi.'
31 "Ibrayi ddu ma di, 'A ta si ta wo
Are ka Musa ka ni itsarr i abi kpa

are yi hen, aba si ta wo zizo hen, ka undurr ka tasi na kuma na ba, aba si ta kpanye hen.' "

17

Itsarr ni tu ila ure (Matiyu 18:6-7, 21-22; Marrku 9:42)

1 Yesu ddu abiga ma ba di, "Iki yi nggo di du anishirr la ure i ta nga ki imba. Uje ku undurr wa nggo i ta nga zhi na ku nggo!
2 Iwre ka ba ununa ki iko à klo ku ni ito, na turr ma yo ni inyi. Ima i wre na ku nggo a bu du ma so na du atsitsa angga ba la ure.
3 Kye inkindirr yi nggo ùwà di na yi!
"Uzumbirr ti la ure, ùwà bu glo ma, uwa ti ba ttungo, ùwà bu nggurr zhi ku.
4 A ti kpala ku ùwà ki inkpo tangba na azhi ayirr, na ko nga nu ùwà ku inkpo itangba yi, ni barr da di, 'Ingga i si ta na meme zizo hen,' Ùwà bu nggurr zhi ku."

Iyo isisurr

5 Abi ko na angu ba a ddu Atiko wa di, "Na ni du iyo isisurr imunta yi i kri mri i ziza yi."
6 Yesu ddu ba di, "Imba ti se ni iyo isisurr ntsɨmi nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo a yo yi di mosita, imba ti ddu unkunkurr unggo ku di, 'Huzzu ni izhizhi imuwa yi we ku ji rri ni inyi!' U ta na nâ ta si nggo imba i da.

Undu ku uvuvurr iko

7 "Ka du uyirr nu umi umba ka a se nu uvuvurr iko nggo di do ku, ka di ho ku. Nggo uvuvurr iko wa ti nga zhi ni īlá, atiko ama wa di ddu ma di a bu narrma ku ri ila ima yi?
8 Iya! Atiko wa ta ddu ma di, 'Ssu ila yi zu ki ingga ni ku ssubi ni nga ni ni ingga na yi, di ingga ni ri ni so bari, ùwà nga ni ji so ni ri imuwa yi.'
9 Uvurr iko wa si ta kpa igbyarr asa numa hen, nu nggo à si so na undu ku nggo akiko ama wa à nu ma hen.
10 Imba mi bu na meme, nggo imba ti na inkindirr yi nggo a da ki imba, imba da di, 'Inta sa amirr iko mu. Inta i si ma a bi kpa igbyarr asa imuwa yi hen, inta so na undu munta mu.' "

Yesu à du anishirr bi lo ishi awurr a wre

11 Yesu à so kuma nu Urushalima na nga nu udirr ku Samarriya tuku Galili.
12 Nggo ta ko rri nu umi igbu numa, anishirr abi ishi awurr gru ni ma na ku na anko. Na kri gbagbamu,
13 na du ma hantu di, "Yesu! Ankpye munta! Ki itito ni inta ba!"
14 Nggo a hi ba na ddu ba di, "Kuma ku tsarr abikye anishirr ba ikpa imba yi." Nggo a ko kuma na kakye aba wre.
15 Uyirr nu umi umbarr ku nggo hi du uwa wre, na kasarr kuma na so nyarr ku Abachi na so bre asarr hantu.
16 Na kuma ku kuttu ku Yesu na aza na nyarr ku. Ugo wa a zhi nu Samarriya.
17 Yesu zhi ma di, "Ingga kye di a sa anishirr awurr ngga nggo ingga du ba wre? Uyirr yo à kanga, atirr ba na?
18 Sa angginggi du uyirr wanggo nggo à su unichirr mu à kanga ni da ku Abachi inyarr ima yi?"
19 Yesu ddu ma di, "Gru kuma. Kye, iyo isisurr muwa nggi i du ùwà wre."

Inga i ittu i Abachi yi (Matiyu 24:23-28, 37-41)

20 Anu Farrisi banu a nga ni zhi Yesu di Ittu i Abachi yi i taka nga nita mu. Yesu à ddu ba di, "Ittu i Abachi yi i si ta nga na anko wa nggo imba ta hi na ashishi amba hen.
21 Undurr si ta da di, 'Kye! Si inggi inggya!' ka 'Kye! Si inggi nu nggo hen!' Ittu i Abachi yi i ka rri ba so ni imba ba."
22 Na ddu abiga ma ba di, "Ivi yi ko nga nggo imba ta zha di imba ka hi azhi yirr nu umi ku ivi yi Uvuvurr a Unushirr yi, ni si ta hi wa hen.
23 Abanu ta re imba mi di, 'Kye inggi ni inggya!' ka, 'Kye kuma unggu mu!' Imba bu si kuma ku di zha yi hen.
24 Nggo imba di hi ingẹ i là nu ussu, ni là zhi na anga numa kuma na anga numa, Uvuvurr a Unushirr taka si

meme yo na azhibarr wa nggo a taka kanga.
25 Uvuvurr a Unushirr taka ki iha kakami. Anishirr ba a se angga ka a ta kà ma.

26 “Nâ ta si nggo a na ni ivi i Nuhu yi, i taka se meme yo ni ivi yi nggo Uvuvurr a Unushirr a taka kanga.
27 Na ase ka Nuhu ka, anishirr namri a so di ri na so. Aniru na amba a so di garr ikpa ku ma na azhibarr wa nggo Nuhu a rri ni ijirrigi ima yi, amancha wa ku nga ni ngɨ ba namri.

28 “I taka se nâ ta si nggo i se ni ivi i Lotu yi. Anishirr a so di ri na so, na re na vu ka re, na so ttu ikiri na so me ako.
29 Na na meme ma na azhibarr wa nggo Lotu a huzzu nu Sodomu, uru tuku solfa u ji zhi nu unkplassu ni tu ba ngɨ namri.

30 “I taka se meme yo nu nggo Uvuvurr a Unushirr wa taka kanga aba taka hi inkpinkpye nu ukyekye umaku.
31 Na azhibarr ama wa, unushirr wa nggo so ni itu iko ima, a bu si ji rri ni iko yi du uwa ta ku ba inkindirr nu umi hen. Meme yo, unushirr wanggo nggo ti kri ni īlá, a bu si kru kanga ni iko du uwa ta ni ba inkindirr hen.
32 Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo i la na ayamba a Lotu wa!*
33 Undurr wa nggo ti du uwa ta kpa itu ima ttungo, uwa ta ttu. Undurr wa nggo ti ba itu ima à ni, a ta kpa ma ttungo.
34 Ni ibittu ima yi, ingga nggo ko da ki imba, anishirr aha ta kurr na abubo ayirr, aba ta ba uyirr na du uyirr wa nu ugo.
35 Amba aha taka so kò nu ununa. Aba ta ba uyirr wa na du uyirr wa nu ugo. [
36 Anishirr aha taka klo ko na undu ni īlá, aba ta ba uyirr na du uyirr wa.”]

37 Abiga ma ba a zhi ma di, “Atiko, a taka na meme nu momonggo?”

Yesu ddu ba di, “Nu unto ku nggo iku ti se, anangguru di nggurr bi nabo yo.”

18

Assurre ni itu i ayamba na ako wa tuku uni hla are wa.

1 Yesu à bre ku abiga ma ba assurre nggo ta tsarr ba di a bu so di barr ttuttumi, na si su ukpa hen.
2 Yesu da di: “Ni ìgbù numa nggo uni hla are numa di so, na si kru isisu i Abachi hen, na si kye unushirr mi ssu ni ishishi hen.
3 Ayamba na ako numa ni igbu wama à di nga na ku ttuttumi, ni di barr ma ki itu ima di, ‘Zi ingga ni itu i abi karr ingga ba!’
4 “Zhi ngbangbamu uni hla are wa di kà ina inkindirr ni itu yi. Ni ikikre yi uwa da ku itu ima di, ‘Nu nggo ingga si kru isisu i Abachi hen, ni si kye unushirr ssu ni ishishi hen,
5 nggo ayamba wa nggo di tsutsarr ingga, ingga ta ta ukpa ni na ku inkindirr yi nggo so zha yi. Ingga ta si na meme hen, uwa ta di tsutsarr ingga meme yo, na ka ni ki ingga udi!’ ”
6 Atiko wa à da di, “Wo inkindirr yi nggo ugbugbu uni hla are wa à da.
7 Nggo uni hla are andanda wa mu ka ti na meme ku ayamba na ako wa, imba kye Abachi ka si na inkindirr izizi mri meme ku anishirr abangga ba nggo a so di barr ma zha izi na azhi na ingbahru hen? A si ta su ukpa ni zi ba hen.
8 Ingga da ki imba, Abachi ta nu ba inkindirr yi nggo i si ba imbarr, na ta ni yi hanhan mi. Uvuvurr a Unushirr à ti nga wa à taka ni hi anishirr shishemi a bi yo isisurr na ku ni ingbingbru inggi yi?”

Assurre ni itu i anu Farrisi ba tuku uni kpa inklo imimi wa

9 Yesu à bre assurre anggo ku anishirr ba nggo a di kye da abangga na wre ka ba, na di kye abanu kpachirr.

* **17:32** *Ayamba a Lotu:* Ure ku inkindirr yi nggo i la na ayamba a Lotu wa nggo u se nu ungbamvu ku *Imẹmẹ 19:15-17, 26.*

10 À ddu ba di, “Anishirr aha banu
ngga a huzzu kuma ni ibarr Abachi
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
Uyirr wa sa anu Farrisi, unuma wa à
su uni kpa inklo imimi.
11 Anu Farrisi wa à gru kri ku itu
ima na barr di, ‘Abachi, ingga nyarr
ku ùwà nggo ùwà na ingga ki nanka
ni inkpu anishirr, abi de anishirr,
agbugbu, abi zha amba, ni si si nâ ta si
uni kpa inklo imimi wanggo wa hen.
12 Ni ivi itangba, ingga di vu angu
ankpu iha. Ni ti se ni inkindirr iwurr
ingga ttu iyirr nu ùwà.’
13 “Uni kpa inklo imimi wa gru kri
kremi na si kpanye na gɨ ashishi hun
kuma nu ussu hen, na sa ungo na
ankẹ na da di, ‘Abachi, ki itito ni ingga
uni la ure ku!’ ”
14 Yesu da di, “Ingga ko da ki imba,
uni kpa inklo imimi wa yo kuma ni
iko ni isu isisurr. Undurr wa nggo ti
gɨ itu ima aba ta gri ma kaji, undurr
wa nggo ti gri itu ima yi ji aba ta gɨ ma
hun.”

Yesu a yo ku amumarr tsitsa angu azizi

(Matiyu 19:13-15; Marrku 10:13-16)

15 Anishirr banu mi a so gri amu-
marr ambarr na nga ni Yesu ku, di a
bu yo ba angu azizi. Abiga ma ba hi
ba na han ba ni na meme yi.
16 Yesu yo amumarr ba chinga nu
ukpa uma na ddu abiga ma ba di, “Du
amumarr tsitsa du ba nga ni ingga
ku. Si han ba yi hen. Ittu yi Abachi
yi si i abangga ba nggo a si nâ ta si
amumarr angga ba.
17 Imba bu hi di, undurr wa
wanggo ti si kpa Ittu yi Abachi nâ ta
si uvuvurr uvutsa hen, uwa si taka ni
rri ni ittu yi hen.”

Ugo uni inklo wa

(Matiyu 19:16-30; Marrku 10:17-31)

18 Azhibarr numa nggo, ankpye
numa a zhi Yesu di, “Unitsarr uni
wre, ingga ta na sa angginggi ni ka
kpa iso sese?”
19 Yesu a zhi ma di, “Angginggi du
ùwà yo ingga ki uni wre? Abachi yo
su uni wre na nkpama. Undurr numa
uni wre à sama.
20 Ùwà hi Are ka, ‘Si zha amba na
aniru hen. Si ngu unushirr hen. Si ki
ayi hen. Si vu undurr ni imu mi hen.
Kru isisu i aki muwa na ayirr muwa.’
”
21 Ugo wa ddu ma di, “Zhi nggo
ingga ni di su uvutsa mu, ingga di na
aba ma.”
22 Nggo Yesu wo meme, na ddu ma
di, “Inkindirr iyirr yo ni ji ku ùwà.
Kuma ku vu aseki muwa ka re namri,
ni kpa inklo yi ga ku abi iha, ùwà ta se
na aseki shishemi nu unkplassu. Ùwà
ti na meme ùwà nga ni ga ingga.”
23 Nggo ugo nggo à wo meme,
isisurr i vri ma kakami, nu nggo ugo
wa à se nu ungo kakami.
24 Yesu hi ma ni ivri isisurr yi na da
di, “I taka tsɨ kakami unu ungo a bu
rri ni Ittu i Abachi yi!
25 Alakurrmi ta rri ni iywirr i anurr
kuchi unushirr nu ungo ka rri ni ittu
i Abachi yi.”
26 Anishirr ba nggo kri nabo na wo
meme na a zhi ma di, “Unggo mu taka
kpa ikpa ttungo?”
27 I Yesu ddu ba di, “Inkindirr yi
nggo tsɨ ku unushirr, Abachi ka na
yi.”
28 I Biturr ddu ma di, “Kye! Inta
nggo i kà ako munta wa du ni kà aseki
ka nggo inta i se na ka du, ni ga ùwà
na?”
29 Yesu à ddu ba di, “Undurr
wanggo a ka du iko ima du, na
ayamba ama, na amuyirr aniru na
amba, na akiki ma, na amarr ma ni
itu Ittu i Abachi yi,
30 uwa ta kpa kri shishemi na ase
angga ka bari, ni ka kpa iso sese na
ase ka so nga ka.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr

(Matiyu 20:17-19; Marrku 10:32-34)

31 Yesu yo abiga ama awurr na ha
ba kaki na anga yirr, na ddu ba di,
“Wo yi! Inta ta ko kuma nu Urushal-
ima. Inkindirr yi nggo abi kpa are ba
a charr, i ta ku la jiji ni itu i Uvuvurr
a Unushirr.

32 A ta ku ba ma nu abangga ba
nggo a si si anu Yahuda hen, aba a ta
mẹ ma, na marr ma, na ta ddu antinte
surr ma.
33 Na ta hlo ma, na ta ngu ma, unu
utarr wa, uwa ta tasi."
34 Abiga ma ba si hi inkindirr ima
yi nggo a ko da yi hen. Inkpi i ure yi
i sharri ba, aba si hi inkindirr yi nggo
Yesu ko re ni itu yi hen.

Yesu du unakreshishi a wre (Matiyu 20:29-34; Marrku 10:46-52)

35 Nggo Yesu so ki ywhiywhirr nu
Jerriko, unakreshishi numa nggo so
di barr nu unddu anko ku nabo.
36 Nggo a wo anishirr ba ni so sarr
kuma na zhi ba di, "A sa angginggi
ima yi?"
37 Aba da ku da di, "a si Yesu anu
Nazareti nggo à so sarr kuma"
38 Uwa yo hantu di, "Yesu! Uvuvurr
a Doda! Kye, ki itito ni ingga ku!"
39 Anishirr ba nggo a si ni ichi a ng-
garr ito na ku di, a bu ba ttungo. Uwa
kà na yo hantu kakami di, "Uvuvurr
a Doda! Kye iha mungga yi!"
40 Yesu à kukri na da di a bu vu ma
ga ku uwa. Nggo a ki ywhiywhirr, i
Yesu zhi ma di,
41 "Ùwà zha di ingga bu na ku ùwà
angginggi?"
Uwa da di, "Ankpye, di ingga kye
hi."
42 Yesu ddu ma di, "Bwu ashishi!
Iyo isisurr imuwa nggi i du ùwà wre."
43 Inkpu iyirr, uwa bwu ashishi na
kye hi, na ga Yesu, na ko nyarr ku
Abachi. Nggo anishirr ba a hi meme,
na gru ko nyarr ku Abachi.

19

Yesu tuku Zakiyo

1 Nggo Yesu mirri nu Jerriko, na ko
vu sarr.
2 Ankpye abi kpa inklo imimi numa
nabo a ri Zakiyo, nggo a se nu ungo.
3 Na zha du uwa ta hi Yesu, na
su unkpunkpu kakami, anishirr ba a
harr ma.
4 Uwa kru ku ku anishirr ba ichi, ku
hun nu unkunkurr numa nggo a yo
ku di sikamo, u kri nu uddu anko ku,
na hi di Yesu so ba nabo yo.
5 Nggo Yesu à rri ni ichi unkunkurr
yi, na kukri na gị ashishi kye Zakiyo,
na ddu ma di, "Zakiyo! Narr ji. Kye,
ingga ta kurr ni iko muwa ari."
6 Zakiyo wa narr ji, ni inyarr ni kla
ma vu.
7 Anishirr ba hi na re gbrungbru di,
"Ugo nggo à ko ichirr ni iko i uni la ure
wanggo!"
8 U Zakiyo gru kri ki kri, na ddu
Atiko di, "Ankpye, wo ingga! Ingga
ta ga aseki mungga ka narrnarr, ni ta
ba anga ayirr nu abi iha. Ingga ti de
undurr, ingga ta han ku ki inkpu inẹ
inkindirr yi nggo ingga kpa."
9 Yesu ddu ma di, "Ari, ikpa ttungo i
nga ni iko inggi yi. Ugo nggo mi meme
a su uhanma a Ibrayi.
10 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga
nye i zha abi nado ba ni kpa ba
ttungo."

Assurre a amirr iko awurr ba (Matiyu 25:14-30)

11 Nggo anishirr ba ko shirr ku
atu, Yesu kuchi na bre ba na assurre
unuma, nu nggo à ki ywhiywhirr nu
Urushalima aba kye di Ittu i Abachi yi
ta gru nga.
12 Uwa da ba di, "Ugo numa nggo
sa ankpye na gru kuma ni ìgbù numa
gbagbamu ko ikpa ittu, na kanga ni
iko.
13 Nggo a ta ko kuma na yo amirr
iko ma ba awurr mi, na nu ba an-
galanzirr ayiyirr, na da ba di, 'Ingga
ti kuma, imba bu hi inkindirr yi nggo
imba ta ka inklo inggi yi sarr na yi
nggo.'*
14 "Anishirr abi igbu ama ba a kà
ma, na tu abanu di a bu kuma ku da
ku abi ttu ba di, 'Inta kà. Ugo nggo à
si ta si uttu munta hen.'
15 "Ni ima mi, uwa à ku kpa ittu
yi, na kanga ni iko, na ni yo amirr
iko ba awurr mi zu, wre ku a bu

* **19:13** *Angalanzirr:* A yo angalanzirr ka di "mina" ni irrirri i Girrki. Mina i Girrki iyirr i si inklo yi nggo a di han unu undu azadi ama ka ni ihwa itarr.

wo inkindirr yi nggo a kasarr, na amasirr ni itu.
16 “Uni imẹmẹ wa à da di, ‘Ankpye, ingga se na angalanzirr awurr nggo ùwà ni ingga.’
17 “Atiko ma wa à da di, ‘Ingga chi ùwà nu undu. Ùwà su uvuvurr iko uzizi! Nggo ùwà hi igri ivutsa, ingga na ùwà ki uttu ni itu i igbu iwurr.’
18 “Unu uha wa da di, ‘Atiko, ingga se na angalanzirr a kywi kye na angga ka nggo ùwà i ni ingga nggo.’
19 “Atiko ma wa à ddu uwama di, ‘Ùwà ta gri igbu ikywi.’
20 “Uni utarr wa mirri na ddu ma di, ‘Ankpye, kye inklo muwa inggi. Ingga i gri yi ku yo sharri ku ùwà nu unga ankru.
21 Isisu ki ingga nu ùwà ku, nu nggo ùwà tsɨ kyekye. Ùwà di kpa inkindirr yi nggo i si si ajiji amuwa hen, ni di hwa nu unto ku nggo ùwà si ttu hen.’
22 “Atiko ma wa à ddu ma di, ‘Ùwà ugbugbu uvuvurr iko. Angu muwa ka a vu ùwà. Ùwà hi di ingga tsɨ, ni di ri ajiji ka abanu ni di hwa nu unto ku nggo ingga si ttu hen.
23 Ùwà ka gri inklo imungga yi ku zu ki ingga nu unto ku zu inklo ku. Kye, ingga ka kanga ni ba yi na amasirr ni itu yi.’
24 “Na ddu anishirr ba nggo a kri na ku di, ‘Imba kpa inklo yi glo na ku, ni ka yi nu uwanggo wa nggo se na angalanzirr awurr ka.’
25 “Aba a da ku di, ‘Ankpye, kye a se na awurr mremremu!’
26 Uttu wa a ddu ba di, ‘Ingga nggo ko da ki imba, undurr wanggo ti se ni inkindirr, a ta tsu inuma nu ma shishemi. Undurr wanggo ti sama ni inkindirr, a ta kpa ivintsɨ yi nggo a se na yi.
27 Uwa a ta si abi karr ingga ba, nggo a si kpanye di ingga nggo bu su uttu ambarr wa hen, vɨ ba ni tsi ngɨ na ashishi a mungga nggo mi!’ ”

Yesu à mirri nu Urushalima (Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Yohana 12:12-19)

28 Nggo Yesu bre are ka kre, na ku ba ichi kuma nu Urushalima.
29 Nggo Yesu na abiga ma ba a ki ywhiywhirr nu Betifegi tuku Betani, igbu yi nggo i si na anga ka Igbre nu Olivu wa, uwa a tu abiga ma ba aha di aba bu kuchi
30 Na ddu ba di, “Kuma ni igbu wanggo ni ichi imba. Imba ti kuma, imba ta ku hi uvuvurr ijaki nggo a lo ma zu, nggo a nise hun ma kye. Ddu ma gri nga ni inggya.
31 Undurr ti zhi di imba ko ddu ma ta na angginggi, imba bu da ku da Atiko wa yo à zha ma ta na undu na ku.”
32 Aba aha ba a kuma na ku hi yi si meme yo nggo Yesu à da ba.
33 Nggo a ko ddu uvuvurr ijaki wa, akikye wa à zhi ba di, “Imba ko ddu ma na angginggi?”
34 Aba da ba di, “Atiko wa ko zha ma.”
35 Nggo a ttu ma ga ku Yesu. Na ni ddu inkinkru imbarr i abi yi sa ki inina wa nu ugo, na ba Yesu sa.
36 Nggo Yesu a so kuma, anishirr ko ddu inkinkru imbarr i abi yi surr ku na anko.
37 Nggo a ki ywhiywhirr nu Urushalima, nu nggo anko wa zzu ji ni Igbre nu Olivu wa, akpa anishirr wa nggo so ga ma, gru so nyarr ku Abachi, na da aseki ka iwre ka nggo Abachi na ba hantu, nggo a hi ikagri yi nggo Yesu à na ba, na da di:
38 “Abachi bu yo ku Uttu wa nggo, nga
ni isa i Atiko yi angu azizi![†]
Isu bu se nu unkplassu. Inta bu
gbyarr asa ku Abachi nggo a
hru aseki ka wemi!”
39 Anu Farrisi banu nggo se nabo, a re ni Yesu ku di, “Unitsarr, nggarr ito na abiga ba ba du aba ba ttungo ni da meme!”
40 Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba, abiga mungga ba a ti ba ttungo ni igbyarr ki ingga asa, angbinta a ta gru so hantu na gbyarr asa kama.”

Yesu yi ku Urushalima

41 Nggo Yesu ki ywhiywhirr na kye Urushalima, na yì ku ìgbù wa,

[†] **19:38** Kye zizo *Asarr 118:26.*

42 na da di, “Ka kaki di ùwà hi
inkindirr yi nggo ta gri isu nga ari!
Aba ka yi sharri ku ùwà.
43 Azhi wa so nga nggo abi karr ùwà
ba ta ni harr ùwà zu nu ugonka, na ta
harr ùwà yo na atsutsu.
44 Na ta rɨ ùwà nggarr tsatsarr na
anishirr ba nggo a so nu umi umuwa
ku, na si ta du ingbinta iyirr mi
nu unto umaku hen, nggo ùwà si hi
azhi wa nggo Abachi nga ni kpa ùwà
ttungo hen!”

Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
(Matiyu 21:12-17; Marrku 11:15-19; Yohana 2:13-22)

45 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, na ku han abi gri iki
ire ba huzzu,
46 na ddu ba di, “Ungbamvu ku
Abachi ku u da di, Abachi à da di,
‘A ta yo Iko imungga ki iko ibarr.’
Imba nanko ka yi ki unto ku sharri ku
abayi.”
47 Ni ivivi ima yi Yesu di tsarr ba
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr
are ba, na akikre ba a di zha da aba
ta ngu ma,
48 na si hi anko wa hen, nggo an-
ishirr ba wemi a ko shirr ku atu
kakami.

20

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi
(Matiyu 21:23-27; Marrku 11:27-33)

1 A si na azhibarr numa nggo Yesu
so tsarr anishirr ba nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku na so bre ba Ure ku
wre ku, ankpinkpye abikye ba, na
abitsarr Are ba, na ankpinkpye anu
Yahuda ba a gru nga ni Yesu ku,
2 ni ddu ma di, “Da ki inta undurr
wa nggo nu ùwà ukyekye ku na aseki
angga ka ma mi. A su unggonggo nu
ùwà na ku?”
3 Yesu ddu ba di, “Imba di ingga zhi
imba ure uyirr.
4 Ukyekye ku nggo Yohana à di zzu
anishirr na amasirr wa, u zhi na
Abachi nggo ku, ka u zhi nu anishirr
ku?”
5 Aba gru ko ri anta na atu ambarr
di, “Inta ta da ku da angginggi? Inta
ti da di, ‘Abachi nggo a nu ma na ku,’
uwa ta da di, ‘uwa sa anggi mu inta si
kpanye na are ka Yohana ka hen?’
6 Inta ti da di, ‘U zhi nu anishirr
ba,’ akpa anishirr anggo a ta ta inta
na angbinta. Nggo anishirr ba a ka
kpanye di Yohana a si uni kpa are ba.”
7 Na gru da di, “Inta si hi unto ku
nggo ukyekye umaku u zhi hen.”
8 Yesu ddu ba di, “Ingga mi si ta da
ki imba, nu ukyekye ku unggonggo
ingga ko na undu unggo ku hen.”

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi
(Matiyu 21:33-46; Marrku 12:1-12)

9 Yesu da ku anishirr ba assurre
anggo wa di, “Ugo numa nggo a ttu
inkinkurr i grepu ni ila, na ba yi nu
abi do, na kuma nu uzirr nu unto
gbagba, na ku so ta anko.
10 Nggo ivi i ywhe yi i ma, uwa tu
uvuvurr iko ama na abikye ila ba ba
di a bu ku kpa inkindirr yi nggo a tsu
zu ku. Abi do ba ku hlo uvuvurr iko
wa na han ma kakuma na ango aha.
11 Uwa ni tu uvuvurr iko numa zizo
inkpu iha. Aba ku hlo ma meme, na
nu ma ishisha, na du ma kakuma na
ango aha.
12 Inkpu itarr inggi, uwa ni tu
unuma, aba ku ki ma unkpa meme,
na turr ma huzzu.
13 “Akikye ni ila wa da di, ‘Ingga ta
na kingginggi ziza nggo? Di ingga tu
uzumu wa wanggo ingga kpanye na
ku. A ta ku wo ma!’
14 “Nggo abi do ba hi ma nggo, na
ddu ikpa di, ‘Uwanggo yo su uvuvurr
a akikye ni ila wa, di inta ngu ma, iki
ima yi i ta si imunta!’
15 Na ba ma huzzu ni ila yi, ku tsi
ngu.”
Yesu ddu ba di, “Meme nggo,
akikye ni ila wa ta na abi do ila abama
kingginggi?
16 A ta nga ni ngɨ abi do abama,
na ka ila yi nu abi do banu.” Nggo
anishirr ba a wo ure ku nggo Yesu a
bre ba nggo, na da di, “Abachi bu si
du inkindirr inggi yi ila hen!”

17 Yesu kakye anishirr ba, na zhi ba
di, “Uwa ti si meme, ungbamvu ku
Abachi ku u da di angginggi?
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di
i si ndanda,
ima iyo i kaki ingbinta inkpi yi
nggo si iso gri ibarr i iko yi.’*
18 Undurr wa nggo ti jaku ni ingbinta
nggi yi, uwa ta mɨ ki ankpunkpu.
Undurr wa nggo ingbinta nggi yi ì
ti ji jaku ku nu ukpa, ì ta ko ma ki
imbimbru.”
19 Abitsarr na Are ba na ankpinkpye
abikye ba a hi di Yesu da assurre
anggo ni itu imbarr. Ima yo du ba zha
anko wa nggo aba ta vu Yesu korrmi.
Isisu so ki ba na anishirr ba ba, aba
kru di anishirr ba a ta gru tsi akputtu,
na si vu ma hen.

Izhi ni itu i han inklo imimi (Matiyu 22:15-22; Marrku 12:13-17)

20 Abitsarr Are ba na ankpinkpye
abikye ba gru zha anko, wre ba ka vu
ma gri ku ugona wa nggo a ttu ma zhi
nu Roma. Na tu anishirr abanu, di a
bu ku na zzu da aba si anishirr azizi,
na bu tirr Yesu kye ni izhi.
21 Abangga ba nggo a tu ba a nga ni
ddu Yesu di, “Unitsarr, inta hi di ure
muwa ku, ni itsarr muwa yi a si jiji.
Inta hi du ùwà si di na wre ku amuwa
nanka hen. Ùwà di da si inkindirr yi
nggo Abachi zha di unushirr a bu na.
22 Da ki inta, i wre inta bu han inklo
imimi ku Kayisa, uttu nu Roma, ka i si
wre hen?”
23 Yesu à hi isisurr imbarr yi, di a ko
tirr uwa mu, na ddu ba di,
24 “Tsarr ingga dinarri uyirr, a
charr ashishi ka unggonggo, ni isa
inggonggo na ku?”
Aba da di, “Uttu Kayisa.”
25 Nabo yo Yesu ddu ba di, “Imba bu
nu Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si i
Uttu Kayisa, ni nu Abachi inkindirr yi
nggo i si i Abachi.”
26 Aba si hi inkindirr yi nggo aba ta
na nà ka vu ma na ashishi ka anishirr
ba nabo hen. A ku ayisurr ni ida ima
yi, na ba ki ywi.

Izhi ni itu i itasi (Matiyu 22:23-33; Marrku 12:18-27)

27 Anishirr abanu nggo a yo ba da
anu Sadusi, nggo a si kpanye di an-
ishirr bi kɨ, a taka tasi hen, ambarr
abanu a nga ni Yesu ku ni zhi ma di,
28 “Unitsarr, Musa à charr ki inta
are angga ka di, ‘Unushirr ti ttu na kà
ayamba du na sa nu uvuvurr, uzayirr
a uni ttu wa à ta gri ayamba wa, wre
ku a bu ngri amumarr ni isa i uzayirr
yi.’
29 Amugo abanu sa atangba. Un-
unku wa garr na ttu, sa nu uvuvurr.
30 Ususa umaku ba ayamba wa, na
ttu meme, sama nu uvuvurr.
31 Mre uzayirr nu utarr wa a ba
ma na ttu. Na ko na meme yo aba
atangba mi a garr ma na kɨ, ayamba
wa a si ngri ku uyirr mi ambarr hen.
32 Ni ikikre yi, ayamba mi ni ttu.
33 Da ki inta, na azhibarr wa nggo
abi kɨ ba taka tasi, uwatanggo taka gri
ayamba wa, nggo aba atangba mi a
garr wa?”
34 Yesu ddu ba di, “Ima ku anishirr
bi ingbingbru ba a di garr, na ba garr.
35 Uwa a taka si si meme yo na ase
ka so nga ka hen. Abangga ba nggo
Abachi kye i wre aba bu ka tasi na ase
akama, ni wre aba bu ka so tsitsirr, a
si taka garr zizo hen.
36 Na si taka kɨ zizo hen. A taka
zzu nâ ta si abitu ba Abachi ba nu
unkplassu. A taka sa amumarr ba
Abachi, nggo Abachi taka du ba tasi
ni ibe, na du ba so tsitsirr.
37 Jiji mu, Abachi ta abi kɨ ba si.
Musa tsarr da abi kɨ ba taka tasi na
gru so tsitsirr. Nu unto ku nggo ijiji yi
i kparri, Musa à da di Atiko nggo a si,
‘Abachi a Ibrayi, na Abachi a Ishaku,
na Abachi a Yakubu.’
38 A si Abachi a abi so tsitsirr, na
si si Abachi a abi kɨ hen. Ima i tsarr
di inta wemi ni ikye i Abachi, i so
tsitsirr.”
39 Abitsarr na Are abanu ba a gru
re di, “Unitsarr, ida imuwa inggi yi i
si ure ujiji!”

* **20:17** Kye zizo *Asarr 118:22.*

40 Bazhi ni ima, undurr a si zhi Yesu
inkindirr zizo hen.

Izhi ni itu i uvuvurr a Doda (Matiyu 22:41-46; Marrku 12:35-37)

41 Yesu zhi ba di, “Anggi mu du an-
ishirr a da di Kristi wa à su uhanma a
Uttu Doda?
42 U Doda na nkpama à charr nu
Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa
ku di:
“ ‘Atiko Abachi à ddu Atiko mungga
wa di:
“Ji so nu ungo ri umungga
43 ni di ingga na abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza
muwa sa na ba.’ ”†
44 Uttu Doda ki itu ima a yo ma ki
‘Atiko.’ Kristi wa ka na kingginggi na
kaki ku Doda uhanma?”

Igba utu i Yesu ni itu i abitsarr Are ba (Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

45 Nggo anishirr ba ko shirr ku atu,
Yesu ddu abiga ma ba di,
46 “Imba na ni bu kye abitsarr Are
ba. Nggo di zharr izirr ni inkinkru
inkpinkpi kago, na di zha da anishirr
bi so chi ba na kuttu ba nu udu, na
di zha into inkpinkpi nu uki ku issubi
ku, tuku iso ni ichi ni into i iga.
47 Anishirr angga ba di ka amba ba
ako mri, na vu ba kpa àko ambarr wa.
Na di barr ta anko, wre ku anishirr
a bu kye da aba a hi Abachi kakami!
Abachi ta ki anishirr abama iha mri
abanu ba!”

21

Ini i ayamba na ako wa (Marrku 12:41-44)

1 Nggo Yesu kye kago na hi abu
ungo ba ko surr inklo na agbugba a
uki ku ibarr wa,
2 na hi ayamba na ako nggo si ni iha
à ko yo angalanzirr atsitsa aha.
3 Na ddu ba di, “Ingga da ki imba da
ayamba na ako wa nggo à si ni iha, à
yo mri abanu ba.
4 Abanu ba tsu zhi na akpukpa
aseki anggo wa nggo a se na wa,
ayamba anggo à ba inkindirr yi nggo
se na yi namri.”

Yesu da nggo a taka tsi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr (Matiyu 24:1-2; Marrku 13:1-2)

5 Abiga ma abanu ba a ko re ni itu i
angbinta zizi ka nggo a me Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku na ka nggo, ni ini
yi nggo a gri ga ku Abachi. Yesu da di,
6 “Imba i hi angbinta angga ka?
Azhibarr wa a so nga nggo a taka
hlo ime inggi yi nggo imba ko kye
yi nggarr. Imba si taka hi ingbinta
inuma so ku numa ni itu zizo hen. A
taka turr ka kahre tsatsarr.”

Iha ni itsutsarr (Matiyu 24:3-14; Marrku 13:3-13)

7 Abanu zhi Yesu di, “Ankpye, i taka
si meme nita nggo? Angginggi taka
tsarr inta da ina ima i ta ko ki ywhiy-
whirr i la?”
8 Yesu ddu ba di, “Imba so kye yi,
ni si na ki arrurru hen. Anishirr
shishemi ta gru da aba nga ni isa
imungga. A ta ni da di, ‘Ingga yo su
Kristi! Kye, ivi yo i nga ba!’ Imba si
ga ba hen.
9 Imba bu si du isisu i ki imba hen,
nggo imba ta wo are ka iku, ni itsi
kputtu. Abama ba yo ta kuchi nga
bari, meme mi nggo ikikre yi i nise.”
10 Na da zizo di, “Ìgbù ta tsi ni ìgbù.
Ittu ta tsi ni ittu.
11 Imimi yi ta battu, iyo ta ki, an-
ishirr ta wo ikɨ kago ni ingbingbru yi,
na ta ki iha ku ilolo ndanda. Iki yi
isisu ta ji zhi nu ussu.
12 “Nggo aseki angga ka a ta nise
nga, aba ta vɨ imba ku tsutsarr. A
ta gri imba na kuma, ku bre amu na
aki ka ibarr ka, na ta harr imba na
aki ka iharr. A ta gri imba na kuma
na atuttu ba ba, na ankpinkpye bi
gri anishirr, nu nggo imba i si abiga
amungga.
13 Uwama yo ta si ki imba anko wa
nggo imba ta da ku anishirr ba Ure ku
wre ku ni itu imungga.
14 Nggo a ti vɨ imba, imba bu yo
isisurr imba yi ni ingga ku, ni si ri

† **20:43** Kye zizo *Asarr 110:1.*

amarr ka inkindirr yi nggo imba ta da hen.
15 Ingga nggo ta ni imba ankpi are ka ni ihi du imba hi inkindirr yi nggo imba ta da. Uyirr nu umi ku abi karr imba ba a si ta kri na kpa kisa ni inkindirr yi nggo imba i da hen.
16 Akiki ambirr, na amuyirr ambirr, na amla ambirr, na akpukpambirr a ta re imba, na ta ngɨ inkpu imba yi.
17 Anishirr namri ta kà imba ni isa mungga.
18 Meme mi ingbingbi infunfutu iyirr imba i si ta nado hen.
19 Imba ti kri ngbangba, imba ta kpa atu amba ttungo.

A ta turr Urushalima kahre (Matiyu 24:15-21; Marrku 13:14-19)

20 “Imba ti hi abi ta iku ba kri kago Urushalima, imba bu hi di ivi yi i ki ywhiywhirr ba, nggo a ta hlo igbu wa nggarr.
21 Abangga ba nggo a so nu Yahudiya a bu kru hun kuma na agbre ka. Abi so nu umi ku ìgbù nu Urushalima a taka kru huzzu. Abangga ba nggo se na ábì a bu si ka rri kuma nu umi ìgbù ku zizo hen.
22 Ivi ima yo taka si ‘Ivi Iha’ nggo Abachi taka du yi ki ani Israila ba. Iki iha inggi iyo i taka nga nâ ta si nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku.
23 Ivi ima yi taka vri ku amba ba ane kakami, na amba abi gri amumarr alala! Iha ndanda ta se ni ingbingbru yi. Unfu ku Abachi nggo taka ji na atu a anishirr angga ba.
24 A taka ngɨ abanu ni injingba, na ta vɨ abanu ku harr ni igbu numa. Anishirr angga ba nggo a si si ani Yahuda hen a taka ni tsi nu Urushalima ku, na ta ri igbu wa. Aba ta gri Urushalima kakuma ni ivi ikikre yi.

Inga i Uvuvurr a Unushirr yi (Matiyu 24:29-31; Marrku 13:24-27)

25 “Aseki ka isisu taka se na azhi a la wa, nu uhwa ku, tuku ni intsintsẹ yi. Ni ingbingbru yi, anishirr ta so ni isisu i iku. A taka zha inkindirr ina yi chankarr. Amasirr ni inyi a taka yi na gru na ankinkirr.
26 Anishirr ta hi aseki ka isisu ka nggo ko gru ni ingbingbru yi, abanu taka tsɨ ku isisu. Ukyekye ku ussu ku taka battu wemi.
27 Aseki ndanda angga ka a ti kre nggo, mre anishirr kago a ta hi ingga Uvuvurr a Unushirr so rɨ huzzu, ji zhi na akpa nu ukyekye ni inkpinkpye.
28 Nggo imba ti hi aseki ka ko na meme nggo, imba gru kri ni so gbye kakami, kye ikpa ttungo imba yi i si gagami.”

Itsarr i ibwa yi (Matiyu 24:32-35; Marrku 13:28-31)

29 I Yesu da ba assurre di: “Kye ibwa ni inkinkurr numa yi.
30 Imba ti hi ba ko to angbungba ahẹhẹ, imba hi da ajiji nggo ko nga.
31 Na anko ayiyirr ama wa, imba ti hi aseki angga ka, imba bu hi di ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr mi.
32 “Di ingga da ki imba, anishirr abanu na ase angga ka a taka se tsitsirr, aseki angga ka a taka ni vu sarr bari, aba ta kɨ.
33 Unkplassu ni imimi taka kre, ure mungga ku si taka kre hen.

Iso gbye tuku iso kye anko

34 “Ima yo, imba bu ki bwe, ni si tsutsarr atu amba ki iri ni iso inyarr iki, tuku iso ni ingbingbru yi hen, wre ku Azhibarr ama wa a bu si ka ni vu imba kpa mi hen.
35 Azhibarr ama wa taka vu anishirr kago ingbingbru yi.
36 Imba bu gbye ni so barr Abachi ttuttumi, wre ku bu ni imba ukyekye ku bwa huzzu na aseki ka ngga ka nggo taka nga nggo, wre ki imba ka ku kri na agẹ ka Uvuvurr a Unushirr.”
37 Yesu à ba ivi ima yi namri ku so tsarr ba nu Uki ku Ibarr ku. Nggo ingbahru ti ki, uwa di huzzu kuma ku so nggarr ambre ni Igbre nu Olivu wa.
38 Ttuttumi ni igambre anishirr ba ta gru nga ni shirr atu na wo ure umaku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

22

Yahuda a kpanye du uwa ta re Yesu mi ku nu ba

(Matiyu 26:1-5, 14, 16; Marrku 14:1, 2, 10, 11; Yohana 11:45-53)

1 Ivi yi ki ywhiywhirr, nggo a ta na
Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa,
nggo a yo yi di Iga i Ivu Sarr yi.
2 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr
Are ba a so kru isisu i anishirr yi, ima
yo du ba so zha anko wa nggo aba ta
vu Yesu sharri.
3 Nggo Isheta mirri ni isisurr i
Yahuda, nggo a yo ma di Iskariyoti.
Uwa yo su uyirr nu umi ku awurr na
aha ba.
4 U Yahuda gru kuma na
ankpinkpye abikye ba ba na
ankpinkpye abi gbye Uki ku Ibarr ba,
na ku bre ba nggo uwa ta ná, nà ka ba
Yesu re ba.
5 Aba nyarr ku na ddu ma di aba ta
nu ma inklo.
6 I Yahuda kpanye na gru ko ri
amarr ka anko zizi, wre ku bu vu
Yesu a nu ba na yi, anishirr shishemi
a si ta se nabo hen.

Yesu na abiga ama ba a ssubi ku Iga i Ivu Sarr yi

(Matiyu 26:17-25; Marrku 14:12-21; Yohana 13:21-30)

7 Na azhibarr wa nggo a ko na Iga
i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa. A
sa azhibarr nggo anishirr a ko han
imimarr inkru i Iga i Ivu Sarr yi.
8 I Yesu tu Biturr tuku Yohana na
ddu ba di, “Imba kuma ku ssu ila i Iga
i Ivu Sarr yi ssubi di inta ni ri.”
9 Aba ka zhi ma di, “Ùwà zha di inta
bu ku ssu yi ki nu momonggo?”
10 Uwa da ba di, “Imba ti ta mirri
nu umi ìgbù ku, imba ta hi ugo numa
nggo gri itsa i amasirr na nga ni imba
ba. Imba ga ma rri ko ni iko yi nggo a
ta rri,
11 ni zhi akikye ni iko wa di, ‘Unit-
sarr wa à da di, uki ku nggo ingga na
abiga mungga ba ta ri ila i Iga i Ivu
Sarr yi u si momonggo?’
12 Akikye ni iko wa à ta gri imba
hun ku tsarr angbla uki numa na atu,
nggo a ka ssu ku ki zu ba. Imba surr
inkindirr iri yi nabo yo.”
13 Aba huzzu na ku hi aseki ka
meme yo nâ ta si nggo Yesu a da ba,
na na ila yi Iga i Ivu Sarr yi nabo.

Ila i Atiko yi

(Matiyu 26:26-30; Marrku 14:22-26; 1 Korrintiya 11:23-25)

14 Nggo azhi wa ama ba, Yesu ku ji
so na ri ila yi na abi ko na angu ama
ba ba.
15 Na ddu ba di, “Ingga so kye anko
di ingga ka ri ila Iga i Ivu Sarr yi ni
imba ba bari, ni ka ki iha yi!
16 Ingga da ki imba, ingga si taka ri
yi zizo hen. Uwa taka se ni ikikre yi
mu bari nggo a taka hi inkindirr yi
nggo du ba so ri ni Ittu i Abachi yi.”
17 Yesu ki ungo ba ukofi ku, na
nyarr ku Abachi, na da di, “Imba kpa
ga ki ikpa imba.
18 Ingga ko da ki imba di bazhi ziza,
ingga i si taka so ahi a ugbyarr un-
kunkurr numa zizo hen, Ittu i Abachi
yi taka nga bari.”
19 Na ba unfonfo wa gri na nyarr
ku Abachi, na mɨ ma, na ka nu ba
di, “Uwanggo su ukpa umungga ku
nggo aba ku ni ni itu amba. Imba
na meme, wre ki imba ka di ri amarr
amungga.”
20 Nggo a ri kre, Yesu ba ukofi ku
nu ba meme yo, na da di, “U uwanggo
yo a si ayiyi amungga wa nggo a ka
wa kahre ki imba. Ama yo a tsarr
azhi ahẹhẹ ka nggo Abachi à shi ku
anishirr ba nggo kpanye na ku.
21 Kye! Uwanggo nggo à ta re ingga
nu ba, à so ni imburr yi ni ingga ku!
22 Ingga Uvuvurr a Unushirr ta ttu
nâ ta si nggo Abachi kye iwre ku. Uje
ku unushirr uwama nggo ta ba ingga
re!”
23 Aba gru so zhi ikpa di, a su ung-
gonggo nu umi umunta ku nggo à ta
na meme.

Izha inkpinkpye

24 Abi ko na angu ba a gru ko ri anta
ni ikpa di uwatanggo ta sa ankpye nu
umi umbarr ku.
25 Yesu ddu ba di, “Atuttu bi ing-
bingbru ba a hru anishirr ambarr ba

nu ukyekye mu. Ankpinkpye angga ba nggo a si nu ukyekye na atu anishirr wa a yo atu ambarr di, ‘Abi zi anishirr’.
26 I si si meme yo ni imba ba hen. Unkpi wa nu umi umba ku bu kaki uvutsa. Uni gri imba wa a bu na ki ugarr.
27 Undurr wa nggo à si ankpye, uwanggo su unushirr wa nggo ji so na ri, ka uwanggo nggo a so na ku undu? E-e! Undurr wa nggo ji so. Ingga su uvurr iko nu umi imba ku.
28 Imba di so ni ingga ku ni hi itsarr kye mungga yi namri.
29 A si nu nggo Aki mungga à ni ingga ukyekye ku hru anishirr nâ ta su uttu, ingga mi ta ni imba meme inkpinkpye ihru anishirr nâ ta su atuttu.
30 Imba ta ri, ni so ni ingga ku ni imburr inkpi yi ni ittu imungga yi, ni ta si atuttu abi gri aki awurr na aha ka Israila ka.

Yesu da nggo Biturr taka kà ma (Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Yohana 13:36-38)

31 “Sima! Sima! Wo! A bwu ku Isheta anko di a bu tsarr imba kye, nggo a di hla azizi ba glo na andanda ba, nâ ta si nggo uni do à di ze ikiri na ddu akpukpla ka.
32 Ingga ko barr ku ùwà, Sima, di iyo isisurr imuwa yi bu si jaku hen. Nggo ùwà ti kanga ni ingga ku, ùwà nu amuya amuwa ba ukyekye.”
33 Biturr ddu ma di, “Atiko, ingga ta ga ùwà kuma nu uki ki iharr ku, ni ta ttu ndo nu ùwà ku!”
34 Yesu ddu ma di, “Ingga da ku ùwà, Biturr, agba wa ta nise tu ni ibittu inggi yi, ùwà taka kisa ki ankpu tarr du ùwà si hi ingga hen.”

Ambu tuku anjingba

35 Nggo Yesu gru zhi abiga ma ba di, “Nggo ingga turr imba kuma ni mẹmẹ yi sama na ambu a uzirr, na ambu a inklo, na anggakpaza, imba zha inkindirr chankarr?”
Aba da di, “Iya, inta i si zha inkindirr chankarr hen.”
36 Yesu ddu ba di, “Zizami, undurr wanggo nggo ti se na ambu a uzirr, ka ambu a inklo, uwa bu ba gri. Undurr wa nggo ti sama na anjingba, uwa bu ba ankru ama ka a re na re ayirr.
37 Imba na meme, wre ku inkindirr yi nggo Angbamvu ka Abachi ka a da ni itu mungga nggo i bu la meme yo. Angbamvu ka a da di, ‘A bre ma yo na abi la ure ba.’ ”
38 Abiga ma ba a da di, “Ankpye, kye inta i se na anjingba aha!”
Uwa ddu ba di, “A ma ba!”

Yesu ku barr ni Igbre nu Olivu (Matiyu 26:36-46; Marrku 14:32-42)

39 Yesu gru huzzu ni igbu wa nâ ta si nggo a di na ttuttumi na kuma ni Igbre nu Olivu wa. Abiga ma ba a ga ma.
40 Nggo a ku rri nu unto ku na da ba di, “Imba barr yi, wre ki imba bu si jaku ni itsarr kye yi hen.”
41 Na chi kuma ntsɨ, ma nggo ka ta ingbinta ko, na kuttu na agbuzzu na barr di,
42 “Aki mungga, ùwà ti kpanye ùwà ka ukofi* ku iha unggo ku glo ki ingga. Na inkindirr yi nggo i wre ku ùwà, si na inkindirr yi nggo ingga nggo i zha du ùwà bu na hen.”
43 Unitu a Abachi wa à ji zhi nu ussu ni nu ma ukyekye ku vu isisurr.
44 Yesu à se nu umi ku ivri ni isisurr kakami, na so barr kakami na gba ajiji, ajiji ka ko tse zzu ayiyi mu surr ni imimi.
45 Nggo Yesu gru zhi nu unto ku ibarr ku, na kakuma na abiga ma ba ba, na ku hi ba a ka di ba na so kurr ina. Isisurr imbarr yi i se ni ivri.
46 Uwa ddu ba di, “Imba so kurr ina ngginggi yi? Gru so tsitsirr ni barr yi, wre ki imba bu si jaku ni itsarr kye yi hen.”

Avu Yesu (Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Yohana 18:3-11)

* **22:42** *Ukofi:* Yesu à so re ni itu i iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo. Iki iha ima i ta tsi nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi.

47 Nggo Yesu ni ko re, akpa anishirr
shishemi nga na ku. Uyirr nu umi ku
abiga ba, a ri Judasi a so zirr ni ichi
imbarr, na zirr nga ni nyarr Yesu vu
gri.
48 Yesu zhi ma di, “Judasi, ùwà nga
ni ngu ingga Uvuvurr a Unushirr na
ango, wre ku ùwà bu ba ingga re ba
yo?”
49 Nggo abiga Yesu ba a hi inkindirr
yi nggo ko zirr, na zhi ma di, “Atiko,
inta bu na undu ni injingba munta
yi?”
50 Uyirr nu umi ku abiga ma ba à ka
itu anjingba a sarr ku ugarr a ankpye
unkpi abikye numa wa utu ku ungo
ri.
51 I Yesu à ddu ba di, “I ma ba!” Na
ki ungo vu ku utu ku, u ku wre.
52 I Yesu ddu ankpinkpye abikye
ba, na ankpinkpye bu Uki ku Ibarr
ba, na akikre anishirr abanu nggo
nga ivu ma di, “Imba nga nye vu
ingga yo ni injingba na ankpunkpu
inkinkurr, zzu di ingga la ki imba
ure?
53 Ttuttumi ingga di se ni imba ba
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
imba si vu ingga hen. Ziza yo sa
azhibarr a ivu wa, nggo uttu ni ibwu
wa ko gri ittu yi.”

Biturr à kisa du uwa si hi Yesu hen (Matiyu 26:57-58, 69-75; Marrku 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

54 Nggo a vu Yesu, na gri ma na
kuma ni iko i ankpye unkpi abikye
wa, Biturr à so ga ba gbagba mu nu
ugo.
55 Aba mu uru nu urẹ ku na ko vri,
Biturr ku ji so na ko vri na ba.
56 Uva ugarr numa nggo hi ma ni so
na ba yi, na kye ma girr, na da di, “Ugo
nggo mi se ni Yesu ku!”
57 Biturr kisa di, “Ayamba, ingga si
hi ma hen!”
58 A sha so ntsɨmi, ugo numa à hi
Biturr ni so yi, na da di, “Ùwà mi su
uyirr nu umi umbarr ku meme!”
Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si se
hen!”
59 A sha so ntsɨmi zizo, ugo numa
kri karrkarr di, “Ugo nggo a se ni Yesu
ku, uwa mi sa anu Galili!”
60 Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si
hi inkindirr ima nggo ùwà ko da yi
hen!” Nggo à ni ko re mre, agba wa
tu.
61 Ni ima, Atiko wa kasarr na kye
Biturr girr. Biturr à ssu hi inkindirr
yi nggo Atiko wa da ku di, “Agba wa
ta nise tu ùwà ta kisa ki inkpu itarr du
ùwà si hi ingga hen.”
62 I Biturr gru huzzu ku kri na abi
na so yi kakami.

A mẹ Yesu na hlo ma (Matiyu 26:67-68; Marrku 14:65)

63 Anishirr ba nggo a so gbye Yesu à
gru ko sarr ma na hlo ma.
64 Na ki upri ankru ttu ku ashishi
ka, na zhi ma di, “Unggonggo nggurr
ùwà? Gye da!”
65 Na bre are andanda numa ssu
ku.

Yesu na agẹ ka ankpinkpye (Matiyu 26:59-66; Marrku 14:55-64; Yohana 18:19-24)

66 Nggo ambre ka nggarr, akikre
anishirr, na ankpinkpye abikye ba,
na abitsarr Are ba, a nggurr bi, na
gri Yesu nga na agẹ ka inggurr bi i
ankpinkpye yi.
67 Na ku zhi ma di, “Da ki inta, ùwà
yo su Kristi wa?”
Yesu ddu ba di, “Ingga ti da ki imba
mi imba si ta kpanye hen.
68 Ingga ti zhi imba ure, imba si ta
sa ki ingga hen.
69 Bazhi zizami kuma ni ichi, ingga
Uvuvurr a Unushirr ta so nu ungo ri
ku Abachi nggo su Unukyekye we.”
70 Aba zhi ma di, “Ùwà yo su Uvu-
vurr a Abachi wa?”
Uwa ddu ba di, “Imba da meme yo
di ingga su Uvuvurr a Abachi.”
71 Aba da di, “Inta si zha inkindirr
numa na ku zizo hen. Inta wo na
atu amunta inkindirr yi nggo a da ni
ibarr angu ima nggo!”

23

Yesu na gẹ ka uttu Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Anishirr ba gru namri na gri Yesu
kuma nu Bilatu ku,
2 na gru so re kisa ma na ku di, “Inta
vu ugo nggo uwa so re anishirr di a
bu si han inklo imimi ku Kayisa hen,
na gru ko da na nkpama du uwa yo si
Kristi wa, wanggo a su uttu.”

3 U Bilatu a zhi Yesu di, “Ùwà yo su
uttu a anu Yahuda wa?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo ùwà
da.”
4 U Bilatu à ddu ankpinkpye abikye
ba na anishirr ba di, “Ingga si hi ugo
nggo ni ìlà nggo ingga ka ttu ma iba
hen.”
5 Aba kà na gru kri ku kyekye mi di,
“Itsarr ima yi gri itsi nga ku anishirr
ba kago nu Yahudiya. A tsarr zhi
nu Galili mu, uwanggo ziza a rri ni
inggya.”

Yesu na agẹ ka Hirridu

6 Nggo Bilatu wo meme, na zhi ba
di, “Ugo nggo sa anu Galili?”
7 Nggo à wo di Yesu zhi na anga ka
nggo Hirridu so gri ka, na turr ma
kuma ku Hirridu. Hirridu à se nu
Urushalima ni ivi ima yi.

8 U Hirridu nyarr kakami, nggo a hi
Yesu ashishi na ashishi. A ta anko ba
na di wo are ama ka, na si hi inkindirr
yi nggo uwa ka na, na hi ma hen. Na
a ko yo isisurr du uwa ka hi ma ni na
inkindirr numa ikagri.
9 I Hirridu zhi Yesu are shishemi. I
Yesu kri ngbangbami.
10 Ankpinkpye abikye ba na abit-
sarr Are ba gru chi kuma na hantu,
na bre ku Hirridu are ka imu an-
danda ni itu i Yesu.
11 U Hirridu na abi ta iku ama ba
a sarr Yesu, na ku ba ankru ka uttu,
ni surr ku, na turr ma kakuma ku
Bilatu.
12 Na azhibarr ama yo Hirridu tuku
Bilatu a vu ikpikpa. Ngbangba ka a so
di karr ikpa.

A ngu Yesu
(Matiyu 27:15-26; Marrku 15:6-15; Yohana 18:39—19:16)

13 Bilatu yo ankpinkpye abikye ba,
na akikre ba, na anishirr ba namri,
14 na da ba di, “Imba gri ugo nggo ni
nga ni ingga ku di a so di re anishirr
mi. Kye, ingga zhi ma na ashishi
amba ni si hi ma ni inkindirr ìlà iyirr
mi nu umi ku aseki ka nggo imba bre
ku na ka hen.
15 Hirridu mi meme a si hi ma ni ìlà
hen, na turr ma kanga ni inta ba. Ugo
nggo à si na inkindirr numa nggo ima
itsi ma ngu hen.
16 A ta si meme ingga ta hlo ma ni
du ma kuma.” [
17 Ttuttumi ni Iga i Ivu Sarr yi ani
Yahuda ba a ti barr, u Bilatu di ttu
unushirr uyirr nggo ttungo, nu umi
ku abangga ba nggo a kri harr.]
18 Anishirr ba namri a gru hantu di,
“Ngu ma! Ni ttu Barraba ttungo ki
inta!”
19 (A yo Barraba wa ni harr yi di
a tto itsi nu Urushalima, na ngɨ an-
ishirr).
20 Bilatu ko zha du uwa ta ttu Yesu
nggo ttungo, na barr anishirr ba zizo.
21 Aba kisa na nggurr ungo na angu
di, “Kpa ma! Kpa ma nga nu un-
kunkurr ku!”
22 Bilatu da ba inkpu itarr yi di,
“Ugo nggo à là angginggi? Ingga si hi
inkindirr yi nggo a na hen, imba di
imba ta ngu ma! Ingga ta hlo ma ni
ttu ma ttungo.”
23 Aba kisa na hantu kisa di a bu
kpa Yesu. Ni ikikre yi ihantu, imbarr
yi i du amarr ka Bilatu ka a ba kasarr,
uwa ba ma nu ba.
24 Bilatu à yo ba ungo ni inkindirr
yi nggo a ko zha ni itu i Yesu.
25 Na ttu ugo wa nggo a harr ma nu
uki, ku itsi ni ingɨ anishirr yi ttungo.
Bilatu ba Yesu nu ba di a bu kuma ku
na inkindirr yi nggo isisurr imbarr
da ba.

A kpa Yesu nu unkunkurr
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Yohana 19:17-27)

26 Abi ta iku ba a gri Yesu na share.
A so kuma nggo na zzu hi ugo numa a

sa anu Sirrene, a yo ma di Sima. Uwa so ka zhi ni ivi ìgbù numa, na ta ko rri nu Urushalima. Aba vu ma, na ba unkunkurr ku garr ku a sa ku nu umpa, na du ma gri ku, na ga Yesu nu ugo.
27 Akpukpa anishirr di ga ma. Amba banu se nu umi umbarr ku na a so yì ku Yesu.
28 Yesu kakye ba na ddu ba di, “Imba amba bu Urushalima! Imba si yì ki ingga hen, yì ku atu amba na amumarr amba ba.
29 Ivi yi so nga nggo anishirr ta da di, ‘Amba ba nggo Abachi à yo ba angu azizi, a si abangga ba nggo a nise ngri kye, nggo uvuvurr a nise ma ba asisa ambarr kye!’
30 Uwama yo ta si ivi yi nggo anishirr ta ddu agbre ka di, ‘Ji ttu inta!’ na ta ddu agbre ingbinta di, ‘Sha inta sharri!’
31 Anishirr ka ti na aseki a kama ni ivi yi nggo unkunkurr i to ni shirr, i ta si kingginggi ni ivi yi nggo i ti kru?”
32 Abi ta iku ba a gri abi la ure aha abanu kye ku Yesu ta ku kpa ba ni inkinkurr yi ma mi.
33 Nggo a ni rri nu unto ku nggo a yo ku di, “Ukpahe Itu”, na kpa Yesu nabo na abayi ba aha mi. Uyirr wa nu ungo ri, uyirr wa nu ungo mla.
34 Yesu da di, “Aki mungga, nggurr zhi ba! Kye, a si hi inkindirr yi nggo a ko na hen.”
Abi ta iku ba a ba ankru ama ka nggarr ga, na ko hla hi hla.
35 Anishirr ba kri na ko kye, u ankpinkpye anu Yahuda ba ko mẹ ma di, “A kpa abanu ttungo, a ti du uwa yo su Kristi wa nggo Abachi a hla ma, uwa bu kpa itu ima ttungo di inta kye.”
36 Abi ta iku ba mi kri na ko sarr ma, na nga, ni nu ma ususa ahi,
37 na da di, “Kpa itu muwa ttungo, ùwà ti da du ùwà yo su uttu anu Yahuda wa!”
38 Ni itu ima yi a charr nu unkunkurr ku di: UWANGGO YO SU UTTU ANU YAHUDA WA.
39 Uni la ure uyirr wa, nggo a kpa ma bi ni Yesu ku nggo, à gru ko marr ma di, “A si su ùwà yo su Kristi hen? Ttu itu muwa ttungo kye ni inta mi meme!”
40 Uyirr wa nggarr ito na ku di, “Ùwà si kru isisu i Abachi hen? Ùwà kpa iha iyirr ndo na ku.
41 Imunta yi ima ki inta, inta ko vu inkindirr yi nggo inta ngga i ttu yi, uwama à si na inkindirr hen.”
42 Na ka ddu Yesu di, “Kakye ingga hi ni ittu muwa yi!”
43 Yesu ddu ma di, “Ari, ùwà ta so ni ingga ku nu unkplassu.”*

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Yohana 19:28-30)

44 Nu nggo a si na azhi na atsutsu mi, nggo azhi wa a kà ila yi, igbu wa wemi a shi ibwu, kuma ni itarr ingbahru.
45 Azhi wa kà ila yi. Ungbanja ankru ku nggo a klo ku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku u nggarr ki anga aha.
46 Yesu à yì hantu di, “Aki mungga! Izhi imungga yi i si na ango muwa!” Nggo a da meme, na ttu.
47 Ankpye abi ta iku wa nggo a se nabo nggo, a hi inkindirr yi nggo i la, na nyarr ku Abachi di, “Jiji mu, ugo nggo à su unushirr uzizi!”
48 Anishirr ba nggo kri nabo na ko kye inkindirr yi nggo ko zirr, na hi inkindirr yi nggo i la, a kakuma ni iko, ni ivri isisurr, na sa ango na ankẹ.
49 Abangga ba nggo a hi Yesu ashishi na ashishi, na amba ba nggo a di ga ma zhi nu Galili, a kri gbagbamu na so kye ma.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Yohana 19:38-42)

50 Ugo numa a ri Isuhu, nggo su uyirr nu umi ku akikre ba ni inggurr bi i anu Yahuda yi, na su unushirr uzizi, nggo a di kye ma ssu na ango.
51 A si kpanye na amarr ka ankpinkpye abanu ba hen, na kisa

* **23:43** *Unkplassu:* Inkla yi nggo anishirr abi wo ku Abachi ure a ti kɨ, aba a kuma nggo.

ni inkindirr yi nggo a na nggo. Isuhu
a zhi ni igbu numa ni Yahudiya, nggo
a ri Arrimatiya. Na so di kye anko a
inga a ittu i Abachi yi.
52 A gru kuma ku barr Bilatu iku i
Yesu yi.
53 Na hun ku ttu iku i Yesu yi ji, na
nyarr yi nu upri inkru nggo a di nyarr
iku na ku, na ba yi ku yo ni ibe yi nggo
a ya yi na ankɨ ingbinta wa, na nise na
undu na yi.
54 A si na azhibarr nggo ani Yahuda
ba a so ssubi ku azhibarr Asabarr,
nggo a si Azhibarr a Isu anu Yahuda.
A si ni ingbahru, nggo Azhibarr a Isu
wa a ko ma.
55 Amba ba nggo a ga Yesu zhi nu
Galili, a ga Isuhu ku kye ibe yi, nggo
a yo iku yi.
56 Na kakuma ni iko ku na anye a
ihun ingba wre ku iku yi.
Na Azhibarr a Isu wa, aba so su, nâ
ta si nggo Are ka Musa ka a da.

24

Itasi i Yesu yi (Matiyu 28:1-10; Marrku 16:1-8; Yohana 20:1-10)

1 Ni igambre bwu, nu uha na
Azhibarr a Isu ani Yahuda wa, amba
ba gru kuma ni ibe yi, na gri anye ka a
hun ingba wre wa nggo a na ka ssubi.
2 Na ku hi a ngi ingbinta yi glo na
angu anko ka ibe ka.
3 A mirri kuma, na si ku hi iku i
Atiko Yesu yi ni ibe yi hen.
4 A kukri nabo kpi, na ko ri amarr
ni inkindirr ima yi, mre na gru kakye
anishirr aha a kri na aba, na surr
inkinkru i la zanzarr nâ ta si azhi.
5 Isisu i ki amba ba, aba kuttu ni
imimi. Abitu ba Abachi ba a zhi amba
ba di, “Sa angginggi du imba ko zha
uni so tsitsirr nu umi ku abi kɨ?
6 A si se ni inggya hen! A ka tasi ba.
Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo à da
ki imba nu Galili.
7 ‘A ta ba Uvuvurr a Unushirr sa ku
abi la ure na ango, du ba kpa ma, u nu
ugo ki ivi itarr, uwa ta tasi.’ ”
8 Mre amba ba a ssu hi di Yesu à da
meme.
9 Na share ni ibe yi na kakuma ku
da ku awurr na ayirr ba ni inkpu
anishirr yi.
10 Amba ba nggo a kuma ni ibe yi
a su Maryamu nu Magadala, tuku
Yuwana, u Maryamu ayirr a Yakubu.
Aba ni inkpu amba yi, a ga ba ku da
ku abi ko na angu ba.
11 Abi ko na angu ba kye ure kuma
ki ankalanttu, na si kpanye na ba
hen.
12 Biturr gru kru kuma ni ibe yi
ku klo kye na hi iki izzu anishirr iyo
kurr, iku i Yesu yi i sama nu umi.
Uwa kakuma ni iko ni ku ayisurr ni
inkindirr yi nggo uwa ku hi.

Yesu na anko a ko nu Emayo (Marrku 16:12-13)

13 Na azhibarr ayiyirr ama wa, an-
ishirr aha nu umi ku abiga Yesu ba, a
ko kuma ni igbu wa nggo a ri Emayo,
nggo ka ma kilomita iwurr ni yirr zhi
nabo na kuma nu Urushalima.
14 Aba ko re ku ikpa ni inkindirr yi
nggo i la.
15 Nggo a ko re na ko ta amarr, Yesu
ni itu ima à nga ywhiywhirr, ni ko
zirr na ba.
16 Aba ko hi undurr wa, na si kye
ma hi ka su unggonggo hen.
17 Yesu zhi ba di, “Imba zirr ni ko re
da angginggi ga anko?” Aba kukri ng-
bangbami, ni ivri na ashishi ambarr
ka.
18 Uyirr nu umi ku, a yo ma di Kliy-
opa, a zhi ma di, “Ùwà yo si unichirr
wa na nkpami nu Urushalima nggo
si hi inkindirr yi nggo i la nabo ni ivi
inggi yi hen?”
19 Yesu a zhi ba di, “Imba ko re da
angginggi?”
Aba ddu ma di, “Ni itu i inkindirr
yi nggo i la ni Yesu anu Nazareti wa
ku nggo. Ugo nggo wa à su uni kpa
are mu a Abachi, na di na aseki ka
ku ayisurr shishemi. Abachi à na
anishirr ba namri du ba kye ma ssu
na ango.
20 Ankpinkpye abikye munta ba na
ankpinkpye ba, a ba ma a ni, di a
bu tsi ma ngu. Aba a kpa ma nu
unkunkurr.

21 Inta ko yo isisurr du uwa yo taka
ni kpa Israila ttungo! Ari su utarr mu
nggo a na inkindirr ima yi.
22 Kye, amba banu nu umi munta
ku, a ni da ki inta ure ki ku ayisurr da
aba zzu han kuma na ambre ni ibe yi,
23 na si ku hi iku yi hen. Na kanga
da aba ku hi zzu da su nu ula, abitu
ba nggo a da ba di Yesu à si tsitsirr.
24 Abanu nu umi munta ku, a kru
kuma ku kye ibe yi, na ku hi meme yo
nggo amba ba a da, na si hi ma hen."
25 Yesu ddu ba di, "Imba sa arrurru,
imba si kpanye na aseki ka wemi
nggo abi kpa are ba a da hen!
26 Imba kye, i wre ku Kristi wa du
ma ki iha bari Abachi ka kye ma ssu
na ungo kakami nu unkplassu?"
27 Yesu bre ba aseki ka nggo a
charr nu Ungbamvu ku Abachi ku
ni itu ima yi, bazhi ni imẹmẹ yi na
Angbamvu ka Musa ka tuku ni inkpu
icharr i abi kpa are ba.
28 Nggo a ki ywhiywhirr ni igbu nu
Emayo wa, nggo a so kuma, Yesu à na
zzu du uwa a ta tsi so kuma ni ichi
mu.
29 Aba tsi ku ango di, "Nga ni so ni
inta ba, kye azhi wa ko ku, ibwu ta ko
ki." Uwa ka ga ba rri kuma ku so na
ba.
30 Nggo a ji so na ta ko ri, Yesu ba
unfonfo wa, na nyarr ku Abachi, na
mɨ ma ga ba.
31 Mre, aba gru ko kye ma hi. Uwa
ka nado.
32 Aba gru ko zhi ikpa di, "A si si nâ
ta si uru nggo u ko rri ni isisurr munta
yi nggo à ko re na anko wa, nggo ko
tsarr ki inta Angbamvu ka Abachi ka
hen?"
33 Mre, aba tudo gru ankpa ayirr
kaji kuma nu Urushalima, na ku hi
abi ko na angu awurr na ayirr ba so
na abanu.
34 Abi ko na angu ba a ddu aba aha
ba di, "Atiko munta wa à tasi jiji! A
bwu ku Sima ashishi na du ma à hi
ma!"
35 Anishirr aha abi zhi nu Emayo ba
a gru so da ba inkindirr yi nggo aba a
zzu hi na anko, tuku nggo aba kye ma
hi nggo a ko mɨ unfonfo wa.

Yesu huzzu ku abiga ma ba (Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

36 Nggo aha ba ni ko bre ba, mre
aba kakye Yesu kri na ba, na ddu ba
di, "Imba bu se ni isu isisurr."
37 Aba ki wu, na kye da aba ko hi
uzhi mu.
38 Uwa ddu ba di, "Imba kru isisu
ngginggi? Angginggi di imba si kpa-
nye hen?
39 Kye, inkpa ango imungga yi, na
atoza amungga ka, ni bu hi di a si
ingga yo ni itu mungga. Sa ungo ni
ingga ku kye imba ta hi. Kye, izhi i
sama ni inina ikpa tuku attuttu, imba
hi ingga se na aseki akama."
40 Nggo a da meme, na tsarr ba
ango ka na aza ama ka.
41 Aba nyarr kakami na ku ayisurr
di jiji mu Yesu a si tsitsirr, na si kpa-
nye hen. Uwa zhi ba di, "Imba se na
angginggi iri ni inggya?"
42 Aba ba kukru ikikla nggi ni surr
sisurr a nu ma.
43 Uwa kpa ta na ashishi ambarr.
44 Yesu ddu ba di, "Nggo ingga ni
di se ni imba ba, ingga bre ki imba
di: Aseki ka wemi nggo a charr na
are ka Musa ka, tuku angbamvu ka
abi kpa are ka, tuku Ungbamvu ku
Asarr ka Igbyarr Asa ku, a ta la ni itu
imungga."
45 Mre, uwa bre ba di a bu hi ankpi
ire ka nggo a charr na Angbamvu ka
Abachi ka nggo.
46 Na a ddu ba di, "A charr na
Angbamvu ka Abachi ka di Kristi wa
à ta ki iha na ttu, unu utarr wa uwa a
ta gru ni ibe yi.
47 A charr zizo na Angbamvu ka
Abachi ka di anishirr a ta ba isa ima
yi bre Ure ku wre ku Abachi ku. Bazhi
nu Urushalima na kago igbu i ing-
bingbru inggi yi wemi a ta bre da
anishirr bu du ina ndanda na kanga
na Abachi ku, wre ku a bu nggurr ila
ure imbarr yi zhi ba.
48 Imba yo i ki ashishi hi aseki
angga ka, kuma ku da ku abanu
inkindirr yi nggo imba hi nggo.

49 Ingga ku itu mungga ta tu ki imba
Izhi Iwre yi nggo Aki mungga wa à da
zu. Imba bu ku so nu Urushalima bi
ukyekye ku nggo ta ji zhi nu ussu nga
ki imba."

A ba Yesu hun kuma nu unkplassu
(Marrku 16:19-20; Indu 1:9-11)

50 Mre, Yesu gri ba na huzzu nu umi
igbu ku, kuma ni igbu nu Betani, na
ku gɨ ango ama ka ki nu ussu na yo ba
angu ka iwre.
51 Nggo a so yo ba angu azizi ka,
mre aba attu ma ki nanka na ba ma
hun kuma nu unkplassu.
52 Aba kuttu na so gbyarr ku asa
na kakuma nu Urushalima, ni inyarr
kakami.
53 Bazhi ni ima yi, aba a ka ko nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na so
gbyarr ku Abachi asa.

Ure ku wre ku nggo Yohana à charr Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu ku Ure ku wre unggo ku a si Yohana, uni ko na angu wa. A su uvuvurr a Zabadi nggo à si uzayirr a Yohana, uni ko na angu wa. A si ankpye kakami ni inggurr bi i abiga abi imẹmẹ ba. A si yo ma ni isa nu ungbamvu unggo ku hen. A yo ma chuchichu di, “Uniga wa nggo Yesu à kpanye na ku.” *(13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20, 24)* A charr nâ ta si uwanggo nggo à hi aseki ka na ashishi ama.

Uni charr Yohana wa à da na nkpama inkindirr imẹmẹ yi nggo i du uwa à charr ungbamvu ku nggo di, “A charr aseki angga ka, wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.” *(20:31).* A charr ku abiga aheḥẹ ngga ungbamvu ku, na charr ku di zha abangga ba nggo a si si abiga hen. Zhi nu à zu ni isisurr ima du uwa à charr ku abi hi irrirri i Girrki ngga ungbamvu ku. Ambarr abanu ba a ka wo itsarr indanda yi ba, uwa nanko à ko zha du uwa à ta na ba ki abiga Abachi.

Atu re na ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ ku *1:1-14*
Undu ku Yesu ku nggo u kuchi ku undu ku Galili ku *1:15—4:54*
Undu ku Yesu ku nu Galili tuku ivri nu Urushalima *5:1—10:42*
Itasi i Lazarru yi tuku nggo a zha anko a ngu Yesu *11:1-57*
Imirri i Yesu nu Urushalima tuku itsarr ikikre ima yi *12:1—17:26*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *18:1—20:10*
Itasi tuku inggurr ssuzzu ku anishirr i Yesu yi *20:11—21:25*

Ure ku iso sese

1 Ure* u se ni imẹmẹ i aseki yi. Ure
ukuma u di se ndo na Abachi ku. Ure
ukuma u si Abachi.
2 Ure kuma u di se ndo na Abachi
ku zhi ni imẹmẹ yi.
3 Abachi à na aseki ka we nu ure
ukuma yo, na a si na inkindirr inuma
nanka sama nu ure ukuma hen.
4 Iso tsitsirr i zhi nu uwa yo ku, i iso
ima iyo su i so là nâ ta si uru nggo u so
là kago ku anishirr.
5 Uru ukuma yo u so là ku abi so ni
ibwu ba. Ibwu yi ka si tsi ku zhi hen.
6 Abachi à tu unitu ama wa, nggo
isa ima yi ri Yohana,†
7 di a bu nga ni tsarr anishirr ure ni
itu i ìlà yi, wre ku anishirr we a bu wo
ma na kpanye nu ure ku.
8 Yohana nggo à si si uru ku ìlà jiji
ku hen, à si uni tsarr anko mu.
9 Uwa uwanggo nggo à si uru ku
ìlà ujiji ku nggo, uwa yo à so nga ni
ingbingbru yi, na taka ni là kago ku
ingbingbru yi.
10 Ure ku u se ni ingbingbru yi,
Abachi à na ingbingbru nu ure uku
yo, i ingbingbru yi i si hi ma hen.
11 Uwa à nga nu unto umaku, u
anishirr bu unto ku uma ba a kà na
si kpa ma yo hen.
12 Abanu ba a kpa ma na kpanye
na ku. Abangga ba nggo a kpanye na
ku, uwa nu ba ukyekye du ba kaki
amumarr ba Abachi.
13 Amumarr ba nggo a si si ingri i
ukpa hen, ka akiki ba anishirr hen,
ka ni ida i anishirr hen, amumarr ba
nggo a ngri ba zhi na Abachi mu ku.
14 Ure ku u kaki unushirr ni rri so
ni inta ba ni ingbingbru inggi yi. Inta
i hi inkpinkpye ima yi, inkpinkpye i
Uvuvurr uwama nggo à si ku Aki wa
uyirr uwa yo, a tsarr ssu nu uzizi tuku
ujiji.
15 Yohana à bre ure hantu ni itu i
unushirr uwama wa di, “Uwanggo yo
su uwanggo nggo ingga ko re ni itu
ima yi di, ‘Uwanggo nggo à so nga nu
ugo umungga, na mri ingga, na à se
ku ki ingga ichi.’ ”

* **1:1** *Ure:* Ni inggya, a yo Kristi nggo meme. Kristi yo à si anko wa nggo Abachi à du anishirr a hi du uwa yo à si Abachi nggo. † **1:6** *Yohana:* Yohana uni zzu na amasirr uwa yo à bre ku anishirr ure ku Abachi ku ni itu i inga i Kristi yi.

16 À si ina wre ima iyo, i du inta i so
kpa aseki ka iwre ka na achi na achi.
17 Musa nggo a gri Are ka nga, i Yesu
Kristi nggo à gri ina wre ni ina jiji nga.
18 Undurr nise hi Abachi kye.
Abachi yo ki itu ima, à du Uzuma
wa na ankpa ma, uwanggo wa nggo
so ywhiywhirr na Aki wa ku, à nga
ni du anishirr ba hi di Abachi à si
kingginggi.

Yohana à re ni itu i Yesu (Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18)

19 Wanggo yo su ure ujiji ku nggo
Yohana à da, nggo ankpinkpye anu
Yahuda ba nu Urushalima a tu abikye
ba na abi zi undu nu Uki ku Abachi
ba di a bu ku zhi ma di, “Ùwà su
unggonggo?”
20 Yohana à re kyekye mi na da ba
ssuzzu di, “À si si ingga yo i si Kristi
wa, nggo Abachi à da zu di uwa à taka
tu ma nga hen.”
21 Aba a zhi ma zizo di, “Uwa su
unggo mu? Uwa si Iliya mu?”
Uwa à kisa di, “Iya, ingga i si si Iliya
hen.”
Aba zhi ma di, “Uwa yo su uni kpa
are wa nggo Abachi à da di à taka
nga?”
Uwa kisa di, “Iya.”
22 Aba zhi ma zizo di, “Ùwà su ung-
gonggo? Da ki inta ùwà i si unggo, ni
di inta kakuma ku da ku abitu inta ba.
Ùwà su unggonggo?”
23 Yohana da ba ukorr ure ku
Ishaya uni kpa are wa di, “Ingga yo su
ukorr ku nggo u so du na ankpuji di,
‘Na anko wa ki ntto ku Atiko wa!’ ”‡
24 A si anu Farrisi ngga a tu ba,
25 aba gru zhi ma di, “Ùwà i ta si si
Kristi, ka Iliya, ka uni kpa are hen,
ùwà i zzu anishirr ba na amasirr, ni
na nggye mu?”
26 I Yohana à ddu ba di, “Ingga zzu
na amasirr, undurr numa se ni ing-
gya nggo imba i si hi ma hen.
27 A su uwa yo nggo so nga nu ugo
umungga, ingga i si ma uni kuklo ni
ddu azhizhi ka anggakpaza ama ka
hen.”
28 Yohana a da ure unggo ku, nu
nggo a so zzu anishirr ba na amasirr
nu Betani nu ugugarr numa ku inyi
nu Joda wa.

Yesu, Uvuvurr Inkru ni to a Abachi wa

29 Nu uha wa u Yohana à hi Yesu
à so nga na ku na ddu ba di, “Imba
kye uwanggo yo a si Uvuvurr Inkru§
a Abachi wa nggo à ba ila ure i ing-
bingbru yi glo!
30 Uwa yo su uwanggo nggo à so
nga nu ugo umungga, nggo ingga i da
ki imba di, ‘Undurr numa so nga nu
ugo umungga, nggo à mri ingga, na à
se ni ingbingbru inggi yi ku ki ingga
ichi.’
31 Ingga mi i si hi ma hen. Ingga i ko
zzu imba na amasirr wre ku anishirr
bu Israila ba a bu hi ma wemi.”
32 I Yohana a da di, “Mre, ingga
kakye Izhi Iwre yi i ji zhi nu ussu nâ
ta si anddu ni ku so na ku.
33 Ingga mi nise hi ma kye. Undurr
wa nggo à turr ingga di ingga bu nga
ni zzu anishirr na amasirr wa nggo,
uwa yo a da ki ingga di, ‘Ùwà ti hi Izhi i
ji ni ku so nu ugo numa ku, uwa bu hi
di uwa yo à su uwanggo nggo à taka
ni zzu anishirr ni Izhi Iwre yi.’
34 Ingga hi inkindirr inggi yi, ni na
meme jiji bari, ni da ki imba di a su
Uvuvurr a Abachi.”

Abiga Yesu abi imẹmẹ ba

35 Nu uha wa zizo, nggo Yohana à
kri na abiga ma aha banu ba,
36 na gru hi Yesu à ko zirr ba na
ba, na gru ddu ba di, “Kye, Uvuvurr
Inkru a Abachi wanggo!”
37 Nggo abiga ma aha ba a wo
Yohana ni da meme yi, na gru ga
Yesu.
38 Nggo Yesu kakye na hi ba ni so
ga ma, na zhi ba di, “Imba so zha
angginggi?”
Aba ddu ma di, “Rabayi, ùwà di
so nu momonggo?” (“Rabayi” inkpi
inggi yi su di, “Unitsarr.”)

‡ **1:23** Kye zizo *Ishaya 40:3.* § **1:29** *Uvuvurr Inkru a Abachi:* A si isa i Yesu. Yesu à si nâ ta si uvuvurr inkru wa nggo aba ma a ni ki inina wa nggo aba ma ahan to ku Abachi.

39 I Yesu ddu ba di, “Imba ga mi ku
kye yi.” (Meme nggo, azhi wa a ka ma
inẹ ni ingbahru mu ba.) Anishirr aha
ba a kuma ni Yesu ku, na ku hi unto
ku nggo à di so, na ku so inkpu azhi yi
kre nabo.
40 Uyirr nu umi ku anishirr ba nggo
à wo ure ku Yohana ku na ga Yesu,
uwanggo a su Andoro, uzayirr a Sima
Biturr.
41 Inkindirr i imẹmẹ yi nggo An-
doro à na yi inggi, i si nggo à gru ku
zha uzayirr Sima, na da ku di, “Inta
i hi Mezaya wa.” (Inkpi inggi yi su
“Kristi”.)
42 Andoro wa à gri uzayirr wa na
nga ni Yesu ku.

Yesu à ni kye ma na da di, “Uwa yo
i si Sima uvuvurr a Yohana, a ta yo
uwa di Kefa.” (Isa i Kefa ka Biturr si
“ingbinta” nggi i ri meme.)

Yesu à yo anu Filibu tuku Nataniya

43 Nu uha wa zizo, i Yesu à gru
kuma nu Galili na ku hi Filibu na ddu
ma di, “Ga mi!”
44 (Filibu à zhi nu Betsada ni
igbu uyirr ndo na anu Andoro tuku
Biturr.)
45 Filibu à ku zha Nataniya na da
ku di, “Inta hi uwanggo nggo Musa
na abi kpa are ba a charr ni itu ima
yi. Uwa yo à su Yesu anu Nazareti,
uvuvurr a Isuhu wa.”
46 U Nataniya zhi ma di, “Nazareti!
Inkindirr izizi inuma i ka zhi nu
Nazareti?”
Filibu à ddu ma di, “Nga ni kye.”
47 Nggo Yesu à hi Nataniya ni ko zirr
nga na ku na da di, “Kye, uwanggo yo
à sa ani Israila ujiji, nggo à di da ure
yo!”
48 U Nataniya à zhi ma di, “Ùwà na
kingginggi ni hi ingga?”
Yesu ddu ma di, “Ingga hi ùwà ni
ichi ibwa yi bari Filibu kuma ku yo
ùwà.”
49 U Nataniya ddu ma di, “Unitsarr,
ùwà yo su Uvuvurr a Abachi wa jiji!
Ùwà yo su Uttu ni Israila!”
50 Yesu à zhi Nataniya di, “Nggo
ingga i da ku ùwà di ingga i hi ùwà ni
ichi ibwa yi, ima yo i du ùwà i kpanye?
Ùwà ta hi aseki ka nggo a mri meme!”
51 I Yesu ddu ba di, “Ingga ta da ki
imba ure ujiji, imba ta hi unkplassu
ku ni bwu yi, ni ta hi abitu ba Abachi
ba a so ji na bu kahun ni itu i Uvuvurr
a Unushirr.”

2

Ihru ayamba yi nu Kena

1 Nu utarr wa aba so na iga i ihru
ayamba nu Kena, na anga ka Galili
ka, u Maryamu ayirr a Yesu a se nabo.
2 Aba a yo Yesu ni iga yi, uwa ndo
na abiga ma ba a kuma nabo.
3 Nggo à se nabo ahi wa a gru kre, u
ayirr a Yesu à nga da ku di, “Ahi wa à
na ba kre.”
4 I Yesu ddu ma di, “Aya, ùwà nggo si
ta da ki ingga inkindirr yi nggo ingga
ta na hen. Attuttu wa a nise ma ki
ingga.”
5 U ayirr a Yesu kakuma ku da ku
amirr iko ba di, “Inkindirr yi nggo a
ti da ki imba di imba bu na, imba na
yi.”
6 Nu unto ku, aba zu itsa inkpinkpi
itani, nggo a na yi na angbinta, na di
surr amasirr a ingla ukpa* nggo na yi,
nâ ta si nggo iba i anu Yahuda yi i da
di a bu di na. Itsa iyirr ka ba amasirr
ma indu iso iha ka iso itarr.
7 I Yesu da ku amirr iko ba di, “Imba
surr amasirr ssu ni itsa inggi yi we.”
Aba surr amasirr wa ssu pwi.
8 I Yesu à ddu ba di, “Imba tsu
amasirr anggo wa ga ku uwanggo
nggo so kye iga yi.”
Aba tsu amasirr wa ga ku ugo wa
nggo so kye iga yi.
9 Nggo à kpa amasirr wa à la kye,
amasirr wa à ka kaki ahi ba. Na
si hi unto ku nggo a gri ahi wa zhi
hen. (Amirr iko aba yo a hi unto ku.)
Meme nggo, uwa à yo uwanggo nggo
à gri ku ayamba wa,
10 na da ku di, “A di gri ahi a iwre a
yo huzzu kuchi, nggo abichirr a ti so

* **2:6** *Ingla ukpa:* Ani Yahuda a di na ingla ukpa inuma nggi bari na ri ila, ka a mirri ku barr Abachi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, tuku na ankpu anuma azizi.

shi bari aba di gri anuma wa nggo a wre ma mi a huzzu. Hai! Ùwà i so gri ahi a iwre wa huzzu ziza nggo yo!”

11 Uwama yo si inkindirr ikagri i imẹmẹ yi nggo Yesu à na nu Kena, na anga ka Galili. Nabo yo Yesu à tsarr ba inkpinkpye umaku, abiga ma ba a hi na kpanye na ku.

12 Nu ugo ukuma, i Yesu na ayirr wa ndo, na amuyirr ba, na abiga ma ba, a gru kuma ku sha so ma ivi ntsɨ nu Kapanahu.

Yesu à kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku

(Matiyu 21:12, 13; Marrku 11:15-17; Luka 19:45, 46)

13 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda yi i ki ywhiywhirr, i Yesu à gru kuma nu Urushalima.

14 Nabo nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa kuma ku hi anishirr a gri ilando, na aminta, na ananddu ni so re, na abi so sarr inklo a ga so ni imburr imbarr yi.

15 I Yesu à vu izhizhi cha ki amfarr, na han ilando yi na aminta ba huzzu nu Uki ku Ibarr ku, na vu ankpu imburr ka abi sarr inklo ba kattu na angu na di inklo yi varr hre.

16 Na da ku abi zu ananddu ba di, “Imba vu ni huzzu ni inggya! Imba si na uki ku Aki mungga ku ki udu hen!”

17 Abiga ma ba ssu unto nggo ku hi nggo u da nu ungbamvu ku Abachi ku di, “Ingga kpanye ni iko yi Abachi, ikpanye ima i so rri nâ ta si uru nggo ni isisurr imungga.”

18 Ankpinkpye anu Yahuda ba a gru nga na ku na are di, “Unggonggo nu ùwà ukyekye ku na aseki angga ka? Na inkindirr i ikagri inuma nggo i ta tsarr inta di Abachi nggo nu ùwà ukyekye ki na meme ku.”

19 I Yesu da ba di, “Imba tsi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr, Ingga ta gɨ ku ni ivi itarr.”

20 Aba zhi ma di, “Ùwà du ùwà ta vu ku me zizo ni ivi itarr? Ùwà si hi di a me Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ki ase iso inẹ na atani bari, na kre ku hen?”

21 Uki ku Ibarr Abachi ku nggo Yesu à so re ni itu yi, a su ukpa uma uku yo.

22 Nggo à tasi ni ibe yi bari, abiga ma ba a ssu ida ima yi hi, na kpanye nu ungbamvu ku Abachi ku, ni inkindirr yi nggo Yesu a bre ba.

Yesu à hi nggo isisurr i anishirr i se

23 Nggo Yesu à se nu Urushalima ni Iga i Ivu Sarr yi, anishirr shishemi a hi iki i ikagri yi nggo a na yi na kpanye du uwa yo à si Kristi wa.

24 Yesu si kpanye na ba hen, nggo à hi nggo isisurr imbarr yi i se.

25 À si zha du undurr mu bi da ku ure na atu ambarr wa hen. Uwa ki itu ima à hi inkindirr yi nggo i se ni isisurr imbarr yi.

3

Yesu tuku Nikodemu

1 Ugo numa nggo a yo ma du Nikodemu, à su uyirr nu umi ku anu Farrisi ba, na si ankpye anu Yahuda.

2 Azhibarr numa nggo ni ibittu uwa gru kuma ni Yesu ku, na ku da ku di, “Unitsarr, inta hi du ùwà yo su unitsarr, nggo Abachi à tu ùwà di ùwà bu nga ni tsarr inta ure umaku. Ka sama na Abachi, uwa ka si so na aseki ka ikagri angga ka hen.”

3 I Yesu ddu ma di, “Ingga da ku ùwà ure ujiji, a ta si ngri ùwà zizo hen, ùwà si ta ka mirri ni Ittu i Abachi yi hen.”

4 U Nikodemu zhi ma di, “Unushirr ka ti chě ba, aba ta na kingginggi na ngri ma zizo? A ka si ka rri ku ayirr ni ine, na du ba ngri ma inkpo iha hen!”

5 I Yesu da ku zizo di, “Ingga da ku ùwà ure ujiji. A ta si ngri ùwà zhi na amasirr tuku ni Izhi i Abachi yi hen, ùwà si taka rri ni Ittu i Abachi yi hen.

6 Unushirr nggo di ngri unushirr, meme yo Izhi i Abachi nggi di ngri izhi yi nggo se nu umi munta.

7 Ùwà bu si ku ayisurr nu nggo ingga da ku ùwà di a ta ngri ùwà zizo hen.

8 Unddunddu di go ni kuma nu unto ku nggo u wre ku. Ùwà wo ankɨnkɨ ka, ni si hi unto ku nggo u zhi hen, ka unto ku nggo u so kuma hen.

I si meme yo nu unushirr wa nggo a ngri ma zhi ni Izhi i Abachi yi.”

9 U Nikodemu a zhi ma di, “A ka na kingginggi na na meme?”

10 Yesu ddu ma di, “Ùwà i si unitsarr unkpi mu ni Israila, ni si hi aseki angga ka hen?
11 Ingga da ku ùwà ure ujiji, inta so da inkindirr yi nggo inta hi yi, ni inkindirr yi nggo inta sa ashishi na yi, imba si kpanye ni kpa are yi nggo inta da ki imba hen.
12 Ingga bre ki imba aseki angga ka nggo a si ka imimi inggi yi, imba si kpanye hen. Meme yo, imba ta na sa anggingga ni ta kpanye ni ingga ku nggo ingga ti bre ki imba ure ni itu aseki ka nggo a si ka unkplassu hen?
13 Undurr à nise hun kuma nu unkplassu kye na kanga, uwa a si ingga, uwa yo iji zhi nu unkplassu ni nga ni imimi inggi yi, uwa yo su ingga Uvuvurr a Unushirr.
14 A taka gɨ Uvuvurr a Unushirr ki tsa nu unkunkurr ku nâ ta si nggo Musa à gɨ ìwǎ na anga inklo wa nu unkunkurr ku na ankpuji wa,*
15 wre ku undurr wa nggo ti kpanye na ku, uwa taka so sese.

16 “Abachi nggo à kpanye na anishirr ba ingbingbru ba kakami na ba Uzuma wa nggo si ingbingbi iyirr yo a ni, wre ku undurr wa nggo à ti kpanye na ku, uwa taka so sese na si taka ttu hen.
17 Abachi à si turr Uzuma wa ji nga di a bu ni vɨ anishirr ba ingbingbru ba ni ila ure mu hen, a tu ma di a bu ni kpa ba ttungo mu.
18 Anishirr ba nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku a si ta vɨ ba ku ila ure hen, abangga ba nggo a si kpanye na ku mu hen a vɨ ba ku ila ure imbarr yi, nggo a si kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku hen.
19 Ibre amu i Abachi inggi i si di: Uru ku là ku Abachi ku u nga ni ingbingbru inggi, aba si kpanye na ku hen. Na ka na zha ibwu mu, nggo a so di na aseki amimi.
20 Abi na umimi, aba yo kà uru ku là ku, na si ta nga ni ìlà yi hen mi, nggo a hi di i ta tsarr umimi ku nggo a so di na.
21 Abangga ba nggo a ga anko a ina jiji wa, aba yo di nga nu uru ku là ku ni isisurr iyirr. Ìlà iru yi i tsarr di aseki ka nggo a so na ka, a zhi na Abachi ku.”

Yesu tuku Yohana uni zzu na amasirr wa

22 Nu ugo kuma, i Yesu na abiga ama ba a gru di ga anga ka Yahudiya ka a kuma ku so ndo na abiga ama ba na ku di zzu anishirr na amasirr.
23 I Yohana mi a di zzu anishirr ba meme nu Ayeno hinga nu Salimu, nggo amasirr a kri nabo kakami. Anishirr a di kuma nabo du Yohana ku di zzu ba na amasirr.
24 (A na meme ni ivi yi nggo a nise vu Yohana ku ttu.)
25 Abanu nu umi ku abiga bu Yohana ba a gru so ri anta ndo na anu Yahuda numa ni itu ingla ukpa i abiga yi.
26 Na gru nga ni zhi Yohana di, “Unitsarr, du ùwà hi ugo nggo a nga nu ùwà ku nu unddu inyi ku Joda ku, uwanggo nggo ùwà da ure ni itu ima yi? Kye uwanggo à so zzu anishirr na amasirr, anishirr shishemi a so kuma na ku!”
27 I Yohana a ddu ba di, “Undurr sama nu ukyekye ku kpa inkindirr numa inggi yi nggo Abachi nggo à si nu ma na yi hen.
28 Imba ku atu amba, i wo nggo ingga da ki imba di, ‘Ingga yo i si su Kristi wa hen. Ingga si uni ssu anko mu ki ku.’
29 Ni iga i ihru ayamba, uwanggo wa nggo à di gri ku ayamba wa, uwa yo à si akikye na ayamba wa. U ukpama wa à ta nyarr, nggo uwa se nu unto ku na wo ukorr umaku. Ima yo di ingga se ni inyarr kakami.

* **3:14** *Musa à gɨ ìwǎ na ankpuji:* Nggo ànìwǎ ba a tse ani Yahuda ba aba a so kɨ wa nggo, Abachi à du Musa à na ìwǎ numa ni inkpinkpu inklo na klo nu unkunkurr. Anishirr angga ba nggo a gɨ ashishi kye ìwǎ wa nggo, a wre. (Kye nu Ibraniya 21:4-9.)

30 Inkpinkpye ima ti ita so hunhihun, ingga ta kaji jiji.

Uwanggo wa nggo à nga zhi nu unkplassu

31 “Uwanggo nggo à nga zhi nu unkplassu uwa à yo mri anishirr ba we. Undurr wa nggo à zhi ni imimi a su unushirr ni imimi na di re ni itu i aseki ka imimi ka. Undurr wa nggo a nga zhi nu unkplassu a mri ba we.

32 À ko bre inkindirr yi nggo à hi na wo, undurr si kpanye ni inkindirr yi nggo a ko bre ba hen.

33 Undurr wa nggo à ti kpanye nu ure umaku, undurr wama à tsarr di ure ku Abachi ku u su jiji.

34 Undurr wa nggo Abachi à tu ma à ni bre ure umaku, Abachi à nu ma Izhi yi nggo i si wawami.

35 Aki wa à kpanye nu Uzuma wa ku, na nu ma ukyekye na atu a aseki ka we.

36 U abangga ba nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa a ta so sese. U abangga ba nggo a kà Uvuvurr a Abachi wa a si ta kpa iso sese hen. U unfu ku Abachi ku u so na atu ambarr wa.”

4

Yesu na ayamba nu Samarriya wa

1 Yesu à hi di anu Farrisi ba a wo du uwa so zzu anishirr na amasirr, anishirr ba a so kuma na ku mri ni Yohana ku.

2 Meme mi uwa si si Yesu nggo ku itu ima à ko zzu ba hen. A si abiga ama ba mu a so zzu ba.

3 Nggo Yesu a wo meme, na du anga ka Yahudiya ka na kakuma nu Galili.

4 Ni inkpu ima yi uwa ta ga anko wa ba nu Samarriya.

5 Mre Yesu ku nggurr surr nu igbu a anu Samarriya wa nggo a yo ma di Sukarr, nggo a su ywhiywhirr mi ni ila yi nggo Yakubu a nu uzuma wa Isuhu na asese ka.

6 Uddudu ku tsu amasirr i Yakubu yi i kri nabo. Nggo Yesu à zirr di na anko a ita wa na ni ji so nu ukotu ku uddudu ku, na azhi na atsutsu.

7 A sha so ntsɨmi, ayamba nu Samarriya numa gru nga nye tsu amasirr i Yesu à ddu ma di, “Bubomi tsu amasirr wa ni ingga so.”

8 (Abiga ma ba a mirri ko ire ila nu umi igbu ku, uwa so na nkpama).

9 Ayamba wa à ku ayisurr na zhi Yesu di, “Kye! Ùwà sa anu Yahuda mu, ingga sa ayamba nu Samarriya mu. Ùwà na kinggi ni so zhi ingga amasirr a iso?” (Anu Yahuda ba a di kpa anu Samarriya ba chirr.)

10 I Yesu à ddu ma di, “Ka du ùwà hi nggo Abachi à di ni anishirr inkindirr, ùwà ka zhi ingga ni di ingga nu ùwà amasirr a iso sese.”

11 Ayamba wa à ddu ma di, “Ankpye, ùwà sama ni izhizhi ka unga inkindirr ki itsu amasirr, i uddudu inggi yi ita kakami. Ùwà ta kpa amasirr a iso sese ama wa zhi nu momonggo?

12 Meme mi, ùwà kye du ùwà nggo mri ábáchí amunta wa Yakubu nggo à ya ki inta uddudu inggi yi, na so amasirr na yi na amarr ma ba ni ilando ima yi?”

13 Yesu ddu ma di, “Anishirr ba nggo ti so amasirr ama wa uhre di ki ba zizo.

14 Uwa ta sa amasirr wa nggo ingga di ni a di ka uhre ku glo ba mremremu. Amasirr ama wa ta kaki umblo nu umi umbarr ku, nggo a ta gri ba iso sese.”

15 Ayamba wa à da di, “Bubomi Ankpye, sha amasirr ama wa ni ingga! Nggo a si ta di ingga ki uhre zizo hen, ni si taka ni gba amasirr ni inggya zizo hen.”

16 I Yesu à ddu ayamba wa di, “Kuma ku yo urumi wa ni nga.”

17 Ayamba wa à da di, “Ingga sama nu unuru.”

I Yesu ddu ma du, “Ùwà da ma di ùwà i sama nu unuru.

18 Ure ku nggo su di ùwà i garr ki aniru akywi ngga, uwanggo nggo ùwà so na ku mi à si su urumi hen. Ùwà da ki ingga ure ujiji.”

19 Ayamba wa da di, “Ankpye, ùwà su uni kpa are.

20 Ziza, da ki ingga, sa angginggi du imba anu Yahuda ba kri ngbangba

di Urushalima nggo na nkpama su unto ku nggo anishirr a bu kuma ku barr Abachi ku? Akiki amunta anu Samarriya ba a da di a si ni igbre uwanggo mu nggo ábáchí munta ba a ku di barr."
21 I Yesu da ku di, "Ayamba, kpanye ki ingga, ivi yi ko nga nggo imba si taka hun kuma ku barr Aki wa ni igbre, ka nu Urushalima zizo hen.
22 Imba anu Samarriya ba hi ntsɨ ni itu yi undurr wa nggo imba ku di barr ma. Inta anu Yahuda ba hi ma kakami, nggo ikpa ttungo yi iba ni inta anu Yahuda ba yo ba.
23 Kye yi! Ivi yi ko nga ni i ka nga ba nggo abiga ajiji ba ta ga Abachi Aki amunta wa nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi tuku nu nggo uwa à se jiji. Aki wa mi ko zha anishirr bama bu ga ma.
24 Abachi su Izhi, abangga ba nggo ti ta ga ma i wre aba bu ga ma nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi tuku nu nggo uwa à se jiji."
25 Ayamba wa da di, "I ingga hi du Mezaya wa (nggo à yo ma du Kristi) à ko nga. Uwa ti nga, uwa taka ni bre ki inta aseki we."
26 I Yesu da ku di, "À su uchichi ingga uwama yo ko re nu ùwà ku."
27 Ntsɨmi ma yo u abiga ma ba a kanga, na ku ayisurr nu nggo a hi ma so re na ayamba ku. Uyirr mi nu umi umbarr ku à si zhi ayamba wa di, "Ùwà zha anggi?" hen. Uyirr mi à si zhi Yesu di, "Angginggi du ùwà so re na ayamba wa ku?" hen.
28 Nggo ayamba wa ka itsa itsu amasirr ama wa zu na kakuma ku da ku anishirr ba nu umi igbu ku di,
29 "Imba nga ni kye unushirr wa nggo wa à bre ki ingga inkindirr yi nggo ingga so di na yi tsatsarr. Hi du uwa yo ka su Kristi wa?"
30 Mre, anishirr gru huzzu shishemi nu umi igbu ku ni kye Yesu.
31 Nu unto kuma mi u abiga ma ba so da ku di, "Ankpye, inta barr ùwà ri inkindirr manu!"
32 Uwa da ba di, "Iya, ingga se ni ila yi nggo imba si hi yi hen."
33 Abiga ma ba a zhi ikpa ambarr di, "Unggonggo mu gri ga ku?"
34 Mre, i Yesu gru da ba di, "Ila mungga inggi si ingga bi na undu ku uwama wa nggo a tu ingga, ni bu na ku kre.
35 Imba si di da di, 'A ji ihwa inẹ yo aba bu rri ni na atu ikiri wa' hen? Ingga nggo da ku ùwà, bwu ashishi ni kye izzuzzu yi ni kye nggo ikiri wri zha ihan!
36 A di han ku abu undu ba azadi ambarr ka wre, i ziza mi nggo ikiri yi nggo a so hwa i sa anishirr ba nggo a gri ba kuma ni iso sese. Wre ku undurr wa nggo a ttu, nu undurr wa nggo a hwa ssubi abi mẹ nyarr.
37 I ta si meme ida inggi yi i si jiji di, 'Unuma mu ttu unuma mu ku hwa.'
38 Ingga tu imba di imba bi ku hwa nu unto ku nggo imba si ttu hen. Abanu a ka na undu ku vri ukpa ku ba, imba nga ni hwa ido imbarr yi."*
39 Anu Samarriya shishemi ni igbu wama a kpanye ni Yesu ku, nggo ayamba wa a da ba di, "A da ki ingga aseki ka nggo ingga so di na ka tsatsarr."
40 Nggo anu Samarriya a nga ni hi ma na barr ma di a bu sha so ni igbu a ambarr wa bari. Uwa kpanye na sha so ki ivi iha.
41 Ni itu are ama ka, anishirr shishemi a kpanye na ku.
42 Na ddu ayamba wa di, "Ziza nggo, inta mi kpanye nggo inta mi ku wo ma na atu munta, na si si ki ida muwa yi mu hen. Inta hi jiji du uwa yo su Uni kpa ttungo ni ingbingbru wa."

Yesu du uvuvurr a ankpye numa ni iko i uttu wa wre

43 Nu uha wa i Yesu gru kuma nu Galili.
44 (Nâ ta si nggo Yesu di da di, "A si di kye uni kpa are ssu nu ungo ni ìgbù ama hen.")
45 Anu Galili ba kpa ma na ango aha, nggo aba mi a se nu Urushalima

* **4:38** *Hwa:* Yesu à tu abiga ama ba di a bu kuma ku gri anishirr nga ku Abachi nâ ta si nggo uni do à di tu abu undu di a bu ku hwa ikiri gri nga ku.

nggo a na Iga i Ivu Sarr yi na hi ma ni na aseki ka ikagri ka.
46 Nu umi ku uzirr kuma nggo a ba nu Galili na rri nu igbu nu Kena, nggo a ka amasirr wa ki ahi. Ankpye numa ni iko i uttu à se na ba, nggo uzuma wa nggo so nu Kapanahu à vri kakami.
47 Nggo à wo di Yesu à nga zhi nu Yahudiya na so zirr nu Galili, uwa kuma ku zha Yesu hi na tsi ku angu di a bu ga ma kuma nu Kapanahu ku du uzuma wa wre, nggo uvuvurr wa ki ywhiywhirr i ttu.
48 Yesu zhi ma di, “Ingga ti na inkindirr ikagri bari imba ta kpanye ni ingga?”
49 Ugo wa barr di, “Ankpye, bubomi ga mi ku du uvuvurr wa tasi ki ingga.”
50 I Yesu da ku ugo wa di, “Kakuma ni iko, uzumi wa ta wre ku uwa.”
Ugo wa kpanye ni Yesu ku na so kakuma ni iko.
51 Nggo ugo wa se na anko a ikuma wa na zzu ma na amirr iko ama banu ba, aba da ku du uvuvurr wa wre ni ivri ima yi ba.
52 Ugo wa zhi ba attuttu wa nggo uvuvurr wa wre nggo. Aba da ku di, “Uvuvurr wa na wre nare, ni iyirr i azhi na atsutsu.”
53 U aki wa hi du uwama yo sa attuttu wa nggo Yesu na da ku du, “Uzumi wa ta wre nggo.” Ima yo du ugo wa na anishirr bi iko ima ba a kpanye ni Yesu ku.
54 Uwama yo si inkindirr i ikagri i iha nggo Yesu a na nu Galili nu ugo ki ikanga umaku zhi nu Yahudiya.

5

Yesu du ugo numa wre ni izzo amasirr i Betsada

1 Nu ugo ku aseki kama ka, Yesu à gru kuma na ba ni iga i ani Yahuda numa nu Urushalima.
2 Nu Urushalima i izzo amasirr inuma à yo yi di Betizata ni irrirri i Ibraniya, i se na anko akywi. Izzo amasirr ima yi i se hinga na anko wa nggo a yo wa du Amunko ka Aminta.
3 Nu unddu ku, abi lolo na nkanka a kurr kago amasirr wa na anko ka akywi mi, abanu sa aba kreshi abi gbo na ampi na abangga ba nggo ukpa ku u ttu. [
4 Nggo unitu a Abachi wa nu unkplassu ti ji ni rru amasirr wa ni ivi numa, undurr wa nggo ti rri na amasirr wa kuchi, uwa di wre ni ivri ima yi.]
5 Ugo numa nggo di kurr nabo, ivri ima yi i ki ase iso itarr na atandarr (38).
6 Nggo Yesu hi ma ni ikurr yi na hi du ugo wa a di vri zhi ngbangbamu na zhi ma di, “Uwa zha du uwa ta wre?”
7 Ugo uni vri wa ddu ma di, “Ankpye, ingga sama nu undurr wa nggo à ta ba ingga yo na amasirr wa, nggo a ti nga ni zzu amasirr wa. Nggo ingga ti ta ko mirri, unuma di rri kuchi ki ingga.”
8 I Yesu ddu ma di, “Gru kri ki kri, ni ba abubo a ikurr muwa wa ni zirr.”
9 Ugo wa wre ni inkpo iyirr na ba abubo a ikurr ama wa na zirr kuma.
Azhibarr wa nggo Yesu a na undu ku a si na Azhibarr a Isu a anu Yahuda wa.
10 Nggo ankpinkpye ba anu Yahuda ba a hi ugo wa ni ba abubo a ikurr wa na ko kuma, na ddu ma di, “Ari sa Azhibarr a Isu, uwa kpala ku Are ka Musa ka nu nggo uwa ba abubo a ikurr muwa wa ni zirr.”
11 Uwa ddu ba di, “Ugo wa nggo di ingga wre, uwa yo da ki ingga meme di ingga bi ba abubo a ikurr mungga wa ni kuma.”
12 Aba zhi ma di, “A su unggonggo uwama nggo da ku uwa du uwa bi ba abubo a ikurr wa ni kuma?”
13 Ugo wa mi si hi Yesu hen, nggo anishirr ba a kri kakami nu unto ku, i Yesu a mirri nado nu umi ku anishirr ku.
14 Nggo Yesu ku zha ugo wa hi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu ma di, “Kye ùwà wre ba. Ùwà bu du ila ure du, ku inkindirr numa indanda mri inggi yi si taka la nu ùwà ku hen.”
15 Ugo wa nggo Yesu du ma wre nggo à kakuma ku da ku anu Yahuda ba da a si Yesu yo du uwa wre.

Uvuvurr Abachi à di nu anishirr iso tsitsirr

16 Nggo Yesu a ko du anishirr ba
wre na Azhibarr a Isu a Anu Yahuda
wa aba gru so zha are na ku.
17 I Yesu ddu ba di, “Aki mungga wa
nise kukri nu undu ku umaku, ima yo
di ingga mi so na undu ku tsi kuma
meme.”
18 Meme nggo anu Yahuda ba kuchi
ni zha anko a ingu ma wa, na da di,
à kpala na are aha. Uku mẹmẹ ku u
si di à ko na undu na Azhibarr a Isu
wa. Uku uha ku nggo su nggo à da di
Abachi nggo su ku Aki, na ko tsarr itu
ima kye na Abachi ku.
19 Nggo i Yesu ddu ba di, “Di ingga
da ki imba, wanggo su ure ujiji mu
du Uvuvurr a Abachi wa sama nu
ukyekye ki na inkindirr numa ki itu
ima sama ni ihi i Aki yi. A di nâ ta si
inkindirr yi nggo a hi Aki wa ni ina yi
na so na yi narrnarr, nâ ta si nggo aki
wa di na.
20 Aki wa a kpanye nu Uzuma wa
na tsarr ma aseki ka nggo a na ka we.
Aki wa ta tsarr ma aseki numa mri
meme, nggo a ta di imba ku ayisurr.
21 Nâ ta si Aki wa di du abi kɨ ba tasi
na ka ni so tsitsirr, na anko ayiyirr
ama wa Uvuvurr wa mi ta gri iso sese
nga ku undurr wa nggo à kpanye na
ku.
22 Aki wa si di bre amu ni itu i un-
durr hen, nggo na na uzuma wanggo
ki uni bre amu wa na atu anishirr we.
23 Aki wa zha da anishirr bi kru
isisu i Uvuvurr yi nâ ta si nggo a di kru
isisu ima yi. Undurr wa nggo ti kpa
Uvuvurr wa chirr, ina ima yi tsarr da
a si kru isisu i Aki wa nggo tu ma hen.
24 “Ingga nggo ko da ki imba, un-
durr wa nggo ti wo ure mungga ku
na kpanye nu uwanggo nggo tu ingga
nggo. Uwa se ni iso sese, Abachi si ta
vɨ ba ni ila ure hen. Na a ka ya gẹ ittu
ba.
25 Ingga ko da ki imba ure ujiji mu,
ivi yi ko nga ni i ka nga ba, nggo abi kɨ
ba ta wo ukorr ku Uvuvurr a Abachi
ku, u abangga ba nggo ti shirr ku atu
ta so.
26 Aki wa se nu ukyekye ki gri iso
sese na nu Uzuma wa ukyekye kuma
meme.
27 Na nu Uzuma ukyekye ki ibre
amu na atu anishirr we, nu nggo uwa
yo su Uvuvurr a Unushirr.
28 “Imba bu si ku ayisurr hen, vure
ivi yi ko nga nggo abi kɨ ba na abe ta
wo ukorr umaku,
29 mre na ta gru huzzu na abe am-
barr ka. Abangga ba nggo a di so wre
taka ni so sese, u agbugbu ta tasi ni
ma ki ibre amu.

Yesu su Uvuvurr a Abachi

30 “Ingga ka si na inkindirr ki itu
mungga hen. Aki mungga nggo à tu
ingga, nâ ta si uwa yo tsarr ingga
nggo ingga ta di bre amu ka nggo.
Ingga di bre amu amungga ka nar-
rnarr, nggo ingga kru isisu ima yi,
ni si so na inkindirr yi nggo ta su ki
ingga nggo isisurr hen. Ingga ko na
nâ ta si nggo Aki amungga wa à da.
31 “Ka di ingga ko re si ki itu
mungga, ingga ka sa na anko a itsarr
imba du ure mungga ku u su ujiji.
32 U undurr numa se nggo di kpa re
ki ingga. Ingga hi da a di da ure ujiji.
33 “Imba tu anishirr du ba kuma ni
Yohana ku, uwa ko ku da ba ure ujiji.
34 Ingga si ba ki inkindirr, inkindirr
yi nggo anishirr di da ni itu mungga
ki inkindirr hen. Ingga ko bre ki imba
are angga ka, wre ki imba bu kpa ikpa
ttungo.
35 Yohana yo à si ingba nu uru wa
nggo a la kago, imba mi nyarr ni ila
ima yi ki ivi ntsɨmi.
36 “Inkindirr numa se nggo mri
inggi nggo Yohana a da ni itu mungga
nggo. Ingga ko na aseki ka nggo Aki
mungga wa ni ingga di ingga bu ni na
ka nggo. Aseki akama yo ko kpa re ki
ingga na tsarr da Aki wa yo tu ingga
jiji.
37 Aki wa nggo tu ingga à tsarr imba
du uwa nggo tu ingga jiji, ka nu nggo
imba nise wo ukorr umaku ni si hi ma
ashishi na ashishi hen.
38 Imba si kpanye nu ure umaku
hen, nggo imba si kpanye nu undurr
wa nggo a tu ma hen.
39 Imba bre Ungbamvu ku Abachi
ku ni kye di imba ta hi iso sese nu umi

umaku. Ungbamvu ku Abachi kuma
yo so re si ni itu mungga yo!
40 Nggo imba kà ni si nga ni kpa iso
sese yi ni ingga ku hen.
41 “Ingga si ko zha igbyarr asa na
anishirr ba hen.
42 Nggo ingga hi imba, ni hi di imba
sama ni ikpanye i Abachi yi ni isisurr
imba.
43 Aki mungga wa yo tu ingga nu
ure umaku di ingga bu nga ni bre ku
anishirr. Imba ni kà ingga, ni ta kpa
abangga ba nggo ta nga ni so re ka atu
ambarr.
44 Imba ta na kingginggi ni kpanye
nu ure ku Abachi ku, nggo imba so di
zha igbyarr asa na anishirr ba, ni si ri
amarr ka igbyarr asa yi nggo i zhi na
Abachi ku hen.
45 “Imba bu si kye di ingga nggo
taka gri imba ku bre ku Abachi hen,
nggo imba yo isisurr imba yi nu Musa
ku uwa yo taka gri imba ko ku bre.
46 Musa à charr ni itu mungga,
imba ka ti kpanye nu Musa ku, imba
ka kpanye ni ingga ku.
47 Imba ta si kpanye ni inkindirr yi
nggo Musa à charr hen, imba ta na
kingginggi ni kpanye ni ida mungga
yi?”

6

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi (Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17)

1 Nu ugo ku nggo Yesu na aseki ka
kre na gru cha kuma nu ugugarr inyi
numa ku Galili ku (nggo à yo ku du
inyi nu Tiberriya).
2 Akpa anishirr a ddu na kuma na
ku, nggo a hi aseki ka ikagri ka nggo
a hi Yesu ni so na yi, nggo a so du
anishirr wre ni ilolo imbarr yi.
3 I Yesu na abiga ma ba gru hun
kuma ni itu i igbre wa ku ji so nabo.
4 Ni ivi ima yi nggo Iga i Ivu Sarr i
anu Yahuda yi ki ywhiywhirr.
5 Nggo Yesu kakye na hi akpa an-
ishirr ni so nga na ku, na ddu Filibu
di, “Inta ka re ila nu momonggo, nggo
ta ma ku anishirr angga ba iri?”
6 (I Yesu à da meme so tsarr Filibu
kye mu. Na ka hi inkindirr yi nggo
uwa ta na ba).
7 I Filibu a ddu ma di, “Inta ka na
undu ma ihwa itandarr mu bari, an-
ishirr angga ba ka kpa inkindirr ntsɨ
la kye na yiyirr.”
8 U uyirr nu umi ku abiga ma ku,
nggo a yo ma du Andoro nggo a su
uzayirr a Sima Biturr wa da di,
9 “Kye uvuvurr numa nggo gri
ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla
iha. Uwama mi ta ma ku anishirr ba
angginggi?”
10 Yesu da ku abiga ma ba di a bu
du anishirr ba ji so. (Agiga assussu a
se kakami na abubo wa.) U anishirr
ba we ji so nabo. Aniru ba nggo a se
nabo a su ukrɨ ukywi (5,000).
11 Mre i Yesu ba unfonfo wa, na
nyarr ku Abachi ni itu ima yi na ka
nu anishirr ba nggo a so nabo, na
ba ikikla yi mi na na meme yo. U
anishirr ba a kpa ga ba, aba kpa ri na
shi.
12 Nggo a ta shi na ka, uwa ddu
abiga ma ba da a bu ga na vu imbim-
bru yi nggurr bi, wre ba si varr yi hre
hen.
13 Aba ga na vu imbimbru i unfonfo
yi ki isisa iwurr ni iha nggo a ri shi na
kadu.
14 Nggo anishirr ba a hi ikagri ima
yi nggo Yesu a na yi nggo, na da di,
“Uwa yo ta su uni kpa are wa jiji
nggo Abachi à da da à taka nga ni
ingbingbru yi!”
15 Nggo Yesu hi amarr ka nggo an-
ishirr ba ko ri, da aba ta vu ma nu
ungbrengbre ku na ma ki uttu am-
barr wa, na gru hun kuma na agbre
ka na ankpa ma.

Yesu zirr na atu ka amasirr (Matiyu 14:22-33; Marrku 6:45-52)

16 Ni ingbahru ima yi, abiga ba Yesu
ba a gru ji kuma nu unddu ki inyi nu
Galili wa.
17 Nggo abubo wa ko shi ibwu, i
Yesu nise kanga na ba, abiga ma ba
kye na rri nu uddu ku na gru ta cha
kuma nu Kapanahu.
18 Nggo a se nu umi ku icha ku, mre
u unddunddu numa gru go kyekye

mi, na du ankinkirr ka amasirr ka gru ko gru kakami.
19 Nggo abiga ma ba a ka zirr ma kilomita ikywi ka itani kuma ni imimi mu ba, na hi Yesu ko zirr na atu ka amasirr ka na ko ga ba ywhiywhirr nu uddu ku, isisu ki ba aba wri kpakpa.
20 I Yesu ddu ba di, “A si ingga yo! Imba bi si kru isisu hen!”
21 Abiga ma ba a nyarr na du ma rri nu uddu ku, mre aba kukri nu unddu ku amasirr ku nu unto ku nggo a ko kuma wa.

Anishirr ba ko zha Yesu

22 Nu uha wa, anishirr ba nggo di so nu ugarr ku inyi ku a hi du uddu ku u su uyirr yo nggo u kri nabo. Na hi nu nggo abiga ma ba gru, i Yesu sama nu uddu ku.
23 Iddu numa i nga zhi na anga ka Tiberriya ni kukri ywhiywhirr mi nu unto ku nggo Yesu a nu ba iri yi.
24 Na ku hi di Yesu na abiga ma ba a kakuma ba, nggo aba ka rri ni iddu imbarr yi na darr kuma na anga ka Kapanahu kaku zha Yesu nabo.

Yesu nggo à su unfonfo wa nggo di ni iso sese

25 Nggo anishirr ba a kuma ku zha Yesu hi nu ugugarr ki inyi ku, na zhi ma di, “Ankpye, uwa nga inggya nita mu?”
26 I Yesu ddu ba di, “Ingga di imba si so zha ingga ni itu i iki i ikagri yi nggo ingga na hen. Imba di zha ingga nu nggo imba ri shi mu.
27 Imba bi si tsutsarr itu imba ki ila yi nggo i di na i ki ndanda hen, imba bi na undu zha ila yi nggo di gri iso sese. Uvuvurr a Unushirr yo ta ni imba ila ima yi, ni itu yi nggo Aki ama wa Abachi nggo kpanye ku da a bu na meme.”
28 Anishirr ba a zhi ma di, “Abachi zha di inta bu na sa angginggi mremremu?”
29 Yesu ddu ba di, “Abachi zha di imba bi yo isisurr imba nu uwanggo wa nggo uwa tu ma.”
30 Aba zhi ma di, “Uwa ta na si ikagri i ta inggi nggo inta ta hi ni bu kpanye nu uwa ku?
31 Kye nu nggo ábáchí munta ba di zirr ni ijiji yi, Abachi a nu ba unfonfo zhi nu ussu nggo a yo ma du mana, du ba ri. I su meme nâ ta si nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, ‘Abachi a nu ba unfonfo zhi nu unkplassu du ba a ri.’ ”
32 I Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji, unfonfo wa nggo Musa à ni imba, uwa yo a si su unfonfo ujiji zhi nu unkplassu ku hen. A su Aki mungga nggo à di ni imba unfonfo ujiji wa zhi nu ussu.
33 Unfonfo wa nggo Abachi ni, uwa yo ji zhi nu unkplassu ni di gri iso tsitsirr ki ingbingbru yi.”
34 Aba ddu ma di, “Ankpye, di ni inta unfonfo wama ttuttumi.”
35 I Yesu ddu ba di, “Ingga yo su unfonfo ni gri iso sese wa. Undurr wa nggo ti nga ni ingga ku i iyo i si ta ki zizo ma hen. Undurr wa nggo ti yo isisurr ni ingga ku u uhre si ta ki ma zizo hen.
36 Ingga ka da ki imba ba di, imba hi ingga ni kà iyo isisurr yi.
37 Undurr wa nggo Aki mungga wa ti ni ingga, uwa ta nga ni ingga ku, u undurr wa nggo ti nga ni ingga ku i ingga si ta han ma share hen.
38 Ingga si ji zhi nu unkplassu di ingga i ta ni na inkindirr inggi nggo isisurr mungga nggi ikpanye hen. Ingga nye na inkindirr yi nggo Abachi wa nggo tu ingga à zha.
39 Uwanggo yo si ina i Abachi yi, di ingga bu si du uyirr nu umi ku anishirr ba nggo à ni ingga na ba a nado hen. À di ingga bu ka ba si na azhibarr a ikikre wa.
40 Abangga ba nggo a ti surr ashishi nu Uvuvurr a Abachi wa na yo isisurr na ku a ta kpa iso sese. Ingga ta ta ba si na azhibarr a ikikre wa. Wanggo yo si inkindirr yi nggo aki mungga wa à zha.”
41 Anishirr ba gru so re ngbungbru nu nggo Yesu da ba di, “Ingga yo su unfonfo wa nggo à ji zhi nu unkplassu.”
42 Na gru so zhi ikpa di, “Uwanggo si si Yesu, Uvuvurr a Isuhu hen? A

kye di inta si hi aki ama wa na ayirr wa hen? Na na kingginggi na ko da du uwa ji zhi nu unkplassu?"

43 I Yesu kakye ba na ddu ba di, "Imba du ire ngbungbru ni ikpa.
44 Undurr ka si gru nga ni ingga ku ki itu ima, na si si Aki mungga nggo yo ma hen. Aki mungga wama yo tu ingga, na turr ma nga. Ingga ta tà ma si na azhibarr a ikikre wa.
45 Uyirr nu umi ku abi kpa are ba a charr di: 'Abachi nggo ki itu ima ta tsarr ba.' U unushirr wa nggo ti shirr ku Aki wa atu na kpa itsarr ima yi na undu, uwa ta nga ni ingga ku.
46 Undurr wa nggo zhi na Abachi ku, uwa yo hi Aki wa na nkpama. Undurr numa si hi ma zizo hen.
47 Di ingga da ki imba ure ujiji, unushirr wa nggo ti yo isisurr ima yi ni ingga ku uwa se ni iso sese.
48 Ingga yo su unfonfo wa nggo di gri iso tsitsirr.
49 Ábáchí amba ba a ri mana wa ni ijiji yi, meme mi na kɨ.
50 Kye unfonfo ni gri iso wa nggo ji zhi nu unkplassu, undurr wa nggo ti ta ma, uwa si taka ttu zizo hen.
51 Ingga yo su unfonfo ni so sese wa nggo ji zhi nu unkplassu. Unushirr wa nggo ti ta unfonfo wama uwa ta so sese. Inina imungga yi iyo su unfonfo wa nggo ingga ta ni, wre ku anishirr ba ingbingbru ba bi kpa iso tsitsirr."
52 Ankpinkpye ba anu Yahuda gru so ri anta kakami ni ikpa na gru so zhi ikpa di, "À ta na kingginggi na ta ni inta inina ikpa ima yi di inta ta?"
53 I Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba ure ujiji, imba ta si ta inina ikpa ni si so ayiyi a Uvuvurr a Unushirr hen, imba ta sa ni iso tsitsirr nu umi umba.
54 Abangga ba nggo ti ta inina ikpa imungga yi na so ayiyi amungga aba ta kpa iso sese. Ingga taka tà ba si na azhibarr a ikre ungo wa.
55 Inina ikpa mungga iyo si ila iri ijiji yi u ayiyi mungga a yo si inkindirr ijiji yi nggo di gri iso tsitsirr.
56 Abangga ba nggo ta inina mungga yi na so ayiyi mungga wa a so nu umi mungga, ingga mi so nu umi umbarr ku meme.
57 Abachi nggo tu ingga, ingga so nâ ta si nggo Abachi à se meme, undurr wa nggo ti ta inina ikpa imungga yi uwa ta so nâ ta si nggo ingga mi so.
58 Ingga si se nâ ta si unfonfo wa nggo ábáchí ambirr ba a ta nggo hen. A ta unfonfo wama wa na kɨ. Ingga yo su unfonfo wa nggo à ji zhi nu unkplassu. Undurr wa nggo ti ta unfonfo wama uwa ta so sese."
59 Yesu a bre ba are kama nggo a ko tsarr ba nu uki ki issubi ku nu Kapanahu.

Are ka iso sese

60 Nggo abiga ma ba shishemi a wo ure kuma, abanu ba a da di, "Itsarr inggi yi i tsɨ ki inta unggonggo ka kpa yi?"
61 Nggo Yesu hi da abiga ma ba a se ni ivri ni itu itsarr ima yi, i na zhi ba di, "Itsarr inggi i du iyo isisurr imba yi kako nu ugo?
62 U nu nggo imba ti ka hi Uvuvurr a Unushirr ni ko hun kuma nu unkplassu unto ku nggo à zhi na?
63 A si Izhi iyo di gri iso tsitsirr. Inina ikpa si di gri iso tsitsirr hen. Are ka nggo ingga bre ki imba sa are ka Izhi, na di gri iso tsitsirr.
64 U abanu nu umi umba ku si yo isisurr ni ingga ku hen." (Nggo Yesu ka hi abangga ba nggo a kà iyo isisurr zhi ni imɐ̱mɐ̱ mu ba, na hi uwanggo wa nggo taka ni vu ma re nggo.)
65 Nggo Yesu da ba di, "Imba sama nu ukyekye ki nga ni ingga ku sama na Aki mungga nggo ni turr imba nga yi. Ima yo di ingga bre ki imba are angga ka we."
66 Ni itu i inkindirr yi nggo Yesu a bre ba u abiga ma ba shishemi a kà iga ma yi na kakuma nu ugo.
67 I Yesu zhi abiga ma ba di, "Imba mi ta kuma meme?"
68 I Sima Biturr ddu ma di, "Atiko, inta ta kuma nu unggonggo ku? Ùwà yo se nu ure ki iso sese ku.
69 Inta kpanye ni hi du ùwà yo su Uni wre wa nggo zhi na Abachi ku."

70 I Yesu ddu ba di, “Ingga yo hla
imba awurr na aha mi, u uyirr wa
nu umi umba ku à su a Isheta umimi
wa.”
71 I Yesu à ko re ni itu i Judasi, uvu-
vurr a Sima Iskariyoti wa yo, nu nggo
Judasi a su uyirr nu umi ku abiga ma
ba, uwa yo su uwanggo wa nggo taka
ni vu ma re ba.

7

Amuyirr abu Yesu ba si yo isisurr na ku hen

1 Nu ugo ki na aseki ka angga ka, i
Yesu gru di zirr kago na anga ka Galili
ka, na si zirr na anga ka Yahudiya
ka hen, nggo a hi da ankpinkpye ba
Yahuda ba ko zha anko a ingu ma.
2 Uwa si ni ivi yi nggo anu Yahuda
ba ta na Iga i Aburr imbarr yi.
3 Nggo amuyirr bi Yesu ba nga ni
da ku di, “Gru kuma na anga ka
Yahudiya ka ku na aseki ka ikagri
angga ka ni du abiga muwa ba nabo
mi hi.
4 Unushirr wa nggo ti zha du uwa ta
zzu isa, uwa si di kà ina ima yi sharri
hen. Ku na aseki ka angga ka ni di
ingbingbru i hi uwa!”
5 Ima tsarr da amuyirr bi Yesu ba
mi a si kpanye na ku hen.
6 I Yesu ddu amuyirr ba di,
“Azhibarr mungga wa nise nga, uwa
ta si imba azhi wa sa a imba namri.
7 Ingbingbru yi ka si karr imba hen,
i karr ingga nu nggo ingga da ba ila
ure imbarr yi.
8 Imba bi kuma na abubo a iga wa
ingga nise bari, attuttu mungga wa
nise.”
9 Yesu bre ba are kama na so nu
Galili.

Yesu à ko ni iga i aburr yi

10 Amuyirr bi Yesu ba a kuma ni iga
yi, i Yesu mi gru ga ba nu ugo, na ku so
sharri na si du anishirr ba hi ma hen.
11 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba
ko ku so zha ma na abubo a iga wa di,
“Ugo nggo wa à ba momonggo?”
12 Anishirr ba nggo a kri na abubo
a iga wa, a gru so re ni ikpa di, “Ugo
nggo su unushirr uzizi.”
Abanu ba da di, “A si si meme hen,
à bri ku anishirr ashishi mu.”
13 Unushirr ni isisurr sama nggo
ta gru kri na da inkindirr kyekye mi
ni itu i Yesu, nggo a so kru isisu i
ankpinkpye anu Yahuda ba.

Yesu tsarr ni iga yi

14 Nggo à se na atsutsu ka ivi Iga i
Aburr yi Yesu gru kuma ku so tsarr
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
15 U anu Yahuda ba gru so vu angu
na da di, “Ugo nggo nise kuma na
abubo a ku ibre kye, na na kingginggi
na hi ungbamvu ku ma mi?”
16 I Yesu ddu ba di, “Aseki ka nggo
ingga ko tsarr si sa amungga hen, a
nga zhi nu uwanggo a tu ingga mu ku.
17 Anishirr ba nggo ti zha ina
inkindirr yi nggo Abachi a da ba,
aba ta hi di itsarr mungga yi i zhi na
Abachi ku, ka i si imungga.
18 Undurr wa nggo di tsarr ihi ima
yi, à so di zha si inkpinkpye ima mu,
u undurr wa nggo so zha inkpinkpye
i uwanggo nggo à tu ma nggo, à so da
su ure ujiji na si ki imu hen.
19 U Musa à ni imba are ka, a si si
meme hen? U uyirr amba mi si kru
isisu imbarr yi hen. A sa angginggi du
imba so zha anko a ingu ingga?”
20 Anishirr ba ddu ma di, “Ùwà se
na anazhi ndanda nggo a mirri ku
ùwà. Angginggi du ùwà kye da an-
ishirr ta ngu ùwà?”
21 I Yesu da ba di, “Ingga na
inkindirr i ikagri iyirr yo imba kukri
vu angu.
22 U Musa a da ki imba ure ki isarr
iji. (Na si su Musa nggo a ni imba isarr
iji yi hen. Ure kuma u zhi na ábáchí
amburr ba.) Meme yo imba di sarr ku
amumarr amba ba iji na Azhibarr a
Isu wa mi kye.
23 Imba ta di sarr ku amumarr
amba ba iji na Azhibarr a Isu wa nâ ta
si Are ka Musa a da, uwa sa anggi mu
di imba so ki unfu ni ingga ku di ingga
du unushirr wa pempe mi a wre na
Azhibarr a Isu wa?
24 Imba bu si di kye aseki nâ ta si
nggo a na ka hen, imba bu di kye
aseki ka nâ ta si nggo a se.”

Yesu yo su Kristi wa?

25 Inkpu anishirr ba nggo so nu
Urushalima a da di, “Uwanggo yo à si
su ugo wa nggo a ko zha anko ta ngu
ma hen?
26 Kye ma ko tsarr nu unto ku
nggo anishirr ka kye ma hi na wo
ma krizhizhi mi, undurr mi à si ko
ku gye ku angu hen. Imba kye da
ankpinkpye ba kpanye du uwa yo su
Kristi wa jiji?
27 Uwa ta si inta, inta hi unto ku
nggo ugo nggo a zhi. Nggo Kristi ujiji
wa kanga, undurr si ta hi unto ku
nggo à zhi hen.”
28 Nggo Yesu à ko tsarr ni Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku à du hantu di, “Yo!
Ingga hi di imba hi ingga, ni hi unto
ku nggo ingga zhi. I Ingga si nga ki
itu mungga mu hen, a su uwanggo wa
nggo su ujiji wa yo, nggo imba si hi
ma hen, uwa yo tu ingga.
29 Uwa ta si ingga, ingga zhi nu uwa
yo ku nggo à tu ingga nggo. Ima yo di
ingga hi ma.”
30 Nggo Yesu da meme, u anishirr
ba gru horrhorr da aba ta vu ma, u nu
nggo ivi i ivu ma i nise ma, unushirr
uyirr mi si sa ungo na ku hen.
31 I inkpu anishirr shishemi a kpa-
nye na ku na kpa ure umaku. Na da
di, “Kristi wa ti nga, uwa ta ni na aseki
ka ikagri numa mri ka ngga ka nggo
ugo nggo so na?”

Ankpinkpye ba a zha anko a ivu Yesu

32 Nggo anu Farrisi ba a wo an-
ishirr ni so bre are ni itu i Yesu. U
ankpinkpye abikye ba ndo na anu
Farrisi ba a tu abi gbye iko i Abachi
ba di a bu ku vu ma nga.
33 I Yesu da ba di, “Ingga ta so
ni imba ntsɨmi ni ta kakuma nu
uwanggo wa nggo tu ingga.
34 Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga
hen, ni si hi anko a inga nu unto ku
nggo ingga se hen.”
35 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba
a re ni ikpa di, “Ugo nggo ta ko nu
momonggo nggo inta si ta zha ma hi
hen. A bu ta ko ni igbu i anu Girrki yi
nggo anishirr munta ba a so na ta ku
tsarr anu Girrki ba nabo yi?
36 À da di, ‘Imba ta zha ingga ni si
ta hi ingga hen,’ tuku nu nggo à da di,
‘Imba si ta hi anko a inga nu unto ku
nggo ingga se hen.’ A da uwama à sa
angginggi?”

Yesu re ni itu i Izhi yi

37 Na azhibarr a ikikre a iga wa
nggo a yo sa azhibarr ankpi wa, i Yesu
gru kri na du hantu di, “Undurr wa
nggo uhre ti ki ma, bu nga ni ingga ku
ni so.
38 Undurr wa nggo ti kpanye ni
ingga ku, amasirr wa nggo a ta du
unushirr so tsitsirr a ta gu zhi nu umi
umaku, nâ ta si nggo ungbamvu ku u
da.”
39 Yesu à ko re ni itu i Izhi Iwre iyo.
A nise ni Izhi i Iwre yi, nggo Yesu nise
tasi kuma ni inkpinkpye ima yi. Nu
ugo ku nggo a ta Yesu si ni ibe yi,
abangga ba nggo ti kpanye na ku ta
kpa Izhi yi.

Amarr ka anishirr ba ga ki na nkanka

40 Inkpu anishirr ba nggo a kri
nabo na so wo Yesu ni re yi a da di,
“Ugo nggo su uni kpa are ajiji wa.”
41 Abanu ba a da di, “Uwa yo su
Kristi wa!”
Meme mi abanu ba a da di, “Kristi
wa si ta nga zhi nu Galili nggo hen!
42 Ungbamvu ku u da du Kristi wa
ta nga zhi nu uga ku Doda zhi nu
Betalami, ni igbu wa nggo Doda a so.”
43 I iri anta gru ku anishirr ba nabo
ni itu i Yesu.
44 Abanu zha da aba ta vu ma, u
unushirr uyirr mi si sa ungo na ku
hen.

Ankpinkpye ba si kpanye ni Yesu ku hen

45 Abi gbye iko i Abachi ba a
kakuma ku da ku ankpinkpye abikye
ba na anu Farrisi ba, aba a ka zhi ba
di, “Anggi mu di imba si vu Yesu gri
nga ni inggya hen?”
46 Abi gbye ba da di, “Inta nise wo
undurr ni re meme kye!”
47 Anu Farrisi ba zhi ba di, “Meme
nggo Yesu wa à re imba meme?

48 Imba hi uyirr nu umi ku ankpinkpye ba ka anu Farrisi ba a kpanye na ku?
49 Anishirr ba nggo si hi inkindirr na are ka Abachi ka hen, a sa abu uje!”
50 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba nggo à yo ma du Nikodemu,* à se nu umi umbarr ku. Uwa yiyirr wama yo à kuma ni Yesu ku. À da di,
51 “Iba munta si di vu unushirr ni ìlà sama ni iwo ma bari hen, ka hi inkindirr indanda nggo a na bari.”
52 Aba zhi ma di, “Ùwà mi zhi nu Galili wa mu meme? Ka ku ji so ni bre angbamvu ka kye, ùwà ta hi di uni kpa are à si ta kanga zhi nu Galili hen.”
[
53 Anishirr ba ga kuma ni iko.

8

Ayamba wa nggo a vu ma nu unuru numa ku

1 Yesu à hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.
2 Na kaji kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ni igambre. Anishirr bi na nga na ku uwa ji so na ko tsarr ba.
3 U abitsarr na are ba na anu Farrisi banu a gri ayamba numa nggo a vu wa a ko kurr ìga tuku ugo numa nggo a si su ku uruma hen. Aba gba wa gri na kuma ku kri na ankẹ ka anishirr ba.
4 Na ko ku ddu Yesu di, “Unitsarr, inta vu ayamba anggo aba so kurr ìga tuku unuru numa.
5 Are ka Musa ka tsarr di inta bu ta ayamba wa nggo inta ti vu wa ko na meme ngu na angbinta. Uwa na, ùwà da da anggi?”
6 Na ko zhi meme, wre ba bu tirr Yesu kye. A zha di aba ta wo inkindirr indanda na ku, na ka vu ma. I Yesu ji kuklo na gru ko charr ni imimi ni uvuvurr ungo.
7 Nggo a ka na ko zhi ma ure kuma uwa gɨ itu na zhi ba di, “Imba wemi, Unushirr wa nggo ta nise la ure kye, uwa yo bu tarr ayamba wa kuchi.”
8 Na ji kuklo zizo na ko charr ni imimi yi.
9 Anishirr ba nggo a kri nabo na wo Yesu, a gru so ga share na yiyirr, zhi na akikre ba kuma ni inkpu yi ku, na du Yesu yo nabo tuku ayamba wa.
10 Nggo Yesu gɨ itu na zhi ma di, “Ayamba, anishirr ba na? Uyirr mi si da du uwa vu ùwà ni ila ure hen?”
11 A ayamba wa da di, “Uyirr mi sama, Ankpye.”
I Yesu ddu ma di, “Ingga mi si vu ùwà ni ikpala imuwa yi hen. Kuma, ni si ka la ure zizo hen.”]

Yesu su uru ku là ku ingbingbru yi

12 Nu ugo kuma, i Yesu re na anishirr ba ba zizo di, “Ingga si ìlà i ingbingbru yi. Unushirr wa nggo ti ga ingga uwa si ta zirr ni ibwu zizo hen. A ta se ni ìlà yi nggo i ta nu ma iso tsitsirr.”
13 U anu Farrisi ba a ddu Yesu di, “Ùwà ti re ni itu imuwa, ùwà su uwanggo nggo taka da na ankpami di ida muwa si jiji. Inta si kpanye hen.”
14 I Yesu ddu ba di, “Ingga ti ko re si ki itu mungga mi ida imungga yi i si jiji. Ingga hi unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo ingga ko kuma. Uwa ta si imba, imba si hi unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo ingga ko kuma hen.
15 Imba kye ingga nu ukpa ni so bre amu, uwa ta si ingga nanko, ingga si ko bre amu ni itu i unu hen.
16 Ingga ta di ingga ta bre amu ka mi, i ibre amu mungga yi ta si ijiji, nu nggo ingga si se na ankpa mu hen. Aki mungga wa nggo tu ingga a se ndo ni ingga ku.
17 Are amba ka a da di anishirr aha ti da ure uyirr, imba bi kpanye na ba.
18 Ingga su uyirr nu umi ku abi re ni itu mungga, u Aki mungga wa nggo tu ingga, uwanggo su unu uha wa.”
19 Aba zhi ma di, “Aki muwa wa se momonggo.”
I Yesu ddu ba di, “Imba si hi ingga hen ni si hi Aki mungga wa hen. Imba ka ti hi ingga, imba taka hi Aki mungga wa meme.”

* **7:50** *Nikodemu:* Ure ku nggo Nikodemu à kuma na ku so re ni Yesu ku, u se nu Yohana 3:1-21.

20 Yesu à bre ku ankpinkpye anu
Yahuda ba are kama nu nggo à
ko tsarr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku iyo, hinga ni unto ku nggo
a di zu inklo yi. Undurr mi si vu ma
hen, nggo ivi a ivu ma yi nise.

Anishirr ba si wo Yesu zizi hen

21 I Yesu da ku ankpinkpye anu
Yahuda ba zizo di, “Ingga ti du imba,
imba ta zha ingga, ni ta kɨ ni ila ure
imba yi. Nggo imba ka si kuma nu
unto ku nggo ingga so ko hen.”
22 Aba zhi di, “Yesu ta ngu itu ima
mu?” Ima yo du ma ko da di, “Imba
si ta hi anko a ikuma nu unto ku nggo
ingga se hen.”
23 Yesu ddu ba di, “Imba anishirr
angga ba, imba zhi ni imimi inggya
mi, uwa ta si ingga nanko, ingga zhi
nu unkplassu. Imba sa abi ingbing-
bru, ingga si si abi ingbingbru inggi yi
hen.
24 Ima yo di ingga ko da ki imba
di jiji mu, imba ta kɨ ni ila ure imba
yi. Imba ta kɨ ni ila ure imba yi,
nggo imba ta si kpanye di ‘Ingga yo
su undurr wa nggo ingga i da di a si
ingga nggo’ hen.”
25 Nggo aba a zhi ma di, “Ùwà su
unggonggo?”
I Yesu a ddu ba di, “Ingga yo su
uwanggo wa nggo ingga ka da ki
imba bazhi ni imɐ̱mɐ̱ yi ba.
26 Ingga se na aseki ka ida kakami
na atu a imba nggo ingga ka vu imba
na ka. Ingga si ta da ka hen. Nggo ni
kye ni ko da ku ingbingbru yi aseki
ka nggo uwanggo wa nggo tu ingga yo
mre, uwa yo di da ure ujiji.”
27 U anishirr ba si hi da a so re ba ni
itu i Aki yi mu hen.
28 Nggo i Yesu ddu ba di, “Nggo
imba ti klo Uvuvurr a Unushirr, imba
ta hi di ‘Ingga yo su undurr wa nggo
ingga i da di a si ingga nggo.’ Imba ta
hi da aseki ka nggo ingga so di na ka
a si su nu ukyekye mungga mu hen.
Ingga so di da si inkindirr yi nggo Aki
mungga wa di ingga bu ni da.
29 Uwanggo wa nggo tu ingga a se
ndo ni ingga ku. Ingga so di na aseki
ka nggo a di su ku isisurr. Ima yo du
ma si du ingga hen.”
30 Nggo Yesu ko bre ba are kama ka
u anishirr shishemi a kpanye na ku.

Ujiji ku ta ddu imba ttungo ni igarr

31 Yesu da ku anu Yahuda ba nggo
kpanye na ku di, “Imba ti kuchi ni
ga itsarr mungga yi, imba sa abiga
mungga ba jiji.
32 Imba ta hi ure ujiji ku, u ure ujiji
ku ta kpa imba ttungo.”
33 Aba a ddu ma di, “Inta sa amu-
marr ba Ibrayi, ni si sa agarr ba unu
kye hen, nggo ùwà ta da ki inta ure ku
ikpa ttungo.”
34 I Yesu da ba di, “Ingga da ki imba
ure ujiji mu di, unushirr wa nggo ti so
ni ila ure, uwa su ugarr a ila ure.
35 Ugarr si di so iso inggi ni iko yi
sese hen, uvuvurr à di so iso inggi ni
iko yi.
36 Meme nggo, Uvuvurr wa ti ddu
imba ttungo, imba ta sa amumarr iko
ni si ta sa agarr zizo hen.
37 Ingga hi di imba sa ahinhan ba
Ibrayi. Imba ba ma yo ko zha anko a
ingu ingga, nggo ure mungga ku si so
ki imba ni isisurr hen.
38 Ingga so da inkindirr yi nggo Aki
mungga wa tsarr ingga, imba so na
inkindirr yi nggo aki amba nggo à bre
ki imba.”
39 Aba a ddu ma di, “Ibrayi nggo sa
aki munta wa.”
Yesu ddu ba di, “Ka di imba sa amu-
marr ba Ibrayi jiji mu, imba ka na
inkindirr yi nggo a na.
40 Ingga nggo so di bre ki imba ure
ujiji ku nggo ingga kpa zhi na Abachi
ku, imba so di zha anko ka ngu ingga.
Ibrayi à si na inkindirr numa meme
hen.
41 Imba so na si inkindirr yi nggo
aki amba wa mu a di na.”
Aba da ku di, “A si hru ine iko nggi
na ngri inta hen. Abachi nggo sa Aki
munta wa na nkpama.”
42 I Yesu ddu ba di, “Ka da Abachi
yo sa Aki a imba wa jiji mu imba
ka kpanye ni ingga kakami, nu nggo
ingga zhi na Abachi ku ni se nu nggo

ziza. Ingga si nga su ku itu mungga hen, uwa yo tu ingga.
43 Inkindirr yi nggo du ure mungga ku u tsɨ ki imba, su nu nggo imba si kpanye ni shirr atu ku ure mungga ku hen.
44 Imba sa amumarr ba aki a imba umimi wa, ni so na inkindirr yi nggo à zha. Nggo a su ni ngɨ anishirr zhi ni imɛmɛ yi na nise na inkindirr numa ijiji. Nggo ina jiji sama nu umi kuma ku. A ti ki imu, uwa so na su ku undu uma mu. Nggo a su uni imu na sa aki a abi imu we.
45 Ingga da ki imba ure ujiji, ima yo du imba si kpanye ni ingga ku hen.
46 Unggonggo nu umi umba ka gru kri na tsarr inkla yi nggo ingga i la ure nggo? Ingga da ki imba ure ujiji anggi mu di imba si kpanye ni ingga ku hen?
47 Unushirr wa nggo sa a Abachi à di shirr atu ku ure ku Abachi ku. Imba mi, si zhi na Abachi ku hen. Ima yo du imba si ta shirr atu hen."

Yesu à mri Ibrayi

48 Anu Yahuda ba ddu Yesu di, "Inta si da ma nggo inta i da du ùwà sa anu Samarriya ni se ni izhi ndanda hen?"
49 Yesu da ba di, "Ingga sama na anazhi ndanda. Ingga nu Aki mungga wa inkpinkpye ima yi, imba kpa ingga chirr.
50 Ingga si so zha inkpinkpye ki itu mungga hen. U undurr à se nggo à so zha yi, na su uwa yo à su uni bre amu wa.
51 Ingga so da ki imba ure ujiji, undurr wa nggo ti ga itsarr mungga yi uwa si taka ttu hen."
52 Anu Yahuda ba ddu ma di, "Ziza yo inta i kye uwa kre ba. Inta hi du uwa se na anazhi ndanda. Ibrayi a ttu, u abi kpa are ba a kɨ. Uwa da du undurr wa nggo ti ga itsarr muwa yi uwa si taka ttu hen.
53 Ùwà mu mri Aki munta wa Ibrayi nggo à ttu? Ùwà mu mri abi kpa are ba nggo a kɨ? Ùwà kye du ùwà su unggonggo?"
54 Yesu ddu ba di, "Ka di ingga ta gɨ itu mungga yi ku inkpinkpye mu, inkpinkpye ima ka si i igigye. Uwanggo wa nggo ni ingga inkpinkpye yi uwanggo sa Aki mungga wa, wanggo wa nggo imba bre da a si ki imba Abachi a imba.
55 Imba si hi ma hen, i ingga hi ma. Ka di ingga ta da ki imba di ingga si hi ma hen. Ingga kaki imu nâ si imba. I ingga hi ma ni ga ure kuma ku.
56 Aki amba wa Ibrayi à nyarr du uwa ka hi inga i mungga yi. Na hi yi na nyarr."
57 Aba ddu ma di, "Uwa nggo nise ma ase iso ikywi, nggo ni ka hi Ibrayi?"
58 Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba ure ujiji, ingga i se kuchi bari aba ngri Ibrayi."
59 Nggo Yesu à da meme, aba kuklo na vu angbinta da aba ta ta ma, i Yesu sharri ba na huzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

9

Yesu du ugo wa nggo angri ma na akreshishi à wre

1 Nggo Yesu so zirr kuma, na ku hi ugo numa nggo à su unakreshishi zhi nggo ayirr à ngri ma mu.
2 U abiga ma ba a zhi ma di, "Unitsarr, angginggi du ba a ngri ugo wanggo wa na akreshi? À si ila ure ima nggi ka si i akiki ma?"
3 I Yesu da ba di, "À si si ki ila ure ima ka i akiki ma hen. Abachi à du ba a ngri ma meme, wre ku bi tsarr ba ukyekye umaku ni itu i ma yi.
4 Iwre i inta bu na undu ku uwanggo wa nggo à tu ingga du azhi wa nise, wre ku ibittu ti nga undurr si ta na undu zizo hen.
5 Ziza, nu nggo ingga nise nu ugo ki imimi ku, ingga yo sa azhi wa ku ingbingbru yi."
6 Mre Yesu ttu antinte yo ni imimi na hu imimi vu re ku na ashishi ka.
7 Na da ku di, "Ku ngla ashishi ka ni indinda amasirr i Silowa." (Inkpi inggi yi, "A tu ma.") Ugo wa kuma ku ngla ashishi ka na kuma ni iko na ko kye abubo hi.

8 Abi girr ama ba na anishirr ba
nggo a di hi ma ni so na di barr a zhi
ikpa di, “À su ugo wa nggo à so di barr
wanggo yo?”
9 Abanu da, à su uwa yo.
U abanu da da à su unuma mu à zzu
ugo ni barr wa.
Ugo ni barr wa à kri karrkarr mi di,
“À si ingga yo.”
10 Aba zhi ma di, “Unggonggo du
ùwà wre, à sa angginggi la?”
11 A ddu ba di, “Ugo wa nggo à yo
ma di Yesu, uwa yo hu imimi re ki
ingga na ashishi na da ki ingga di
kuma ku ngla ashishi ka ni indinda
amasirr i Silowa. Mre ingga ku ngla
ni hi abubo.”
12 Aba zhi ma di, “Uwa se
momonggo ziza?”
Uwa ddu ba di, “Ingga si ka hi hen.”

Anu Farrisi ba a zhi inkindirr yi nggo i la

13 Aba a gri ugo wa nggo a di su
unakreshishi na kuma na anu Farrisi
ba.
14 Azhibarr nggo Yesu à hu imimi
zharr ku ugo wa na ashishi ka na
du ma wre si na Azhibarr a Isu Anu
Yahuda ba.
15 U anu Farrisi ba a zhi inkindirr
yi nggo ila ni du ma wre. Uwa da ba
di, “À hu imimi nggi zharr ki ingga
na ashishi, nggo ingga ku ngla yi glo,
ziza ingga kye hi.”
16 Anu Farrisi banu ba a da du,
“Yesu wanggo yo si zhi na Abachi ku
hen. Kye ma so na undu na Azhibarr
a Isu wa.”
Abanu ba a da di, “Imba kye uni
la ure ka na aseki ka ikagri angga ka
meme?” Na vi na ga ki na nkanka.
17 U anu Farrisi ba ka ku zhi ugo wa
nggo à di se na akreshi ka di, “Ùwà da
du ugo wa nggo à bwu ku ùwà ashishi
ka su unggonggo?”
Ugo wa da di, “À su uni kpa are.”
18 Ankpinkpye bu Yahuda abanu
ba si kpanye da à su unakreshishi jiji
hen, na si kpanye di ashishi ka a bwu
ku hen, na yo anaki ma ba rri,
19 na zhi ba di, “Uwanggo su uvu-
vurr a imba? À di su unakreshishi
jiji? Uwa ta di su unakreshishi uwa
na kingginggi na kye hi ziza?”
20 Anaki ba a ka sa ba di, “Inta hi da
à su uvuvurr munta. I inta ngri ma
ttu na akreshi.
21 I inta si hi nggo ashishi ka a na na
wre ku hen, ka undurr wa nggo bwu
ku ashishi ka. Uwa mi si su uvuvurr
hen, imba zhi ma uwa ta da ki imba
ni itu ima!”
22 A da meme nggo a ko kru isisu i
ankpinkpye bu anu Yahuda ba, nggo
a du undurr wa nggo ti da di Yesu
su Kristi, aba ta ttu ma glo nu uki ki
issubi umbarr ku.
23 Ima yo du anaki ba a da di, “À kri
unushirr ba, imba zhi ma du da ni itu
ima.”
24 Aba yo ugo wa nggo à di se na
akreshi ka rri inkpo i iha, na ddu
ma di, “Ùwà da du ùwà di kru isisu i
Abachi, da ki inta ure ujiji na ankẹ ka
Abachi! Inta hi du ugo wa nggo à du
ùwà wre à su uni la ure.”
25 Ugo wa ddu ba di, “Ingga si hi ka
à su uni la ure hen. Inkindirr yi nggo
ingga hi nggo inggi ì si di: Ingga i di su
unakreshishi, i ziza ingga ko kye hi.”
26 Aba zhi ma di, “À na sa angginggi,
na na kingginggi na bwu ku ùwà
ashishi ka?”
27 Ugo wa ddu ba di, “Ingga ka da ki
imba ba, imba kà iwo. Imba zhi ingga
anggi mu zizo? Imba mi zha di imba
mi ta ga ma mu meme?”
28 Mre, aba marr ma da di, “Ùwà mu
si uniga a undurr uwama, i inta sa
abiga ba Musa mu.
29 Inta hi da Abachi à re nu Musa
ku. Uwa ta su undurr muwa wa inta
si hi unto ku nggo à zhi hen!”
30 Ugo wa ddu ba di, “U kuma ù
shi ki ingga ibwu! Imba di imba si
hi unto ku nggo à zhi hen, ka bu à
zhi momo? Ingga nanko, inkindirr yi
nggo inggi ingga hi si di, ugo wa à du
ashishi mungga ka bwu.
31 Inta hi Abachi si di wo ibarr i uni
la ure hen, na di wo abangga ba nggo
a so di ga ma na di na inkindirr yi
nggo à da a bu na yo mre.
32 Zhi ni imẹmẹ yi nggo Abachi à
na ingbingbru yi mu, imba ka wo

du undurr ka bwu ashishi ku unuma nggo a ngri ma na akreshi du ma hi abubo ba?
33 Ka du ugo nggo si zhi na Abachi ku hen, ka si na undu kuma hen."

34 Aba a ddu ma di, "À ngri ùwà ni ila ure, ùwà di la ure ttuttumi nggi ni du ùwà ta tsarr inta ure ku Abachi?" Na ttu ma huzzu nu uki ki issubi ku.

Akreshi ni Izhi

35 Nggo Yesu wo inkindirr yi nggo a na nu ugo wa, na zha ma. À ku hi ma nggo na da ku di, "Ùwà kpanye nu Uvuvurr a Unushirr?"
36 Ugo wa zhi ma di, "Ankpye, uwanggo su unggonggo? Da ki ingga, hi di ingga mi ta kpanye na ku."

37 I Yesu ddu ma di, "Ùwà ka hi ma ba, a su uwa yo ko re nu ùwà ku."
38 Ugo wa da di, "Yo, Atiko, ingga kpanye!" Na kuttu ku Yesu.
39 I Yesu ddu ma di, "Ingga nga ni ingbingbru yi i tsarr iga ki na nkanka anishirr yi ssuzzu na ábì. Ingga nga i du aba kreshi* bu kye hi, ni bu tsarr abangga ba nggo kye da aba so kye hi nggo di a sa aba kreshi."
40 Nggo anu Farrisi banu a wo Yesu ni da meme yi, na zhi ma di, "Ùwà da anggi? Ùwà di inta mi sa aba kreshi?"
41 Yesu ddu ba di, "Ka di imba sa aba kreshi, a ka si vu imba ku ila ure hen. Nu nggo imba da di imba kye hi, imba ta kri ilo ku ila ure yi meme yo."

10

Assurre ni itu i aminta

1 Yesu da di, "Di ingga da ki imba ure ujiji, undurr wa nggo ti hun ba ni itumpa na si ga anko hen, à su unayi ni di kpa iki nu ukyekye.
2 Undurr wa nggo à di rri ga anko, uwa yo su uni ka aminta wa.
3 Uni gbye anko wa di bwu ku anko uni ka aminta wa, uwa ta rri, u aminta ba a di wo ukorr umaku na nga na ku. Uwa di yo aminta ama ba na asa na gri ba huzzu.
4 Nu ugo ku nggo a ti gri aminta ba ssuzzu na ábì, uwa zzu ku ba ichi. Nggo a hi ukorr umaku, ima yo du ba ga ma.
5 A si ta ga undurr tankpami hen. Undurr ti yo ba aba ta kru, nggo a si hi ukorr uma ku hen."
6 Yesu à da ba assurre nggo ku, aba wo na si hi inkpi i ire ima yi hen.

Yesu nggo su uni ka aminta uzizi

7 Uwa gru ko da ba zizo di, "Ingga da ki imba ure ujiji, ingga yo su anko a uki ku aminta wa.
8 Inkpu yi nggo a kuchi ki ingga a sa abayi na di kpa inkindirr nu ukyekye, u aminta a jiji ba a si wo ba hen.
9 Ingga yo sa anko a uki ku aminta wa, undurr wa nggo ti rri ba ni ingga ku a ta kpa ma ttungo. Unto ku nggo à ti kuma uwa ta hi agiga a ssussu.
10 Undu ku unayi ku sa ayi, ingu, tuku ina ki ndanda. U undu mungga ku su ki ni iso tsitsirr, ni bu ni yi tsarr ssu.
11 "Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa. Uni ka aminta wa di ba itu ima ni ku aminta ba. 12 Uni ka aminta ni inklo wa si si uni ka wa nggo aminta ba a su ku ama hen. Nggo a ti hi iche so nga na ku, à ta kru share, na du aminta ba. I iche wa ta ngɨ ba, na ta du na da du inkpu yi kru varr ni ijiji.
13 Ugo wa ta kru share, nggo à so na su undu ku uda mu, i isisurr ima yi si se ni itu i aminta ba hen.
14 "Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa. Ingga hi aminta mungga ba, aba mi hi ingga.
15 Nâ ta si nggo ingga hi Aki mungga wa, uwa mi hi ingga. Ima yo di ingga i ba itu mungga ni ku aminta mungga ba.
16 Ingga se na aminta banu nggo a si se nu uki ku aminta ku hen. Ingga ta ku gri ba nga, ni surr na abangga ba. Aba ta wo ukorr mungga, na ta zirr bi ndo, u uni ka ba wa à ta su uyirr yo.
17 Ingga ka itu mungga yi ni, wre ki ingga bu kpa itu mungga yi kanga. Ima yo du Aki mungga wa kpanye ni ingga ku.

* **9:39** *Aba kreshi:* Yesu à so re ni itu i anishirr abangga ba nggo izhi imbarr yi i si kye hi hen. A si so re ni itu i aba kreshi ajiji mu hen.

18 Undurr sa nu ukyekye ki kpa
itu mungga yi, ingga nggo kpanye ni
ba yi ni. Ingga nggo i tsarr ma ku
imungga ni ba itu mungga yi, ni se nu
ukyekye ki ka yi kpa zizo. À sa Aki
mungga nggo à da ki ingga di ingga
bu na meme."
19 Ida i Yesu ima yi di anishirr ba ga
ki na nkanka zizo.
20 Abi kri mwe ba so da di, "À
ku anazhi, na là! Imba kri wo ku
angginggi?"
21 Inkpu yi da di, "Uni ku anazhi ka
na kingginggi na re ma mi? Uzhi ka
na kingginggi ni du unakreshishi kye
hi?"

A kà Yesu

22 Uwa su ni ivi yi nggo ani Yahuda
ba ta na Iga i bwu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi yi nu Urushalima. Ivi ima yi
si ni umvru,
23 i Yesu so zirr na anga a Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi wa, nggo à yo wa da
akaba a Solomo wa.
24 Anu Yahuda ba ni nggurr bi na
zhi ma di, "Ùwà ta di zu inta kakuma
nita nggo bari, ni ka da ki inta ure ujiji
ku? Uwa yo su Kristi wa jiji? Da ki
inta ziza nggo."
25 Yesu ddu ba di, "Ingga ka da ki
imba ba, imba si kpanye hen. Aseki
ka ikagri nggo ingga na ni isa i Aki
mungga yi a tsarr imba na angu
mungga ka.
26 Meme mi, imba si kpanye hen,
nggo imba si sa aminta mungga hen.
27 Aminta mungga ba di wo ukorr
mungga. Ingga hi ba, aba di ga ingga.
28 Ingga nu ba iso sese. Aba si taka
kɨ mremremu hen. Undurr si ma
nggo ka kpa ba glo nu ungo mungga
hen.
29 Aki mungga wa ni inga aminta
mungga ba, à su ukyekye mri an-
ishirr ba we, undurr si ma nggo ka
kpa ba glo nu ungo ku Aki mungga
hen.
30 Inta tuku Aki mungga wa inta sa
ayirr."
31 Anu Yahuda ba a vu angbinta
zizo da aba ta tà ma.
32 Yesu ddu ba di, "Ingga na aseki
ka ikagri kama na ashishi amba nggo
Aki mungga wa ni ingga. Ni itu
i uwata nggi imba ta tà ingga na
angbinta ka?"
33 Aba ddu ma di, "Inta si di inta ta
tà ùwà ku ina wre nggi hen. Inta ta
tà ùwà nggo ùwà re ndanda mi ni itu i
Abachi. Ùwà su unushirr na ayiyi nu
ukpa ni so zha du ùwà ta da du ùwà sa
Abachi!"
34 Yesu ddu ba di, "A charr nu ung-
bamvu ku Are ka imba ka di, 'Ingga i
ka da ba du imba sa ábáchí.'
35 Inta mi hi du Ungbamvu ku
Abachi ka si kasarr hen. Anishirr
bama a nu ba ure ku Abachi ku nggo,
Abachi à re na ba na yo ba ki ábáchí.
36 Sa anggi mu du imba di ingga
da ure undanda ni itu i Abachi, nggo
ingga da di, 'Ingga su Uvuvurr a
Abachi' nggo? Ingga yo su uwanggo
wa nggo Abachi à ttu na tu nga ni
ingbingbru yi.
37 Ingga ti si so na sa aseki ka nggo
Aki mungga à zha di ingga bu na nggo
hen, imba bu si kpanye ni ingga ku
hen.
38 Ingga ti ko na aseki ka Aki
amungga a ka yo, ka nu nggo imba
si kpanye ni ingga ku na aseki ka
nggo ingga so na mi hen, imba bu
kpanye na aseki ka ikagri ka yo, wre
ki imba bu hi ankpu uyirr mre da
Aki mungga wa se nu umi mungga, i
ingga mi se nu umi ku Aki mungga."
39 Aba zha da aba ta vu Yesu zizo,
uwa sarr huzzu ba na ango.
40 Mre Yesu cha inyi nu Joda wa
zizo kakuma nu ugarr ku nggo
Yohana à so di zzu anishirr ba, na
kuma ku so nabo.
41 Anishirr shishemi a nga na ku. A
ddu ikpa di, "Yohana à si na inkindirr
i ikagri hen, u ure ku nggo à da ni itu
i unushirr wanggo u si jiji."
42 Anishirr shishemi nabo a kpanye
ni Yesu ku.

11

Ittu i Lazarru

1 Ugo numa nggo à di so nu Betani,
aba yo ma di Lazarru. Uwa à vri.

Betani wa yo si igbu a ani Maryamu
tuku uvayirr wa Marrta.
2 (Maryamu wama yo à surr ku
Atiko anye a ihun ingba wre wa na
aza na hɨ wa ni infunfutu ima yi.
Lazarru à su ku uzayirr).
3 Amuyirr ba, anu Marrta tuku
Maryamu a tu ba ni Yesu ku di,
“Atiko, ukpami wa nggo ùwà kpanye
na ku à vri.”
4 Nggo Yesu wo, na da di, “Ikikre
i ulolo kuma si ta si ittu i Lazarru
hen. Inkindirr ima i si meme, wre
ku anishirr bu hi inkpinkpye i Abachi
yi, ni ta si anko wa nggo Uvuvurr a
Abachi wa mi taka kpa inkpinkpye
meme.”
5 Yesu à kpanye na anu Marrta ba
nu uvayirr ama wa tuku Lazarru.
6 Meme mi nggo, Yesu à wo ivri i
Lazarru na so nu unto ku nggo à se ki
ivi iha bari.
7 Na gru ddu abiga ma ba di, “Gru
di inta kakuma nu Yahudiya.”
8 Aba zhi ma di, “Unitsarr, inta kye
di a ta tà ùwà na angbinta ka nabo yo,
i ivi yi i nise kri mwe ùwà du ùwà ta
kakuma nabo zizo?”
9 I Yesu ddu ba di, “Azhi yirr se ni
ankpi awurr na aha, i si si meme hen?
Unushirr wa nggo ti zirr na azhi uwa
si ta bwu uza hen, nu nggo azhi wa a
so la ku ingbingbru yi.
10 Uwa ti zirr ni ibittu nggo abubo
wa shi ibwu, uwa ta bwu uza nggo à
si gri uru hen.”
11 Yesu da ba meme, na da ba zizo
di, “Ukpama munta wa Lazarru à
kurr ina, di ingga ku si ma.”
12 Abiga ma ba da ku di, “Atiko, à ti
ko kurr si ina, uwa à ta wre.”
13 Yesu à ko da ba di Lazarru à ttu.
Abiga ma ba a kye da à si ina jiji.
14 I Yesu kye na da huzzu ba di,
“Lazarru à ttu.
15 Inyarr imungga yi i si ki imba
yo, nu nggo ingga sama nabo, wre ki
imba bu kpanye. Di inta kuma na
ku.”
16 U Toma (nggo a di yo ma di
Didimo, nggo ri Amuhẹ) à ddu abiga
banu ba di, “Di inta ga Yesu, di inta ku
kɨ na ku!”

Yesu si itasi tuku iso tsitsirr

17 Nggo Yesu mirri nu Betani na hi
du Lazarru à ka ttu ba, izzu ima yi i ki
ivi unẹ mu ba.
18 Betani ka ma kilomita itarr zhi
nu Urushalima.
19 Anu Yahuda shishemi a nga nye
chi anu Marrta tuku Maryamu ni ittu
i uzayirr umbarr yi.
20 Nggo Marrta wo di Yesu so nga
na gru kuma ko ima na ku na anko,
u Maryamu à so ni iko.
21 Marrta ddu Yesu di, “Atiko, ka du
ùwà se ni inggya, uzayirr amungga
wa ka si ttu hen!
22 Ni ima mi, ingga hi di inkindirr
yi nggo ùwà ti barr Abachi uwa ta nu
ùwà na yi.”
23 Yesu ddu ma di, “Uzumbirr wa ta
gru zizo.”
24 Marrta da di, “Ingga hi da à taka
tasi na azhibarr a itasi wa nggo a si
azhibarr a ikikre wa.”
25 Yesu da ku di, “Ingga yo i di du
anishirr a tasi ni du ba a so tsitsirr
zizo. Undurr wa nggo ti kpanye ni
ingga ku, à ti ttu mi uwa ta so tsitsirr.
26 U unushirr wa nggo ti so tsitsirr
na kpanye ni ingga, uwa si taka ttu
mremremu hen. Marrta, ùwà kpanye
meme?”
27 Marrta à da di, “Atiko, ingga ka
kpanye ba du ùwà yo su Kristi wa,
Uvuvurr a Abachi, nggo a so kye anko
da à taka nga ni ingbingbru yi.”

Yesu à yì

28 Nggo Marrta da meme na ku yo
Maryamu, uvayirr wa kaki na anga
yirr, na da ku di, “Unitsarr wanggo à
se ni inggya, na so zha du uwa ta hi
ùwà.”
29 Nggo Maryamu à wo meme na
ssubi na kru huzzu kuma na ku.
30 (Yesu ni kri nu unto ku nggo Mar-
rta à ku hi ma, na nise mirri nu umi
ku igbu ku.)
31 Anishirr ba nggo a ni so chi ba a
se ndo ni Maryamu ku. Na hi ma nggo
à gru kru huzzu, na kye da a ko kuma
ko yi ni ibe yi mu, na ga ma.
32 Maryamu ko nu unto ku nggo
Yesu à se. Nggo à sa ashishi na ku na
ji jaku ku na aza, na da ku di, “Atiko,

ka du ùwà se ni inggya, uzumburr wa ka si ttu hen!”
33 Nggo Yesu hi ma ni so yi yi, na hi nggo anishirr ba mi a ko yi na ku meme, itito ki ma na ba, i isisurr ima yi gru.
34 Yesu zhi ba di, “A zzu ma nu momonggo?”
Aba da di, “Atiko, nga ni kye.”
35 I Yesu à yì.
36 Anishirr ba da di, “Imba kye nggo a kpanye na ku kakami bari.”
37 Abanu ambarr ba a da di, “À si bwu ku aba kreshi ashishi hen? À ka si zu Lazarru na han ma ni ittu yi hen?”

Yesu à du Lazarru à tasi

38 Nggo itito ki ma zizo, i Yesu gru zirr kuma ni ibe yi. Ibe yi ì su nu uko uhan, aba ttu yi ni ingbinta.
39 Yesu ddu ba di, “Imba ba ingbinta yi glo.”
Marrta uvayirr a uni ttu wa à ddu ma di, “Atiko, a su unẹ mu ari nggo a zzu ma, à ta hun ingba kakami!”
40 Yesu à ddu ma di, “Ingga si da ku ùwà du ùwà ta hi inkpinkpye i Abachi nggo ùwà ti kpanye hen?”
41 Aba ngi ingbinta yi glo, i Yesu kye ko nu unkplassu na da di, “Ingga nyarr ku ùwà Aki mungga, nggo ùwà di wo ingga.
42 Ingga hi du ùwà di wo ingga ttuttumi. Ingga ko da ure unggo ku, wre ku anishirr angga ba bu hi na kpanye di ùwà nggo tu ingga.”
43 Nggo Yesu à da meme, na yo ma hantu di, “Lazarru, gru huzzu!”
44 Mre, Uni ttu wa gru huzzu, u ango ka na aza ka a kurr ni ilo nu upri ankru ku ibe ku, ni lo ku na ashishi ka meme.
Yesu ddu ba di, “Imba ddu ma yi, ni du ma kuma.”

A zha anko a ingu Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Anishirr ba shishemi nggo a nga nye ichi ani Maryamu a hi inkindirr yi nggo Yesu à na, na kpanye na ku.
46 Abanu nu umi umbarr ku a kuma na anu Farrisi ba ba na ku da ba inkindirr yi nggo Yesu à na.
47 Anu Farrisi ba na ankpinkpye abikye ba a yo inggurr bi i Akaba anu Yahuda ba na da di,
“Inta ta na sa angginggi? Imba kye ikagri yi nggo unushirr wanggo so na yi!
48 Inta ti so kye ma du u kuchi meme, anishirr ba we ta ka ku ga ma, u atuttu ba nu Roma ba a ta nga ni kpa inkpinkpye imunta yi nu Uki ku Ibarr munta ku na kpa Igbu munta yi!”
49 Uyirr nu umi umbarr ku nggo a yo ma di Kayafa, nggo uwa yo à sa Ankpye unkpi abikye ba ni i se ima yi, à da di, “Imba sa arrurru mu?
50 Imba kye i si wre sha unushirr uyirr a bu ttu ku anishirr ba we hen, nu nggo anishirr ba bu kɨ we?”
51 Kayafa mi à si da ure ukuma ku itu ima mu hen. Nu nggo uwa yo à sa ankpye unkpi abikye wa ni ise ima yi mi, à so da inkindirr yi nggo i taka la ni ichi mu, di Yesu ta ku ttu, wre ku anu Yahuda ba bu so.
52 Na si su ku anu Yahuda ba yo na akpambarr hen, a su ku anishirr ba Abachi ba nggo a ga so ni ingbingbru inggi yi we.
53 Bazhi na azhibarr ama wa kuma ni ichi ankpinkpye ba anu Yahuda ba a gru di zha anko a ingu Yesu.
54 Ni ima yo, Yesu gru di zirr sharri, na gru kuma ku di so na abiga ma ba ba hinga na ankpuji, ni igbu wa nggo a yo ma du Ifremu.
55 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr anu Yahuda yi i ki ywhiywhirr, anishirr shishemi ni ìgbù yi a gru kuma nu Urushalima da aba ko ingla ukpa umbarr ku, nâ ta si nggo iba imbarr yi ì da ba bari na ka ma ni iga yi.
56 Na so zha di aba ta hi Yesu, nggo a ku so nu Uki ku Ibarr ku, na gru so zhi ikpa di, “Imba kye kingginggi? À si ta nga ni iga inggi yi hen?”
57 Ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba a ga da ku anishirr ba, di undurr uwanggo ti hi unto ku nggo

Yesu à se, uwa bu da ba wre ba ku vu ma.

12

Maryamu a surr ku Yesu anye nu Betani (Matiyu 26:6-13; Marrku 14:3-9)

1 Nggo a ji ivi tani aba na Iga i Ivu Sarr yi, i Yesu mirri nu Betani ni igbu wa nggo Lazarru, ugo wa nggo Yesu a ta ma si, à di so.
2 Aba zzu ku Yesu ila. Nggo Marrta a nu ba, u Lazarru ni so ri na ba.
3 I Maryamu à ba anye à tsɨ anta kakami ssu na azhizha. A na anye wa zhi nu unkunkurr ku nggo à yo ku du nadi, na si zɨ wa ni inkindirr hen. Na gri wa ni surr ku Yesu na aza, na hɨ ku aza ka ni infunfutu ima yi. I ingba i anye yi ì varr ssu ni iko yi.
4 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku abiga Yesu ba (nggo uwa yo à taka ba Yesu re nggo) à se nabo, na gru da di,
5 "Inklo i anye anggo wa i ka ma azurrfa ayiyirr atarr mu, aba ka si ba wa re na ka inklo yi ga ku abi iha ba hen?"
6 Yahuda a da mu, na si se na amarr ka abi iha ba jiji mu hen. A da meme nu nggo à su unayi. Uwa yo di gri ba abubwu a inklo wa, uwa ti gru uwa ttu inklo yi na yi.
7 I Yesu ddu Yahuda di, "Du ayamba wa tomi! A na wre nggo a zu anye anggo bi azhibarr a izzu ingga wa.
8 Abi iha ba ta di so iso inggi ni imba ba. Uwa ta si ingga nanko, ingga si ta di so iso nggi ni imba ba hen."

Anishirr ba ko zha anko a vu Lazarru

9 Anu Yahuda ba shishemi a wo di Yesu se nu Betani na gru kuma ko i hi Yesu tuku Lazarru, nggo Yesu à ta ma si.
10 U ankpinkpye abikye ba a ssubi da aba ta ngu Lazarru mi meme.
11 Nggo si ni itu i Lazarru iyo anu Yahuda shishemi a so ka iga imbarr yi na so kakuma ku kpanye ni Yesu ku.

Yesu mirri nu Urushalima (Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40)

12 Nu uha wa anishirr shishemi a so nu Urushalima ku Iga i Ivu Sarr yi. Nggo a wo di Yesu so nga nu Urushalima,
13 na mɨ ahiharr iri na ko ima na ku na anko, na ko di hantu di,
"Hosana!*"
"Abachi à yo angu ka iwre ku ugo wa nggo à so nga ni isa i Atiko yi!"
"Abachi à yo angu ka iwre ku Uttu a Israila wa!"†
14 Nggo Yesu à du ba a gri ku ijaki wa na hun so na ku, nâ ta si nggo a charr di,
15 "Imba anishirr bu Zayo, imba si ki isisu hen!
Kye uttu amba wanggo à so nga, na hun so ni uvuvurr ijaki."‡
16 Ni imɐ̄mɐ̄ yi abiga ma ba si kye inkindirr ima hi hen. Nu ugo ku nggo Yesu à ttu na tasi na hun kuma nu unkplassu ni inkpinkpye ima yi bari, aba a ssu hi da a charr inkindirr ima zu ni itu i Yesu nâ ta si nggo a na ku.
17 Anishirr shishemi a se ni Yesu ku nggo à du Lazarru à tasi na da ku di a bu gru huzzu ni ibe yi. Ziza, aba ko bre ku anishirr inkindirr yi nggo Yesu a na.
18 Anishirr ba wo iki i ikagri yi nggo Yesu a na, ima yo du anishirr shishemi a gru kuma ko ima ni Yesu ku na anko.
19 Anu Farrisi ba gru so re ki ikpa di, "Imba hi di inta sama ni inkindirr numa izizi? Kye, anishirr bi ingbingbru ba a ko ga uwa mu we."

Yesu re ni itu i ītttū ima yi

20 Anishirr banu nggo a yo ba ki anu Girrki a se nabo meme. A nga nye ibarr Abachi ni Iga yi nu Urushalima.
21 Aba mi gru kuma nu ugo numa ku nggo a zhi nu Betsada na anga ka Galili ka, nggo yo ma di Filibu, ku da ku di, "Ankpye, inta zha di inta ka hi Yesu."

---

* **12:13** *Hosana:* Ani Yahuda ngga a di barr Abachi di a bu zi aba, na yo inkpi ire ima. Aba a yo inkpi ire yi ni inggya so gbyarr ku Abachi mu asa ka inyarr. † **12:13** Kye zizo *Asarr 118:25-26.* ‡ **12:15** Kye zizo *Zakarriya 9:9.*

22 I Filibu a da ku Andoro, aba aha
mi a gru kuma ku da ku Yesu.
23 Yesu da ba di, “Ivi iyo i nga
ba nggo Abachi à ta tsarr anishirr
inkpinkpye jiji i Uvuvurr a Unushirr.
24 Di ingga da ki imba ure ujiji,
ingbingbi ikiri ta ji jaku rri ni im-
imi ni ttu, wre ku i bu klo ingbingbi
shishemi. Ì ta si ttu hen, ì ta di kurr
iyiyirr ima yo mre.
25 Undurr wa nggo à zharr itu ima à
ta ttu, u undurr wa nggo ti kà itu ima
ni ingbingbru inggi yi à ga anko zizi a
iso sese.
26 Undurr wa nggo ti na ki ingga
undu, uwa ta ga ingga. Uvuvurr iko
amungga wa ta se ni ingga ku ttut-
tumi nu unto ku nggo ingga ti kaba.
Aki amungga wa à ta ni abangga ba
nggo so ga ingga nggo inkpinkpye.

Yesu re ni itu i ittu ima yi zizo

27 “Ziza nggo ingga se ni ivri ni
isisurr. Ingga ta da kingginggi? Ingga
bu da di Aki mungga bu kpa ingga
ttungo ni ivri inggi yi? Iya, ingga i nga
ku ima yo mremremu.
28 Aki, na inkindirr yi nggo ta du
anishirr a kye uwa ssu nu ungo!”
Mre aba wo ukorr zhi nu un-
kplassu da di, “Ingga i ka na isa
imungga yi ki inkpinkpye ba, ni ta na
yi zizo.”
29 Anishirr ba nggo a kri nabo na
wo ukorr ku, na da di, à si inge.
Abanu ba a da di, “A si unitu a Abachi
mu nggo a re na ku!”
30 I Yesu ddu ba di, “Ukorr ukuma u
si ki imba yo nu su si ki ingga hen.
31 Uwanggo yo su ku abi ingbing-
bru ba ivi i ibre amu yi. Ziza nggo a ta
han uttu ni gri ingbingbru wa ssuzzu.
32 Nggo a ti gɨ ingga gru ni imimi yi,
ingga ta du anishirr ba we a nga ni
ingga ku.”
33 (Yesu ko da ba sa anko wa nggo
uwa à taka ttu).
34 Anishirr ba da di, “Inta bre na
Angbamvu ka Abachi du Mezaya wa
à taka so sese, uwa sa anggi mu du
ùwà ka ko da di, ‘A ta gɨ Uvuvurr a Un-
ushirr ki nu ussu’? A su unggonggo su
‘Uvuvurr a Unushirr’ uwama?”
35 I Yesu ddu ba di, “Uru mungga ku
u ta sha la ki imba ki ntsɨmi yo. Meme
imba bu na undu nu nggo abubo wa
ni ko la, wre ku ibwu ta vu imba kpa
undu ku. Imba ti zirr ni ibwu, imba si
ta hi unto ku nggo imba so kuma hen.
36 Kpanye ni uni ila uru wa ku, nggo
à ni so se ni imba ba, wre ki imba bu
kaki amumarr ba azhi.” Nggo Yesu
da ba meme na share na ba kuma ku
sharri.

Anishirr banu a kà ikpanye ni Yesu ku

37 Nggo Yesu a di se na ba na di
na aseki ka ikagri shishemi, aba kà
ikpanye na ku.
38 Ima i si nâ ta si nggo uni kpa are
a Abachi wa, Ishaya a da di,

“Atiko, unggonggo kpanye ni
inkindirr yi nggo inta bre ba?
Atiko à tsarr ku unggonggo
ukyekye umaku?”§

39 U anishirr si kpanye hen nâ ta si
ida Ishaya yi zizo di,

40 “Abachi à ttu ba ashishi
na di isisurr imbarr yi shi ibwu,
du ba si ta kye hi na ashishi ambarr
ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr
imbarr yi hen,
na si ta kanga ni du ingga du ba
wre ni ivri imbarr yi hen.”*

41 Ishaya à kuchi hi inkpinkpye i Yesu
yi na da ure ni itu ima yi.
42 Anishirr shishemi a kpanye ni
Yesu ku kye na abi gri anishirr ba
meme. Na so kru isisu i anu Farrisi
ba, na si gru kri na da di aba kpanye
ni Yesu ku hen. A kru da a ta ddu ba
glo na aki ka ibarr ka.
43 A zha igbyarr asa i anishirr mri i
a Abachi yi.

Ibre amu ì ta zhi nu Ure ku Yesu ku

44 I Yesu à da hantu di, “Undurr wa
nggo ti kpanye ni ingga ku, uwa si
kpanye si ni ingga ku hen, à kpanye
su nu uwanggo wa nggo tu ingga.

§ **12:38** Kye zizo *Ishaya 53:1.* * **12:40** Kye zizo *Ishaya 6:10.*

45 Undurr wa nggo hi ingga, uwa hi
wanggo wa nggo tu ingga.
46 Ingga gri ku abi ingbingbru ba
uru, du undurr wa nggo ti kpanye ni
ingga ku, uwa si ta so ni ibwu zizo
hen.
47 “U undurr wa nggo ti wo ure
umungga ku na si kpanye na ku hen,
ingga si vu ma ni ila ure hen. Ingga
si nga ibre ki ingbingbru yi amu mu
hen, ingga nga nye kpa yi ttungo mu.
48 Undurr wa nggo ti kà ingga na
si kpa nu ure umungga ku hen, uwa
se nu uwanggo wa nggo ta bre ku
amu. Ure umungga, uku yo taka bre
ku amu na azhibarr a ikikre wa!
49 Ingga si ko re ki itu mungga hen.
Ingga ko re ni itu i Aki amungga wa
nggo tu ingga, a tsarr ingga ure ku,
nggo ingga ta da na di ingga i da ku.
50 Ingga hi du ure umaku u di gri iso
sese. Meme nggo, inkindirr yi nggo
ingga ti da, uwa si inkindirr yi nggo
Aki wa mu à da ki ingga.”

13

Yesu ngla ku abiga ma ba aza

1 A si azhibarr wa nggo a ta zzu na
ambre ka na na Iga i Ivu Sarr yi, i Yesu
à hi da azhibarr yo a nga ba nggo uwa
ta du ingbingbru inggi yi na kakuma
na Aki wa ku. À di kpanye na abiga
ma ba ba nggo so ni ingbingbru yi
kakami kuma ni ikikre yi.
2 Ni ingbahru Yesu na abiga ma ba
a ko ri ila. Umimi wa à na undu
nu Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti,
nggo na nu ma amarr ka iba Yesu re.
3 Yesu hi du uwa zhi na Abachi ku
na ta kakuma na Abachi ku. Na hi da
Abachi nu ma ukyekye ku we.
4 Ni ima yo Yesu gru kri na ttu
ankru ama ka abi ka, na ba upri inkru
ki ihɨ ukpa lo na anklampi.
5 Na ba amasirr kasurr na agbugba
na gru ko ngla ku abiga ma ba aza, na
ko hɨ ba aza ka nu upri inkru ku.
6 Nggo Yesu nga ni Sima Biturr ku,
uwa da di, “Atiko uwanggo ta ngla ki
ingga aza?”
7 I Yesu ddu ma di, “Uwa si hi
inkindirr yi nggo ingga ko na ziza
hen, uwa taka hi yi ni ichi.”
8 I Biturr ddu ma di, “Uwa si ta ngla
ki ingga aza mremremu hen.”
I Yesu ddu ma di, “Uwa ta si kpanye
di ingga bu ngla ku ùwà aza muwa
ka hen, uwa si su uyirr nu umi ku
anishirr amungga ba hen.”
9 U Sima Biturr ddu ma di, “Atiko,
ngla aza mungga ka kye na ango ka
ni itu yi mi!”
10 Yesu da di, “Nggo unushirr ti su
ukpa, ankizhi a sama ku nu ukpa zizo
uwa à ta zha ingla aza yo mre. Imba
si shirr ankizhi wemi hen, unushirr
uyirr yo à se na ankizhi nu umi umba
ku.”
11 (Yesu a hi wanggo wa nggo ta
vu ma re, ima yo du ma da di, “A si
si imba wemi mu a sama na ankizhi
hen.”)
12 Nggo a ngla aza ka kre ba, na ba
ankru ama ka surr na ka ku ji so zizo.
Na zhi ba di, “Imba hi inkindirr yi
nggo ingga na ki imba?
13 Imba yo ingga du Unitsarr tuku
Atiko. Uwa a ma ki imba, ingga su
uwa yo.
14 Ingga nggo su unitsarr ni si Atiko
a imba, ni ngla ki imba aza. Imba mi
bi ngla ki ikpa aza meme.
15 Ingga na meme tsarr imba, di
imba mi ka bu na meme ki ikpa imba.
16 Ingga da ki imba ure ujiji du
uvurr iko ni itu si di mri akiko ma
hen. Na anko ayiyirr ama yo unitu si
di mri wanggo nggo à tu ma hen.
17 Nggo imba hi aseki angga ka,
imba ti na ka, Abachi à ta yo angu ka
iwre ki imba!
18 “Ingga si ko re na atu imba wemi
hen. Ingga hi abangga ba nggo ingga
hla ba nggo. Wre ku ure ku Abachi
bu si meme nâ ta si nggo u da di,
‘Uwanggo wa nggo a so ri ni ingga ku
nu unto uyirr uwa vu ingga re ba.’
19 “Ingga ko da ki imba ziza, ni du
inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i
ti la, imba ta kpanye di Ingga su Uwa
Yo.
20 Ingga da ki imba ure ujiji mu,
undurr wa nggo ti kpa unushirr nu

umi abangga ba nggo ingga tu ba, uwa kpa si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga, uwa si kpa si ingga hen, uwa kpa si uwanggo nggo à tu ingga."

Yesu à da ivu re ima yi (Matiyu 26:20-25; Marrku 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 Nggo Yesu a bre ure kuma kre ba, isisurr ima yi i se ni ivri kakami. Uwa da di, "Ingga so da ki imba, uyirr amba nggo à ta vu ingga re ba."

22 U abiga ma ba kakye ikpa, nggo a si hi uwanggo wa nggo Yesu ko re ni itu ima yi hen.

23 Unuma nggo Yesu kpanye na ku nu umi ku abiga ma ku nggo à nga ni so hinga* ni Yesu ku.

24 I Sima Biturr zhi ma na ango di a su unggonggo?

25 Uwama mi à chi kuma na kuyi ni Yesu ku na zhi ma meme di, "Atiko, a su unggonggo?"

26 I Yesu ddu ba di, "Ingga ti ba unfonfo wa na agbugba wa, undurr wa nggo ingga ti ki ni inyi yi ni ka nu ma, uwa su uwa yo." I Yesu ba unfonfo wa à ki ni inyi yi na ka nu Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti wa.

27 Nggo Yahuda ki ungo kpa unfonfo wa, mre Umimi wa à rri ku ni isisurr.

I Yesu ddu ma di, "Na inkindirr yi nggo ùwà ta ko na kokorr!"

28 Unushirr uyirr mi na abubo a iri wa si hi inkindirr yi nggo i du Yesu da ki Yahuda meme hen.

29 Nggo Judasi yo su uni zu ba inklo wa, abanu kye di Yesu ko da di a bu ku re inkindirr mu ku iga yi, ka a bu nu abi iha ba inkindirr.

30 Mre, i Judasi à yo ungo ba unfonfo a gri na narr ssuzzu. Uwa a si ibittu mu.

Are hẹhẹ ka

31 Nggo Judasi gru kuma, i Yesu da ba di, "Ziza yo, Uvuvurr a Unushirr a kpa inkpinkpye. Abachi yo a kpa inkpinkpye ni itu ima yi.

32 Abachi ti kpa inkpinkpye ni itu ima yi, Abachi à ta nu ma inkpinkpye, na ta nu ma na yi ziza yo.

33 "Amarr mu, ingga ta so ni imba ba ntsɨmi yo. Imba ta zha ingga lankarr. Ingga da ki imba ziza, nâ ta si nggo ingga da ku anu Yahuda ba di, 'Imba ka si kuma nu unto ku nggo ingga ta ko hen.'

34 "Ingga ko ni imba su ure uhẹhẹ mu. Imba kpanye ni ikpa. Nâ ta si nggo ingga kpanye ni imba ba, imba bu kpanye ni ikpa meme.

35 Imba ti kpanye ni ikpa, anishirr ba ingbingbru bu ta hi di imba sa abiga ingga."

Biturr da di uwa si hi Yesu hen (Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Sima Biturr zhi Yesu di, "Atiko, ùwà ta kuma nu momo nggo?"

I Yesu ddu ma di, "Ùwà ka si kuma nu unto kuma nggo ingga ta kuma ziza hen, ùwà taka ga ingga nu ugo mu."

37 I Biturr zhi ma di, "Atiko, angginggi ta han ingga ni iga ùwà ziza? Ingga kpanye ingga ta ttu ku ùwà!"

38 I Yesu zhi ma di, "Ùwà du ùwà kpanye du ùwà ta ttu ki ingga? Di ingga da ku ùwà, nggo agba wa ta nise tu, ùwà ta da ki inkpu itarr du ùwà si hi ingga hen."

14

Yesu zhi ku abiga ma ba isisurr

1 Yesu à da ku abiga ma ba di, "Imba si di isisurr imba yi vri hen. Imba yo isisurr na Abachi ku ni yo isisurr ni ingga ku.

2 Àkí se shishemi ni iko i Aki mungga yi. I ka si si meme hen, ingga ka si da ki imba hen? Ingga ko kuma ko ina abubo ssubi ki imba.

3 Nggo ingga ti kuma ku ssu abubo wa ki ki imba, ingga ta kanga ni gri imba ni kuma ndo, wre ku unto ku nggo ingga ti so imba mi ta so meme.

* **13:23** *So hinga:* Anishirr aba ase akama, a di kurr kikurr na yi nu ungo uyirr nggo a ta ri ila.

4 Imba hi anko a ikuma nu unto ku
nggo ingga ko kuma."
5 U Toma ddu ma di, "Atiko, inta
si hi unto ku nggo ùwà so kuma hen.
Inta ta na kingginggi ni hi anko wa?"
6 Yesu ddu ma di, "Ingga yo sa anko
wa, ni su ujiji wa, ni su iso tsitsirr yi.
Undurr ka si kuma na Aki mungga
wa ku sa ni ba ni ingga ku hen.
7 Ka di imba hi ingga kakami, imba
ka hi Aki mungga wa meme. Zhi ziza
nggo, imba hi ma, ni sa ashishi na
ku."
8 U Filibu da di, "Atiko, tsarr inta
Aki wa. Uwanggo si inkindirr yi nggo
inta zha."
9 I Yesu ddu ma di, "Ingga so ni
imba ba zhi ngbangbamu, imba si hi
ingga hen, Filibu? Undurr wa nggo
ti hi ingga, uwa hi Aki mungga wa.
Anggi mu di imba ka so da di, 'Tsarr
inta Aki muwa wa'?
10 Imba si kpanye di ingga se nu
umi ku Aki mungga ku, ùwà se nu umi
mungga hen? Are ka nggo ingga di
bre ki imba a si di zhi si ni ingga ku
hen. A sa Aki mungga wa yo nggo à
rri so nu umi mungga na di na undu
umaku.
11 Imba bi kpanye ni ingga ku nggo
ingga da ki imba di, ingga se nu
umi ku Aki ku, u Aki wa se nu umi
mungga. Ka imba bi kye aseki ka
ikagri ka nggo ingga na, ni kpanye.
12 Ingga da ki imba, undurr wa
nggo ti kpanye ni ingga ku uwa ta
na aseki ka nggo ingga so di na. U
abangga ba nggo ti kpanye aba ta na
aseki ankpinkpi mri kanga ka nggo
ingga na, ni itu yi nggo ingga ko kuma
ko iso na Aki wa ku.
13 Inkindirr yi nggo imba ti zhi ni
isa mungga, ingga ta na ki imba na yi,
wre ku Uvuvurr wa bi tsarr anishirr
inkpinkpye i Aki yi.
14 Inkindirr yi nggo imba ti zhi
ingga ni isa mungga, ingga ta na yi."

Yesu da ku abiga ma ba du uwa ta nu ba Izhi Iwre

15 Yesu à kuchi da ku abiga ma ba
di, "Imba ti kpanye ni ingga, imba ta
na inkindirr yi nggo ingga da di imba
bu na.
16 Ingga ta zhi Aki wa, uwa ta ni
imba Uni zi* numa nggo ta ni so ni
imba ba sese.
17 Izhi Iwre iyo i ta tsarr imba
inkindirr yi nggo i si ijiji. Anishirr bu
ingbingbru ba a si kpanye na ku hen,
nggo a si hi ma hen. Imba hi ma, nggo
à se ni imba ba, na ta di so ni imba ba.
18 Ingga si ta du imba na akpambirr
nâ ta si amumarr ba ako hen, ingga ta
kanga ni imba ba.
19 Ni ivi ntsɨmi ingbingbru yi si ta hi
ingga zizo hen. Imba ta di hi ingga.
Nu nggo ingga ta so tsitsirr, imba mi
ta so tsitsirr meme.
20 Na azhibarr ama yo imba ta hi di
ingga se nu umi ku Aki mungga ku,
imba mi se nu umi mungga, ingga se
nu umi umba.
21 Abangga ba nggo a hi ure
mungga ku na so ga ku, aba yo sa
abangga ba nggo a kpanye ni ingga
ku. Aki mungga wa ta kpanye na
abangga ba nggo kpanye ni ingga.
Ingga mi ta kpanye na ba ni si ta ka
sharri ba hen."
22 I Judasi (si si Judasi Iskariyoti
hen) à da di, "Atiko, angginggi du ùwà
tsarr inta yo itu muwa yi, ni si ta tsarr
inkpu anishirr i ingbingbru yi hen?"
23 Yesu à ka sa ba di, "Anishirr
ti kpanye ni ingga ku aba ta na
inkindirr yi nggo ingga da ba. Aki
mungga wa ta kpanye na ba. Inta ta
nga ni so na ba.
24 Abangga ba nggo kà ingga a si di
ga itsarr mungga yi. Itsarr nggo imba
so wo yi i si si mungga hen, i zhi na
Aki mungga wa nggo tu ingga.
25 "Ingga bre ki imba aseki ka
angga ka nggo ingga ni so ni imba ba.
26 Uni zi imba wa taka ni tsarr imba
aseki ka we, na ta ni imba amarr ka hi
inkpu aseki yi nggo ingga bre ki imba.
Uni zi uwama yo si Izhi i Iwre yi nggo
Aki mungga wa à taka turr nga ni isa
mungga.
27 Ingga ni imba isu isisurr. Isu
isisurr i inggi yi nggo ingga yo di ni yi
na ankpa mu. Isu isisurr ima yi si si

* **14:16** *Uni zi:* Yesu à so re ni itu i Izhi Iwre yi.

nâ ta si i ingbingbru yi hen. Imba vu isisurr ni si kru isisu hen.
28 “Imba wo nggo ingga da ki imba di ingga ta kuma, ni ta kanga ni imba ba. Imba ti kpanye ni ingga ku, imba bu se ni inyarr nggo ingga ta kakuma na Aki mungga ku, nggo imba hi da Aki mungga wa à mri ingga.
29 Ingga ko da ki imba are ka ngga ka ziza, ni du inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i ti la, imba ta kpanye ni ingga ku.
30 Ingga si ta ka re ni imba ba ma mi zizo hen, nu nggo uttu ni ingbingbru wa ko nga. A sama nu ukyekye ni itu mungga.
31 Ingga zha da anishirr bi ingbingbru ba ka hi di ingga kpanye na Aki mungga wa ku. Ima yo di ingga i so na aseki ka nggo à da ki ingga.
“Gru, di inta kuma yi.”

15

Yesu à si nâ ta si anggunggurr a grepu

1 Yesu da ku abiga ma ba di, “Ingga yo si anggunggurr a grepu ajiji wa, Aki mungga wa yo si uni do wa. 2 A di tse inggingga mungga yi nggo ì si di klo inkpinkpo hen. Na di kurr angga wa nggo di klo, wre ku uwa bi klo kakami.
3 Imba mi si nâ ta si anggingga ka nggo a ka kurr ka ba nu nggo imba i kpa itsarr imungga yi.
4 Imba rẹ nga ni ingga ku, ingga mi ta rẹ nga ni imba ba. Unggungga ka si klo inkpinkpo ku itu ima sama ni rẹ nga na anggunggurr wa hen. Meme yo, imba mi ka si klo sama ni rẹ nga ni ingga ku hen.
5 “Ingga yo si anggunggurr wa, imba ngga si inggingga yi. Undurr ti rẹ nga ni ingga ku, i ingga mi rẹ nga ku, à ta klo inkpinkpo shishemi. Imba ka si na inkindirr ku atu amba sama ni ingga hen.
6 Undurr wa nggo ta si rẹ nga ni ingga ku hen, uwa si nâ ta si unggungga ku nggo a gye ku ta yo u ttu. A di ssu inggingga ima bi na yo uru.
7 Imba ti nggurr itu bi ni ingga ku ni ga itsarr mungga yi, inkindirr yi nggo ùwà ti barr ni isa mungga aba ta na ku ùwà na yi.
8 Imba bi klo inkpinkpo shishemi, ni tsarr anishirr ba di imba sa abiga ingga jiji. Ima yo di gri ku Aki mungga inkpinkpye.
9 “Ingga i kpanye ni imba nâ ta si nggo Abachi à kpanye ni ingga. Ziza, imba so ni ikpanye imungga yi.
10 Imba ti ga are mungga ka, ingga ta di kpanye ni imba ba nâ ta si nggo ingga so di ga are ka Aki mungga ka uwa di kpanye ni ingga ku.
11 Ingga bre ki imba are angga ka, wre ki imba bu si ni inyarr kakami nâ ta si nggo ingga mi i se.
12 Ziza, ingga ni ko da ki imba di imba bu kpanye ni ikpa nâ ta si nggo ingga kpanye ni imba ba.
13 Anko wa nggo ùwà ta tsarr unushirr di ùwà kpanye na ku, anggo su wa bi ka itu muwa yi ni ni ttu ku undurr wama.
14 Imba ta si akpukpamburr nggo imba ti ga are mungga ka.
15 Ingga si ta yo imba ki amirr iko zizo hen, nggo uvuvurr iko si di hi aseki ka we nggo akiko ma wa di na hen. Ingga yo imba ki akpukpamburr, nggo ingga bre ki imba aseki ka we nggo Aki mungga wa bre ki ingga.
16 Imba ngga si hla ingga hen. Ingga nggo i hla imba, ni ni imba undu ku nggo ku, di imba bu ku klo inkpinkpo, inkpinkpo yi nggo a ta so sese. U Aki mungga wa ta ni imba inkindirr yi nggo imba zha na ku ni isa mungga.
17 Uwanggo yo su ure mungga ku: Imba bu kpanye ni ikpa yi.

Anishirr bi ingbingbru ba a karr abiga ba

18 “Anishirr ba i ingbingbru ba ti karr imba, imba bu hi da a karr ingga kuchi.
19 Imba ti si abi ingbingbru yi, aba ta kpanye ni imba ba nâ ta si ambarr. Ingga hla imba glo na ba. Ziza, imba si se na ba zizo hen, ima yo du ba karr imba.

20 Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo
ingga da ki imba du: ‘Uvuvurr iko à
si di mri Akiko ma hen.’ Anishirr ti
tsutsarr ingga aba ta tsutsarr imba
mi meme. Ka da a wo itsarr imungga
yi a ta wo imba mi.
21 A ta na ki imba meme nggo imba
so ga ingga, a na meme nggo a si hi
wanggo nggo à tu ingga hen.
22 Ingga ka si nga ni re na ba hen,
a ka si hi di aba kpala hen. Ziza, a ka
si da di, ‘Inta si hi di inkindirr yi nggo
inta di na si ikpala hen.’
23 Undurr wa nggo ti karr ingga
uwa karr Aki mungga meme.
24 Ingga na aseki ka nggo undurr
nise na ka kye nu umi umbarr ku. Ka
da a nise hi ingga ni na aseki ngga ka,
a ka si da da a kpala hen. Aba a hi
ingga ni na aseki ka angga ka na karr
ingga na Aki mungga wa meme.
25 Inkindirr inggi i si meme, wre
ku ure ku Abachi bu si meme nâ ta
si nggo a charr na Are ka di, ‘A karr
ingga gigyemi.’
26 “Ingga ta tu Uni zi wa zhi na
Abachi ku, uwa yo si Izhi Iwre yi nggo
i zhi na Aki mungga wa ku. Izhi yi ta
ni tsarr ure ujiji ni itu i Abachi. Uwa
ti nga, uwa ta ni zi imba ni ta bre ki
imba are ni itu mungga.
27 Imba mi bi ku bre ku anishirr ure
ni itu mungga, nggo imba mi i se ni
ingga ku zhi ni imẹmẹ yi.

16

1 “Ingga bre ki imba are ka angga
ka, wre ki imba bu si ka ko nu ugo ni
iyo isisurr imba yi hen.
2 A ta han imba huzzu na aki ka
issubi ka. Ivi yi ko nga nggo abi ngɨ
imba ba ta kye di aba ko zi Abachi mu
undu.
3 A ta na aseki kama ni ibwu nu
nggo a si hi Aki mungga wa hen, na
si hi ingga mi hen.
4 Ingga bre ki imba aseki ka angga
ka ni du ivi yi nise, nggo a ti ka la imba
ta ssu hi di ingga ka gba ki imba utu
ba.

Undu ki Izhi Iwre ku

“Ingga di se ni imba ba, ima yo di
ingga si bre ki imba are angga ka ni
imẹmẹ yi hen.
5 Ziza nggo, ingga ko kakuma nu
uwanggo nggo à tu ingga nggo. Uyirr
amba mi à si zhi ingga di ingga ta ko
nu momonggo hen?
6 Ingga hi di isisurr imba yi i vri
nggo ingga bre ki imba are ka angga
ka.
7 Ingga bre ki imba si are ajiji mu, ì
wre ingga bu du imba. Ingga ti kuma
ingga ta ku tu Uni zi wa nga ki imba.
Ingga ta si kuma hen, Uni zi wa si ta
nga hen.
8 Nggo Uni zi wa ti nga, uwa taka ni
tsarr anishirr ba ingbingbru ba are ni
itu i ila ure, tuku ni itu i izirr wre na
agẹ ka Abachi, tuku ni itu i ibre amu.
9 Uni zi wa ta tsarr ba di ika ikpanye
ni ingga ku i si ila ure, nggo a kà
ikpanye ni ingga ku.
10 Na si hi inkindirr yi nggo si isa
ni ila ure na agẹ ka Abachi hen,
nggo ingga nggo ta ko kuma na Aki
mungga ku, imba si ta hi ingga zizo
hen.
11 Uni zi wa à ta ni tsarr ba di
Abachi à ka bre ku uttu ni ingbingbru
wa amu ba.
12 “Ingga se na aseki shishemi nggo
ingga ta bre nggo, a ta mri imba ivu
gri.
13 Izhi yi nggo di tsarr anishirr ba
ure ujiji ku ta nga, ì ti nga ì ta ni gri
imba na anko ajiji wa. À si ta re ku itu
ima hen, à ta bre si inkindirr yi nggo
a wo ka ni ingga ku nggo, na ta bre
aseki ka nggo a so nga.
14 Izhi ijiji yi taka ni tsarr imba
inkpinkpye mungga yi. Nggo ì ta bre
ki imba si inkindirr yi nggo ingga ka
da ki imba nggo.
15 Aseki ka nggo Aki mungga wa à
se na ka we a si amungga. Ima yo di
ingga da di Izhi yi ta ni bre ki imba
inkindirr yi nggo ingga ka bre.

Azhibarr wa nggo ivri isisurr ta kaki inyarr

16 “A ji ntsɨ imba si ta hi ingga hen,
u ntsɨmi imba ta hi ingga zizo.”

17 Abiga ma abanu ba zhi ikpa di,
“Yesu a da uwama sa angginggi di, ‘A
ji ntsɨmi imba si ta hi ingga hen, u
ntsɨmi imba ta hi ingga zizo?’ Na da
uwama sa angginggi di, ‘Nggo ingga
ko kuma na Aki amungga wa ku?’ ”
18 “Na zhi zizo di na da uwama
si angginggi di, ‘ntsɨmi’? Inta si hi
inkindirr ima yi nggo a so bre hen!”
19 Yesu à hi di abiga ma ba a zha
di aba ta zhi ma are akama, na ddu
ba di, “Imba ko zhi ikpa inkindirr yi
nggo ingga da yi di, ‘Ntsɨmi imba si
ta hi ingga hen, u ntsɨmi imba ta hi
ingga zizo’?
20 Ingga da ki imba ure ujiji mu
di, imba ta yi ni vri isisurr, abi ing-
bingbru ba ta mẹ nyarr. Imba ta vri
isisurr, i ivri isisurr imba yi taka kaki
inyarr.
21 Ayamba ti ta ko ngri uvuvurr,
uwa di wo ivri nggo azhibarr wa a ma
ba. Nggo uwa ti ngri uvuvurr wa gri
na ango ba, uwa kpamusu ni ivri yi,
na nyarr nu uvuvurr wa nggo a ngri
ma nga ni ingbingbru yi.
22 I ta si ki imba meme yo. Ziza
imba ko vri isisurr. Nggo ingga taka
ni hi imba zizo imba taka mẹ nyarr,
undurr si taka kpa inyarr ima yi glo
ki imba hen.
23 Na azhibarr ama wa imba si taka
zhi ingga inkindirr zizo hen. Ingga da
ki imba, Aki mungga wa taka ni imba
inkindirr yi nggo imba ti barr ma ni
isa mungga.
24 Imba nise barr inkindirr numa
ma mi na anko anggo wa kye. Ziza
nggo, imba ta barr ni isa mungga, a
ta ni imba na yi, wre ki imba bi mẹ
nyarr kakami.

Yesu à ka ba ingbingbru yi nggurr ba

25 “Ingga bre ki imba are angga ka
na assurr are, azhibarr wa ko nga
nggo ingga ta re ki imba krizhizhi mi.
Ingga taka bre ki imba are ni itu i Aki
mungga wa.
26 Na azhibarr ama wa, imba taka
zhi Aki mungga wa aseki ni isa
mungga, imba ku atu amba nggo taka
barr ma si ta si ingga hen.
27 Abachi nggo à si Aki, à kpanye ni
imba, nggo imba kpanye ni ingga, ni
kpanye di ingga nga zhi na ku.
28 Ingga zhi na Aki mungga wa ku,
ni nga ni ingbingbru yi, ziza nggo
ingga ko du ingbingbru yi ni kakuma
na ku.”
29 Abiga ma ba a da ku di, “Kye ziza
yo ùwà ko re ki inta krizhizhi mi ni si
ko na undu na assurr are nggo vri ki
inta ikye hi hen.
30 Ziza nggo yo, inta kpanye du ùwà
hi aseki ka we, ni si zha undurr wa
nggo ka zhi ùwà ure hen. Ima yo di
inta kpanye du ùwà nga zhi na Abachi
ku.”
31 I Yesu da ba di, “Ziza yo imba
kpanye?
32 Kye na! Ivi yi ko nga, ni i ka nga
ba, nggo imba wemi taka ga nado,
imba wemi taka ga kuma na ako
amba. Imba taka kà ingga du na
ankpa mu. Meme mi, ingga si ta se na
ankpa mu hen, nggo Aki mungga wa
à se ni ingga ku.
33 “Ingga bre ki imba are angga
ka, wre ku imba bu se ni isu isisurr
nu nggo imba i nggurr bi ki uyirr ni
ingga ku. Imba ta ni se ni ingbingbru
inggi imba ta ki iha, meme mi imba bi
vu isisurr, kye ingga ka mri ingbing-
bru yi ba!”

17

Yesu à barr ku itu ima

1 Nggo Yesu re kre na abiga ma
ba na gɨ ashishi kye hun ko nu un-
kplassu na barr di,

“Aki mungga, azhibarr a yo a
nga ba. Nu Uzumi wa inkpinkpye,
wre ku Uzumi wa mi bu nu ùwà
inkpinkpye yi.

2 Ùwà nu Uvuvurr wa ukyekye na
atu a anishirr we, wre ku bu ni iso
sese ku abangga ba nggo ùwà nu ma.
3 Iso sese inggi su a bu hi ùwà, du
ùwà yo sa Abachi ujiji na nkpami, na
bu hi Yesu Kristi nggo ùwà tu.
4 Ingga kre undu ku nggo ùwà ni
ingga di ingga bu na nggo. Meme
yo nggo, ingga nu ùwà inkpinkpye ni
ingbingbru inggi yi.

5 Ziza nggo, Aki, ka inkpinkpye imẹmẹ yi nggo ingga i di se na yi ni
ingga, iyiyirr ima yo nggo ingga di se
na yi bari ùwà na imimi yi nggo.

Yesu à barr ni itu abiga ma ba

6 “Ùwà ni ingga anishirr angga ba
zhi ni ingbingbru yi, ingga tsarr ba
nggo ùwà se nggo. A sa anishirr
muwa, ùwà ni ingga na ba. Aba a
kru isisu i ure muwa ku.
7 Ziza nggo, aba hi da aseki ka we
nggo ùwà ni ingga a zhi nu ùwà ku.
8 Ingga tsarr ba are ka nggo ùwà
ni ingga na ka, aba kpanye na ka. Aba
a hi di ingga zhi nu ùwà ku, na kpanye
du ùwà yo tu ingga jiji.
9 Ingga ko barr ni itu imbarr.
Ingga si ko barr ku anishirr ba ing-
bingbru ba hen. Ingga ko barr ku
anishirr ba nggo ùwà ni ingga, nggo
a si amuwa mu ziza.
10 Inkindirr yi nggo ingga se na
yi i si imuwa, i inkindirr yi nggo i si
imuwa i si imungga. Aba yo ta tsarr
inkpinkpye imungga yi.
11 Ingga si ta so ni ingbingbru yi
zizo hen. Ingga ko nga nu ùwà ku.
Aba ta so ni ingbingbru yi bari. Aki
Uni wre, zu ba zizi nu ukyekye ku isa
muwa ku, isa yi nggo ùwà ni ingga
nggo, wre ba bu sa ayirr, nâ ta si nggo
inta tuku ùwà sa ayirr.
12 Nggo ingga di so na ba, ingga
di zu ba zizi ni di kri ba nu ukyekye
ki isa muwa ku, isa yi nggo ùwà ni
ingga nggo. Ingga di kri ba. Uyirr
ambarr mi à si nado hen, uwa su
uyirr wanggo yo nggo à su undanda
wa à na ingga nado nâ ta si nggo ure
ku Abachi ku u da nggo.
13 “Ingga ta ko nga nu ùwà ku
ziza nggo, ni ko bre ba aseki ka
angga ka mi, nggo ingga ni so ni
ingbingbru yi na abiga ba ba, wre
ku abiga ingga ba bu tsarr ssu ni
inyarr iyiyirr yi nggo ingga se na yi.
14 Ingga tsarr ba ure muwa ku, u
anishirr ba ingbingbru ba a karr ba,
nggo a si si abi ingbingbru ba na ba
zizo hen, nâ ta si nggo ingga mi si si
abi ingbingbru wa hen.
15 Ingga si ko barr du ùwà bu vu
ba glo ni ingbingbru yi mu hen, ingga
ko barr du ùwà bu gri ba ni ka umimi
wa glo ba ma.
16 A si sa abi ingbingbru inggi yi
hen, na su nggo ingga mi si si uni
ingbingbru wa hen.
17 Ure muwa ku ù su ujiji. Meme
yo, du ujiji ku na ba ki anishirr muwa
namri.
18 Ingga tu ba na anishirr ba in-
gbingbru ba ba, nâ ta si nggo ùwà tu
ingga na ba ni ingbingbru yi.
19 Ingga nu ba itu mungga yi, wre
ku aba mi bu ni atu ambarr wa na ga
ùwà ku are muwa ka, nggo sa ajiji.

Yesu à barr ni itu i abi yo isisurr na ku

20 “Ingga si ko barr ku abangga
ba yo na akpambarr hen. Ingga mi
ko barr ku abangga ba nggo ta kpa-
nye ni ingga ku ku itsarr imbarr yi.
21 Aki, ingga so barr di a bu
sa ayirr, nâ ta si nggo ùwà se nu
umi mungga, ingga se nu umi muwa.
Ingga ko barr di ùwà bu nggurr ba bi
ni inta ba. Ima yo ta du anishirr ba
ingbingbru ba a kpanye du uwa yo tu
ingga jiji.
22 Ingga nu anishirr angga ba
inkpinkpye yi nggo ùwà ni ingga, wre
ba bu si ayirr, nâ ta si nggo ùwà ni
ingga sa ayirr.
23 Ingga se nu umi umbarr ku,
ùwà se nu umi mungga, wre ba bu
kaki ukpa uyirr chi. Ima yo ta du
anishirr bi ingbingbru ba hi du ùwà
yo tu ingga. A ta hi du ùwà kpanye na
abiga mungga ba ba nâ ta si nggo ùwà
kpanye ni ingga ku.
24 “Aki, ingga zha di abangga ba
nggo ùwà ni ingga bu se ni ingga ku
ttuttumi, wre ba bu hi inkpinkpye
mungga yi nggo ùwà ni ingga, nggo
ùwà kpanye ni ingga ku zhi ni
imẹmẹ yi nggo ùwà nise zu ibarr i
ingbingbru yi.
25 “Aki mungga uzizi, ingbingbru
anishirr yi i ssurr ùwà, ingga hi
ùwà, u abiga mungga ba a hi du ùwà
yo tu ingga.

26 Ingga tsarr ba ùwà, ni ta kuchi
ni du ba hi ùwà, wre ku ikpanye
muwa yi nggo ùwà se na yi ni itu
mungga bi se na atu ambarr wa,
ingga mi bu se nu umi umbarr ku."

18

A vu Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53)

1 Nggo Yesu à barr kre na gru na
abiga ma ba ba cha uhangbu numa
nggo a yo ku du Kidro. Ila numa nggo
a ttu inkinkurr i olivu i se nabo, u
Yesu na abiga ma ba a rri ko na yi.
2 Judasi, wanggo à vu Yesu à re ba
nggo, à hi unto kuma kakami, nggo
Yesu na abiga ma ba a di nggurr bi
nabo na ankpu na ankpu.
3 Nggo Yesu na abiga ma ba a ni
se ni ila yi, u Judasi a nggurr surr
ni inkirr i abi ta iku bu Roma ba
na abi gbye Uki ku Ibarr ku, nggo
ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi
ba yo a tu ba. Aba hru iki itsi ni ingba
i murr uru.
4 Nggo Yesu a ka hi inkindirr yi
nggo ta la na ku ba, na zirr kuma na
ba, na zhi ba di, "Imba di zha unggo?"
5 Aba ddu ma di, "Yesu anu
Nazareti."
I Yesu ddu ba di, "À si ingga yo
nggo." (I Judasi uni ba Yesu re wa à
kri na ba nu unto ku.)
6 Nggo Yesu à ddu ba di, "À si ingga
yo," aba kakuma nu ugo ku kuhre ni
imimi.
7 I Yesu zhi ba zizo di, "Imba di imba
di zha unggonggo?"
Aba da di, "Yesu anu Nazareti."
8 Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba
di à si ingga yo. Imba ti ko zha si ingga
yo, imba du inkpu anishirr yi kuma."
9 (I si meme, wre ku are ka nggo
Yesu à da ba bu si jiji: "Uyirr mi si
nado nu umi ku anishirr ba nggo uwa
ni ingga hen.")
10 Sima Biturr à gri anjingba, na
kpo ka ssuzzu na ttu ku uvuvurr iko
unuma a ankpye unkpi abikye wa
utu ku ungo ri ku. (Isa i ugarr yi ì ri
Maluku.)
11 I Yesu à ddu Biturr di, "Ka an-
jingba muwa ka yo nu uhorr. Ùwà
kye di ingga si ta so umplango ku iha
ku nggo Aki mungga à ni ingga di
ingga bu so hen?"

A gri Yesu na nga nu Anasi ku

12 Mre u abi ta iku ba na ankpye
ambarr wa, na abi gbye Uki ku Ibarr
ku, a vu Yesu, na lo ma na azhizhi.
13 Na gri ma na kuma nu Anasi
nggo ku imẹmẹ yi. Uwa yo si uhima
a Kayafa, ankpye unkpi abikye ba ni
ise ima yi.
14 Kayafa wama yo à da ku anu
Yahuda ba di i wre u unushirr uyirr
bi ttu ku inkpu anishirr yi.

Biturr à da uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-70; Marrku 14:66-68; Luka 22:55-57)

15 Sima Biturr tuku uniga unuma
wa a so ga Yesu. Nu nggo ankpye
unkpi abikye wa à hi uniga uwama
wa, aba a kpanye ku du ma a ga Yesu
rri na ando wa.
16 I Biturr kukri na anko, uwa uniga
numa wa nggo a hi ankpye unkpi
abikye wa na ka huzzu nga ni re nu
uva wa nggo ì kri harr anko wa na du
Biturr à mirri.
17 Uva wạ kri na anko wa na ddu
Biturr di, "Ùwà si su uyirr nu umi ku
abiga bu ugo uwanggo wa hen?"
I Biturr da di, "Iya, ingga si se hen."
18 Abubo wa à su, amirr iko ba na
abi gbye abubo ba a kri so vri uru. I
Biturr mi kukri vri uru ku na ba.

Yesu na agẹ ka ankpye unkpi abikye wa

19 Ankpye unkpi abikye wa à zhi
Yesu ure ni itu i abiga ma ba ni itsarr
ima yi.
20 I Yesu ddu ma di, "Ingga si re ku
ingbingbru sharri hen. Ingga so di
tsarr ba na aki ka issubi ka nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, nggo ani
Yahuda ba wemi a di nggurr bi. Ingga
si da inkindirr sharri hen.
21 Ùwà zhi ingga angginggi? Zhi
anishirr ngga ba nggo so di wo ingga.
A hi inkindirr yi nggo ingga di bre
ba."

22 Nggo Yesu a re meme, u uyirr nu
umi ku abi gbye abubo ba à kri hinga
na ku na nggurr ma na ashishi, na zhi
ma di, “Uwanggo yo su anko a ire na
ankpye unkpi abikye wa ku?”
23 Yesu ddu ma di, “Ingga ti da
inkindirr numa indanda, ùwà tsarr
ingga na yi. Ingga ta si da undanda
hen, ùwà nggurr ingga na anggi mu?”
24 Mre u Anasi à du ba gri Yesu ni ilo
ango yi na kuma ni Kayafa, ankpye
unkpi abikye wa ku.

Biturr da ba zizo du uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:71-75; Marrku 14:69-72; Luka 22:58-62)

25 Nggo Sima Biturr kri so vri uru
ku na ba, aba gru zhi ma di, “Ùwà mi
si su uyirr nu umi ku abiga ma ba
hen?”
I Biturr à kisa di, “Iya, ingga si se
hen.”
26 Uyirr nu umi ku agarr bi iko yi
ankpye unkpi abikye wa a kri nabo.
Ugo wama a su umlama a ugo wa
nggo Biturr a ttu ku utu ku nggo. A
gru da di, “Ingga si hi ùwà na ku ni ila
i Olivu yi hen?”
27 I Biturr kisa zizo di, “Iya, a si imu,
a si si ingga hen.” Mre agba wa tu.

A gri Yesu na kuma ni Bilatu ku
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Luka 23:1-5)

28 Ni gambre yi, ani Yahuda ba a gri
Yesu zhi ni iko i Kayafa na kuma na
ando a ugona anu Roma wa. Na si
mirri na ando wa hen. A na meme,
wre ba bu gri ukpa umbarr ku zizi,*
na ka ni ri ila i Iga i Ivu Sarr yi.
29 U Bilatu wa a gru nga na ba na
akpla ka, ni zhi ba di, “A la ki imba
angginggi?”
30 Aba a da ku di, “A ka si na
inkindirr hen, inta ka si gru gri ma ni
nga nu ùwà ku gigyemi hen.”
31 Bilatu da ba di, “Imba gri ma ni
kuma ku bre ku amu ka ni itsarr imba
yi.”
Aba a ddu ma di, “Are amba ka a si
kpanye di inta bi tsi undurr ngu hen
mi.”
32 (Uwanggo à si meme, wre ku ida
i Yesu yi ni itu ittu ima yi bu si meme
yo jiji).
33 U Bilatu ka rri kuma ku ji so na
ando wa na yo Yesu, ku zhi ma di,
“Ùwà yo su uttu a anu Yahuda ba?”
34 I Yesu a zhi ma di, “Uwanggo yo si
izhi muwa yi, ka undurr a bre ku ùwà
ure ni itu mungga?”
35 U Bilatu a da ku di, “Ingga su anu
Yahuda? A sa anishirr a imba ba mu
na ankpinkpye abikye ba a gri ùwà na
nga. Ùwà na ba angginggi?”
36 I Yesu da ku di, “Ittu mungga yi si
si ingbingbru inggi yo hen. Ka di i si
imimi inggi yo amirr iko mungga ba a
taka tsi, wre ba bu si ba ingga nu anu
Yahuda ba hen. I ittu mungga yi i zhi
nu unto numa mu!”
37 U Bilatu à ka sa di, “Nggi ùwà su
uttu mu?”
I Yesu à ka sa ku di, “Ùwà mu di
ingga su uttu. Ima yo du ba ngri ingga
ni ingbingbru yi, di ingga bu ni da ku
anishirr ure ujiji. Undurr wa nggo ti
kpanye nu ure ujiji ku uwa yo di shirr
atu ku ure mungga ku.”
38 U Bilatu à zhi ma di, “Angginggi
su ujiji?”

A bre amu ni itu i Yesu da a ta ngu ma
(Matiyu 27:15-31; Marrku 15:6-20; Luka 23:13-25)

Nggo Bilatu à da meme na gru
kuma na anu Yahuda ba na ábì, ku da
ba di, “Ingga si hi ma ni ikpala hen.
39 Imba i hi di iba imba ì da di ingga
bu ttu uni kri iharr uyirr ttungo ki
imba ni ivi Iga i Ivu Sarr yi. Imba zha
di ingga bi ttu ‘Uttu a anu Yahuda’ wa
yo ttungo?”
40 Aba kisa vo di, “Iya, si su uwa yo
hen! Inta zha Barraba mu!” (Barraba
à su ugo wa nggo su uni tsi sharri narr
igbu ambarr).

* **18:28** *Wre ba bu gri ukpa umbarr ku zizi:* Na adu ani Yahuda wa, unushirr à ti rri kuma ni iko i undurr wanggo nggo à si si ani Yahuda hen, undurr uwama à ta kaki ankizhi, na si ta ri ila i Iga i Ivu Sarr yi hen.

19

1 I Bilatu da ba di a bu gri Yesu
kuma ku hlo na amfarr.
2 Abi ta iku ba a nyarr intto yarr na
ka yo ku ni itu, na ku gri ikpo ankru
asisarr ni surr ku,
3 na so nga na ku ni so mẹ ma di,
“Inta chi ùwà Uttu anu Yahuda wa.”
Na hlo ma na ashishi.
4 I Bilatu gru kanga ni ddu
ankpinkpye ani Yahuda ba di, “Imba
kye, ingga ta gri ma ssuzzu ki imba
ziza nggo, ni ima mi imba bu hi
krizhizhi mi di ingga si vu ma ni
ikpala hen.”
5 I Yesu huzzu na surr intto yi ni itu
ikpo ankru sisarr yi. I Bilatu ddu ba
di, “Kye! Ugo wanggo nggo!”
6 Nggo ankpinkpye abikye ba na
abi gbye Uki ku Ibarr ku a hi ma na
hantu di, “Kpa ma! Kpa ma!”
U Bilatu ddu ba di, “Imba ku kpa
ma na akpambirr yi. Ingga si vu ma
ni ikpala hen.”
7 Anu Yahuda ba a kri karrkarr mi
di, “Inta se ni iba yi nggo i da da a bu
ttu, nggo a da du uwa su Uvuvurr a
Abachi.”
8 Nggo Bilatu a wo meme, i isisu ki
ma kakami.
9 Uwa ka rri kuma na ando wa, ku
zhi Yesu di, “Ùwà zhi nu momo nggo?”
I Yesu si sa ku hen.
10 U Bilatu da di, “Ùwà kà i re yi
ni ingga ku? Ùwà si hi di ingga se
nu ukyekye ki kpa ùwà ttungo nu
ukyekye ki du ba a ngu ùwà hen?”
11 Yesu a ddu ma di, “Ukyekye ku
nggo ùwà se na ku ni itu mungga
su ukyekye ku nggo Abachi nggo nu
ùwà. Undurr wa nggo à ba ingga
nu ùwà, uwanggo su uni la ure wa
kakami.”
12 Nggo Bilatu wo meme, na gru ta
ukpa du uwa ta zha anko a ttu Yesu
ttungo du à kuma, anu Yahuda ba a
kisa di, “Ùwà ti du ugo nggo kuma,
ùwà si su ukpama a Kayisa zizo hen!
Undurr wa nggo ti ba du uwa su uttu,
undurr uwama à si kpanye ni Kayisa
ku hen.”
13 Nggo Bilatu à wo ba ni ko re yi
meme, na gri Yesu ssuzzu, na hun so
ni Igbre Ingbinta Ibre Amu yi. (Ni
irrirri i Ibraniya, unto kuma u ri
“Gabata”.)
14 A si na azhi na atsutsu na
azhibarr wa nggo a ta zzu na ambre
ka na na Iga i Ivu Sarr.
U Bilatu à ddu anu Yahuda ba di,
“Kye uttu amba wa nggo!”
15 Aba kà na hantu di, “Ngu ma!
Ngu ma! Kpa ma!”
U Bilatu à zhi ba di, “Imba zha di
ingga bi kpa uttu amba wa?”
U ankpinkpye abikye ba a da ku di,
“Uttu munta wa nggo i su u Kayisa na
nkpama!”
16 U Bilatu à ba Yesu nu abi ta iku ba
di a bu kpa ma ngu.

A kpa Yesu
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Aba kpa ma na kuma.
17 Uwa gri unkunkurr ku garr gi
garr umaku na kpa ma ssuzzu nu umi
igbu ku na kuma nu “Unto ku Uk-
pahe Itu ku,” (nggo a yo ku ni irrirri
i Ibraniya du, “Goligota.”)
18 Na kuma ku kpa ma nabo, na kpa
abayi banu aha ndo na ku. Uyirr wa
nu ungo ri, u unuma wa nu ungo mla,
i Yesu na atsutsu.
19 U Bilatu du ba charr ikpala ima
yi ko ku klo ku ni itu i unkunkurr
umaku du: YESU ANU NAZARETI,
UTTU A ANU YAHUDA WA.
20 A charr ni irrirri i Ibraniya, tuku
irrirri i Latini tuku Girrki. Unto ku
nggo a kpa Yesu u si hinga nu umi
ìgbù, u anu Yahuda ba shishemi a bre
icharr yi hi.
21 Ankpinkpye abikye ba a kisa ku
Bilatu da à bu si charr du “Uttu a anu
Yahuda” hen, da a bu charr du, “Ugo
nggo da du uwa nggo su Uttu a anu
Yahuda.”
22 Bilatu ddu ba di, “Inkindirr yi
nggo ingga charr, ingga ka charr yi
ba.”
23 Nggo abi ta iku ba a kpa Yesu kre
na ba ikpo ankru ima yi nggarr ki
anga anẹ, ga ki ikpa aba anẹ mi. Na
ba ankru ama ka umi ka, nggo a ru
ka su upri uyirr yo zhi na atu nga na
achi.

24 Abi ta iku ba ddu ikpa di, “Inta
bu si nga ankru angga ka hre hen. Di
inta turr ni kye undurr wa nggo ta
kpa ka.”
Ure kuma u si meme nâ ta si nggo a
charr nu ungbamvu di,
“A ba ankru mungga ka ga ki ikpa
na ba ankru mungga a turr.”*
U abi ta iku ba a na ma nâ ta si nggo a
charr na angbamvu ka Abachi.
25 Ayirr wa, tuku uvayirr a ayirr
wa, ni Maryamu ayamba a Klopa, ni
Maryamu wa nggo a zhi nu Magadala
a kri hinga nu unkunkurr ku garr gi
garr ku a kpa Yesu nggo. 26 Nggo Yesu
hi ayirr ama wa tuku uniga ma wa
nggo à kpanye na ku kakami nggo a
kri ywhiywhirr mi, na ddu ayirr wa
di, “Ayamba, kye uzumi wanggo.”
27 Uwa ddu uniga ma wa di, “Kye
ayirr amuwa nggo.” Bazhi ni ima
nggo, u uniga wa à ba ayirr a Yesu wa
du ma ku so ni iko ima yi.

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Nggo Yesu à hi du uwa à kre
undu umaku ba, na da di, “Uhre ki
ingga.” À da meme, wre ku icharr i
angbamvu ka Abachi ka i bu si jiji.
29 Itsa numa i kri nu ususa ahi
nabo. Aba ba usoso a yo na wa na ka
harr nu unflankurr ku nggo a yo ku di
hiso, ná nà hun ko ku Yesu na angu.
30 Nggo Yesu la ahi wa kye na da di,
“A kre ba!” Na ki itu nggi na ttu.

A turr Yesu ni itankparr

31 Nggo anu Yahuda ba si kpanye
da aku wa bi klo meme ni inkinkurr
yi ma na Azhibarr a Isu wa hen, anu
Yahuda ba ku barr Bilatu di a bu du
ba ku mɨ ba aza ka, na ddu aku wa glo.
Uwa si na azhibarr wa nggo a ko ssu
atutu ka Iga i Ivu Sarr yi, unu uha wa
ta su ku anu Yahuda ba Azhibarr a Isu
ambarr ankpi wa.
32 Mre abi ta iku ba a nga ni mɨ aza
ka ugo unuma wa nggo a kpa hinga ni
Yesu ku nggo. Na mɨ aza ka uyirr wa
meme.
33 Nggo a nga ni Yesu ku na a ni hi
ma uwa ka ttu ba, aba si murr ku uza
hen.
34 Uni ta iku numa wa su ku
itankparr nu usa, u ayiyi na amasirr
a huzzu.
35 (Undurr wa nggo à kri nabo na hi
inkindirr ima yi na ashishi ama, uwa
yo à bre. Are ka nggo à bre ki imba
a su jiji, na hi du uwa à ko da su ure
ujiji, na bre ka di imba bu kpanye ni
ga ma.)
36 Aseki ka a zirr meme nâ ta si
nggo ungbamvu ku Abachi ku u da
nggo di, “A si ta murr uttuttu uma
uyirr hen.”
37 U ungbamvu numa ku u da di, “A
taka kye uwanggo wa nggo a turr ma
nggo.”

A zzu Yesu
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 Nggo a hi di Yesu a ttu ba u Isuhu
nggo zhi nu Arrimatiya ko ku barr
Bilatu di a bu nu uwa iku i Yesu kpa
ku zzu. (Isuhu a su nu umi ku abiga
na yi ba nggo di kru anu Yahuda ba).
Nggo Bilatu kpanye ku, uwa ku ttu
iku i Yesu yi glo.
39 U Nikodemu, uwanggo nggo a ka
nga ni Yesu ku ni ibittu yi nggo, à
ga Isuhu. Aba gri àgà a inkinkurr yi
nggo a yo yi di mârr, tuku unuma ku
nggo a yo ku di alosi, du ba ta ni gbo
ku iku i Yesu du yi si kaki ndanda
hanhan hen. Àgà wa ka a rɨ ma atu
ima ankpinkpi aha mu.
40 Anishirr aha angga ba, a ba iku i
Yesu yi nyarr nu upri inkru kukla ku
nggo a di nyarr iku na ku, na so bu
surr àgà unkunkurr wa, nâ ta si nggo
anu Yahuda ba di zzu unushirr nggo.
41 Ila numa i se ywhiywhirr mi
nabo nu unto ku nggo a kpa Yesu. Ni
ila ima yi aba a ya ibe numa nggi hẹhẹ
mi nggo a nise na undu kye na yi.
42 Nu nggo a so ssu atutu ku
Azhibarr a Isu Anu Yahuda wa, aba a
ba iku i Yesu zzu ni ibe ima, nu nggo
ibe yi i se ywhiywhirr mi nabo.

* **19:24** Kye zizo *Asarr 22:18.*

20

Yesu à ta si (Matiyu 28:1-8; Marrku 16:1-8; Luka 24:1-12)

1 Na azhibarr a imẹmẹ wa nu ugo
ki iga ku, u Maryamu nggo zhi nu
Magadala à gru han kuma ni ibe yi,
abubo wa ni ko shi ibwu. Nggo a ko
ku hi ba a ka ba ingbinta yi glo na
angu ka ibe ka ba.
2 Na kru ko ku da ku Sima Biturr
ndo tuku uniga unuma wa nggo Yesu
à di kpanye na ku di, “A ba Atiko wa
nado ni ibe yi, inta si hi unto ku nggo
a zu ma hen!”
3 Mre i Biturr tuku uniga unuma
wa kru na kuma ni ibe yi.
4 A so kru ki kru aha mi, uniga
unuma wa kru mri Biturr na ku rri ni
ibe yi kuchi.
5 Nggo à ji kinggi na kye rri kuma
nu upri inkru kukla ku nggo kurr
nabo nggo, na si rri kuma nu umi
hen.
6 I Sima Biturr, nggo à su ku nu ugo
uma, kru na kuma ku tsi rri kuma nu
umi ki ibe ku. Na ko ku hi upri inkru
kukla ku yo ù kurr.
7 Na hi upri ku nggo a nyarr ku na
ku ni itu. Upri ankru ku a nyarr ku
zu na nkpama, na chi ku zu nanka nu
unuma ku.
8 Uniga numa wa nggo a kru rri ni
ibe yi kuchi a mirri ko meme, na ku
hi na kpanye.
9 (Ni ima mi aba a nise ssu hi unto
kuma nu ungbamvu ku nggo u da di
Yesu taka tasi nggo.)
10 Abiga ma ba a kakuma ni iko.

Yesu nggurr huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala (Matiyu 28:9-10; Marrku 16:9-11)

11 Maryamu nggo zhi nu Magadala
à kri ni ibe yi so yi na abi ka. À so yi
nggo, na ji klo kye rri kuma ni ibe yi
12 na hi abitu ba Abachi aha a surr
iki ikikla a so nu unto ku nggo a ka
Yesu yo nggo, uyirr wa ni itu u uyirr
wa na aza.
13 Aba zhi ma di, “Ayamba, ùwà so
yi angginggi?”

Uwa da ba di, “A ka ba Atiko
mungga wa nado ba, ingga si hi unto
ku nggo a zu ma hen!”
14 Nggo Maryamu à da meme na
kasarr na hi Yesu à kri nabo, na si hi
da a si Yesu hen.
15 I Yesu à zhi ma di, “Ayamba, ùwà
so yi anggi mu? Ùwà ko zha ung-
gonggo?”

Uwa kye di à su uni di kye
inkinkurr ni ila yi mu, na zhi ma di,
“Ankpye, ùwà ti ba ma glo, ùwà da ki
ingga unto ku nggo ùwà ka ma zu, ni
di ingga ku ba.”
16 U Yesu gru yo ma di, “Maryamu!”

Uwa kasarr kye ma na da na ako
ambarr ka, ni irrirri i Ibraniya di,
“Raboni!” (A si di “Unitsarr.”)
17 Yesu ddu ma di, “Si so rẹ ingga
gri hen. Kye ingga nise hun kuma na
Aki ku. Iya, kuma ku da ku amuyirr
amungga ba di, ‘Ingga taka kuma na
Aki mungga wa nggo sa Aki amba
meme, nggo sa Abachi mungga na
Abachi amba meme.’ ”
18 Maryamu, nggo zhi nu Maga-
dala, à wo meme, na kuma na abiga
ma ba, ku da ba di, “Ingga hi Atiko
wa!” Na da ba inkindirr yi nggo Yesu
a da ku.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba (Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Ni ingbahru yi na azhibarr ama
wa, abiga ba a rri so nu uki na han
anko wa kru anu Yahuda ba. Mre,
aba kakye Yesu kukri ba na atsutsu
na da ba di, “Isu isisurr ku imba yi!”
20 Nggo à da meme nggo na tsarr ba
inkpa ango ima yi, nu usa ku, abiga
ma ba a nyarr kakami nggo aba hi
Atiko wa nggo.
21 Yesu à da zizo di, “Isu isisurr ku
imba yi! Nâ ta si nggo Aki mungga
wa a tu ingga, ingga ko tu imba ngga
ziza.”
22 Nggo a da meme na ttu und-
dunddu surr ba di, “Imba kpa Izhi
Iwre yi.
23 Imba ti nggurr ila ure i unu zhi
ku, aba a ta nggurr zhi ki imba. Imba

ta si nggurr zhi ku unu hen, aba si ta nggurr zhi ki imba hen."

Yesu nggurr huzzu ku Toma

24 Toma (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri Amuhẹ) nggo à su uyirr nu umi ku abiga ma awurr na aha ba, a sama na ba nggo Yesu a nga nggo.
25 Nggo à ku nga nggo inkpu yi ni ko da ku di, "Inta hi Atiko wa!"

U Toma à da di, "Ingga si kpanye nu ure umba ku hen. Ingga ti hi ma, ni hi ku aywirr ka na ango, ni yo ivirr ungo na aywirr ka inkpu inklo ka, tuku nu usa ku bari ingga ta kpanye."
26 Nu utangba wa abiga ba a rri so nu uki zizo, u Toma a se na ba. Aba han anko ka. Nu nggo anko ka à kurr ni ihan mi, i Yesu à nga na kukri na atsutsu ambarr, na da di, "Isu isisurr ku imba yi."
27 Na ddu Toma di, "Yo uvuvurr ungo muwa yi nu unggo mungga ku. Yo ungo muwa ku nu usa mungga ku kye. Si na isisurr muwa yi di yi tsi nanka hen, kpanye!"
28 U Toma da di, "Atiko amungga na Abachi amungga!"
29 Mre i Yesu à ddu ma di, "A su nggo ùwà hi ingga, ima yo du ùwà kpanye. Abangga ba nggo a nise hi ingga na ka na kpanye ni ingga ku Abachi à ta yo ba angu azizi!"

Angginggi du Yohana charr ungbamvu unggo ku

30 Yesu à na iki i ikagri inuma shishemi na ashishi ka abiga ma ka, nggo aba a si charr ka nu ungbamvu ku unggo ku hen.
31 Uwa ta si are angga ka na anko, a charr ka wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.

21

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma atangba ba

1 Nu ugo ukuma i Yesu à gri itu ima ku tsarr abiga ama ba zizo nu unddu inyi nu Tiberriya. Itsarr ima inggi ì si ma mi:
2 A sa azhibarr numa nggo Sima Biturr, Toma, (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri Amuhẹ), u Nataniya, nggo zhi nu Kena na anga ka Galili ka, na amumarr ba Zabadi ba aha mi, na abiga aha banu a si ndo.
3 I Sima Biturr gru ddu ba di, "Ingga ko ivu ikikla." Inkpu yi da di, "Inta mi ta ga ùwà." Na gru ga ma ku rri nu uddu ku. Na ku so tirr ikikla nggarr ambre na si vu inkindirr ni ibittu ima yi hen.
4 Ni igambre yi, i Yesu nga nu unddu inyi ku, abiga ma ba a kye ma ssurr.
5 I Yesu zhi ba di, "Akpukpamburr, imba vu anggi?"

Aba di, "Inta si vu inkindirr hen."
6 Uwa ddu ba di, "Imba yo azhizhi amba ka na anga a ungo ri a uddu wa, imba ta vu inkindirr." Mre aba a tu azhizhi ka surr na gba ka kanga chankarr, nu nggo azhizhi ka a vɨ ikikla shishemi.
7 Uniga unuma wa nggo Yesu di kpanye na ku kakami nggo à ddu Biturr di, "A sa Atiko yo!" Nggo Sima Biturr à wo da a si Yesu, na ba ankru kama ka (nggo à ttu ka zu ko na undu ku) na vu ka nyarr nu ukpa, na tu rri na amasirr wa.
8 Abiga abanu ba nggo a so nu uddu ku a so darr uddu ku nga na ábì, na gba azhizhi ka ssuzzu ni ikikla nu umi pwi. A si kri ta anko mu zhi na ábì ka hen, a ka ma imita ayirr yirr.
9 Nggo abiga ba a ssuzzu nu uddu ku nggo na ni hi unfonfo tuku ikikla na akikla uru.
10 I Yesu ddu ba di, "Imba ttu ikikla yi nggo imba vɨ ga mi."
11 I Sima Biturr à rri nu uddu ku na ku gba azhizhi ka ssuzzu nga na ábì. Ikikla inkpinkpi ima i sa ayirr uyirr ni iso ikywi ni itarr (153), u azhizhi ka si tsẹ hre hen.
12 I Yesu yo ba di, "Imba nga ni ri yi." Isisu i ki ba, uyirr mi na abiga ba à si zhi ma di, "Ùwà su unggonggo?" hen, nggo aba mi a hi da a sa Atiko yo.

13 Yesu à ba unfonfo wa a gri nu
ungo uma na ka ma nu ba. Na ba
ikikla wa mi gri na ka ma nu ba.
14 Uwama a si inkpo itarr nggi nggo
Yesu à ko tsarr abiga ba itu ima yi nu
ugo ki ittu umaku.

Yesu à re ni Biturr ku

15 Nggo a ri kre, i Yesu yo Sima
Biturr di, “Sima, uzuma a Yohana,
ùwà kpanye ni ingga ku jiji mri abanu
ba?”
Uwa da di, “A si meme yo, Atiko,
ùwà mi hi di ingga kpanye nu ùwà.”
I Yesu ddu ma di, “Ho amumarr
aminta amungga ba.”
16 I Yesu yo ma zizo, “Sima uzuma
a Yohana, ùwà kpanye ni ingga ku jiji
mu?”
Uwa da di, “Atiko, ùwà hi di ingga
kpanye nu ùwà ku.”
Yesu ddu ma di, “Kye ki ingga am-
inta mungga ba.”
17 Yesu a zhi ma inkpu itarr yi zizo
di, “Sima uzuma a Yohana, ùwà kpa-
nye ni ingga ku?”
I Sima na ki ivri isisurr nggo Yesu
ko zhi ma inkpu itarr nggi di, “Ùwà
kpanye ni ingga ku?” I Biturr ddu da,
“Atiko, ùwà hi aseki ka we. Ùwà hi di
ingga kpanye nu ùwà.”
Yesu ddu ma di, “Ho aminta
mungga ba.
18 Nu nggo ùwà ni di su uvuvurr
nze, ùwà di ba unggakpa muwa ku
murr na anklampi, ni di kuma nu
unto ku nggo isisurr muwa yi da ku
ùwà. Ni ivi yi nggo ùwà ti ka chĕ nggo,
ùwà ta gɨ ango ki tsa unuma mu ta
gbyarr ku ùwà ankru amuwa ka, na
gri ùwà kuma nu unto ku nggo ùwà si
du ùwà ta ko hen.”
19 (Yesu à da meme, ni itu i ittu yi
nggo Biturr à taka ttu na taka nu isa i
Abachi yi inkpinkpye.) Na ddu Biturr
di, “Ga mi!”

Yesu tuku uyirr nu umi ku abiga ma ba

20 Biturr à kasarr na hi uniga wa
nggo Yesu à kpanye na ku nggo, uwa
à so ga ba. (À su uyiyirr uwama yo
nggo à so hinga ni Yesu ku na abubo
a iri ila wa, na zhi ma di, “Atiko,
unggonggo ta vu ùwà re?”)
21 Nggo Biturr kakye ugo na hi ma
nggo na zhi Yesu di, “Atiko, uwanggo
wa na?”
22 Yesu à ka sa ku di, “Ingga ti di à
ta so tsitsirr ma ni inga imungga yi,
angginggi imuwa nu umi? Ùwà bu ga
mi!”
23 Aba gru di bre ku abiga ba kago
du uwama si taka ttu hen. I Yesu a si
da meme da à si taka ttu hen. A da
di, “Ingga ti di à ta so tsitsirr ma nu
unga imungga yi, angginggi imuwa
nu umi?”
24 A si uniga wa nggo à re ni itu i
aseki angga ka, uwa yo à charr zu,
inta hi di inkindirr yi nggo à da ì si
ijiji.

Ikikre yi

25 Yesu à na aseki anuma shishemi
zizo. Ka di a charr ka zu namri, ingga
kye ingbingbru yi we ka si ma isurr
angbamvu ka we nggo a ka charr ka
hen.

Indu
i abi ko na angu yi
Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu unggo ku à si Luka, uni ni ahun wa. Uwa yo à si ukpama unu zirr a Bulu. À charr ungbamvu unggo ku ku Tiyofilo na abangga ba nggo a kpanye na Abachi. Ungbamvu unggo ku u bazhi ni inkla yi nggo ungbamvu ku Ure ku wre ku Luka ku u kukri nggo. Ungbamvu ku Indu ku u tsarr nggo inggurr bi i abiga yi i kuchi nu undu ku nggo Yesu à gri ssuzzu. Ungbamvu ku u bre aseki ka nggo inggurr bi i abiga yi i na na ase iso tarr (30) ka imẹmẹ ka. U bre undu ku nggo Izhi Iwre yi à na, tuku ifurr i inggurr bi i abiga yi. Ure ni itu i abangga ba nggo a kisa na abiga ba ba, tuku ikpa abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, tuku indu yi nggo anu Biturr tuku Bulu a na.

Ungbamvu ku u bazhi ni inga i Izhi Iwre yi nggo Yesu à da zu. U bre ingri tuku iga ki varrvarr i inggurr bi i abiga yi. Izhi yi i du anishirr abi sama ni isisu angga ba a bre Ure ku wre ku na tsarr ku, na du abi ililo a wre, na tsarr anishirr ikpanye ni ikpa na aki ka issubi ka ani Yahuda ka, tuku aki ka itsarr, na ako anishirr, tuku nu udu, na aki ka ibre amu, ni inggingga anko, na ga igbre, na rri ni ijirrigi i amasirr, na ga anko ka ankpuji. Ankla ka nggo Abachi à tu ba kuma, aba kuma na ku ka iso i anishirr yi kasarr.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ivi imẹmẹ i nggurr bi i abiga yi *1:1—5:42*
A ki ba iha, ure ku u ga ssuzzu *6:1—9:31*
Izirr ssuzzu i Biturr yi ku undu ku Abachi ku *9:32—12:25*
Izirr ssuzzu imẹmẹ i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *13:1—14:28*
Ikuso yi nggo a yo yi nu Urushalima *15:1-35*
Izirr ssuzzu iha i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *15:36—18:22*
Izirr ssuzzu itarr i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *18:23—21:14*
Ivu i Bulu yi tuku ikuma ima yi nu Roma *21:15—28:31*

1 Tiyofilo,

Ingga i charr ku ùwà nu ungbamvu mungga ku mẹmẹ ku aseki ka nggo Yesu à gru di na ni imẹmẹ yi, na di tsarr anishirr
2 ma na azhibarr wa nggo a ba ma na hun kuma nu unkplassu. Nggo a nise ba ma hun kuma nu unkplassu, Izhi Iwre yi i du ma tsarr abi ko na angu ama ba nggo à hla ba nggo, inkindirr yi nggo a ta na.
3 Nggo Yesu à ki iha yi kre, na gri itu ima ku tsarr anishirr angga ba na tsarr ba aseki angga ka nggo a ta du aba mi a hi di Yesu à si tsitsirr. Yesu à gri itu ima di tsarr ba ki ivi iso nẹs na so di re ba are ka Ittu i Abachi yi. Abi ko na angu ba a hi ma.
4 Na ankpu numa nggo uwa so ri ila na ba, na ttu ba ukorr da di, “Si gru share nu Urushalima yi hen. So bi inkindirr yi nggo Aki amungga wa à da di uwa taka ni imba nggo. Imba i wo ingga i re ki imba ni itu i inkindirr ima yo.
5 Yohana a zzu imba na amasirr, ingga so da ki imba di a ji ivi ntsɨmi aba ta zzu imba ni Izhi Iwre.”

A ba Yesu hun kuma nu unkplassu (Marrku 16:19-20; Luka 24:50-53)

6 Uwa a si meme yo abi ko na angu ba a nga ni nggurr bi ni inkla iyirr nggo na zhi ma da di, “Atiko, ùwà ta ba ittu yi ka nu anu Israila ba ziza yo?”
7 Yesu a ddu ba da di, “Ivi yi na attuttu wa nggo Aki wa a zu ni inkpinkpye ima yi a si si inkindirr ihi imba hen.
8 Nggo Izhi Iwre yi à ti nga ni imba ba, uwa ta ni imba ukyekye, imba ta si abi da ku anishirr inkindirr yi nggo imba ihi nggo nu Urushalima

tuku Yahudiya tuku Samarriya tuku
ingbingbru yi kago we."

9 Nggo Yesu à da meme mre, aba a
ba ma na ashishi ambarr, a akpa a ttu
ma nado, aba si hi ma hen.

10 Abiga ma ba a kri so kye yoyo
hun kuma nu ussu uwa so kuma. Mre
aba gru ka kye anishirr aha a surr iki
ikikla a kukri ba na anga yirr, na a
ddu abiga ma ba
11 di, "Anu Galili, imba kri so kye
angginggi hun kuma nu ussu. Yesu
uyirr yirr wanggo a ba ma glo ni imba
ba hun kuma nu unkplassu, a taka ka
nga meme yo nâ ta si nggo imba i hi
ma so hun kuma nu unkplassu nggo."

A hla Matiya da à bu ba unto ku Yahuda
(Matiyu 27:3-10)

12 Mre abi ko na angu ba a ji ni
igbigbu yi nggo a yo yi di Olivu.* I ta
i anko yi zhi nabo kuma nu Urushal-
ima ka ma mita ukrɨ yirr na ayirr yirr
(1,100).
13 A kanga nggo na ni hun kuma nu
uki, ni iko issu yi nggo a ku di so nggo.
Abangga ba nggo a se nabo a si ani
Biturr, u Yohana, u Yakubu tuku An-
doro, i Filibu tuku Toma. Abanu ba a
si anu Batolomi, u Matiyu, i Yakubu,
uvuvurr a Alifiyo, u Sima nggo à se
na amarr ka ako ambarr ka kakami,
tuku Judasi uvuvurr a Yakubu.
14 A nggurr bi wemi na amba ba na
ku so di barr Abachi ttuttumi na anu
Maryamu ayirr a Yesu, na amuyirr
abi Yesu ba.
15 A ki ivi ntsɨmi na na issubi i abiga.
(A ka ma anishirr ayirr yirr ni iso iha
(120).) Biturr à gru kri,
16 na ddu ba di, "Amuya abiga, Ung-
bamvu ku Abachi ku u ta na inkindirr
yi nggo Izhi Iwre yi i da na angu ka
Doda ni itu i Judasi Iskariyoti nggo à
gri abi vu Yesu ba ni tsarr ba na ku
nggo.
17 Yahuda à si ni inta ba nu undu ku
nggo a di inta bu na ku nggo."
18 (Yahuda à kpa inklo i umimi ima
yi ku re īlá, na ji jaku nabo yo na ttu.
Ine ima yi nggarr arirẹ ka a ssuzzu.
19 Anishirr bu Urushalima ba we a
wo ure unggo ku kago, na ka di yo īlá
yi na ako ambarr ka di Akelidama, di
i si "Īlá i Ayiyi.")
20 Biturr à da di, "A charr nu Ung-
bamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa di,
" 'A bu kà iko ima yi du,
undurr bu si du uwa ta ku so na
yi hen.'†
A charr zizo di,
" 'A bu du undurr a ba inkpinkpye
ima yi.'‡
21 Ni ima yo, i wre inta bu ttu unuma
nggo a ta sarr ba inkla i Yahuda
Iskariyoti yi. A bu su uyirr nu umi ku
anishirr angga ba nggo a di se ni inta
ba, ni imẹmẹ yi nggo Atiko Yesu wa à
di zirr kago ni inta ba nggo.
22 Bazhi nu nggo Yohana à zzu Atiko
Yesu na amasirr nga nu nggo a ba ma
hun kuma nu unkplassu. Uyirr nu
umi ku abangga ba nggo a ta ku zi
inta da ku anishirr di, Yesu à tasi ni
ibe."
23 A gri asa a anishirr aha: Isuhu
nggo a di yo ma di Basaba (isa inuma
yi i ri Yustu), na gri isa i Matiya.
24 Nggo na barr Abachi di, "Atiko,
ùwà i hi isisurr i anishirr namri.
Tsarr inta uyirr wanggo nggo ùwà i
ttu ma nu umi ku anishirr aha angga
ba nggo
25 à ta ba undu ku abi ko na angu
ku nggo Judasi Iskariyoti à kaku du
na kakuma ni inkla nggo à zhi ma."
26 Mre aba a mɨ ankinka a ki na bre
kye, u Matiya nggo a ri. Nggo aba du
ma à rri na abi ko na angu awurr na
yirr ba ba.

2

Izhi Iwre yi nga na Azhibarr a Pentiko

1 Uwa a si na azhibarr Iga i Pentiko
yi abiga ga Yesu ba a ku so ni inkla
iyirr.

* **1:12** *Igbigbu i Olivu:* Inkinkurr i Olivu nggi i to mwe ni igbigbu inggi yi. I si ta anko mu ni zhi nu Urushalima hen. † **1:20** Kye zizo *Asarr 69:25.* ‡ **1:20** Kye zizo *Asarr 109:8.*

2 Nggo mre na gru wo i inkindirr i yi
zhi nu unkplassu nâ ta si unddunddu
unkpi, iyi yi i tsarr ssu nu iko yi nggo
a so nggo.
3 Aba a hi inkindirr izzu nâ ta si
irrirri iru i ji ga so ku so ku abiga ba
na yiyirr na atu.
4 Izhi Iwre i tsarr ssu na ba wemi,
aba a gru so re irrirri na nkanka.
5 Ni ivi ima, ani Yahuda nggo a di
kru isisu i Abachi na zhi ni igbu yi na
nkanka a di so nu Urushalima.
6 Nggo a wo iyi i unddunddu yi
akpa anishirr a nggurr bi. A ku ay-
isurr nu nggo a wo ba a so re na ako
ambarr.
7 Na zhi da di, “Anishirr angga ba
wemi a si di re ni irrirri i nu Galili
hen?
8 A si anggi mu inta wemi i wo ba a
so re ni irrirri imunta?
9 Inkpu munta yi a zhi nu Patiya, u
Mediya tuku anu Elamu, na abi zhi
nu Mesopotamiya, u Yahudiya tuku
Kapadosiya, abi zhi nu Ponto, tuku
Asiya,
10 na abi zhi nu Frigiya tuku Pam-
filiya, na abi zhi nu Masarr tuku igbu
i Libiya nggo si hinga nu Sirrene.
Amunta abanu ba a zhi nu Roma.
11 Abi na ani Yahuda ba tuku
abangga ba nggo a ttu anko a iga
ambarr wa ttungo na kanga ni rri ni
iga i ani Yahuda yi. Inkpu munta yi a
zhi nu Kreti tuku Arrabiya, inta i wo
ba a so bre ni irrirri imunta aseki ka
ku ayisurr ka nggo Abachi à na ka!”
12 Ayisurr a jaku ba aba a zhi ikpa
da di, “Ina inggi yi i da di angginggi?”
13 Anishirr abanu a sarr are na ba
da di zhinu a so hwa sa ahi.

Biturr à re na akpa anishirr wa ku

14 Biturr à gru kri na abiga Yesu
awurr na yirr ba na re ba nu ukorr
unkpi da di, “Amuya mungga ani
Yahuda, ni imba nggo so nu Urushal-
ima, di ingga bre ki imba aza ka
inkindirr inggi yi. Shirr atu zizi yi ni
wo inkindirr yi nggo ingga i ta da.
15 Imba i kye di anishirr angga ba
a hwa ahi. A si si meme hen. A ni si
ikarrfe itirr i ambre mu bari.
16 Ina inggi yi si inkindirr yi nggo
uni kpa are Abachi wa Jowe à da
nggo:
17 “ ‘Abachi à da di, ni ivivi ikikre yi,
ingga ta ka Izhi imungga yi i ka
surr ku anishirr we.
Amumarr aniru na áníwá a ta kpa are
ka Abachi ka da ki imba.
Amumarr nze amba ba a ta rri
ala,
Achiche anishirr amba ba a ta
gru rri ala.
18 Ni ivivi ima, ingga ta ka Izhi
mungga yi i surr ku agarr
amba na aniru
aba a ta kpa are ka Abachi so bre.
19 Ingga ta tsarr ikagri nu unkplassu
ni ta na aseki ka i ku ayisurr ni
imimi.
Ayiyi tuku uru tuku intsi a ta se
ma.
20 Azhi à la wa à ta shi ibwu,
uhwa ku u ta kaki ayiyi
bari azhibarr ankpi wa nggo
Atiko wa à ta kanga nggo a taka
ma.
21 Meme nggo undurr uwanggo à ti yo
isa i Atiko wa, aba taka kpa ma
ttungo.’*
22 “Anishirr imba bu Israila wo ure
nggo ku! Yesu nggo zhi nu Nazareti
à su unushirr wanggo imba i hi
krizhizhi undu ku nggo Abachi a nu
ma. A na aseki a ka ku ayisurr na ka
ikagri, imba mi i hi ka.
23 Abachi nggo a ba ugo nggo ni
imba ni ihi ima. Anishirr amimi a zi
imba klo ma nu unkunkurr, uwa ttu.
24 Abachi à ddu ma ttungo na ango
ka ittu na ta ma si. I ittu si hru ma nu
ukyekye hen.
25 Doda mi à re ni itu i Yesu da di,
“ ‘Ingga i hi Atiko wa, uwa di si ni
ingga ku ttuttumi.
À kri ki ingga nu ungo ri,
isisu ì si ta ki ingga hen.
26 Ni itu ima yo, ankpi are amungga
ka a tsarr ssu ni inyarr, isisurr
mungga yi ta se ni inyarr,
ukpa mungga ku mi ù ti ttu, ingga
yo isisurr di ingga ta so tsitsirr.

* **2:21** Kye zizo *Jowe 2:28-32.*

27 Nggo Atiko à du uwa si ta kà ingga
du ku abubo a iso abi kɨ wa
hen,
na si ta du Uni wre muwa wa à bo
ni ibe hen.
28 Ùwà ka tsarr ingga anko nggo ingga
ta zirr ba ma,
ni ta di du ingga nyarr na agẹ
amuwa.’†
29 “Amuya, ingga ta da ki imba
sama ni ikru inkindirr da ábáchí
amunta wa uttu Doda à ttu, aba zzu
ma, ibe ima yi i se ni inta ba ari.
30 Uwa à su uni kpa are ka Abachi
na à hi di Abachi à shi azhi du uwa
taka ba uhanma numa a sa ni ittu ima
yi.
31 Doda à hi inkindirr yi nggo i so
nga ni ichi. Ima yo i du ma à re di
Kristi a ta tasi. A si ka ma du na abubo
a iso abi kɨ wa hen, ukpa umaku u si
bo hen.
32 Abachi à ka gɨ Yesu gru tsitsirr ba.
Inta mi i hi ure ukuma.
33 A nu Yesu inkpinkpye nu ungo ri
ku Abachi. Uwa kpa Izhi Iwre yi nggo
Abachi à da du uwa à taka ni nggo.
Yesu à surr ki imba Izhi ima yi nggo
imba i ko wo ni ko hi.
34 Doda nggo à si hun kuma nu
unkplassu mi hen, à da di,
“ ‘Atiko wa à ddu Atiko amungga wa
di:
“Ji so ki ingga nu ungo ri mungga
35 di ingga ka abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza
sa nggo.’ ”‡
36 “Meme nggo Israila a bu hi di
Yesu wanggo nggo imba i kpa ma nu
unkunkurr, Abachi à na ma ki Atiko
na na ma ki Kristi!”
37 Nggo anishirr ba a wo meme,
inkindirr yi i tsutsarr ba ni isisurr a
ba a zhi ani Biturr na abi ko na angu
abanu ba da di, “Amuya, inta ta na
kingginggi?”
38 Biturr a ddu ba di, “Ttu anko
nggo imba so ga wa ttungo, ni du ba
a zzu imba namri na amasirr ni isa i
Yesu Kristi, nggo a ta nggurr ila ure
imba yi zhi. Meme nggo imba ta kpa
Izhi Iwre yi.
39 Abachi à da inkindirr inggi yi zu
ki imba na amumarr amba, na an-
ishirr wemi nggo se gbagba mu Atiko
Abachi amunta wa à yo ba nggo.”
40 Biturr à gba ba utu na are numa
shishemi, na tsi ba ango di, “Imba
du ila ure imba yi ni du Abachi kpa
imba ttungo ku inkindirr yi nggo taka
kuttu amimi anishirr bi ingbingbru
ba nggo!”
41 A zzu abangga ba nggo a kpa ure
umaku nggo na amasirr. Na azhibarr
ama anishirr a ma ukrɨ utarr (3,000) a
ku ki ku abiga ba.

Inggurr bi i abiga yi

42 Abiga ba a so di zha da aba a ta hi
aseki ka nggo abi ko na angu ba a ta
tsarr ba nggo, na di so di nggurr atu
bi ni i ri bi tuku ibarr Abachi.
43 Abi ko na angu ba a na aseki
ka ku ayisurr na ka ikagri, isisu ì ki
anishirr ba we.
44 Abiga ba wemi a nggurr bi na so
di ga aseki ka narrnarr.
45 A vu aseki ambarr ka re, na kpa
inklo yi ni nggurr bi bari, na vu ga
ku abangga ba nggo a zha chankarr
nggo.
46 A di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku ni ivivi yi. Na di ri bi na
nyarr na aseki ka ni isisurr iyirr.
47 A di ru ku Abachi asarr, anishirr
we a kpanye na ba. Abachi à di nu ba
abiga ahẹhẹ ni ivi yi.

3

Biturr tuku Yohana a du unakpre aza à wre

1 Azhibarr numa, nggo azhi wa à
ma ikarrfe itarr, na ma ibarr, i Biturr
tuku Yohana a gru so kuma nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
2 Ugo numa à mɨ aza zhi nggo a ngri
ma mu, aba ba ma ku zu na angu
ankonki ka Uki ku Ibarr Abachi ku
nggo à yo ka di Ankonki a Iwre wa. A
di ba ma ni ivi yi nga ni zu wre ku à
bu barr anishirr a bi so rri ba inklo.
3 Nggo à hi anu Biturr tuku Yohana
a so mirri nu Uki ku Ibarr Abachi ku
na barr ba inklo.

† **2:28** Kye zizo *Asarr 16:8-11.* ‡ **2:35** Kye zizo *Asarr 110:1.*

4 A kye ma, i Biturr à ddu ma da di,
“Kye inta na!”
5 Uwa gɨ ashishi kye ba na kye di a
ta nu ma inkindirr.
6 Biturr à ddu ma da di, “Ingga
sama ni inklo, ima yo di ingga ta nu
ùwà inkindirr yi nggo ingga i se na yi
nggo. Ni isa i Yesu Kristi nu Nazareti,
gru kri ni zirr!”
7 Nggo Biturr vu ma nu ungo ri, na
gɨ ki tsa, mre aza ama ka na agbuzzu
a kaki kyekye.
8 Ugo wa a tu ki tsa na gru kri na aza
ama, na gru so zirr kago. Na mirri ga
ba kuma nu Uki ku Ibarr ku. À zirr
na di tu ki tsa na so gbyarr ku Abachi
asa.
9 Anishirr ba nabo a hi ma so zirr
na so gbyarr ku Abachi asa.
10 Nggo a hi da à su ugo ni di barr na
angu ankonki ka Uki ku Ibarr Abachi
ka nggo à yo ka di Ankonki a Iwre
wa, a ku ayisurr na vu angu gri ni
inkindirr yi nggo ila nu ugo wa ku
nggo.

Ure ku Biturr ku nu Uki ku Ibarr ku

11 Ugo wa à kurẹ ani Biturr tuku
Yohana, anishirr ba we a ku ayisurr
na kru kuma na ba nu unto ku nggo a
yo ku di akaba a Solomo.
12 Nggo Biturr a hi anishirr ba
nggo na ddu ba di, “Amuya anu Is-
raila, angginggi di imba ku ayisurr ni
inkindirr inggi yi? Imba so kye inta
na anggi? Imba kye di inta du un-
ushirr wanggo gru zirr nu ukyekye
umunta mu, ka ku i sama ni ila ure,
ka iga imunta?
13 Abachi a Ibrayi, Ishaku ni
Yakubu, Abachi a akiki munta
à nu uvuvurr iko ama wa Yesu
inkpinkpye. Imba ba ma nu ba di a
bu kpa ngu ni kà ma na ashishi ka
Bilatu. Uwa Bilatu a ka ttu ma ttungo
ba.
14 Imba i kà Yesu nggo à sama ni ila
ure nâ su unushirr uzizi, ni da di a bu
ttu uni ngɨ* anishirr wanggo ttungo
ki imba.
15 Imba ingu uwanggo nggo a di nu
anishirr iso, Abachi à ta ma si inta yo
i si abangga ba nggo a ki ashishi ihi
inkindirr ima nggo.
16 Imba so kye unushirr wanggo hi,
ni hi ma. A yo isisurr ni isa i Yesu na
kaki ukyekye. Iyo isisurr ni Yesu ku
iyo du ugo wa à wre na ashishi amba.

17 “Amuya, ingga si hi di imba
na ankpinkpye amba ba mi si hi
inkindirr yi nggo imba na hen.
18 Abachi à du abi kpa are ama ba
ngbangba mu di a bu nga ni da ki
inta di Mezaya wanggo a tu ma nggo
à ta ni ki iha, inkindirr inggi yi du ure
umaku u kurr meme yo.
19 Imba kanga na Abachi ku ziza
nggo ni du ila ure imba yi, wre ku
Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi
ki imba. Imba ti na meme nggo,
20 ivi yi ko nga nggo Abachi à ta ni
imba ukyekye uhẹhẹ, na ta tu ki imba
Yesu u Kristi wa nggo Abachi à ka hla
zu ki imba ba.
21 Yesu à ta so nu unkplassu ku na
du Abachi na aseki ka kaki ahẹhẹ nâ
ta si nggo à tu abi kpa are ama abi
wre ba ngbangbamu du ba a nga ni
da nggo.
22 Musa a da di, ‘Atiko Abachi amba
wa à taka ttu uyirr ni imba ba ki uni
kpa are nâ ta si nggo a ttu ingga nggo.
Imba bu wo ku aseki ka wemi nggo a
da ki imba nggo.
23 Undurr wa nggo a ti kà iwo ku
uni kpa are wa ma, aba ta ttu ma glo
na anishirr ama ba ba.’

24 “Bazhi ni Samwila ku, abi kpa
are ba nggo a zzu sama nggo, a so di
re ni itu i aseki ka nggo inta so hi ka
ari nggo.
25 Imba yo sa abangga ba nggo
Abachi à da ku abi kpa are ba di a bu
re na ba. Aba a ni imba ida zu yi nggo
Abachi à da zu ku ábáchí mbirr wa
Ibrayi di, ‘Abachi ta yo angu ka iwre
ku anishirr bi ingbingbru ba we ni itu
i unushirr uyirr nu uga umba ku.’
26 Abachi à ta uvuvurr iko ma wa si
ni ibe yi na du ma kuma ni imba yo
ba ni imẹmẹ yi, wre ki imba bu kpa

* **3:14** *Uni ngɨ:* Barraba, ugo wanggo nggo anishirr a ddu Bilatu di a bu ttu ma ttungo ba na angu ka Yesu nggo (Luka 23:18).

iyo angu zizi i Abachi yi ni du ila ure imba yi imba wemi.”

4

A gri Biturr tuku Yohana nga na Akaba anu Yahuda wa

1 Anu Biturr tuku Yohana a ni so re na anishirr ba ba nggo, mre ankpinkpye abikye ba na ankpye a abi gbye Uki ku Ibarr ba na anu Sadusi ba a zirr nga na ba.
2 Ankpinkpye ba a ki unfu kakami ni itsarr i abi ko na angu yi, nggo a da di anishirr ba nggo a kɨ a taka tasi nâ ta si nggo a ta Yesu si.
3 Aba vɨ ani Biturr tuku Yohana, nggo a kye si ingbahru, na gri ba ku harr nu uki zu nu uha wa.
4 Anishirr shishemi nggo a wo ure ku a kpanye na ku. Abangga ba nggo a kpa Yesu a hun ma ukrɨ ukywi (5,000).
5 Ambre ka à nggarr nggo abi hru igbu ba, na aninku, na abitsarr Are ka Musa ba a nggurr bi nu Urushalima.
6 Anasi nggo a sa ankpye unkpi abikye wa à se tuku Kayafa, u Yohana tuku Alezanda na abanu ni ine i ankpye unkpi abikye wa.
7 A du ba a gri anu Biturr tuku Yohana nga ba, na ni so zhi ba di, “Imba i so na aseki angga ka nu ukyekye uta ku nggo, ka imba so na aseki ka ni isa i unggonggo?”
8 Mre Izhi Iwre yi i tsarr ssu ni Biturr ku, uwa ddu ba di, “Ankpinkpye na aninku bu Israila!
9 Imba ti di imba so zhi inta inkindirr izizi yi nggo inta na ku uni gbo na ampi wa, ni so da di inta bu tsarr imba nggo inta na ni du à gru zirr nggo,
10 imba na anu Israila namri imba bu wo yi. Inta i zha di imba bu hi di unushirr wanggo nggo à kri na agẹ amba ziza à wre ni ivri ima yi tsatsarr nu ukyekye ku isa i Yesu Kristi anu Nazareti wa. Wanggo nggo imba i kpa ma ngu, a Abachi a ta ma si ni ibe yi nggo.
11 Uwa yo à si,

“ ‘Ingbinta yi nggo imba abi me ba i
kà yi,
ima iyo i kaki ibarr iko yi.’*
12 Yesu yo na nkpama à se nu ukyekye ku kpa anishirr ttungo! Isa numa sama nggo Abachi à ni yi ni ingbingbru yi, nggo i ka kpa anishirr ttungo.”

13 Nggo a hi ani Biturr tuku Yohana a re sama ni kru isisu, na hi da a si bre ungbamvu hen, na sa anishirr abangga ba nggo aba di hi ba ttuttumi nggo, anishirr ba a ku ayisurr. Na ssu hi da ani Biturr tuku Yohana a di se ni Yesu ku.
14 Nggo a hi uni gbo na ampi wa à kri krikri na ba nabo, na zha inkindirr ida yi chankarr.
15 A han ani Biturr huzzu nu uki ku iso ku Akaba anu Yahuda wa. Aba ankpinkpye ba a nggurr itu bi,
16 na re da di, “Inta ta na anishirr angga ba kingginggi? Nggo a na inkindirr ikagri inkpi anishirr bu Urushalima ba wemi a hi yi, inta ka si kisa hen.
17 Inta ti si kpanye da anishirr bu wo ure unggo ku kago hen, inta bu gba ba atu da a bu si re ni isa i Yesu zizo hen.”

18 Mre na yo ba ka mirri ku fẹ ba ashishi di a bu si re nu undurr ku ni isa i Yesu yi zizo hen.
19 Ni da ima mi anu Biturr tuku Yohana a ddu ba da di, “Imba mi kye ku atu imba, uwatanggo à wre na agẹ ka Abachi? Inta bu na inkindirr inggi yi nggo imba ngga da di inta bu na, ka inta bu na inggi yi nggo Abachi nggo da?
20 Inta si ta ba ttungo ni re inkindirr yi nggo inta i wo ni hi na atu munta hen.”

21 Ankpinkpye ba a sha ba ji meme nggo na du ba a kuma. Nggo a si hi ila yi nggo a ta vu anu Biturr hen. Anishirr ba a so gbyarr ku Abachi asa ni inkindirr yi nggo a na, mre ankpinkpye ba a ma chankarr ni ki anu Biturr iha.
22 Ugo wa nggo a gru zirr ku ikagri inggi yi nggo a mri ase iso nẹs.

* **4:11** Kye zizo *Asarr 118:22.*

Abiga ba a barr di Abachi a bu du ba a kri ngbangba

23 A ttu ba ttungo ma yo mre,
anu Biturr tuku Yohana a narr kuma
ku da ku akpukpambarr abiga ba
inkindirr yi nggo ankpinkpye abikye
ba na abi gri anishirr ba a ddu ba
nggo.
24 Abiga ba a wo meme nggo na
nggurr bi ni isisurr iyirr na so barr
Abachi da di, “Atiko unkpi, ùwà nggo
i na unkplassu ku, ni imimi yi, na
amasirr ka, ni inyi inkpinkpi yi, na
aseki ka nggo a so nu umi umbarr ku.
25 Ùwà re na angu ka ugarr amuwa
wa Doda, ábáchí amunta wa, nu
ukyekye ku Izhi Iwre imuwa yi da di,
“ ‘A sa angginggi du anishirr abangga
ba nggo a si si anu Yahuda hen
a varr unfu?
Angginggi du anishirr ba so ri
amarr ka nggo à si ta gri ba
inkindirr izizi hen?
26 Atuttu bi ingbingbru ba a ttu ukpa
ku itsi,
abi hru igbu ba a nggurr bi
ta tsi na Atiko ku
tuku Kristi ama wa, uwanggo
nggo à hla ma ki nanka nggo.’†
27 Aseki angga ka a la jiji. Kye, Hirridu
tuku Pontu Bilatu na abangga ba
nggo a si si anu Yahuda hen, na anu
Israila ba, a nggurr bi we nu Urushal-
ima ni itu i Yesu. Yesu yo à su uvuvurr
iko uni wre amuwa, wanggo wa nggo
ùwà na ma ki Kristi wa.
28 A nga ni na inkindirr ima yi nggo
ùwà da nu ukyekye ni ihi muwa yi
ngbangbamu di ì taka la nggo.
29 Atiko, kye nggo anishirr angga ba
a ttu isisu ssu ki inta nu ukpa, ni bu
kpanye ki inta, agarr uwa, di inta re
ure muwa ku sama ni isisu.
30 Uwa bu du anishirr a hi ukyekye
umuwa ku, ni di inta bu du abu lolo a
wre, ni bu na aseki ka ikagri na aseki
ka iku ayisurr ni isa i uvurr iko muwa
wa, Yesu nggo uwa i hla ma.”

31 Nggo a barr Abachi kre, abubo
a ibarr wa à battu gburrgburr. Izhi
Iwre i rri ni tsarr ssu ba wemi nu
ukpa, aba a gru so re ure ku Abachi
ku na si kru isisu hen.

Abiga ba a vu aseki ka nggo a se na ka nggo a ga ku ikpa

32 Abiga ba wemi a se ni isisurr
iyirr, amarr ayirr. Unuma a si da
di inkindirr ima i si ima na nkpama
hen. A ga ku ikpa aseki angga ka nggo
a se na ka nggo narrnarr.
33 Abi ko na angu ba a kri kyekye
kakami na da ku anishirr ba di a ta
Yesu si ni ibe yi jiji. Abachi à na wre
ba we kakami.
34 Unuma na abiga ba ba a si zha
inkindirr chankarr hen. Abangga ba
nggo a si na anila tuku ako a vu ba re,
na kpa inklo yi nga
35 ni nu abi ko na angu ba. Aba a
kpa yi ga ku abangga ba nggo a sama
ni inkindirr nggo.
36 Ani Isuhu, uni zi undu nu Uki
ku Abachi wa nggo a ngri ma nu
Sayiprosi à na meme yo. Abi ko na
angu ba a yo ma di Barrnaba (nggo si
di “Uni du unushirr à kri kyekye.”)
37 Isuhu à se ni īlá, na ba yi re, na gri
inklo yi ni nu abi ko na angu ba.

5

Ananiya tuku Safirra

1 Ugo numa nggo à yo ma di
Ananiya tuku uwama à ri Safirra a
ba ila imbarr a re.
2 A ba ila yi re nggo na nggurr angu
bi tuku uwama wa na ttu inklo inuma
yi zu sharri, na ba inkpu yi nga ni nu
abi ko na angu ba.
3 Biturr à zhi ugo wa di, “Ananiya,
ùwà na kingginggi ni du Isheta a
mirri ku ùwà ni isisurr meme na du
ùwà i ki imu ku Izhi Iwre yi ni itu i
inklo yi nggo ùwà ikpa ni ila yi nggo
ùwà ba yi re nggo?
4 Abubo wa a di kri nggo na sa
amuwa, ùwà ba wa re mi inklo yi
nggo a re wa nggo i si imuwa. Uwa a si
angginggi du ùwà i ni isisurr imuwa
du ùwà ta na inkindirr inggi? Ùwà si
ki ku anishirr mu imu inggi yi hen.
Ùwà i ki ku Abachi mu imu yi.”

† **4:26** Kye zizo *Asarr 2:1-2.*

5 Nggo Ananiya à wo meme mre na
jaku iku. Isisu i ki anishirr kago nggo
a wo inkindirr yi nggo i la.
6 Anzinze abanu a gru ni nyarr iku
yi nu upri inkru, na ba yi ku zzu.
7 A so ki awa atarr ayamba a
Ananiya wa a mirri nu uki ku nggo
Biturr à so na si hi inkindirr yi nggo
ila nu uruma wa ku hen.
8 Biturr à zhi ayamba wa di,
“Uwanggo yo a si inklo yi pempe nggo
imba i ba ila yi re ni kpa nggo?”
Ayamba wa à kpanye di, “Inklo
inggi namri.”
9 Biturr à ddu ma di, “Angginggi du
imba tuku urumi i kye di imba ka
nggurr angu bi ni tsarr Izhi i Abachi
yi kye ùwà si ta na ki imba inkindirr
hen? Kye! Abi zzu urumi abangga a
so nga, a ta ba ùwà mi ku zzu meme!”
10 Mre ayamba wa a jaku ku Biturr
na aza na ttu. Anzinze ba a mirri na
ni hi da à ttu nggo na ba ma gri ku zzu
hinga nu unuru wa ku.
11 Isisu i ki abiga ba we na anishirr
ba kakami nggo a wo ure unggo ku.

Aseki ka ikagri na aseki ka ku ayisurr

12 Abi ko na angu ba a na aseki
ka ikagri na aseki ka ku ayisurr
shishemi na anishirr ba ba. Abiga ba
wemi a nggurr atu ambarr wa bi na
abubo a ikuso nggo yo wa di Akaba
Solomo.
13 Abangga ba nggo a si se na abiga
ba ba hen a kru na si rri na ba hen.
Ni ina ima mi anishirr a kye ba ssu na
ango.
14 Amba na aniru shishemi a kpa-
nye na Abachi ku na nga ni nggurr
atu a bi na abiga ba ba.
15 Anishirr ba a hi aseki angga ka
na vu abu ilolo na abubo a ikurr am-
barr wa nga ni zu ga anko di Biturr a
ti so sarr ba nabo iyu ima yi i ta jaku
na abu lolo ba ba, aba ta wre.
16 Akpa anishirr mi a hru abu ilolo
na abangga ba nggo anazhi a so di
tsutsarr ba nggo zhi ni igbu yi nggo
i kri kago Urushalima nggo a ba ni
kaki kyekye.

A ki Abi ko na angu ba iha

17 Ankpye unkpi abikye wa na
akpukpama ba, nggo a si anu Sadusi
ba, a kri angbachi na ba, na gru da
aba ta ki ba iha.
18 A vu abi ko na angu ba gri ku harr
na abubo nggo a di harr abi la ure.
19 U ni ibittu ima unitu Atiko wa a
nga ni bwu anko abubo a harr wa. Na
gri abi ko na angu ba ssuzzu na ddu
ba di,
20 “Kuma ku kri nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku ni da ku anishirr ba
ure ku anko a iso ahẹhẹ wa.”
21 Abi ko na angu ba a wo ku unitu
Abachi wa, na gru ssuzzu ni gambre
kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku ku so tsarr anishirr ba.
Nggo ankpye unkpi abikye wa na
anishirr ama ba a nga nggo, na ni
yo Akaba ankpi anu Yahuda wa na
akikre anu Israila ba, na tu ba di a bu
kuma ku gri ba abi ko na angu ba zhi
na abubo a harr wa.
22 Nggo abi lo ukpa ba a nga na
abubo a harr wa na ni zha abi ko na
angu ba chankarr, mre na kakuma
na abubo a ssubi wa ku da ba di,
23 “Inta kuma nye na ba a harr anko
abubo a harr wa gbangba ni inkpẹ
iharr yi. Ni hi abi so gbye abubo ba
mi aba kri karrkarr. Inta bwu anko
nggo ni si hi undurr nu umi hen.”
24 Nggo ankpye abikye Uki ku Ibarr
wa tuku ankpinkpye abikye ba a wo
meme na ku ayisurr di a sa angginggi
ima i so la.
25 Nggo ugo numa a nga ni ddu ba
di, “Anishirr angga ba nggo imba i
harr ba nggo a kri so tsarr anishirr nu
Uki ku Ibarr ku.”
26 A wo meme, mre ankpye abi
gbye abubo a harr wa à kuma na
ankpinkpye abanu ku gri abi ko na
angu ba nga. A si nga ba nggangga
mu hen. A kru di anishirr ba ta tà ba
na angbinta.
27 A kuma ku gri abi ko na angu ba
na nga na Akaba anu Yahuda wa, wre
ku ankpye unkpi abikye wa bu ni zhi
ba are.
28 Ankpye abikye wa à ddu abi ko
na angu ba di, “Inta i si gba ki imba
utu di imba bu si tsarr anishirr ni
isa i ugo wanggo hen? Kye inkindirr

yi nggo imba na nggo. Imba ka ga ni tsarr anishirr kago Urushalima ba. Ni ta du ayiyi a ugo nggo wa a so ki inta na ango di a bu da di inta ngga i ngu ma."

29 Biturr na abi ko na angu a abanu ba a ka sa ba da di, "Inta ta na inkindirr inggi yi nggo Abachi mu da di inta bu na, ni si ta na inkindirr yi nggo anishirr mu di inta bu na yi hen.
30 Nggo imba i kpa Yesu ni klo ma ngu nu unkunkurr ku, Abachi a akiki amunta wa a ta ma ka si ni ibe yi.
31 Abachi a ba ma ku zu nu ungo ri uma, na na ma ki uttu tuku uni kpa ttungo. Meme nggo anu Israila ba ta hi anko wa nggo a ta ba ttungo nu undanda umbarr ku, aba ta nggurr ila ure imbarr yi zhi ba.
32 Inta i nye da ki imba inkindirr yi nggo Abachi a na nggo. Izhi Iwre yi nggo Abachi a nu abangga ba nggo a wo ku ure nggo, i di da aseki ka Abachi ka meme."
33 Nggo abi di so na akaba anu Yahuda ba a wo meme na cha ukpa di a bu ngɨ abi ko na angu ba.
34 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba à ri Gamaliya. À si unitsarr na Are ka Musa ka. Anishirr a di kye ma yo ni chi kakami. Uwa yo gru kri na Akaba anu Yahuda wa na ttu ukorr di a bu gri abi ko na angu ba a ssuzzu.
35 Nggo na ddu akaba wa di, "Anishirr bu Israila, ki bwe ni inkindirr yi nggo imba ta ko na ku anishirr angga ba.
36 Ivi i nise tanko nggo Tiyuda à gru nggurr ankẹ du uwa si kaba. A na meme anishirr ama ayiyirr anẹ (400) a gru di ga ma. A ngu ma, abiga ma ba a ga ki varr varr namri. I nggurr bi imbarr yi i ttu nado.
37 Ima ivu sarr nggo mre anu Galili nggo a yo ma di Judasi à nga ni ivivi nggo à bre anishirr ba nggo. Uwa mi à gburr anishirr aba di ga ma shishemi, aba ngu ma meme abiga ma ba ga ki varr varr.
38 Ni itu inkindirr yi nggo i ko zirr ziza nggo, ingga ko da ki imba si na ku anishirr angga ba inkindirr hen. Du ba kuma. Inkindirr yi nggo a so na yi i ta si ina i unushirr, i si ta tà anko hen.
39 Inkindirr imbarr yi i ta zhi na Abachi ku imba si ta ba ba nggurr hen. Imba ka kye imba so tsi na Abachi mu ku." Akaba wa a kpa amarr ka Gamaliya ka.
40 Na yo abi ko na angu ba mirri na du abi gbye abubo a ibarr ba a hlo ba na gba ba atu di a bu si so re ku anishirr ba ni isa i Yesu yi hen, na ddu ba ttungo.
41 Abi ko na angu ba a ka share na Akaba anu Yahuda wa na so nyarr kakami di Abachi à kye aba ma abi ki iha ku isa i Yesu.
42 A di rri nu Uki ku Ibarr ku na ga ako anishirr na so tsarr na bre Ure ku wre ku Yesu Kristi ku ni ivivi yi.

6

A ddu anishirr atangba ki a bi zi nu undu

1 Ni ivivi ima nggo abiga ba a so kri mwe nggo uvi u gru ku ani Yahuda abangga ba nggo a di re irrirri imbarr yi, na ani Yahuda abanu ba nggo a di re irrirri i Girrki. Ani Yahuda abi di re Girrki ba a yì di a si di kye amba bi so na ako ambarr ba zizi ni ga ila yi nggo a di nu amba bi so na ko ba ni ivi yi hen.
2 Abi ko na angu awurr na aha ba a wo meme nggo na yo abiga ba bi na da ba di, "I si wre inta bu ka ure ku Abachi ku du ni ka ku di na undu ku iga ila hen.
3 Amuya, a ti si meme, imba ddu anishirr atangba nu umi umba ku nggo a di kye ba ssu na ango. Abangga ba nggo Izhi Iwre yi itsarr ssu na ba, na a si abi hi inkindirr. Inta du abangga a so di kye ki inta undu ku ga aseki unggo ku.
4 Inta mi ta kukri kakami nu undu ku so barr Abachi tuku so bre ku anishirr ure umaku."
5 Abiga ba wemi a kpanye ni ida i abi ko na angu yi. Na ttu Istifanu,

* **6:5** *Filibu:* A si si uni kuma na angu wa nggo a yo ma di Filibu hen.

unushirr wanggo kpanye kakami nu ure ku Abachi ku, Izhi Iwre yi i si na ku. Na ddu anu Filibu,* u Prokoro, tuku Nikano, u Timo, u Pamena tuku Nikola, uwama a si si ani Yahuda hen, na zhi nu Antakiya. À kà iga i ábáchí ama yi na kpa iga i anu Yahuda yi.

6 Aba a gri anishirr atangba ba ni tsarr abi ko na angu ba aba sa ba ango ni itu na barr Abachi.

7 Meme nggo anishirr shishemi a wo ure ku Abachi ku na kpa ku. Abiga ba a gru so kri mwe nu Urushalima. Abikye ba shishemi a kpanye nu ure ku Abachi ku.

Ankpinkpye bu Yahuda ba a du ba vu Istifanu

8 Istifanu a su Unushirr wanggo ungo ku Abachi ku u so na ku ni nu ma ukyekye. Uwa na ku anishirr aseki ka ikagri na a ka ku ayisurr.

9 Mre anishirr abanu a gru ko kisa ku Istifanu. Anishirr abama a si na abubo a issubi anu Yahuda nggo a ri, “Abubo abangga ba nggo a ka ddu ba ttungo ni igarr ba,†” na zhi nu Sirrene tuku Alezandra. Abanu ambarr ba a zhi nu Silisiya tuku Asiya. Aba wemi a gru ko ri anta ni Istifanu ku.

10 Ni na imbarr yi mi, Izhi i Abachi yi i nu Istifanu ihi, aba ama ma chankarr nu ure ku.

11 Aba kye na kuma ku ssubi na anishirr abanu ba sharri na yi di a bu nga ni ki imu ni itu i Istifanu di, “Inta wo Istifanu a ko re are andanda ni itu i Musa tuku Abachi!”

12 Mre na tto anishirr ba na ankpinkpye ba tuku abitsarr Are ka Musa ba. Aba vu Istifanu na gba ma na nga na Akaba anu Yahuda wa.

13 Na ku gri anishirr banu du ba a nga ni re are ni itu i Istifanu di, “Ugo nggo wa à so di re are andanda ni itu i Uki ku Ibarr Unkpi ku tuku Are ka Musa ka.

14 Inta i wo ma da di, Yesu anu Nazareti wanggo a ta turr abubo a ibarr munta wa kahre. Na ta vu aseki ka nggo Musa à tsarr akiki munta ba na ka nggo a kasarr.”

15 Anishirr ba wemi na Akaba anu Yahuda wa a kye Istifanu karr na hi ashishi amaka a gru so la zzu ashishi ka unitu Abachi mu.

7

Istifanu a re na Akaba anu Yahuda wa

1 Ankpye unkpi abikye ba a zhi Istifanu di, “Are ka nggo anishirr angga ba a bre du uwa da, a si meme yo?”

2 Istifanu à ka sa ku di, “Amuya na akiki, imba wo ki ingga. Abachi à nggurr huzzu nu inkpinkpye uma, ku aki amunta wa Ibrayi, uwa à ni di so ni igbu nu Mesopotamiya bari na ka gru sorr kuma nu Harra.

3 Abachi à ni ddu ma da di, ‘Gru ni ìgbù amba wa na anishirr amuwa ba ni kuma nu unto ku nggo ingga ta tsarr ùwà.’

4 “Mre, Ibrayi à gru zhi igbu anu Kalidiya wa na ku kuso nu Harra. Nggo aki a Ibrayi à ttu, Abachi à du Ibrayi à gru à nga ni igbu wa nggo imba so nggo.

5 Ni ima, Abachi à nise nu Ibrayi inkla numa ntsɨ nggo à ka yo ki ima. Abachi à da zu ku mu du uwa taka nu ma igbu wanggo nggo à taka si ama na ahan ama. Abachi à so da ure kuma nggo Ibrayi à sama nu uvuvurr.

6 Abachi à ddu ma da di, ‘Ahinhan amuwa ba a ta so ichirr na ta kaki agarr ni ìgbù numa, aba ta ki ba iha ke ase ayiyirr nẹs.

7 Anishirr ba nggo aba a so garr yi na ba nggo ingga ta ki ba iha. Ahinhan amba ba a taka huzzu zhi ni ìgbù uwama na nga ni di barr ingga ni inkla abubo inggi yi.’

8 Mre nggo Abachi à lo shi azhi tuku Ibrayi. Abachi à ddu Ibrayi di, ‘Iyo iji inggi i taka si angba anggo nggo a si taka du ba a kpamusu na azhi ambarr ka hen.’ Ni ima yo, aba a ngri ku Ibrayi uzuma wa Ishaku, uwa à ki ivi itandarr u Ibrayi à yo ku iji. Ishaku mi à yo ku amarr ma ba iji meme. U Yakubu mi à na meme ku

† **6:9** *Ddu ba ttungo ni igarr ba:* Ani Yahuda ba ka akiki ambarr ba a di si agarr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si si agarr zizo hen.

amarr ma ba, ábáchí munta awurr na aha ba a na meme yo.

9 “Ishishi i ki ábáchí ba nu Isuhu ku. Aba a vu ma a re ki ugarr ni igbu nu Masarr. Abachi mu à ka na so zi ma.
10 Na di ttu ma a ssuzzu ni aseki ndanda ka nggo anishirr a na ku nggo. Abachi à du Isuhu a si ni ihi na si ukrizhizhi, na ti ta nga na agẹ ka Firrawuna, uttu nu Masarr wa, nggo uwa kpanye na ku. Firrawuna à na Isuhu ki ankpye ni igbu na di kye iko ittu yi.
11 “Nggo ingaza ì ki ba nu Masarr tuku Kenanu ni du iha ki ba kakami, akiki munta ba a zha ila chankarr.
12 Nggo Yakubu à wo di ila ì se nu Masarr na tu amumarr ama ba nggo aba yo a si akiki amunta ba. Aba a kuma na ankpu a mẹmẹ wa.
13 Na ankpu aha wa i Isuhu à bwu itu ima a tsarr amuyirr ba, i Firrawuna, uttu nu Masarr mi à gru hi akiki bi Isuhu ba.
14 Isuhu à tu ba ni Yakubu, aki ama wa ku di a bu gru ni iko ima yi we na nga nu Masarr. Aba wemi a si anishirr iso tangba na kywi (75).
15 Yakubu gru na kuma nu Masarr, na ku kɨ nabo na amarr ma ba.
16 A gri aku ambarr wa ku zzu nu Shekemu, ni ibe inggi yi nggo Ibrayi à re ni inklo na amumarr bu Hamo ba ba nggo.
17 “Nggo ivi yi ì ki ywhiywhirr Abachi bu na ku Ibrayi inkindirr yi nggo à da zu ku du uwa à taka na nggo, anishirr amunta ba a ka kri mwe nu Masarr ba.
18 Mre uttu uhẹhẹ mu nggo à si hi Isuhu hen, à hun ni ittu i Masarr yi.
19 Na ssu anko amimi ku anishirr munta ba na di ki ba iha. À di han ba du ba a di ka amumarr abangga ba nggo a ngri a du na bi du ba a kɨ.
20 “Uwa a si ni ivivi ima yo aba a ngri Musa. Uvuvurr ni wre kpekpe na ashishi ka Abachi. Musa à ki ihwa itarr ni iko imbarr, akiki ama ba a ssu ma gri.
21 Nggo a ba ma ku kadu na abi ka nggo uva a Firrawuna à ba ma gri ku ho ki ama.
22 À tsarr Musa ihi i anu Masarr yi pempe. Uwa à furr ki Unushirr nggo à su kakami nu ure, tuku aseki ka nggo a di na ka.
23 “Nggo Musa à ki ase so nẹs na gru kuma ni ichirr na ambarr ani Israila ba.
24 Na ku hi anu Masarr a ko ki anu Israila numa iha, mre Musa kuma ku ngu anu Masarr wa kpa ku anu Israila wa.
25 Musa à kye di aba ako ambarr wa a ta hi di Abachi nggo a ta du uwa Musa a ni kpa ba ttungo. Aba a si hi meme hen.
26 Ambre ka nggarr nggo u Musa à hi ani Israila ambarr aha a so tsi na gru du uwa ta narr ba, na ddu ba di, ‘A wo yi amuya, imba si imu yirr anggi mu di imba ko tsi ni ikpa?’
27 “Unuma nggo à ko ki uyirr wa iha yi nggo à turr Musa ka glo na zhi ma di, ‘Unggonggo à na ùwà ki uttu tuku uni bre ki inta are?
28 Ùwà nye ingu ingga nâ ta si nggo ùwà na ngu anu Masarr wa nare nggo?’
29 Nggo Musa wo meme mre na kru share nu Masarr. Na kuma ku so ni igbu anu Midiya. Nggo à di so nu Midiya ayamba ama wa à ngri ku amumarr aha.
30 “Nu ugo ku ase iso inẹ unitu a Abachi wa nggurr huzzu ku nu umi ku irrirri iru na ankpuji ywhiywhirr ni igbre nu Sinayi wa.
31 Nggo Musa à hi uru ku, na ku ayisurr ni ihi ima yi. A chi kuma du uwa ta ku kye uru ku kakami nggo na wo ukorr ku Atiko ku da di,
32 ‘À si ingga Abachi a akiki amuwa ba, ni si Abachi a Ibrayi, tuku Ishaku, i Yakubu.’ Musa à wri kpakpa na ma bwu ashishi kye chankarr.
33 “Atiko wa à ddu ma da di, ‘Ddu anggakpaza amuwa ka glo, abubo wa nggo ùwà ì kri à si a iwre.
34 Ingga ihi iha i anishirr amungga ba nu igbu nu Masarr ni wo iyi imbarr yi, ni ji nye kpa ba ttungo. Nye ni inggya, ingga ta tu ùwà kakuma nu Masarr.’

35 “Uwa su Musa uyiyirr wama yo
nggo ani Israila ba a kà ma na da di,
‘Unggonggo à na ùwà ki uttu tuku uni
bre ure a munta?’ Abachi à tu uwa
yo na du unitu ama wa à nga ni re
nu Musa ku ni ijiji yi nggo i so kparri
nggo. Abachi à du unitu wa à yo Musa
na nu ma undu ku gri anishirr ba ki
uttu tuku uni kpa ba ttungo.
36 Musa à gri anishirr ba huzzu nu
Masarr. À na aseki ka ikagri tuku a ka
ku ayisurr nu Masarr, ni Inyi Ususarr
wa tuku na ankpuji wa ki ase iso inẹ
(40).
37 “Uwa si Musa yo à ddu anu Is-
raila ba di, ‘Abachi à ta tu uni kpa are
na ba, nâ ta si nggo à tu ingga nggo.
Uwa à ta su uyirr amba.’
38 Uwa yo à di zirr na anishirr ba ba
na di nggurr bi ni ijiji. Uwa yo à di
zirr na akiki munta ba ba tuku unitu
Abachi wanggo nggo à re na ku ni
igbigbu i Sinayi. À kpa ure ku Abachi
ku nggo u di ni inta iso tsitsirr, wre ku
bu turr ku nga ki inta.
39 “Akiki munta ba a si wo ku hen.
A kà ma na da di aba a zha di aba kà
kakuma nu Masarr ku mu.
40 Nggo na ddu Aruna di, ‘Na ki inta
ábáchí unuma nggo a ta di ku ki inta
ichi nggo. Inta si hi inkindirr yi nggo
ì la nu Musa wanggo à gri inta ssuzzu
nu Masarr nggo hen.’
41 Ni ima yo aba a na ankpunkpru
a uvuvurr ilando na han ayiyi a to ku.
Na na iga na rro nyarr ku inkindirr yi
nggo a na nggo.
42 A na meme nggo, Abachi à kà ugo
a nu ba, na du ba ka di kye intsintsẹ
na akpa ki ábáchí ambarr wa nâ ta
si nggo a charr nu ungbamvu ku abi
kpa are ba di,
“ ‘Anishirr bu Israila! Imba i si di han
ayiyi a ininazzu wa to ki ingga
ki ase iso nẹs ni ijiji hen.
43 Imba i ba iburr i azhi Mole,
na ankpunkpru iki ka Refa, azhi
amba a intsintsẹ wa.
Abama a si aseki ka nggo imba i
na di abangga a si ábáchí amba
ba.
Ni itu ima yo, ingga ta turr imba
kuma ni igarr gbagbamu nu
Babilo nggumu.’*
44 “Akiki amunta ba a se ni Iburr
Iwre i nggurr bi i Abachi yi. Ima yo
i tsarr di Abachi à si na ba ni ijiji yi. A
tarr yi mwe ma nggo Abachi à da ku
Musa di à bu na yi nggo.
45 A so shi akiki amunta ba a kpa
Iburr i nggurr bi Abachi yi na akiki
ambarr ba ba, na di gri yi ma nu nggo
Joshuwa a kpa igbu yi nggo Abachi à
han ba huzzu ba. Iburr yi i di se ma
na ase ka Doda.
46 Doda à su ku Abachi isisurr. Na
à barr Abachi di a bu du uwa à me ku
Abachi a Yakubu iko.
47 Uwa à su Solomo mu à me ku uki
ku ibarr ku.
48 “Abachi Unkpi Kakami wa à si
di rri so na ako anggo nggo anishirr
ngga a me wa hen. Uni kpa are wa à
da di,
49 “Abachi à da di, ‘Unkplassu ku u si
idaba i ittu imungga yi,
ingbingbru yi ì si inkla i sa aza
amungga.
Imba ka me ki ingga iko ita nggi?
Abubo a kuso amungga a si nu
momonggo?
50 A si si ingga yo ì na aseki angga ka
wemi hen?’†
51 “Imba anishirr bi kà iwo! Isisurr
imba yi ì si nâ ta si isisurr i abangga
ba nggo a kà ure ku Abachi! Imba ta
angbinta harr atu ku ure ku Abachi
ku. Imba i si nâ ta si akiki amba ba.
Ttuttumi imba mi i di kà iwo ku Izhi
Iwre yi!
52 Akiki amba ba a si ki uni kpa are
uwa watanggo iha hen? A ngɨ abi kpa
are ba nggo a da are ni itu i Uwanggo
nggo à di wo ku Abachi ure ttuttumi.
Imba ngga zizo i yo ku uza ni ngu ma.
53 Imba yo i kpa Are ka Musa ka zhi
na abitu ama ba ba. Ni ima mi imba i
ka ni si na inkindirr yi nggo a di imba
bu na hen.”

A ta Istifanu na angbinta ngu

54 Nggo abi so na akaba ba a shirr
ku Istifanu atu, unfu u ki ba, aba ta
anyinyirr na ku.

* **7:43** Kye zizo *Emo 5:25-27.* † **7:50** Kye zizo *Ishaya 66:1-2.*

55 Ni ina ima mi, Izhi Iwre yi ì tsarr
ssu ni Istifanu ku, uwa gɨ ashishi hun
ko nu unkplassu na hi inkpinkpye i
Abachi yi, i Yesu à kri nu ungo ri ku
Abachi.
56 Istifanu à ddu ba di, “Kye yi,
ingga i hi unkplassu ku u bwu, Uvu-
vurr a Unushirr wa à kri nu ungo ri
ku Abachi.”
57 Aba a yi hantu na ki ango ttu atu,
na gru kru ku kuttu ma ankpa yirr.
58 A turr ma kakuma nu ugo ku ìgbù
ku na ta ma na angbinta. Abangga
ba nggo a bre are ka imu surr ku
nggo a ddu iki isurr imbarr yi a zu
nu uvuvurr nze numa ku a yo ma du
Shawulu.
59 A ko ta Istifanu na angbinta ka,
uwa yì na yo Atiko wa di, “Atiko Yesu,
ùwà bu kpa izhi imungga yi.”
60 Na kuttu na nggarr angu a yi nu
ukorr unkpi di, “Atiko, si du ila ure
imbarr yi iso ba na atu ambarr hen.”
À da meme mre, na ttu.

8

1 Shawulu à kpanye di a na wre
nggo a ngu Istifanu nggo.

A ki abiga ba iha, aba a ga ki var-rvarr

Na azhibarr ama anishirr a ki
abiga ba nu Urushalima iha kakami.
Abiga ba wemi a gru kru varr kuma
ni igbu i Yahudiya tuku Samarriya,
na ka abi ko na angu ba yo a du.
2 Aniru abi kru isisu i Abachi
kakami a zzu Istifanu, na ba azhittu
kakami ni ittu ima yi.
3 Shawulu na anko à zha anko nggo
à ta ngɨ abiga ba na aki ka nggurr bi
ka Abachi. À di ga ako wa na yiyirr
na gba aniru na amba kuma ku surr
na aki ka iharr.

A da Ure ku wre ku nu Samarriya

4 Abiga ba nggo a ga kru nggo, a zirr
ga ankla ka wemi na so di da Ure ku
wre ku.
5 Filibu a kuma ni ìgbù numa nu
Samarriya na ku bre ba ure ku Kristi.
6 I nggurr bi i anishirr yi wemi a
shirr atu ku inkindirr yi nggo Filibu
à so da. A wo na hi aseki ka ikagri ka
nggo à na.
7 Anazhi ndanda a ta ukpa na
ssuzzu nu ukpa ku anishirr shishemi
nggo a di rri so na ba nggo. Na so
han atu. Anishirr bangga ba nggo a
kɨ ga anga yirr na aba kpre aza a kaki
kyekye.
8 Anishirr abi ìgbù ba a nyarr
kakami.

Unutirr wa nggo à yo ma di Sima

9 Ugo numa nu umi ìgbù ku à yo
ma di Sima, à si unutirr. Aseki ka
nggo à di na ka à du anishirr abi
igbu ba wemi a ku ayisurr kago nu
Samarriya, na di ga angba du uwa si
ankpye mu kakami.
10 Anishirr ba wemi ni igbu wa,
atsitsa na ankpinkpi a di da di,
“Wanggo yo à su ukyekye ku Abachi
wa nggo à yo ma di ‘Unukyekye
Unkpi.’ ”
11 Ase ka a kri ba nggo a so di na
aseki ka ku ayisurr anishirr ba a so di
shirr ku atu kakami.
12 Nggo anishirr ba a kpanye nu ure
ku Filibu ku ni itu ittu i Abachi yi tuku
isa i Yesu Kristi, na du ba zzu ba na
amasirr, amba na aniru.
13 Sima mi à kpanye meme, aba a
zzu ma na amasirr. Uwa di ga Filibu
kago na ku ayisurr na aseki angga ka
nggo a na ka.
14 Nggo abi ko na angu ba nggo a si
nu Urushalima na wo di anu Samar-
riya ba a kpa ure ku Abachi ku, na tu
anu Biturr tuku Yohana kuma na ba.
15 Ni inga imbarr nabo nggo na ni
barr Abachi di abiga ba bu kpa Izhi
Iwre yi.
16 Ni ima Izhi Iwre yi i nise ji ku
undurr na ba. A zzu ba na amasirr yo
mre ni isa i Atiko Yesu.
17 Nggo anu Biturr tuku Yohana a sa
ungo na ba, aba kpa Izhi Iwre yi.
18 Nggo Sima à hi di abi ko na angu
ba a ti na ungo sa na anishirr ba aba
a kpa Izhi Iwre yi mre na ttu inklo du
uwa ta nu ba
19 na da di, “Na ingga mi ki kyekye
wre ku undurr wanggo ingga ti sa
ungo na ku uwa bu kpa Izhi Iwre.”

20 Nggo Biturr à ka sa ku di, “Ùwà
bu kuttu ni inklo imuwa yi mi, nu
nggo ùwà kye di ùwà ka ba inklo re
inkindirr yi nggo Abachi à ni yi na si
kpa inkindirr na yi hen!
21 Angginggi imuwa, ùwà sama nu
ungo nu undu unggo ku, nu nggo
isisurr imuwa yi ì si ndanda na agẹ ka
Abachi.
22 Meme nggo, uwa bu ba amarr
andanda amuwa kama ttungo, ni
barr Abachi hi di à ka nggurr amarr
amuwa akama zhi ku ùwà.
23 Ingga kye ùwà si ssu nu kpakpa
isisurr. Ila ure imuwa yi i lo ùwà zu
ki ugarr.”
24 Sima à ddu anu Biturr tuku
Yohana di, “Ingga tsi ki imba ango,
barr ki ingga Abachi di a bu si du
aseki angga ka nggo imba bre a kuttu
ingga hen.”
25 Nggo a da ku anishirr ba
inkindirr yi nggo a hi ni itu i Yesu
nggo, na re ure ku Atiko ku, ani
Biturr tuku Yohana a kakuma nu
Urushalima. Na ga igbu i Samarriya
yi na di bre ure ku Yesu ku.

Filibu tuku ankpye anu Habasha

26 Unitu a Atiko wa à re ni Filibu ku
di, “Gru kuma ni ingbahru na anko
nggo a zhi ni Urushalima na ko nu
Gaza.” (A si di ga anko ma zizo hen.)
27 I Filibu à gru kuma. Na anko
ama ugo anu Habasha numa, à si
ankpye uni di kye abubo a zu inklo a
Kandaki, ayamba wa nggo a su uttu
nu Habasha. Ugo wa à so zhi ni
ibarr Abachi nu Urushalima 28 na so
kakuma ni iko. À rri so ni inga ama
wa na so bre nu ungbamvu ku nggo
Ishaya uni kpa are Abachi wa à charr
nggo.
29 Izhi Iwre yi ì ddu Filibu da à bu
chi ki ywhiywhirr nu ugo wa ku.
30 Filibu à chi kuma na wo ma so
bre nu ungbamvu ku Ishaya. Na zhi
ma da di, “Ùwà ì hi inkpi inkindirr yi
nggo ùwà so bre yi nggo?”
31 Anu Habasha wa à ka sa ku Filibu
di, “Undurr ti si tsarr ingga hen, ingga
ta na kingginggi ni hi?” Na tsi ku
Filibu ango di à bu hun so nu uwa ku.
32 Inkla yi nggo anu Habasha wa
à so bre na angbamvu ka Abachi ka
nggo, à si inkla inggi yi nggo da di,

“À si nâ ta si ivinta nggo à gri ta ku
ngu.
À si nâ ta si uvuvurr inkru nggo à
kurr ku infunfu ikpa,
uwa à si da inkindirr hen.
33 A nu ma ishisha na a si na wre ku
nâ ta si nggo a ka na hen.
Unggonggo ka bre are ni itu i
ahinhan ma ba?
A ngu ma glo ni ingbingbru inggi
yi.”

34 Ankpye wa a ddu Filibu di, “Da
ki ingga, uni kpa are wa à so re ni itu
ima ka à so re ni itu i undurr mu?”
35 Mre i Filibu à gru so re ku Ure ku
wre ku ni itu i Yesu zhi na achichi are
kama nggo a so bre nggo.
36 A so ga anko wa na nga ni inkla
numa i amasirr, ankpye wa a ddu Fil-
ibu di, “Amasirr nggo inggya, anggi ta
han ùwà ni zzu ingga na wa?” [
37 Filibu à da di, “Ùwà ti kpanye ni
Yesu ku ni isisurr imuwa yi we a ka
zzu ùwà na amasirr wa.” Ugo wa à ka
sa ku di, “Ingga kpanye di Yesu Kristi
à su Uvuvurr a Abachi.”]
38 Ankpye wa à du inga ni gba ba
wa a kukri. Aba aha mi, u Filibu tuku
ankpye wa, a ji kuma na amasirr wa,
Filibu à zzu ma na wa.
39 Nggo a ssuzzu na amasirr wa Izhi
i Atiko yi i ki Filibu ba share. Ankpye
wa à si hi ma zizo hen. Na kuchi nu
uzirr umaku isisurr ima yi ì si pyarr.
40 Mre i Filibu à kakye uwa à si ni
igbu nu Azotu, na di ga igbu yi na so
bre Ure ku wre ku Yesu ku nga ni rri
ni Kayisarriya.

9

Shawulu à kaki uniga Yesu

1 Nggo Shawulu à ni so vri sasa na
so ta anyinyirr du uwa ta ngɨ abiga
Atiko ba. Na kuma na ankpye unkpi
abikye wa ku
2 di a bu ku charr ungbamvu angga
ka nggo a ta da ba du uwa Shawulu à
su unggonggo. Na bu nu uwa na ka,
uwa à ta kpa ka na kuma na abubo

a ssubi anu Yahuda wa nu Damasika,
wre ku à ti ku hi abangga ba nggo a
ga anko nggo a tsarr nggo uwa à ta
vɨ ba amba na aniru nga ni harr nu
Urushalima.
3 Nggo Shawulu à zirr ki ywhiy-
whirr nu Damasika mre uru numa u
gru ji zhi nu unkplassu nu la nzarr
kago ma.
4 Uwa jaku ni imimi na wo ukorr
u so ddu ma di, “Shawulu, Shawulu,
ùwà so ki ingga iha ngginggi?”
5 I Shawulu à zhi di, “A su ùwà
unggonggo, Atiko?”
Ukorr ku da di, “A si ingga Yesu
wanggo nggo uwa i so ki ma iha yi
nggo.
6 Gru kuma nu umi ìgbù ku aba ta
ku da ku uwa inkindirr yi nggo uwa
ta na nggo.”
7 Anishirr ba nggo a so zirr ni
Shawulu ku à kukri sama nu ure na
so wo ukorr ku na si hi undurr hen.
8 Shawulu à gru ni imimi yi na bwu
ashishi ama ka nggo na si kye hi naka
hen. Aba a gbu ma nu ungo mu na rri
nu Damasika.
9 Uwa ki ivi itarr sama ni hi abubo,
na si ri ka so inkindirr hen.
10 Uniga numa à se nu Damasika à
yo di ma Ananiya. Atiko wa à yo ma
nu la di, “Ananiya!”
Uwa kpanye ku di, “Ingga nggo
Atiko.”
11 Atiko wa à da ku di, “Kuma ni iko
i Judasi* na anko a umi ìgbù wa nggo
yo wa di Ntto, ni kuma ku zhi ba ugo
numa a yo ma di Shawulu a sa anu
Taso, à so barr.
12 À hi unushirr nu ula à yo ma di
Ananiya uwa nga ni sa ango na ku da
ashishi ama ka bu bwu.”
13 Ananiya à da di, “Atiko, ingga
ka wo are ka ugo ma ba na an-
ishirr ba shishemi na aseki ndanda
ka nggo a na ku anishirr amuwa ba,
nu Urushalima.
14 Na nga ni inggya ni ikpanye i
ankpinkpye abikye ba du uwa ta nga
ni vɨ abangga ba nggo a so di barr ni
isa imuwa yi nggo.”
15 Atiko wa à ddu Ananiya di,
“Kuma! A su undurr wanggo nggo
ingga ì ttu ma zu di a bu na ki ingga
undu. A ta da ure umungga ku ku
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, na atuttu na anishirr bu Israila
ni itu mungga.
16 Ingga ta tsarr ma iha yi nggo à ta
ki yi ni itu mungga, wre ku anishirr a
bu hi ingga.”
17 Mre u Ananiya à gru kuma ni
iko yi nggo Shawulu à so, na ku sa
ku Shawulu ango ni itu, na ddu ma
di, “Uzumburr Shawulu, Atiko Yesu à
tu ingga. Ùwà i hi uwa yo na anko.
À zha di ashishi amuwa ka a bu kye
hi ni bu si undurr wanggo nggo Izhi
Iwre i Abachi i ta tsarr ssu nu ùwà ku
kakami nggo.”
18 Ankpa yirr mre, inkindirr i si nâ
ta si akpakpla ka ikikla issuzzu ku
na ashishi kuhre ni imimi uwa kye
hi zizo. A gru kri aba a zzu ma na
amasirr.
19 Uwa gru kpa ila à ri na ri kre nggo
ukyekye umaku u kanga ku nu ukpa.

Shawulu à bre Ure ku wre ku nu Damasika

Shawulu à so ki ivi ntsɨmi na abiga
ba ba nu Damasika.
20 A tsi kuma na abubo a ssubi anu
Yahuda na gru so re ku anishirr di
Yesu à su Uvuvurr a Abachi.
21 Abi wo ure umaku a ku ayisurr
wemi, na zhi da di, “A si su ugo
nggo a di ngɨ abi yo isa i Yesu ba nu
Urushalima hen? À nga ni inggya ku
ima yo, wre ku a bu ni vɨ ba gri ku
ankpinkpye abikye ba?”
22 Ni ina ima mi u Shawulu ka na re
ure ku kyekye mi. Ina ima i du anu
Yahuda ba nggo a so nu Damasika a
zha inkindirr ida chankarr di Yesu à
su Kristi wa.
23 Ivi shishemi i vu sarr anu Yahuda
ba a nggurr bi na ssu anko da aba ta
ngu Shawulu.
24 Aba a farr da ku. A kuma ku di sa
ma na azhi ni ibittu na anko ka ìgbù
ka da aba ta ngu ma.

* **9:11** *Yahuda:* Uwanggo à si si uyirr nu umi ku abi kuma na angu ba nggo a yo ba di Yahuda hen.

25 Azhibarr numa nggo ni ibittu abi
di ga Shawulu ba a ba ma na asa, na
lo ku asa izhizhi, na to ma ji bwe ba
ime yi nggo a me harr igbu wa kago
nggo.

Shawulu nu Urushalima

26 Shawulu à kuma nu Urushalima
na ku du uwa ta nggurr itu bi na abiga
ba ba nabo, aba si kpanye da a si
uniga jiji hen. Isisu i ki ba na ku.
27 Nggo Barrnaba à nga ni zi ma na
gri ma na kuma na abi ko na angu
ba ba. Na ku bre ba nggo Shawulu
a hi Atiko wa na anko, na bre ba
nggo Atiko wa à re na ku tuku nggo
Shawulu à bre ure ku Abachi ku ni
isa i Yesu nu Damasika sama ni ikru
isisu.
28 Meme bari i Shawulu rri ki am-
barr na zirr ga Urushalima kago
sama ni ikru undurr na so di bre ure
ku Abachi ni ku isa i Atiko yi.
29 À kuma ku di re na ri anta na ani
Yahuda ba nggo a di re irrirri i Girrki
nggo aba a zha anko da aba ta ngu
ma.
30 Nggo amuya ba a wo meme na
gru gri Shawulu na kuma nu Kayisar-
riya na ku tu ma kuma nu Taso.
31 Uwa a si ni ima mre abiga ba
kago Yahudiya, Galili tuku Samarriya
a si ki iha ni ivi ima hen. Izhi Iwre yi i
nu abiga ba iso su, aba gru so kri mwe
na so ni isisu i Atiko wa.

Biturr à nga ni Lida tuku Jopa

32 Biturr à zirr kago ìgbù yi.
Azhibarr numa nggo uwa kuma ni
chirr na anishirr ba Abachi ba ba nu
Lida.
33 Na kuma ku hi ugo numa nabo
a yo ma di Aniya. A ttu ga anga yirr
na ki ase atandarr sama ni igru na
abubo a ikurr ama wa.
34 Biturr à ddu ma di, “Aniya, Yesu
Kristi à du uwa wre, gru chi abubo a
ikurr amuwa.” Mre u Aniya à gru.
35 Anishirr ba kago Lida tuku Shar-
roni a hi ma na kaki abiga.

Biturr à du Tabita à tasi

36 Ayamba numa nu Jopa à si uniga
na ri Tabita (Tabita ni irrirri i Girrki à
si Doka.) Tabita à so di na uzizi na di
zi abi iha.
37 Ni ivi ima uwa gru lo na ttu. Aba
a su ku iku yi ukpa na ba yi gri ku zu
nu uki ku ussu ku.
38 Jopa à si ta anko zhi nu Lida hen.
Nggo abiga ba nu Jopa a wo di Biturr
à se ni Lida, mre na tu anishirr aha
di a bu ku tsi ku ango di, “Bubomi,
narrma nga ni inta ba!”
39 Nggo Biturr à gru ttu ukpa na ga
ba.
À mirri nggo aba gri ma na hun
kuma nu uki ku nggo à zu iku yi.
Amba shishemi nggo aniru ambarr
ba a ka kɨ ba nggo a nggurr bi wemi
kago Biturr na so yi na bu tsarr iki
isurr yi nggo Doka à ni su tsitsirr na
ru ba na yi nggo.
40 Biturr à han ba di a bu gru ssuzzu
wemi nu uki ku, na kuttu na barr
Abachi. À kakye iku yi na da di,
“Tabita, gru.” Uwa bwu ashishi na hi
Biturr na gru so si so.
41 Biturr à chi kuma na gɨ ma gru,
na yo abiga ba na amba ba nggo aniru
ba a ka kɨ ba a mirri, na nu ba na ku.
42 Ure ukuma u zirr kago Jopa, an-
ishirr shishemi a kpanye na Atiko.
43 Biturr à sha so ta anko nu uni hu
anggakpa numa ku nu Jopa à yo ma
di Sima.

10

Konelu à tu ba yo Biturr

1 Ugo numa à se nu Kayisarriya a yo
ma di Konelu. À si ankpye a inkirr i
abi ta iku abu Roma ba nggo a yo ba
di “Inkirr i Italiya.”
2 À su unushirr Abachi. Uwa na
abi iko ma ba wemi a di kru isisu i
Abachi. À di zi ani Yahuda abi iha ba.
Na so di barr Abachi ttuttumi.
3 Azhibarr numa nggo, azhi wa a
ka kasarr ba, u Konelu à so tsitsirr
a Abachi à tsarr ma nu ula uwa a hi
krizhizhi mi unitu a Abachi a mirri
na so yo ma ni isa di, “Konelu!”
4 Uwa kye unitu wa ni isisu, na ddu
ma di, “A sa angginggi, Atiko?”
Unitu wa à ddu ma di, “Abachi à
nyarr ibarr imuwa yi na hi aseki ka
nggo ùwà di nu abi iha ba. Nggo na
gru ta tsarr ùwà du uwa bu hi.

5 Tu ba ko nu Jopa, ni du ba yo ku
ùwà ugo numa nggo à ri Sima Biturr.
6 A su unichirr ni iko uni hu
anggakpa numa a yo ma di Sima. Iko
ima yi i si nu unddu ku inyi ku."
7 Nggo unitu wa à kakuma, Konelu
à yo amirr iko ama aha tuku uni ta
iku wa nggo à su Unushirr a Abachi
na à di zi Konelu undu.
8 Na bre ba inkindirr yi nggo ì la na
tu ba kuma nu Jopa ku.

Ula ku Biturr ku

9 Na azhibarr a uha wa na azhi na
atsutsu, abitu ba a ki ywhiywhirr nu
Jopa, i Biturr à hun ko barr Abachi na
atu ka iko issu yi.
10 Iyo so ki ma uwa du ba ko zzu ku
ila. A ni ko zzu ila yi uwa à so tsitsirr
ula ù gru ki ma.
11 Uwa hi unkplassu ù bwu nu la
ku. Inkindirr ì so ji zhi nu ussu ku ji
nga ni imimi nâ ta si upri inkru nggo
à vu ku gri na anga ka nẹ mi.
12 Nu umi ku upri inkru ku a gri
ininazzu i akpre tankpami, abi nga
ngi nga, na aminche abi ijiji.
13 Uwa à wo ukorr ù da di, "Biturr
gru, ngɨ ni ta."
14 Biturr à da di, "Atiko, ingga ka
si na meme kpa hen. Ingga i nise ri
inkindirr ndanda i ankizhi yi nggo
amunta a si di ri yi hen."
15 Ukorr ku u ddu ma ankpu aha
wa di, "Inkindirr inggi yi nggo Abachi
à na yo ki izizi, ùwà bu si yo yi ki i
ankizhi hen."
16 Inkindirr inggi yi i na meme ki
ankpu tarr, mre à ba gba upri inkru
ku na hun kuma nu unkplassu.
17 Nggo Biturr à ko ta amarr ni itu
i ula ku, anishirr abangga ba nggo
Konelu à tu ba nggo, a zha iko i Sima
yi hi na kukri na angu ankonki ka.
18 A nggarr angu a yo, na zhi di,
"Biturr, uwanggo nggo à yo ma di
Sima à so ni inggya yo?"
19 Biturr à ni so bɨ kye ni isisurr di
ula ku ù so da ku uwa sa angginggi.
Mre Izhi Iwre yi ì ddu ma di, "Wo!
Biturr gru kye anishirr atarr ngga a
so zha ùwà.
20 Gru ji ga ba, ni si kru inkindirr
hen. Ingga yo tu ba."
21 Biturr à ji ku ddu anishirr ba di,
"À si ingga yo nggo imba i so zha nggo.
Imba i nye na si angginggi?"
22 Anishirr ba a ddu ma di, "Inta zhi
nu Konelu ankpye abi ta iku wa ku.
Uwa yo à tu inta. A si Unushirr uzizi
na di kru isisu i Abachi. Ani Yahuda
wemi a di nu ma inkpinkpye kakami.
Unitu Abachi nggo à ddu ma di a bu
du ba yo uwa, na bu wo inkindirr yi
nggo uwa i ta da ku."
23 Mre Biturr à yo ba mirri na kpa
ba ki abichirr ama.

Biturr ni iko i Konelu

A zzu na ambre ka, i Biturr à gru
ga ba, amuya banu abiga nu Jopa a ga
ma.
24 A zzu nu uha wa na rri nu Kay-
isarriya. Meme nggo u Konelu so
ko kye ba anko. Na yo amuyirr na
akpukpama gbangba.
25 Nggo Biturr à ta ko mirri, i
Konelu à gru nga ni ma na ku na
anko, na ku ttu ku aza na chi ma.
26 Biturr à ka, na du ma gru. Na
ddu ma di, "Gru ki tsa, ingga mi i si
unushirr nâ ta si ùwà."
27 Biturr à so re nu Konelu ku na
rri kuma ni iko yi na ku hi anishirr
shishemi.
28 Na ddu ba di, "Imba mi i hi di
a di han ani Yahuda ni na inkindirr
bi nu undurr wanggo nggo à si si ani
Yahuda hen. Na bu si kuma ni ichirr
na ku hen. Uwa à si Abachi mu à tsarr
di ingga bu si da du undurr à si uni
hlo iki ka uni zɨ iki hen.
29 Ima yo du ba a ni yo ingga nggo
ingga gru ni si ri anta hen. Di ingga
i zhi ùwà, ùwà i tu ba yo ingga na
angginggi?"
30 Konelu à sa ko di, "A su unẹ
nggo ari, ingga so barr Abachi ni iko
mungga. Nggo azhi wa à kasarr ba,
mre unushirr à surr iki i la nzirrnzirr
a kukri ki ingga na ashishi.
31 Na yo ingga na ddu ingga di,
'Konelu, Abachi à wo ibarr imuwa yi.
Aseki ka ngga ùwà di nu abi iha ba
nggo a so ku ni isisurr.

32 Tu anishirr abanu kuma nu Jopa
du ba ku yo ku uwa Sima nggo à
ri Biturr. A se ni iko i Sima uni
na anggakpa wa, nggo iko yi ì si nu
unddu ku inyi wa nggo.'
33 Si ima yo ingga i gru tu ba korrmi,
iwre nggo ùwà i nga nggo. Ziza nggo
inta i si na agẹ ka Abachi ni ta wo
pempe inkindirr yi nggo Abachi à di
ùwà bu ni da ki inta nggo."
34 Mre Biturr à gru bwu angu ddu
ba di, "Ziza nggo yo ingga i hi di
Abachi à si kpanye na abanu mri
abanu hen.
35 A ti si anabata mi, na ti di kru
isisu ima yi na na wre ku, uwa à ta
kpa ma.
36 Imba i hi ure ku nggo Abachi à
nu ba gri ku ani Israila ba nggo. Ure
ukuma yo ù si Ure ku wre ku di Yesu
Kristi Atiko a anishirr ba wemi, uwa
yo à gri iso isu.
37 Imba i ka hi inkindirr yi nggo i
la kago Yahudiya ba. Bazhi nu Galili,
nu ugo ku nggo Yohana* uni zzu na
amasirr wa à bre ku anishirr di a bu
nga du ba ni zzu ba na amasirr.
38 Abachi à nu Yesu anu Nazareti
Izhi Iwre yi tuku ukyekye. Abachi
à se ni Yesu ku, nu nggo Yesu à zirr
di na aseki azizi kago na du anishirr
abangga ba nggo Isheta à de ba zu a
wre.
39 "Inta mi i hi inkindirr yi nggo a
na ni ìgbù nu Urushalima tuku igbu
inuma ni Yahuda yi. A klo ma nu
unkunkurr uwa a ttu.
40 Unu utarr wa Abachi à ta ma ka
si ni ibe yi, na du anishirr a hi ma.
41 A si si anishirr wemi mu a hi ma
hen. A si inta nggo Abachi à hla di
inta bu kuma ku da ku anishirr Ure
ku wre ku nggo. Inta yo hi ma, ni ri, ni
so na ku, nu ugo ku nggo a tasi nggo.
42 À ttu ki inta ukorr di inta bu da
are kago ku anishirr ba, ni bu da ba
di uwa yo à si uwanggo nggo Abachi
à ttu ma ki uni bre amu ku abi so
tsitsirr na abi kɨ.
43 Abi kpa are ka Abachi ba wemi
a da ni itu ima yi di undurr wanggo
ti kpanye na ku aba ta nggurr ila ure
ima yi zhi ku nu ukyekye ku isa ima
yi."

Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a kpa Izhi Iwre yi

44 Biturr à so bre are angga ka mre
Izhi Iwre i rri ku abi kri so wo are ka
ni isisurr.
45 Ani Yahuda, abiga ba nggo a ga
Biturr zhi nu Jopa a ku ayisurr di
abangga ba nggo a si si ani Yahuda mi
hen, Abachi à nu ba Izhi Iwre yi.
46 Uwa a si nggo a hi anishirr
abama a ko re ni irrirri inuma na
nkanka nggo aba si hi hen, na so
gbyarr ku Abachi asa ku ukyekye
umaku.
Biturr à ddu ba di,
47 "Abangga ba a kpa Izhi Iwre yi na
ti inta i kpa nggo, angginggi ta han ni
zzu ba na amasirr?"
48 Na ddu ba di a bu zzu ba na
amasirr ni isa i Yesu Kristi. Aba barr
Biturr di a bu sha so ivi ntsɨ na ba
bari.

11

Biturr à bre ku abiga nu Urushalima

1 Abi ko na angu ba na amuya
abiga ba nu Yahudiya a wo kago da
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen a kpa ure ku Abachi ku.
2 Nggo Biturr à kanga nu Urushal-
ima abanu nggo a kpanye ni iyo iji yi
a glo ma
3 di, "Ùwà kuma na anishirr
abangga ba nggo a si yo ba iji hen,
ni ku ri ila bi na ba."
4 Biturr à bre ba inkindirr yi nggo ì
la zhi ni imẹmẹ yi nggo.
5 À ddu ba di, "Ingga so barr Abachi
ni ìgbù nu Jopa. Nggo ingga so tsitsirr
ula ki ingga. Ingga ì hi ba a so gri upri
inkru unkpi so ji zhi nu unkplassu, na
a vu ku gri na atu wa anẹ mi. U ji ni
kukri hinga ni ingga ku.
6 Ingga kye nu umi ku ni hi ini-
nazzu i akpre, na abi nga ngi nga tuku
aminche abi ibwa.
7 Ingga i wo ukorr u ddu ingga di,
'Biturr, gru ngɨ ni ta.'

* **10:37** *Yohana:* Yohana, uni zzu na amasirr wa nggo à bre ku anishirr ure ni itu i inga i Kristi yi nggo.

8 “Ingga ka sa ku ukorr ku di,
‘Atiko, ingga ka si ta abangga ba hen.
Inkindirr ndanda na ankizhi nise rri
na angu amungga kye.’
9 “Ukorr ku ù re ankpu aha wa zhi
nu unkplassu di, ‘Inkindirr yi nggo
Abachi à na yi ki izizi, ùwà bu si yo ki
i ankizhi hen.’
10 A na meme ki ankpu tarr, aba
gba iki yi kakuma nu unkplassu zizo.
11 “Mre ingga kakye anishirr atarr
nggo a tu ba ni ingga ku zhi nu Kayis-
arriya a ni kukri ni iko yi nggo ingga
i so.
12 Izhi yi da ki ingga di ingga bu ga
ba, ni si ri amarr nanka hen. Amuya
abiga atani ngga a ga ingga. Inta ku
rri ni iko i ugo yi ma mi.
13 Uwa da ki inta du uwa a hi unitu
Abachi à kri ni iko ima na ddu ma di,
‘Tu ba kuma nu Jopa du ba ku yo ku
uwa Sima nggo à rri Biturr nggo.
14 Uwa yo a ta gri ku uwa na an-
ishirr bi iko muwa ba are angga ka
nggo ta kpa imba ttungo nggo.’
15 “Ingga gru so re nggo Izhi Iwre yi
ì rri na ba na ti nggo ì rri ni inta ba ni
mẹmẹ yi nggo.
16 Mre ingga ì ssu hi nggo Atiko wa a
da di, ‘Yohana à zzu imba na amasirr,
uwa ta si imba, aba taka zzu imba ni
Izhi Iwre.’
17 Meme nggo uwa ta si Abachi
nggo à nu abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, Izhi Iwre yi na ti nggo
a ni inta abi kpanye na Atiko Yesu
Kristi ku. Ingga ì su unggonggo ni
kisa ku Abachi?”
18 Nggo a wo ma meme mre na zha
inkindirr i da yi chankarr na ka so
gbyarr ku Abachi asa di, “Abangga
ba nggo a si si ani Yahuda mi hen,
Abachi à nu ba ikpa ttungo ni na
ndanda imbarr yi, na nu ba iso sese.”

Abiga ba nu Antakiya

19 Abangga ba nggo a varr ki na
nkanka ku iha yi nggo i gru ni ittu i
Istifanu yi nggo à kru kuma nu Fon-
isiya tuku Sayiprosi, u Antakiya. Na
bre ku ani Yahuda yo Ure ku wre ku
na akpambarr.
20 Abanu ambarr ba, aniru nggo
a zhi nu Sayiprosi tuku Sirrene na
kuma nu Antakiya na ku so bre ku
anishirr ba nggo a di re ni irrirri i
Girrki Ure ku wre ku ni itu i Atiko
Yesu wa.
21 Ukyekye ku Abachi ku ù se na ba,
anishirr shishemi a kpanye na ku na
kpa Atiko wa.
22 Abiga ba nu Urushalima a wo
inkindirr yi nggo a la nu Antakiya na
tu Barrnaba kuma nabo.
23 Nggo uwa mi à nga ni hi
inkindirr yi nggo Abachi nu uzizi
umaku à na yi na nyarr na nggurr
ba di a bu kri ngbangba ni iga yi ni
isisurr iyirr.
24 Barrnaba à su Unushirr uzizi,
Izhi Iwre yi ì so na ku, uwa à kpa-
nye na Abachi kakami. Anishirr
shishemi a kpa Atiko nabo.
25 Barrnaba à ssuzzu kuma nu Taso
du uwa ta ku zha Shawulu,
26 na ku hi ma nggo na gri ma na
nga nu Antakiya. Abiga ba shishemi
a nggurr bi ni inkla iyirr na ki ise
iyirr, na di kpa itsarr i anu Barrnaba
tuku Shawulu. A si na Antakiya yo
aba yo abiga ba inkpu imẹmẹ di abi
si nâ ta si Kristi.
27 Ni ivivi ima abi kpa are abanu
a zhi nu Urushalima na nye nu An-
takiya.
28 A yo unuma wa na ba di Agabu.
Izhi yi i du ma a gru à re aseki ka nggo
a ta la ni ichi. Uwa da di iyo ta ki
kago ingbingbru yi namri. (Iyo ima yi
ì ki na ase ka nggo Kladiyu à su Uttu
unkpi wa.)
29 Abiga ba wemi a gru shirr aseki
ta zi amuya abiga ba ni Yahudiya.
Anishirr a ni nâ ta si nggo ukyekye
umbarr u nu ba.
30 Na shirr aseki ka nu anu Barrn-
aba tuku Shawulu, di a bu kpa gri ku
akikre anishirr ba.

12

A ki abiga ba iha inkpi zizo

1 Na attuttu a ka ma uttu Hirridu à
gru so ki abiga abanu ba iha sama ni
itito.

2 À ngu Yakubu, uzayirr a Yohana
na anjingba.
3 Nggo à hi di ani Yahuda ba a
nyarr, ni ina ima, na vu Biturr meme.
A na inkindirr inggi ni ivivi nggo an-
ishirr ba a so na iga inggi nggo a yo yi
di Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti.
4 A vu Biturr na gri ku harr, na
du abi ta iku ba inkirr inẹ, na anẹnẹ
nggo, so kye ma sarr kpa. Hirridu à
na anko wa nggo a ta gri ma kuma ni
Iga i Ivu Sarr bari na ka ttu Biturr a
nu ba du bre ku amu.
5 Ima yo i du Biturr à kri ni harr. Ni
ina ima mi, abiga ba a kri ni isisurr
iyirr na barr Abachi ni itu i Biturr.

Unitu a Abachi à ttu Biturr ssuzzu ni iharr

6 Ni ibittu yi nggo Hirridu ta zzu na
ambre ka na ka gri Biturr ssuzzu ku
anishirr ba du ba ni bre ku ure amu
ka nggo, Biturr à rri kurr ku abi ta
iku aha ba na atsutsu. Aba lo ma na
ache aha. Abi gbye anko banu a kri
na anko a imirri wa.
7 Aba gru kakye unitu a Atiko wa
a kukri, uru ula nu uki ku harr ku.
Uwa tto Biturr nu ungba na si ma, na
ddu ma di, “Narrma, gru!” Ache ka
a kuhre ankpa yirr glo ku Biturr na
ango.
8 Unitu a Abachi wa à ddu ma di,
“Surr ankru ni lo anggakpaza amuwa
ka.” Biturr na ku meme yo. Unitu wa
à ddu ma di, “Ba ankru amuwa ka abi
ka garr ni ga mi.”
9 Na ssuzzu, Biturr ga ma, na si hi
di inkindirr yi nggo unitu wa so na i
si jiji mu hen. Na kye du ula mu so ki
ma.
10 A ni nggarr abi gbye abi imẹmẹ
ba tuku abu uha ba, na nga na anko
wa nggo a na wa na ankpunkpu
inklo. A di ba na anko ama yo na
kuma nu umi ìgbù ku. Anko ama à
bwu ba na nkpama, aba rri ba ma.
Nggo a zirr na nggarr anko a imẹmẹ
wa, unitu wa a ka nado na du ma na
nkpama.
11 Mre Biturr a hi di inkindirr inggi
yi i si jiji. Na da di, “Ziza yo ingga
hi di i si jiji. Atiko wa à tu unitu
ama wa, uwa ni kpa ingga ttungo na
ango ka Hirridu tuku aseki ka nggo
ani Yahuda ba a ko kye di aba a ta na
ki ingga nggo.”
12 Nggo a hi meme, na tsi kuma ni
iko i Maryamu, ayirr a Yohana nggo à
yo ma ki Marrku. Anishirr shishemi
a nggurr bi na so barr Abachi nabo.
13 Biturr a nggurr anko a bi wa.
Uvurr iko, uva nggo a yo ma di Roda
à nga nye i kye à su unggonggo ko
nggurr anko wa.
14 Nggo a wo ukorr ku Biturr ku na
nyarr kakami na kru kakuma na si
bwu anko wa hen. Na ku da ba di,
“Biturr nggo kri na anko wa!”
15 Aba ddu ma di, “Ùwà si ni ìlà.”
Uwa kisa du uwa da su ure ujiji mu.
Aba da di, “A su izhi i unitu wa nggo à
di gbye ma mu.”
16 Meme nggo Biturr à kri so nggurr
anko wa. Nggo a bwu anko wa na hi
ma na ku ayisurr.
17 Biturr ki ba nu ungo di a bu ki
ywi, na bre ba nggo Atiko wa à gri ma
ssuzzu nu uki ku iharr ku nggo. Na
ddu ba di, “Ku da ku ani Yakubu na
amuya ba inkindirr inggi yi.” Na ka
ba du na kuma na ntsandirr mu.
18 Na ambre ka abi gbye abubo ba
a kye nkankarr mi na zhi di, “Biturr à
ba nu momo?”
19 Hirridu à da ba di a bu zha ma
kye. Aba à zha ma chankarr. Na du
ba a yo abi gbye abubo ba ni zhi ba
inado i Biturr yi, mre na da di a bu ngɨ
ba.

Ittu i Hirridu

Nu ugo ku Iga i Unfonfo ni sama
na iyisti wa, u Hirridu gru zhi nu
Yahudiya ji kuma nu Kayisarriya, ku
so ma ivi nabo.
20 Hirridu à di se ni ivri na anishirr
bu Taya tuku Sido ba. Anishirr bu
Taya tuku Sido ba a nggurr bi nga ni
vu ku Blasitu uza di à bu zi ba na re
nu uttu wa ku. Uwa yo à si ankpye na
akaba a uttu wa. Blastu à kpanye du
uwa ta zi ba. Aba ku barr ma di aba a
ta so zizi na ku, nu nggo aba mi di kpa
ila zhi ni ìgbù ama wa yo.
21 Na azhibarr wanggo a ttu zu
nggo, i Hirridu à surr inkinkru i ittu

na so ni imburr ittu ima yi na re na anishirr ba ba.
22 Aba hantu di, “Uwanggo à si si
unushirr nggo à so re hen, à si ábáchí.”
23 Ankpa yirr mre unitu Atiko wa
à nggurr ma ta yo, nu nggo à kpa
inkpinkpye i Abachi, na na nâ ta si
ábáchí mu. Inkɨ i ri ma, uwa ttu keke.
24 Ure ku Abachi ku u so kuchi kago.
25 Barrnaba tuku Shawulu a kre
undu na ka zhi nu Urushalima, na ba
Yohana, nggo à yo ma du Marrku à gri
kye.

13

Izhi Iwre yi du ba tu anu Barrnaba tuku Shawulu ssuzzu

1 Abi kpa are na abitsarr a se
na abiga ba ba nu Antakiya. A si
Barrnaba, u Simiyo, wanggo nggo
a di yo ma di Niga (nggo su un-
ushirr ushishirr), u Lukiyu anu Sir-
rene, tuku Manayi (nggo à furr ni
inkla iyirr tuku uttu Hirridu nggo), u
Shawulu.
2 Nggo a so kuttu ku Abachi na vu
angu, i Izhi Iwre yi ì ddu ba di, “Ttu
anu Barrnaba tuku Shawulu zu ku
undu ku nggo ingga ì yo ba na ku
nggo.”
3 Mre aba a barr na vu angu, na sa
ba ango ni itu na du ba kuma.

Barrnaba tuku Shawulu nu Saprosi

4 Aba aha mi nggo Izhi Iwre yi tu
ba nggo, a kuma nu Salukiya, na ku
gru nabo a rri nu ddu na kuma nu
Sayiprosi.
5 Nggo a se nu Salami, na bre ure
ku Abachi ku na aki ka issubi ka ani
Yahuda ka. Na gri Yohana Marrku di
a bu di zi ba nu undu.
6 A zirr kago igbu wanggo a
amasirr a ka ma yo na atsutsu nggo
na kuma nu Pafo. A ku hi unutirr
unuma nabo. A di re anishirr du uwa
di kye na hi inkindirr yi nggo i ta la
ni ichi nggo. A si anu Yahuda. Aba yo
ma ni irrirri i Girrki di Barr-Yesu.
7 A di se ndo nu Sajo Bulu, nggo à
si krizhizhi ku, na si ugona ni igbu
wa nggo amasirr wa a harr ma yo
na atsutsu. Sajo Bulu à tu ba yo anu
Barrnaba tuku Shawulu du uwa à ta
ni wo ure ku Abachi ku na ba.
8 Nggo Ilima uni ikagri wa (wanggo
yo si inkpi isa yi ni irrirri i Girrki) à ta
ukpa du uwa ta han ugona wa ni yo
isisurr ima yi na Atiko ku.
9 Mre, Izhi Iwre yi gru nga ku
Shawulu, nggo a di yo ma du Bulu,
uwa kye uni ikagri wa girr,
10 na ddu ma di, “Ùwà uvuvurr a
umimi, ùwà si di kpanye ni inkindirr
yi nggo i di si izizi hen. Ni se na
anko ka di re anishirr na amimi aseki
ka ikagri, ni di da ba di are ajiji ka
Abachi ka a si are ka imu.
11 Atiko wa a ta nggurr ùwà ta yo
ziza nggo, ùwà ta kaki unakreshishi
ni si ta kye hi hen ma nu nggo Abachi
a taka da nggo.”
Mre Ilima kakye ame a ttu ashishi
ama ka. Uwa à nga chacha di zha
undurr wa nggo à ta gbu ma nu ungo
nggo.
12 Nggo ugona wa à hi inkindirr yi
nggo ì là nu Ilima ku, na ku ayisurr
ni itsarr inggi yi ni itu i Atiko na yo
isisurr na Atiko wa ku.

Anu Barrnaba tuku Bulu ni igbu nu Antakiya nu Pisidiya

13 Bulu na abi zirr ama ba a darr nu
uddu ku zhi nu Pafo na nga ni igbu
nu Pega nggo se na anga ka Pamfiliya
nggo. Yohana nggo a yo ma du Mar-
rku à ka ba du nabo na kakuma nu
Urushalima.
14 Aba gru zhi nu Pega na nga nu
Antakiya na anga ka Pisidiya. Uwa
si na Azhibarr a Isu Anu Yahuda wa,
aba a rri ku so nu uki ku issubi ku.
15 Nggo a bre kre zhi na Are ka
Musa ka tuku icharr i abi kpa are
ba Abachi ba, ankpinkpye bu uki ku
issubi ba a tu ba nu anu Bulu ba di,
“Amuya, imba ti si ni inkindirr i da ku
anishirr ba imba re na ba.”
16 Bulu à gru kri na ki ba nu
ungo, na da di: “Amuya ani Israila
na abangga nggo a kuttu ku Abachi
wemi na a si si anu Yahuda hen, imba
wo yi!
17 Abachi à anishirr bu Israila à ttu
akiki amunta ba na na ba ki anishirr
abi inkpinkpye nu nggo a si abichirr

ni ìgbù nu Masarr. Abachi à gri ba ssuzzu nu Masarr nu ukyekye unkpi umaku.
18 Aba si kpanye na ku hen, uwa vu isisurr na so di zirr na ba na ankpu jiji wa ki ase iso nẹs (40).
19 À ngɨ igbu itangba na tsi ako ambarr wa nggarr na anga ka Kenanu ka, na ka anishirr ama ba ki akikye bi igbu ba.
20 A ba ma ase ayiyirr anẹ ni iso ikywi (450) ngga na na aseki akama.
“Nu ugo ukuma uwa à nu ba abi bre amu aba di se meme yo nga ni ma ku Samwila, uni kpa are a Abachi wa.
21 Nggo a gru so zha uttu, Abachi a nu ba Shawulu uvuvurr a Kishi, nggo zhi nu uga ku Benyami. Uwa a hru ittu yi ki ase iso nẹs (40).
22 Nu ugo kuma, u Abachi à ttu Shawulu glo ni ittu yi na na Doda ki uttu wa. Wo inkindirr yi nggo Abachi a da ni itu Doda, ‘Ingga ì zha Doda uvuvurr a Jesi i hi nggo à su Unushirr wanggo a kuma ki ingga ni isisurr. A su unushirr wanggo nggo à ta na inkindirr inggi yi nggo ingga da ku di a bu na yi nggo.’
23 “Abachi à na uhanma a Doda nggo ki uwanggo nggo à ta ni kpa anishirr bu Israila ttungo nâ ta si nggo à da zu nggo. Ugo uwama yo à si Yesu.
24 Nggo Yesu à nise ssuzzu undu umaku, i Yohana a di bre ku anishirr bu Israila ba wemi da a bu ba ila ure imbarr yi ttungo, na ka isisurr imbarr yi kanga na Abachi ku, na bu du ba zzu ba na amasirr.
25 Nggo Yohana a ta so kre undu umaku na ddu anishirr ba di, ‘Imba kye di ingga su unggonggo? Ingga i si si uwanggo nggo imba so kye ku anko hen. Kye yi, ingga ta kre bari uwa ta nga. Ingga i si ma uni ddu ku azhizhi ka anggakpaza hen.’
26 “Amuya, ahan ma bu Ibrayi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen na di barr Abachi, kye a gri ki inta yo ure ku ikpa ttungo unggo ku.
27 Anishirr ba nggo a so nu Urushalima na ankpinkpye ambarr ba, a di bre angbamvu ka abi kpa are ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa na si hi inkpi i are yi hen. A ngu Yesu na si hi di aba a ko na si inkindirr yi nggo a ka da zu mu ba hen.
28 Nu nggo a si hi ma ni ila hen, na si hi inkpi i ngu ma yi hen, na ka na ddu Bilatu di a bu du ba ngu ma.
29 Nggo a na aseki ka wemi nggo angbamvu ka Abachi ka a da di a taka na ku Yesu na ka nggo, na ttu ma ji nu unkunkurr ku klo ku na kama yo ni ibe.
30 Abachi à ta ma si ni ibe yi.
31 Uwa kanga ni di zirr ki ivi shishemi, anishirr ba nggo a di ga ma zhi nu Galili kuma nu Urushalima, a hi ma. Abama yo a ka di da ku anishirr bu Israila aseki ka ni itu ima yi.
32 “Abachi à da zu ku ábáchí amunta ba aseki ka nggo uwa à taka na ba nggo, inta nye bre ki imba Ure ku wre ukuma yo.
33 Ziza nggo Abachi à na ki inta, ahinhan ambarr ba inkindirr ima yo, nu nggo a ta Yesu si ni ibe. Uwa a si meme yo nggo a charr nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku uha ku da di:
“ ‘Ùwà su Uzumu;
ari ingga kaki Aki amuwa.’*
34 Abachi à ta Yesu si ni ibe, na si du ukpa umaku u bo hen. Ni ima yo Abachi à da di:
“ ‘Ingga ta ni imba ida zu iyiyirr ima yo nâ ta su nggo ingga da zu ku Doda.’†
35 Nâ ta si nggo a da nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa unuma ku di:
“ ‘Ùwà si ta du Uni wre amuwa wa à bo ni ibe hen.’‡
36 “Doda à na undu ku Abachi ma ni ittu. A zzu ma hinga na ábáchí ama ba ba, uwa a bo.
37 A ta su uwanggo nggo Abachi à tasi nggo, à si bo hen.
38 “Ima yo, imba amuya wemi, bu hi gbigbi di ure ku nggurr ila ure zhi ku u zhi ni inkindirr yi nggo Yesu à na na nkpama nggo inta so bre ki imba.

* **13:33** Kye zizo *Asarr 2:7.* † **13:34** Kye zizo *Ishaya 55:3.* ‡ **13:35** Kye zizo *Asarr 16:10.*

39 Imba bu hi di undurr wanggo à
ti kpanye ni Yesu ku, aba a kpa ma
ttungo ni ila ure ima yi nggo Are ka
Musa ka a ma chankarr ni kpa ma
ttungo nggo.
40 Ki bwe, ni si du ure ku abi kpa are
ku ka ùwà vu hen.
41 “ ‘Kye yi, imba abangga ba nggo re
are andanda ni itu inkindirr yi
nggo Abachi à da nggo,
ku ayisurr ni kɨ yi.
Ingga ì ta na inkindirr ni ivi imba yi,
uwa si inkindirr inggi yi nggo
undurr ka ti bre ki imba mi,
imba si ta kpanye hen.’§ ”
42 Nggo anu Bulu tuku Barrnaba a
ta so ka share nu uki ku issubi ku ani
Yahuda ku, anishirr ba ddu ba di a
bu ka kanga ni bre ba aseki angga ka
zizo na Azhibarr a Isu à so nga anu
Yahuda wa.
43 Nggo anishirr a gru ni issubi
yi nggo ani Yahuda shishemi na
abangga ba nggo a so ga iga i ani
Yahuda yi, na so kuttu ku Abachi à
gru so ga anu Bulu tuku Barrnaba.
Anu Bulu a re na ba, na tsi ba ango di
a bu si kakuma nu ugo hen, na bu kye
uzizi ku nggo Abachi à na ba nggo.
44 A zzu na Azhibarr a Isu anu
Yahuda a uha wa, anishirr ba ni ìgbù
wa a ssuzzu wemi nga ni wo ure ku
Atiko ku.
45 Nggo ani Yahuda ba a hi akpa
anishirr wa nggo na zha di a ka si aba
mu, na re are ndanda ni itu i ure ku
Bulu ku na marr ma.
46 Mre anu Bulu tuku Barrnaba a
si kru undurr hen, na ddu ba di, “A
si gbigbi mu inta bu da ki imba yo
ure ku Abachi ku kuchi bari ni ka ku
bre ku abanu meme. Imba kà ku.
Ima tsarr di imba si so zha iso sese
hen. Ziza inta ko kuma na abangga
ba nggo si si ani Yahuda hen.
47 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo
Abachi à di inta bu na:
“ ‘Ingga na ùwà ki uru ku la ku
abangga ba nggo si si anu
Yahuda hen,
wre ku ùwà bu gri ikpa ttungo
nga ku anishirr we ni ingbing-
bru yi.’* ”
48 Nggo abangga ba nggo a si si
anu Yahuda hen a wo ure ukuma, na
nyarr na gbyarr ku Abachi asa nu ure
kuma. Abangga ba nggo Abachi à ka
hla ba di a taka so sese nggo, a yo
isisurr na Abachi ku.
49 Ure ku Abachi ku ù bwa kago na
anga akama.
50 Anu Yahuda ba a ddu aniru
abangga ba nggo a kye ba ssu na ango
ni ìgbù wa, na amba abi kru isisu i
Abachi, nggo a di kye ba ssu na ango,
aba gru so ki anu Bulu tuku Barrnaba
iha ni ìgbù wa, na han ba share na
anga ka igbu ambarr ka.
51 Abi ko na angu ba a ttu ihurr
yi na aza† ambarr ka surr ku igbu
uwama na kuma nu Ikoniya.
52 Abiga ba nu Antakiya a nyarr
kakami, Izhi i Iwre yi ì tsarr ssu ba ni
isisurr kakami.

14

Anu Bulu tuku Barrnaba ni Ikoniya

1 Ni Ikoniya anu Bulu tuku Barrn-
aba a na meme yo nâ ta si nggo a na
nu Antakiya nu Pisidiya nggo. A rri
kuma nu uki ku issubi ku anu Yahuda
ku. Na ku re kakami, ani Yahuda ba
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen shishemi a kaki abiga.
2 Ani Yahuda ba nggo a si kpa ure
ku hen, a gru tto abangga ba nggo a si
si anu Yahuda hen, na du ba a ki unfu
na amuya abiga ba ba.
3 Anu Bulu tuku Barrnaba a sha so
ta anko nabo, na re ure ku Abachi
ku sama ni isisu. Abachi a nu ba
ukyekye na du ba na aseki ka ikagri
na ka ki isisu, nggo a tsarr di ure
umbarr ku ni itu ina wre i Abachi yi
ù su ujiji.
4 A kpa anishirr wa nu umi ìgbù
ku a ga ki aha na amarr ambarr ka.
Abanu a kpanye ni inkindirr yi nggo
anu Yahuda ba a so da. Abanu ba a
kpanye nu Bulu tuku Barrnaba, abi
ko na angu ba.

§ **13:41** Kye zizo *Habaku 1:5.* * **13:47** Kye zizo *Ishaya 49:6.* † **13:51** *Aza:* Igbye utu. Ina ima i tsarr di a kà anishirr abama.

5 Mre abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen, na anu Yahuda ba, na
ankpinkpye ba, a zha anko wa nggo
aba ta ki ba ankpa, na ta ba na
angbinta.
6 Abi ko na angu ba a wo nggo na
kru kuma na anga ka Likoniya na
mirri ni ìgbù i Lisitra tuku Debe tuku
ìgbù yi nggo se nabo,
7 na ku bre Ure ku wre ku.

Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku wre ku nu Lisitra tuku Debe.

8 Ugo uni mɨ aza numa à se nu
Lisitra. Zhi nu nggo a ngri ma mu à
si di zirr hen.
9 A so na ko wo ure ku Bulu ku, u
Bulu à kye ma girr na hi du ugo wa à
se ni iyo isisurr yi nggo ta du ma wre,
10 na du hantu di, “Gru kri ki kri.”
Ugo wa à tu ki tsa na gru so zirr kago.
11 Nggo akpa anishirr wa a hi
inkindirr yi nggo Bulu a na, na hantu
na ako ambarr ka ani Likoniya da di,
“Ábáchí ba a kaki anishirr na ji nga ni
inta ba!”
12 A yo Barrnaba di Zeyusi,* na yo
Bulu di Hemisi,† nu nggo uwa yo à su
uni so re wa.
13 Unikye a ábáchí Zeyusi wa nggo
uki ku ibarr umaku u si na abi ka ìgbù
ka, a kuma ku gri ilando iniru tuku
ugbyarr ku unkunkurr gri na nga na
angu ankonki ka ìgbù ka di aba a ta
han ilando yi a to ku anu Bulu tuku
Barrnaba.
14 Nggo anu Barrnaba tuku Bulu,
abi ko na angu ba, a wo inkindirr
yi nggo anishirr angga ba a ta ko na
nggo, mre na nga inkinkru imbarr yi
hre na kru rri na atsutsu ka anishirr
ba na hantu di,
15 “Imba ko na meme da angginggi?
Inta si anishirr nâ ta si imba. Inta
nga nye i da ki imba Ure ku wre
ku Yesu ku ni bu ka imba glo na
aseki andanda angga ka yo, ni ka
imba kakuma na Abachi uni so tsit-
sirr ku nggo na unkplassu tuku im-
imi, amasirr na aseki wemi nggo a se
nu umi umbarr ku.
16 Ni ikuchi yi à du anishirr wemi a
ga anko na nkanka.
17 Ni na ima mi, Abachi a na aseki
azizi nggo a ta du anishirr a hi di uwa
à si Abachi. A du ahru a ji zhi nu ussu.
Na du ikiri wri. A ni imba ila, na ni
imba inyarr ni isisurr.”
18 Nu ure unggo ku mi, anu Bulu
kisa kakami bari anishirr ba a ba
ttungo ni ito yi.
19 Ani Yahuda abanu a zhi nu An-
takiya nu Pisidiya, abanu a zhi nu
Ikoniya, na nga ni na anishirr ba
du ba kpanye na ba, na ta Bulu na
angbinta, na kye di a ttu. Na gba ma
ssuzzu nu umi ìgbù ku.
20 Nggo abiga ba a ni nggurr bi kago
ma, uwa à gru na kakuma nu umi
ìgbù ku. Nggo ambre ka nggarr aba
tuku Barrnaba a kuma nu Debe.

Anu Bulu a ka kuma nu Antakiya nu Sirriya

21 Anu Bulu tuku Barrnaba a bre
Ure ku wre ku nu Dabe. Anishirr
shishemi a kpa Yesu. Aba kakuma nu
Lisitra, na ku kuma nu Ikoniya tuku
Antakiya nu Pisidiya.
22 Aba nggurr abiga ba na ddu ba di
a bu kri karrkarr ni iga yi, na da ba di,
“Inta abiga wemi a ta ki iha kakami
bari na rri ni ittu i Abachi yi.”
23 A ti rri na abiga ba ba na aki
ka nggurr bi ka Abachi we, aba a di
ddu abanu ki ankpinkpye, na barr
Abachi, na vu angu bari na ka ba
sa na ango ka Abachi wa, nggo a yo
isisurr imbarr yi na ku nggo.
24 Nggo a zirr anga ka Pisidiya ka
kre na rri nu Pamfiliya.
25 A ku bre Ure ku wre ku nu Pega
na ji kuma nu Ataliya.
26 A gru zhi nu Ataliya na darr
nu uddu ka kakuma nu Antakiya na
anga ka Sirriya. A si nabo yo nggo
abiga ba a ka anu Bulu tuku Barrn-
aba sa na ango ka Abachi ni itu i undu
ku nggo a na kre nggo.
27 Ni nggurr surr imbarr nabo, aba
yo abiga ba nggurr bi, na da ku

* **14:12** *Zeyusi:* Ani Girrki ba a kpanye na anazhi shishemi na na aseki tankpami ki azhi ambarr, u Zeyusi yo à mri ba wemi. † **14:12** *Hemisi:* Ani Girrki ba a kpanye di anazhi abanu ba a di tu uwa yo.

anishirr ba aseki ka nggo aba na,
nggo Abachi à zi ba tuku nggo à du
abangga ba nggo si si anu Yahuda hen
a yo isisurr ni Yesu ku.
28 A so ta anko na abiga ba ba nabo.

15

Inggurr bi i Urushalima yi

1 Anishirr abanu a zhi nu Yahudiya
na nga nu Antakiya ni so tsarr amuya
abiga ba da di, “A ta si yo ku Unushirr
iji nâ ta su ure ku Musa ku u da di a
bu na hen, Abachi à si ta kpa undurr
uwama ttungo hen.”
2 Anu Bulu tuku Barrnaba a ri anta
na vi na ba ku ida ima yi. Ima yo
i du abiga ba a da di anu Bulu tuku
Barrnaba, na abanu nu Antakiya a bu
kuma ku hi abi ko na angu ba tuku
ankpinkpye ba nu Urushalima ni itu
i ure kuma.
3 Abiga ba a gri ba ku yo na anko,
aba a ba nu Fonisiya tuku Samarriya
na di bre ba di abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen, a kpa Abachi. Ure
kuma u du abiga ba a nyarr kakami.
4 Nggo anu Bulu à rri nu Urushal-
ima nggo, abiga ba na abi ko na angu
ba na ankpinkpye ba a kpa ba na
ango aha. Anu Bulu a bre ba aseki ka
nggo Abachi a na nggo.
5 Abiga abanu ba nggo a se ni ng-
gurr bi i anu Farrisi yi a gru na da
di, “A bu yo ku abangga ba nggo si si
anu Yahuda hen iji na du ba a di na
inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da
nggo.”
6 Abi ko na angu ba na ankpinkpye
ba a nga ni nggurr bi na bɨ ure ukuma
kye.
7 Nggo a ri anta ta anko, i Biturr
à gru kri na ddu ba di, “Amuya
amungga, imba i hi di Abachi à yo
ingga zhi ni imba ba di ingga bu bre
Ure ku wre ku, ku abangga ba nggo a
si si anu Yahuda hen. Meme nggo a ti
wo aba a ta kpanye.
8 Abachi nggo à hi amarr ka an-
ishirr, a kpanye na abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen, na nu ba Izhi
Iwre meme yo nâ ta si nggo a ni inta.
9 Abachi a si kye inta nanka na ba
hen. A kpanye na ku nggo, uwa à ngla
isisurr imbarr yi.
10 Angginggi du imba zha itsarr
Abachi kye, ni vu angbungbru iki
angga ka i de abiga ba nggo a si si anu
Yahuda hen, nu ugo nggo inta mi na
ábáchí amburr ba ka si ba ka kpa hen.
11 Iya, ka si si meme yo hen. Inta
kpanye di Abachi à kpa inta ttungo
nu uzizi ku nggo Yesu a na ki inta
nggo. Abachi a kpa aba mi ttungo
meme yo.”
12 Anishirr ba wemi a ba ki ywi
nggo a wo anu Bulu tuku Barrnaba so
bre aseki ka iku ayisurr na ka ikagri
ka nggo Abachi à du ba na ku anishirr
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen.
13 Nggo a re kre, u Yakubu a gru ddu
ba di, “Wo ingga yi amuya!
14 Sima à bre ki inta inkindirr yi
nggo Abachi à na zhi ni imɛmɛ yi,
nggo à ttu abanu nu umi ku abangga
ba nggo a si si anu Yahuda hen ki
anishirr ama.
15 Abi kpa are ba mi a da meme
yo ni itu i ure unggo ku, nu nggo
angbamvu ka Abachi ka da di,
16 “ ‘Ni ichi ingga ta kanga,
ni vu àko ka Doda ka me.
Ime yi nggo a na yi ki ndanda ingga ta
vu yi me,
ni ta na yi ki kyekye,
17 wre ku inkpu anishirr yi nggo a ni
so tsitsirr ni ingbingbru yi,
abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a bu ga anko a
Atiko wa.
Ingga, Abachi yo nggo i da meme.
18 Atiko wa yo à du anishirr ba hi
meme ngbangbamu.’ ”*
19 Yakubu à ddu ba di, “Ni ikye
mungga, abiga abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen, nggo so kanga na
Abachi ku, inta bu si ki ba iha gigyemi
hen.
20 Ni ina ima, i wre inta bu charr
ungbamvu bre ba, di a bu si ri ila
inggi yi nggo a di zzu ku anazhi ngga
na yi hen, na bu si di yo atu ambarr

* **15:18** Kye zizo *Emo 9:11-12.*

na are ka zha amba ka aniru hen, na bu shi inina yi nggo a si han ayiyi wa kahre ku ininazzu wa hen, na bu si ta ayiyi hen.
21 Inta bu hi di a di bre Are ka Musa ka ni igbu yi we zhi ngbangbamu, na di bre ka ttuttumi ni Ivi i Isu i anu Yahuda yi nggo anu Yahuda ba ti nggurr bi.”

A charr ungbamvu ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen

22 A kye meme nggo, abi ko na angu ba, na ankpinkpye ba, na abiga ba wemi, a ddu anishirr abanu a kye ku anu Bulu tuku Barrnaba, na tu ba kuma na Antakiya. Na ttu Judasi (nggo ri Basaba) tuku Sila, abiga ba a di kye anishirr aha aba ma ssu na ashishi.
23 Na tu ba nu angbamvu angga ka di:
Inta abi ko na angu na ankpinkpye ba, nggo si amuya amba we,
Inta so chi imba we,
Amuya abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, zhi nu Antakiya, tuku Sirriya, tuku Silisiya.
24 Inta wo di abanu munta ba a nga ni imba ba, ni ko bre ki imba are ka nggo gri ki imba uvi tuku iso ndanda. Inta ngga si tu ba meme hen.
25 Ima yo di inta nggurr bi ni tu abanu ni imba ba. A ta ga akpamburr munta ba anu Bulu tuku Barrnaba nggo inta kpanye na ba kakami.
26 A so na undu ku Atiko Yesu Kristi ni ittu na ashishi.
27 Inta so tu Judasi tuku Sila. Ni ima yo aba mi ta bre ki imba na akpambarr aseki ka nggo inta charr nggo.
28 Izhi Iwre i kye i si ta wre aba bu di imba ki iha numa zizo hen. Inta mi kpanye meme yo. Imba bu na aseki angga ka yo mre.
29 Imba bu si ri ila inggi yi nggo a di zzu ku anazhi ngga na yi hen, ni si ta ayiyi hen, imba bu shi inina yi nggo a si han ayiyi wa kahre ku ininazzu wa hen, ni si zha ayamba ka unuru wa nggo si si amuwa hen. Imba ti na meme i ta wre ki imba.
Abachi bu di imba so zizi.
30 Abitu ba a gru nu Urushalima, aba gri ba ku yo na anko. Aba kuma na Antakiya na ku yo abiga ba ni inkla iyirr na nu ba ungbamvu ku.
31 Anishirr ba a bre ungbamvu ku na nyarr na kaki kyekye.
32 Anu Judasi tuku Sila nggo a si abi kpa are ka Abachi, a bre ku abiga are ka ta anko. Are kama a du abiga ba vu isisurr na kaki ukyekye.
33 Nggo a sha so nabo abiga ba a gru yo ba na anko ni isisurr iyirr. Aba kakuma na abangga ba nggo a tu ba nggo. [
34 Sila nanko à so nabo na si ga ba hen.]
35 Anu Bulu tuku Barrnaba a ku sha so ma ivi nu Antakiya, na bi na abiga abanu ba na bre ure ku Atiko ku.

Bulu a ri anta tuku Barrnaba na ga ki na nkanka

36 Nggo a sha so ki ivi nabo u Bulu à gru ddu Barrnaba di, “Di inta ka ga igbu yi nggo inta i bre ba ure ku Atiko ku ni kye abiga ba nu uzirr umbarr ku.”
37 Barrnaba a zha di aba bu gri Yohana, nggo a yo ma du Marrku kye,
38 u Bulu à kisa di Yohana à si ta ga ba hen, na da di à ku ka aba du nu Pamfiliya nu uzirr ku imẹmẹ ku na si ga ba kuma ni ikikre yi hen.
39 A ri anta kakami nu ure ukuma na ga ki na nkanka. Barrnaba a ba Marrku na ga uddu ku amasirr kuma nu Sayiprosi.
40 U Bulu na anko, à ttu si Sila nggo di à bu ga ma. Abiga ba a barr Abachi bu hru ba zizi.
41 Aba ba nu Sirriya tuku Silisiya na so nggurr abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka di aka bu kri ngbangba.

16

Timoti à ga anu Bulu tuku Sila

1 Bulu à kuma nu Debe na ku gru nabo kuma nu Lisitra. Uniga numa a ri Timoti à se nabo. Ayirr ama wa a si ani Yahuda na si uniga meme. Aki wa yo à si anu Girrki.

2 Amuya abiga ba nu Lisitra tuku
Ikoniya a re are zizi ni itu Timoti.
3 Bulu à zha du uwa ka gri Timoti
kye, ni ima yo uwa à du ba a yo ku
Timoti iji. Ani Yahuda ba wemi nggo
a si ni igbu ima a hi di aki a Timoti wa
à si anu Girrki, ima yo du Bulu à du
ba yo ku iji yi.
4 A di ga ìgbù yi nggo na di da ba
aseki ka nggo abi ko na angu ba na
ankpinkpye ba nu Urushalima a da a
bu na nggo. Na ddu ba di a bu ga are
kama.
5 Meme nggo abiga ba na aki ka ng-
gurr bi ka Abachi a ka kri ngbangba
nu ure ku Abachi ku, na gru so ngri
mwe ni ivivi yi.

Ula ki Bulu nu Torrowa

6 Anu Bulu a zirr ba na a nga ka
Frigiya tuku Galatiya. Izhi Iwre yi i si
du ba a da itu yi na anga ka Asiya hen.
7 Nggo a nga nu udirr ku Misiya na
zha di aba ka rri nu Bitiniya, Izhi i
Yesu yi i han ba ni rri yi.
8 Aba kye na tsi ba nu Misiya na ji
kuma nu Torrowa.
9 I ni ibittu ula u ki Bulu di Un-
ushirr nu Makidoniya a nga ni kri so
barr ma di, “Nga nu Makidoniya ni zi
inta.”
10 Nggo ula ku ki Bulu meme nggo
inta i hi di Abachi a ko da di inta bu
bre ku anishirr bu Makidoniya ure
umaku mre inta ttu kpa ku kuma ni
Makidoniya wa.

Lidiya à rri ni iga yi nu Filipiya

11 Inta gru nu Torrowa nu uddu
ku amasirr ni darr ba nu Samo-
trakiya. Ambre ka nggarr inta nga nu
Niyapoli.
12 Ni gru nabo i rri ga umi kuma nu
ìgbù unkpi nu Roma numa na anga ka
Makidoniya ka. A yo ma di Filipiya.
Inta i sha so mwe ivi nabo.
13 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa
inta ssuzzu ni ìgbù wa ni kuma nu
unddu ku inyi ku ni kye di inta ta hi
abubo wa nggo ani Yahuda ba a ku
di barr Abachi nggo. Inta ku so ni re
na amba ba nggo a ni nggurr bi nabo
nggo.
14 Ayamba numa nggo a wo inta ni
so re yi a ri Lidiya na zhi nu Tiyatirra.
À gri iki isurr ì kri inklo nggi di re.
Ayamba ama wa à di ga Abachi. Atiko
wa à bwu ku isisurr na du ma shirr ku
Bulu atu.
15 A zzu ba na abi iko ma ba na
amasirr wa nggo, uwa ga inta na di
tsi ki inta ango di, “Imba ti kye ingga
ki uniga a Atiko ujiji, imba bu nga ni
so ni iko imungga.” Na na inta di inta
gru ga ma.

A vu anu Bulu tuku Sila a harr

16 Azhibarr anuma nggo inta i so
kuma na abubo a ibarr Abachi, ni zzu
ma nu uva ugarr numa ku na anko. A
si ni izhi indanda. Izhi yi i di du ma a
da aseki ka nggo a taka là ni ichi nggo.
Na di kpa ku akikye ama ba azo ni ina
ima.
17 Uva wanggo à ga inta na anu
Bulu na di hantu di, “Anishirr angga
ba a si amirr iko ba Abachi Unkpi
Kakami wa. Aba yo di tsarr anko a
ikpa ttungo a Abachi wa.”
18 Uva wa à ga ba na di na meme ni
ivivi yi. Unfu gru ki Bulu, uwa kasarr
na ddu izhi yi di, “Nu ukyekye ku
nggo u se ni isa i Yesu Kristi, ingga du
ùwà bu ssuzzu nu uva wa ku!” Mre,
izhi yi i ssuzzu glo nu uva wa ku na
attuttu ama wa.
19 Nggo akikye ama ba à hi di anko
a azo ambarr wa nu uva wa ku a tarr
han ba, mre na du ba vɨ anu Bulu
tuku Sila gri na kuma na abubo a ibre
amu wa nggo à se ni inkla i ri udu yi.
20 Na gri ba kuma na abi bre amu
ba ba na ku ddu ba di, “Anishirr
angga ba a si ani Yahuda, na nga ni ko
tto itsi ni ìgbù amunta wa.
21 A nga ni ko tsarr itsarr ihẹhẹ di
inta bu na aseki anuma ngga nggo
inta si di na na ako munta hen. Inta
sa anu Roma ni si di na aseki akama
hen.”
22 Anishirr ba a gru zi ba kuttu anu
Bulu tuku Sila. Ankpinkpye abi bre
amu ba a du ba nga inkinkru i anu
Bulu yi tuku Sila nga hre, na da ku
anishirr ba di a bu hlo ba na amfarr.
23 A hlo ba kakami na gri ba ku harr
na da ku uni harr abubo wa di a bu
harr ba gbangba.

24 Uni harr abubo wa à na inkindirr
yi nggo a da ku nggo. A gri ba ku harr
na abubo wa nggo a harr wa nu umi
kakami, na lo ba ache na aza gri ku lo
na ankpunkpu inkinkurr ankpinkpi.
25 Na atsutsu ibittu nggo anu Bulu
tuku Sila a so barr Abachi na so ru
asarr. Abi kri ni iharr abanu ba a so
shirr atu.
26 Mre aba gru wo abubo wa a battu
kakami. Anko ka abubo a harr ka a
bwu. Ache ka a ddu hre ku anishirr
ba we na ango.
27 Uni kye abi kri harr ba à kasi na
hi anko ka a kru ibwu yi na kye di abi
kri ni harr ba a ssuzzu kuma nado ba.
Na ttu anjingba ama ka du uwa ta ngu
itu ima.
28 Nggo Bulu à nggarr ito na ku da
di, “si han ukpa muwa hen, inta ngga
so wemi!”
29 Uni kye abi kri iharr ba a du ba
gri ku uru. Na kru ku jaku so wri
kpakpa ku anu Bulu tuku Sila na aza.
30 Na ddu ba ssuzzu na zhi ba di,
“Ingga ta na ki ngginggi ni du ba kpa
ingga ttungo?”
31 Anu Bulu a ddu ma di, “Ùwà bu
kpanye na Atiko Yesu ku, uwa ta kpa
ùwà ttungo na abi iko amuwa ba.”
32 Mre aba bre ku na abi iko ima ba
we ure ku Atiko ku.
33 Ni ibittu ima, uni harr abubo wa
à gri anu Bulu a ssuzzu ku ngla ba
ankpa ka. Aba a zzu ma na abi iko
ima ba we na amasirr keke.
34 Uni kye abi kri ni iharr wa a gri
anu Bulu na kuma ni iko ima, na ku
nu ba ila ri. Uwa na abi iko ma ba
a nyarr kakami nggo a kpanye na
Abachi ku nggo.
35 A zzu na ambre ka, abi bre amu
ba a tu abi ta iku ba di a bu da ku
abikye abi kri ni iharr ba di a bu ttu
anu Bulu ttungo du ba kuma.
36 Uni kye abi kri iharr ba a ddu
Bulu di, “Abi bre amu ba a tu ba di
ingga bu ddu ùwà tuku Sila ttungo di
imba kuma. Imba bu ssuzzu kuma
ywiywimi.”
37 U Bulu a ddu abi lo ukpa ba nggo
a tu ba nggo di, “Inta i si na inkindirr
numa indanda hen, aba a gri inta ku
hlo na ashishi ka anishirr na ábì. Nu
nggo inta i si anishirr abu Roma mi,
aba ka na gri inta ku hlo na ashishi ka
anishirr na si wo ure umunta ku bari
hen. Na turr inta surr nu uki ku iharr.
I ziza nggo aba da aba ta ddu inta
ttungo na yi? Inta kà. Du ankpinkpye
bu Roma abangga a ta nga ni ddu inta
ssuzzu na ki imbarr.”
38 Abi lo ukpa ba nggo a tu ba di
a bu ni ddu anu Bulu ttungo nggo a
kakuma ku da ku abi bre amu ba.
Nggo abi bre amu ba a wo di anu Bulu
tuku Sila a si anu Roma, isisu ki ba.
39 Ima yo du ba a nga ni tsi ku anu
Bulu ango, na gri ba ssuzzu nu uki ku
iharr ku na ddu ba di a bu share ni
ìgbù wa.
40 Bulu tuku Sila a ssuzzu nu uki
ku iharr ku na kuma ni iko i Lidiya.
Nggo a ku hi amuya abiga ba nabo na
re ba ure ku nggo ù ta nu ba ukyekye.
A re kre nggo na kuma.

17

A ki Bulu na abu zirr ama ba iha nu Tesalonika

1 Anu Bulu a zirr ba ni igbu yi nggo
a yo yi di Amfipoli tuku Apoloniya na
nga nu Tesalonika, nggo uki ku issubi
ku ani Yahuda ku u se nggo.
2 Bulu a rri ga ba nu uki ku issubi
ku nâ ta à di na ttuttumi. Bulu a ki Ivi
Isu ani Yahuda yi itarr, na ku di re na
anishirr ba ba nu ure ku Abachi ku.
A di bre ba inkindirr yi nggo ure ku u
da nggo,
3 na di bre ure ku Abachi ku a tsarr
anishirr ba di i wre u Kristi wa nggo
Abachi à ttu ma na tu ma a ta ki iha
na tasi ni ibe. Bulu a ddu ba di, “Yesu
uwama yo ingga ko da ki imba ure
umaku, uwa yo à si Kristi wa.”
4 Ani Yahuda abanu ba a kpanye
nu ure ku anu Bulu ku na nggurr bi
na di zirr na anu Bulu ba tuku Sila.
Anu Girrki abanu shishemi nggo a
di kru isisu i Abachi, a bi na amba
ankpinkpi ni igbu wa na nggurr bi na
di zirr na anu Bulu ba tuku Sila.
5 Ani Yahuda ba a ki unfu nggo
anishirr shishemi a kpanye nu ure
ku Bulu ku. Na kuma ku yo anishirr
amimi nggo a so gigyemi a nggurr
bi ki abi tto itsi. A na meme na du

anishirr gru so tto itsi ni ìgbù wa, na narr kuma ku ttu iko i Jaso na so zha anu Bulu tuku Sila wre ba bu gri ba ssuzzu nga ku akpa anishirr wa.
6 Nggo a zha ba chankarr nggo na vɨ anu Jaso na amuya abiga abanu gri na kuma na ankpinkpye abi ìgbù ba ba. Na so hantu da di, “Anu Bulu tuku Sila aba yo a so tto itsi kago, na nga ni ìgbù amunta wa,
7 u Jaso à kpa ba zu ni iko ima. A si so na inkindirr yi nggo Kayisa a da di inta bu na hen. A so da di uttu numa mu a se na ri Yesu.”
8 Anishirr abi ìgbù ba na ankpinkpye ba a wo meme mre na varr abubo.
9 Ankpinkpye ba a du Jaso na anishirr banu ba a ni inklo na ttu ba ttungo na du ba kuma.

Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya

10 Ibittu ki nggo, amuya abiga ba a du Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya. Nggo a ku rri nggo, na kuma nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku.
11 Anishirr ba nu Berriya a kpa ba zizi mri anishirr bu Tesalonika ba. A shirr atu ku ure umbarr ku, na so di bre ure ku Abachi ku ni ivivi yi na ga aba ta kye ka bu inkindirr yi nggo Bulu à di da i si jiji.
12 Ina ima i du anishirr shishemi nabo a kpanye nu ure ku Abachi ku. Amba anu Girrki shishemi, nggo anishirr di kye ba ssu na ashishi nggo, aba mi na aniru anu Girrki shishemi a kpanye nu ure ku Abachi ku meme.
13 Nggo ani Yahuda abu Tesalonika ba a wo di Bulu à so bre ure ku Abachi ku nu Berriya meme, na gru nga nabo ni du anishirr ba nggurr bi na varr abubo.
14 Mre amuya abiga ba a gru turr Bulu kuma nu unddu inyi ku na du anu Sila tuku Timoti a so nu Berriya.
15 Anishirr ba nggo a so gri Bulu na kuma nggo a ga ma ku rri na Atina. A ka ta kuma u Bulu tu ba da ku anu Sila tuku Timoti di a bu nga nu uwa ku korr.

Bulu à re na anishirr bu Atina ba

16 Nggo Bulu a so kye anko anu Sila tuku Timoti nu Atina, na vri isisurr nu nggo ìgbù wa a tsarr ssu na ana ábáchí.
17 Bulu à di rri ga ba na aki ka issubi ka, ku di re na ani Yahuda ba ba tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na di barr Abachi. Na di kri na ri anta na anishirr bangga nggo a nga nye wo ku nggo.
18 Anishirr abanu nggo a yo inggurr bi imbarr yi di Ipikurriya tuku abanu nggo a yo ba di Sitoyi, aba mi a di nga ni ri anta na ku. Abanu ba a da di, “Uwama à bre angginggi?” Abanu zizo a da di, “A zzu nâ ta à so re ni itu i ábáchí ba anishirr bi igbu numa.” A si nggo a wo Bulu à di re ba ni itu i Yesu ni itasi ima yi ni ibe yi, ima yo du ba a da meme.
19 A si ima yo aba a yo Bulu di a bu ga ba kuma ni issubi yi nggo di na yi na abubo nggo a ri Ariyopagu.* Na ddu ma di, “Da ki inta itsarr ihẹ̄hẹ̄ yi nggo ùwà so re ni itu yi nggo.
20 Aseki numa ka nggo inta i wo ùwà so bre nggo inta nise wo ka kye. Inta zha di inta ka hi achi ka a are akama.”
21 (Anishirr bi igbu nu Atina ba, na abanu nggo a gru isorr nga ni di so ngu azhi wa yo gigyemi nabo, nggo a di zha di aba ka so di bre na wo aseki ahẹ̄hẹ̄).
22 Mre u Bulu à gru kri ni ichi i anishirr ba nggo a so ni issubi yi na ddu ba di, “Anishirr ba Atina, ingga i hi di imba di ta ukpa kakami ku are ka iga.
23 Nggo ingga so zirr ga umi igbu umba ku ni hi ankla na aseki ka nggo imba ku di barr ábáchí amba ba nggo, ni ku hi ba a charr ni inkla i akikre numa di: WANGGO À SI KU ABACHI WANGGO NGGO INTA SI HI MA HEN. Uwanggo nggo imba di kuchu ni barr ma nggo ni si hi ma hen, ingga so re ki imba ni itu ima yo.
24 “Abachi nggo à na ingbingbru yi na aseki ka nggo a se ni ingbingbru yi we, uwa yo si Atiko wa nggo a hru

* **17:19** *Ariyopagu:* Akaba a ankpinkpye bi hru ìgbù nu Atina. A si nâ ta si abi bre amu ngga.

unkplassu ku tuku imimi yi, na a si di rri so nu uki izhi nggo Unushirr a me hen.
25 Na si di zha inkindirr yi nggo Unushirr a ta na ku hen. Uwa yo a nu anishirr ba wemi iso tuku ususi, na aseki ka wemi.
26 Abachi à na anishirr ba wemi ni ingbingbru yi zhi nu unushirr uyirr ku, na du ba a ga so kago ni ingbingbru yi we. Uwa na nkpama à zu ba ivi imbarr yi ni inkla iso imbarr yi bari na na ba.
27 Abachi à na meme wre ku anishirr a bu zha ma na zha kago hi di a ka zha ma hi. Ni ima mi, Abachi à si ta anko nu uyirr amunta ku hen.
28 'Inta i rri so na ku. Ni zirr na ku ni i se na ku.' Abanu abi ru asarr amba ba a da di, 'Inta si amumarr ama.'
29 "Nu nggo inta i si amumarr ba Abachi, inta bu si kye ma ki ankpunkpru azhi wa nggo a na wa ni izinarriya ka azurrfa ka ingbinta hen. À si si nâ ta si inkindirr inuma nggo unushirr mu han kye na na yi ku itu ima hen.
30 Ni ikuchi yi, Abachi à nggurr ima a zhi we, nu nggo anishirr a si hi mu na na ka hen. Uwa a ta si ziza nggo nanko, Abachi à da di anishirr kago we a bu kasarr nu umimi umbarr ku na kanga nu uwa ku.
31 Abachi à ka zu azhibarr ba nggo uwa a taka ni bre amu ku anishirr we na si taka ka unuma mri hen, na à ka ttu undurr ni bre amu ama wa ba. À tsarr inta kakami du uwa a ta na meme. Ima yo i du ma à du Unushirr uwama à tasi."
32 Nggo anishirr ba a wo Bulu ni da di ugo numa à ttu na à tasi ni ibe, ambarr abanu ba a gru so mẹ. Abanu ba a da di, "Inta taka wo ku ùwà ure ukuma bwe mu."
33 Meme mre u Bulu à gru share na du ba.
34 Aniru abanu a kpanye nu ure umaku na kpa Abachi. Dayonisu nggo a si aba yo a di na issubi i Ariyopagu yi a kpanye nu ure ku Bulu ku. Ayamba numa a ri Damarri, uwa mi na abanu a kpanye nu ure ku Bulu ku na kpa Abachi.

18

Bulu bre ba Ure ku wre ku nu Korrintiya

1 Bulu à re kre na abubo a issubi a Ariyopagu wa nggo na gru nu Atina kuma nu Korrintiya.
2 A ku hi anu Yahuda numa nabo a ri Akila, nggo a ngri ma nu Ponto. Aba mi a nga ni ivivi ima yo zhi ni Italiya tuku uwama Priskila, nu nggo Kayisa Kladiyu a han anu Yahuda ba share nu Roma nggo. Bulu a kuma na ba,
3 na ku so nabo na di na undu na ba. Undu umaku u si ku di na inggakpa i ttu ahru. Akila mi a di na undu kuma yo.
4 Ni Ivi i Isu i anu Yahuda yi Bulu à di ga ba ku di ri anta na anu Yahuda, na anu Girrki ba ba nu uki ku issubi ku di a bu kpanye na are ama ka.
5 Nggo ani Sila tuku Timoti a nga zhi nu Makidoniya, Bulu a ba ivi na di bre ba ure ku Yesu ku na di tsarr ani Yahuda ba kakami di Yesu yo si Kristi wa.
6 Aba a gru kisa ku Bulu na bre aseki amimi ni itu ima yi, uwa à tsɨ kisa na hɨ ihurr* glo ni iki isurr ima yi na ddu ba di, "Imba ti du Abachi à kà imba, imba taka yì ku atu amba. Ungo umungga ù sama nu umi. Ziza nggo ingga ta di kuma na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen."
7 A da meme mre na ka ku di so ni iko i Titiyu Yustu. Uwama à si si ani Yahuda hen na di barr Abachi. Iko ima yi i si hinga nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku.
8 Krispu, ankpye nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku, uwa mi na abi iko ma ba we a yo isisurr na Atiko wa ku. Abanu shishemi nu Korrintiya a wo Bulu. A zzu anishirr ba wemi nggo a yo isisurr na Atiko wa ku nggo na amasirr.
9 Azhibarr anuma ni ibittu Atiko wa a nye ku Bulu nu ula na ni ddu ma di, "Si du isisu ki uwa hen. So

* **18:6** *Hɨ ihurr glo:* Uwanggo a si igbye utu di Bulu à re kre na anu Yahuda ba nu umi igbu ku.

bre ure umungga ku meme yo ni si so ywiywimi hen.
10 Ingga i si ta kà ùwà du hen. Undurr a si ta na ku uwa inkindirr indanda hen. Anishirr shishemi ni ìgbù nggo a si amungga."
11 Mre u Bulu a so ki ise ni inkpu nabo na di tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku.
12 Nggo a na Galiyo ki ugona nu Roma na anga ka Akaya, anu Yahuda ba a nggurr bi na vu Bulu na kuma na abubo a bre amu.
13 Na ku da di, "Unushirr wa nggo à ko re anishirr di a bu di barr Abachi na anko anuma nggo are amunta ka a si di inta bu na hen."
14 Bulu a ta so re nggo u Galiyo a ddu anu Yahuda ba di, "Imba anu Yahuda, ka di Bulu a na inkindirr indanda ingga ka shirr ki imba atu ni wo.
15 Uwa a si iri anta mu ni itu i ankpi are, tuku asa, na are amba ka. Imba ku ssubi na ki imbirr yi. Ingga nggo si ta si uni bre amu ku are a kama hen."
16 Na han ba ssuzzu na akaba a bre are wa.
17 Aba we a vu Sositene, ankpye nu uki ku issubi ku ani Yahuda wa, na hlo ma na ashishi ka abi bre amu ba, u Galiyo a si kakye ba mi hen.

Bulu ka kuma na Antakiya wa nggo a si nu anga ka Sirriya

18 Bulu a sha so mwe ivi na amuya abiga ba ba nu Korrintiya, mre na gru ga ijirrigi i amasirr na anu Priskila tuku Akila na kuma nu Sirriya. A nise gru, u Bulu à shi ku Abachi azhi, ima yo i du ma à kurr itu† ima yi bari na gru ni ìgbù nu Kenkriya wa.
19 Nggo a rri nu Afisa nggo u Bulu à kà anu Priskila tuku Akila du. Na rri nu uki ku issubi ku na ku so ri anta na ani Yahuda ba ba.
20 Aba ddu ma di a bu sha so ta anko na ba, uwa kà.
21 Na ta so kuma na ddu ba di, "Abachi ti kpanye ingga i taka kanga ni imba ba." Mre na ga ijirrigi yi kuma na Afisa.
22 Bulu à rri nu Kayisarriya nggo na ku kuma nu Urushalima ku chi abiga ba nabo bari na kuma nu Antakiya.
23 A so ki ivi ntsɨ na gru nabo, na kuma na anga ka Galatiya tuku Frigiya, na di da ku abiga ba di a bu kri karrkarr.

Apolo a bre ba ure ku nu Afisa tuku Korrintiya

24 Ani Yahuda numa a yo ma di Apolo, a ngri ma nu Alezandra. A nga nu Afisa. A hi ure kakami na hi angbamvu ka Abachi ka kakami meme.
25 A kpa ibre ima yi na anko a Atiko wa na di re na tsarr ba ni isisurr iyirr ni itu i Yesu ni isisurr nu ukyekye umaku we. Ni ina ima mi uwa hi ure ku izzu na amasirr uku yo mre nggo Yohana à bre nggo.
26 A gru so re sama ni kru isisu nu uki ku issubi ku. Nggo Priskila tuku Akila a wo ma ni ire yi, na gri ma na kuma ni iko imbarr yi a ku bwu ku ashishi zizi na anko a Abachi wa.
27 Nggo Apolo à gru du uwa à ta kuma nu Akaya, abiga ba nu Afisa a zi ma na charr ku amuya ba nu Akaya di a bu kpa Apolo na ango ahaha. Inga ni sha so ima yi i zi abangga ba nggo uzizi ku Abachi ku u du ba kaki abiga nggo.
28 Apolo a kri karrkarr na re mri ani Yahuda ba. Nggo a tsarr ba na Angbamvu ka Abachi ka di Yesu yo a su Kristi wa.

19

Bulu à re nu Afisa ni itu i Yesu

1 Nggo Apolo à se nu Korrintiya, u Bulu à di zirr ga igbu yi na nga nu Afisa. Na nga ni hi abiga abanu nabo.
2 Na zhi ba di, "Imba i kpanye ni Yesu ku nggo, i imba i kpa Izhi Iwre yi?"

Aba a ddu ma da di, "Iya, inta nise wo mi di Izhi Iwre i se."
3 Bulu à zhi ba di, "Izzu na amasirr imba yi i si ita nggi?"

Aba ddu ma di, "I si izzu na amasirr i Yohana iyo."

† **18:18** *Kurr itu:* Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

4 Bulu à ka sa ba di, “Yohana à zzu
anishirr na amasirr wa wre ba bu
kasarr kanga na Abachi ku. Na da ba
kye ma di undurr unuma à so nga. Na
ddu ba di a bu yo isisurr imbarr yi na
ku. Yesu yo à si undurr uwama nggo
Yohana à so re ni itu ima yi nggo.”
5 Nggo a wo meme mre na du ba a
zzu na amasirr ni isa i Atiko Yesu yi.
6 Mre u Bulu a sa ungo na ba Izhi
Iwre yi inga ba, aba a re ni irrirri na
nkanka. Na bre ku anishirr ure ku
nggo zhi na Abachi ku nggo.
7 Aba wemi a se aniru awurr na
aha.
8 Bulu à rri kuma nu uki ku issubi
ku, na ki ihwa tarr na di bre ba ure ku
Abachi ku kyekye mi na tsi ba ango,
di a bu kpanye di inkindirr yi nggo
uwa à so bre ba nggo i si ijiji.
9 Abanu ba a kà iwo na si kpanye
hen. Na bre ku anishirr ba aseki
amimi ni itu i Anko a Atiko wa. Ni
ima yo, Bulu à ka ssuzzu share na ba,
na gri abiga ba kye. Ni ivivi yi à so
di tsarr na abubo nggo Tirranu à di
tsarr nggo.
10 Bulu di na meme ki ase aha, mre
anishirr ba na anga ka Asiya ka, ani
Yahuda na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a wo ure ku Atiko ku.

Amumarr bu Sikeva a na da aba ta han anazhi ndanda ssuzzu

11 Abachi a du Bulu a ko na aseki ka
ikagri.
12 À vu aprinkru ka ihɨ ajiji tuku ka
ilo na anklampi nggo Bulu a di lo na
na undu mi, a gri ku abi vri ba, aba
wre, anazhi ndanda ba a ssuzzu ku
anishirr nu ukpa.
13 Ani Yahuda abanu a di zirr kago
na di han anazhi ndanda ssuzzu ku
anishirr. Aba mi a na da aba ta han
anazhi ba ni isa i Atiko Yesu. A ddu
anazhi ndanda ba di, “Inta ko nggarr
ito ni imba ba di, ni isa i Yesu wanggo
nggo Bulu à di re ku anishirr ure
umaku nggo, ssuzzu yi nu unushirr
wa nggo ku.”
14 Ankpye abikye ani Yahuda numa
a ri Sikeva, à se na amumarr aniru
atangba aba a so di na meme yo.
15 Izhi ndanda yi i ddu ba di, “Ingga
i hi Yesu ni hi Bulu, uwa a ta si imba,
imba sa abata ngga?”
16 Mre ugo uni ku izhi ndanda wa à
gru kuttu amumarr bu Sikeva ba na
hlo ba. Ihlo yi i si kakami, aba a kru
ssuzzu ni iko yi na angbanja iki na so
ja ayiyi nu ukpa.
17 Ani Yahuda ba na abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen, a wo ure
kuma kago Afisa, isisu i ki ba, aba
a gbyarr asa ni isa i Atiko Yesu yi
kakami.
18 Abiga ba shishemi a ssuzzu na
abi na so bre aseki andanda ka nggo
aba na ka nggo.
19 Abi di ki utirr shishemi a vu
angbamvu ka ibre utirr ambarr ka
a ssuzzu ni tu na ashishi ka anishirr
we. Inklo yi nggo a ka vu angbamvu
ka re na kpa yi nggo ka ma azurrfa
ukrɨ so kywi.
20 Ina ima i du ure ku Abachi ku u
kaki kyekye anishirr a wo ku kago.

Anishirr a tsi kputtu nu Afisa

21 Aseki angga ka a vu sarr nggo
Bulu a gru du uwa ta ba nu Maki-
doniya tuku Akaya na kuma nu
Urushalima. Bulu a da di, “Ingga
ti kuma nabo, ingga ta ku kuma nu
Roma meme.”
22 Bulu à tu abi zi ma aha, Timoti
tuku Irrasitu kuma nu Makidoniya,
na à sha so na anga ka Asiya ka bari.
23 A si ni ivi ima yo ivri i rri nu Afisa
ni itu i Anko a Atiko wa.
24 Uni di la aseki na azurrfa numa a
ri Demetru a la uvu uki izhi nggo u si
nâ ta si uki ku barr ábáchí animba wa
nggo yo wa di Atemi. Undu ukuma
u di gri ku abu undu abama inklo
shishemi.
25 U Demetru a yo ba bi na abanu
nggo undu umbarr ku mi si meme na
ddu ba di, “Amuya, imba i hi di inta
di kpa inklo shishemi nu undu unggo
ku.
26 Imba mi i wo ni hi inkindirr yi
nggo u Bulu undurr nggo a so na. À
da di ábáchí abangga ba nggo anishirr
a me na akpambarr a si si ábáchí hen.
Anishirr shishemi a wo na kpanye ku

ni igbu nu Afisa tuku anga ka Asiya ka we.
27 Isisu inggi i si nggo anishirr a ta
kye undu umunta unggo ku ndanda
mi. A si si ima yo mre hen, ivri inkpi
inggi i si nggo anishirr a ta kye uki
ku ibarr ku ábáchí animba wa Atemi
na kpa ku chirr. Isa ima yi ita jaku
na ashishi ka anishirr. Uwa yo a
si ábáchí animba wa nggo anishirr
kago Asiya tuku ingbingbru yi we a di
kuttu na barr uwa yo."
28 Nggo abi la aseki ba a wo are
akama, mre na varr unfunfu na gru
so hantu di, "Atemi nu Afisa a si
kaba!"
29 Anishirr kago ìgbù wa a wo na
gru ko kye nkankarr mi, na vu anu
Gayu tuku Arristaku. Abama a si
anishirr bu Makidoniya nggo a di ga
Bulu. Anishirr ba a gba ba na narrma
kuma na abubo nggo anishirr a bi
igbu ba a di nggurr bi.
30 Bulu à gu gru du uwa ta rri na
akpa anishirr wa ku, abiga ba a han
ma.
31 Ankpinkpye abi igbu abanu ba
nggo a si ku Bulu ikpikpa ima, a tu ba
tsi ku ango di a bu si kuma na abubo
irro wa hen.
32 A so na meme nggo, issubi i ka
kaki varrvarr ba. Abanu a hantu
na da inggi yi, abanu da inuma mu
nanka. Inkindirr yi nggo i du ba a na
meme nggo i si nu nggo igarr imbarr
yi a si hi inkpi iyo ba ni nggurr bi yi
hen.
33 Ankpinkpye anu Yahuda ba
shishemi a turr ugo numa à ri
Alezanda yo ku anishirr ba ni ichi,
na gru so bre ku inkindirr yi nggo a
ta da nggo. Mre uwa ki ba nu ungo
di a bu ba ttungo, wre ku bu bre ba
inkindirr yi nggo i ko la.
34 Nggo anishirr ba a hi di à si ani
Yahuda, mre na gru so hantu ki awa
aha na so da inkindirr iyiyirr ima yo
di, "Atemi nu Afisa a si kaba!"
35 I ni ikikre yi ankpye uni charr
ni ìgbù wa a du anishirr a ba ki ywi.
Na ddu ba di, "Anishirr bu Afisa, an-
ishirr wemi a hi di ìgbù nu Afisa, uwa
yo à di kye uki ku ibarr ku Atemi ku,
na di kye ba ingbinta* yi nggo i jaku
zhi nu unkplassu.
36 Undurr ka si ri anta na aseki
angga ka hen. Ni ima yo, imba bu ki
ywi ni si na inkindirr sama na amarr
hen.
37 Imba gri anishirr angga ba ni nga
ni inggya aba a si ki ayi na aki ka barr
ka hen, na si da inkindirr indanda ni
itu i ábáchí animba amunta wa hen.
38 Ka di Demetru ni inkpu abu
undu ba a se ni ivri nu undurr ku, abi
bre are ba a zu ni ivi yi nggo abi vri a
bu ku bre are ambarr ka nabo.
39 Imba ti si ni inkindirr mri meme
nggo imba zha nggo, aba a ta kaku
issubi ki imba ni issubi i igbu yi nggo
ankpinkpye ba a di yo yi nggo.
40 Anu Roma ba a ta ba di inta ngga
i tto itsi kputtu yi nggo a tsi ari nggo.
Undurr ka si da inkindirr i kpanye
nggo i du ba a tsi ari hen. Inta mi ka si
da inkindirr jiji nggo du anishirr ba a
gru na meme hen."
41 À re meme kre nggo, na du an-
ishirr ba na abubo a issubi, na ga
kuma na ako ambarr.

20

Bulu a ka kuma nu Makidoniya tuku Girrki

1 Nggo itsi kputtu yi i ba ttungo
nggo, u Bulu a yo abiga ba nggurr
bi na bre ba are ka nggo ta nu ba
ukyekye ni iga yi na ddu ba du uwa
a so kuma. Mre na gru kuma nu
Makidoniya.
2 Bulu à ga anga akama na di bre
ba are shishemi nggo a ta du ba kri
kyekye ni iga yi nggo. Na nga nu
Girrki,
3 na ni ki ihwa itarr nabo. A ko ttu
ukpa ku kuma nu Sirriya nggo na gru
wo di ani Yahuda ba a ko ssu anko
nggo a ta ngu ma, a hi meme nggo na
kye na ka ba nu Makidoniya.
4 Sopata, uvuvurr a Pirru, nggo zhi
nu Berriya nggo, à ga ma. U Arristaku
tuku Sekondu a zhi nu Tesalonika,
Gayu à zhi nu Debe, anu Tikiku, u

* **19:35** *Ingbinta:* ka bu uwanggo a si ingbinta yi nggo anishirr ba a kye di i zzu Atemi.

Trofimu a zhi na anga ka Asiya, tuku Timoti abi na ga Bulu.
5 Anishirr angga ba a kuchi ku so bi
inta nu Torrowa.
6 Inta i ri Iga i Unfonfo ni Sama ni
Iyisti wa nggo ni ga amasirr ankpi
wa zhi nu Filipiya, ni ki ivi kywi bari
ni nga na ba nu Torrowa ni so ki ivi
itangba nabo.

Bulu kuma nu Torrowa ankpu akikre

7 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda
wa, ni ingbahru, inta ku nggurr bi na
Agbugba a Atiko ni ri ila bi. Bulu à re
na anishirr ba ba, na re ma na atsutsu
ibittu, nu nggo à hi du uwa à ta share
na ambre ka nggo.
8 Ingba iru shishemi i so la nu uki
ku ussu ku nggo inta i so na issubi yi
nggo.
9 Uvuvurr nze numa à ri Yutiku à
so ni iywirr i uki na so durr ina, nggo
Bulu à so re na ba tanko mi. Ina yi gru
vu ma kakami, uwa ji zhi nu ussu ku
tarr ku nga ni jaku ni imimi. Aba gɨ
ma nggo uwa si iku mu.
10 Bulu à ji nga na ba ni imimi na ni
kuklo na nyarr iku yi gri na ango. Na
ddu anishirr ba di, “Si vri yi hen, à ni
su utsitsirr.”
11 Mre na ka hun ko nu uki ku ussu
ku mɨ unfonfo wa ta na abiga ba ba.
Nggo Bulu a re na ba tanko ma na
anza ambre, na gru kuma.
12 Anishirr ba a ga uvuvurr wa tsit-
sirr ko ni iko ni isu isisurr kakami.

Bulu zhi nu Torrowa na kuma nu Miletu

13 Inta kuchi kuma ni ijirrigi i
amasirr yi ni ku darr kuma nu Aso,
nu nggo Bulu a ta ku rri ni inta ba ni
ijirrigi yi. Uwa yo a da di inta bu ka
zzu ba uwa nabo, nu nggo uwa a ta
zirr na aza mu kuma nabo.
14 A hi inta nu Aso nggo inta gri ma
kye ni inta ba ni kuma nu Mitilini.
15 Inta gru nu Mitilini ni nga na
inkla numa ni ingbahru nggo à ka kri
nabo na kye Kiyosi i. Inta zzu nu
uha wa ni nga nu Samosi. Ambre ka
nggarr, inta rri nu Miletu.
16 Bulu à ba ni isisurr ima du uwa
a ta sarr ba nu Afisa, wre ku uwa
bu si ku ta anko na anga ka Asiya ka
hen. À so narrma du uwa ka rri nu
Urushalima na azhibarr a nggo a yo
wa di Pentiko nggo.

Bulu a re ku akikre bu Afisa ba du uwa so kuma

17 Nggo inta rri nu Miletu, u Bulu à
tu ba kuma nu Afisa ku da ku akikre
abiga ba nabo di a bu nga ni hi uwa.
18 Aba a nga nggo uwa ddu ba di,
“Imba hi nggo ingga i di si ni imba ba
ttuttumi, bazhi na azhibarr a imɛ̱mɛ̱
wa nggo ingga i rri na anga ka Asiya
ka.
19 Anu Yahuda abanu ba a ssu anko
ka ngu ingga na ki ingga iha na ni
ingga i vri kakami, ni ina ima mi
ingga i ka ni ki itu nggi na ashishi na
ashishi ni so na undu ku Atiko ku.
20 Ni di tsarr itsarr imungga yi na
abi tuku na ako amba wa, ingga i si
sha inkindirr izizi inuma sharri ki
imba hen.
21 Ingga gbye ku ani Yahuda ba utu
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, di a bu kasarr nu nggo a di la ure
ku Abachi na kpanye ni Yesu Atiko
amunta wa ku.
22 “Ziza nggo, ingga ta na inkindirr
yi nggo Izhi Iwre yi ì ko da di ingga bu
na nggo. Ingga so kuma nu Urushal-
ima, ni si hi inkindirr yi nggo i ta la ni
ingga ku nabo hen.
23 Ingga ì hi inkindirr iyirr yo nggo
Izhi Iwre yi i so gba ki ingga utu ni
ìgbù yi wemi nggo ingga ì zirr, di a ta
ku harr ingga nu uki na ki ingga iha.
24 Ingga ì si ba iso imungga yi ni
ingbingbru inggi yi ki inkindirr ni
ingga ku hen. Ingga na meme, wre ki
ingga bu kre undu ku nggo Atiko Yesu
wa a ni ingga di ingga bu na nggo.
Undu ukuma nggo u si di ingga bu
da ku anishirr Ure ku wre ku ni itu i
uzizi ku Abachi ku.
25 “Ingga zirr kago imba we ni di da
ki imba ure ku ittu i Abachi yi. Ziza
nggo, ingga i hi di uyirr amba a si taka
hi ingga zizo hen.
26 Uwa a si ni ima yo, ingga so da ki
imba kakami di, unuma ni imba ba a
ti ka ku zha abubo a iso chankarr na

Abachi ku, u ungo umungga u sama nu umi.
27 Ingga si ka inkindirr numa nggo Abachi à da du uwa taka na ku anishirr sharri ki imba hen.
28 Ssu ikpa imba yi gri zizi na anishirr ba nggo Izhi Iwre yi i vu ba a sa ki imba na ango nggo. Imba bu gri abiga ba nâ ta si abi ka ilando ngga. Aba yo a si ilando yi nggo a re yi na ayiyi a Uzuma wa.
29 Ingga i hi di ingga ti share, anishirr abangga ba nggo a si nâ ta si ininazzu ndanda a ta mirri na abiga ba ba, na ta ki ba ankpa.
30 Ivi yi i so nga nggo anishirr abanu nu umi umba ku a ta bre ku abiga ba mi imu aba ta gru kà imba du, na ga imu yi.
31 Kri karrkarr yi ni si kpamusu yi hen. Ingga i di yi ashishi na azhi ni ibittu ni di tsarr imba ure ku Yesu ku ki ase atarr.
32 “I ziza nggo, ingga ka imba i sa na ango ka Abachi. Si kpamusu nu ure ku uzizi unkpi umaku hen. Ure ukuma yo ta di imba furr, ni ta ni imba iyo angu izizi yi nggo Abachi a da zu ku anishirr ama ba wemi nggo.
33 Ingga i si surr ashishi ni inkindirr i undurr hen.
34 Imba mi i hi na atu amba di ingga i na undu na ango amungga ni kpa inklo ire inkindirr yi nggo ingga na abu zirr amungga ba i zha nggo.
35 Ingga i tsarr imba na anko shishemi di ina meme yo i ta di inta i zi abangga ba nggo a si si kyekye hen. Ni si kpamusu nu ure ku nggo Yesu mi na nkpama à da di, ‘Unushirr wanggo à nu unuma inkindirr à se ni nyarr ni isisurr ima yi mri nggo à ti kpa inkindirr zhi nu undurr ku nggo.’ ”
36 Bulu à re kre na kuttu na gbuzzu na anishirr ba ba na barr Abachi.
37 Aba a so yo ma na anko nggo na so yì, na so ngu ma na ango.
38 A vri kakami nu nggo Bulu à ddu ba di a si taka hi ashishi ama zizo hen. Na ga ma kuma ni ijirrigi i amasirr yi.

21

Bulu à kuma nu Urushalima

1 Nggo inta du anishirr ba ni darr ntto kuma nu Kosi, ni zzu nu uha wa ni rri nu Rodesi, ni gru nabo kuma nu Patarra.
2 Nu Patarra, inta i hi ijirrigi i kuma nu Fonisiya, ni ga yi kuma.
3 Inta nga nu unto ku nggo inta ka kye Sayiprosi hi, ni ka ba ku igbu wa na chi ni kuma nu Sirriya. Inta kukri nu Taya, aba ta ddu iki yi nggo i si ni ijirrigi glo ma nabo.
4 Inta zha abiga abanu hi nabo ni ku so na ba ki ivi itangba. Izhi Iwre yi i da ba di a bu da ku Bulu di a bu si kuma nu Urushalima hen.
5 Nggo ivi imunta yi na ba i kre, inta kuma ni kuchi nu uzirr munta ku. Abiga ba wemi na amba na amumarr ambarr ba a ga inta ssuzzu ni ìgbù wa. Inta kuttu na gbuzzu wemi nu unddu ku amasirr ku ni barr Abachi.
6 Inta chi ikpa yi kre ni ku rri ni ijirrigi yi, anishirr ba a ga kuma na ako ambarr wa.
7 Inta kuchi nu uzirr munta ku zhi nu Taya ku kukri nu Tolema, ni chi amuya abiga nabo ni so ki azhi ayirr nabo.
8 Unu uha wa inta i rri nu Kayisarriya. Nabo inta ku kuma ni iko i Filibu, ni ku so na ku. Filibu à su uyirr nu umi ku anishirr atangba ba nggo a hla ba nu Urushalima di a bu zi abi ko na angu ba.
9 A si na áníwá a nẹs nggo a nise garr na di kpa are zhi na Abachi ku.
10 Inta ki ivi nabo, uni kpa are ka Abachi numa nggo à ri Agabu à nga nu Yahudiya.
11 A nga ni inta ba na ni ttu upri inkru ku nggo Bulu di lo na anklampi, na ka ku lo aza na ango ama ka na da di, “Izhi Iwre yi i da di, ‘Akikye nu upri nkru unggo ku, ani Yahuda nu Urushalima a ta lo ma meme yo, na ta ba ma nu abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen.’ ”
12 Inta na anishirr ba nabo i wo meme nggo ni tsi ku Bulu ango di a bu si kuma nu Urushalima hen.
13 Bulu ddu inta di, “Imba so yi angginggi meme ni lo ingga isisurr? Ingga si so kuma ku ilo na aza yo mre

nu Urushalima hen, ingga ka ttu mi ku isa i Atiko Yesu."
14 Inta i da di a bu ka amarr amaka sarr ni na chankarr ni ba ttungo, ni barr di, "Aseki ka we nggo a ta la, a bu si nâ ta si nggo Atiko wa a da."
15 Inta so ivi nabo, ni gru ssu aseki amunta ka bi ni vu anko a Urushalima.
16 Abiga abanu nggo a zhi nu Kayisarriya a ga inta, na gri inta kuma ni iko i ugo nggo inta ta ku so na ku nggo. A yo ma di Munasoni. À zhi nu Sayiprosi, na si uniga zhi ni ivi imẹmẹ yi mu.

Bulu a ku rri nu Yakubu ku

17 Nggo inta rri nu Urushalima amuya ba nabo a kpa inta na ango aha na nyarr kakami.
18 Ambre ka nggarr u Bulu a ga inta ku re nu Yakubu ku, a akikre ba we a se na ba.
19 Bulu a chi ba na bre ba aseki ka na ayiyirr we nggo Abachi à du Bulu à na ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
20 Nggo a wo ma, mre na gru so nyarr ku Abachi, na ddu Bulu di, "Akpamburr amunta ni iga, kye nggo aseki ka a se, ani Yahuda ama u kri shishemi a kpanye nu Ure ku wre ku na yo itu kakami ni na inkindirr yi nggo Ure ku nggo a nu Musa nggo u da di a bu na.
21 A ka bre ba are amuwa ka ba di uwa di tsarr ani Yahuda ba wemi nggo a so ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, di a bu ba ure ku Musa ku ttungo na bu si yo ku amumarr ambarr ba iji hen, na si ga inkindirr yi nggo ani Yahuda ba a di na hen.
22 A ka wo di uwa se ba. A ti si meme a ka na kingginggi?
23 Di inta da ku uwa inkindirr yi nggo inta i kye uwa ka na nggo. Anishirr anẹ abanu ni inggya a ka vu angu na Abachi ku ba.
24 Ga ba ni rri na ba ni iba i ngla ukpa yi na agẹ ka Abachi, ni han inklo yi nggo anishirr abama ka han ba nggo, wre ba bu kurr atu* ambarr wa. Ùwà ti na meme nggo, anishirr ba wemi a ta hi di aseki ka nggo a bre ni itu imuwa yi nggo a si si jiji hen. Na ta hi du ùwà mi di na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo
25 Uwa ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na kpanye nu Ure ku wre ku, inta i charr ungbamvu da ba di inta ka kpanye di a bu si ri ila yi nggo a di zzu ku anazhi na yi hen, na bu si ta ayiyi hen, na bu si ta inina yi nggo a si han ayiyi kahre hen, na bu si ki ika tankpami hen."
26 Nggo nu uha wa Bulu à yo anishirr anẹ ba, na kuma na ba ku ngla ukpa nâ ta si nggo iba i anu Yahuda yi i da di a bu di na. Na gru kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ku da ivi yi nggo a taka na ingla ukpa ikikre yi. Na azhibarr a ikikre wa, nggo aba a taka gri aseki ka nggo a ta ni ka nggo.

A vu Bulu

27 Nggo ivi itangba yi i ta so kre, ani Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka Asiya ka, a hi Bulu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na gru tto akpa anishirr wa na vu Bulu.
28 A hantu da di, "Anishirr bu Israila, a nga yi ni zi inta! Wanggo yo à su ugo wa nggo à di zirr kago na di re are andanda ni itu i ani Israila ba tuku Are ka Musa ka, nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. I ziza nggo uwa a gri abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na du ba ni na abubo a wre anggo ki ndanda."
29 (Nu nggo a ka hi Trofimu anu Afisa wa nu umi ìgbù tuku Bulu ba na kye di Bulu à gri ma rri nu Uki ku Ibarr ku).
30 Itsi kputtu gru ni ìgbù wa kago, ni du anishirr gru so kru ku nggurr bi. Na ku kla Bulu vu na gba ma ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na han anko ka Uki ku Ibarr ka ankpa ayirr.
31 Akpa anishirr a so zha anko a ngu Bulu nggo na gru ku da ku

* **21:24** *Kurr atu:* Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

ankpye abi ta iku nu Roma unkpi wa di a ko tsi kputtu nu Urushalima.

32 Mre uwa a vu ankpinkpye abi ta iku banu na abi ta iku na kru ji kuma na anishirr ba ba. Anishirr ba a hi ma na abi ta iku ba mre na ba ttungo ni hlo Bulu yi.

33 Ankpye abi ta iku wa à zirr kuma nu Bulu ku, na vu ma na ddu ba di abi lo ma na ache aha. Ankpye wa à zhi ba di, ugo wanggo wa a su unggonggo, na na angginggi?

34 Anishirr abanu ba hantu da inkindirr iyirr, abanu ba a da inuma mu nanka. Anishirr a re na nkanka ina ima i du ankpye wa si hi karr inkindirr yi nggo so zirr hen. Ima yo i du ma ddu anishirr ama ba di, a bu ba ma na kuma na abubo a abi ta iku wa.

35 Aba gri ma ku rri ni inkla i hun kuma ni ime yo mre, nggo akpa anishirr wa a varr unfu kakami, abi ta iku ba a kye na ba ma kye ba.

36 Anishirr ba a so ga ba ttu na so du hantu di, “Ngu ma!”

Bulu a re ta kpa itu ima ttungo

37 Nggo a ta so ba Bulu na rri na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo, uwa a re na ankpye wa ku di, “Ùwà ka di ingga da ku ùwà inkindirr nggi?”

Ankpye à da di, “Ùwà i re irrirri Girrki?

38 Ùwà yo si si anu Masarr wa nggo à tto itsi yi ni ikuchi yi, ni gri anishirr ukrɨ unẹ ni kru kuma na ankpuji, ku di ssu anko di aba ta nga ni kpa inkpinkpye i igbu yi hen?”

39 Bulu à kisa ku di, “Ingga si ani Yahuda. A ngri ingga nu Taso ku Silisiya, unushirr ni ìgbù unkpi. Ingga tsi ku ùwà ango di ingga re na anishirr ba ba.”

40 Ankpye abi ta iku wa à kpanye di a bu re. Mre u Bulu a gru kri ni idaba yi na ki anishirr ba nu ungo. Nggo aba ki ywi u Bulu a re na ba ni irrirri i Ibraniya.†

22

1 “Amuya na akiki, imba wo nggo ingga ta re kisa na agẹ amba na aseki ka nggo imba i da di ingga na nggo.”

2 Nggo a wo ma a so re ni irrirri i Ibraniya, na ba ki ywi mri imẹmẹ yi.

U Bulu à ddu ba di,

3 “Ingga si anu Yahuda. A ngri ingga ni ìgbù nu Taso nggo si ni Silisiya. Ingga ì furr mu ni inggya nu Urushalima ni si uvuvurr ni bre a Gamaliya.* A tsarr ingga kakami na are ka nggo a nu akiki amunta ba naka nggo. Ingga i nu Abachi itu imungga yi kakami ni ga are ka na ti imba i se ari.

4 Ingga i ki abi ga anko a Atiko ba iha, abanu a kɨ. Ingga i vɨ aniru na amba isurr na aki ka harr.

5 Ankpye unkpi abikye uki ku ibarr wa, tuku akaba ani Yahuda wa we a ka da ki imba di ingga so da si ure ujiji. A charr angbamvu mi a ni ingga gri ku ambarr ankpinkpye ani Yahuda ba nu Damasika, wre ki ingga bu kuma ku i vɨ anishirr abiga ba lo na ache gri ni nga ni ki ba iha nu Urushalima.

Bulu a bre nggo uwa a na na kaki uniga
(Indu 9:1-19; 26:12-18)

6 “Nggo ingga so kuma ni ki ywhiywhirr nu Damasika na zhi na atsutsu, uru numa gru la nzarr zhi na akpa kago ingga.

7 Ingga jaku ni imimi ni wo ukorr u ddu ingga di, ‘Shawulu! Shawulu! Ùwà ki ingga iha ngginggi?’

8 “Ingga ì zhi di, ‘A su uwanggo, Atiko?’

“Atiko à ddu ingga di, ‘A si ingga Yesu anu Nazareti, nggo ùwà ki ma iha.’

9 Abangga ba nggo inta i so zirr ma mi nggo a hi ila iru yi na si wo ukorr ku uwanggo nggo so re ni ingga ku hen.

10 “Ingga zhi di, ‘Ingga ta na kingginggi, Atiko?’

† **21:40** *Irrirri i Ibraniya:* Irrirri i Ibraniya tuku Arrama, nggo ani Yahuda ba a di re nggo.

* **22:3** *Gamaliya:* Ankpye kakami unitsarr anu Farrisi (Indu 5:34).

“Atiko wa à ddu ingga di, ‘Gru ni rri
kuma nu Damasika. Aba ta ku da ku
ùwà aseki ka we nggo Abachi a ba ni
isisurr du uwa ta na.’
11 Uru ku u du ingga i kaki
unakreshishi, akpukpamu bu zirr
mungga ba mu a vu ingga nu ungo
na rri kuma nu Damasika.
12 “Ni igbu wa, ugo numa à ri
Ananiya, a su unushirr ni barr
Abachi kakami, na di na inkindirr yi
nggo Are ka Musa ka a da nggo. Ani
Yahuda ba nggo a so nu Damasika we
a di kye ma ssu na ashishi kakami.
13 Ugo ma a nga ni kri ki ingga na
anga yirr na da di, ‘Iziya Shawulu,
kye hi zizo!’ Ankpa yirr ingga kye ma
hi.
14 “Uwa da di, ‘Abachi a akiki
munta wa à hla ùwà du ùwà bu hi
inkindirr yi nggo Abachi à ssu zu ku
ùwà nggo, ni bu hi Uvurr Iko ama wa
nggo di na uzizi ku nggo, ni bu wo ma
so re nu ukorr uma.
15 Ùwà ta su uni hi tuku uni da ku
anishirr uzizi ku Abachi ku.
16 Ziza nggo, ùwà kri bi anggi? Gru
ni du ba a zzu ùwà na amasirr na ngla
ila ure imuwa yi glo, ni so yo isa i
Atiko wa.’
17 “Ingga ì kakuma nu Urushalima,
nggo ni ku so barr nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, azhibarr anuma
nggo ula gru ki ingga.
18 Nu ula ukuma ingga i hi Atiko wa
a ddu ingga di, ‘Narrma ssuzzu share
korr nu Urushalima. Anishirr ba ni
inggya a si ta kpanye nu ure ku nggo
ùwà ta da ba ni itu imungga hen.’
19 “Ingga i da di, ‘Atiko, à hi di ingga
ì di kuma na aki ka issubi ka ani
Yahuda ka ku di vu abangga ba nggo
a kpanye nu ùwà nggo nga ni hlo.
20 Nu nggo a so ngu Istifanu, uni da
ure amuwa wa, ingga ì se ni inkla yi.
Ingga i kpanye ni ingu ma yi ni so kye
ku abi ngu ma ba inkinkru imbarr yi.’
21 “Atiko wa a ddu ingga di, ‘Kuma,
ingga ta tu ùwà kuma gbagba mu na
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen.’ ”

Bulu anu Roma wa

22 Anishirr ba a so shirr ku Bulu atu
ma nu nggo à ddu ba du uwa ta kuma
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen. Mre, aba bwu akorr da di, “Gri
ma ni share yi, ku ngu ma. Imba si du
ma à so tsitsirr hen!”
23 Anishirr ba a so yi kisa, na ddu
inkinkru imbarr yi a yi nu ussu, na
tsu imbimbru imimi so varr ko nu
ussu.†
24 Ankpye abi ta iku nu Roma unkpi
wa a du anishirr ba a ba Bulu na rri
kuma na abubo nggo abi ta iku ba a
di so nggo. Na ddu ba di a bu hlo ma
na amfarr wre ku Bulu a bu da ba
inkindirr yi nggo i du ani Yahuda ba
a so re kisa ku meme.
25 Nggo a lo ma ta hlo nggo u Bulu a
ddu ankpye wa nggo a kri na ba nabo
di, “Are amunta ka a kpanye di a bu
hlo Unushirr wanggo nggo a si anu
Roma‡ sama ni bre amu ku ila ima
yi?”
26 Nggo ankpye wa a wo meme mre
na kuma na ankpye abi ta iku wa ku
ku ddu ma di, “Ùwà ta na kingginggi?
Ugo uwama à si anu Roma.”
27 Ankpye a abi ta iku unkpi wa a
kuma nu Bulu ku ku zhi ma di, “Da ki
ingga, ùwà si anu Roma?”
U Bulu à kpanye di, “Yo-o, ingga si
anu Roma.”
28 Ankpye abi ta iku unkpi wa a da
di, “Ingga i ni inklo shishemi bari aba
a na ingga ki anu Roma.”
Bulu a ddu ma di, “Ingga na anko
ingga su uvurr ingri nu Roma.”
29 Abangga ba nggo a nga ni so zhi
Bulu nggo a nggurr itu ka share na
ku, isisu i ki ankpye abi ta iku unkpi
wa nggo a hi di Bulu a si anu Roma
uwa a yo ma na ache.

A gri Bulu nga na Akaba ani Yahuda wa

30 Ankpye abi ta iku unkpi wa à zha
du uwa ta hi karr di ani Yahuda ba a
nga Bulu di a na ba angginggi. Ima
yo i du ankpye wa à zzu na ambre
na du ba a ddu ku Bulu ache ka. Na
yo ankpinkpye abikye ba tuku Akaba

† **22:23** *Varr ko nu ussu:* Ina ima i tsarr di ani Yahuda ba a ki unfu kakami nu Bulu ku. ‡ **22:25** *Anu Roma:* Are ka Roma ka a kpanye di a ti nise wo ku anu Roma amu ama ka, aba bu si kuchi hlo ma hen.

anu Yahuda ba mre na gri Bulu na nga na ba.

23

1 Bulu à kye anishirr ba Akaba anu Yahuda ba girr na da di, “Amuya mungga, uzirr umungga ku na agẹ ka Atiko wa ba zhi ni imẹmẹ yi nga na azhibarr ari wa, isisurr imungga yi i si da ki ingga di ingga i na inkindirr indanda hen.”
2 Ankpye unkpi abikye wa, Ananiya* à da ku abangga ba nggo a kri hinga nu Bulu ku di a bu nggurr ma na angu.
3 Bulu à ddu ma di, “Abachi à ta nggurr ùwà, ùwà ugonka ku nggo a hɨ ku kaki ukukla. Ùwà so nabo du ùwà ta bre ki ingga are na si nggo Are ka Musa ka à di a bu na nggo. Ùwà uyiyirr wama yo i ya gẹ inkindirr yi nggo are ka Atiko ka a han inta ni na yi nggo, ni du ba a nggurr ingga!”
4 Anishirr ba nggo a kri hinga nu Bulu ku a ddu ma di, “Ùwà ko marr ankpye unkpi abikye a Abachi wa yo meme?”
5 Bulu à ddu ba di, “Amuya amungga, ingga si hi du uwa yo a si ankpye unkpi abikye wa hen. Ungbamvu ku Abachi ku da di, ‘Ùwà bu si re ku uni gri anishirr amba ba ure andanda hen.’ ”
6 Nggo Bulu a hi di anishirr abanu ba a si anu Sadusi, abanu ba a si ani Farrisi, na gru re ku anishirr ba na Akaba anu Yahuda wa hantu di, “Amuya mungga, ingga si anu Farrisi, ingri i anu Farrisi. A si gri ingga nga ku ibre amu inggi yi ku inkindirr inuma mu hen. A si nu nggo ingga ì yo isisurr di Abachi à taka du abi kɨ ba a tasi ni ibe.”
7 Nggo a da meme mre, anu Farrisi ba na anu Sadusi ba a gru so vi, na ga ki na nkanka.
8 (Anu Sadusi ba a da di anishirr abangga ba nggo a kɨ a si taka tasi hen, na si kpanye di abitu ba Abachi a se hen, na da di anazhi a sama. Anu Farrisi ba na anko a kpanye na aseki atarr akama).
9 A gru ko hantu ka mwe, abitsarr are abanu nggo a si na ba ni nggurr bi i anu Farrisi yi, a gru kri karrkarr na kisa kakami di, “Inta si hi inkindirr indanda nggo ugo nggo à na hen, ka bu unitu à Abachi ka izhi inggi ì re na ku?”
10 Iri anta yi gru kaki nu unfu kakami, isisu i ki ankpye abi ta iku wa, uwa kye di a ta nga Bulu kahre. A kye meme nggo na du abi ta iku ama ba a ji kuma na anishirr ba ba na ku vu Bulu share na ba na gri ma kuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo.
11 Ni ibittu ima, Atiko wa à nga ni kri nu Bulu ku na ddu ma di, “Vu isisurr, ùwà da ba ure umungga ku nu Urushalima inggya, ùwà ta na meme yo nu Roma.”

Ani Yahuda ba a ssu anko a ngu Bulu

12 Ambre ka a nggarr, ani Yahuda abanu ba a nggurr bi na ssu anko. A shi azhi di aba ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr.
13 A mri anishirr iso nẹs (40) nggo a nggurr bi na na anko ama wa.
14 Mre, na gru kuma na ankpinkpye abikye ba ni nggurr bi i akikre yi na ku ddu ba di, “Inta i nggurr bi ni shi azhi di inta ta ngu Bulu bari ni ri ni so inkindirr.
15 Ziza nggo, imba na anishirr ba wemi na Akaba anu Yahuda wa ta kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku ni ku da ku di a bu gri ma nga na Akaba wa, wre ba bu nga ni wo ma zizo. Imba ti so na meme nggo, inta ta kuma ku so sharri ni ngu ma na anko.”
16 Ugi a Bulu à wo inkindirr yi nggo a so da, na ku rri kuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo na ku bre ku Bulu.
17 Mre u Bulu à yo ankpye a inkirr abi ta iku uyirr wa, na ddu ma di, “Gri uvuvurr nze wanggo ni kuma na

* **23:2** *Ananiya:* Uwanggo à si nanka nu ugo wanggo a ri Ananiya nu Indu 22:12.

ankpye abi ta iku unkpi wa ku. À si ni inkindirr inggi yi nggo à ta da ku."
18 Ankpye a inkirr abi ta iku uyirr wa à gri uvuvurr wa na kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku.
Na ku ddu ma di, "Bulu, uni kri iharr wa, à yo ingga na ku di ingga bu gri uvuvurr nze uwanggo ni nga nu ùwà ku, da à si ni inkindirr ì da ku ùwà."
19 Ankpye abi ta iku unkpi wa à vu ma nu ungo na gri ma na nkima na share. Na ku zhi ma di, "Ùwà i si na angginggi i da ki ingga?"
20 Uvuvurr wa da di, "Ankpinkpye anu Yahuda ba a ka nggurr angu bi ba di ambre aba a ta nga ni re ùwà mi, di ùwà bu nu ba Bulu gri na kuma na Akaba anu Yahuda wa ku zhi ma are numa ngga ni itu ima yi.
21 Ùwà bu si wo ba hen. Anishirr a mri iso nẹs (40) a ta kurr sharri bi ma. A ka shi azhi ba di aba a ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr. A ka ssubi ba nggo aba ta ngu ma na kri bi inkindirr yi nggo ùwà ta da."
22 Ankpye abi ta iku unkpi wa à ddu ma di, "Si da ku undurr du ùwà i da ki ingga ure unggo ku hen." Na du uvuvurr nze wa a share.

A turr Bulu kuma nu Ugona Feli ku

23 Ankpye abi ta iku unkpi wa à yo ankpinkpye aha na ddu ba di, "Ni ikarrfe itirr ibittu, ùwà ddu abi lo ukpa ayiyirr aha (200) ssubi ni kuma nu Kayisarriya. Gri abi ta iku a bi hun inga iso tangba (70), na abi zirr na aza ayiyirr aha (200) du ba hru itankparr.
24 Zha inga wa nggo Bulu à ta hun, ni gri ma zizi ni kuma nu Ugona Feli ku."
25 Ankpye abi ta iku wa à charr ungbamvu à da di:
26 À si ingga Kladiyu Lisiya.
Ingga ì charr ku ùwà Ankpye Ugona Feli.
Ingga ì chi ùwà.
27 Ani Yahuda ba a vu ugo nggo na ta ko ngu ma. Ingga wo nggo ni gri abi ta iku amungga ba ni ku kpa ma na ba, nggo ni wo di à si anu Roma.
28 Ingga i zha di ingga ta hi inkindirr yi nggo a da di à na nggo, ni gri ma ni kuma na ba na Akaba ambarr wa.
29 Ingga ku hi di a si na inkindirr inggi ita du ba a ngu ma hen, na si si inggi a ka yo ma ni iharr hen. Inkindirr yi nggo a da di à na i si ni itu i are ambarr ka ani Yahuda ka.
30 Nggo a ni da ki ingga di ani Yahuda abanu a ko ssu anko ndanda ni itu ima yi, ingga kye ni di a bu nga nu ùwà ku. Ingga i da ku abangga ba nggo a da di à na aseki ndanda ka nggo di a bu nga ni bre ku ùwà aseki ka.
31 Abi ta iku ba a na inkindirr yi nggo ankpye wa à da di a bu na. A ku gri Bulu ni ibittu na kuma nu Antipatri azhibarr ama.
32 A zzu na ambre ka abi ta iku ba aza ba a kakuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo. Na du abi hun inga ba a ga ma.
33 A gri ma na nga nu Kayisarriya, na ni nu Ugona wa ungbamvu ku na ba Bulu nu ma.
34 Ugona wa a bre ungbamvu ku na zhi Bulu di à zhi na anga a ta nggo. Nggo à wo di à zhi nu Silisiya,
35 na ddu ma di, "Abi bre are surr ku ùwà ba a ti nga, ingga i ta wo ku ùwà." Na da ba di a bu zu Bulu na du abi ta iku a so kye ma na ando wa nggo uttu Hirridu à me.

24

Ani Yahuda ba a bre are surr ku Bulu na ashishi ka Ugona Feli

1 Ivi i kywi i vu sarr, u Ananiya, ankpye unkpi abikye wa à kuma nu Kayisarriya, na gri akikre abanu tuku Tatulu, uni kpa are re ku anishirr wa. A ni kri na agẹ ka Ugona Feli na bre are ka nggo a da di Bulu à na nggo.
2 Mre aba a yo Bulu a mirri, u Tatulu à gru so bre aseki ka nggo a da di Bulu à na ka nggo na agẹ ka Feli. À bre are angga ka: "Uttu unkpi, u krizhizhi umuwa ku u di inta so su ta anko sama ni itsutsarr. Ùwà so vu

aseki kasarr wre ku ìgbù amunta wa a bu kuchi.
3 Na anko ka wemi, inta i nyarr ku ùwà kago, inta i nyarr ku ùwà Feli, ankpye unkpi sha wa.
4 Ingga i si ta gri ùwà ta anko ni so wo ingga hen. Inta tsi ango di ùwà bu shirr atu ku uvu ure ku nggo inta ta re.
5 “Inta kye hi di ugo wanggo à si ni tto itsi na ka na igbu ki ndanda. À du ani Yahuda a gru so tsi akputtu kago ingbingbru yi. Na si ankpye a inggurr bi i anu Nazareti wa.
6 À zha du ùwà ka surr ūnkę́ surr Uki ku Ibarr munta ku, nggo inta i vu ma. [Inta so ssu anko anggo inta ta bre amu amaka na anko nggo are munta ka a da nggo.
7 Uwa si Lisiya, ankpye abi ta iku wa mu, à nga ni narr ma kyekye mi kpa ni inta ba.
8 Nggo Lisiya à di inta bu gri ma ni nga nu ùwà ku, ni bre aseki ka nggo inta da à na.] Ùwà ti zhi ugo nggo na nkpami, ùwà ta wo aseki ka wemi nggo inta da di à na ka nggo.”
9 Ani Yahuda ba mi a bre aseki ayiyirr kama iyo di Bulu à na, na kpanye di a si meme yo.

Bulu à re kisa na ashishi ka Feli

10 Ugona wa à ki ku Bulu ungo di à bu re, u Bulu à da di: “Ingga i hi du ùwà i ki ase shishemi ni di bre are ku anishirr abi ìgbù angga ba, ima yo i di ingga nyarr nu nggo ingga ta kri na agę amuwa ni kisa na aseki ka nggo a da di ingga na nggo.
11 Ùwà ti zhi, ùwà ta wo di, a si mri ivi iwurr ni iha (12) nggi nggo ingga ku barr Abachi nu Urushalima hen.
12 Ani Yahuda ba a si hi ingga ni so ri anta nu undurr ku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku hen, na si hi ingga ni so tto anishirr di a bu tsi na aki ka issubi ka, ka ni inkla inuma nu umi ìgbù ku hen.
13 A ka si da inkindirr numa nggo i ta du anishirr hi di are ka nggo a bre ni itu mungga a si jiji hen.
14 Ingga i ta da uwanggo a si ure ajiji di ingga di barr Abachi a akiki amunta wa ni di ga anko anggo nggo a kisa di a si si ajiji hen. Ingga mi di kpanye na Are ka Musa ka we tuku angbamvu ka abi kpa are ba Abachi ba.
15 Ingga ì so di kye anko a Abachi wa nâ ta si nggo anishirr angga ba mi a so di kye nggo. Di Abachi à taka du anishirr we, azizi na ndanda a tasi ni ibe.
16 Ima yo i di ingga di tsɨ di ingga ta na inkindirr yi nggo ingga kpanye di i si izizi na Abachi ku tuku anishirr.
17 “Ingga i ki ase shishemi ni si si nu Urushalima hen, ni ku nga ni gri inklo ku nu anishirr amungga ba nabo ni ka bu to ku Abachi.
18 Uwa si nggo ingga so na meme aba nga ni hi ingga nu Uki ku Ibarr Abachi ku, ingga i ka kre iba i ingla ukpa yi ba. Anishirr a sama ni ingga ku, abandurr a si so tsi hen.
19 Ani Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka Asiya na se nabo, aba a ti se ni inkindirr ni itu imungga aba bu nga ni da yi na agę amuwa.
20 Ùwà ti si ta na meme hen, ùwà bu du anishirr angga ba ni inggya a da inkindirr indanda yi nggo ingga i na aba a gri ingga na nga na agę ka Akaba anu Yahuda ka.
21 Inkindirr iyirr yo a ka da di ingga ì na yi, inggi ì si inkindirr yi nggo ingga ì da yi hantu na akaba a bre amu wa da di: ‘Nu nggo ingga ì kpanye di abi kɨ ba a taka tasi ni ibe, ima yo ì du ba a ko bre ki ingga amu angga ka ari.’ ”
22 Mre u Feli nggo à ka hi Anko a Atiko wa kakami ba, à du ure ku kre. Na ddu ba di, “Lisiya, ankpye abi ta iku unkpi wa, à ti nga bari ingga ta gurr ure umuwa ku.”
23 À da ku ankpye abi ta iku wa di à bu gri Bulu ku zu na so gbye ma, na bu du ma sha ttu unddunddu ntsɨ, na du akpukpama ba a ka bu gri ku aseki angga ka nggo à zha nggo.

Bulu à re nu anu Feli ba tuku uwama wa Drusila

24 A ki ivi ntsɨmi anu Feli tuku uwama wa Drusila, ani Yahuda, à tu

ba a yo Bulu, uwa nga ni re ba ni itu i ikpanye ni Kristi Yesu ku.
25 Nggo Bulu à so re ni itu i izirr wre na agẹ ka Abachi i unushirr, tuku ivu ukpa gri, na azhibarr nggo Abachi à taka ni bre ku anishirr amu, isisu i ki Feli, uwa à da di, “Ùwà ka kukri bari! Kuma! Ingga ti hi anko, ingga ta du ba yo ùwà zizo.”
26 Nu nggo Feli à kye di Bulu à taka gru go ku angu, na di tu ba a yo ku na ku ttuttumi na nga ni di re na ku.
27 Ase aha a ni vu sarr u Posiyu Festu à hun ni imburr i ugona Feli yi. Feli à zha di ani Yahuda ba a bu kpanye nu uwa ku, ima yo i du ma à ka Bulu du nu uki ku iharr ku.

25

Bulu à ba ure ku na kuma nu uttu unkpi kakami wa ku

1 Nggo a na Festu ki ugona, uwa ki ivi itarr na gru zhi nu Kayisarriya na kuma nu Urushalima.
2 Mre ankpinkpye abikye ba na ankpinkpye anu Yahuda ba a gri ku Festu are ka nggo a da di Bulu à na ka nggo.
3 A barr Festu di a bu du Bulu à nga nu Urushalima. A na meme wre ba bu ka zzu ngu Bulu na anko, ima yo du ba da di a bu nga.
4 Festu à ddu ba di, “Bulu à kri iharr nu Kayisarriya, ingga ta na ni kuma nabo.
5 Ugo wa ti na ki imba inkindirr indanda, imba bu du ankpinkpye amba ba a ga ingga kuma nu Kayisarriya ku bre surr ku.”
6 Bu Festu à so ki ivi itandarr, ka bu si iwurr na ba bari na kuma nu Kayisarriya. A zzu na ambre ka uwa so na akaba a ibre amu wa na ddu ba di a bu gri Bulu na rri.
7 Nggo Bulu à mirri ani Yahuda ba nggo a zhi nu Urushalima a ka ma yo na atsutsu na gru so bre di à na aseki shishemi nggo a si ndanda. Ni ima mi aba a si da inkindirr yi nggo ka du unushirr a kpanye nu ure umbarr ku ni itu i Bulu hen.
8 Bulu na nkpama à kisa na aseki ka nggo a bre nggo, na ddu ba di, “Ingga i si na inkindirr indanda ku are ka ani Yahuda ka hen. Ni si na ku Uki ku Ibarr umba ku tuku Kayisa nu Roma wa inkindirr indanda hen.”
9 Festu à zha du uwa ta du ani Yahuda ba a kpanye na ku nggo, na gru zhi Bulu di, “Ùwà ta kpanye ni ga ingga kuma nu Urushalima ku rẹ narr itu imuwa ttungo na are ka nggo a da du ùwà na ka nggo?”
10 Bulu à da di, “Ingga kri si na akaba a bre are a Kayisa, a si inkla yi nggo a bu bre ure mungga ku nggo. Ingga si na ku ani Yahuda ba inkindirr indanda hen. Imba mi na tu amba i hi kakami.
11 Ingga ti na inkindirr inggi are ka a da di inta bu si na hen, ni na inkindirr yi nggo ima a bu ngu ingga, ingga si ta kisa di a bu si ngu ingga hen. Uwa ti si di are ka nggo a bre ni itu mungga a si si meme yo hen, undurr a si ta ba ingga a nu ba hen. Ingga zhi di a bu di ingga ba ure ku ni kuma nu Kayisa wa ku!”
12 Festu à re bi na abi so na akaba ama ba ba, na da di, “Ùwà ba ure ku ni kuma nu Kayisa ku. Ùwà ta kuma nu Kayisa yo ku!”

Festu à re nu Agripa ku ni itu i Bulu

13 A ki ivi ntsɨ uttu Agripa tuku Banisi, uvayirr ama wa, a mirri nu Kayisarriya nga ni ichirr nye chi Festu.
14 Nggo a sha so ma ivi nabo, u Festu à vu ure ku Bulu ku à bre ku uttu wa. Uwa ddu ma di: “Unushirr numa à se nggo Feli à ka ma du ni iharr.
15 Ingga i nga nu Urushalima nggo ankpinkpye abikye ba na akikre bu Yahuda ba, à bre du ugo wa à na aseki ndanda na da di ingga bu ngu ma.
16 “Ingga i ddu ba da di, a ti da di unushirr à na inkindirr indanda, anu Roma a di du undurr wa nggo a nga ma inkindirr yi a re narr itu ima kye na ashishi ka abangga ba nggo a nga ma inkindirr yi nggo.
17 A nga ni inggya nggo ingga i ki korr ni zzu na ambre ka ni du ba a gri ma nga ki ingga na akaba a ibre amu wa.

18 Abi kri azanyirr na ku ba a gru
kri na si da inkindirr numa ndanda
ni itu ima yi nggo ingga ì kye di a ta
da hen.
19 A sha ri anta yo na ku ni itu i anko
nggo a di barr Abachi nggo. Na re ni
itu i ugo numa a yo ma di Yesu nggo a
ka ttu ba u Bulu a kisa di a se tsitsirr.
20 Ure ukuma ù shi ki ingga ibwu,
ingga zha inkindirr ida chankarr nu
ure ku, nggo ni zhi Bulu di a ta kpanye
na kuma du ba ku bre ku amu nu
Urushalima.
21 Bulu à kà na ba ure na gru. À barr
di a bu harr uwa zu na gbye uwa du
Kayisa wa nga ni han ku uwa ure ku.
Ima yo di ingga du ba a zu ma na so
gbye ma nu nggo ingga i taka turr ma
kuma nu Kayisa wa ku."
22 Agripa à ddu Festu di, "Ingga
zha di ingga ka wo ugo wanggo na
nkpamu." Festu à ddu ma di, "Ùwà ta
wo ma ambre."

Bulu à kri na agẹ ka Agripa

23 Ambre ka nggarr anu Agripa
tuku Banisi a mirri nggo, aba a gb-
yarr ba asa na chi ba, na rro tsarr
ba. Aba a zirr na ankpinkpye abi ta
iku ba na anishirr bi ìgbù ba nggo a
kye ba ssu na ashishi na mirri nu uki
unkpi ku nggo anishirr a di nggurr bi
ma. Festu à du ba a gri Bulu na mirri.
24 Festu à da di, "Uttu Agripa na
anishirr ba we nggo a si ni inta ba ni
inggya, imba i hi ugo wanggo nggo
ani Yahuda ba we ni inggya tuku
Urushalima a nga ni yi ki ingga ni itu
ima yi nggo. Aba a nggurr ungo na
angu di a bu ngu ma.
25 Ingga i si hi ma na inkindirr yi
nggo i ma a bu ngu ma hen. Uwa si
nggo uwanggo ku itu ima a ba ure ku
na nga nu Kayisa wa ku, nggo ingga
kye ni ta turr ma nga nu Roma.
26 Ingga nanko i sama ni inkindirr
karr nggo ingga ta charr ku Kayisa
wa ni itu ima yi. Ima yo di ingga
gri ma ni nga ni inggya na agẹ amba,
ingga kye ùwà uttu Agripa yo kakami,
wre ku ùwà ti bɨ ure unggo ku kye,
ingga i bu si ni inkindirr yi nggo ingga
ta charr nggo.
27 Ingga i kye i si ta wre hen ingga
bu turr uni kri ni iharr kuma sama
ni ida inkindirr yi nggo a da di à na
nggo."

26

Bulu à re narr itu ima na agẹ ka Agripa

1 Agripa à ddu Bulu di, "Ingga i nu
ùwà anko ùwà bu re ku itu imuwa."
Bulu à ki ba nu ungo na re kisa na
aseki ka nggo ani Yahuda ba a bre da
à na ka nggo, na da di,
2 "Uttu Agripa, ingga i kye a si ki
ingga inkindirr inyarr nggo ingga i
kri na agẹ amuwa ari ta kisa na aseki
ka nggo ani Yahuda ba a bre di ingga
na nggo.
3 Ingga da meme nu nggo ùwà hi
aseki ka nggo ani Yahuda ba a di na
ka. Ùwà hi iso yi nggo ani Yahuda ba
a di so nggo, ni hi anko ka nggo iso yi
i si ba na nkanka nggo.
4 "Ani Yahuda ba wemi a hi ingga
zhi ni imimarr itsa mu. A hi iso yi
nggo ingga i so na akonta tuku nu
Urushalima.
5 A ka ti da aba a ta da ure ujiji mu,
aba ta da ki imba di ingga ì si anu
Farrisi ni si di rro nu ure ku ibarr
Abachi hen.
6 I ziza nggo ingga ì kri aba ta bre
ki ingga amu nu nggo ingga i so surr
ashishi di Abachi à ta na inkindirr yi
nggo à da zu du uwa ta na ku akiki
amunta ba nggo.
7 Ima yo i du aki awurr na aha ka
Israila ka a so di barr Abachi na azhi
ni ibittu, na so di surr ashishi ku aseki
ka nggo Abachi à da zu du uwa à
taka na nggo. Uttu, ùwà à si ku i surr
ashishi iyiyirr ima yo, du ani Yahuda
ba a bre aseki angga ka surr ki ingga.
8 A sa angginggi di imba ani Yahuda
i ma chankarr ni kpanye di Abachi à
ka du abi kɨ ba a tasi?
9 "Ingga ni itu imungga ì kye di
ingga ta kri karrkarr ni kà isa i Yesu
anu Nazareti yi.
10 A si inkindirr inggi yi nggo ingga i
na nu Urushalima nggo. Ankpinkpye
abikye ba a di kpanye ki ingga,
di ingga di vɨ anishirr ba Abachi

shishemi ku harr. Aba ti ttu ba iba di a ta ngɨ ba nggo, ingga kpanye di a bu ngɨ ba.

11 Ankpu shishemi ingga di ki ba iha na aki ka issubi ka ani Yahuda ka ni na anko nggo a ta du ba a re are andanda ni itu i Yesu. Ingga i ki unfu na ba kakami, ni di ssuzzu ku di zha abiga ba ni igbu inggi yi nggo i si si imunta hen, wre ki ingga i bu ki ba iha.

Bulu à bre nggo uwa à na na kaki uniga nggo (Indu 9:1-19; 22:6-16)

12 "A si na ankpa anuma nggo ingga i kpa angbamvu na ankpinkpye abikye ba ba. Angbamvu a kama yo a kpanye ki ingga di ingga bu kuma nu Damasika ku vɨ abiga ba nabo.

13 A si na anko a Damasika na azhi na atsutsu, ingga i hi uru numa la nzarr zhi nu unkplassu nu la mri azhi wa. Ù la kago ingga na anishirr ba nggo a so zirr ni ingga ku nggo.

14 Inta kuhre ni imimi wemi, ingga i wo ukorr u ddu ingga ni irrirri inu Ibraniya di, 'Shawulu, Shawulu, ùwà so ki ingga iha ngginggi? Ùwà so ki ku itu imuwa ankpa, nggo ùwà so ta anggaza nâ ta sa alando aniru nggo a so kà iwo amfarr a atiko ama wa.'

15 "Ingga i zhi di a su uwanggo nggo, Atiko?"

"Atiko wa à da di, 'A si ingga Yesu, wanggo nggo ùwà so ki ma iha yi nggo.

16 Gru kri kikri. Ingga nggurr ssuzzu ku ùwà, wre ki ingga bu na ùwà ki uvurr iko amungga. Ùwà ta da ku abanu inkindirr yi nggo ùwà i hi ni itu imungga ari nggo, tuku inkindirr yi nggo ingga ta tsarr ùwà ni ichi.

17 Ingga ta kpa ùwà ttungo na ango ka anishirr bu Israila tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga ta tu ùwà kuma na aba yo ba.

18 Ùwà ta ku bwu ba ashishi, ni ttu ba zhi ni ibwu kuma ni ila iru. Ni ta ttu ba zhi nu ukyekye ku Isheta gri kuma nu ukyekye ku Abachi, wre ba bu kpa inggurr zhi ku ila ure imbarr yi. Na ta kpa abubo a iso na anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nu nggo a kpanye ni ingga ku nggo.'

Bulu à bre nggo uwa na ku Yesu undu nggo

19 "Uttu Agripa, à si ima yo di ingga i na inkindirr yi nggo ula ku ù da ki ingga zhi nu unkplassu.

20 Ni imemẹ yi, ingga i bre ku anishirr ure ku nu Damasika, ni kuma nu Urushalima tuku igbu yi kago nggo i si si anu Yahudiya hen. Ni ikikre yi, ingga i kuma na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ni ku ddu ba di, a bu kasarr na kanga na Abachi ku! Ni du iso tsitsirr imbarr yi i tsarr inta di aba a kasarr jiji.

21 A si amarr akama yo a du ani Yahuda ba a vu ingga nggo ingga i si nu Uki ku Ibarr ku na da aba ta ngu ingga.

22 Bazhi ni ima, Abachi à di zi ingga. Ima yo di ingga kri ni inggya so bre ku anishirr we, ankpinkpi na atsitsa, inkindirr yi nggo ingga ì hi yi. Inkindirr yi nggo ingga i da i si iyiyirr ima yo nggo abi kpa are ba, u Musa a da di taka la nggo,

23 di Kristi wa à taka ki iha na taka si ni imemẹ ni tasi ni ibe, wre ku Ure ku wre ku ikpa ittungo ku nggo a da ku anishirr ama anu Yahuda ba na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, a bu bwu ba ashishi nâ ta su ila iru nggi."

24 Nggo Bulu à so re meme u Festu à nggarr ito na ku di, "Bulu, ùwà i la! Ibre ta anko imuwa yi i du ùwà ta la."

25 Bulu à ddu ma di, "Ingga si la hen, ankpye Festu. Are ka nggo ingga ko re nggo à si are ajiji, i wre ingga i da ka.

26 Uttu Agripa mi à hi are ka, ima yo ì du ingga so re sama ni isisu nu nggo ingga hi di à hi aseki angga ka a si ajiji, a si na ka sharri mu hen.

27 Uttu Agripa, ùwà kpanye na aseki ka nggo abi kpa are ba a charr da nggo? Ingga ì hi du ùwà kpanye na ka."

28 Uttu Agripa à ddu Bulu di, "Ùwà kye du ùwà ka ka ingga ki uniga Kristi ni ikuso ntsɨ inggi yi?"

29 Bulu à ddu ma di, “Ka ntsɨ, ka
ì ta anko, ibarr imungga inggi i si
di Abachi bu du ùwà na abangga ba
nggo a so wo ingga ni re yi we a bu si
nâ ti ingga i se, na bu sama na ache
angga ka yo mre.”
30 Mre uttu wa tuku ugona wa, u
Banisi na abanu ba wemi a gru kri
kikri.
31 Na share nggo na ddu ikpa di,
“Ugo nggo à si na inkindirr yi nggo i
ma a bu ngu ma ka gri ma ku harr
hen.”
32 Agripa à ddu Festu di, “Ka du
ugo nggo a si ba ure ku na kuma nu
Kayisa wa ku hen a ka ttu ma ttungo.”

27

A du Bulu ga ijirrigi i amasirr kuma nu Roma

1 Nggo a kpanye di inta bu kuma ni
Italiya, na ka Bulu tuku abi kri harr
abanu anu Juliyo, ankpye a inkirr i
abi ta iku i Roma yi nggo a yo yi di,
“Inkirr i Kayisa Agostu.”
2 Inta i rri ni ijirrigi i amasirr nggo
so zhi nu Adramitiyu ni i ta so kuma
ni igbu i unddu amasirr yi nggo si na
anga ka Asiya nggo. Inta ga ijirrigi
yi share. Arristaku anu Makidoniya
nggo zhi ni igbu nu Tesalonika à ga
inta.
3 Inta zzu na ambre ka ni rri nu
Sido. Juliyo à na wre ku Bulu na du
ma ku kye akpukpama du ba nu ma
aseki ka nggo à zha na undu na ka
nggo.
4 Inta gru kuchi nu uzirr ku, und-
dunddu ku u so go ni turr inta
tankpami, inta kye ni hun hin hun
ga unddu ku Sayiprosi, igbu wanggo
nggo a si na atsutsu ka amasirr ka
nggo.
5 Inta kucha inyi wa ni kashirr i
anga ka Silisiya tuku Pamfiliya ni nga
nu Mirra nu Lisiya.
6 Nabo ankpye abi ta iku wa à hi
ijirrigi ì so zhi nu Alezandra ni ta
kuma ni Italiya, mre na di inta i rri na
yi.
7 Inta i darr ni ijirrigi yi bwemi ki
ivi shishemi ni ki iha bari ni rri nu
unddu inyi ku igbu nu Kinidu. Und-
dunddu ku u han inta ni kuchi nu
uzirr ku ga anga nggo inta i so kuma
nggo. Inta kye ni darr ba ni igbu nu
Salimone, wre ku igbu nu Kreti wa
nggo a si na atsutsu ka amasirr ka à
bu chirr ki inta unddunddu ku.
8 Inta so darr ga unddu inyi ku ni
ki iha bari ni nga ni inkla numa a yo
yi di, inkla Izu Ijirrigi Zizi, i si ta anko
zhi ni Lasiya hen.
9 Inta i so tanko. Uzirr ku mi ù
gru ki isisu, nu nggo uhwa ku uwurr
ku unddunddu ku ù ka ma ba, nggo
Azhibarr Inggurr Ila Ure* wa a ka vu
sarr ba. Mre u Bulu à nu ba amarr di,
10 “Akpukpa mu, ingga i kye inta ti
darr ziza nggo ijirrigi imunta yi mi ni
iki yi nggo ijirrigi yi i vu yi nggo ì ta
na ki ndanda, anishirr mi a ta kɨ.”
11 Ankpye abi ta iku wa à kpanye
ni inkindirr yi nggo ankpye ni ijirrigi
wa tuku akikye wa a da nggo, na si
kpanye nu ure ku Bulu ku hen.
12 Inkla izu ijirrigi yi i si wre nggo
a ka so nabo ma nu umvru ku ni kre
yi hen. Ima yo du igarr anishirr yi a
gru gbirr uzirr ku kye hi di aba ka ku
rri nu Fonika. Fonika à si ni igbu nu
Kreti nggo kri na atsutsu ka amasirr
nggo. Abubo a zu ijirrigi i amasirr
wa nggo a se nabo a kri sharri ku
unddunddu ku.

Unddunddu u go ni inyi wa

13 Unddunddu ntsɨ u gru so go zhi
ni ikashirr, abi na undu ni ijirrigi ba
a kye di aba a ta na inkindirr yi nggo a
zu ni isisurr di aba ta na nggo. Na gru
ttu inkpu inklo yi nggo di lo ijirrigi
yi zu ni inkla iyirr ssuzzu na amasirr
wa, na darr ijirrigi yi so ga unddu ku
Kreti.
14 Mre unddunddu unkpi, nggo u di
go zhi ni ikatu i anza ambre, u gru go
zhi ni igbu wa nggo amasirr wa a ka
ma yo na atsutsu nggo.
15 Unddunddu ku u nggurr ni ijir-
rigi. Ijirrigi ima chankarr ni turr

* **27:9** *Azhibarr Inggurr Ila Ure wa:* Ani Yahuda a di zu azhi anggo ni ise ki azhi a wre a Abachi. Azhibarr ama a di si kuma ni ivi ise yi nggo unddunddu undanda u di gru ni inyi wa.

unddunddu ni kuma, inta kye ni ba ttungo ni turr yi, ni du yi ka so ga inkla yi nggo unddunddu ku so ba.
16 Unddunddu unkpi ku u go inta gri nga na achi ka ivi igbu wa nggo a ri Kawuda, amasirr wa a ka ma yo na atsutsu nggo. Anga wa nggo inta i se nggo à kri sharri ku unddunddu ku. Inta i tsi kakami nu unddunddu ku ku ni narr uddu uvutsa ku kpa.
17 Abi darr ijirrigi ba a gba uddu uvutsa ku ni yo ni ijirrigi yi, na lo ijirrigi yi na azhizhi kago. Nu nggo a kru di ijirrigi yi ì ta ku rri nu ugbuhun ku Sirriti,† ni Libiya, ima yo i du ba a ttu upri inkru ku tuku iki inuma yi nggo i di zi ba ni turr ijirrigi yi nggo, na ttu ijirrigi yi ttungo du unddunddu ku u turr yi ni so kuma.
18 Nu nggo unddunddu ku u ka ni so go kakami nggo, aba zzu na ambre ka na ddu iki numa yi nggo ijirrigi yi i gri nggo a so tu surr nu umi ku amasirr ku.
19 U nu tarr wa zizo aba ddu aseki anuma ka ni ijirrigi yi tu surr na amasirr wa.
20 Inta ma ivi shishemi sama ni hi azhi ni si hi intsintsẹ hen, unddunddu ku u ka ni so go kakami, inta ttu isisurr glo di inta ta ssuzzu zizi ni ijirrigi yi.
21 Nggo anishirr ba a so ta anko sama ni iri inkindirr, u Bulu à gru kri na ddu ba di, “Amuya, ka di imba i wo ki ingga ni si di inta i gru nu Kreti hen, inta ka si ki iha inggi yi ni vu aseki angga ka kahre ma mi hen.
22 Ziza nggo ingga i barr imba, vu isisurr. Uyirr amba a si ta ttu hen, ijirrigi yi mu i ta na ki ndanda.
23 Unitu a Abachi wanggo nggo ingga i di ga ma ni di barr ma nggo à nga ni kri ki ingga nu ungo yirr ni ibittu,
24 na ddu ingga di, ‘Si kru isisu hen Bulu, ùwà ta kri na agẹ ka Kayisa wa. Abachi nggo à di na wre ku ùwà nggo à ta kpa anishirr ba nggo imba i so zirr ma mi nggo a ttungo.’
25 Meme nggo amuya, imba bu vu isisurr. Ingga hi Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da ki ingga nggo.
26 Ni ima mi unddunddu ku ta turr inta ko ni inkla krizhizhi numa nggo amasirr a ka yi yo na atsutsu nggo.”
27 Ni ibittu na azhibarr awurr nu nẹs wa, unddunddu ku u turr inta kago ni inyi nu Mediterreniya wa. Na atsutsu ka ibittu ka, uwa zzu ku abi darr ijirrigi ba di inta i ko ki ywhiywhirr nu unddu ku inyi ku.
28 A ba izhizhi itsarr ita i amasirr a lo ni inkpu inklo na tu yi tu yo na amasirr wa, wre ba bu hi ita i amasirr yi. Uwa si imita iso itarr ni itangba (37). A sha so na gru tsarr kye zizo amasirr wa a si imita iso itarr ni itangba (27).
29 A kru di ijirrigi yi ì ta ku nggurr na angbinta, na vu ankpi anklo anẹ a lo yi zu nu ugo, ni inkla iyirr, na ko barr Abachi di ambre a bu nggarr.
30 Abi di darr ijirrigi ba a gru ko ssu anko wa nggo aba ta kru share. A ba uddu uvutsa ku a tu yo na amasirr wa, na gru na da aba ta ku lo ankpu inklo numa ngga tu surr ni ichi i ijirrigi yi.
31 U Bulu à ddu ankpye abi ta iku wa na abi ta iku ba di, “Abikye ijirrigi angga ba a ta si so ni inta ba ni ijirrigi hen, imba ta kɨ ni ijirrigi inggi yi.”
32 Abi ta iku ba a gru sarr azhizhi ka kahre na du uddu uvutsa ku ù gu kuma.
33 Ambre a nise nggarr hwa hwa, u Bulu à tsi ku anishirr ba ango wemi di a bu zha ila a ri. À ddu ba di, “Imba i ki ivi iwurr ni inẹ inggi ni so sama ni iri inkindirr.
34 Ingga tsi ki imba ango kpa ila ri, wre ki imba bu so tsitsirr ni si kɨ hen. Infunfutu iyirr i si ta nado ki imba hen.”
35 Bulu à da meme nggo, na ba unfonfo na nyarr ku Abachi na ashishi ka anishirr ba, na mɨ ma ta.
36 Anishirr ba a vu isisurr gri na gru kpa ila ri wemi.
37 Inta wemi ni ijirrigi yi i si anishirr ayiyirr aha ni iso tangba na

† **27:17** *Sirriti:* Inkla inuma nggi hinga nu unddu inyi ni Libiya, nggo amasirr wa a si ta hen.

tani (276).
38 Anishirr ba a ri shi wemi nggo na
gru ddu alikama ka wemi a tu surr
na amasirr wa du ijirrigi yi i kaki
futtuttu.

Inggarr i ijirrigi yi

39 Nggo ambre ka à nggarr, abikye
ijirrigi ba a kye unddu ku amasirr ku
chankarr na si hi inkla yi nggo aba a
se hen. A hi inkla inuma i ttu itu na
amasirr wa nga na ábì, na gru da aba
ta turr ijirrigi yi ssuzzu nga nabo.
40 A gye ankpu inklo ka nggo di lo
ijirrigi yi zu ni inkla iyirr nggo, na
du ka ji rri na amasirr wa. Na ddu
azhizhi ka nggo di lo unkunkurr ku
idarr ijirrigi ku nggo. Mre na gɨ upri
inkru ku ni ichi i ijirrigi yi i zirr nggo
ijirrigi yi i gru so gu ga unddunddu ku
kuma nu unddu ku amasirr ku.
41 Ijirrigi yi ka ni ku nggurr nu ug-
buhun ku. Itu ijirrigi yi i ku harr,
ankinkirr ka a hlo ugo ku nggarr.
42 Abi ta iku ba a na anko wa nggo
aba ta ngɨ abi kri iharr ba wemi, wre
ba bu si darr ssuzzu hen.
43 U Juliyo, ankpye a abi ta iku wa à
zha anko du uwa ka kpa Bulu ttungo,
na han abi ta iku ba ni na inkindirr yi
nggo a zha di aba a ta na yi nggo. A na
meme nggo na du abangga ba nggo a
hi idarr nggo, a tu rri na amasirr wa
na so darr kuchi kuma na ábì.
44 Abanu ba a vu ankpunkpu
nkinkurr ka na ankpu ijirrigi ka gri
na darr na ga ba. Inta wemi na meme
yo ni ssuzzu zizi nga na ábì.

28

Bulu à nga nu Malta

1 Nggo inta ssuzzu zizi nga nu
unddu ku amasirr ku, aba a da ki
inta di a yo inkla ima yi nggo kri na
atsutsu ka amasirr ka di Malita.
2 Abi ìgbù ba a kpa inta zizi. Ahru
a so ku, umvru u su, aba a mu uru di
inta vri.
3 Bulu à vu infinfla inkinkurr so
surr nu uru ku, ìwǎ à wo issu iru yi na
gru ssuzzu ni tse Bulu nu ungo na klo
ku na ku.
4 Nggo abi ìgbù ba a hi ìwǎ wa ni klo
ku Bulu nu ungo ku na ddu ikpa di,
“Ugo wa nggo à si uni ngu unushirr.
Ni ifirr ssuzzu ima yi na amasirr wa
mi, azhi* a amasirr wa nggo à di du
anishirr a ki iha ku ikpala imbarr yi
à ta ngu ma.”
5 Bulu mɨ ungo ku ìwǎ wa à jaku nu
uru ku na si na ku inkindirr hen.
6 Abi igbu ba a kye di ukpa ku Bulu
ku ù ta ssu, ka Bulu à ta gru ji jaku
iku. A so ta anko na si hi inkindirr na
ku Bulu hen, na kasarr da na amarr
ambarr ka di Bulu à si ábáchí.
7 Bazhi nabo na kuma ni izzuzzu
i Pubilu, ankpye unkpi uni kye igbu
wa, à si ta anko hen. À kpa inta zizi,
inta ki ivi itarr ni se abichirr ama.
8 Aki a Pubilu wa à sama nu ukpa
kyekye na kurr ko wri kpakpa ku
umvru, ine ihan ma uwa so kahre
ayiyi. Bulu à rri kuma ku kye ma, na
barr Abachi, na sa ango na ku, uwa
wre.
9 A na meme nggo abu lolo abanu
ba ni igbu wa a nga, uwa a barr aba
wemi a wre.
10 A ni inta aseki shishemi inta ta
gru ni ijirrigi yi aba a surr ki inta
aseki anuma nggo inta ta na undu na
ka nu uzirr ku nggo.

Anu Bulu a gru nu Malta kuma nu Roma

11 Inta ki ihwa itarr ni gru ga ijirrigi
i amasirr yi nggo i zhi nu Alezandra.
A yo yi di, “Anazhi Ahẹ,” (Kasto tuku
Poluku). A na ba aha mi sa ni itu
ijirrigi yi. I kri nu Malta zhi na aba
mu.
12 Inta ga yi ni nga ni rri ni igbu nu
Surraku ni ki ivi itarr nabo.
13 Ni gru nabo nga nu Regimu. Am-
bre ka nggarr unddunddu u gru so go
zhi ni kashirr, inta i ki ivi iha ni rri nu
Putiyoli.
14 Inta i hi abiga abanu nabo, aba a
di inta i so na ba ki isati iyirr. Mre inta
i nga nu Roma.

* **28:4** *Azhi a amasirr wa:* Anishirr ba a kye di a yo azhi anuma na amasirr mu di Ina Narrnarr. Azhi ama yo à taka nga ni ki amimi anishirr ba iha.

15 Amuya ba nu Roma a wo inga
imunta yi na gru zhi ni igbu yi gbag-
bamu nga ni inta ba nu Udu ku Apiyo
tuku Ako a Kpa Abichirr Atarr wa.
Bulu à hi ba na nyarr ku Abachi, na
kaki kyekye kakami.
16 Nggo inta i rri nu Roma nggo, u
Bulu ku so na nkpama na zu ku uni
ta iku di a bu so gbye ma.

Bulu à re ure ku Abachi ku nu Roma

17 A ki ivi itarr u Bulu à yo
ankpinkpye ba ani Yahuda ba ni
issubi. A nga ni nggurr bi nggo, uwa
à ddu ba di, “Amuya, ingga i si na
inkindirr indanda ku aba akonta ba
hen, ni si vu sarr ku aseki ka nggo
akiki amunta a di na ka hen, aba vu
ingga nu Urushalima a nu anu Roma
ba.
18 Anu Roma ba a bɨ ure umungga
ku kye na si hi inkindirr indanda ni
ingga ku hen, na da aba ta ttu ingga
ttungo.
19 Ani Yahuda ba a kà. Nggo ingga
kye chankarr ni ba ure ku ni nga nu
Kayisa ku. Meme mi ingga si da di an-
ishirr amungga a na ki ingga ndanda
hen.
20 Ima yo di ingga da di ingga ta hi
imba ni re ni imba ba. A yo ingga
na ache angga ka ku Atiko wanggo
nggo ani Israila ba a surr ashishi na
ku nggo.”
21 Aba a ddu ma di, “Inta i si kpa
ungbamvu numa zhi nu Yahudiya ku
inga imuwa yi hen. Uyirr nu umi
ku amuyirr amunta a si zhi nabo na
ni da ki inta inkindirr indanda ni itu
imuwa hen.
22 Ni ima mi, inta zha di inta ta wo
amarr amuwa nu nggo a re ndanda
ni itu i nggurr bi yi nggo ùwà se nu
umi nggo.”
23 A zu ivi i nggurr bi nu Bulu ku,
anishirr shishemi a nga ni inkla yi
nggo Bulu à di so. Uwa so di bre ba
are ka ittu i Abachi yi zhi na ambre
ma ni ibittu. À kri karrkarr du uwa
ta du ba kpanye nu ure ku Yesu ku zhi
na Are ka Musa tuku icharr i Abi kpa
are yi.
24 Abanu ambarr ba a kpanye nu
ure umaku, abanu ba a si kpanye
hen.
25 A re varrvarr ku ikpa, na ga ki na
nkanka, nggo u Bulu à da di, “Ima ma
nggo Izhi Iwre yi i du Ishaya uni kpa
are Abachi wa à da di:
26 “ ‘Kuma ku da ku anishirr angga ba
di,
“Imba ta wo, ni wo yo mre ni ta ssurr
achi ka inkindirr yi nggo imba
i wo nggo;
imba ta kye kakami ni si ta kye hi
hen.”
27 A si nggo isisurr i anishirr angga ba
i tsɨ kakami;
a ka si wo ure na atu ambarr ka
hen,
na ttu ashishi ambarr ka.
Na ka di i si si meme hen, ashishi
ambarr ka ka kye hi,
atu ambarr ka ka wo ure,
isisurr imbarr yi i ta hi inkindirr
krizhizhi mi
aba ka kanga ni ingga ku, ingga ka du
ba wre.’ ”†
28 Ni ikikre yi Bulu à ddu ba di,
“Imba bu hi di Abachi à zha du uwa
ta kpa abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen ttungo! Aba a ta shirr atu
na ku.” [
29 Nggo Bulu à re kre, anu Yahuda
ba re kisa kakami ni ikpa na ga
share.]
30 Bulu so ki ase aha ni iko yi ihan
inklo, na so di kpa anishirr ba wemi
nggo a di so nga na ku.
31 Na so di bre are ka Ittu i Abachi
yi, na bre are ka Atiko Yesu Kristi,
sama ni isisu. Undurr à si han ma
hen.

† **28:27** Kye zizo *Ishaya 6:9-10.*

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Roma ba
Ure ku mẹmẹ

A si Bulu nggo à charr ungbamvu unggo ku *(Kye nu 1:1)*. À charr ku anishirr ni inggurr bi i Abachi yi nu Roma. Igarr imbarr yi i si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na a kaki ani Yahuda ba nu ugo mu.

Bulu à wo ure ni itu i inggurr bi i anishirr ba Abachi ba nu Roma, na nise kuma nabo kye. Uyirr mi nu umi ku abi ko na angu ba a nise kuma nu Roma kye. A zhinu a si ani Yahuda ba nggo a kaki abiga ni ivi i Pentiko yi nggo, zhinu aba yo a ka zhi nu Urushalima na nga ni bwu inggurr bi i Abachi yi nu Roma*(Indu 2)*.

Bulu à tsarr ba di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, abi na si abi la ure wemi, na zha ikpa ttungo. À da di anishirr a vu sarr ku Are ka Abachi Uni wre wa.

Bulu à tsi ango ku abangga ba nggo a ta bre ungbanvu ku di a bu na iga imbarr yi ssuzzu zizi na aki ka nggurr bi ambarr ka tuku ni ingbingbru i abi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-17*
Ila ure i anishirr yi tuku ikpa ttungo i Kristi yi *1:18–5:21*
Ukyekye ku Kristi ku u du inta i ba ila ure inggurr *6:1–8:39*
Inkindirr yi nggo Abachi à ssu zu ku ani Yahuda *9:1–11:36*
Uzirr ku abiga *12:1–15:13*
Ure ku ikikre ku *15:14–16:27*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Kristi Yesu, tuku uni ko na angu nggo Abachi à ttu ingga na ni ingga undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre umaku. A si ingga yo i so charr ki imba.
2 Ure ku wre ku nggo Abachi a ni angu na du abi kpa are ama ba a da ni ikuchi yi nu Ungbamvu ku Abachi ku.
3 Ure ku wre ku u si ni itu i Uzuma wa, Atiko munta wa, Yesu Kristi. Nu ukpa ku Unushirr, à si uhanma a Doda.
4 Abachi à tsarr nu ukyekye ku Izhi ima yi di à su Uvuvurr a Abachi, na gi ma gru ni ibe.
5 Abachi à du Kristi à ttu ingga ki uni ko na angu, wre ki ingga bu na ku Kristi undu, meme ni bu gri anishirr bi ingbingbru ba we, ni nga du ba ni yo isisurr na Abachi ku, na bu wo ku ure.
6 Imba mi nu Roma nggo Abachi a ka yo imba ki a bu Yesu Kristi ba, imba i si nu umi.
7 Ima yo di ingga ko charr ki imba wemi nu Roma, nggo Abachi à kpanye ni imba na yo imba ki anishirr ama nggo.

Ingga i barr di Abachi Aki amunta wa tuku Atiko Yesu Kristi a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu a barr na nyarr ku Abachi

8 Ingga ta kuchi nyarr ku Abachi amungga ni isa i Yesu Kristi ni itu imba we nu nggo anishirr kago ingbingbru yi a so wo nggo imba ikpanye ni Yesu ku nggo.
9 Abachi à hi krizhizhi di ingga da su ure ujiji. Abachi wa nggo ingga i na undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre ku Uzuma ku ni isisurr iyirr nggo.
10 Abachi mi a hi di ingga di se na amarr amba ni ibarr imungga yi ttuttumi. Ingga barr di Abachi a ti kpanye uwa bu na ki ingga anko di ingga kru ni rri ni imba ba.
11 Ingga zha di ingga ka hi imba ni bu sha inkindirr izizi yi nggo Izhi i Abachi yi i di ni nggo i ni imba, wre ki imba bu kri kyekye.
12 Ida imungga inggi i si di inta bu zi ikpa imunta yi, ingga ni iyo isisurr imungga yi bu zi imba, imba ni iyo isisurr imba yi bu zi ingga.
13 Amuya abiga, imba bu hi di ingga di zha anko zhi ngbangbamu di ingga ta nga ni imba ba, ni na chankarr. Ingga zha di ingga ka ni du anishirr

kaki abiga Yesu Kristi, nâ ta si nggo ingga na ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda nggo hen.

14 Undu kuma u du ingga so na ti ingga iri uhla mu ku anishirr wemi. Anu Girrki tuku abangga ba nggo si si anu Girrki hen. Na abi bwu ashishi tuku abangga ba nggo a ni so ni ibwu, na abi hi ungbamvu na abangga ba nggo a si hi ungbamvu hen.

15 Ima yo du ingga yo isisurr imungga di ingga ta ni bre ki imba abi so nu Roma ba Ure ku wre ku meme.

Ukyekye ku Ure ku wre ku

16 Ishisha i si di ki ingga ni ibre ku anishirr Ure ku wre ku hen, nu nggo ingga hi Abachi à du inta hi ukyekye umaku nu Ure ku wre ku ni kpa abangga ba nggo a kpanye na Abachi ku ttungo, bazhi na ani Yahuda ba nga na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.

17 Ure ku wre ku yo u tsarr inta anko nggo Abachi à di kpa anishirr ki azizi. Ina ima yi i di si nu nggo anishirr ngga a di yo isisurr na Abachi ku nggo. A charr na angbamvu ka Abachi ka da di, “Undurr wanggo nggo Abachi à na ma ssubi na agẹ ama, à ta so tsitsirr ku iyo isisurr ima yi.”*

Anishirr we a si bi la ure na Abachi ku

18 Abachi a di tsarr inta unfu umaku zhi nu unkplassu ku ila ure tuku umimi ku anishirr nggo a di cha ure ujiji ku ttu nado.

19 Abachi à ki ba iha, nu nggo a ka hi aseki ama ka ndende mi ba, Abachi yo à tsarr ba na ka wemi na nkpama.

20 Bazhi nu nggo Abachi a na ingbingbru yi mu nggo, anishirr a hi di Abachi a se, na hi du ukyekye umaku u si di kre hen. Na hi di uwa yo si Abachi jiji. Aseki ama ka a si di hi ka na ashishi hen. Na hi da a se ma. A si ima yo i taka du anishirr a zha inkindirr i da ku Abachi chankarr na a taka sama ni inkindirr ida kri atu ambarr.

21 A hi mu yo da Abachi se, na si nu ma inkpinkpye ima yi hen, na si di da di aba nyarr ku Abachi hen. A si na meme hen, na du amarr ambarr a kaki ankalanttu, na du ibwu i tsarr ssu ba ni isisurr imbarr yi, nggo i kurr sama ni inkindirr nggo.

22 A da gigyemi da aba hi inkindirr, na si hi inkindirr hen, a si arrurru.

23 Nggo a ka di barr Abachi ni so sese wa, aba so di barr aseki ka nggo a si ankpunkpru anishirr a na ka zzu unushirr nggo di ttu, na zzu aminche tuku ininazzu i inyarr ki nga ngi nga.

24 Urrurru ku anishirr ukuma yo u du Abachi a kà ba du ba a so na aseki ka zɨ ashishi, nggo isisurr imbarr mu i zha ina nggo. A na aseki ka ishisha ni ikpa imbarr ku.

25 A si kpanye nu ujiji ku Abachi ku hen, na ka di rẹ are. A di kuttu na barr, na na undu ku aseki ka nggo Abachi a na ka nggo, na si kuttu na barr Abachi nggo a na aseki ka hen. A si Abachi uwama yo nggo anishirr a bu di gbyarr asa na ku, ase na ase! Du yi si meme yo.

26 Nu nggo anishirr ba a na meme nggo, Abachi a du ba ki iha na na aseki ka ishisha. Amba ba a ka ukpa umbarr ku di na aseki ka nggo a si di na nu ukpa ku ayamba hen.

27 Aniru ba mi a na meme yo, na si di kurr na amba ba hen, na ka di kurr ni ikpa ambarr ku. Aniru ba a na aseki ka ishisha ni ikpa ku. Ima yo du Abachi du ba ki iha inggi yi nggo aba ngga a zha ku atu ambarr nggo.

28 Nu nggo, anishirr a da di, “Inta ta kpamusu ni inkindirr yi nggo iwre nggo anishirr ka hi yi ni itu i Abachi nggo.” Ima yo i du Abachi a ttu ba ttungo mre isisurr imbarr yi i ka di ta amarr andanda yo mre.

29 Aseki tankpami a tsarr ssu na ba. Iki awa, ni na ku ikpa undanda, ni ngɨ ikpa, na di vi, na re ikpa mi, na bri nyarr ni iha i abanu,

30 na re ndanda, na na aseki andanda ku ikpa, na si abi karr Abachi, a di re ku ikpa undanda. A di ba

* **1:17** Kye zizo *Habaku 2:4.*

da aba a mri anishirr ba we, na si abi gɨ atu. A di zha anko a na aseki andanda yo mre. A si abi kà iwo ku akiki ambarr.
31 A si hi uzizi hen. A si di na inkindirr yi nggo a da di aba ta na hen, na si di ki itito na abanu ba hen.
32 A hi di are ka Abachi ka a da di anishirr ba ngga nggo a ti kɨ abangga ngga a zha. Na ka na so di na aseki akama na kpanye ku abanu nggo a na ka nggo.

2

Unfu ku Abachi ku u ta ji na anishirr ba we

1 Ùwà uni di kye undanda ku abanu, ùwà ta da angginggi i ta kpa ùwà ttungo du ùwà si di na undanda hen? Nggo ùwà ti da ku abanu undanda umbarr ku, ùwà mi di na undanda ukuma yo. Meme nggo, ùwà so lo itu imuwa mu.
2 Inta wemi hi di Abachi à ti bre ku anishirr abi na aseki akama amu ambarr ka, uwa à na ma.
3 Imba akpukpamu, imba mi di na aseki andanda ka nggo ni di glo abanu mu da a na ka! Imba ta kru ba nu momonggo ku unfu ku Abachi ku?
4 Bu imba kye uzizi ku Abachi ku ba kahre tuku nggo Abachi à di vu unfu umaku gri na di nggurr hre. Imba si hi di Abachi à na ki imba uzizi umaku, wre ki imba bu kasarr kanga na ku mu hen?
5 Nu nggo imba i ta angbinta harr atu, ni kà ikasarr yi ni ta du iha imba yi i taka si kakami na azhibarr wa nggo Abachi à taka ni du ba a hi unfu umaku ku ila ure imba yi. Azhibarr ama anishirr we a taka hi ibre amu narrnarr i Abachi yi.
6 Abachi à taka nga ni han ku anishirr ama ba inkindirr yi nggo a di na nggo.
7 Undurr wa nggo a ta di na aseki ka iwre, wre ku ka kpa uzizi ni inkpinkpye tuku iso sese, Abachi a taka nu undurr wama iso sese yi.
8 Uwa ta si anishirr abanu ba nanko, a zharr atu ambarr yo mre, na ka ina inkindirr yi nggo a hi di i wre, na ka di na aseki ndanda. Abachi a taka ki ba iha kakami.
9 Anishirr abi na aseki ndanda we a taka ki iha, na ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
10 Uwa ta si abi na uzizi ba nanko, Abachi à taka gbyarr asa na ba. Na taka nu ba inkpinkpye tuku isu. Na ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
11 Na Abachi ku anishirr a su ungo uyirr na si di kye unuma mri unuma hen.
12 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a sama na Are ka nggo a nu Musa. Meme nggo, a di la ure ni isama i Are ka Musa ka na ta kɨ sama na Are ka. Ani Yahuda aba yo a kpa Are ka Musa ka, meme nggo a ti la ure aba ta bre ba Are ka zhi na Are ka nggo a nu ba nggo.
13 Abachi a si kye abi wo Are abangga ki anishirr abi na uzizi ba hen. Abangga ba nggo a na inkindirr yi nggo Are ka a da di a bu na, aba yo si azizi ba na Abachi ku.
14 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a sama na Are ka nggo a nu Musa nggo, amarr ambarr mu di du ba na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo. Meme nggo ni sama i are yi mi, aba hi inkindirr yi nggo Are ka a di a bu na, tuku inggi yi nggo a bu si na yi hen.
15 A na inkindirr yi nggo du anishirr a hi di a charr Are ka zu ba ni isisurr. A di hi uzizi nu ndanda nanka. Amarr ambarr ka mi a di kisa ba na aseki anuma na kpanye ba ma na anuma ka.
16 Uwa si meme yo Ure ku wre ku nggo ingga di bre ki imba nggo, u da di, na azhibarr ama Abachi a taka du Yesu Kristi à bre amarr ka we, nggo anishirr a gri sharri ni isisurr nggo.

Inkindirr yi nggo Are ka a da ni itu i ani Yahuda ba

17 Uwa ti si imba ani Yahuda, imba iyo atu imba di imba sa ani Yahuda ni kye Are ka yo na ashishi ni di nggurr ankẹ di imba si anishirr ba Abachi.
18 Are ka nggo imba ka so di bre nggo a tsarr imba inkindirr yi nggo Abachi da di imba bu na.

19 Meme nggo, imba mi ka tsarr aba
kreshishi anko, ni kaki uru ku la ku
abangga ba nggo a so ni ibwu nggo.
20 Nu nggo imba si abitsarr
abangga ba nggo a si arrurru nggo,
imba kye di imba ka tsarr abangga
ba nggo a si hi inkindirr nggo hen.
Imba i ba ni isisurr imba di ihi Are yi
i du imba i hi aseki we ni hi da ure yo
mre.
21 Imba di tsarr abanu, imba ka si
tsarr atu amba hen? Imba di kri ni
bre ku anishirr di a bu si ki ayi hen,
ni di ki ayi ka?
22 Imba nggo di bre ku anishirr bi
garr, di a bu si ssuzzu ku di zha amba
na aniru na ábì hen, ni di na aseki
akama. Imba nggo karr aseki ka nggo
anishirr a di ba ka ki azhi ambarr
nggo, imba mi di rri, ku ki ayi na aki
ka ibarr ka.
23 Imba gbyarr asa di imba se na
are ka Abachi ni di na aseki ka nggo a
di du anishirr a kye Abachi kpa chirr
ma, nu nggo imba di na aseki ka nggo
are ama ka a da di imba bu si na ka
hen.
24 A charr na angbamvu ka Abachi
ka di, “A si imba ani Yahuda ngga i
du abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen a re ku Abachi are andanda.”
25 Imba ti na inkindirr yi nggo Are
ka tsarr iso ka a da di imba bu na nggo
bari iyo iji imba yi i ta si inkindirr
izizi. Imba ti si na inkindirr yi nggo
Are ka a da hen, iyo iji imba yi i si
undu ku ruku, ni imba ka so sama ni
iji yi mu.
26 Abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen na si yo iji hen, aba ma a
ti di na inkindirr yi nggo Are ka tsarr
i so ka a di a bu na nggo, Abachi à ta
sarr kye abama mu ki abi yo iji ba?
27 Meme nggo, abangga ba nggo a si
yo ba iji hen, a ta glo imba ani Yahuda
kakami nu nggo a yo ki imba iji na
charr ki imba Are ka tsarr i so ka
chicharr, imba kà ni na aseki ka nggo
are ka a han imba ni na ka nggo.
28 Ure ku nggo u si di, a si si iyo iji
ba na ábì inggi di na unushirr ki ani
Yahuda hen.
29 Iya! Ani Yahuda ujiji wa a si un-
ushirr wanggo nggo a si ani Yahuda
ni isisurr. A si Izhi i Abachi mu i di
na undu ukuma, na si si Are ka charr
chi charr mu hen. Undurr uwama
Abachi mu a di gbyarr ku asa, a si si
unushirr mu hen.

3

1 Ani Yahuda ba a mri abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen na
angginggi? Iwre i abi sarr iji yi i sa
angginggi?
2 Iwre yi i si shishemi! Inkindirr
imẹmẹ inggi i si nu nggo Abachi à
kpanye na ani Yahuda ba na re na ba.
3 Abangga ba nggo a kà na a si na
inkindirr yi nggo a di a bu na nggo
na? Ina imbarr ima i ta han Abachi ni
na ba inkindirr yi nggo a da du uwa a
taka na ba nggo?
4 Iya! Imba bu hi di Abachi à di da
ure ukurr ku, anishirr ngga a si abi ki
imu. A charr na angbamvu ka Abachi
di,
“Meme yo, ùwà ti re ure, anishirr a bu
hi di ure umuwa ku u si ujiji,
aba a ti gri ùwà na kuma na
abubo ibre amu, aba ta ku kpa-
nye nu ure umuwa ku.”*
5 Ina ndanda imunta yi i ti du an-
ishirr a hi uzizi ku Abachi, inta i ta
gru ri anta na ba da angginggi? Inta
ka da di Abachi à na ndanda mu nu
nggo inta ti kpala, uwa vu inta farr
nggo? (Uwanggo a si izhi inggi yi
nggo anishirr a ta zhi nggo.)
6 Iya! Abachi ka ti si si uni di na
uzizi hen, à ka si bre ku ingbingbru
inggi yi amu hen.
7 Iki imu imungga yi i ti du ba hi
inkpinkpye ni tsarr ijiji i Abachi yi,
anggi mu i du imba i da di ingga i si
uni la ure?
8 Anggi mu i du imba da di, “Di
inta na undanda, wre ki inta bu kpa
uzizi?” Abanu a glo ingga na marr
ingga da aba a wo ingga nggo i da
meme. A taka lo ba nggo azhibarr a
ilo wa a ti ma ba.

Undurr ni di na uzizi a sama

* **3:4** Kye zizo *Asarr 51:4.*

9 Meme nggo, inta ta da da angginggi zizo? Na ti inta ani Yahuda
ka da di inta mu i mri abangga ba
nggo a si si ani Yahuda nggo hen? Iya!
Ingga i ka da ni imẹmẹ yi ba di ani
Yahuda na abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen a du ila ure i lo ba gri
kyekye.
10 Angbamvu ka Abachi ka a da
meme yo di:
"Undurr uyirr uni na uzizi à sama,
undurr uyirr mi sama;
11 undurr uyirr u krizhizhi
ni di zha du uwa ta hi Abachi à
sama.
12 Aba wemi a ka kasarr ni ga Abachi
yi ba;
na di na umimi wemi,
uyirr mi uni na uzizi a sama na ba,
undurr uyirr sama."†
13 "Are ambarr ka sa ka ngu unushirr,
imu imimi nggi i di ssuzzu zhi ni
irrirri imbarr yi."‡
"Ibarr angu imbarr yi i so di gri uk-
pakpa are nggo si nâ ta si itsɨ i
ìwă nggi."§
14 "Are ambarr ka a tsarr ssu ni
ukpakpa imarr."*
15 "Aza ambarr ka a so di ki korr ni ka
ayiyi kahre.
16 A ti ka ba nu momo mi, angba
ndanda a so ga ba.
17 A si hi iso su hen."†
18 "A si di kru isisu i Abachi hen."‡
19 Ziza nggo inta hi di aseki ka
nggo a charr ka na angbamvu ka
Abachi ka nggo, a charr aseki akama
ku abangga ba nggo are ka Abachi
ka so hru ba nggo. A charr are ka
wre ku anishirr bu ttu angu na si da
inkindirr hen. A ti na inkindirr in-
danda Abachi a ta vu abi ingbingbru
ba wemi.
20 A si si iga Are ka tsarr iso zizi ka,
inggi i ta na ùwà ki uzizi na agẹ ka
Abachi hen. Iya! Are ka tsarr iso ka
a di du inta i hi ila ure imunta yi.

Anko nggo ta di inta sa azizi na agẹ ka Abachi

21 Ziza nggo, Abachi à tsarr inta
anko wa nggo à ta kpa inta ki abi
na uzizi na agẹ ama nggo. Are ka
Musa ka na abi kpa are ba Abachi ba
a kpanye da anko wa nggo a ta kpa
inta ki abi na uzizi na agẹ ka Abachi
a si si ina aseki ka nggo Are ka Musa
a da yo mre hen.
22 Abachi di kye anishirr ki nar-
rnarr. À di kpa anishirr ku iyo isisurr
imbarr yi ni Yesu Kristi yo ku mre.
23 Anishirr we a si abi la ure na si
ma abi nga na agẹ ka Abachi hen.
24 Uwa si nggo Abachi nu uzizi
umaku à tu Kristi Yesu na si kpa
inkindirr ni inta ba hen. Uwa nga ni
kpa inta ttungo, na gri inta kanga na
Abachi ku.
25 Abachi à du Yesu à nga ni to ayiyi
ama wa ki ininazzu na atu munta,
wre ki inta anishirr ti kpanye na ku,
Abachi bu nggurr ila ure munta yi
zhi ki inta. Abachi à na meme wre
ku a bu tsarr anishirr di uwa à di
kye anishirr narrnarr. Ni ikuchi yi,
Abachi a vu isisurr na kye ila ure
imunta yi nggurr hre.
26 I ziza nggo anishirr a ti la ure
Abachi a ki ba iha, wre ku bu du ba hi
uzizi umaku. Ima tsarr di Abachi si di
na wre ku abanu nanka hen, nu nggo
à kpa anishirr ba nggo a yo isisurr
imbarr yi ni Yesu Kristi ku.

27 Angginggi ka du inta nggurr
ankẹ? Anggi numa se? Angginggi
du a si meme? A si nu nggo inta na
inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a
da? Iya! A si nu nggo inta kpanye
nggo, ima yo du yi i si meme.
28 Inta kri karrkarr di ikpanye nggi
i di du Abachi a kpa uni la ure ki
uni na uzizi na agẹ ama. A si si ina
inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a
da mu hen.
29 Nggi Abachi a si Abachi a ani
Yahuda yo mre? A si si Abachi
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
meme hen? Yo-o! Abachi a si ambarr
meme.
30 Abachi a si uyirr, na a ta na ani

† **3:12** Kye zizo *Asarr 14:1-3.* ‡ **3:13** Kye zizo *Asarr 5:9.* § **3:13** Kye zizo *Asarr 140:3.* * **3:14** Kye zizo *Asarr 10:7.* † **3:17** Kye zizo *Ishaya 59:7-8.* ‡ **3:18** Kye zizo *Asarr 36:1.*

Yahuda ki abi zirr zizi na agẹ ama nu
nggo a ti kpanye. Abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen, Abachi à ta kpa
aba mi ki azizi ku iyo isisurr imbarr
yi.
31 Meme nggo, inta ka Are ka
Abachi ka glo ku ikpanye nggi yo
mre? Iya! Inta vu Are ka Abachi ka
gri gbangba.

4

Iyo isisurr i Ibrayi

1 Inta ta da di angginggi ni itu i
Ibrayi,* aki a akiki amunta wa? A hi
angginggi ni itu i ure unggo ku, nggo
da di iyo isisurr nggi i ta kpa unushirr
ttungo?
2 Abachi a ti da di Ibrayi a zirr zizi
ku aseki ka nggo Ibrayi a na nggo,
uwa a ti si meme i Ibrayi a se ni
inkindirr inggi yi nggo a ka nggurr
agẹ na yi nggo. Ni ikye i Abachi,
Ibrayi a sama ni inkindirr i nggurr
ankẹ.
3 Ungbamvu ku Abachi ku u da di,
“Ibrayi à kpanye na Abachi ku, uwa
a si ima yo du Abachi à kpa ma ki
uzizi.”†
4 Uvuvurr nu undu a ta kpa si azadi
ama ka. A si si inkindirr yi nggo
undurr a ba ni isisurr ima mu na nu
ma hen. A si inkindirr yi nggo ajiji
ama ngga a nu ma.
5 A ti si undurr wa nggo à di surr
ashishi ni iyo isisurr ima yo, na si
di surr ashishi na aseki ka nggo uwa
di na hen, na kpanye na Abachi,
wanggo nggo di kà uni la ure ki uni
sama ni ila ure meme nggo. Abachi
a di kye si ikpanye i unushirr uwama
bari, na kpa ma ki uzizi ama.
6 Doda a da meme yo nu nggo a
re ni itu i inyarr i unushirr wa nggo
Abachi a si akpa ma da a si uzizi ku
inkindirr yi nggo undurr wa a na mu
nggo hen. Na da di:
7 “Abachi à yo angu azizi ka iwre ku
abangga ba nggo a nggurr ila ure
imbarr yi zhi ba,
abangga ba nggo Abachi ka ila
ure imbarr yi ttu!
8 Undurr wanggo nggo Atiko wa à si
taka charr ila ure ima yi zu ku
hen, à ta nyarr!”‡
9 Inyarr inggi yi nggo Doda à da yi, i
si i abangga ba nggo a yo iji yo mre?
Iya! Abi sama ni iji mi a taka si abi
nyarr meme. Inta ka bre inkindirr yi
nggo ungbamvu ku u da ba di, “Ibrayi
à kpanye na Abachi ku, uwa si ku
ikpanye iyo du Abachi à kpa ma ki
uni na uzizi.”
10 A na meme nita nggo? Abachi a
kpa Ibrayi bari aba a nga ni yo ku iji
yi, ka a yo ku iji bari Abachi a kpa ma?
Abachi a kpa ma bari aba a ni yo ku iji
yi nu ugo mu.
11 Iyo iji ima yi i si ki angba mu
nggo a ta du ba a hi di ikpanye i Ibrayi
nggi i du Abachi a kpa ma ki uzizi,
bari aba yo ku iji yi. A si ima yo i du
Ibrayi a si aki a anishirr abi kpanye
na Abachi we. Uwa a kpa ba sama ni
iyo iji imbarr yi mi.
12 Ibrayi a si aki zizo a abangga ba
nggo a yo iji nggo, na du iso imbarr
yi i si ikpanye na Abachi ku, nâ ta su
nggo aki amunta wa Ibrayi a se bari
aba ka ni yo ku iji yi.

Ikpanye nggi i ta du Unushirr kpa inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa à taka ni nggo

13 Nggo Abachi à da zu ku Ibrayi
tuku ahinhan ama ba du uwa taka
nu ba ingbingbru yi, Abachi a si da
meme nu nggo Ibrayi a na inkindirr
yi nggo Are ka a da mu hen. Iya, a
si nu nggo Ibrayi a kpanye, Abachi a
kpa ma ki uni zirr zizi.
14 Abachi ti ta nu abi zirr zizi na
are ama ka yo mre aseki ka nggo a da
du uwa à taka ni nggo, meme nggo
i ikpanye i unushirr yi i si gigye, i
inkindirr yi nggo Abachi à du uwa à
taka na nggo i sama ku unushirr nu
undu.

* **4:1** *Ibrayi:* Ábáchí ani Yahuda wa nggo à kye ma ssu na ango mri abanu ba. Ani Yahuda we a surr ashishi di aba a taka hi Ibrayi. † **4:3** Kye zizo *Imẹmẹ 15:6.* ‡ **4:8** Kye zizo *Asarr 32:1-2.*

15 Ure ku tsarr iso ku u di gri iha
ndanda, ure ku tsarr iso ku u ti sama,
ivu sarr ku are ka i ta sama meme.
16 A si ima yo du ikpanye nggi i ta
nu anishirr inkindirr yi nggo Abachi
à du uwa taka nu ba nggo. Meme
nggo, inkindirr yi nggo Abachi à da
du uwa à taka ni nggo i taka si i ahin-
han bu Ibrayi ba wemi. A taka kpa yi
sama ni ihan inkindirr. A si sa aba
mu nggo a ga Are ka na akpambarr
taka kpa aseki kama hen. Abangga
ba nggo a ti kpanye nâ ta si Ibrayi à
kpanye nggo, aba mi a taka kpa aseki
ka nggo Abachi à da nggo. Ibrayi yo à
si ki inta aki munta we.
17 Ungbamvu ku Abachi ku u da
meme yo di: “Ingga na ùwà ki aki a
ingbingbru shishemi.” Meme nggo,
inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa
a taka na nggo i wre ku Abachi wa
nggo Ibrayi a kpanye na ku nggo.
Abachi wa nggo a di du abi kɨ a tasi.
Abachi nggo a bwu angu na na aseki
ka nggo a di sama ni imẹmẹ yi, na du
ka gru se ankpa yirr.
18 A ka ttu isisurr glo ba di Ibrayi a
si ta ngri uvuvurr zizo hen. Uwa si
nggo Ibrayi a yo isisurr na Abachi ku,
na so di surr ashishi. Na na meme yo
na kaki “aki a ingbingbru shishemi.”
Abachi mi à da nu ungbamvu umaku
di, “Ahinhan amuwa ba a ta si nâ ta si
intsintsẹ nggi.”
19 Ibrayi a si na ase ma ayirr yirr
(100) mu, na à ka mri ase ka ngri ba,
na si su ukpa ni iyo isisurr na Abachi
ku hen, nu nggo a hi di ukpa umaku u
ka kre ba, na hi di Sarratu a si ta ngri
zizo hen.
20 Ibrayi à ka na yo isisurr ima yi na
si su ukpa ni inkindirr yi nggo Abachi
à da zu du uwa taka na ku nggo hen.
Ikpanye ima yi na Abachi ku i na ma
ki ukyekye na di gbyarr ku Abachi
asa.
21 Ibrayi a hi krizhizhi mi ni isisurr
ima di Abachi à si nu ukyekye ku na
inkindirr yi nggo a da du uwa à taka
na nggo.
22 Ikpanye ima yo i du “Abachi à
kpa Ibrayi ki unushirr uni na uzizi.”§
23 Icharr yi nggo a charr ankpi are
ka da di, “A kpa ma da à si uni na
uzizi” a si charr ku Ibrayi mu are a
kama na nkpama hen.
24 A charr si ki inta abangga ba
nggo a ta kpa inta ki abi na uzizi. Inta
nggo kpanye na Abachi wa nggo a du
Yesu Atiko amunta wa a tasi ni ibe yi
nggo.
25 A du Yesu a ttu na tasi ku ila ure
imunta i yo wre ki inta bu kaki abi na
uzizi.

5

Aseki ka nggo i zirr zizi na Abachi ku i di gri ku unushirr

1 Nu nggo Abachi kpa inta ki abi
na uzizi ziza nu nggo inta yo isisurr
na ku, inta se ni isu isisurr, ni itu
inkindirr yi nggo Atiko Yesu Kristi à
na ki inta nggo.
2 À si ikpanye imunta iyo i du Atiko
Yesu à gri inta di inta i ni hi ina wre i
Abachi yi nu unto ku nggo inta i so na
ku ziza nggo. Ima yo di inta nggurr
agẹ nu nggo inta mi i so surr ashishi
ni inkpinkpye i Abachi yi.
3 A si si ima yo mre hen. Ni iha
imunta yi mi, inta nyarr. Nu nggo
inta hi di iha i di gri ivu isisurr.
4 Ivu isisurr i di du inta zirr zizi, ima
yo du Abachi kpa inta ki abi na uzizi.
Izirr zizi nggi i du Abachi kpa inta ki
abi na uzizi ni di gri isurr ashishi ni
inkindirr yi nggo i so nga ni ichi.
5 Isurr ashishi ima i si ta di inta i
yi hen. Iya, inta i hi nggo Abachi à
ni inta Izhi Iwre yi nggo i du ikpanye
i Abachi yi i di tsarr ssu ni isisurr
imunta.
6 Nu nggo inta i di si latata ni si si
kyekye hen, Kristi à nga ni ttu ku abi
la ure ni ivi yi nggo Abachi à kye i wre
ku nggo.
7 I ta tsi aba bu hi undurr wanggo
nggo à ta ba itu ima à ni ku unushirr
uni di na uzizi. A ta si unushirr wa
nggo à di na wre, mi unuma ka ttu ku.
8 Abachi à tsarr inta ikpanye
kakami ima yi ni inta ba. Ni inggi inta

§ **4:22** Kye zizo *Imẹmẹ 15:6.*

i ni si abi la ure, Abachi a du Kristi nga ni ttu ki inta.
9 Yesu nggo à ta kpa inta ttungo nu unfu ku Abachi ku. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi wa à du Abachi kpa inta ki azizi.
10 Inta i zu angbachi na Abachi ku, uwa a ka na du Uzuma wa a nga ni ttu, wre ki inta bu kaki akpikpa ma. I ziza nggo, inta i si ikpikpa i Abachi, iso tsitsirr i Kristi yi i ta kpa inta ttungo!
11 Uwanggo a si si ima yo mre hen. Inyarr imunta yi i si ni inkindirr yi nggo Abachi a du Atiko amunta wa Yesu Kristi à nga ni na inta ki akpikpa ba Abachi.

Adamu à gri ittu, i Yesu à gri iso tsitsirr

12 Unushirr uyirr nggo à gri ila ure nga ni ingbingbru yi. Ila ure yi i gri ittu. Anishirr we a la ure, ima yo du ittu i se kago ku anishirr bi ingbingbru ba wemi.
13 Ila ure i se ni ingbingbru yi kuchi ni du Are ka tsarr iso ka nggo Abachi à nu anishirr nggo. Are ka tsarr iso a ti sama, aba a si ta vu undurr da a la ure hen.
14 Bazhi na Adamu ku nga nu Musa ku, ittu i kuttu anishirr we. Abangga ba nggo a si la ure nâ ta si nggo Adamu à kpa ure ku Abachi ku a cha ta nggo hen, abama mi a kɨ meme.
Adamu à si iyu mu i uwanggo nggo à taka nga nggo.
15 Ini i Abachi yi tuku ila ure i Adamu yi a si si ungo yirr hen. A su ure ujiji di anishirr shishemi a kɨ ku ila ure i unushirr uyirr wama. Na anko anuma mi kakami, Yesu Kristi yo na ankpa ma à gri uzizi ku Abachi ku nga ni nu anishirr shishemi na si kpa inkindirr na ba hen.
16 Ini i Abachi yi i si nanka ni ila ure i unushirr uyirr yi. Ila ure i unushirr uyirr yi i du Abachi à ttu unushirr iba, iba yi i gri ittu. Uwa a ta si ila ure i anishirr shishemi ba nanko Abachi à kpa ba ku uzizi umaku na ddu ba di, “Imba i si la ure hen.”
17 A si jiji mu di ila ure i unushirr uyirr nggi i gri ittu ni ttu ingbingbru yi wemi. Inkindirr yi nggo unushirr uyirr, Yesu Kristi a na nggo i gri angginggi? Abangga ba nggo Abachi a na ba uzizi umaku na kpa ba ki abi zirr zizi na agẹ ama, Yesu a taka du ba a si atuttu na ku meme.
18 Uwa a si meme yo, ila ure iyirr i Adamu i du Abachi à kà anishirr. Uwa si meme yo, ina zizi iyirr i Kristi i du Abachi à kpa anishirr we ki abi zirr zizi na nu ba iso ihẹhẹ.
19 Adamu à si wo Abachi hen na du abanu shishemi a la ure. Uwa si meme yo, Yesu à wo Abachi, ima i du Abachi à kpa anishirr shishemi ki ama.
20 A gri Are ka tsarr iso ka a nga, wre ku a bu tsarr di ndanda i kri mwe. Nu nggo ila ure i ti kri mwe, ina zizi i Abachi yi i kri sha.
21 Nggo ila ure i du ittu i ku ttu ingbingbru yi, meme yo, uzizi ku Abachi ku u du ina zizi nggi varr ssu ni du Yesu Kristi, Atiko amunta a tsarr inta anko a so sese.

6

Yesu a di inta iso tsitsirr

1 Meme nggo, inta ta da di angginggi? Inta bu kuchi ni so la ure yi, wre ku uzizi ku Abachi ku bu nga mwe ki inta?
2 Iya! Inta i ka kɨ ku ila ure ba. Anggi mu ta di inta so ni ila ure ziza nggo?
3 Nggi imba i kpamusu di izzu na amasirr imunta yi i du inta nggurr bi ni Kristi Yesu ku ni kɨ na ku? A zzu inta na amasirr wa yo ni ittu ima yi.
4 Izzu na amasirr imunta yi i du inta kɨ a ba a zzu inta na ku, wre ku a bu gɨ inta gru ni ibe yi nâ ta si nggo a gɨ Kristi wa nu ukyekye ku Aki ku nggo. Meme nggo, inta ta so iso ihẹhẹ.
5 Nu nggo, inta i kɨ ni tasi nâ ta si nggo à ttu nggo, uwa a si meme yo itasi imunta yi i ta di inta si yirr ni Kristi nâ ta si nggo à tasi.
6 Inta hi di aseki ka nggo inta i di na ni ikuchi yi, a ka kɨ ba, aba a kpa ka nu Kristi ku nu unkunkurr ku nggo a kpa ma nggo, wre ba a bu na ukpa ukyekye ku nggo du di inta i la ure

nggo ki ndanda. Meme nggo, inta ta si si agarr ku ila ure hen.
7 Unushirr a ti ttu, ila ure i si ta lo ma gri zizo hen.
8 Nu nggo, inta mi kɨ ni Kristi ku, inta kpanye di inta ta so tsitsirr na ku.
9 Inta hi di a gɨ Kristi gru ni ibe yi, uwa a si ta ttu zizo hen. Ittu i si ta na ku inkindirr zizo hen.
10 Ni ima yo nggo a ttu nggo, ila ure i si ta na ku inkindirr hen. I ziza nggo Kristi Yesu à so tsitsirr ku Abachi yo mre.
11 Imba bu kye atu amba wa meme yo. A ti si nu ure ku ila ure, imba bu ssu hi di imba ka kɨ ba, ni so tsitsirr ku Abachi nu umi ku Kristi Yesu.
12 Ima yo, imba bu si du ila ure i lo imba gri ni ingbingbru yi ni du imba yo isisurr ni na aseki ndanda hen.
13 Imba bu si ba anga numa nu ukpa umba ku di na aseki amimi hen. Si na meme hen. Vu atu amba wa nu Abachi, nâ ta si abangga ba nggo a ka kɨ ba, aba a gri ba kanga tsitsirr. Ni ka ampu ukpa amba wa nu Abachi ni so na aseki azizi.
14 Imba bu si du ila ure ka imba ki agarr ama hen. A si si are ka tsarr iso ka ngga a zu imba hen, a si uzizi ku Abachi mu u du imba i so tsitsirr.

Agarr bi ina uzizi

15 Angginggi i se? Inta ta la ure nu nggo are ka tsarr iso ka a si so gri inta zizo hen, tuku nggo inta so ku i na uzizi i Abachi yi mu nggo? Iya!
16 Imba si hi di imba ti ba atu amba wa ni ki agarr bu undurr, undurr uwama a ta na imba ki agarr ama hen? Ùwà ti ba ịtu imuwa zu ku ila ure, ùwà ta ttu. Ùwà ti ba itu imuwa zu ku ina inkindirr yi nggo Abachi à da di ùwà bu na nggo, Abachi a ta kpa ùwà ki uzizi ama.
17 Ingga nyarr ku Abachi nu nggo ngbangba ka imba i si agarr bi ila ure, i ziza nggo imba di na inkindirr yi nggo imba i wo na are ajiji ka nggo imba i kpa ni itsarr imungga yi.
18 A ttu imba ssuzzu ni ila ure, imba kaki abi na ku Abachi undu.
19 (Ingga re ki imba krizhizhi mi nggo ihi imba yi i si i anishirr jiji.) Ni ikuchi yi imba di ba ukpa umba ni ki agarr bi di zɨ iki tuku ina aseki amimi na awurr. Meme yo, ziza nggo imba ni ukpa umba ku ki agarr abi di zirr zizi na agẹ ka Abachi, wre ki imba bu se ni iwre i Abachi.
20 Ni ikuchi yi nggo imba i ni di sa agarr bi ila ure, ila ure nggi i di tsarr imba anko, ni ima yo imba si di na inkindirr yi nggo si iwre hen.
21 Imba i kpa angginggi na aseki ka nggo imba di na ka ishisha ki imba na ka ziza nggo? Uwa si meme yo, ikikre ina aseki andanda akama inggi si ittu.
22 I ziza nggo aba kpa imba ttungo ni ila ure ni si agarr ba Abachi. Imba so ku undu ku Abachi ku yo ziza nggo. Ima yo ta na imba ki azizi sama na abla na ni imba iso sese.
23 Azadi ka ila ure si ittu. Inkindirr yi nggo Abachi a ni inta gigyemi sama ni ikpa inkindirr, inggi si iso sese ni Kristi Yesu Atiko wa ku.

7

Iso imunta yi ni Kristi ku

1 Amuya, nu nggo imba hi are ka, ingga hi di imba hi inkindirr yi nggo ingga ta da ki imba ziza nggo. Unushirr a ti so tsitsirr nggo are ka tsarr iso ka a da ku inkindirr yi nggo a ta na nggo.
2 Kye ayamba a igarr na, uruma wa ti so tsitsirr nggo igarr imbarr yi kurr ba gbangba. Unuru wa a ti ttu are ka a ta ttu ma ttungo na si ta lo ma zu ni igarr yi hen.
3 Meme nggo, unuru wa à ti ni so tsitsirr ayamba wa a ti kà na di zirr nu unuru unuma, aba ta yo ma ki uni zha aniru. Unuru wa à ti ttu ayamba wa à ti kye ni ikye ima na gru ku garr unuma, meme nggo uwa si si uni zha aniru hen.
4 Amuya, imba abiga, inta ti han kye na are ka tsarr iso ka, imba ka kɨ ba, ni itu yi nggo imba su nu ukpa ku Kristi ku. Ziza nggo imba si abi Kristi, wanggo nggo a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ki inta bu si abi na ku Abachi undu uzizi.

5 Nggo inta di na ndanda aseki ka
nggo isisurr i unushirr di zha di a bu
na nggo, Are ka a di tto inta na di inta
di zha ila ure. Izha ina aseki ndanda
inggi yo i ta ngɨ inta.
6 Uwa ti si ziza nggo, Abachi a ddu
inta ttungo nu nggo inta ka kɨ ba ku
Are ka Musa ka nggo a lo inta gri
nggo. Ziza nggo, inta si di na aseki na
ti are ka a da ni ngbangba yi hen. Inta
di na aseki nâ ta si nggo anko ahẹhẹ
wa a tsarr di inta bu na ni Izhi yi.

Are ka tuku ila ure.

7 Abanu ta da di Are ka mi ku itu
ima a si ndanda. Iya! A si si meme
hen. A si Are ka Abachi ka yo a di
ingga hi inkindirr yi nggo a yo yi di
ila ure. Ka sama na Are ka ni da di,
“Si zharr inkindirr inu hen,” ingga ka
si hi ni di zharr inkindirr inu hen.
8 Ila ure i hi anko wa nggo i ta
di ingga zharr aseki angga ka nggo
ingga si zha ka hen. Ila ure yi i di gri
ki ingga amarr ka ure ku Abachi ku
nggo da di inta bu si zharr inkindirr
inu hen. Are ka Abachi ka a ti sama
ila ure ka ttu.
9 Ingga i di so tsitsirr ni si hi kakami
inkindirr yi nggo are ka a yo yi di
si inkindirr i ndanda hen. Ila ure
i bazhi nu nggo ingga hi di i si wre
ingga bu na aseki anuma nggo are ka
Abachi ka a han ni na ka nggo hen.
Ingga gru di zha di ingga ta la ure,
10 meme nggo ni ma ittu. Inkindirr
yi nggo are ka a da di ingga bu si na yi
hen, wre ki ingga bu so tsitsirr, ima
yo i sarr ngu ingga.
11 Ila ure hi anko ni re ingga.
Inkindirr yi nggo Abachi a han ingga
ni na yi nggo, ila ure yi ga ima yo nga
ni ingga ku. Inkindirr yi nggo Abachi
a han ingga ni na yi nggo, ila ure yi du
ima yo ta ngu ingga.
12 Ni ima yo, are ka a zhi na Abachi
ku, i han ni na inkindirr i di zhi
na Abachi ku meme ni di da ku an-
ishirr inkindirr yi nggo a ta na, tuku
inkindirr yi nggo i si zizi.
13 Meme nggo, inkindirr iwre yi mu
i ngu ingga? Iya! Ila ure i du inkindirr
izizi inggi i gri ki ingga ittu, ni ima
nggo anishirr a ta hi krizhizhi mi di
ila ure nggi i si ma. Uwa a si i han
unushirr ni na inkindirr ima yo i du
inta i hi di ila ure i si indanda kakami.

Itsi yi nggo i si nu umi ku unushirr nggo

14 Inta hi di Ure ku u su ku izhi
imunta yo. Ingga na anko i su un-
ushirr mu, na ayiyi nu ukpa, ni kaki
ugarr a ila ure.
15 Ingga si hi inkindirr yi nggo i so
na nggo hen. Ingga si di na inkindirr
yi nggo ingga zha di ingga ka na yi
nggo hen. Ingga di na inkindirr inggi
yi nggo ingga karr yi nggo.
16 Ingga ti na inkindirr inggi yi nggo
ingga i di ingga i si ta na yi hen, ina
ima i di ingga kpanye di are ka a si
inkindirr iwre.
17 Meme nggo, a si si ingga nggo
ni itu imungga i so na inkindirr ima
hen. A si ila ure yi nggo i rri so ki
ingga ni isisurr nggo.
18 Ingga hi di isisurr mungga yi ka si
di ingga na inkindirr izizi hen, ingga
unushirr jiji. Ingga zha di ingga ka na
uzizi, ni na chankarr.
19 Ingga si di na uzizi ku nggo ingga
zha di ingga ka na ku hen. Ingga ka
di na inkindirr indanda yi mu nggo
ingga si zha di ingga ta na yi hen.
20 Meme nggo, ingga ti na inkindirr
yi nggo ingga i si di ingga ta na yi hen,
uwa a si si ingga mu so na inkindirr
yi hen, a si ila ure yi nggo i rri so ni
ingga ku mu nggo.
21 Ingga kye inkindirr yi nggo so di
zirr ni ingga ku ttuttumi nggo, ingga
ti di ingga ta na inkindirr izizi, ingga
kakye ingga ka so na indanda yi mu.
22 Isisurr mungga yi i nyarr nu umi
ku Ure ku nggo u zhi na Abachi ku
nggo.
23 Ingga kye inkindirr inuma mu
i so na undu nu ukpa mungga.
Inkindirr ima i so tsi ni inkindirr
inggi nggo isisurr mungga i kpanye
na yi nggo. Inkindirr ima nggo i rri so
ni ingga ku nggo i na ingga ki ugarr a
ila ure.
24 Iha mungga! Unggonggo a ta kpa
ingga ttungo nu ukpa unggo ku nggo
ta gri ki ingga ittu nggo?

25 Ingga nyarr ku Abachi, nggo à ta
du Atiko munta wa Yesu Kristi a ta ni
kpa ingga ttungo.

Kye ingga nggo si ma mi, ku itu
mungga, ingga ka na inkindirr yi
nggo Are ka Abachi ka a da di ingga
bu na nggo ni isisurr mungga yo mre.
Uwa a ta si inina ikpa imungga yi, ima
di zha na inkindirr yi nggo i ta gri
unushirr ku ngu mu.

8

Imba bu di na inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da nggo

1 Abangga ba nggo a nggurr atu bi
ni Yesu Kristi ku, Abachi à si di ki ba
iha hen.
2 Kristi Yesu à di du Izhi i iso tsitsirr
yi ni kpa imba ttungo na ango ka ila
ure tuku ittu.
3 Inkindirr inggi yi nggo ila ure i
du Are ka Musa ka a di ma chankarr
ni na yi nggo, Abachi a na yi. A du
Uzuma wa a ba ukpa ku unushirr na
nga ni ki iha na ttu ki ininazzu wa
nggo a to ma ku ila ure i unushirr.
4 Abachi a na meme, wre ki inta bu
na inkindirr yi nggo Are ka a da di
inta bu na nggo. Ziza nggo, inta i si so
ga inkindirr yi nggo ukpa ku ila ure
umunta ku nggo u da ki inta hen. Inta
i so wo ku Izhi i Abachi yi mu.
5 Abangga ba nggo a ga inkindirr yi
nggo inina ikpa imbarr nggi i da ba
nggo, abama a di zu amarr ambarr
ka ni inkindirr yi nggo inina ikpa im-
barr yi i zha di a bu na nggo. Abangga
ba nggo a so ga inkindirr yi nggo Izhi
i Abachi yi i da ba nggo, abama a di yo
isisurr imbarr yi ni inkindirr yi nggo
Izhi yi i zha di a bu na nggo.
6 Ùwà ti yo amarr amuwa ka ni
inkindirr yi nggo inina ikpa imuwa yi
i zha du ùwà bu na nggo ùwà ta ttu,
ùwà ti ka ni yo amarr ka ni inkindirr
yi nggo Izhi i Abachi i zha, Abachi a ta
du ùwà so tsitsirr ni si ni isu isisurr.
7 Ina ndanda munta yi gri ki inta
angba ichi na Abachi ku, nggo inta si
di na inkindirr yi nggo Are ka Abachi
ka da hen.
8 Abangga ba nggo a di na inkindirr
yi nggo abangga a zha ku atu ambarr,
a ka si na inkindirr yi nggo Abachi a
nyarr yi hen.
9 Izhi i Kristi yi i ti so ni imba ba
jiji, imba si ta na inkindirr yi nggo
atu amba mu a da di imba bu na hen,
imba ta na inkindirr yi nggo Izhi i
Abachi yi i da di imba bu na nggo. Un-
durr wa nggo ti sama ni Izhi i Kristi yi,
uwa si si unushirr a Kristi hen.
10 Nu nggo Kristi à so nu umi umba
ka nggo ukpa umba ku taka ttu ku
ila ure, izhi imba yi ta so nu nggo a
nggurr imba bi na Abachi ku.
11 Izhi i Abachi yi nggo à ta Yesu si,
i so nu umi umba. Nâ ta si nggo à ta
Kristi si, uwa si Izhi ima yo taka du
ukpa umba ku nggo taka kɨ nggo u so
tsitsirr.
12 A ta si meme amuya, inta bu so
iso yi nggo Izhi i Abachi yi i da ki inta
nggo, ni si so iso inggi nggo inta ngga
i zha ku atu amunta hen.
13 Imba ti so iso yi nggo imba mu i
zha nggo, imba i ta kɨ. Imba ti so iso yi
nggo Izhi i Abachi i da ki imba, imba
ta so tsitsirr.
14 Abangga ba nggo Izhi i Abachi yi
i gri ba, a sa amumarr ba Abachi.
15 Izhi yi nggo Abachi a ni imba,
i si ka imba ki agarr ni na imba ki
abi isisu hen. Iya, Izhi yi i na imba
ki amumarr ba Abachi. Izhi yi i di
inta di yì ni yo Abachi di, “Ada! Aki
amunta!”
16 Izhi i Abachi yi tuku i munta yi a
di nggurr bi na da di inta si amumarr
ba Abachi.
17 Nggi nggo inta sa amumarr ama
nggo, inta mi ta kpa iyo angu yi
nggo Abachi a yo zu ku anishirr ama
ba nggo. Inta ni Kristi i taka kpa
inkindirr yi nggo Abachi a zu ku
nggo. Inta ti ki iha ni Kristi ku, inta
mi taka hru inkpinkpye ima yi na ku.

Inkpinkpye yi nggo i so nga nggo

18 Ingga hi di iha inggi yi nggo inta
so ki yi ziza nggo i si ma inkpinkpye
yi nggo Abachi a taka ni inta hen.
19 Aseki ka ingbingbru ka we nggo
Abachi a na ka a so surr ashishi di
Abachi bu tsarr aba amumarr ajiji
ama ba.

20 Abachi à ka ba ni isisurr ima ba
di aseki ka ingbingbru ka nggo uwa
à na ka a sama ni inkindirr yi nggo
a ka na naka nggo. Uwanggo a si si
inkindirr yi nggo aseki ka ingbingbru
ka nggo Abachi a na ka a zha na
atu ambarr hen. A si inkindirr yi
nggo Abachi mu à zha meme na surr
ashishi
21 bi azhibarr numa nggo aseki
ka we nggo uwa na ka taka ssuzzu
ni igarr na si ta kɨ hen, na ta kpa
inkpinkpye yi nggo Abachi a ka zu ku
amumarr ama ba ba.
22 Inta hi di aseki ka nggo Abachi a
na ka a si ni ivri na so kpattuttu nâ ta
si ayamba nggo à so yì ingri.
23 A si si aseki ka nggo Abachi à
na ka, a ka yo a so yì na kpattuttu
na akpambarr hen, inta mi ku atu
amunta nggo Izhi iyo i si inkindirr
imɛ̱mɛ̱ nggo Abachi a ni inta nggo,
inta mi so yì ni kpattuttu ni so kye
anko di Abachi à bu kpa inta ttungo
na kye inta wemi ki amumarr ama.
24 A si nggo inta so di kye anko, ima
yo du Abachi kpa inta ttungo. Inta i ti
hi inkindirr yi nggo inta so kye anko
wa bi yi nggo, uwa si si inkindirr ikye
anko zizo mremremu hen. Unushirr
a si di kye anko a inkindirr inggi yi
nggo a ka hi yi ba hen.
25 Inta ti so kye anko a inkindirr
inggi yi nggo inta i nise hi yi, meme
nggo inta bu si abi vu isisurr gri.
26 Uwa si meme yo Izhi i Abachi i
nga ni di zi inta abi su ukpa. Nggo
inta si hi ibarr Abachi hen. Izhi yi
na ankpa ma so di tsi ku Abachi ango
ki inta. Izhi yi di kpattuttu angga ka
nggo undurr ka si da di kye inggi i da
uma hen.
27 Nu nggo Abachi à hi amarr ka
anishirr. À hi inkindirr yi nggo Izhi yi
i zha du uwa ta na nggo. Izhi yi i di re
ku anishirr ba Abachi ba na Abachi
ku, na anko wa nggo Abachi à zha ni
isisurr ima.
28 Inta hi da Abachi so di na undu ki
iwre ttuttumi na atu anishirr ba nggo
a di kpanye na ku, abangga ba nggo
Abachi à hla ku amarr ama.
29 Abachi à hi ba zu bari na na
ingbingbru yi, na da di a taka se na
su Uzuma wa, wre ku Yesu bu su ba
uzayirr ambarr ununku.
30 Abachi a yo abangga ba nggo
uwa ka hla zu ba. Abangga ba nggo a
yo ba nggo uwa ssu ba gri nga na agɛ̱
ama du ba ni zirr na anko nggo a ka
zirr nggo. Abangga ba nggo Abachi a
ssu ba gri na agɛ̱ ama nggo, uwa sha
inkpinkpye ima yi nu ba meme.

Ikpanye i Abachi yi nggo sama ni ikikre

31 Meme nggo, inta ta da di
angginggi ni itu inggi? Abachi ti si
ni inta ba, unggonggo ka na ki inta
anggi?
32 Abachi si harr Uzuma mi zu hen,
na ba ma to ki inta we. À ba Uzuma
mu à ni gigyemi, anggi ta han ma ni
ni inta aseki ka we?
33 Undurr ka da di anishirr ba nggo
Abachi a hla ba nggo a na inkindirr
indanda? Abachi mi ku itu ima a da
di a si na inkindirr indanda hen!
34 Undurr ka da di a kpala? Iya, uni
da uwama a sama. Yesu Kristi yo a
ttu, Abachi a ta ma si, uwa so ku nu
ungo ri. A so tsi ku Abachi ango na
atu amunta.
35 Unggonggo unuma, a ka tsi inta
ki na nkanka ni ikpanye i Kristi Yesu
yi ku? Ka ti itsutsarr, ka iha, ka nggo
anishirr a ki inta iha, ka iyo, ka nggo
inta sama ni inkindirr isurr, ka nggo
anishirr a so di tto inta, na ka ti ngɨ
inta mi.
36 A charr nu Ungbamvu ku Abachi
ku di:
“Ni ivivi yi anishirr a kri da
aba ta ngɨ inta ni tu imba iyo.
A na inta ki aminta nggo a gri so ko
han.”*
37 Iya, ni na ima mi, uwanggo nggo a
kpanye ni inta ba nggo a si ta du ba ba
inta nggurr hen.
38 Ingga hi krizhizhi mi di inkindirr
si ta tsi inta ki nanka ni ikpanye nggo
Yesu à kpanye ni inta ba hen: Ka ittu,
ka iso tsitsirr, ka abitu ba Abachi, ka
ankpinkpye, na abu ukyekye abanu

* **8:36** Kye zizo *Ishaya 44:22.*

nu unkplassu, ka inkindirr i ziza ni
inggi nggo i taka se ni ichi,
39 ka ingbingbru yi nggo i si nu ussu
munta, ni inggi yi nggo i si ki inta
na achi. A ka si tsi inta ki nanka ni
ikpanye i Abachi yi nggo a du Atiko
amunta wa, Yesu Kristi à ni tsarr inta
na yi nggo.

9

Israila, anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo

1 Ingga da su ure ujiji. Ingga su
unushirr a Kristi ni ka si ki imu hen.
Amarr da ki ingga ni isisurr imungga
yi nggo Izhi Iwre yi i so gri yi di ingga
si so ki imu hen.
2 A si jiji mu, ingga i vri kakami.
Isisurr i di vri ingga kakami na atu a
anishirr aba ako inta ba.
3 Na ka di ina ima i ta zi ba ma,
ingga ka di nggi Abachi ka yo ki
ingga angu andanda mu ni bu sama
ni inkindirr na agẹ ka Kristi, ni itu
amuyirr amungga.
4 A si ani Israila, abangga ba nggo
Abachi à hla ba, na na ba ki amarr
ma na tsarr ba inkpinkpye ima yi na
lo azhi ama ka na ba, na nu ba are
ka tsarr iso ka. Abachi à tsarr ba
anko wa nggo a ta di barr ma nggo.
Abachi à da zu du uwa ta na ba aseki
shishemi.
5 A sa ahinhan ba akiki abi kuchi ba
nggo a gri igbu wa nggo. Kristi, nu
nggo a su unushirr nâ ta si ingga, uwa
mi à si aba ako ambarr. Anishirr we
a bu gbyarr ku Abachi asa nggo uwa
yo à hru aseki ka wemi ase na ase. Du
yi si meme yo.

6 Ingga si so da di Abachi a ba
ttungo ni na inkindirr yi nggo à da
du uwa ta na nggo hen. A si sa
anu Israila ba we nggo sa anishirr ba
Abachi ba jiji hen.
7 Amumarr ba nggo Abachi a da ku
Ibrayi du uwa taka nu ma nggo, a si
sa aba wemi mu a sa amumarr ajiji
ba Abachi hen. Abachi a ddu Ibrayi
di, “A taka bre ahinhan ba Ishaku ba
ki amuwa.”

8 Ida ima yi i si di a si si amu-
marr ingri ba wemi mu a si amumarr
ba Abachi hen. Iya, a si amumarr
abangga ba nggo a ngri ku Ibrayi,
nggo Abachi à da du uwa taka nu
ma nggo, a ta yo abama yo mre ki
ahinhan ajiji ba Ibrayi ba.
9 Abachi à da zu ku Ibrayi du uwa
taka na ku inkindirr inuma na ddu
ma di, “Ingga taka nga na azhibarr
wa nggo ingga i zu wa nggo, i Sarratu
ta ngri uvuvurr.”

10 Uwanggo nggo a si si ikikre yi
hen. Kye, amumarr bu Rabeka ba
aha mi, aki ambarr wa a su uyirr,
uwanggo sa ábáchí munta wa Ishaku.
11 Aba a nise ngri amumarr ba,
ka nggo a nise na inkindirr izizi ka
indanda mi, Abachi à da ku Rabeka
di ankpye wa à ta na ku uvutsa wa
undu. A da ku Rabeka meme ure ku
inkindirr yi nggo Abachi à zu du uwa
à ta na yi, i bu kurr ku meme yo.
12 Ina ima i tsarr di a si si unushirr
mu à ttu ni isisurr ima di uwa à ta na
hen.
13 Angbamvu ka Abachi ka a da di,
“Ingga kpanye ni Yakubu ku ni karr
Isuwa.”*

14 Ni ina ima inta ta da di Abachi à
kpa ku unuma nanka? Iya!
15 Kye Abachi à ddu Musa di,

“Ingga ti di ingga ta na ku unuma
uzizi ingga ta na ku,
ingga ti di ingga ta lo isisurr nu
unuma ku ingga ta lo isisurr
yi.”

16 Meme nggo, uwa si si inkindirr
inggi nggo unushirr a zha du uwa ka
na mu hen, a su uzizi ku Abachi yo
mre.
17 A charr ni itu i uttu nu Masarr
wa na Ungbamvu ku Abachi ku di,
“Ingga na ùwà ki uttu ku ima yo, wre
ku anishirr a bu hi ukyekye umungga
ku nu ùwà ku, ni bu du ba hi isa
imungga kago ni ingbingbru yi we.”
18 Meme nggo, Abachi à di ki itito
ku abangga ba nggo uwa mu a ba ni
isisurr ima, na di kpanye ni isisurr
ima na a na abanu ki agbugbu.

* **9:13** Kye zizo *Malachi 1:2-3.*

Abachi a di kà unuma na na ku unuma uzizi

19 Unuma ni imba ba a ka zhi ingga
di, “Abachi ti di na meme yo, uwa ta
hi ina ndanda i undurr? Unggonggo
ka han Abachi ni na inkindirr yi nggo
a yo isisurr du uwa ta na nggo?”
20 Ùwà su unggonggo ni ka kisa ku
Abachi ni inkindirr inggi nggo à zu
du uwa ta na? Ampirri ka imimi à ka
si di zhi uni me wa di, “A sa angginggi
du ùwà me ingga ki uma mi?”
21 Uni me ampirri wa à ta na
inkindirr inggi nggo isisurr ima i da
ku di a bu na ni imimi yi, à ta me
impirr iha ni inchirr imimi iyiyirr
ima yo. Ampirri ayirr ka a ta zu ka ku
azhibarr a na inkindirr inkpi, anuma
ka a ta di na undu ttuttumi na ka.
22 Inkindirr yi nggo Abachi a na
nggo i si nâ ta si ure ku uni me impirr
ku yo. Abachi a ta tsarr anishirr unfu
umaku tuku ukyekye umaku, ima yo
i du ma a vu isisurr gri na abangga ba
nggo a du ma ki unfu na ba nggo. A
sa abangga ba nggo Abachi ki ywhiy-
whirr i ngɨ ba nggo.
23 Abachi à na meme, wre ku bu
tsarr inkpinkpye ima yi. A sha
inkpinkpye yi a ni inta abangga ba
nggo a ki itito ni inta ba nggo.
24 Abachi à hla inta banu, bazhi na
ani Yahuda ba, abanu ba a zhi na
abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen.
25 A charr meme yo nu ungbamvu
ku Hosiya ku di, Abachi à da di:

“Abangga ba nggo a si sa anishirr
amungga hen,
ingga ta yo ba ki ‘Anishirr
amungga.’
Ingbingbru inggi yi nggo ingga i si di
kpanye na ba hen,
ingga ta da ba di ‘Ingga kpanye ni
imba,’ ”†
26 tuku,
“Na ankla ka nggo Abachi à di ddu ba
di:
‘Imba si sa amungga hen,’
uwa ta yo ba di,
‘amumarr ba Abachi ni so tsitsirr
wa.’ ”‡
27 Ishaya à charr nu ungbamvu
umaku ni itu i ani Israila di:
“A ka di anishirr ba Israila a kri nâ
ta si ugbuhun nu unddu ku
amasirr mi,
a taka kpa ntsɨmi yo ttungo.
28 Abachi à so ki ywhiywhirr nggo ta
nga
ni bre amu ku anishirr bi ing-
bingbru ba we.”§
29 Ishaya à ka da ba di:
“Na ka di Atiko Uni Inkpinkpye we
wa,
à si du ki inta ahinhan abanu
hen,
inta ka kaki nâ ta si igbu nu Sodomu,
tuku Gomorra.”*

Ure ku wre ku u su ku Israila meme

30 Kye inkpi ure imunta inggi i si di,
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, na si so ta ukpami da aba a ta
zirr zizi na agẹ ka Abachi hen, a si iyo
isisurr imbarr nggi i du Abachi a kpa
ba ki azizi na agẹ ama.
31 Uwa a ta si ani Israila ba, a kà
na si yo isisurr na Abachi ku hen, na
kye da a si ina wre imbarr nggi ta du
Abachi à kpa ba ki abi na uzizi na agẹ
ama, na na chankarr.
32 Nu nggo a kà na si yo isisurr
na Abachi ku nâ ta si nggo a se hen,
na kye du undu umbarr nggo ta du
Abachi kpa ba ki azizi ki kru isisu
i are yi. Ima yo du ba bwu uza ni
ingbinta i ibwu uza yi
33 nggo a charr nu Ungbamvu ku
Abachi ni itu i ingbinta ima yi di:
“Kye na, ingga i zu ingbinta† ni igbu
nu Zayo
nggo i ta du anishirr a bwu uza.
Ingbinta inggi nggo i ta du ba a
kuhre nggo.
Undurr wa nggo à ti kpanye na ku,
ingga si ta du ishisha ki ma
hen.”‡

---

† **9:25** Kye zizo *Hosiya 2:23.* ‡ **9:26** Kye zizo *Hosiya 1:10.* § **9:28** Kye zizo *Ishaya 10:22-23.* * **9:29** *Sodomu tuku Gomorra:* Igbu yi nggo Abachi à tu yi nu uru ku umimi ku anishirr ku (Ishaya 1:9).
† **9:33** *Ingbinta:* Kristi yo à si ingbinta yi. ‡ **9:33** Kye zizo *Ishaya 8:14; 28:16.*

10

1 Amuya amba na aniru, inkindirr yi nggo i so ki ingga ni isisurr, ingga i di barr Abachi ni itu yi inggi, i si di Abachi a bu kpa anishirr amungga ba ani Yahuda ba ttungo.
2 Ingga mi hi di a yo itu kakami ni iga Abachi yi, ihi iga imbarr yi mu i si si izizi hen.
3 Aba si hi anko nggo Abachi à di du anishirr a si azizi na agẹ ama ka hen. Na da aba ta zha anko nggo aba a ta zirr zizi na agẹ ka Abachi na atu ambarr, na si kpanye na anko a Abachi wa hen.
4 Kristi à ka na Are ka du ka a sama nu ukyekye ba, ima yo du abangga ba nggo a kpanye na Abachi nggo uwa a kye ba ki abi na uzizi na agẹ ama.

Ikpa ttungo si i anishirr we

5 Nggo Musa à charr nu nggo anishirr a di na na du Abachi à kye ba ki azizi na agẹ ama, na da di, “Unushirr a ti na inkindirr yi nggo Are ka a da nggo, Are ka a ta du ma so tsitsirr.”
6 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Ure ku wre ku u da ni itu i anko nggo anishirr a di na na du Abachi à kye ba ki azizi na agẹ ama yi nggo i zhi ni iyo isisurr: “Ùwà bu si zhi itu muwa di, ‘A su unggonggo ta hun kuma nu unkplassu ku gri Yesu ji nga?’ ” (Inggi i si di undurr wa nggo a ta hun kuma ku barr Kristi da a bu ji nga ni inta ba nggo.)
7 “Ni si zhi itu imuwa di, ‘Unggonggo ta ji ku gri Yesu huzzu zhi ni ibe.’ ” (Inggi i si di a bu ji ku gri Kristi na hun zhi na abi kɨ ba ba.)
8 Inkindirr yi nggo Ungbamvu ku da i si di, “Ure ku Abachi ku u su ywhiywhirr nu uwa ku, u so nu ubarr angu muwa tuku ni isisurr imuwa.” A si ure ku nggo inta da nggo du ùwà bu kpanye nu uwa ku.
9 Ùwà ti da na angu amuwa di Yesu à si Atiko, ni ti kpanye ni isisurr imuwa di Abachi a ta ma si ni ibe, Abachi a ta kpa ùwà ttungo.
10 Inta kpanye ni isisurr imunta da Abachi a kpa inta ki abi zirr zizi na agẹ ama, inta da na angu amunta, Abachi à kpa inta ttungo.
11 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, “Uwanggo nggo à ti kpanye na Abachi ku ishisha i si ta ki ma hen.”*
12 Ida ima yi i si ku anishirr we, nu nggo anko nggo Abachi di kpa ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen ttungo, anko wa a si ayirr yo. Atiko wa a su uyirr yo ku anishirr wemi na di na wre ku abangga ba nggo a di barr ma nggo.
13 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, “Undurr wa nggo ti yo isa i Atiko yi, Atiko wa ta kpa ma ttungo.”†

14 A ti nise kpanye na Abachi ku, aba a ta yo ma kingginggi? Aba a ti nise wo ure ku Abachi ku aba a ta na kingginggi na kpanye na ku? A ti si da ba ure ku hen, aba a ta na kingginggi na wo ku?
15 A ti si du abi da ure a ssuzzu hen, aba a ta na kingginggi na da ure ku? A charr na angbamvu ka meme yo di, “A si inkindirr inyarr iwre kakami nu nggo abi da ure ku wre ku ba a so nga nggo!”‡

16 Uwa a si si ani Israila wemi mu a kpa Ure ku wre ku ni isisurr imbarr yi hen. A charr nu ungbamvu ku Ishaya ku di, “Atiko, abata ngga a kpanye nu ure umuwa ku nggo inta bre ba na ku nggo?”§
17 Meme nggo, iwo ure i di gri iyo isisurr. Undurr ti bre ku anishirr ure ku Kristi ku nggo aba ta wo ku.
18 A si jiji mu di a wo ure ku Abachi ku? Yo-o, a wo ku, a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku mi da di,

“Are ka nggo a bre ki inta nggo a zirr kago ingbingbru yi,
aba wo ure umbarr ku kago ni imimi yi.”*

19 Ingga zhi imba zizo, anishirr bi Israila ba a hi? Yo-o! Musa yo a re ni mẹmẹ na da nggo Abachi a da ku di,

* **10:11** Kye zizo *Ishaya 28:16.* † **10:13** Kye zizo *Jowe 2:32.* ‡ **10:15** Kye zizo *Ishaya 52:7.* § **10:16** Kye zizo *Ishaya 53:1.* * **10:18** Kye zizo *Asarr 19:4.*

“Ingga ta du anishirr ba Israila ba kri
angbachi na anishirr ba nggo
si sa ani Israila hen;
Ingga ta du isisurr vri imba na
abi igbu abangga ba nggo a si
hi inkindirr hen.”†
20 Ishaya yo à sama ni isisu na charr
di,
“Abangga ba nggo a si so zha ingga
hen, aba yo a zirr ku hi ingga.
Abangga ba nggo a si zha di aba
ta hi ingga hen, na gru kakye
ingga.”‡
21 Ishaya da ki inta di Abachi à da ni
itu i Israila di,
“Ttuttumi ingga i so na ango kuma ku
anishirr abangga ba nggo a kà
iwo na kà ingga.”§

11

Abachi à na wre ku ani Israila ba

1 Ingga so da ki imba, Abachi à si
kà anishirr ama ba hen. Ingga ki itu
imungga, ingga su uvuvurr ingri a
anu Israila, uhunhan ku Ibrayi, nu
uga ku Benyami.
2 Abachi à si kà anishirr ama
ba nggo a hla ba zhi ni imẹmẹ yi
nggo à na ingbingbru yi hen. Imba
hi inkindirr yi nggo a charr nu
Angbamvu ka Abachi ka nggo Iliya
à tsi ku ango ni itu i Israila.
3 A da di, “Atiko, anishirr ba Israila
a ngɨ abi kpa are amuwa ba, na turr
akikre ka ito muwa ka kahre, uwa si
ingga yo na nkpamu i se ma, aba a ko
zha anko a ngu ingga mi meme.”
4 Abachi à ddu ma di, “Ingga zu an-
ishirr amungga ba ukrɨ tangba nggo a
nise kuttu na barr Baal, wanggo nggo
anishirr a yo ma da a sa ábáchí, uwa
si sa Abachi hen.”
5 Uwa si anko ama yo ziza nggo,
Abachi à na wre ku ani Israila ba na
hla abanu ntsɨ zu.
6 Abachi à hla abama ku uzizi
umaku mu na si na ku inkindirr izizi
nggo aba na mu hen. Na ka di Abachi
a hla anishirr ba ku inkindirr yi nggo
a na mu, meme nggo ihla ima yi i ka
si si ihla ijiji mu hen.
7 Ure kuma u tsarr angginggi? An-
ishirr bu Israila ba a si hi inkindirr
yi nggo a di zha hen. Anishirr ntsɨ,
abangga ba nggo Abachi a hla ba
nggo, aba yo a zha inkindirr yi a hi.
Abanu ba a kà iwo.
8 A charr na Angbamvu ka Abachi
ka di,
“Abachi à na ba kaki arrurru.*
Bazhi na ase kama, nga na ase
angga ka mi,
na na ba ki aba kreshishi,
na aba agbatu.”†
9 Doda à charr da meme yo na
angbamvu ka Abachi ka di,
“Abachi bu di iga imbarr yi si nâ ta sa
azhizhi na anko nggo ta nyarr
ba na aza,
wre ba bu jaku du Abachi na ba
inkindirr yi nggo aba ngga so
zha.
10 Abachi bu du ashishi ambarr
ka ashi ibwu na kye chankarr,
na du ba a darr ugo ni iha ttut-
tumi.”‡
11 Di ingga zhi imba, ani Israila ba
a bwu uza ku nggo na ma igru yi
chankarr? Iya! Ila ure imbarr yi i du
Abachi à kpa abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen ttungo. Abachi à na
meme wre ku ishisha bu ki ani Israila
ba.
12 Ila ure i ani Yahuda yi i gri ku
ingbingbru yi aseki azizi. Inkindirr
yi nggo i nado ku ani Yahuda ba i gri
ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen aseki azizi. Uwa a si ni ima yo
ingbingbru yi i ta kpa aseki azizi mri
nu nggo ani Yahuda a kaki nâ ta su
nggo Abachi à zha di a bu se nggo.

Abachi a kpa abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ttungo

13 Ure mungga ku ziza nggo u si
ni imba abangga ba nggo si si anu
Yahuda hen. Nu nggo ingga si uni ko
na angu ku abangga ba nggo si si anu
Yahuda hen, ingga ta nggurr ankẹ nu
undu ku nggo ingga so na ku nggo.

† **10:19** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:21.* ‡ **10:20** Kye zizo *Ishaya 65:1.* § **10:21** Kye zizo *Ishaya 65:2.*
* **11:8** Kye zizo *Ishaya 29:10.* † **11:8** Kye zizo *Are Ka Zizo 29:4.* ‡ **11:10** Kye zizo *Asarr 69:22-23.*

14 Ingga ta na meme du ishisha ki
anishirr mungga ba ani Yahuda ba,
wre ku Abachi bu kpa abanu ambarr
ba ttungo.
15 Nggo Abachi à ka anu Yahuda ba
na ka ku vu inkpu anishirr bi ing-
bingbru ba. Nggo Abachi ti yo anu
Yahuda ba, i ta si nâ ta si nggo a du
iku nggi i tasi.
16 Unuma ka ti murr unfonfo anu
Abachi, meme nggo unfonfo wa
wemi a sa Abachi. Uwa a si meme yo
unuma ti ka uzhizhi ku unkunkurr a
nu Abachi, anggingga i unkunkurr yi
we i si i Abachi.
17 Imba nggo si si anu Yahuda hen,
se nâ ta su inggingga i unkunkurr ku
olivu ku nggo a ttu ku ni iko. Imba
si nâ ta si inggingga ima yi nggo a
mɨ yi hre, aba ku murr imba ni lo ni
inkpinkpu yi, imba so kpa ambarr ka
ri meme.
18 Uwa a si ni ima yo, imba bu si kye
abangga ba nggo a mɨ ba ki inggingga
yi kpachirr hen. Uwa ta gɨ itu da
anggi? Kye du uwa su uhunhan mu
meme. Uwa nggo si so vu injinja yi gri
hen, a si injinja iyo i so vu uwa gri.
19 Unuma à ta da di, “Yo-o, a di mɨ
inggingga yi mi glo, wre ki ingga bu
mirri.”
20 Yo-o, a si meme yo. A mɨ yi glo nu
nggo a kà iyo isisurr yi. Ùwà kpanye
na Abachi ku ima yo du ba si murr
ùwà glo hen, si ga angba du ùwà vu ba
kpa ikpikpa imbarr yi hen. Na ni isisu
yi.
21 Abachi a si kà ani Yahuda ba
mu nggo a si nâ ta si inggingga i un-
kunkurr ijiji du ba a so furr hen, nggi
imba i kye da a ta du imba mu i kri ko
furr ifurr imba?
22 Ssu kye zizi nggo Abachi a na wre
na anga ayirr wa, na kasarr na anga
numa wa na si na ki irro hen. A di vri
isisurr kakami na abangga ba nggo a
sarr jaku na age ama nggo. Uwa ta si
imba, imba ti di na inkindirr yi nggo
i ta du Abachi a na wre ki imba nggo,
uwa a ta di na wre ki imba. Imba ti
kà, Abachi a ta gye imba mi glo ma.
23 Ikikre i ure inggi i si di, ani
Yahuda ba a ti kanga ni iyo isisurr na
Abachi ku, uwa a taka gri ba ka ni
lo ni inkla yi nggo a se nggo. Igri ba
kanga si ka mri Abachi hen.
24 Imba nggo si si anu Yahuda hen,
imba si nâ ta sa angga a unkunkurr
ku olivu nggo u so to ni ijiji undurr a
si di ssu ku ki hen. Aba a ku murr ku
gri ni lo ku ichi unkunkurr ku olivu
ku nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo.
Anu Yahuda angga ba a si nâ ta si ichi
unkunkurr ku nggo a ttu ku na di ssu
ku bi nggo. Ivu anggingga ka nggo a
tse ka ka lo ni ichi unkunkurr yi i si ta
tsɨ ku Abachi hen.

Abachi a di na wre ku anishirr we

25 Amuya, inkindirr ijiji inuma
nggo a di ka yi sharri ku anishirr,
ingga i zha di imba bu hi yi. Imba ti
hi yi imba si ta da ni isisurr di imba hi
inkindirr kakami hen. Inkindirr ima
inggi i si di, i kà ikpanye na Abachi
i anishirr bu Israila yi i si ta so ba
sese hen. Ika ikpanye yi i taka ba
ttungo na ase angga ka nggo abangga
ba nggo a si si anu Yahuda hen, a ta
ka kpanye na Abachi ku we.
26 Ina ima yo i ta sa anko nggo
Abachi a ta kpa ani Israila ba ttungo
we. A charr meme yo na angbamvu
ka Abachi ka di,
“Uni kpa anishirr ttungo wa a taka
zhi ni igbu nu Zayo,
na taka ni nggurr ila ure i ahin-
han ma bu Yakubu ba azhi.
27 Ingga i ta ba azhi angga ka na ba
nu nggo ingga taka kpurr ila ure
imbarr yi zhi nggo.”§
28 Nu nggo ani Yahuda ba a ka Ure
ku wre ku nggo, ima yo du imba i kpa
ku. Uwa a su nggo Abachi a ka hla ba
ki anishirr ama ba, ima yo du ba a si
ku Abachi ikpikpa ima nu nggo a shi
ku akiki ambarr ba azhi di a taka di si
ikpikpa ima ttuttumi.
29 Abachi a ti ttu unushirr na yo ku
angu, uwa a si ta ba inkindirr yi nggo
a da a kasarr hen.
30 Uwa a ti si imba abangga ba nggo
si si anu Yahuda hen, imba kà iwo ku

§ **11:27** Kye zizo *Ishaya 59:20-21; 27:9.*

Abachi ni ikuchi yi. Ziza nggo Abachi
à na ki imba inkindirr izizi nu nggo
ani Yahuda ba a kà iwo ma nggo.
31 Uwa a si meme yo, Anu Yahuda
ba kà iwo ku Abachi, Abachi na wre
ki imba nggo si si anu Yahuda hen. Ivi
yi so nga nggo anu Yahuda ba taka wo
ma, uwa ta na wre ba meme.
32 Abachi a na anishirr ba ki abi kri
ni harr we nu nggo a kà iwo ma nggo.
À na meme wre ku uwa bu tsarr ba
we ina zizi ima yi.

Di inta gbyarr ku Abachi asa

33 Uzizi ku Abachi ku u si kakami,
Abachi à hi inkindirr krizhizhi
kakami.
Undurr ka si bre inkindirr yi
nggo Abachi à du uwa à ta na
nggo hen.
Unggonggo ka hi inkindirr yi
nggo i du Abachi à di na aseki
ka nggo à na ka?
34 Angbamvu ka Abachi ka a da
meme yo di,
"Unggonggo ka hi amarr ka Atiko wa?
Unggonggo ka da ku ure?"*
35 "Unggonggo ka nu Abachi
inkindirr wre ku
Abachi bu nu ma inkindirr han
ma?"†
36 Abachi yo à na aseki ka wemi. Uwa
yo à gri aseki ka na du ka ase ni
ingbingbru yi.
Di inta gbyarr ku Abachi asa ase
na ase! Du yi si meme yo.

12

Iso yi nggo inta ta so, wre ki inta bu na ku Abachi undu

1 Ni ima yo, amuya, nggo Abachi à
na ki inta inkindirr iwre, ingga ko tsi
ki imba ango ni atu imba wa na ti a
han imba a to ku Abachi, imba ni so
tsitsirr ni so na ku Abachi undu ku
nyarr. Uwanggo yo a si anko nggo
imba ka di kuttu ni barr Abachi ni
isisurr imba nggo.
2 Si na aseki ka nggo anishirr bi
ingbingbru ba a di na ka nggo hen.
Du Abachi à ka isisurr sarr ki imba na
ka imba ki ahẹhẹ. Meme nggo imba
ta hi inkindirr yi nggo Abachi à zha
na di nyarr yi nggo, ni si ku meme yo
nggo i ka se nggo.
3 A si ku ina wre yi nggo Abachi à
ni ingga nggo, ingga ko da ki imba
wemi di, imba bu si ba atu amba wa
mri nggo imba i se nggo hen. Ka atu
amba wa kinggi ma ku ikpanye yi
nggo Abachi à ni imba nggo.
4 Ukpa ku unushirr u si na anga ka
shishemi. Indu i ankla ka ukpa ka i si
na nkanka.
5 Uwa a si meme yo, ni ikri imunta
yi mi, inta nggurr bi mu ni Kristi ku ki
ukpa uyirr.
6 Di inta na undu na aseki ka nggo
Abachi à ni inta na anko Abachi wa.
Abachi à ti ni inta ikpa ni re ure
umaku, inta bu yo isisurr ni kpa bre
ure ku kakami.
7 Abachi à ti ni inta isisurr izi abiga
ba, inta bu zi ba. Uwa ti ni inta itsarr
anishirr, inta bu tsarr ba.
8 A ti si ire ku abiga ba du ba a gru
a ta ukpa, inta bu re ba. Abangga ba
nggo a sha inkindirr yi nggo a si na yi
a nu abanu, aba bu nu ba ni isisurr
iyirr. Abangga ba nggo a ti si bi hru
anishirr, aba bu hru anishirr ba zizi.
Abangga ba nggo di na ku anishirr
uzizi, aba bu na uzizi ku ni inyarr.
9 Imba ti kpanye na anishirr imba
bu si kpanye na ba na ashishi hen.
Imba bu karr inkindirr yi nggo i si
indanda nggo, ni vu inkindirr yi nggo
si izizi gri ni isisurr imba yi.
10 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ti nggo
amuya ni Kristi ku a di na nggo. Ni di
kye ikpa ssu na ashishi.
11 Si na ki lototo hen, na undu
kakami. Na undu ku Abachi ku ni
isisurr iyirr.
12 Imba bu nyarr nggo imba i so
kye anko a inkindirr zhi na Abachi
ku, imba bu nyarr ni si na gbo hen.
Abanu a ti du isisurr imbarr yi i vri,
imba bu vu gri, ni so di barr Abachi
ttuttumi.
13 Inkindirr yi inggi nggo imba i se
na yi nggo, imba sha yi nu amuya
abangga ba nggo a zha yi chankarr

* **11:34** Kye zizo *Ishaya 40:13.* † **11:35** Kye zizo *Ayuba 41:11.*

nggo. Ni di kpa abichirr na ako amba wa.
14 Barr Abachi du yo ku abangga
ba nggo a di tsutsarr imba nggo angu
azizi. Du yo ba angu azizi na bu si yo
ba angu andanda hen.
15 Nyarr na abi so nyarr ba, ni yì na
abi so yì ba.
16 Nyarr ikpa gri zizi. Si gɨ itu hen, si
ka undu numa di u su ku ankizhi hen.
Si ba ni isisurr di imba i hi mri abanu
hen.
17 Unuma ti na ki imba inkindirr
indanda imba si di imba ta na ku
indanda meme hen. Ta ukpa ni na
inkindirr yi nggo anishirr we a kye yi
si izizi.
18 Ta ukpa ni so zizi na anishirr ba
we.
19 Ikpikpa amungga, unuma ti na
ki imba undanda, imba bu si na ku
undanda meme hen. Du Abachi a
han ku inkindirr yi nggo a na. À charr
na angbamvu ka Abachi ka di, Atiko
wa a da di, “Ihan yi i si mungga. Ingga
ta han anishirr inkindirr yi nggo iwre
ba ku ina imbarr yi nggo.”*
20 Si na undanda han hen. Na
inkindirr yi nggo angbamvu ka
Abachi ka a da nggo di,
“Iyo ti ki unushirr wanggo à kri
angbachi nu ùwà ku, ùwà nu
ma ila;
uhre u ti ki ma, ùwà sha amasirr
nu ma so.
Ùwà ti na meme ishisha i ta ki ma.”†
21 Si du undanda u mri ùwà hen, na
uzizi du ku ttu undanda ku nado.

13

Na inkindirr yi nggo abi hru igbu ba a da nggo

1 Imba wemi bu na inkindirr yi
nggo abi hru igbu ba a da ki imba
nggo. Vu re Abachi mu a kpanye na
zu ba wemi. Abangga ba nggo a so
hru imba ziza nggo a si Abachi nggo
a zu ba.
2 Undurr wa nggo a ti kisa na
abi hru imba ba ba, uwa à kisa ni
inkindirr yi nggo Abachi mu a da di a
bu na yi. Inina uwama a di yo ku itu
mu iha.
3 Abangga ba nggo a di na aseki ka
wre a si di kru isisu i abi hru igbu hen.
A si amimi anishirr ngga a di kru isisu
i abi hru igbu ba. Ùwà zha du ùwà i
si ta kru isisu i abi hru igbu ba hen?
Meme nggo, ùwà bu na aseki ka wre,
abi hru igbu ba a ta gbyarr ku ùwà
asa.
4 A si Abachi mu a zu ma di a bu zi
imba. Imba ti na undanda, imba kru
isisu ima yi, nu nggo a si nu ukyekye
ku du imba ki iha, na ta na meme. Uni
hru imba wa a si uvurr iko Abachi.
Abachi a di du ma a ki abi na un-
danda ba iha.
5 Uwa si ni ima yo imba bu na
inkindirr yi nggo abi hru imba ba a
da nggo, imba bu si na yi ku unfu ku
Abachi u ku yo mre hen, imba bu wo
ure umbarr ku nu nggo amarr amba
ka mi a da ki imba di iwre meme.
6 A si ima yo imba di han inklo
imimi ku abi hru imba ba, a ti na indu
imbarr yi aba a so na ku Abachi mu.
7 Nu anishirr we inkindirr yi nggo
a ga ùwà na yi nggo. Han ba inklo
imimi amuwa ka tuku azo na aseki
ka nggo ùwà i si na ka nggo. Ni kye
ba ssu na ashishi ni nu ba inkpinkpye
imbarr yi wemi.

Iso yi nggo anishirr a bu so ni ikpa

8 Si du undurr a ga ùwà uhla
hen. Imba bu na inkindirr iyirr yo:
Inkindirr ima inggi i si ikpanye ni
ikpa. Uwanggo nggo ti kpanye nu
uzayirr ku, uwa a na si inkindirr yi
nggo Are ka Abachi ka a da di a bu na
nggo.
9 Nggo a da di, “Si zha amba, ni zha
aniru hen. Si ngu unushirr hen. Si
ki ayi hen. Si kye inkindirr i undurr
ni ttu ishishi ni zha di ka kpa yi nu
ùwà mu hen.”* Are ka nggo a di a bu
na ka nggo na anuma zizo a charr ka
na are ka ki ure uyirr di, “Kpanye nu
abi girr amuwa ba wemi nâ ta si nggo
ùwà kpanye ni itu imuwa yi nggo.”†
10 Undurr wanggo a ti kpanye nu
uni girr ama ku, uwa a si ta na ku

* **12:19** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:35.* † **12:20** Kye zizo *Assurre 25:21-22.* * **13:9** Kye zizo *Issuzzu 20:13-15, 17.* † **13:9** Kye zizo *Levitiku 19:18.*

uni girr wa inkindirr indanda hen. Unushirr a ti kpanye na abi girr ama ba undurr uwama a ko na si inkindirr yi nggo Are ka Abachi a da nggo.

11 Imba ta na meme gbigbi nu nggo imba i hi ivi yi nggo inta i si na yi nggo. Ivi yi i ma ki imba bu kasi ni ina imba yi. Kye ivi yi nggo Abachi a ta kpa inta ttungo ni ila ure imunta, i so gburr ki ywhiywhirr ziza nggo mri nu nggo inta i kpanye na Abachi ku ni imɛmɛ yi nggo.

12 Ibittu i so kre, ambre mu so nggarr. Di inta ba ttungo ni na aseki ka nggo anishirr abi so ni ibwu a di na ka nggo, ni vu iki i tsi na zhi nggo abubo à ni ko la.

13 Di inta i hru atu amunta wa ni zirr zizi, nâ ta si anishirr abangga ba nggo a si so ni ibwu hen. Ni si di hwa ahi, ni si di zha ikpa tankpami hen. Ni si zɨ iki, ni si di tsi, ni ki ishishi ni ikpa hen.

14 Chi ki ywhiywhirr na Atiko Yesu Kristi ku du ma vu ùwà gri, ni du aseki ka nggo inina ikpa di na unushirr ki ndanda nggo.

14

Si da di abiga abanu a na ndanda hen

1 Imba bu kpa amuya ba nggo a nise kri kyekye ni ikpanye yi. Ni si ri anta na ba ni inkindirr yi nggo a bu kpanye na yi, ni inggi a bu si kpanye na yi hen.

2 Ikpanye inuma i du ma à ri aseki tankpami.* Uwa ti si uwanggo nggo à si tsɨ ukyekye ni iga yi hen, à si di ta inina hen.

3 Uwanggo nggo à di ri aseki tankpami, a bu si kye uwanggo nggo a di ta angbungbaki yo mre na kpa ma chirr hen. Uwanggo a di ta angbungbaki yo mre a bu si da di ini ri aseki tankpa wa a na ndanda hen. Abachi a ka kpa ini ri tankpa wa ba.

4 Ùwà i su unggonggo ni ta da ku uvurr iko a numa da à na ndanda? A si akiko ama uwanggo à ta da ku uvurr iko wa da a na wre ka a na ndanda, wre ku a bu si na ndanda hen. Abachi à ta du ma zirr zizi.

5 Anishirr banu a kye di azhibarr anuma a si a zizi mri anuma. Abanu na anko a kye di ivi wemi i si ungo yirr. Unushirr a bu ku kri karrkarr na amarr ayirr.

6 Uwanggo nggo ti kye azhibarr anuma ssu na ashishi mri anuma, uwa na meme wre ku wa bu du anishirr mu a hi inkpinkpye i Akiko amunta wa. Abangga ba nggo ti ri ila aba a nu Atiko wa mu inkpinkpye nu nggo a nyarr ku Abachi ku ila yi. Abanu nggo a kà na si ri ila yi hen, a di na meme ku Atiko wa, wre ku uwa bu nu Atiko wa inkpinkpye na a nyarr ku Abachi ku ila yi.

7 Undurr ni inta ba a bu si so ku itu ima yo mre hen. Undurr ni inta ba a ti ttu, uwa a si ttu ku itu ima yo mre hen.

8 Inta ti so tsitsirr, inta so ku Atiko amunta wa mu, inta ti kɨ inta i kɨ ku Atiko wa yo. Inta ti so tsitsirr, ka inta ti kɨ inta i si aba Atiko wa yo.

9 Kristi a ttu na gru ni ibe yi, wre ku bu si Atiko abi so tsitsirr na abi kɨ.

10 Uwa a si angginggi du imba abanu i da ku amuya amba abiga da a na ndanda, angginggi i du amba abanu ba a kpa amuya amba abiga ba chirr? Inta wemi taka kri na agɛ ka Abachi uwa a ta da ki inta undanda nu uzizi umunta ku.

11 A charr na angbamvu ka Abachi ka di, Atiko wa à da di:

“ ‘Nu nggo ingga nggo so tsitsirr,
ingga i da ki imba di,
anishirr we a taka kuttu na gbyarr ki ingga asa,
na taka da ssuzzu ma di ingga yo i si Abachi.’ ”†

12 Meme nggo, inta na yiyirr taka ku bre ku Abachi inkindirr yi nggo inta i na, angginggi i di inta na yi.

Si du uzumbirr uniga à la ure hen

13 Meme nggo, inta bu ba ttungo ni di da abanu à la ure. Iya, inta bu ba ni isisurr munta di inta i si ta na

* **14:2** *Ri aseki tankpami:* Are ka anu Yahuda ka a han ba ni ri ila anuma. Ani Yahuda ba a kaki abiga Kristi nggo, abanu ambarr ba a si hi di a si han aba ni ri ila inuma hen. † **14:11** Kye zizo *Ishaya 45:23.*

inkindirr inggi nggo i ta du uzumbirr uniga à jaku ni la ure hen.
14 Iga Atiko Yesu imungga yi i du ingga i hi zizi mi di ila inuma i si si na ankizhi hen. Unushirr nggo a ti kpanye ni isisurr ima di ila inuma i si na ankizhi, ila yi i ta kaki ku na ankizhi meme yo.
15 Uwa ti du uzumbirr a la ure ni itu inkindirr inuma nggo uwa ri yi nggo, inkindirr yi nggo uwa i na i di inta i hi du uwa i si kpanye nu uzumbirr wa ku zizo hen. Si du ila yi nggo uwa ri yi, i du unushirr wanggo Kristi a ni ttu ku, a jaku hen.
16 Inkindirr inggi nggo ùwà ba ni isisurr imuwa di i wre, si du abanu a kye yi di i si ndanda hen.
17 Are ka ittu i Abachi yi a si sa are ki iri ni iso hen, a si are ka izirr zizi na agẹ ka Abachi, tuku isu isisurr, inyarr inggi nggo Izhi Iwre yi i di ni nggo.
18 Undurr wanggo nggo ti ga Kristi meme, Abachi di nyarr ma kakami, anishirr a di kpanye na ku.

19 Ni ima yo, inta bu di zha i so zizi na anishirr ba. Ni na inkindirr inggi yi nggo i ta du anishirr a kri kyekye ni iga imbarr yi.
20 Si du undu ku Abachi ku na ki ndanda nu nggo ùwà ri ila tankpami hen. Ila wemi si i ri, inuma i ti ta du undurr a la ure ùwà bu si ri yi hen.
21 Inkindirr inggi nggo i wre ùwà bu na inggi i si di, si ta inina, ni so ahi, ni na inkindirr numa nanka nggo i ta du uzumbirr uniga à la ure hen.

22 Inkindirr yi nggo amarr amuwa a da ku ùwà ni itu i aseki angga ka ùwà bu su ure umuwa tuku Abachi mre. Ùwà ti na zizi ni kpanye ni inkindirr yi nggo ùwà na yi, isisurr muwa i ti si da ku ùwà di inkindirr yi nggo ùwà na yi i si si ndanda hen, Abachi ta yo ku ùwà angu ka iwre.
23 Ùwà ti ri inkindirr ni isisurr iha, i si ila ure ni itu yi nggo ùwà si kpanye ni inkindirr yi nggo ùwà na hen. Inkindirr inggi nggo ùwà ti na yi sama ni ikpanye na yi, uwa si ila ure.

15

Inta bu na inkindirr inggi nggo i ta zi abanu ni kpamusu na atu amunta wa

1 Inta abangga ba nggo i kri kyekye ni ikpanye yi, bu zi abangga ba nggo a si si kyekye hen du ba kuchi ni iga yi. Inta bu si na inkindirr yi nggo i wre ki inta yo mre hen.
2 Di inta wemi bu na ku amuya ni iga yi inkindirr yi nggo i wre ni ta du ba a nyarr, wre ba bu kri kyekye ni iga yi.
3 Kristi a si na inkindirr yi nggo a na, wre ku bu nyarr ku itu ima mu hen. Iya a charr na angbamvu ka Abachi ka di, “Anishirr ti marr ùwà, aba a si marr su ùwà mu hen, a so marr si ingga, Abachi.”*
4 Aseki ka wemi nggo a charr na angbamvu ka Abachi ka nggo, a charr ka wre ba bu tsarr inta yo, wre ki inta bu si abi vu gri ni isisurr, ni bu kri karrkarr ni bu surr ashishi.
5 Ingga ko barr di Abachi nggo uwa yo a di ni ivu isisurr gri tuku ukyekye, a bu du amarr amba ka a si ayirr nu nggo imba i so ga aza ka Kristi Yesu ka nggo.
6 Meme nggo, imba wemi bu di nggurr bi nu ukorr uyirr ni di gbyarr ku Abachi asa ni nu ma inkpinkpye. Uwa yo a si Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi.

A bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen Ure ku wre ku

7 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ta si nggo Kristi a kpanye ni imba ba. Imba bu na meme wre ku anishirr bu gbyarr ku Abachi asa.
8 Nu nggo ingga i da ki imba di Kristi à kaki uvurr iko ani Yahuda wa, wre ki inta bu hi di Abachi à di na inkindirr yi nggo à da zu ku akiki munta du uwa taka na nggo,
9 wre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a bu gbyarr ku Abachi asa ku uzizi umaku, nâ ta su nggo a charr na angbamvu ka Abachi ka nggo di:

* **15:3** Kye zizo *Asarr 69:9.*

“Ni ima yo, ingga ta gbyarr ku ùwà
asa na abangga ba nggo a si si
anu Yahuda hen.
Ni ta bre asarr gbyarr ku ùwà
asa.”†
10 A charr zizo na angbamvu ka di,
“Imba nggo i si si ani Yahuda hen,
nyarr yi na anishirr angga ba
nggo Abachi à hla ba nggo!”‡
11 Na charr zizo di,
“Gbyarr ku Atiko wa asa, imba wemi
nggo i si si ani Yahuda hen.
Gbyarr ku asa, imba anishirr bi
ingbingbru ba wemi!”§
12 Na charr zizo nu ungbamvu ku
Ishaya ku da di,
“Uhunhan ku Jesi* à taka nga.
Abachi à taka gɨ ma gru di a bu ni
hru inkpinkpye i abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen,
aba taka so kye anko ama wa.”†
13 Ingga barr Abachi nggo a di nu
anishirr isisurr iso kye anko, a bu ni
imba inyarr tuku isu isisurr, nu nggo
imba iyo isisurr imba yi na ku nggo.
A bu na meme, wre ku ukyekye ku
Izhi Iwre u bu du imba di kye anko
kakami ni si ba ttungo hen.

Bulu à re ni itu i undu umaku

14 Amuya amungga abiga, ingga ni
itu imungga i hi di imba i hi inkindirr
izizi ni hi inkindirr yi nggo, i wre
imba bu na yi nggo. Ni hi tsarr ikpam-
birr.
15 Ingga i charr ki imba kpren-
dende mi ni itu i aseki anuma ka nggo
ingga zha di imba bu ssu ka hi nggo.
Abachi mu à na wre ki ingga na na
ingga ki uni na undu ama.
16 Ingga i na undu ku bre Ure ku
wre ku ku Kristi Yesu nâ ta si unikye.
Ingga i na meme, wre ku abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen, abu a si
nâ ta si inkindirr iwre nggi a gri ku
Abachi na yi uwa a kpa yi nggo. Abu
si abangga ba nggo Izhi Iwre yi i ddu
ba ki anishirr ba Abachi.
17 Ni ima yo, ingga i nggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo ingga i na ku Abachi
ni Yesu Kristi ku nggo.
18 Ingga si ta re ni itu i inkindirr
inuma mri inggi nggo Kristi à di ingga
bu na yi nggo hen. Ure umungga
ku tuku inkindirr yi nggo ingga i
na nggo, abama yo a du ingga i zi
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, du ba a wo ku Abachi ure.
19 Ina ima i si ku are ka nggo ingga
i re na aseki ka ikagri ka nggo ingga
i na tuku ukyekye ku Izhi ku. Ni ima
yo, bazhi nu Urushalima nga ni igbu
nu Ilirrikumu ingga ka bre ure ku
Kristi ku kago ba, ni ka kre anga a
undu amungga ama ba.
20 Inkindirr yi se ni isisurr imungga
inggi i si di ingga bu bre ku anishirr
Ure ku wre ku na ankla ka nggo a nise
wo inkindirr ni itu Kristi.
21 Nâ ta si nggo a charr na
angbamvu ka Abachi ka da di:
“Abangga ba nggo a si da ba inkindirr
ni itu ima yi hen a ta hi,
abangga ba nggo a nise wo a ta
ssu hi.”‡

Bulu à zu du uwa ta kakuma ni ichirr ni igbu nu Roma

22 A si ima yo ingga i ma chankarr
ni nga ni imba ba.
23 Nu nggo ingga i kre undu
umungga ku na anga angga ka ziza
nggo ba, tuku nggo ingga i so ki ase
shishemi di zha di ingga ka ni kye
imba.
24 Ni ima yo ingga zha di ingga ta
nga ziza nggo. Ingga zha di ingga ti
so kuma ni igbu nu Sipeni, ingga ta
kukri ni kye imba. Ingga ti ni sha
so shi ni imba ba, ingga ta zha izi
ni imba ba ku ikuma imungga yi nu
Sipeni.
25 Ziza nggo ingga so kuma nu
Urushalima ku undu ku anishirr ba
Abachi nabo.
26 Abiga nu igbu nu Makidoniya
tuku Akaya a kye ni kye imbarr na

† **15:9** Kye zizo *Asarr 18:49.* ‡ **15:10** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:43.* § **15:11** Kye zizo *Asarr 117:1.*
* **15:12** *Jesi:* Jesi à si aki a Doda, uttu nu Israila. Yesu à zhi nu uki ukuma yo. † **15:12** Kye zizo *Ishaya 11:10.* ‡ **15:21** Kye zizo *Ishaya 52:15.*

shirr aseki ku abiga Abachi ba nggo a si abi iha na si nu Urushalima nggo.
27 Aba mu a da ku atu ambarr da aba a ta na meme. Imba ti kye zizi, izi abi iha ba i si ki ba uhla mu. Ani Yahuda ba a ga aseki ka nggo Abachi a nu ba nggo na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Abachi a nu ba aseki a kama di a bu a zi izhi imbarr yi. Uwa a si meme yo abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a bu nu ani Yahuda ba aseki ka ingbingbru angga ka nggo aba a kpa na Abachi ku nggo.
28 Ingga ti kre undu ku ini ba inklo yi pempe nggo anishirr ba a shirr ba nggo, ni taka so kuma nu Sipeni nggo, ingga taka garr ba ni imba ba.
29 Ingga ti nga nggo, ingga hi di Kristi ta ni ingga inkindirr izizi ki imba.
30 Amuya aniru na amba, ingga tsi ki imba ango, ku iyo isisurr imunta yi na Atiko Yesu Kristi wa ku, tuku ikpanye yi nggo Izhi i ni inta nggo, imba zi ingga barr Abachi ni barr ni itu mungga.
31 Barr Abachi di abangga ba nggo a kà iga yi ni igbu Yahudiya a bu si na ki ingga inkindirr hen. Abachi bu du anishirr ama ba nu Urushalima a kpa aseki ka nggo ingga i so gri ba nabo nggo.
32 Meme nggo i ni kpanye i Abachi ingga taka nga ni imba ba ni inyarr kakami. Inye imungga yi ni imba ba i ta ni ingga inyarr tuku isu.
33 Ingga i barr Abachi nggo a di ni inta isu a bu si ni imba wemi. Du yi si meme yo.

16

Bulu à chi abiga abanu nu Roma

1 Ingga so da ki imba du uvayirr amunta uniga Fibi, nggo di na ku Abachi undu ni igbu nu Kenkriya, a si unushirr uzizi.
2 Kpa ma na ango aha nâ ta si nggo anishirr ba Abachi a di hru ikpa yi nggo. A si unushirr a Abachi. Nu ma inkindirr inggi yi nggo a ti zha ni imba ba nggo. Uwa mi a na wre ku anishirr shishemi kye ni ingga mi.
3 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila nggo a di na undu ku Yesu Kristi ku ni ingga ku nggo.
4 Na ba di a ti si ittu mi aba a si ta kru hen. Ingga nyarr ba kakami. A si si ingga mu i nyarr ba na nkpamu hen, abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi wemi nggo a si si ani Yahuda hen, aba mi a so nyarr ba.
5 Chi ki ingga abiga ba nggo a di nggurr bi ni iko i nu Priskila yi nggo.
Chi ki ingga ukpamu Ipanetu. Uwa yo à kpa Kristi ni imẹmẹ yi na anga ka Asiya ka.
6 Chi Maryamu, nggo a na ki imba undu kakami nggo.
7 Chi anu Androniku tuku Juniya, aba mi a si ani Yahuda nâ ta si ingga na kri ni iharr yi ni ingga ku. Abi ko na angu ba a kye ba ssu na ango kakami, na kpa Kristi kuchi na du ingga.
8 Ingga chi Ampilatu, ukpamu na Atiko wa ku.
9 Chi Urrbanu, ukpamu nu undu ku Kristi, tuku ukpamu uniga Sitaki.
10 Chi Apele nggo à kri ngbangba ni yo itu ma yi nu Kristi ku.
Chi abi iko bu Arristobulu.
11 Chi Hirrodiyo, uzumburr ani Yahuda.
Ni chi amuya abiga ba ni iko i Nasiso.
12 Chi ki ingga Trifaniya tuku Trifosa, nggo a so na ku Atiko wa undu kakami nggo.
Ni chi ukpamu uniga Pasi, nggo a ka na ku Atiko wa undu kakami ba.
13 Chi ki ingga Rufo nggo Atiko wa à hla ki ama nggo, tuku ayirr wa nggo à hru ingga nâ ti ingga i su ku uzuma mu nggo.
14 Chi ki ingga Asinkritu, Filego, Hemisi, Patroba, Hema, na amuya abiga abanu ba nggo a si na ba nggo.
15 Chi Filologu tuku Juliya, ni chi Nerru tuku uvayirr ama wa, ni chi Olimpa na anishirr ba Abachi ba wemi, nggo a si na ba nggo.
16 Vu ango gri ni chi ikpa kakami.

Abiga Kristi ba we nggo se ni ingga
ku a ko chi imba.

Bulu a da ku abiga ba nu Roma inkindirr yi nggo a bu na yi nggo

17 Ingga tsi ki imba ango amuya
abiga imba so di surr ashishi na
abangga ba nggo a di na na di imba
i tsɨ ki na nkanka na du abiga ba a ga
anko anuma mu. Anishirr angga ba
nggo a kri azanyirr ni itsarr yi nggo
a tsarr imba nggo, imba bu si chi ki
ywhiywhirr na ba hen.
18 Abi di na aseki akama a si si abi
zi Atiko amunta wa, Yesu Kristi hen.
Abama a so di zha ku atu ambarr mu
aseki. Anishirr abama a di ddu are
azizi nggo a wre iwo na atu na di re
anishirr angga ba nggo a si hi ure ku
kakami hen na ka isisurr sarr ba.
19 Anishirr a wo ikri imba yi ni iga
yi kago. Ima i di ingga i nyarr ki imba
kakami. Ingga ni ko zha di imba bu hi
inkindirr yi nggo i si i wre nggo. Ni bu
si si abi la ure na aseki angga ka nggo
a si ka wurr hen.
20 A ji ntsɨ, Abachi nggo à di ni iso
isu, a ta cha Isheta na aza na ta ni
imba ukyekye ni itu ima yi.
Ingga so barr di uzizi ku Atiko
munta Yesu ku bu so ki imba.
21 Akpambirr nu undu amba wa,
Timoti a so chi imba. Anu Lukiyu
tuku Jaso, tuku Sosipata, aba mi a si
ani Yahuda na so chi imba meme.
22 Ingga, Tarrtiyu, nggo à charr
ungbamvu unggo ku, à so chi imba ni
isa i Atiko wa.
23 Gayu, nggo ingga i so ni iko ima
yi, uwa à di kpa abiga we ni iko ima
yi, à so chi imba.
Irrasitu, uni zu inklo ni ìgbù wa,
tuku uzayirr amunta wa ni iga yi
Kwarrtu a so chi imba. [
24 Abachi à bu du uzizi umaku u so
ni imba ba we. Du yi si meme yo.]

Ni ikikre yi Bulu a barr Abachi

25 Di inta gbyarr ku Abachi asa.
Uwa yo ta di imba kri kyekye ni kpa-
nye imba yi. Ingga i da meme yo nu
ure ku nggo ingga i di re ku anishirr
nggo. Ure ku wre ku nggo u si ni itu
i Yesu Kristi nggo. Uwanggo yo a si
inkindirr yi nggo ure ku nggo a sha
ku sharri ku anishirr na asese ka u da
nggo.
26 Ziza nggo a bwu ku anishirr
ure ujiji kuma na angbamvu ka abi
kpa are ka Abachi ka, tuku nu nggo
Abachi uni so sese wa a da di anishirr
bi ingbingbru ba we a bu hi, wre ba
bu wo ma na yo isisurr na ku.
27 Inta bu gbyarr ku Abachi asa
ase na ase. Abachi nggo, uwa yo
na nkpama à si ukrizhizhi, Inta bu
gbyarr ku asa. Inta bu na meme ni itu
inkindirr yi nggo Yesu Kristi a na yi
nggo. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku zhi nu Afisa, ku abiga ba nggo a se nu Korrintiya. Korrintiya ni ima a di si igbu unkpi nggo anishirr tankpami a nggurr bi na ku. Ijirrigi i amasirr i di gri aseki nga nabo. Meme nggo, igbu wa à tsarr ssu na aseki ka nggo anishirr a na ka ki azhi ambarr tuku ina aseki ka ishisha. Ina ima i tsarr iyo isisurr i abiga yi kye ni iha kakami abanu ba a so kuhre ni itsarr kye yi.

Bulu à wo iso ta azaza imbarr yi nggo na charr ba ni itu i iga so na nkanka imbarr yi. Anishirr ba a di kurr ìga ni imuyirr imbarr ku. Na di gri ikpa kuma na aki ka bre amu. A si di na undu uzizi nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i nu ba nggo hen. A di na varrvarr na aki ka barr Abachi ka tuku nu nggo a ti nggurr bi ta ri na Agbugba a Atiko wa. Ndanda angga ka wemi.

Abiga ba a zhi Bulu are anuma ni itu i igarr, tuku iri ila inggi yi nggo a to ku anazhi, tuku itasi i Yesu yi ni ibe na abiga ama ba.

Aseki ka nggo a vri abiga ba nu Korrintiya nggo a ni so se ni inta ba ari mi kye.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-9*
Ivri ni itu i iga ki na nkanka *1:10—4:21*
Ivri ni itu i ikurr ìga *5:1-13*
Ivri ni itu i igri ikpa kuma ni bre amu *6:1-11*
Ivri ni itu i ila abubo *6:12-20*
Ivri ni itu i igarr *7:1-40*
Ivri ni itu i aseki ka nggo anishirr a kye ka ki azhi ambarr *8:1—11:1*
Ivri ni itu i igbyarr ku Abachi asa tuku ina undu nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i di ni *11:2—14:40*
Amarr ni itu i itasi ni ibe yi *15:1-58*
Ure ku ikikre *16:1-24*

1 Ungbamvu ku ù zhi ni ingga Bulu ku, nggo Abachi à kye ì wre ku na hla ingga ki uni ko na angu a Kristi Yesu. Inta tuku Sositene uzayirr munta tuku uni zi inta wa inta yo so charr ki imba.

2 Inta ko charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka nu Korrintiya. Yesu Kristi à hla imba ki anishirr ama na ngla ila ure imba yi, nâ ta si nggo à na ku abiga ba kago, nggo a di yo isa i Atiko Yesu Kristi, Atiko munta wa na Atiko ambarr wa.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

4 Ingga di nyarr ku Abachi kakami ku inkindirr yi nggo à na ki imba. À na wre ki imba na ni imba ini shishemi nu umi ku Yesu Kristi.

5 Nggo imba nggurr itu bi nu Yesu Kristi ku ngbangba, Abachi à ni imba aseki shishemi. À ni imba ukyekye ku ibre ure umaku tuku ihi aseki ka ni izhi yi we.

6 Ima tsarr da aseki ka nggo inta bre ki imba ni itu i Kristi a su jiji.

7 Ima yo du Abachi ni imba aseki ka we nggo imba so bi ikanga i Atiko munta wa Yesu Kristi.

8 Yesu ta ni imba ukyekye kuma ni ikikre yi, wre ki imba bu sama ni ikpala na azhibarr a ikanga zizo a Yesu Kristi Atiko munta wa.

9 Abachi yo su uwanggo nggo yo imba yo ni ga aseki ka we nu Uzuma wa Yesu Kristi Atiko munta wa. Imba bu kpanye di Abachi ka na aseki ka angga ka we.

Iga ki na nkanka nu umi ku abiga ba

10 Ingga barr imba yi amuya aniru na amba ni isa i Atiko munta wa Yesu Kristi, imba si ga ki na nkanka hen. Imba nggurr atu bi ni du amarr amba ka ni iyo isisurr imba yi a bu si yirr.

11 Amuya abanu a nga zhi ni iko i
Klowe ni da ki ingga di uvi se nu umi
umba ku.
12 Ingga nggo ko da di uyirr nu umi
umba ku à da di, “Ingga so ga Bulu.”
Unuma da di, “Ingga so ga Apolo.”
Unuma da di, “Ingga so ga Biturr.”
Unuma da di, “Ingga so ga Kristi.”
13 Imba ga Kristi yo ki ankpunkpu?
A kpa ingga Bulu nu unkunkurr ni itu
imba? A zzu imba na amasirr ni isa
mungga?
14 Ingga nyarr ku Abachi nggo
ingga si zzu imba na amasirr
shishemi hen. Ingga hi ingga zzu anu
Krispu tuku Gayu yo.
15 Undurr sama nggo à ta da di a zzu
ma na amasirr ni isa imungga.
16 (Ni zzu abi iko i Sitefana, ni gru
zzu abata ngga zizo, ingga si ssu hi
hen.)
17 Kristi à si ni ingga undu ki izzu
anishirr na amasirr mu hen. À ni
ingga undu ku ibre ku anishirr Ure
ku wre ku. Na di ingga bu si ni bre ku
anishirr ba ure ku Abachi na are ka
unushirr ka ihi i anishirr hen, ni ka
si du ikpa i Yesu yi nu unkunkurr ku
sama nu ukyekye hen.

Yesu Kristi yo su ukyekye ki ihi i Abachi yi

18 Ure ki ikpa Yesu ku u su ure ku
ankalanttu ku anishirr ba nggo a nga
ashishi nado. Uwa ta si inta nggo kpa
Abachi, uku yo su ukyekye ku Abachi
ku.
19 Nâ ta si nggo a charr di,
“Ingga ta ka ihi i abangga ba nggo so
di kye da aba hi glo;
ni ta na ihi i abangga ba nggo
kye da aba a hi nggo ki
ankalanttu.”*
20 Undurr ni ihi wa se momonggo?
Uni bre tanko wa se momonggo? Uni
ri anta wa à se momonggo? Abachi
si na ihi ingbingbru yi ki ankalanttu
hen?
21 Abachi à hi mu na si du anishirr
ba ingbingbru ba na undu ni ihi im-
barr nggi na hi ma hen. Abangga ba
yo mre nggo a kpanye nu ure munta
ku nggo a sa ankalanttu, Abachi à kye
di i wre uwa bu kpa ba ttungo.
22 Anu Yahuda ba a so zha aseki ka
ikagri, u anu Girrki ba a so zha ihi mu.
23 Inta so bre ba ure ku Kristi wa
nggo a kpa ma nu unkunkurr. Ure ku
u su ku anu Yahuda ba ikpala, nu su
ku abangga ba nggo si si ani Yahuda
hen ankalanttu.
24 Uwa ta su ku abangga ba nggo
Abachi à hla, anu Yahuda na abangga
ba nggo si si anu Yahuda hen, ure
ukuma yo su Kristi, nggo su ukyekye
ni ihi i Abachi yi.
25 Urrurru ku Abachi ku ù mri ihi
i unushirr yi. I sama nu ukyekye i
Abachi yi i mri ukyekye ku unushirr
ku.

26 Amuya, imba ri amarr kye nggo
imba i di se bari u Abachi à yo imba.
Anishirr bi ingbingbru angga ba a si
ri amarr da abanu nu umi umba ku
a sa abi hi hen. Abanu ntsɨ nu umi
umba ku yo a so ni into inkpinkpi, na
si si imba shishemi ngga nggo a zhi ni
iga yi nggo a hi ba hen.
27 Abachi à hla aseki ka nggo sa ka
ankalanttu ku abi ingbingbru ba, wre
ku bu du ishisha i ki abi ihi ba. Na
hla aseki ka nggo a sama nu ukyekye,
wre ku bu nu abi se nu akyekye ba
ishisha.
28 Abachi à na undu ni inkindirr
yi nggo abi ingbingbru ba a kye yi
kpachirr, na aseki ka nggo a si di kye
ka yo na amu hen. Na turr aseki ka
nggo abi ingbingbru ba a kye ka yo na
amu kahre.
29 Abachi à na meme, wre ku un-
durr si ka nggurr ankẹ na agẹ ka
Abachi hen.
30 Imba sa amumarr ba Abachi ni
itu i Kristi. Abachi à tu Yesu Kristi
du ma ni kpa inta ttungo, na ni inta
ihi ima yi, na na inta ki krizhizhi na
Abachi ku, na kpa inta ttungo ni ila
ure.
31 Nâ ta si nggo ungbamvu ku ù
da di, “Undurr wa nggo ti ta nggurr
ankẹ, uwa bu nggurr ankẹ ni ina i
Atiko yi.”

* **1:19** Kye zizo *Ishaya 29:14.*

2

1 Amuya aniru na amba, nggo
ingga i nga ni imba ba, ni di bre ki
imba ure ku Abachi ku, ingga si di
re imba na are ka iwre iwo ka ihi i
unushirr hen.
2 Nggo ingga di se ni imba ba, ingga
na isisurr mungga yi ki iyirr ni di bre
ki imba are ka Yesu Kristi kayo nggo
a kpa ma nu unkunkurr ku nggo.
3 Ni imẹmẹ yi ingga i su ukpa ni di
na ni isisu ni wri kpakpa.
4 Nggo ingga ti ko re ni imba ba
ingga si di zha di ingga ta gba imba
nu ungbrengbre mu hen. Ingga di
du Izhi i Abachi yi mu bu tsarr imba
ukyekye umaku.
5 Ina ima yi i ta di imba yo isisurr
nu ukyekye ku Abachi ku, na si si ni
ihi i unushirr mu hen.

Ihi i Abachi yi

6 Inta di na undu ni ihi nggi ni re
na anishirr ba nggo a ka kuyi ni iyo
isisurr imbarr yi ba. Ihi inggi yi si zhi
ni ingbingbru inggi yi ka na atu ba
ingbingbru ba nggo ukyekye umbarr
ku di kre hen.
7 Inta bre ki imba ni ihi yi nggo i zhi
na Abachi ku nggo aba a zu yi sharri,
bazhi nu nggo a nise na ingbingbru
yi. Abachi à na yi wre ku inkpinkpye
munta.
8 Uyirr mi nu umi ku atuttu bi in-
gbingbru ba a si hi yi hen. Ka da a
hi mu a ka si kpa Atiko wa nggo sa
ankpye hen.
9 A na meme nâ ta si nggo a charr
nu ungbamvu ku Abachi ku di:
“Unushirr nise hi meme kye,
unushirr nise wo meme kye,
unushirr nise ri amarr kama kye
ni itu i inkindirr yi nggo Abachi à na
zu ku abangga ba nggo kpanye
na ku.”*
10 Abachi à du Izhi ima yi tsarr inta
aseki kama.
Izhi iyo i hi aseki ka we, kye nu umi
ku isisurr i Abachi ku.
11 Unggonggo hi amarr ka unuma?
A si izhi i unushirr wama yo nggo i rri
so nu umi umaku. A si meme yo na
Abachi ku, Izhi ima iyo ihi isisurr ima
yi.
12 Ziza izhi yi nggo inta kpa i si si i
ingbingbru inggi yi hen, i si i Abachi.
Wre ki inta bu hi aseki ka iwre ka
nggo Abachi à ni inta na ka sama ni
ikpa inkindirr.
13 Inta ko re ni itu i aseki akama yo,
nggo Izhi i Abachi yi i tsarr inta, na
si si itsarr yi nggo zhi ni ihi i anishirr
mu hen. U Izhi iyiyirr inggi yo zi
inta itsarr aseki ka nggo sa ka izhi yi,
ku abangga ba nggo Izhi ì so nu umi
umbarr ku.
14 Undurr wa nggo ti sama ni Izhi
yi, à si kpanye nu ure ujiji ku nggo u
zhi ni Izhi i Abachi yi hen. A su ku
inkindirr i ankalanttu, nggo abangga
ba nggo se ni Izhi i Abachi iyo a ka hi
aseki ka nggo zhi na Abachi ku.
15 Unushirr wa nggo se ni Izhi i
Abachi yi a se nu ukyekye ku bre amu
ni itu i aseki ka we, undurr si ma ni
bre amu ni itu ima yi hen.
16 Nâ ta si nggo Ungbamvu ku Abachi
ku à da di, “Unggonggo hi
isisurr i Atiko?
Unggonggo ma ni itsarr Abachi
inkindirr yi nggo ta na?”†
Inta ka kye are kama hi, nggo inta se
ni isisurr i Kristi.

3

Iga ikpa

1 Amuya aniru na amba, nggo
ingga di se ni imba ba, ingga si di re
ni imba ki anishirr ba ngga nggo a se
ni Izhi i Abachi hen. Ima yo di ingga
i di re ni imba ba nâ ta si anishirr abi
inina i ukpa, ni sa amumarr tsintsi nu
ure ku Kristi ku.
2 I wre ingga bu gri imba nâ ta sa
amumarr tsintsi ni so di ni imba àmà
isisa. Imba i nise ma abi ri ila, ziza
nggo mi imba nise ma.
3 Nggo imba i nise nu ukpa ku un-
ushirr, ima yo di imba kri angba ichi
ni ri anta ni ikpa. Ina ima mi i tsarr di
imba se nu ukpa nâ ta si anishirr abi
ingbingbru ba.

* **2:9** Kye zizo *Ishaya 64:4.* † **2:16** Kye zizo *Ishaya 40:13.*

4 Uyirr nu umi umba ku à da di,
“Ingga si a Bulu,” unuma da di,
“Ingga si a Apolo,” imba si so na nâ ta sa abi
ingbingbru ba mu hen?

5 Unggonggo su Apolo? Unggonggo
su Bulu? Inta tuku Apolo sa anishirr
mu nggo so da ki imba ure ku Abachi
nggo imba i wo ku ni yo isisurr.
Abachi mu à ni inta undu meme.
6 Ingga ttu ingbingbi ikiri yi, u
Apolo bwa amasirr wa, Abachi du yi
zzu ni furr.
7 Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr
wa abangga si si inkindirr inkpi yi
hen. Abachi wa nggo du ikiri yi zzu,
uwa yo à si inkindirr inkpi yi.
8 Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr
wa a si ungo yirr, unuma si mri
unuma hen. Ni ikikre yi Abachi taka
nu ba azadi ka nggo ma ku undu
umbarr ku.
9 Inta aha mi tuku Apolo, i so na
undu na Abachi ku. Imba ngga se nâ
ta si īlá i ido i Abachi. Imba se nâ ta si
iko yi nggo Abachi nggo à me.

10 Abachi à kye i wre ku na na ingga
ki uni me, na di ingga zu ibarr yi nggo
abanu so me ni itu yi. Di inta me ni bu
kye.
11 Ichi yi iko i nggo a zu, iyo su Yesu
Kristi. Undurr ka si zu ibarr numa
zizo hen.
12 Abanu ta na undu ni izinarriya,
ka azurrfa, ka angbinta ka wre ni ime
ni itu ibarr yi. Abanu ta na undu ni
inkinkurr, abanu atakpu, ka agiga.
13 Ivi* yi ko nga nggo a taka ni tsarr
undu ku anishirr ku kye, ni ibre amu
yi. A ta tsarr undu ku anishirr we kye
nu uru ka ù ta kurr wre.
14 Ime i undurr yi nggo ti kri, aba ta
nu ma azadi ka undu ama ku.
15 Undurr wa nggo ime ima yi ti
kparri aseki ama ka a ta rri ru nado
namri. Ni ima mi, uni me wa ta bwa
cha na ango aha, nâ ta si undurr wa
nggo a bwa huzzu nu uru.

16 Imba si hi di imba su ku Abachi
uki mu nggo Izhi i Abachi yi so nu umi
umba ku hen?

17 Undurr wa nggo ti rɨ uki ku
Abachi nggarr, Abachi ta na undurr
wa ki ndanda, nggo uki ku Abachi ku
su ku iwre, imba yo su uki ku.

18 Imba si re atu a imba hen. Ùwà ti
kye du ùwà su ukrizhizhi ni ingbing-
bru inggi yi, ùwà na itu muwa yi ki
urrurru du ba bwu ku ùwà itu.
19 Nggo imba kye ihi i ingbingbru
inggi yi yo na amu, i su urrurru mu na
Abachi ku. Nâ ta si nggo ungbamvu
ku Abachi ku ù da di, “Abangga ba
nggo di da di aba sa krizhizhi, Abachi
à na undu na anko ambarr kayo na vɨ
ba.”
20 Nâ ta si nggo a charr zizo nu
ungbamvu ku di, “Abachi à hi amarr
ka anishirr krizhizhi ba na yo ka ki
urrurru.”
21 Undurr bu si nggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo anishirr ka na hen.
Aseki ka we sa amba.
22 U Bulu, Apolo tuku Biturr, ni ing-
bingbru yi we, ni iso tsitsirr uku ittu;
ziza tuku ni ichi a sa imba. Aseki ka
we sa amba,
23 imba si abu Kristi, u Kristi si a
Abachi.

4

Abi ko na angu ka Kristi ba

1 Meme nggo, imba bu ri amarr
ni itu imunta ki amirr iko bu Kristi,
abangga ba nggo Abachi nu ba undu
ku ibre ku anishirr iki i Abachi yi
nggo a kurr sharri.
2 Meme nggo, inkindirr inkpi yi
nggo anishirr di zha ihi nu umi ku
amirr iko inggi si a bu na undu um-
barr ku ndindi.
3 Ka imba ti da anggi mi ni itu
mungga i si ta vri ki ingga hen. Ka
imba ti gri ingga kuma nu unto ku
ibre amu mi na. Kye na, ingga mi si
di bre amu ku itu mungga yi hen.
4 Ingga si hi inkindirr yi nggo ingga
la hen, ima mi si tsarr di ingga sama
ni ila na ankẹ ka Abachi hen. Atiko
wa nggo hi isisurr mungga yi na
amarr mungga ka, uwa yo su uni bre
amu mungga wa.

* **3:13** *Ivi i ibre amu:* Azhibarr wa nggo Kristi à taka nga ni bre amu ku anishirr we, na vɨ anishirr ama ba du ba ku so na ku.

5 Ni itu ima, imba ki bwe du azhibarr a ibre amu wa ka nga bari, ni si wri kpakpa ni ibre amu ziza a azhibarr wa nise hen. Abachi taka gri aseki ka nggo a di na sharri ni ibwu huzzu du anishirr kye ka hi, na aseki ka nggo kurr ni isisurr i anishirr. Nabo yo Abachi ta gbyarr asa ku abangga ba nggo ama a bi gbyarr ba asa.
6 Amuya, aseki ka nggo ingga bre ki imba na ka si na atu munta tuku Apolo. Ingga bre ka wre ki imba bu ga inkindirr yi nggo i kurr ni icharr. Ingga zha di imba bu si nggurr ankẹ di unitsarr unuma mu à mri unuma hen.
7 Angginggi du ùwà kye du ùwà mri unuma? Ùwà se na angginggi nggo a si nu ùwà ni ni hen? Ùwà ti hi du ùwà i kpa kpikpa mu angginggi i nggurr ankẹ kurr nabo zzu da a si ina imuwa mu?
8 Imba kye di imba ka se na aseki ka we ba? Imba kye di imba sa abu ungo, ni kye di ka sama ni inta imba kaki atuttu. Ingga mi ka nyarr nggo imba ka kaki atuttu, wre ku inta bu sa atuttu ndo ni imba
9 Ingga kye da Abachi à zu inta abi ko na angu abu Yesu abi ikikre ba, nâ ta sa abangga ba nggo a harr ba zu bi i ta ngɨ. Abitu ba Abachi ba na anishirr bi imimi ba a mẹ inta.
10 Ni itu i Kristi, anishirr yo inta ki aba ankalanttu. Imba nanko, Kristi à na imba ki krizhizhi. Inta sama nu ukyekye. Imba si kyekye. Aba kye imba ssu na ango na kye inta kpachirr.
11 Ari mi inta zirr ni iyo, nu uhre, ni surr angbanja iki ka nggo a ka ngla kre ba. Anishirr ka inta, inta sama nu unto ku iso.
12 Inta di na undu na ango munta bari ni ri, undurr ti marr inta, inta i yo ku angu azizi. Nggo a ti ki inta iha, inta vu isisurr.
13 Nggo a ti bre are ka imu mi na atu a munta, inta di re wre na atu ambarr wa. Ikikre inggi ziza aba kye inta yo ki atsu ni inturu i ingbingbru inggi yi.
14 Ingga si di ingga ta ni imba ishisha mu hen. Ingga charr di ingga ta zi imba, nâ ta si nggo akiki di zi amumarr ambarr.
15 Ka nu nggo anishirr shishemi mi a ti ko bre ki imba ure ku Abachi ku, aba si sa akiki amba hen. Ingga yo sa aki amba wa nu umi ku Kristi, nu nggo ingga yo da ki imba Ure ku wre ku.
16 Ingga ko da ki imba, imba ga uzirr mungga ku.
17 Ni itu ima yo ingga ko turr Timoti uzumu wa, nggo ingga kpanye na ku kakami, nggo uwa mi yo isisurr ni iga Atiko yi. Uwa ta nga ni imba ba ni zi na tsarr imba anko ka uzirr mungga ka ni Yesu Kristi ku, nggo si meme yo nâ ta si nggo ingga di bre kago na ankla ka nggo ingga i kuma na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.
18 Abanu nu umi umba ku a kye di ingga si ta ka nye na ba zizo hen, na so ga angba.
19 Nggo Abachi ti kpanye ki ingga, ingga ta nga ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo ingga ti nga bari ingga taka ni hi sa abata ngga sa abi ga angba abama, ni ka hi ukyekye ku nggo a se na ku.
20 Nu nggo ittu yi Abachi yi i si su nu ubarr angu hen; a su ure ku ukyekye mu.
21 Imba zha di ingga bu ni na sa angginggi? Ingga ti nye nggo ingga bu nga na amfarr, ka ni ikpanye tuku izhi i isu isisurr?

5

Izɨ iki yi nggo abiga ba so na

1 A so di bre ki ingga izɨ iki yi nggo abanu nu umi umba ku so di na. Di imba di na ndanda mi mri anishirr ba nggo si hi Abachi hen. Du uvuvurr à kurr na ayirr iko ma ku.
2 Imba so ga angba! Angginggi i du imba si so yi ni vri isisurr hen? Angginggi han imba ni ttu uni na meme wa ka nu umi ku inggurr itu bi imba yi?
3 Nu nggo ingga si se ni imba ba nu ukpa mi hen, ingga se ni imba ba ni izhi yi. Ingga i ka bre amu ku uni na meme wa ba, zzu di ingga i se ni imba ba nabo.

4 Nggo imba ti nggurr bi ni isa i
Atiko munta wa Yesu, i izhi imungga
yi i di se ni imba ba ndo nu ukyekye
ku Yesu ku.
5 Imba ka undurr wama nu Isheta
du ma tsutsarr inina ikpa ima ila ure
yi, wre ba ka kpa izhi ima yi ttungo na
azhibarr a ikanga a Atiko wa.
6 Iga angba imba yi si wre hen.
Imba si hi nu nggo a ti sha ivi iyisti*
ntsɨmi surr ni imbimbru ikpu i di kpa
yi si hen?
7 Imba kà iyisti ikuku ila ure wa
yi, wre ki imba bu so sama na abla.
Meme nggo, imba ta si nâ ta si un-
fonfo uhẹhẹ wa nggo na ma sama ni
iyisti. Ingga hi imba mi si meme yo.
Uvuvurr inkru uni to ankpurr a Iga i
Ivu Sarr munta wa su Kristi nggo a ka
han ma to ba.
8 Meme yo, inta bu na Iga i Ivu
Sarr yi sama ni iyisti ikuku yi, nggo si
umimi tuku ila ure. Di inta na iga yi
nu unfonfo wa nggo a na ma sama ni
iyisti. Ina ima inggi si iso krikri ni da
ure jiji.
9 Nu ungbamvu mungga ku, ingga
da ki imba di imba bu si nggurr itu bi
na abangga ba nggo a si di ga uzirr ku
ako munta hen.
10 Ingga si so re ni itu i anishirr
ba ingbingbru ba nggo a si di zirr
uzirr ku ako munta hen, abi di zharr
inkindirr ba ma, na abi di de an-
ishirr kpa aseki, na abi di kuttu ku
ankpunkpu aseki ka nggo anishirr
ngga na. Imba ti zha di imba ta du
anishirr abama, imba taka du ing-
bingbru yi bari.
11 Ingga ko charr da ki imba di imba
bu si nggurr itu bi nu uwanggo nggo
yo itu ima ki uniga Yesu na ka so di na
ntankpa, ni kurr ìga, nu wanggo nggo
à di kri angba ichi, nu wanggo nggo
à di na anazhi, nu wanggo nggo à su
na amparr, nu wanggo nggo à di so
ahi na hwa, nu uwanggo nggo à di ka
anishirr mri. Imba bu si ji so ni ri ila
na ku hen.
12 Anggi mu ta du ingga bre ku aba
abi amu? Inta si ta bre ku abiga mu
amu hen?
13 Abachi mu à ta bre ku aba abi
ba amu. Uwa ta su ure ku Abachi ku
nanko, u da di, “Imba bu han amimi
ba ka nu umi umba ku.”

6

Abiga di gri ikpa imbarr na ko na aki ka ibre amu

1 Uniga à ti kpala ku uzayirr uniga,
angginggi han ba ni gri ikpa ambarr
yi kuma na abiga ba? Kye nggo imba
di gri akpa ni kuma na abi bre amu
bi ingbingbru ba nggo a si hi Abachi
hen.
2 Imba si hi da abiga aba yo a taka
bre ku ingbingbru yi amu hen? Imba
ti taka bre ku ingbingbru yi amu, i iku
so ni hla are ntsɨntsɨ angga ka, ka mri
imba?
3 Imba bu hi di inta i taka bre
ku abitu ba Abachi ba nu unkplassu
amu. Ni ikikre yi imba bu hi di inta se
nu ukyekye ku bre amu na atu a aseki
ka nggo anishirr so na.
4 Imba ti se nu ure, angginggi i du
imba ba ku ni kuma na abi bre amu
abi ingbingbru ba ba, nggo abiga ba
si di kye ba ssu nu ungo hen?
5 Ingga da ure kuma wre ki ingga
bu ni imba ishisha. Imba kye undurr
sama nu umi umba nggo ka hla ku
abiga ba ure?
6 Imba kye ina imba yi bari, uniga à
gri uniga na kuma na abi ingbingbru
ba, di a bu ku bre ba amu.
7 Ure ku nggo si di, imba ti gri ikpa
ni kuma ni ibre amu, ina ima i tsarr
di imba ka sarr uza ba. Angginggi
ka han imba ni ki ango kpa ikpala i
abanu.
8 Nggo imba ka kpanye ni du abanu
mu a na ki imba ndanda, uwa si imba
yo mi ka ko na ku abanu undanda ni
ka abubo mri kye na amuya abiga ba
mi.
9 Imba mi si hi da abi na ndanda
ba si ta rri ni ittu i Abachi yi hen?
Imba si du ba re imba hen. Abi na
ntankpa, abiga anazhi, na abi kurr
ìga, na aniru bi na zzu amba, na aniru
bi kurr na aniru ba,

* **5:6** *Iyisti:* Imbimbru yi nggo i di du unfonfo a si.

10 na abayi, na abi kri angba ichi, na
abi hwa ahi, na abi ki amparr, na abi
ka anishirr mri, anishirr abama a si
taka rri ni ittu i Abachi yi hen.
11 Abanu nu umi umba ku, a di si
meme yo ni ikuchi yi. Ziza nggo, isa
i Atiko munta wa Yesu Kristi ndo nu
ukyekye ku Izhi i Abachi ku à ngla
imba na ttu imba zu ku atu amba
nanka, ki inkindirr i ikpanye na agẹ
ka Abachi.

Gri ukpa umba ku zizi

12 Abanu nu umi umba ku a di da di,
“Ingga ka na inkindirr yi nggo ingga
zha.” Ni ima mi, a si si aseki ka wemi
mu nggo a wre ina hen. “Ingga ka na
inkindirr yi nggo ingga zha.” Ni ima
mi, ingga si ta du inkindirr i vu ingga
gri ki ugarr hen.
13 Imba di da di, “A na ila ku umi
ine umunta ku yo, na na umi ine ku
ku ila.” Di ingga da ki imba, Abachi
taka ka ba glo aha mi. A si da a bu di
zɨ iki nu ukpa ku hen. Na ku Atiko wa
undu nu ukpa umuwa ku. A si Atiko
nggo a nu ukpa ku inkindirr yi nggo
u zha.
14 Abachi nggo a ta Yesu Kristi si na
taka ta inta mi si nu ukyekye umaku
meme.
15 Imba si hi di ukpa umba ku u
si ankpu kpa a Yesu Kristi mu hen?
Imba kye i wre ingga bu gri ukpa
ku Kristi ku kuma ku nggurr bi nu
unddunddu ayamba ku? Iya!
16 Imba si hi di undurr wanggo
nggo ti kurr nu unddunddu ayamba
ku, uwa mi à kaki ukpa uyirr na ku
meme hen? A kurr ni icharr nu ung-
bamvu ku di, “Aba aha mi a ta kaki
ukpa uyirr.”
17 Unushirr wa nggo ti nggurr itu
ima bi na Atiko ku, undurr uwama à
kaki izhi iyirr ndo na Atiko ku.
18 Amuya, duma ni ikurr ìga
tankpami. Ila ure inuma yi we nggo
anishirr a di na i di si na abi ka ukpa
ku unushirr. Uwa a ta si izha amba
nanko i si ikpala ku ukpa umba ku.
19 Imba bu hi du ukpa umba ku si
uki ku Abachi mu i Izhi i Iwre yi di rri
so. Abachi a ni imba Izhi ima yi, imba
bu si kye di imba so ku atu a imba mu
hen.
20 Nggo imba hi da Abachi à re imba
ri re mu na han. Imba bu kru isisu i
Abachi nu ukpa umba ku.

7

Igarr

1 Ziza ni itu i aseki ka nggo imba i
charr. A si inkindirr iwre u unuru bu
si garr ayamba hen.
2 Uwa a si nggo are ka izha amba
a garrza, ni ima yo i iwre unuru bu
garr ayamba ama, ayamba bu se nu
uruma.
3 Unuru bu si ka ukpa umaku yi
uwama hen, u ayamba mi bu si ka
ukpa umaku yi uruma hen.
4 Ukpa ku ayamba u si su uma
na nkpama hen, u si ku uruma mi
meme. Na anko ayiyirr ama yo, ukpa
ku unuru ku u si su uma na nkpama
hen, u si ku uwama mi meme.
5 Imba bu si ki ku ikpa inggye hen.
Imba ngga ti kpanye di imba ta ssu
atu a imba wa bi ni barr, Abachi
uwama a bu si ikpanye imba aha mi
di imba si ta hi ikpa hen. Nu ugo
ukuma, imba bu nggurr itu bi zizo du
ku Isheta bu si tsarr imba kye ku sa ni
ivu ukpa gri imba yi hen.
6 Ni ikye mungga, wanggo yo si
inkindirr iwre, ingga si ko kri kar-
rkarr mu di imba bu na meme hen.
7 Ingga zha di imba ka se nâ ta si
ingga. Anishirr we a se ni ini na
nkanka zhi na Azhi ku. Unuma se ni
ini inuma, unuma se ni inuma nanka.
8 Wanggo yo su ure mungga ku ku
abangga ba nggo a nise garr, na amba
ba ako. Imba bu so sama ni igarr nâ
si ingga.
9 Nggo a ta si vu atu ambarr wa gri
hen, i ta wre sha aba bu garr. I mri
nggo a bu di na ntankpa.
10 Ku abi garr ba, ingga se nu ure ku
(nggo u si nga zhi ni ingga ku hen, u
zhi si na Atiko ku): Ayamba bu si ka
uruma du na gru share hen.
11 Uwa ti na meme, uwa bu si ku
garr zizo hen, uwa ti ri amarr ka
igarr, uwa bu kakuma ku uruma wa.

Meme, unuru bu si han ayamba ama wa hen.
12 Ku inkpu anishirr yi, ingga da di (ingga nggo ko da na si sa Atiko mu hen): Unuru uniga wanggo ti se na ayamba anggo si hi Abachi hen, ayamba wa à ti kpanye du uwa ta so na ku, unuru wa bu si han wa hen.
13 Ayamba wa nggo ti se nu unuru wa nggo si hi Abachi hen, unuru wa à ti kpanye du uwa ta so na ku, ayamba wa bu si kà ma hen.
14 Ure uku nggo u si di, unuru wa nggo à ti si si uniga hen, Abachi à ka kpa ma yo ba ku ayamba ama wa. Ayamba wa nggo à ti si si uniga hen, Abachi à ka kpa ayamba wa yo nu nggo à nggurr itu bi nu uruma wa nggo si uniga. Ka sa ni ima, amumarr ambarr ba ka se nâ si abangga ba nggo si hi Abachi hen, ziza Abachi à ka kpa ba ba.
15 Urumi ka uwami wa nggo à si su uniga hen, à ti da du uwa ta ga igarr, ùwà bu kpanye. I ta si meme ùwà sa ni ila, Abachi nggo yo inta ni iso i isu isisurr.
16 Ùwà ayamba, ùwà hi na anggi du ùwà ta kpa urumi wa mi ttungo? Ùwà unuru, ùwà hi na anggi du ùwà ta kpa uwami wa ttungo?

So nâ ta si nggo Abachi à yo imba

17 Ingga da na aki ka nggurr bi ka Abachi ka we da anishirr bu so meme nâ ta si nggo a se ni mẹmẹ yi Atiko Yesu à hla ba nggo. Abachi à yo ba ni na ki ama. Ingga mi so da ki imba ure uyiyirr kuma yo.
18 A ti ka sarr ku ùwà iji ba, ùwà bu du yi meme. Ùwà ti nise, ùwà bu si gru du ùwà ko sarr iji hen.
19 Isarr iji ni sama ni isarr iji abangga si su ure ku hen. Inkindirr inggi i si ikru isisu i are ka Abachi ka.
20 Imba bu so nâ ta si nggo imba i se Abachi à yo imba nggo.
21 Ùwà ti su ugarr Abachi à yo ùwà, ùwà bu si ri amarr kama zizo hen. Ùwà ti hi anko wa nggo ùwà ta na ni kpa itu muwa ttungo, ùwà bu na wa.
22 Imba bu hi di imba ti di sa agarr nggo Atiko wa à ni yo imba, ziza nggo Atiko wa kpa imba ttungo. Ùwà ti di su uvuvurr ingri nggo Atiko wa ni yo ùwà, ùwà su ugarr a Kristi mu ziza nggo.
23 A re imba na azo shishemi, ni ima yo imba bu si na atu amba wa ki agarr ba anishirr hen.
24 Amuya, imba bu gri ukpa umba ku nâ ta si nggo imba di se Abachi à ni yo imba nggo.

Abi kpala na amba ba ako

25 Ziza, ingga charr ni itu i anishirr ba nggo a si sa agarr hen. Abachi à si ni ingga ure ni itu are ka ngga ka hen, uwanggo si amarr amungga mu. Imba ka kpanye ni ingga ku ba, nu nggo Abachi à se ni itito ni ingga ku.
26 Ivi i ziza yi si ivi ndanda. Ingga kye i wre imba ka so nâ ta si nggo imba se.
27 Ùwà ti ka garr ba, ùwà so ni igarr muwa yi ni si gru hen. Ùwà ti nise garr, ùwà bu si garr hen.
28 A si si inkindirr indanda mu unushirr bu garr hen, ka nu nggo uva ta nise garr kye mi. Abangga ba nggo a garr a se ni ivri ni ssu ako wa gri. Ingga zha di ingga ta ddu imba ttungo ni ima yo.
29 Amuya aniru na amba, ingga nggo so da di, ivi yi nggo iji i si ntsɨmi. Bazhi ziza, abangga ba nggo a se na amba a bu so zzu da a sama na amba.
30 Abangga ba nggo so yì a bu so nâ sa abangga ba nggo a si so yì hen. Abangga ba nggo so nyarr a bu so nâ sa abangga ba nggo a si so nyarr hen. Abi di re iki bu so nâ sa abi iha.
31 Abangga ba nggo so di na undu ni iki i ingbingbru yi a bu so na si di na undu na yi hen, nggo ingbingbru inggi yi na aseki ka we a ta ka nado hanhan mi.
32 Ingga si zha ki imba ivri isisurr hen. Unushirr wa nggo si garr hen, à ni itu ima ku undu ku Abachi, na zha du uwa à ta gri itu ima zizi na su ku Abachi isisurr.
33 Uwa a si si meme yo nu unushirr wa nggo a ka garr ba hen. Uni garr ta

so di na aseki ka ingbingbru ka, wre ku bu su ku ayamba ama wa isisurr.

34 A ta se na amarr aha. À ka i su isisurr ku uwama tuku Atiko. Ayamba wa nggo si garr hen tuku uva wa nggo à nise garr, abama a ta so na undu ku Atiko ku. A ta zha di a bu gri ukpa umbarr ku chě na du izhi imbarr yi iwre na agẹ ka Abachi. Uwa si si meme yo na ayamba a igarr hen. Ayamba a igarr ta ko ki itu ni iki i ingbingbru yi mu, wre ku bu su ku uruma wa isisurr.

35 Are ka nggo ingga bre a ta zi imba. Ingga si ko bre ka wre ki ingga bu su ki imba ukpamu hen. Ingga zha di imba bu so zizi ni bu ka atu amba wa nu Atiko wa tsatsarr mri iki i ingbingbru yi we.

36 Unushirr wa nggo à ti tsi uva zu na kpanye nu uva wa ku kakami na so di ri amarr ama ka ku garr, i wre aba bu garr, ikpala i sama nabo.

37 Nggo unuru à ti kye ni isisurr ima di igarr i ka ku ni isisurr, na hi aza ka vu itu ima a gri, na da ku itu ima du uwa à si ta garr uwanggo nggo uwa go hen, à na wre.

38 A si inkindirr i iwre imba bu garr, na si inkindirr i iwre kakami imba bu si garr mremremu hen.

39 Ayamba a igarr di so nu ungo ku uruma nu nggo unuru wa ta ni so tsitsirr. Nggo unuru wa à ti ttu, igarr imbarr yi tuku ikre. Uwa a se na anko a kuma ku garr unuru numa, nggo unuru uwama à su uniga Atiko.

40 Ni ikye mungga a ta si garr hen, uwa ta se ni isu isisurr mri. Ingga kye ingga mi se ni Izhi i Abachi.

8

Izhi ni itu ila yi nggo a zzu ku anazhi

1 Izhi yi nggo imba i charr zhi ingga ni itu i ila yi nggo a zzu ku anazhi. Inta wemi i se ni ihi. Ihi ima yi ì di na unushirr ki uni nggurr ankẹ, uwa ta si ikpanye na anishirr ba nanko, i di gɨ unushirr ki tsa.

2 Abangga ba nggo ti kye da aba a hi inkindirr, na si kpanye na anishirr ba hen, ihi imbarr yi i ni klonyarr.

3 Unushirr wa nggo di kpanye na Abachi ku, Abachi mu à hi unushirr wama.

4 Meme mi, wanggo yo a si inkindirr yi nggo ingga da ni itu ila yi nggo a zzu ku anazhi. Inta hi di uzhi si si inkindirr ni ingbingbru inggi yi hen. Ikikre inggi si di Abachi wa a su uyirr yo, unuma a sama.

5 Inta i hi di anishirr di yo aseki shishemi nu unkplassu tuku ni imimi ki anazhi na atiko ambarr, uyirr mi nu umi umbarr ku à si si ábáchí ka atiko hen.

6 Inta se na Abachi wa nggo a su uyirr yo. Uwa yo si Aki munta wa. Uwa yo a na aseki ka we, i inta so ku uwa yo. Inta se na Atiko uyirr yo, Yesu Kristi. Uwa yo a na aseki ka we, na ni itu ima iyo, Abachi à ni inta iso tsitsirr.

7 A si sa anishirr we mu nggo a hi aseki angga ka hen. Kye, anishirr abanu a rri na anazhi ba ngbang-bamu, na di kye ziza nggo di anazhi a ni se nu umi umbarr ku. Nggo amarr ambarr ka a si tsɨ hen, a ti ri ila yi mi aba kye di i na ba ki ankizhi.

8 Ila si di gri inta kuma ywhiywhirr na Abachi ku hen. I si ta na inta ki ndanda nggo inta ti ri yi hen, ni si ta na inta ki azizi na agẹ ka Abachi nggo inta ti ri yi hen.

9 Inta angga ba nggo hi ure ku Abachi ku kakami inta ka ri ila yi, uwa ta si imba nanko, imba bu ki bwe ni si du abangga ba nggo a nise tsɨ kyekye a kakuma nu ugo ku iri imba yi hen.

10 Imba hi aseki angga ka ni ka ni so di ri nu unkpa ku anazhi ku. Ka da di unuma nggo nise kri ngbangba ni iga yi à hi imba ni so na meme yi, uwa à si taka ko nu ugo na ta ri ila i anazhi yi, nu nggo amarr ama ka à si tsɨ hen?

11 Uniga firrfirr wama, nggo Kristi à nga ni ttu ni itu ima yi, a ta kakuma nu ugo ku ihi imba yi.

12 Ila ure imba yi ti du unuma a kakuma nu ugo nu umi ku afirrfirr abama ba, imba kpala ku Kristi.

13 Iri ila imungga yi i ti ta du uniga unuma à la ure, ingga si ta ri ila ima

yi mremremu hen, wre ki ingga bu si du uniga unuma jaku hen.

9

Undu tuku anko a ina inkindirr wa nggo bwu ku abi ko na angu ba

1 Ingga si su unushirr mu ki itu mungga hen? Ni si su uni ko na angu ka Kristi hen? Ingga si hi Yesu Atiko munta wa hen? Ni si tsarr imba iyo isisurr na Atiko ku hen?
2 Abanu ti kye di ingga i si su uni ko na angu hen, imba hi di ingga su uni ko na angu. Imba yo si inkindirr yi nggo i tsarr di ingga i na undu ni imba ba.
3 Uwanggo yo di si ikasa mungga yi ku abangga ba nggo a di nga ni di bɨ ingga kye.
4 Imba kye di anko a ri ni so wa a si bwu ki inta hen?
5 Nu nggo abi ko na angu abanu ba, na amuyirr ba Atiko ba, na ani Biturr, a di gri amba ambarr ba kye na ba nu uzirr ku, imba kye di anko a igarr ni na meme wa a si bwu ki inta mi meme hen?
6 Imba kye di inta ngga, tuku Barrnaba sa abi na undu na ango munta bari ni ka ri?
7 Abi ta iku angga di han atu ambarr? Unushirr wa nggo di ttu ikiri uwa yo si di ri yi hen? Abi ho aminta a si di so àmà asisa wa hen?
8 Ingga si ko re nu ukyekye umungga mu hen. Are ka Musa ka a si da meme yo hen?
9 Are ka Musa ka a da zizo di: “Alando ti ko tsi ikpu aba bu si ttu ku angu ka na han wa ni ta ingbingbi ikpu yi hen. Imba kye da Abachi à da ni itu i ilando yo mre? Iya.”
10 A so re na atu amunta mi meme, na charr unto ukuma ki inta meme di, “Uwanggo nggo do nu uwanggo nggo a na undu ni ikiri bu so kye anko a ikiri wa di aba a taka ri.”
11 Nggo inta i da ki imba ure ku Abachi ku nggo, i si nâ ti inta i ttu si Izhi i Abachi mu ni imba ba. I si ta wre inta bu kpa inkindirr numa zizi ni imba ba hen?
12 Abanu ti se na anko a ikpa inkindirr ni imba ba, inta mi ka si kpa inkindirr meme hen?

Inta nise na meme kye ni imba ba azhi ayirr, inta si zha ina inkindirr yi nggo i ta vri ku unuma isisurr ni han ma ni iga Kristi hen.
13 Imba bu hi di abangga ba nggo di na undu nu Uki ku Ibarr Abachi ku a di ri ila imbarr yi zhi nabo yo. Abi na undu na akikre ka ito ankpurr ka a di kpa iri imbarr yi zhi nabo yo.
14 Na anko ayiyirr ama yo, Atiko wa da di abi da Ure ku wre a bu kpa ila imbarr yi zhi nu undu ukuma yo.
15 Ingga nise na meme kye, ni si ko charr di imba bu ni ingga aseki mu hen. Ingga ka ttu mu, nu nggo ingga bu ka inggurr ankẹ imungga yi ta yo.
16 Ingga sama ni inkindirr numa i inggurr ankẹ nggo i mri ida ure ku Abachi ku. Undu mungga ku nggo Abachi à ba sa ki ingga ni itu, u su ku bre Ure ku wre ku yo nggo ingga ko na. Uje mungga nggo ingga ka si da ure kuma hen.
17 Ingga ti ko na ku ikpanye i isisurr imungga, meme ingga i ta si na azadi. Ingga ti si so na undu ku ku ikpanye i isisurr mungga hen, ingga ta na su undu unggo ku nggo Abachi mu à ni ingga na ku.
18 Angginggi ta si azadi mungga ka? Isu isisurr mungga inggi i si nggo ingga ko da Ure ku wre ku sama ni tsutsarr undurr unuma, ni si so zha inkindirr yi nggo ingga hi di i ka si si imungga hen.
19 Ingga si su ugarr a undurr hen. Ingga su uvuvurr ingri mu, ni ka itu imungga yi ki ugarr a anishirr wre ki ingga bu gri anishirr shishemi nga na Abachi ku.
20 Ingga ti ko na undu na anu Yahuda ba ingga di na nâ ti ingga si ani Yahuda, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku. Ingga ti se nu umi ku abangga ba nggo di kye anko a ikpa ttungo ambarr wa zhi na are ka nggo, ingga di na nâ ta si nggo aba mi di na, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku.

21 Nggo ingga ti so na abangga ba
nggo a si so ga Are ka Musa ka hen,
ingga i ba ttungo ni ga are yi, wre
ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku.
Ingga si di kpamusu na are ka Abachi
ka jiji mu hen. Are ka Kristi ka mu a
gri isisurr mungga yi.
22 Ingga ti se nu umi ku abangga ba
nggo a si kri ngbangba ni iyo isisurr
yi hen, ingga di ka itu imungga yi ki
nâ ta si unuma nu umi umbarr ku,
wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi
ku. Ingga di cha ukpa ni na, nâ ta
si anishirr ba nggo ingga i se na ba
nggo, wre ki ingga bu na meme ni kpa
abanu ttungo.
23 Ingga so na meme ku Ure ku wre
ku yo, wre ki ingga mi bu kpa azadi
ka undu ka na Abachi ku.
24 Imba hi da anishirr shishemi di
kru kye, unushirr uyirr yo di kru mri,
na di kpa azadi. Imba bu kru ukru ku
nggo imba ta kru mri, ni ka kpa azadi
ka.
25 Anishirr ba nggo di rri ni irro kye
a di vu itu gri, wre ba bu kpa anzɨ wa
nggo a si taka kurr sese hen. Uwa ta
si inta nanko, anzɨ amunta wa a si si
angga nggo taka na ki ndanda hen. A
ta kurr sese.
26 Ingga si so kru ila mu tankpa hen.
Ingga si di tsi nâ ta si undurr wa nggo
di hlo unddunddu hen.
27 Ingga i tsutsarr ukpa umungga
ku ni na ku ki ugarr, wre ku nu ugo ku
nggo ingga da ku abanu Ure ku wre
ku, Abachi à si taka ni da di ingga si
ga adu a ukru wa zizi hen.

10

Imba du ina anazhi

1 Amuya, imba bu si kpamusu hen,
ni ssu hi inkindirr yi nggo i la na
ábáchí amunta ba ba na ankpuji wa ni
ikuchi yi. Abachi à du akpa a ji ni ttu
ba, aba wemi a zirr na aza na cha inyi
wa.
2 A zzu ba na amasirr wemi ki abiga
Musa na akpa tuku inyi wa.
3 Aba wemi a ri ila iyiyirr ima yi
nggo Abachi à nu ba zhi nu unkplassu
ku ukyekye umaku,
4 na so amasirr wa nggo Abachi à
du wa a ji zhi ni ingbinta yi nggo i di
zirr ga ba nggo. Ingbinta ima yo i si
Kristi wa ku itu ima.
5 Nggo abanu ambarr ba shishemi
a si su ku Abachi isisurr hen. Meme
nggo, na kɨ, aku ambarr wa a ga kurr
na ankpuji wa.
6 Aba a na meme, wre ki inta bu hi
ni kru isisu ina undanda nâ ta si nggo
anishirr abama a na.
7 Imba bu si kuttu ku ankpunkpu
iki nâ ta si nggo abanu nu umi um-
barr ku a na hen. Nâ ta si nggo a
charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,
“Anishirr ba a ji so na ri na so, na gru
rro irro i ishisha ntankpa mi.”
8 Inta mi bu si ga amba ni rri ni ila
ure nâ ta si nggo inkpu imbarr yi a
na hen. Na azhi ayirr anishirr ukrɨ
iso iha na atarr (23,000) a kɨ ku ila ure
imbarr yi.
9 Inta bu si tsarr Atiko wa kye hen.
Nâ ta si nggo inkpu imbarr yi a na,
ànìwǎ a tse ba ngɨ.
10 Imba bu si di re ngbungbru hen.
Abanu a na meme unitu a Abachi wa
à ngɨ ba.
11 Aseki akama nggo a la na ba a su
ku abanu inkindirr i igba atu. Aba
charr ki inta are kama ki inkindirr
igba atu, nggo inta so ni ivi ikikre.
12 Undurr wa nggo ti kye du uwa kri
ngbangba, uwa bu zirr ndindi wre ku
a bu si jaku hen.
13 A tsarr imba kye na anko ayiyirr
ama wa nâ ta si nggo a ka tsarr abanu
kye ba. Abachi à si uni iyo isisurr nu
ure umaku, a si ta du itsarr kye yi mri
imba hen, na ta na ki imba anko a
idarr cha.
14 Ni ima yo amuya, imba bu ddu
ango amba glo ni ina anazhi.
15 Ingga i hi di imba sa anishirr
krizhizhi, ima yo di ingga i so re ki
imba. Imba han kye na akpambirr,
inkindirr yi nggo ingga i so da i si
meme yo.

* **10:16** *Ukucha ku Abachi ku:* Ama a unkunkurr ku grepu wa nggo abiga a di so nyarr ku Abachi na abubo a ri na Agbugba a Atiko wa.

16 Inta ti so nu ukucha* ku Abachi
ku nggo, inta nyarr ma ni itu yi. Inta
ti so mi, iso ima i tsarr da ayiyi a Kristi
wa a ga inta. Inta ti ta unfonfo wa
ma mi, ina ima i tsarr di inta mi i kpa
ukpa ku Kristi ku.
17 Nu nggo inta ga unfonfo uyirr,
inta mi i kaki uyirr nu umi ku Kristi
ku nu nggo inta i kri shishemi.
18 Kye anishirr bu Israila ba na.
Abangga ba nggo a ri aseki ka nggo a
gri nga ni ito na akikre ka Abachi ka,
a di nggurr bi na Abachi ku.
19 Ingga si ko da di anazhi ba ka ito
ankpurr yi a si inkindirr hen?
20 Iya, uwa ta si ito i abangga ba
nggo a si hi Abachi hen, i si di na ku
Abachi nggo ito ima yi hen, a di na ku
anazhi mu ito ima. Ingga di imba bu
si nggurr itu bi na anazhi ba hen.
21 Ùwà ka si kpa ukucha ku anazhi
ku so na ba, ni kanga ni kpa ukucha
Atiko ku so zizo hen. Ùwà ka si ri na
agbugba a anazhi wa ni kanga ni ri na
Agbugba a Atiko wa zizo hen.
22 Inta ka ti na meme, inta ta du
Abachi ki issu. Inta mu mri Atiko wa?

Di nu Abachi inkpinkpye

23 Abanu nu umi umba ku di da di,
“Inta se nu ukyekye ku na inkindirr
yi nggo isisurr munta i da ki inta.”
Ingga ko da ki imba da a si si aseki
wemi mu a wre a bu na ka hen. “Inta
se nu ukyekye ku na inkindirr yi nggo
isisurr munta i da ki inta.” Ingga ko
da ki imba da a si si aseki wemi mu a
ta gị anishirr amunta ki tsa hen.
24 Inta bu si di ri amarr ka atu
amunta yo mre hen. Inta bu di ri
amarr ka abanu kye ma.
25 Meme ingga ko da ki imba di
imba ti re inina nu udu, imba bu ta
yi ni si zhi unto ku nggo inina yi i zhi
hen. Si di ita inina ima i vri imba
isisurr hen.
26 Ungbamvu ku Abachi ku u da di,
“Ingbingbru yi tuku aseki ka nggo a
se nu umi umaku we a si ba Abachi.”
27 Undurr wa nggo ta si si uniga
hen, na yo imba iri ila ni iko ima,
imba ti kye iwre imba bu kuma. Imba
ti kuma, imba bu ri inkindirr yi nggo
a gri ni zu ki imba, ni si du amarr
amba ka tsutsarr imba hen?
28 Aba ti da ki imba di a to ku anazhi
ankpurr nggo, imba bu si ta yi hen. Si
ka ita yi ku amarr amuwa mu hen; kà
yi ku amarr ka undurr uwama nggo à
re ki imba ni itu i inina yi nggo.
29 Ingga i si da di imba i kye di
i si ndanda mu hen. Ingga ko kru
di uwanggo nggo a da ku ùwà nggo,
uwanggo a ta kye di i si ndanda.
Ingga ka na inkindirr yi nggo isisurr
imungga nggi i da ki ingga nggo, uwa
si anggi mu i ta du ingga si na yi hen
di ingga i kru di unuma a kye yi i si ku
izizi ka ndanda.
30 Ingga ti nyarr ku Abachi ku
inkindirr yi nggo ingga i ri, anggi mu
ta du unuma a glo ingga di ingga i na
ndanda mi?
31 Ni ima yo, ùwà ti ta so, ka ri,
ka na inkindirr inuma, ùwà bu na yi
na anko anggo nggo a ta gbyarr ku
Abachi asa.
32 Si du uzirr umba ku kaki ing-
binta ibwu uza ku anu Yahuda, ka
abangga ba nggo si si anu Yahuda
hen, ka abiga banu hen.
33 Ingga di zha di ingga ta na wre
ku anishirr wemi na aseki ka we nggo
ingga di na. Ingga si so zha di ingga
ta na wre ku itu mungga yo mre hen.
Ingga ko zha ku anishirr we, wre
ku Abachi bu kpa inkpu imbarr yi
shishemi ttungo.

11

1 Imba bu ga uzirr mungga ku nâ ta
si nggo ingga so ga uzirr ku Kristi.

Anko ka iga Abachi

2 Ingga di nggurr ankẹ ni imba,
nggo imba so di ri amarr amungga ni
di ga itsarr yi nggo ingga tsarr imba
nggo.
3 Ziza nggo ingga zha di imba bu
hi di Kristi nggo a si itu i aniru we,
unuru nggo si itu i ayamba. Abachi
nggo a si itu i Kristi yi.
4 Ingga ko da di, unuru wa nggo à ti
ko barr ka, ka da ure ku Abachi ku na
ttu inkindirr ni itu uwa gri ki itu ima
ishisha.

5 Ayamba wa nggo ti ko barr ka ta
da inkindirr yi nggo si ni ichi na si
ttu itu ima yi hen, uwa gri ku uruma
nggo uwa yo si itu ima yi ishisha. Ina
ima i si iyirr nu nggo à kurr itu ima yi.
6 Ayamba nggo à ti si ttu itu ima yi
hen, uwa bu kurr yi glo. Ikurr yi ti
si ku inkindirr ishisha, uwa bu zha
inkindirr a ttu yi.
7 A na aniru du ba zzu Abachi,
wre ba bu gri ku Abachi inkpinkpye.
Ima tsarr di i si wre u unuru bu lo
inkindirr ni itu hen. Na a na amba,
wre ba bu kru isisu aniru.
8 A na ayamba zhi nu unuru ku, na
si na unuru zhi na ayamba ku hen.
9 A si na unuru nggo ku ayamba
hen. A na ayamba nggo ku unuru.
10 Ni itu i abitu aba Abachi ba, i wre
ayamba bu lo inkindirr ttu itu ima yi.
Ima yo ta tsarr du unuma a se ku ni
ichi.
11 Nu nggo inta kpanye na Atiko ku,
ayamba ka si so ku itu ima sama nu
unuru hen, ka unuru ka si so ku itu
ima sama na ayamba hen.
12 A su ure ujiji nggo a da di a na
ayamba a imẹmẹ wa zhi nu unuru
ku. Ayamba nggo ngri inkpu aniru
yi. Meme mi, Abachi nggo na aseki ka
we.
13 Zhi itu muwa yi kye, a si
inkindirr i wre ayamba bu barr
Abachi sa ni lo inkindirr ni itu?
14 A si ina i Abachi mu di i ta si
inkindirr ishisha unuru bu gri infun-
futu irire sama ni ikurr yi.
15 Infunfutu irire i wre ku ayamba
na su ku inkindirr i iga angba. Abachi
à nu ayamba na yi ki inkindirr i ttu ku
itu.
16 A so na meme kago na aki ka
nggurr bi ka Abachi ka. Ima yo di
ingga da du unu bu si ri anta ni itu i
inkindirr yi nggo ingga da hen.

Inggurr bi na Agbugba a Atiko

17 Ziza, imba di ingga tsarr imba
ure unggo ku. Nggo imba ti nggurr bi
ni ibarr yi, imba di na ndanda mi mri
ina zizi, ima yo du ingga ka si gbyarr
ki imba asa hen.
18 Inkindirr imẹmẹ yi, ingga wo di
nggo imba ti nggurr bi imba di ga ki
na nkanka nu aki ku ibarr Abachi ka.
Ingga hi di inkpu are yi nggo ingga wo
a sa are ajiji.
19 Ingga i hi di iga akpa ta se ki
imba, wre imba bu hi abangga ba
nggo a ko ga anko a Abachi wa jiji.
20 Nggo imba ti nggurr bi nggo,
imba si di ri si Agbugba i Atiko* ayo
jiji hen.
21 I si meme yo nggo imba ti ko ri,
imba si di kri bi ikpa hen. Abanu di
kakuma ni iyo, abanu di ri na so hwa.
22 Imba sama na ako nggo imba ka
ri ni so hen? Imba kpa iko i Abachi
inggi chirr? Imba zha di imba ta du
ishisha ki abi iha abangga? Ingga ta
da ki imba angginggi? Ka ingga ka
gbyarr ki imba asa? Iya! Ina imba
ima ka si di ingga gbyarr ki imba asa
hen.
23 Ingga i kpa itsarr inggi yi nggo
ingga so di ni imba zhi na Atiko ku.
Ni ibittu yi nggo a vu Atiko wa
Yesu re, uwa ba unfonfo,
24 na nyarr ku Abachi na mi
ma, na da di, “Uwanggo yo su ukpa
mungga ku nggo a ni ni itu imba.
Imba ri ni ka bu ri amarr mungga.”
25 Nggo a ri kre, i Yesu ba ukucha
ku a gri nu ungo na da di, “Uwanggo
yo sa ayiyi mungga wa, nggo Abachi a
shi azhi ama ahẹhẹ ka ki imba. Nggo
imba ti so wanggo, imba di na meme,
wre ki imba ka bu ri amarr mungga.”
26 Nggo imba ti ta unfonfo wa, ka
imba ti ta ko so nu ukucha ku, nggo
imba so da si ittu i Atiko iyo ka ma na
azhibarr a ikanga ama wa.
27 Imba ti ta unfonfo wa ni so ugb-
yarr unkunkurr ku na anko wa nggo
si wre ku Abachi hen, imba kpala ku
ukpa tuku ayiyi a Atiko wa.
28 I wre imba bu tsarr isisurr imba
yi kye bari ni ta unfonfo wa ka ni so
nu ukucha ku.
29 Undurr wa nggo ti ri na so na si
hi da a su ukpa ku Atiko hen, uwa ta
gri ku itu ima iba.

* **11:20** *Agbugba i Atiko:* Ila yi nggo Yesu à ddu abiga ma ba di a ka bu ri yi wre ba bu si kpamusu nu uwa ku hen.

30 Ima yo i gri ki inkpu imba yi ulolo, abanu ka ko su ukpa, inkpu shishemi i kɨ.
31 Nggo inta ti kye atu munta wa bari ni ri, Abachi si ta ttu inta iba hen, nggo inta ri na agbugba ama wa.
32 Nggo Abachi ti ttu inta iba na tsutsarr inta mi, uwa di na meme, wre ki inta bu si ka kɨ nâ ta si inkpu anishirr bi ingbingbru ba hen.
33 Meme yo, amuya nggo imba ti nggurr bi ni iri yi, imba so bi inkpu yi du ba nga bari imba ri ndo.
34 Undurr wa nggo ti hi di iyo ta ku ki ma, uwa bu ri shi ni iko bari na kuma, wre ku imba bu si gri unfu ku Abachi nga ku itu imba hen.

Nggo ingga ti nga, ingga taka ni bre ki imba inkpu are yi.

12

Aseki ka nggo Izhi i Abachi inu abiga ba

1 Amuya, imba zhi ingga ure ni itu i aseki ka nggo Izhi i Abachi yi di ni. Ingga si zha di imba bu so sama ni ihi hen.
2 Nu nggo imba nise ga Kristi, imba di ga anazhi ba ingbingbru ba nggo si di re hen.
3 Ni itu ima, ziza ingga zha di imba bu hi du undurr wa nggo ti so re ni Izhi i Abachi ka si marr Yesu hen. Undurr wa nggo sama ni Izhi i Abachi ka si da di, “Yesu sa Atiko” hen.
4 Ziza nu nggo, ukyekye ku na aseki u se na nkanka mi, uwa si Izhi iyiyirr ima yo i di ni ku.
5 Nu nggo anishirr a si na anko ka na undu na nkanka, undu ku we u si ku Atiko uyiyirr uwama yo.
6 Ukyekye ku na undu u si na nkanka, uwa sa Atiko uyiyirr uwama yo à di nu unushirr ukyekye ku na undu ku.
7 Izhi yi i ni inta anko ka na undu ka na nkanka, wre ki inta bu zi abiga ba we.
8 Abanu di re krizhizhi mi, abanu di tsarr abanu ihi. Aseki kama di nga zhi ni Izhi iyirr.
9 Ku abanu Izhi yi i nu ba ukyekye ku iyo isisurr, ku abanu i du ba a du abi vri wre.
10 Abanu i nu ba ukyekye ku na aseki ka ikagri. Abanu nu umi munta ku a sa abi kpa are, abanu a di hi Izhi ndanda yi nanka ni i Abachi yi. Na nu abanu ukyekye ku re irrirri i abanu na nkanka, abanu ka kpa ure umbarr ku a bre inkindirr yi nggo a da nggo.
11 Izhi iyiyirr ima yo i di na undu ukuma, ni di ga inkindirr yi iwre ku anishirr we, nâ su nggo i kye i wre ku.

Ukpa uyirr na anga ka na nkanka

12 Ampu ukpa a unushirr wa a se na anga ka na nkanka. Anga kama yo a di nggurr bi kaki ukpa uyirr. Ukpa ku Kristi ku mi ù si meme yo.
13 Inta banu sa anu Yahuda, abanu si si anu Yahuda hen. Amunta banu ba sa agarr, abanu a si si agarr hen. Izhi i Abachi i zzu inta we ni na inta ki ampu ukpa a Kristi. Ziza inta di so ku Izhi iyirr ima yo.
14 Ukpa munta ku u si si ampukpa ayirr yo hen. Ukpa munta ku u se na anga ka na nkanka.
15 Ka du uza u da di, “Ingga si su ungo hen. Meme nggo ingga si su anga numa akpa hen.” Ida ima yi ka ttu ku glo nu ukpa ku jiji?
16 Ka ka di utu gru da di, “Ingga si si ishishi hen, ni si su uyirr na anga ka ukpa ka hen.” Ida ima ka ttu yi glo nu ukpa ku jiji?
17 Ka du ukpa munta ku wemi u si ishishi yo mre na, inta ka si di wo ure hen, ka ka du ukpa munta ku si atu yo mre inta ka di na kingginggi ni di wo ingba?
18 Abachi zɨ anga ka ukpa munta ka bi nâ ta si nggo a kye iwre ku.
19 Ka du ukpa ku su anga iyirr yo, ukpa ku ka su momo nggo?
20 Anga ka ukpa shishemi ngga a nggurr bi na kaki ukpa uyirr.
21 Ni itu ima yo, ishishi ka si du uwa sama ni inkindirr ina nu ungo hen. Meme yo, itu ka si gru du uwa sama ni inkindirr ina nu uza hen.
22 Anga a ukpa wa nggo a na ki ywi, ama yo a se nu undu kakami.

23 Anga a ukpa wa nggo inta di kye
wa kpachirr, inta di kye ama yo ssu
na ango. Anga ka ukpa ka nggo inta
di ssu ka kye na ashishi, inta di zha
sha akama yo sharri.
24 Ni si di kye anuma ka ssu nu
ungo hen. Abachi à na ampu ukpa
wa nggurr bi, kye na anga ka ukpa ka
nggo a si se nu undu kakami hen, na
surr akama yo nu ukpa ku.
25 Abachi à na ba meme, wre ba bu
na undu narrnarr, nggo unto numa
ta zi unuma.
26 Unto numa nu ukpa ku ti vri,
ukpa ku di vri we, aba ti gbyarr ku
unto numa a sa ukpa ku di se ni in-
yarr we.
27 Imba nggurr bi ni sa ampu ukpa
a Kristi. Imba nggurr bi na ayiyirr ni
kaki ukpa uyirr.
28 Abachi à nggurr anga ka bi ki
abiga. Anga amẹmẹ wa sa abi ko na
angu, anga aha wa sa abi kpa are,
anga a utarr wa a sa abitsarr. Abanu
ba a si abi na aseki ka ikagri, abangga
ba nggo a zzu sa abama nggo a sa
abangga ba nggo a nu ba ukyekye ku
du abi lo a wre, na abi zi abanu, na
abi ssu anishirr gri, na abi re irrirri
na nkanka.
29 A si sa anishirr wemi mu a sa abi
ko na angu hen? Iya! A sa anishirr
wemi mu a sa abi kpa are? Iya! Aba
wemi mu a sa abitsarr? Anishirr
wemi mu a hi ina aseki ka ikagri?
30 A sa anishirr wemi mu a nu ba
ukyekye ku du abi lo a wre? Iya na!
Abachi à nu anishirr wemi mu ire
irrirri na nkanka? Anishirr wemi mu
a ka wo na kpa da inkindirr yi nggo
abi re irrirri na nkanka ba da nggo?
31 Ingga zha di imba bu yo isisurr ni
izha inkindirr yi nggo i si inkpi mri.

Ikpanye

Ziza nggo ingga ta tsarr imba
inkindirr yi nggo iwre mri abanu ba
nggo.

13

1 Ingga ka ti re ni irrirri i an-
ishirr na nkanka ka irrirri i abitu
ba Abachi, ni ti si kpanye na an-
ishirr hen, ingga i si nâ ta si inkpu
inklo ka ugblo nggo yi hantu, ka unga
nggònggò.
2 Ingga ka ti hi ikpa are ka Abachi
i da ku anishirr mi, ni ti hi aseki
ka nggo a sharri nado na Abachi ku
mu, ni ti hi aseki wemi, iyo isisurr i
mungga yi i ti tsɨ ma nggo ingga ka du
igbre mi a ttu share ni inkla ikri ima
yi. Ni ina ima mi, ingga ti si kpanye
na anishirr hen, ingga i si si inkindirr
hen.
3 Ingga ka ba aseki ka nggo ingga se
na ka ni, ingga ka ti ba itu imungga i
ni di a bu hɨ tsitsirr mi, ingga si ta kpa
inkindirr hen nggo ingga ta si kpanye
na abanu hen.
4 Ikpanye na anishirr i di du un-
ushirr a vu isisurr gri, na di na wre
ku anishirr. Ikpanye i si du unushirr
a da du uwa a su uwa yo mre hen.
Ikpanye i si di na unushirr ki uni ga
angba tuku igɨ itu hen.
5 Ikpanye na anishirr i si di du un-
ushirr a kaki uni sama ni itu hen, i
si di du unushirr a kpanye ni itu ima
yo mre hen, i si si iki unfu korrmi
hen. Ikpanye na anishirr i si di du
unushirr a hru undurr ni isisurr hen.
6 Ikpanye na anishirr i si di du un-
ushirr a nyarr ni inkindirr indanda
hen. I di du unushirr a nyarr ni
inkindirr yi nggo si jiji.
7 Ikpanye na anishirr i di du un-
ushirr a vu isisurr gri na aseki we, na
si di ttu isisurr glo ni inkindirr hen. I
di du unushirr a yo isisurr na so kye
anko.
8 Ikpanye na anishirr i si di kre hen.
A ta su ukyekye ku kpa are, u taka
kre. Ire ni irrirri na nkanka mi i taka
ba ttungo. Ihi aseki mi i taka kre.
9 Inta i hi, ihi munta yi i si ma mi
hen. Ukyekye ku kpa are umunta ku
u si ma mi hen.
10 Nggo aseki ajiji ka taka nga, aseki
ka nggo si sa ajiji hen, taka ka nado.
11 Nggo ingga i ni di su uvuvurr,
ingga di ri amarr ni na nâ ta si
uvuvurr; nggo ingga ki unkpi ni ba
ttungo ni ina imimarr ima yi.
12 Uwa a si meme yo ni inta ba. Ziza
inta i kye hi ntsɨmi na ti inta i so kye
na azarr ashishi akuku. Ni ichi inta

taka kye hi krizhizhi mi. Aseki ka wemi ingga ko hi ka bribri mi ziza, ni ichi ingga taka hi ka krizhizhi mi nâ ta su nggo Abachi à so hi ingga ziza nggo.

13 Aseki atarr angga ka a so se meme yo ase na ase: iyo isisurr tuku iso kye anko tuku ikpanye na anishirr. Unkpi ambarr wa a si ikpanye na anishirr.

14

Aseki ka nggo Izhi Iwre yi i di nu abiga ba

1 Ni ima yo, imba du ikpanye ni ikpa nggi i hru imba. Imba bu zha aseki ka iwre ka nggo Izhi i Abachi yi i di ni. Imba bu zha kakami ukyekye ku da ure ku Abachi ku.

2 Unushirr wa nggo ti re ni irrirri numa nggo anishirr a si hi yi hen, uwa si so re na anishirr ba hen. Uwa so re si na Abachi ku. Nggo undurr si ko wo ma hen, a so bre aseki ka nggo a sharri Izhi i Abachi i tsarr ma na ka.

3 Uwa ta si abi da ure ba, a di re si na anishirr ba na di bre ba aseki ka nggo ta nu ba ukyekye ni iga yi, tuku a bi su ba isisurr.

4 Uwa ti bre inkindirr yi nggo undurr si hi yi hen, uwa so zi itu ima yo na ankpa mi. Abangga ba nggo di da ure, a di zi abiga ba we.

5 Ingga zha di imba wemi ka se nu ukyekye ku re irrirri na nkanka ni zha ki imba ukyekye ku da ure ku Abachi ku mri. Abi kpa ure ku Abachi ba a mri abangga ba nggo a re irrirri na nkanka nggo, uni kpa bre ku anishirr du ba a wo na zi abiga we a ti se mi bari.

6 Amuya aniru na amba, ingga ka nga ni re ni imba ba ni irrirri i anishirr na nkanka, ni si vu inkindirr yi nggo ingga i da, ibre hen. Meme nggo ingga zi imba? Iya! Inkindirr yi nggo i ta zi imba inggi si nggo ingga ti gri ki imba ure ujiji uhẹhẹ, ni ihi numa ihẹhẹ, ka ure numa zhi na Abachi ku, ka itsarr.

7 Iki iru asarr yi ti yi nu ukorr uyirr, uwa ta na kingginggi ni hi iyi i unddu nanka ni ingba?

8 Unddu u ti si yi wre hen, u unggonggo ta hi da a so yo ba iku.

9 Uwa si meme yo ni imba ba. Nggo imba ta si da ure ku huzzu nggo anishirr ba ta kye ku hi hen, aba ta na kingginggi na hi inkindirr yi nggo imba so da? I ti si meme imba so re nu unddunddu.

10 A si jiji mu di irrirri yi nggo anishirr a di re i si shishemi ni ingbingbru yi. Ni ima mi irrirri yi wemi i di re inkindirr yi nggo i si na achi.

11 Ingga i ta si wo inkindirr yi nggo unuma so da hen, inta sa abichirr ku ikpa.

12 Uwa si meme yo ni imba ba, imba ti ta zha ini i Izhi i Abachi yi jiji, imba bu zha ini yi nggo ta zi abiga ba we.

13 Ni ima yo, undurr wanggo nggo a ti re ni irrirri inuma, uwa bu barr Abachi na du ma nu ma ukyekye ku ikpa ure kasarr du ba a hi inkindirr yi nggo a da.

14 Kye yi, ingga ti na undu ni irrirri numa ni ibarr imungga yi, uwa si izhi imungga yi mu so barr, isisurr imungga yi i so gigyemi.

15 Meme nggo ingga bu na kingginggi? Na ankpu numa ingga ta barr ni izhi imungga yi, ankpu numa ingga ta barr ni isisurr. Ankpu numa ingga ta da usarr ni izhi imungga yi, na ankpu numa ingga ta da usarr ni isisurr imungga.

16 Ka di abichirr a se ni issubi imba yi, imba so gbyarr ku Abachi asa ni izhi imba yi, aba ta na kingginggi na hi unto ku nggo a ta kpa ki imba di, “Du yi si meme yo,*” nu nggo a si hi inkindirr yi nggo imba so da hen?

17 Ùwà ka ti ko nyarr ku Abachi kakami mi ni ibarr ima, i si ta zi undurr hen.

18 Ingga nyarr ku Abachi nggo ingga di re ni irrirri i anishirr na nkanka mri imba we.

19 Ni nggurr bi i abiga yi, ingga ka ti re ankpi re akywi yo nggo anishirr

* **14:16** *Du yi si meme yo:* Ùwà ti da di, “Du yi si meme yo,” ùwà kpanye na aseki ka nggo a da ka nggo.

a hi ka nggo, ima i mri nggo ingga ka
re ankpi are ukrɨ uwurr ni irrirri yi
nggo anishirr a si hi yi hen.
20 Amuya, imba si ri amarr nâ ta
sa amumarr hen. A ti si na aseki
amimi imba kaki amumarr, uwa ta si
amarr amba ka, imba bu si nâ ta si
ankpinkpye anishirr.
21 Nâ ta si nggo a charr na
Angbamvu ka Abachi ka di, Abachi
da di:
“Ingga ta du abi re igbu bandurr mu
a re na anishirr amungga ba ba.
A ta re na ba ni irrirri i aba bandurr
mu,
ni ima mi anishirr amungga ba a
si ta wo ingga hen.”†
22 Ini i ire ni irrirri numa na
nkanka i sa angba ku abangga ba
nggo a si sa abiga hen, na si su ku
abiga mu hen. Ida ure ku Abachi
nggo i si ku abiga ba, ni si su ku
abangga ba nggo si sa abiga hen.
23 Ka di abiga we na aki ka nggurr
bi ka Abachi ka gru so re ni irrirri na
nkanka, abanu na abi ka abangga ba
nggo si sa abiga hen a mirri nga ni
imba ba. Imba kye, a si ta da di imba
la mu hen?
24 Nggo imba ti so bre are ka nggo
a zhi na Abachi ku nanko, nggo
abangga ba nggo a sa aba ábì, ka
abangga ba nggo si sa abiga hen a ti
mirri, aba ta hi da aba sa abi la ure,
na ta gru so zha anko a ikasarr ku are
ka nggo imba so bre ka nggo.
25 Aseki ka nggo a kurr sharri ni
isisurr imbarr yi nggo a ta ssuzzu
kurr na ábì, na ta kuttu, na gbyarr ku
Abachi asa na ta kpanye da Abachi à
se nu umi umba jiji.

Si du ibarr Abachi imba yi si kputtu hen

26 Amuya, nggo imba ti nggurr bi
nu unto ku ibarr ku, imba bu na
inkindirr yi nggo i ta wre ki ikpa. I
bu si meme yo nu undurr wa nggo à
ti ta da usarr, ka ta da ure ku Abachi
ku, ka ta da inkindirr yi nggo Abachi
a da, ka ibre ure ni irrirri numa, ka
da inkindirr yi nggo irrirri numa i da.
Imba bu na aseki angga ka we wre ba
bu na abiga ba ki kyekye.
27 Imba bu si mri aha ka atarr nggo
ta re ankpu yirr ni irrirri numa ni
inggurr bi imba yi hen. Imba ti ta
re, imba bu re na ayiyirr, unushirr
numa bu se nabo nggo ta kpa ure ku
bre ku anishirr ba.
28 Undurr ti sama nggo ta kpa bre
ku anishirr, uni da wa a bu so ywiy-
wimi ni nggurr bi i abiga yi, na bu re
aba aha yo tuku Abachi.

29 Du anishirr aha ka atarr nggo
Abachi a nu ba inkindirr ida, du
abangga are, abanu ba a bu shirr atu
na bɨ ure umbarr ku kye zizi.
30 Unuma nggo ti so nabo so shirr
atu na gru kpa ure zhi na Abachi ku,
uni ko re wa a bu ba ttungo na du ma
re.
31 Du unushirr uyirr yo re imba
inkpu yi bu shirr atu, uwa ti re kre
bari unuma gru re. Meme bari imba
ta hi inkindirr ni ta kaki kyekye.
32 Izhi i uni kpa are yi i bu wo ku uni
kpa are wa ure.
33 Abachi zha da aseki ka bu so zirr
ndindi ni isu isisurr.

Nggo anishirr ba Abachi ba ti ng-
gurr bi na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka,
34 imba bu si kpanye du amba mi di
re hen. A bu so ywiywimi na aki ka
nggurr bi ka Abachi ka na shirr atu,
nâ ta si nggo Are ka Musa ka a tsarr.
35 Inkindirr numa ti shi ba i bwu
aba bu zhi aniru ambarr ba ni iko. A
si inkindirr i ishisha ayamba bu re ni
nggurr bi i abiga yi.

36 Ure ku Abachi ku u si zhi ni imba
ba hen, na si si imba yo mre nggo wo
ku hen.
37 Uwa ti kye du uwa su uni kpa are,
ni su unushirr wa nggo se ni Izhi i
Abachi yi, uwa ta hi di ingga charr si
inkindirr yi nggo Atiko nggo a da.
38 Si shirr atu ku unushirr wa nggo
à ka ure mungga ku hen.

39 Amuya, imba bu zharr ida ure, ni
si han uni re ni irrirri numa hen.

† **14:21** Kye zizo *Ishaya 28:11-12.*

40 Ni ima mi, imba bu na aseki ka
wemi na yiyirr, ni si na ka kputtu
hen.

15

Itasi i Kristi yi

1 Amuya, ingga zha di imba bu si
kpamusu nu Ure ku wre ku nggo
ingga da ki imba, imba wo, ni kpa, ni
yo isisurr na ku hen.
2 Ure kuma yo ta kpa imba ttungo,
nggo imba ti gri ku ngbangba. Imba
ta si kri ngbangba hen, iyo isisurr
imba yi i ta si igigye.
3 Ingga da ki imba inkindirr yi nggo
iyo si itu i ire yi nâ ta si nggo a da ki
ingga, di Kristi a ttu ku ila ure munta
nâ ta si nggo Angbamvu ka Abachi ka
a da di,
4 aba a zzu ma, u nu utarr wa
uwa tasi nâ ta si nggo Angbamvu ka
Abachi ka a da.
5 A gri itu ima yi ku tsarr Biturr
bari, na ku tsarr abi ko na angu
awurr na aha ba.
6 Nu ugo ukuma, uwa à gri itu ima
ku tsarr abiga ba nggo mri ayiyirr
akywi (500). Inkpu imba yi mi ni so
tsitsirr, i inkpu yi ka kɨ ba.
7 Na tsarr itu ima yi ku Yakubu ndo
ni inkpu abi ko na angu ba.
8 Ni ikikre yi uwa nggurr huzzu ku
ingga, nu nggo ingri imungga yi i si
nanka ni anishirr abanu ba ba mi.
9 Ingga yo su uvutsa sha nu umi ku
abi ko na angu ba we. Ingga tsutsarr
abiga Abachi ba kakami, ima yo di
ingga si ma nggo ka yo ingga ki uni ko
na angu hen.
10 Abachi nu uzizi umaku a na
ingga ki inkindirr yi nggo ingga se
ziza. Ukyekye ku ina wre umaku u
si kuma gigye hen. Ingga na undu
mri inkpu abi ko na angu ba, uwa a
si Abachi mu nu uzizi umaku a du yi
si meme, na si su ukyekye umungga
mu hen.
11 Ima si si inkindirr hen, a ta
si ingga, ka abangga ti bre ure ku
Abachi ku, inta i bre si inkindirr iyirr
yo wemi, imba i kpanye ni ima yo.

Anishirr ba Abachi ba taka tasi

12 Inta ti da ki imba di Kristi à tasi, i
inkpu imba yi a na kingginggi mu na
da di abi kɨ ba a si taka tasi hen?
13 Ka da a si taka tasi hen, Kristi ku
itu ima a ka si tasi hen.
14 Aba ka ti si ta Kristi si hen, ure
munta ku ka su ku igigye, iyo isisurr
imba yi mi ka si gigye meme.
15 Abanu a da di itasi i sama. Inta
i da di Abachi a ta Kristi si. Uwa a ta
si si meme hen, Abachi a si ta Kristi
si hen, inta ki imu ni da inkindirr yi
nggo Abachi a si da hen.
16 Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen,
Abachi a si ta Kristi si mi hen.
17 Kristi à ta si tasi jiji hen, i iyo
isisurr imba yi si igigye. Imba ni so
ni ila ure imba yi.
18 Anishirr ba nggo a kpanye ni
Kristi ku a ti kɨ aba kɨ nado.
19 Inta ta si abi kye inta ni itito mri
anishirr abi ingbingbru ba we, nu
nggo iyo isisurr imunta yi ni Kristi ku
i ti si ku iso i ingbingbru inggi yo mre.

20 Nâ ta si nggo Abachi à ta Kristi si,
Abachi à ta Kristi si kuchi, wre ku bu
tsarr du uwa taka ta abangga ba nggo
a kɨ nggo si.
21 Nâ ta si nggo ittu i nga ni ingbing-
bru ku unushirr uyirr, Adamu, uwa
si meme yo itasi ni ibe yi i nga ku
unushirr uyirr, Kristi.
22 Adamu nggo a gri ki inta ittu we,
u Kristi nggo ta gri ki inta iso tsitsirr.
23 Inta bu so bi ivi munta yi, Kristi
à su uni imẹmẹ wa nggo a taka tasi, a
ta ta anishirr ama ba si nggo Kristi ti
kanga.
24 Nggo Kristi ti kre undu ku ka
atuttu ba na anazhi ba glo, i ikikre yi
ta nga, uwa ta ka ittu yi nu Abachi,
Aki wa.
25 Kristi à ta di hru inkpinkpye yi
kakuma nu nggo à taka ba abi karr
ma ba anggurr, na ka ba surr na aza
ama.
26 Uni karr ma ni ikikre wa nggo à
taka ngu ma nggo a si ittu.
27 Angbamvu ka Abachi ka a da di,
“A ta ka aseki ka we surr na aza ama.”
Uwa a si si aseki ka wemi kye na
Abachi mu hen. A sa Abachi yo à ka
aseki ka wemi à nu Kristi.

28 Nggo a taka ka aseki ka wemi a
surr ku Uvuvurr Abachi wa na aza,
uwa a taka ba itu ima nu ukyekye ku
Abachi ku, nggo à ka aseki ka wemi
surr ku Uzuma wa na aza nggo, mre
Abachi à ta kaki Atiko ku aseki ka we
na ta hru inkpinkpye yi we.
29 Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen,
anishirr angga ba nggo a zzu ba na
amasirr wa ki abi kɨ ba nggo a ta na
kingginggi? A ti si ta abi kɨ ba si
mremremu hen, anggi mu du ba a di
zzu anishirr na amasirr ku abi kɨ ba?
30 Angginggi di inta i so gri atu
munta kuma na aseki ka nggo ta gri
ki inta ittu?
31 Amuya, ingga i so di hi ittu nggi
na ashishi ni ivi yi. Ingga i si so ki ki
imba imu mu hen. Ima yo i di ingga i
so di nggurr ankẹ ni imba ba ni ivivi
yi nu nggo imba wemi i kpa Atiko
amunta wa, Yesu Kristi.
32 Na ka di abi kɨ ba a si taka
tasi hen, imba kye di ingga ka kpa
angginggi, nu nggo ingga i hi ittu na
ashishi na ango ka anishirr ba Afisa
ba nggo a si nâ ta si ininazzu? Ni ima
yo,
“Di inta ri ni so,
ni ka kɨ ambre.”
33 Si du anishirr a re imba hen.
“Ikpikpa imimi i di na anishirr azizi
ki ndanda.”
34 Imba kanga na amarr azizi amba
ka ni du ila ure. Abanu ni imba ba a
si hi Abachi hen. Ingga i da meme di
ishisha i bu ki imba.

Ukpa umunta ku taka si kingginggi?

35 Abanu amba ba a zhi di, “A taka
na kingginggi na ta abi kɨ ba si? Ukpa
umbarr ku taka si kingginggi?”
36 Imba si na ki arrurru hen. In-
gbingbi ikiri i di ttu bari ni zzu ni
imimi.
37 Ingbingbi ikiri yi nggo ùwà ti ttu
yi ni imimi, si si iyiyirr ima yo ì di to
ka ssuzzu hen. À si di si unkunkurr
ku umbumbri ikiri inggi yi nggo a ba
yi ku ttu hen.
38 I si meme nu nggo Abachi à di nu
aseki ka we ukpa ku nggo isisurr ima
yi i kpanye.
39 Anishirr, ininazzu, aminche ni
ikikla, a na ba ukpa ku na nkanka,
unuma si zzu unuma hen.
40 Aseki anuma ka mi a klo nu un-
kplassu, anuma ka nggo a se ni imimi.
Ni ima mi, iwre i aseki ka unkplassu
ka i si nanka ni iwre i aseki ka imimi
ka.
41 Azhi à ila wa a se ni iwre ima,
uhwa ku u se ni iwre ima meme,
intsintsẹ yi mi i se ni iwre imbarr
nanka meme. Iwre i intsintsẹ yi mi ni
inggurr bi imbarr yi, i si na nkanka.
42 I taka si meme yo nggo a taka ta
inta si. Ukpa jiji munta ku nggo taka
ttu, nu bo nado nâ ta si ingbingbi ikiri
yi. Ukpa ku nggo anishirr taka tasi na
ku nggo u si taka bo hen.
43 Ukpa ku nggo a di zzu ku ni imimi
u di sama nu ukyekye, aba si di kye ku
ki inkindirr hen, nggo a ti ta ku si bari
u ta wre ikye ni tsɨ kyekye.
44 Nâ ta si nggo a ti zzu ukpa ku, u di
si inina ikpa i unushirr, nggo a ti ta ku
si u si izhi. Nâ ta si nggo inina i ukpa
i se, ukpa ku izhi u se meme yo.
45 A yo unushirr uni imẹmẹ wa di
Adamu, angbamvu ka a da ki inta
di, “Adamu à su unushirr tsitsirr.”
Adamu ni ikikre wa, (nggo à si Yesu)
à si Izhi i igri iso tsitsirr.
46 Inta i hi du uwanggo nggo à se
nu ukpa ku izhi ku uwa nggo à si nga
kuchi hen, à nga nu ugo ku uwanggo
wa nggo se ni inina ikpa yi.
47 A na unushirr ni imẹmẹ wa zhi ni
ihurr i imimi, unu uha wa a nga zhi
nu unkplassu.
48 Anishirr ba we ni ingbingbru
inggi yi a se ni inina ikpa nâ ta si i
uwanggo wa nggo a na ma ni imimi.
Abu unkplassu ba we a se nu ukpa ku
ugo wa nggo à zhi nu unkplassu.
49 Nâ ta si nggo inta zzu ukpa ku
uwanggo wa nggo a na ma zhi ni
imimi yi, inta taka zzu unu unkplassu
wa.
50 Amuya, ingga zha di imba bu
hi di ukpa munta ku inina na ayiyi
unggo ku u ta ttu. U ka si rri ni ittu i
Abachi yi nggo i si i iso sese hen. Inina
ikpa yi nggo i di ttu ni bo i si taka so
sese hen.

51 Di ingga nggarr ki imba anazhi
anuma ngga. A si si inta wemi mu
taka kɨ hen, a taka ka inta sarr we.
52 Ikasarr yi i taka nga nzarr mri iki
ishishi bri. Nggo a taka vri unddu ku
ikikre ku, abi kɨ ba a taka tasi. Aba ta
ka inta sarr, wre ki inta si ka kɨ zizo
hen.
53 Ukpa munta ku ittu ni bo ku u ta
kaki ukpa ku nggo si taka ttu ni bo
zizo hen.
54 Ukpa ku nggo inta se na ku ziza
nggo u si tsɨ kyekye hen ni ka ttu. Aba
taka ka ku sarr ki ukpa ki iso sese.
Nggo i ti ka la meme, ure ku Abachi
ku taka su ujiji di, “Abachi à ka ba ittu
nggurr kparr ba.”
55 “Hai! Ittu, ibwa cha imuwa yi ì su
momo mu?
Hai! Ittu, itsɨ imuwa yi ì su momo
mu?”*
56 Ila ure nggi ì di ni ittu itsɨ ima yi, Are
ka so igbu ka ngga a di du ila ure ì se
nu ukyekye.
57 Uwa ta si inta nanko, inta nyarr ku
Abachi nu nggo à du Atiko amunta
wa Yesu Kristi à di inta ibwa cha!
58 Uwa a si ni ima yo, amuya
amungga amba na aniru, imba bu kri
kyekye. Si du inkindirr ì du imba
battu kprekpre hen. Ka atu amba
wa pempe ni ku undu ku Abachi ku.
Imba i hi di iha i na undu ku nggo
imba so na ku Atiko i si ta si igigye
hen.

16

Izi ku abiga ba

1 Ziza nggo, ni itu i inklo yi
nggo imba i shirr ta zi anishirr ba
Abachi ba nu Yahudiya, imba bu na
inkindirr yi nggo ingga i da di abiga
ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka
nu Galatiya a bu na nggo.
2 Na azhibarr a imɛ̱mɛ̱ ni ivi
itangba yi, unushirr a bu ttu inklo
yi nggo isisurr ima i da ku ni inklo
yi nggo à kpa à zu à sharri, wre ki
ingga ì taka nga nggo, imba si ta shirr
inkindirr zizo hen.
3 Imba hla abanu nu umi ku abiga
ba du ba gri inklo yi, nggo imba shirr
kuma nu Urushalima. Ingga ti nga
ingga ta ni tu ba ni inklo yi nu ung-
bamvu ku nggo ta tsarr di imba kpa-
nye na ba.
4 I ti wre ingga mi bu kuma, aba
taka ga ingga.

Amarr ka uzirr ka Bulu ka

5 Ingga ti zirr kago Makidoniya ba,
ingga ì ta nga ni imba ba. A si gbigbi
mu ingga bu ba nu Makidoniya.
6 Mi, ingga ta ni sha so ni imba ba
ki ivi ntsɨ, ingga ta ni so aba ka kre ni
imba ba, wre ki imba bu zi ingga ni
inkpu i uzirr mungga yi.
7 Ankpa nggo, ingga ì si ta nga ni
kri krikri ni imba ba ni tsi kuma hen.
Ingga zha di Atiko wa à ti kpanye ki
ingga, ingga ì ta nga ni sha so tanko
ni imba ba.
8 Ingga ta so nu Afisa ku ma ni ivi i
Pentiko yi.
9 Nu nggo anko a bwu ki ingga a
undu nabo, ka nu nggo ingga ì hi mi
da anishirr shishemi a ko tirr ingga.
10 Timoti mi à so na ku Atiko wa
undu na ti ingga ì so na nggo. Ni ima
yo, à ti nga imba du ma à so ba kahre
sama ni isisu.
11 Unuma bu si ka ma hen. Imba yo
ma na anko ni inyarr, du ma nga ni
ingga ku. Ingga so surr ashishi da à
ta kpanye na gri abiga abanu ba kye.
12 Ingga so di ta ukpa di ingga ka
du uzayirr amunta Apolo na abiga
abanu ba a bu kru ni rri ni imba ba.
Uwa da du uwa si ta nga ziza hen. A
taka nga ni ivi yi nggo a kye iwre ku.
13 Imba si so ba kahre hen. Kri
ngbangba ni yo isisurr imba yi. Vu
isisurr ni kri karrkarr nâ ta si aniru.
14 Imba bu na aseki ka we ni ikpa-
nye ni ikpa.
15 Imba hi di Sitefana ni iko ima yi
nu Akaya. Aba yo a sa abi imɛ̱mɛ̱ ni
iyo isisurr na Atiko ku. A na inkindirr
yi nggo ukyekye umbarr ku ka na ku
abiga Abachi ba. Amuya amba na
aniru, ingga tsi ki imba ango di,
16 imba bu wo ure ku ankpinkpye
ba nggo a si nâ ta su anishirr angga

* **15:55** Kye zizo *Hosiya 13:14.*

ba, na abanu nggo a so na undu ndo
na ba.
17 Ingga i nyarr kakami nggo ingga
hi ani Sitefana, u Fotunatu ndo tuku
Akayiku. Ingga hi ba nggo uwa zzu di
ingga so hi si imba ngga ni ingga ku.
18 A di ingga ì sha ttu hre nâ ta su
imba mi ittu hre nggo. Imba bu kye
anishirr abama ssu na ango.

Ichi ikikre

19 Abiga ba na anga ka Asiya ka a so
chi imba we. Akila ndo nu uwama wa
Priskila, na abiga ba nggo di nggurr
bi ni iko imbarr yi a so chi imba ni isa
i Atiko yi.
20 Abiga Atiko ba we a so chi imba.
Imba chi ikpa kakami.
21 Ingga Bulu, ingga ì so charr ichi
inggi yi nu ungo umungga.
22 Ingga so barr da Abachi bu yo ku
abangga ba nggo a si kpanye na Atiko
ku angu ndanda. Nga, Atiko amunta.
23 Ingga so barr da Atiko munta wa
Yesu bu na wre ki imba.
24 Abachi bu du ikpanye imungga
yi ì so ni imba abiga Kristi Yesu ba ba
wemi.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku inggurr bi i abiga yi nu Korrintiya tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ka kago nu Asiya.

Abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku nu Korrintiya a su ukpa. Aseki ka nggo anishirr a zu ka ki azhi ambarr a se kago abiga ba tuku nggo ina aseki ka ishisha i se tankpami ni igbu wa, ni ima yo abiga ba a so di tsi aza nyirr mu ni iga imbarr yi.

Bulu à charr ungbamvu ku Korrintiya ku ha unggo ku wre ku a bu narr itu ima ssuzzu na are abitsarr abi mu ba, na bu kisa ku abangga ba nggo a so vu ure ujiji ku a darr ka chi nggo. À charr ni itu i azo ka nggo à shirr ku abiga abi iha ba nu Urushalima.

Bre ungbamvu unggo ku nâ ta à charr ku uwanggo na ku, ni shirr atu ku are ka nggo Bulu à charr ni itu i ikpanye ni ikpa, tuku ikri karrkarr, ni iyo itu nu ure ujiji ku Abachi ku. Ni si kpanye ni itsarr imu hen.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-11*
Aseki ka wemi nggo Bulu à na *1:12—2:13*
Undu ku kuma na angu ku Bulu ku *2:14—6:10*
Ure ku Bulu ni itu ima *6:11—7:16*
Ishirr aseki ku abi iha ba nu Urushalima *8:1—9:15*
Bulu à narr itu ima ku undu ku ikuma na angu umaku *10:1—13:10*
Ure ku ikikre *13:11-13*

1 A si ingga Bulu nggo Abachi à ttu ingga na na ingga ki uni ko na angu ka Yesu Kristi. A si inta tuku Timoti, uzayirr mungga ngbangba kakami wa.

Inta yo so charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ba nggo so ni igbu nu Korrintiya wa, na abiga ba we na anga ka Akaya.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

3 Di inta nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aki ni ki itito wa, Abachi wa nggo izi i di zhi nu uwa yo ku.

4 Uwa yo di su ki inta isisurr ttuttumi nggo inta ti se ni ivri. Meme yo, nggo abanu mi ti se ni ivri isisurr, inta di su ba isisurr imbarr yi ni isu isisurr yi nggo Abachi ni inta.

5 Inta mi so ki iha ndo nu Kristi ku, na anko ayiyirr ama yo isu isisurr kakami i di zhi ki inta nu Kristi ku.

6 Nggo ivri isisurr i ti nga ki inta, inta di kpa yi, wre ki imba bu kpa isu isisurr tuku ikpa ttungo. Nggo Abachi ti ni inta isu isisurr, imba mi ta kpa isu isisurr, nu nggo imba ti vu isisurr ni ki iha yi nâ ta si nggo inta di vu.

7 Inta yo isisurr kakami ni imba ba. Nggo inta hi di imba ta kri ngbangba ni ki iha yi nâ ta si nggo inta so di na, ni hi da Abachi ta su ki imba isisurr nâ si inta.

8 Amuya, inta zha di imba bu hi iha yi nggo inta i ki yi nu Asiya nggo. Iha yi nggo inta ki nabo i si kakami ni mri ivu gri munta. Inta i vu gri chankarr ni tsarr ikɨ mi kye.

9 Inta wo ingba i ītttū ni isisurr munta. Ima si di inta kye atu amunta mu hen, ni so di kye hun ko na Abachi ku nggo ta abi kɨ ba si.

10 Abachi à ddu inta huzzu na amfa ka ittu, uwa à ta di kpa inta ttungo ttuttumi. Inta ko yo isisurr na ku di à ta di na ki inta meme ttuttumi,

11 nggo imba so zi inta ibarr Abachi. A ta du anishirr shishemi a nyarr nggo Abachi à na wre ki inta ni itu i ibarr imba yi.

Bulu àba amarr ama ka kasarr

12 Inggurr ankẹ i munta inggi si di, anishirr bi ingbingbru ba mi a hi uzirr munta ku iwre ku na atu amba

tuku ni ingbingbru yi we. Inta si sha inkindirr sharri ki imba hen. Inta i di so iso i abangga ba nggo a sa aba Abachi. Uzirr munta kuma u si si ihi i unushirr mu hen, u si uzizi ku Abachi mu u di inta na meme.
13 Inta si charr ki imba aseki ka nggo imba ka bre ka chankarr hen, na si si angga ka nggo a shi ki imba ibwu hen. Ingga yo isisurr di imba ta bre inkindirr yi nggo inta charr hi tsatsarr,
14 nâ ta si nggo imba mi i ka sha hi ba. Meme mi na azhibarr wa nggo Yesu taka kanga zizo nggo, imba taka nggurr ankẹ ni inta nâ ta si nggo inta so di nggurr ankẹ ni imba.
15 Ingga i yo isisurr kakami di imba ta ssu aseki angga ka hi wemi kakami, ingga zha di ingga ta nga ni imba ba kuchi, wre ki imba bu kpa uzizi ku inga umungga ku ki ankpa aha.
16 Ingga i so ssu anko di ingga i taka so kuma nu Makidoniya nggo ingga i ta garr ba ni imba ba, ni taka so kanga nggo ni ta garr ba ni imba ba zizo. Ingga ta zha izi ni imba ba ku i kuma imungga yi nu Yahudiya.
17 Imba kye di ingga i yo uzirr unggo ku sama ni ihi inkindirr yi nggo ingga i so na mu? Mi, imba i kye di ingga di ri amarr ka inkindirr yi nggo ingga i ta na, nâ ta si nggo anishirr bi ingbingbru ba a di na nggo. Meme nggo ingga ta di da di, “Yo-o, yo-o” ni sarr kisa di “Iya, iya” zizo ni inkpu iyiyirr ima yo?
18 Nu nggo inta i hi karr di Abachi à ti da inkindirr uwa à si ba yi kasarr hen. Uwa a si meme yo, ure umunta ku ni imba ba u si uyirr yo. U si si angu aha hen.
19 Nâ ta si nggo Yesu Kristi Uvuvurr a Abachi wa à si di na angu ki aha hen. À ti da di “Yo-o” uwa su “Yo-o”, ka à ti da di “Iya” uwa su “Iya.” Uwa yo su uwanggo wa nggo Timoti, Sila, i ingga bre ki imba ure umaku. Uwa ta si na ku na anko, a di si “Yo-o.”
20 Aseki ka wemi nggo Abachi à da zu ki inta du uwa à taka na ka nggo, na na ki inta nu umi ku Kristi. Ima yo di inta da di, “Du yi si meme yo” ni isa Yesu Kristi ni nu Abachi inkpinkpye ima yi.
21 Ima yo du Abachi bwu ki inta ni imba anko a kri ngbangba ndo nu Kristi ku. Abachi yo su uwanggo nggo à hla inta ki itu ima,
22 na yo angba ama wa nu ukpa munta na ni Izhi ima yi ni isisurr munta, ima yo sa angba wa nggo tsarr di inta sa anishirr ama.
23 Abachi yo di hi inkindirr yi nggo i di ingga i si kanga nu Korrintiya zizo hen. Ingga i kru ki imba uglo kakami.
24 Inta si zha di inta ta gba imba nu ungo mu ni ka di tsarr imba iyo isisurr yi hen. Imba mi tsi kyekye ni iyo isisurr imba yi. Ni ima yo inta i nggurr bi ni imba, wre ki inta bu ni imba inyarr.

2

1 Ima yo di ingga ba ni isisurr mungga di ingga i si ta nga ni ki imba iyi zizo hen.
2 Ingga ti gri ki imba ivri isisurr, unggonggo ta ni ingga isu isisurr? Imba yo si isu isisurr mungga yi, brimbri imba abangga ba nggo ingga du ba vri isisurr.
3 Ima yo di ingga charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre ki ingga bu si ni vri isisurr ni imba abangga ba nggo aba yo ka ni ingga isu isisurr, nggo ingga ti nga ni imba ba hen. Ingga i hi kakami ni isisurr imungga di ingga ti nyarr, imba mi wemi i ta nyarr meme.
4 Nggo ingga charr ki imba ni ikuchi yi, ingga se nu umi ku ivri isisurr ni charr na ashishi na agẹ mungga. Ingga si charr di ingga ta tto ki imba isisurr mu hen. Ingga charr wre ki imba bu hi inkindirr yi nggo ingga se nu umi, ni bu tsarr imba ikpanye yi nggo ingga se na yi na atu amba nggo.

Nggurr zhi ku uni la ure

5 Ingga i si ta gị ungo kakami ni imba ba hen. Uyirr amba a ti du unuma a vri isisurr uwa a si si ingga

nggo i si ni ivri isisurr yi hen, a si imba wemi nggo ta hi ivri yi.
6 Iha yi nggo amba abanu shishemi ni imba ba a nu ma nggo ima ku.
7 Uwa ta si ziza nggo nanko, imba nggurr zhi ni su ku isisurr, wre ku isisurr bu si vri ma kakami uwa ka iga yi mremremu.
8 Tsarr ma ikpanye yi nggo imba se na yi ni itu ima yi nggo.
9 Ingga charr zizo wre ki ingga bu tsarr imba kye ka bu imba i ta na aseki ka wemi nggo a da di imba bu na ka nggo.
10 Imba ti nggurr zhi ku uwanggo nggo a kpala ki imba, ingga mi nggurr zhi ku meme. Kristi mi à hi di ingga ti nggurr zhi ku, (nu nggo a ti ma ki ingga nggurr zhi), i nggurr zhi ima i si ki imba yo, wre ki iso imba yi ni ikpa i bu kuchi zizi.
11 Ingga na meme wre ki ingga bu harr Isheta ni mirri nu umi munta na ka inta mri, nggo inta mi hi inkindirr ndanda yi nggo se ni isisurr ima yi.

Abu undu ba Abachi bu ishi Azhi Aḥẹḥẹ ka

12 Nggo ingga i ta ku bre Ure ku wre ku Kristi ku nu Torrowa nggo, ni nga ni hi da Atiko à ka bwu anko a undu wa nabo ba.
13 Isisurr i vri ingga nu nggo ingga i zha uzayirr amunta wa, Titu chankarr. Ingga ki ku abiga abanu ba ungo ni kuma nu Makidoniya.
14 Inta nyarr ku Abachi, nggo Kristi a di kuchi inta so ga ma nâ ta si agarr ngga nggo a vu ba ni iku. Abachi a di na undu ni inta ba na du anishirr a hi Kristi. Ihi ima i di ttu abubo kago nâ ta si ingba iwre i anye a ngu nu ukpa.
15 Inta i gri ihi Kristi imunta yi kago na abangga ba nggo a ko kpa ba ttungo tuku abangga ba nggo a so ki nggo, nâ ta si ingba izizi i anye. Inta na meme, wre ki inta bu nu Abachi inkpinkpye ima yi.
16 Uwa ti sa abangga ba nggo ni so ni ibwu, na abanu ambarr ba, a di wo ingba i ittu; uwa ta si abanu ba a di wo ingba i iso tsitsirr. Unggonggo ka na undu unggo ku mri?
17 Inta si di re inklo mu nu ure ku Abachi ku nâ ta si nggo abanu so di na hen. Inta bre si ure ujiji ku nâ ta si anishirr abi da ure yo, nu nggo inta i si anishirr bu Kristi, uwa a si Abachi nggo a tu inta.

3

Azhi aḥẹḥẹ ka Abachi ka

1 Inta ko gbyarr ku atu munta asa mu zizo? Inta zha angbamvu zhi ni imba nggo ta da inkindirr na atu munta nâ ta su nggo anishirr abanu a di zha di inta bu charr angbamvu na atu ambarr wa?
2 Imba yo si ki inta nâ ta si ungbamvu munta ku nggo a charr ni isisurr munta, wre ku anishirr wemi bu hi na bre.
3 Imba yo i si angbamvu ka nggo Kristi à charr a ni inta nggo. A si charr angbamvu akama na ama a icharr ajiji hen. A charr ka ni Izhi i Abachi yi nggo i so tsitsirr nggo. A si charr ka na angbinta mu hen, a charr ka ni isisurr i anishirr.
4 Inta i hi aseki angga ka kakami nu nggo Kristi à di inta hi ni isisurr na ashishi ka Abachi.
5 Inta si so da di inta ka na undu unggo ku na akpamburr hen. A si Abachi mu à ni inta ukyekye ku na aseki ka we nggo inta na ka nggo.
6 A su uwa yo à ni inta ukyekye ku na undu ku ishi azhi ima iḥẹḥẹ yi nggo i zhi ni Izhi Iwre yi. Azhi aḥẹḥẹ angga ka a si zhi na are ka icharr chicharr mu hen, a zhi ni Izhi Iwre yi. Are ka icharr chicharr ka a di gri ittu, Izhi yi nanko, i di gri iso tsitsirr.

Inkpinkpye i azhi aḥẹḥẹ ka

7 A charr Are ka Musa ka nggo a di gri ittu ni ingbinta. Are akama a nga ndo ni inkpinkpye i Abachi, ima yo i du ashishi ka Musa ka a la nzarrnzarr na du anu Israila ba a ma ikye ka chankarr. Ni ima mi inkpinkpye yi gru ka nado.
8 Are ka gri ittu ka mu a ti si meme, undu ku Izhi i Abachi ku si ta se ni inkpinkpye mri are ka ma hen?
9 Inkindirr yi nggo gri ītttū i di se ni inkpinkpye, inkindirr yi nggo i du

anishirr a kpanye na Abachi i si ta si ni inkpinkpye mri hen?
10 Inta ti da di inkpinkpye i ziza nggo yi i la sha, mi inkpinkpye yi nggo i la uru kakami ni ikuchi yi i ka ka nado ba.
11 Are ka nggo a ka nado a ti nga ni inkpinkpye, meme nggo inta bu hi di ishi azhi iheḥe nggi i ta kurr sese nggo i se ni inkpinkpye mri.
12 Nu nggo inta i se ni inkindirr yi nggo inta so surr ashishi na yi, i di inta i re sama ni isisu.
13 Inta i si si nâ ta si Musa hen. Ashishi ama ka a la ngbangba, uwa à ttu ka, wre ku anu Israila ba a bu si hi ila yi ni so ka nado hen.
14 Meme mi isisurr i anishirr i tsɨ kyekye, ari mi a ti so bre Are ka Musa ka, upri inkru ku u kri ujiji ku are ka ni du are ka ashi ba ibwu aba a ssu ka hi chankarr. Iyo isisurr ni Kristi nggo ku ka ttu upri inkru ukuma glo.
15 Na ase angga ka mi, a ti bre Are ka Musa ka, upri inkru ku u ni ka ni ttu ba isisurr.
16 Unushirr à ti kasarr nga ga Atiko, upri inkru ukuma u ka nado.
17 Ziza nggo, Atiko uwa yo à si Izhi yi, Izhi i Atiko iyo kpa inta ttungo.
18 Inta wemi a ka ttu upri inkru ukuma glo ki inta ba we, wre ki inta bu hi inkpinkpye i Atiko yi. Izhi i Atiko yi i so ka inta sarr kuma ni inkpinkpye inkpi, di inta i kaki nâ ta si Atiko wa ntsɨ ni ntsɨ. Ikasarr inggi yi i di zhi na Atiko ku, nggo uwa yo à si Izhi yi.

4

Aseki ka inklo kakami a rri kurr ni impirr imimi

1 Nu nggo a sa Abachi nggo ni ina wre ima yi a ni inta undu unggo ku. Meme mi inta si su ukpa hen.
2 Inta i ka kà aseki ka ishisha ka nggo a di na ka sharri zu na anga yirr. Inta i si zha rẹ undurr hen, ni si ka ure ku Abachi ku kasarr hen. Inta bre ure ujiji na bi ma yo, du anishirr a hi di inta i sa abata ngga. Meme aba ta hi ni isisurr imbarr yi di inta i sa abata ngga na ashishi ka Abachi.
3 A ti kà Ure ku wre ku nggo inta i bre ku nggo sharri ku undurr, aba a kà ku sharri ku abangga ba nggo a nado nggo.
4 Isheta wa nggo à hru inkpinkpye i ingbingbru inggi yi nggo à harr isisurr i abangga ba nggo a kà ikpanye ni iga yi. Ure ku wre ku nggo u so la na ba nggo u shi ba ibwu. Ure ku nggo inta bre ba ni itu i inkpinkpye i Kristi wa, nggo a si nâ ta si Abachi nggo, u shi ba ibwu.
5 Inta i si so bre are ka na atu amunta mu hen. Ure umunta ku nggo u si di Yesu Kristi nggo à sa Atiko, na tu inta ki amirr iko amba na angu ama.
6 Ungbamvu ku Abachi u da di, “Abachi da di azhi wa bu la, na ka ibwu glo.” Ziza nggo Abachi à du uru ku so la ni isisurr munta, wre ki imba bu hi inkpinkpye ima yi nggo i se nu umi ku Kristi.
7 Inta se nâ ta si impirr i imimi nggo a di zu aseki ka iwre na yi. Ukyekye kuma nga zhi na Abachi ku, na si si ukyekye umunta mu hen.
8 Are ngga ni di kuttu inta zhi na anko ka shishemi, inta si kɨ hen. Nu nggo inta ti si hi inkindirr yi nggo inta ta na hen, ima si di inta ttu isisurr glo hen.
9 A di ki inta iha, Abachi à si ka inta du hen. A di tsutsarr inta kahre ankpu numa, inta i si kɨ hen.
10 Inta so di gri ītttū i Yesu yi nu ukpa umunta, wre ku anishirr bu hi uzirr ku Yesu ku nu ukpa munta.
11 Inta nggo so tsitsirr, ni di hi ītttū ttuttumi, wre ku anishirr a bu hi Yesu nu ukpa umunta ku nggo u su ku ītttū.
12 Ure kuma u tsarr di ittu nggi so na undu nu umi munta, i iso tsitsirr nggi so na undu nu umi umba.
13 A charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Ingga i kpanye, ima yo i di ingga i re.” Ikpanye imunta yi mi i si meme yo. Inta i kpanye, ikpanye ima yo i du inta i re.
14 Nggo inta hi da Abachi à ta Yesu si, i ta si ki inta mi meme yo. Abachi à ta nggurr inta bi ni imba ba, inta taka kri na agẹ ama.

15 Abachi à ka na ki imba aseki
akama ba. À na ki imba meme, wre
ku anishirr shishemi a bu hi ina wre
ima yi na nyarr ku na gbyarr ku asa
mri kakami.

Iyo isisurr na Abachi ku

16 Ima yo du inta si su ukpa hen. Ka
nu nggo inina ikpa imunta yi i so kɨ
mi, izhi imunta yi i so kaki ihẹ̄hẹ̄ ni
ivivi yi.
17 Iha yi nggo inta so ki zizami i su
ntsɨmi, ni so zi inta ni so na inta ssubi
ku inkpinkpye i sese nu unkplassu
nggo i mri iha yi.
18 Inta i si so surr ashishi amunta
ka ni inkindirr yi nggo inta i hi mu
hen. Inta surr ashishi ni inggi yi nggo
inta ka si hi yi na ashishi nggo hen.
Inkindirr yi nggo inta hi na ashishi, i
si ta so tanko hen, inggi nggo inta si hi
yi na ashishi hen, ima yo i ta so sese.

5

Iko munta yi nu unkplassu

1 Inta hi du ukpa munta ku u si nâ
ta si iburr inggi, nggo inta rri so ni
ingbingbru inggi yi, ni hi da azhibarr
numa a taka ddu iburr yi hre. Aba
ti ka ddu yi hre Abachi taka ni inta
into i iso. Inta i hi da Abachi à ta ni
inta na yiyirr unto ku iso. Abubo a iso
ama wa a si su undurr mu à me wa
hen, abubo ama a se zhi sese mu nu
unkplassu.
2 Inta so, ni so kpa attuttu ni in-
gbingbru inggi yi, ni so kye anko a
kuma ku so ni iko munta yi nu un-
kplassu.
3 Inta zha di i bu kri inta nâ ta si
nggo ankru a di kri ukpa ku, wre ki
inta bu si zirr ni ihorr hen.
4 Iha i se ni iso i inina ikpa inggi
yi, inta kpa attuttu. Inta i si ta zirr
ni ihorr hen. Inta zha di inta ta surr
iki i unkplassu imunta yi. Meme nggo
inina ikpa inggi yi nggo i si ta so sese
hen, a ta ttu yi sharri ni iso tsitsirr.
5 Abachi mu à na inkindirr inggi yi
meme. Nggo a tsi inta zu ni Izhi ima
yi, wre ki inta bu hi di a ta na meme
jiji.
6 Ima yo di ni isisurr munta yi
ukyekye ttuttumi. Inta hi di nu nggo
inta so nu ukpa ku nggo ku, inta ta
anko na Atiko ku.
7 Inta so ki iyo isisurr na si su ku
aseki ka nggo inta hi mu hen.
8 Inta bu zirr ndindi, nggo inta si
so zha iso nu ukpa unggo ku hen, ni
ko zha iso na Abachi ku nu unkplassu
mu.
9 Inta bu ta ukpa ni di na inkindirr
yi nggo i ta su ku Abachi isisurr, ka
nu nggo inta ti so ndo na Atiko ku, ka
nggo inta ni ko ta anko na ku.
10 Nu nggo inta i hi di ni ikikre yi, i
Kristi taka ni bre ki inta amu ni itu i
aseki azizi na andanda ka nggo inta
so di na ni iso i inina ikpa imunta
inggi yi.

*Abachi a na anishirr ki akpuk-
pama
ni itu i Kristi*

11 Nggo inta hi i kru isisu i Atiko,
ima yo di inta ko da ku anishirr di a
bu nga na ku. Abachi à hi inta i si
abata ngga. Ingga i ba di imba mi i hi
ni isisurr imba meme.
12 Inta si ko zha anko a nggurr ankẹ̄
mu zizo hen. Inta ko da ki imba
inkindirr yi nggo inta se, wre ki imba
bu nggurr ankẹ̄ ni inta ba. Ni ima
yo, imba ta hi inkindirr i da ku abi
nggurr ankẹ̄ na aseki ka nggo a su
ndende nanka ni na aseki ka nggo so
ni isisurr yi nggo.
13 Anishirr a ta kye di inta i si abi la
mu. Inta ti la mi, uwa si ni itu Abachi.
Atu amunta wa a ti kurr zizi mi, uwa
a si ni itu imba yo.
14 Ikpanye i Kristi i so hru inta, nu
nggo inta i hi di unuma a nga ni ttu
na angu amunta, meme nggo inta i kɨ
we.
15 Kristi à ttu ku anishirr ba wemi,
wre ku abangga ba nggo a so tsitsirr a
si ta di so ku atu ambarr mu zizo hen.
À ttu ku aba yo, aba a gɨ ma gru ni ibe
yi, wre ba bu so ku tsitsirr.

16 Bazhi ziza inta si so ri amarr ama
ka nâ ta si nggo abi ingbingbru ba so
ri hen. Ni ikuchi yi, inta di ri amarr ni
itu i Kristi nâ ta si nggo anishirr ba di
ri amarr ka nggo.

17 Ina inggi i tsarr di uwanggo nggo
a ti kaki uniga Kristi, uwa kaki un-
ushirr uhẹhẹ. A si si nâ ta si nggo a
di se zizo hen, iso ima ikuku yi i ka vu
sarr ba, iso ihẹhẹ mu i so se na ku ziza
nggo.
18 Abachi nggo à na meme, na ni
inta isu isisurr na ku, nu nggo à du
Kristi à ssu inta bi na ku nggo, na ni
inta undu ku ibre ku anishirr ure ku
issu anishirr bi ku.
19 Inta ko da da Abachi à na undu
kuma nu umi ku Kristi, nggo à nu
anishirr isu isisurr na nggurr ila ure i
anishirr bi ingbingbru yi zhi ba. Uwa
yo à ni inta undu ku ibre ku anishirr
ure umaku isu isisurr ku.
20 Meme nggo inta i si abangga ba
nggo a tu inta di inta bu kuma ku
re na angu ka Kristi. Uwa a si na ti
Abachi a so na undu ni inta ba ni re
ni imba ba di imba bu ssu bi na ku.
21 Nu nggo Kristi à nise la ure kye
mi, Abachi à na ma kaki inkindirr yi
nggo a na yi ku ila ure imunta yi, wre
ku Kristi à bu ssu inta ki abangga ba
nggo Abachi à ta kpa.

6

1 Inta nggo so na undu ndo na
Abachi ku, so barr imba di imba bu
si du ina wre yi nggo Abachi ni imba
i kuma gigyemi hen.
2 Abachi à da na angbamvu ka da
di,
“Nggo azhibarr wa a ma, ingga wo
imba.
Nggo ivi ikpa ttungo yi i ma,
ingga i zi imba.”*
Kye, si ivi ima yo ziza. Ziza yo sa
azhibarr a ikpa ttungo wa.

Bulu ki iha kakami

3 Inta si zha du undurr bu bwu uza
ku na undu umunta ku meme nggo
na hi ila na ku hen. Ima yo du inta
ta ukpa, wre ki inta bu si ni imba iha
hen.
4 Aseki ka we nggo inta i so na ka
na anko ka na nkanka, inta di du
anishirr a hi di inta sa amirr iko jiji
ba Abachi. Nu nggo inta i se ni ivri
shishemi ni ki iha, ingbingbru yi i vri,
ni ima mi inta ka ni vu gri.
5 A di hlo inta, na gri inta ku ttu na
aki, na di han inta hlo kputtu ni igbu
wa. Inta na undu kyekye mi sama ni
ikurr ina, sama ni iri inkindirr.
6 Inta i hru atu amunta sama na
ankizhi. Inta sa abi hi ni di vu isisurr
gri ni na wre ku anishirr. Ina imunta
ima i tsarr di inta i si amirr iko ba
Abachi. Izhi Iwre yi i se ni inta ba,
ikpanye imunta yi na anishirr ba i si
si imu mu hen.
7 Inta da ure ujiji, ukyekye ku
Abachi ku u so na undu nu umi
munta. Iso izizi imunta yi na anishirr
ba ima yo i tsarr iga imunta yi.
8 Ka ti kye inta ssu nu ungo, ka a ti
kpa inta chirr, ka gbyarr ki inta asa,
ka marr inta ni ima mi, inta di da ba
ure ujiji ku na atu munta. Anishirr
abanu a kisa.
9 Anishirr a hi inta kakami, na ka
na na ki inta na ta a si hi inta hen.
Inta na zzu di inta ta kɨ, ni si kɨ hen.
A tsutsarr inta, na si ngɨ inta hen.
10 Iha mi ti ki inta, inta so di
nyarr. Ka nu nggo inta sama ni
inkindirr, inta na anishirr shishemi
ki abu ungo. Ka nu nggo inta sama ni
inkindirr, aseki ka we sa amunta.
11 Amuya amungga anu Korrintiya,
inta i re ni imba ba sama ni sha
inkindirr sharri ki imba, ni tsarr
imba isisurr imunta yi.
12 Inta i si ta kakuma nu ugo ni
ikpanye imunta yi ni imba ba hen,
imba mi i so kà ikpanye imba yi ni
inta ba glo.
13 Ingga re ni imba ba nâ ta si nggo
ingga ka re na amumarr mungga ba.
Imba mi bu bwu isisurr imba yi ni
kpanye ni inta ba meme.

Imba sa abubo a iso a Abachi

14 Imba bu si di nggurr itu bi ndo
na anishirr ba nggo si ga Atiko hen.
I ka wre unushirr uzizi bu zirr bi nu
unushirr wa nggo su umimi? Ila iru
tuku ibwu a si ayirr?
15 Kristi ka su ukpama a Isheta?
Abiga ka se ni inkindirr iyirr ndo na
abangga ba nggo si sa abiga hen?

* **6:2** Kye zizo *Ishaya 49:8.*

16 Uki ku Abachi u se na angginggi
i na na anazhi? Inta yo i su Uki ku
Abachi utsitsirr wa. Nâ ta si nggo
Abachi à da di: “Ingga i ta rri so na ba
ni zirr na ba, ni ta sa Abachi ambarr,
aba ta sa anishirr amungga.”†
17 Atiko wa à da zizo di,
“Ni ima yo imba ssuzzu na ba
ni ttu itu imba ki nanka ni inkpu
anishirr yi.
Imba si sa ungo ni inkindirr yi nggo i
si ankizhi hen.
Meme nggo ingga ta kpa imba
yo.”‡
18 “Ingga i ta sa Aki amba,
i imba ta sa amumarr mungga
aniru na amba.
Uwanggo yo si ida i Atiko Uni
Inkpinkpye we wa.”§

7

1 Akpukpa mu, nu nggo Abachi à
da du uwa à ta na ki inta aseki angga
ka, imba bu shi aseki angga ka nggo
a na ukpa tuku izhi imba yi ki na
ankizhi. Meme nggo imba bu kru
isisu i Abachi ni vu atu amba wa i nu
ma we.

Abiga ba a su ku Bulu isisurr

2 Imba bu bwu ki inta anko a isisurr
amba wa. Inta hi di inta si na ku
undurr inkindirr indanda hen, ni si
de undurr, ni kpa ku inkindirr ima
gigyemi hen.
3 Ingga ko da meme ni si di ingga ta
da di imba kpala ki inta mu hen. Nâ
ta si nggo ingga ka da ki imba ba, inta
kpanye ni imba ba kakami, ka ni ītttū
ka ni iso tsitsirr.
4 Ingga nggurr ankẹ ni imba ni hi
di imba si ta ni inta ishisha hen. Ni
ivri imunta yi mi ingga i hi imba nggo
isisurr imungga yi i ji kurr, ingga i si
ni inyarr.
5 Nggo inta i nga nu Makidoniya
nggo ni si hi iso su hen. Ashishi are
a kago inta yarr. Inta i vi na abanu,
ni so ni isisu ni isisurr.
6 Abachi nggo di zhi ki inta isisurr
munta yi, nggo inta ti se ni ivri ni
isisurr. Na tu Titu ni ima yo, wre ku
bu ni zhi ki inta isisurr.
7 Inta nyarr kakami, nggo inta hi
Titu i inkindirr yi nggo ni inta inyarr
kakami, inggi si ikpa yi nggo imba i
kpa ma. À ni da ki ingga di imba so
di yo isisurr di imba ka hi ingga, inta i
di imba bu vu gri ku inkindirr yi nggo
i la nggo, na da ki ingga di imba so ri
amarr mungga, nggo ingga wo meme
ni nyarr kakami.
8 Ingga sama ni ivri isisurr zizo, ka
nu nggo ungbamvu mungga ku u vri
imba isisurr mi. Ni imẹmẹ yi, ingga
vri isisurr nggo ingga hi di ungbamvu
mungga ku u ni imba ivri. Ingga hi
imba i si vri isisurr tanko hen.
9 Ziza, ingga se ni inyarr, nggo ivri
isisurr imba yi du imba kasarr nu
uzirr umba ku. Imba vri isisurr na
anko wa nggo Abachi à zha, na si di
inta mu i gri ki imba ivri isisurr yi
hen.
10 Ivri isisurr yi nggo Abachi di gri
nga ku anishirr i di du ba ka isisurr
imbarr yi sarr na so. Ima yo di gri ba
kuma ni iso sese. Inta ka gru yi anggi
mu? Ivri isisurr i abi ingbingbru yi di
gri ba ittu.
11 Imba kye inkindirr yi nggo ivri
inggi yi i na ki imba, ivri yi nggo
Abachi à du yi kuttu imba nggo. I du
imba iyo itu kakami. I du imba i zha
da anishirr a bu hi di imba i si kpala
ni inkindirr nggi yi hen. Ivri nggi yi
i du imba ki unfu, isisu i ki imba. I
du imba zha di imba ka hi ingga. I du
inta si kye inkindirr kahre hen. I du
imba zha di a bu na inkindirr yi nggo
iwre aba bu na yi nggo. Imba i zha di
anishirr a bu hi di imba i si kpala nu
ure unggo ku hen.
12 Ingga i si charr ungbamvu
ukuma ni itu i uwanggo nggo à kpala
mu nggo hen, ni si charr ni itu i
uwanggo nggo à kpala ku mu hen.
Ingga i charr ungbamvu ku, wre ki
imba bu hi na agẹ ka Abachi di imba
i ssu inta gri zizi.
13 Ima yo i du isisurr imunta yi ji

† **6:16** Kye zizo *Levitiku 26:12; Irrimiya 32:38; Izikiye 37:27; 1 Korrintiya 3:16; 6:19.* ‡ **6:17** Kye zizo *Ishaya 52:11; Izikiye 20:34, 41.* § **6:18** Kye zizo *2 Samwila 7:14; 7:8.*

kurr.

Isisurr imunta yi i si ji kurr yo mre hen, inyarr imunta yi i kri zizo nu nggo inta i hi Titu à kanga ni nyarr kakami tuku nggo a nga na ni da ki inta di imba i kpa ma na ango aha. Imba wemi i du isisurr ima yi i ji kurr.

14 Inta da ku di inta hi imba, imba si ta ni inta ishisha hen. Nggo inta i di da ki imba ure ujiji ku ttuttumi, ni ima yo aseki ka wemi nggo inta i bre ku Titu ni itu imba nggo a si meme yo.

15 Titu à kpanye kakami ni imba ba wemi. A si kpamusu ni iwo ure imba yi hen, tuku nggo imba i kpa ma ni isisu tuku iwri kpakpa.

16 Ina imba ima i ni ingga inyarr ni tsarr ingga di ingga ka yo isisurr ni imba ba, imba si ta ni ingga ishisha hen.

8

Ibwu ungo ni ini

1 Amuya, inta zha di inta ta tsarr imba ina wre yi nggo Abachi na ku abiga bu Makidoniya ba.

2 Ni ivi yi nggo anishirr abama a se nu umi ku iha nggo i su ba itsarr kye na sama ni inkindirr, na ni kakami, na mẹ nyarr ni ini imbarr.

3 A ni aseki shishemi nggo ukyekye u umbarr ku ma na ni mri kye. Undurr à si da ba di a bu na meme hen.

4 A zhi na barr inta na atu ambarr di inta bu du aba mi amarr ango ni na ku anishirr ba Abachi ba undu.

5 Na ni mri inkindirr yi nggo inta so yo isisurr. A ba atu ambarr wa nu Atiko bari, na kakye inta, nâ ta si nggo Abachi à zha di a bu na.

6 Titu nggo à ni imba amarr ka ina undu ki iwre ukuma ku, inta barr ma da a bu di imba na undu kuma ku kre nâ ta si nggo imba i ba ku.

7 Abachi à na wre ki imba na aseki ka wemi mri anishirr ba we. Iyo isisurr imba yi i si kyekye yi. Imba re wre ni hi kakami, ni wri kpakpa ni ini yi, ni ikpanye yi nggo imba i tsarr inta nggo. Ima yo di inta i zha di imba yo bu na kakami nu re ku ibwu ungo ni ini yi meme.

8 Ingga si ko turr imba di imba bu ni mu hen. Ingga ko zha di ingga ta hi ka bu imba kpanye ni inta kakami nggo inta ka ti tsarr imba kye na abanu nggo a zha da aba mi ta zi inta.

9 Imba hi ina wre i Akiko munta wa Yesu Kristi ni hi da à si si ni iha hen. A si ni itu imba iyo uwa kaki uni iha, wre ki iha ima yi bu du imba kaki abu ungo.

10 Ni sise, imba yo i si abi imẹmẹ ba ni ini aseki yi. Imba i ni ku ikpanye imba mu. Uwa a si ni ima yo imba bu wo amarr ka nggo ingga ni imba nggo.

11 Ziza nggo, imba kri ngbangba ni kre undu kuma. Meme nggo undu umba ku u ta zirr narrnarr ni inkindirr yi nggo imba i zha di imba ta na nggo. Imba bu ni zhi ni inkindirr yi nggo imba se na yi nggo.

12 Imba ti kri karrkarr jiji di imba i ta ni, Abachi à ta kpa ki imba ini imba yi. Abachi à di kpa ini i Unushirr ku inkindirr yi nggo a se na yi mu nggo. A si si ku inkindirr yi nggo undurr wa à sama na yi mu hen.

13 Inta i si ta du abanu a ki iha, abanu a so su hen. Inta zha di imba we bu si narrnarr.

14 Ziza nggo, nggo imba se na aseki shishemi, inkindirr yi nggo imba i se na yi, imba zi abanu nggo a sama ni inkindirr. Nggo azhibarr numa aba mi ti ka ni se na yi aba ta zi imba, nggo imba mi ti ni sama na yi. Meme nggo imba wemi i ta si narrnarr.

15 A si nâ ta si nggo a charr na angbamvu ka di, “Unushirr wa nggo à vu ila mwe zhi ni ila, à si di se na yi ma ku iri hen. Uwanggo à vu ila ntsɨmi zhi ni ila a di se na yi ma iri.”*

Titu na akpukpambarr ba

16 Ingga nyarr ku Abachi kakami nggo à nu Titu isisurr i iri amarr amba nâ ta su nggo ingga mi i di na nggo.

17 Nggo inta i barr Titu da a bu ku klo kye imba, uwa kpanye du uwa

* **8:15** Kye zizo *Issuzzu 16:18.*

ta kuma. À kpanye ni ikuma yi hanhan mi nggo a zharr imba kakami. Uwama a si ku ikpanye ima mu.
18 Inta ta tu uyirr nu umi ku abiga ba ndo ni Titu ku, unushirr wa nggo inggurr bi i abiga yi i kye ma ssu na ashishi kakami ku undu ku ibre Ure ku wre ku nggo a di na ku nggo.
19 Abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi à hla uzayirr munta wama di a bu zirr ndo ni inta ba nggo inta i ku ni inklo inggi nggo imba turr nga nggo. Inta ko na meme, wre ku anishirr bu hi inkpinkpye i Abachi yi ni bu tsarr ba di inta mi zha di inta ka zi ba.
20 Inta so na ndindi, nggo unu si ta glo inta di inta gri inklo yi ndanda mi hen, nggo imba mi hi di inklo yi i kri mwe.
21 Inta i ko cha ukpa kakami, wre ki inta bu na inkindirr yi nggo i si izizi na ashishi ka Atiko wa yo mre hen, kye ni inggi yi nggo i si izizi na ashishi ka anishirr mi kye.
22 Inta ko tu uzumburr munta numa wa ndo na ba, nggo uwa mi di zha izi meme, a di tsarr inta izi ima yi na anko ka shishemi, na zha du uwa ta zi kakami. Ziza nggo, à zha du uwa à ta zi mi mri ikuchi yi nu nggo à yo isisurr ni imba ba kakami.
23 Ziza nggo, ni itu i Titu, à su ukpamu wa nggo so na undu ku zi imba ku ndo ni ingga ku. Uwa ti sa abanu ba, a tu ba zhi ni inggurr bi i abiga yi mu, aba mi gri ku Kristi i igbyarr asa.
24 Meme nggo, imba bu tsarr anishirr angga ba ikpanye imba yi na ba, wre ku inggurr bi i abiga yi nggo a tu ba nggo a bu wo inkindirr yi nggo imba i na. Ina ima i ta tsarr ba di inggurr ankẹ imunta yi ni imba ba i si jiji mu.

9

Izi ku anishirr ba Abachi ba

1 Ingga i si ta di ingga i ta charr ki imba zizo ni itu i inklo yi nggo imba i di imba ta nu anishirr ba Abachi ba nggo hen.
2 Ingga hi imba se ni isisurr i zi. Ingga so nggurr ankẹ ni imba ni ka di bre ku abiga ba nu Makidoniya ba di zhi ni sise mu, amuya abiga ba na anga ka Akaya a kpanye di aba a ta shirr inkindirr. Ziza, amarr amba ka a ku du aba mi gru da aba mi ta ni meme.
3 Ima yo di ingga i so tu amuya abiga atarr angga ba ni imba ba. Ingga i zha di imba bu ttu ukpa ku zi jiji mu. Nâ ta si nggo ingga i da ku abanu di imba i so na amarr ka na meme, wre ku iga angba imungga yi ni imba ba i si ta kuma gigye hen.
4 Imba mi hi du unuma nu umi ku abiga ku nu Makidoniya ti gru ga ingga ni hi di imba i kpamusu, ishisha ta ki inta, ni ta ki imba mi meme, nu nggo inta i yo isisurr ni imba ba kakami di imba i ta na meme.
5 Ima yo di ingga kye i wre ingga bu du amuya abangga ba a bu ku ki inta ichi. Aba yo ta kpa aseki ka nggo imba da ki inta nggo a nggurr ka bi bari di inta kanga. Meme nggo imba i ta ni na ki imbirr, ni si ta ni du undurr mu a kri ki imba na amfarr hen.
6 Si kpamusu ni inggi yi hen. Imba bu hi du unushirr wa nggo a ttu ikiri ntsɨmi ta hwa ntsɨ, unushirr wa nggo a ttu kri a ta hwa kri mwe.
7 Unushirr a bu ni inkindirr yi nggo a zu ni isisurr du uwa ta ni yi nggo. Si kaki gbo nu nggo imba ti ta ni hen. Ni si ba di a kri ku ùwà na amfarr mu bari ùwà ni hen. Abachi à di kpanye nu unushirr wa nggo à ni ni isisurr iyirr.
8 Ima ta du Abachi mi ni imba aseki nggo imba mi so zha, wre ki imba bu se na aseki shishemi ni ta ni ku indu i iwre yi.
9 A charr na angbamvu ka di:
“Abachi à di bwu ungo na ni abi iha
ba sama ni kpa inkindirr na
ba.
Aseki ka nggo à di na ka a sa azizi,
uwa à ta di na ka meme yo ase
na ase.”*
10 Abachi yo di nu uni do wa ibibi ikiri yi na nu ma ila iri, à ta ni imba ibibi ikiri yi nggo imba so zha na ta du yi

* **9:9** Kye zizo *Asarr 112:9.*

hurr na ta du inkindirr yi nggo imba i se na yi nggo i si mwe, wre ki imba bu se ni isisurr i ni abangga ba nggo a so zha nggo mwe.
11 Abachi à ta ni imba aseki shishemi, wre ki imba ka di ttu ni ttuttumi. I ini yi nggo imba so di ni i ta du anishirr shishemi a nyarr ku Abachi kakami, nggo inta ti gri aseki ka nggo imba di shirr nggo ku nu ba.
12 Inkindirr yi nggo imba na, i si si di imba zi anishirr ba Abachi ba yo mre hen, i di du anishirr shishemi a nyarr ku Abachi.
13 Aseki ka nggo imba di ni aka yo tsarr iyo isisurr imba yi. Anishirr shishemi ta gbyarr ku Abachi asa, nggo a hi imba i kpanye nu ure ku ni itu i Kristi, ni na inkindirr yi nggo ure ku u da. Ima yo i du imba i bwu ango kakami ni ni anishirr ba Abachi ba na anishirr mremremu.
14 A ti ko barr, aba ta da da ka kaki na angginggi du ba so ni imba ba ku ina wre yi nggo Abachi à ni imba.
15 Nyarr ku Abachi, ku ini ima yi nggo i di inta i ku ayisurr ni zha inkindirr i da yi chankarr.

10

Bulu kri ku undu umaku

1 Ingga Bulu ni itu imungga, ko tsi ki imba ango ni ina ndindi tuku ina zizi yi nggo Kristi à ni ingga. Abanu da di ingga si di nggarr ito ni imba ba nggo ingga di so ni imba ba hen, nggo ingga ti sama ni imba ingga di su varr varr.
2 A kye di inta di so iso i anishirr ba ingbingbru ba mu? Ingga ko nga. Nggo ingga ti nga ingga ta ni vri isisurr na ba. Si di ingga ni na ki imba meme hen.
3 Nu nggo inta i so ni ingbingbru yi mi, itsi imunta yi i si si nâ ta si nggo ingbingbru yi i di tsi hen.
4 A si si so ta iku munta yi na atita ka ingbingbru ka yo hen. Inta di na undu nu ukyekye ku Abachi ku yo ki itita munta yi nggo ka ukyekye ku abi karr inta ku glo. Inta di tsi iri anta i anishirr yi shishemi ni inta ba zhi,
5 ni inggurr ankẹ yi nggo di han anishirr ni wo ure ku Abachi ku. Inta di vu amarr ka anishirr ka nu ng-brengbre ni ka kasarr du ba wo ku Kristi.
6 Nggo imba we ti na inkindirr yi nggo a da di a bu na, i inta ki abangga ba nggo a ka iga yi iha.

7 Imba so kye aseki ka ba na ábì. Kye itu imba bari, imba ti hi di imba se ndo ni Kristi ku, imba bu hi di inta mi sa abu Kristi.
8 Nggo ingga i so di nggurr ankẹ mi kakami ku inkpinkpye yi nggo Atiko wa à ni inta nggo, ishisha i si ki ingga hen. A si ni ingga inkpinkpye inggi yi, wre ki ingga bu ngɨ imba yo mu hen. À ni ingga na yi, wre ki imba bu kaki kyekye.
9 Ingga si charr na angbamvu mungga ka di ingga bu ni imba isisu mu hen.
10 Abanu a da di, “Angbamvu ka nggo Bulu à charr nggo a tsɨ kyekye na zzu are ankpinkpi. Uwa ku itu ima a ti se ni inta ba, ure umaku u si di si inkindirr hen.”
11 Anishirr abama a bu hi inkindirr inggi yi: Inta i si si ni imba ba nabo ziza nggo hen, ima yo di inta i da aseki angga ka na angbamvu ka. Nu nggo inta ti se ni imba ba nabo mi nggo, inta ta na inkpinkpye yi meme yo nâ ta si nggo inta na yi na angbamvu ka nggo.

12 Inta si ko na di inta ta tsarr atu munta kye na abangga ba nggo a ba atu ambarr wa ki inkindirr hen. Kye ba sa arrurru ba nggo a di tsarr atu ambarr wa kye na atu ambarr na di bre ku atu ambarr amu na akpam-barr.
13 Inta si ti ta nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo inta si ma bi inggurr ankẹ ni na yi hen. Inkindirr i inggurr ankẹ munta inggi su undu ku nggo Abachi ni inta, imba mi se nu umi.
14 Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ mri inkindirr yi nggo inta na hen. Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ nabo hen. Inta yo si gri ku imba ure ku Kristi ku hen.

15 Inta si ko nggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo abanu mu na, na si
si inta ngga na hen. Inta ko yo isisurr
nggo iga imba yi i ti ko furr, imba ta
zi undu umunta du ku furr kago.
16 Meme nggo, wre ki inta bu da Ure
ku wre ku ni igbu i ta anko yi nggo i
kago imba, sama ni inggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo abanu mu a ka na
ni igbu numa ba.
17 Ungbamvu ku Abachi ku u da di,
“Ùwà ti ta nggurr ankẹ, ùwà bi nggurr
ankẹ na Atiko ku.”
18 A si di kpa abangga ba nggo a
gbyarr asa na ankimbarr mu da aba
a sa azizi hen, a di kpa sa abangga ba
nggo Atiko wa mu à kye ni ikye ima
da a sa azizi.

11

Bulu tuku abi ko na angu abi imu ba

1 Ka kaki di imba ta vu gri ni wo
nggo ingga i so re nâ ta su unushirr
urrurru nggo. Imba i so na meme
ziza.
2 Ingga so ki issu ni imba ba nâ ta si
nggo Abachi di na. Ingga i kye imba
nâ ta si uva wa nggo a nise hi unuru
kye, ingga i ko ssu anko du ùwà bu
garr ugo numa nggo, uwa yo si Kristi.
3 Isisu ki ingga di mi a taka re imba
glo ni iso sama na ankizhi imba yi
tuku iyo itu imba yi ni Kristi ku, nâ ta
si nggo ìwă wa à re Hawawu nggo.
4 Imba na ki kpanye na aseki ka
wemi nggo unuma a ti da ki imba
nggo. A ti bre ki imba ure ku Kristi
unuma mi nanka nu unggo ku nggo
inta i bre, imba kpanye. A ta si izhi
inuma nanka ni inggi yi nggo imba
i kpa yi nggo, imba i kpanye. Uwa
ta si Ure ku wre ku unuma mi nanka
nu nggo ku nggo imba kpanye na ku
nggo, imba i kpanye.
5 Ingga i si kye da abi ko na angu
ankpinkpi amba abama a ka mri
ingga hen.
6 A ta si tsarr ingga ure mi hen,
ingga i hi inkindirr krizhizhi i itsarr.
Inta i tsarr imba meme krizhizhi mi
na anko ka we?
7 Imba di kye ingga i kpala mu,
nggo ingga i kpa itu mungga chirr ni
kye imba ssu nu ungo ni nga ni bre ki
imba Ure ku wre ku Abachi gigyemi
sa ni ikpa inkindirr ni imba ba?
8 A zzu nâ ti ingga i so ki ayi mu
na abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi anuma ka ni gri nga ni so na
ki imba undu.
9 Ingga ka ti sama ni inkindirr nggo
ingga di se ni imba ba, ni si zhi unu
da a bu ni ingga hen. Imba mi hi da
amuya abiga banu ba nu Makidoniya
a gri ki ingga inkindirr yi nggo ingga
so zha. Ingga nise zhi imba inkindirr
ni kri meme yo di, ingga si ta zhi imba
inkindirr hen.
10 Nu nggo ure ujiji ku Kristi ku
se nu umi mungga, undurr sama na
anga ka Akaya ka nggo a ta han ingga
ni nggurr ankẹ ni itu inggi yi.
11 Angginggi han ingga ni kye imba
na ashishi? Imba i kye di a su nggo
ingga i si kpanye ni imba ba mu nggo
hen? Abachi mi hi di ingga i kpanye
ni imba ba.
12 Ingga i si ta ba ttungo ni na
inkindirr yi nggo ingga i so na yi nggo
hen. Ingga ta na meme, wre ku an-
ishirr abama a bu zha anko a nggurr
ankẹ chankarr. A ta zha di aba a ka ga
angba du undu umbarr ku u su uyirr
nu umunta ku.
13 Anishirr abama a si si abi ko na
angu ajiji hen. A si abu undu bi imu.
A ka atu ambarr wa ki nâ ta si abi ko
na angu bu Kristi.
14 Uwama si si ki ingga inkindirr i
hẹhẹ hen, nggo Isheta mi di ka itu ima
yi ka na zzu unitu* nggo à gri ila iru
zhi na Abachi ku.
15 Nggo amirr iko abu Isheta mi a di
na atu ambarr wa zzu na ta sa amirr
iko bi na undu uzizi, ina ima i si ta di
inta ku ayisurr hen. Ni ikikre yi a ta ki
ba iha ku inkindirr yi nggo a na nggo.

Iha i Bulu yi ku undu ku Kristi

16 Ingga da ki imba zizo. Undurr bu
si kye di ingga i su urrurru mu hen.

* **11:14** *Unitu nggo à gri ila uru zhi na Abachi ku:* Unitu wa nggo zhi na Abachi ku. Isheta à di re anishirr du ba a kye di à zhi na Abachi ku.

Imba ti kye meme mi imba bu kpa ingga na ti imba kpa su urrurru nggo. Meme nggo ingga mi ka sha nggurr ankẹ.
17 Nggo ingga ti gru ko gbyarr ku itu mungga asa, uwa si sa anko wa nggo Atiko wa ka di ingga bu re hen. Ingga su urrurru.
18 Nu nggo abanu a di nggurr ankẹ nâ ta si nggo ingbingbru yi di na nggo, ingga mi ta nggurr ankẹ meme.
19 Imba nggo kye di imba sa akrizhizhi ba kakami, ni nyarr ni shirr atu ku arrurru ba!
20 Imba nggo di vu isisurr na abangga ba nggo a nggarr ito ni imba ba, na na undu ni imba ba, na re imba, na kye di aba mri imba, na hlo imba na ashishi.
21 Inta i sama nu ukpakpa isisurr i na ku anishirr aseki kama. A ti si inkindirr i ishisha mi ingga kpa.

Unuma a ti se ni inkindirr i nggurr ankẹ, ingga mi meme. Ingga mi i so re nâ ta su unushirr urrurru nggo.
22 Aba mu a sa anu Yahuda ba? Ingga mi meme. A si anu Israila? Ingga mi meme. A si ahinhan bu Ibrayi? Ingga mi meme.
23 A sa amirr iko bu Kristi? (Ingga re ma mi zzu uni la mu.) Ingga i na ku undu sha kakami. Ingga i kri ni iharr i mri shishemi, a di hlo ingga ankpa shishemi ingga i ki ywhiywhirr ittu.
24 Ankpa akywi na nkanka ani Yahuda ba a hlo ingga ki ango iso tarr na tirr (39) na amfarr.
25 Ankpu atarr anu Roma ba a hlo ingga na ankpi inklo. Na ankpu numa aba ta ingga na angbinta, ankpu atarr uddu so nggarr ni ingga nu umi ku inyi, na ankpu numa mi ingga kurr nggarr ambre ni so ku azhi nu umi ku amasirr.
26 Ingga i di kuma nu uzirr ku tanko shishemi ni hi ittu na amasirr, tuku na abayi, tuku anishirr amungga ani Yahuda tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga i hi ītttū ni ìgbù shishemi tuku na ankla ka nggo anishirr a si di so hen, tuku na amasirr ankpinkpi. Ingga i hi ittu na ango ka abiga bi imu.
27 Ingga i na undu ku tsi kuma sama ni ku so su, ankpu anuma sama ni ina, ni di so ni iyo nu uhre ankpu numa sama ni inkindirr yi nggo ingga ta ri, ni di su umvru nggo ingga sama na ankru ka umvru.
28 Ingga i se na aseki anuma zizo ni itu mungga. Ni ivivi yi, amarr ka inggurr bi i abiga yi a so ni itu mungga nâ ta si iki yi nggo i rɨ kakami.
29 Nggo unuma ti su ukpa ni iga yi, ingga ki iha ndo na ku, nggo ingga di ri amarr kama ka. Nggo unuma ti ka ri ni ila ure, ingga ki unfu nu uwanggo nggo re ma yo.
30 Ingga ka ti ta nggurr ankẹ mi, ingga i ta nggurr ku aseki angga ka nggo a tsarr anishirr iklonyarr imungga yi nggo.
31 Abachi, nggo uwa yo sa Aki a Atiko munta wa Yesu Kristi, à hi di ingga si so ki si imu hen. Abachi su uni nyarr ku sese.
32 Ugona nu Damasika wa ni ivi yi nggo Uttu Arreta à surr abi gbye anko ka mirri nu umi ìgbù ku, wre ku bu vu ingga.
33 Amuya ba a yo ingga na asa na gri ingga ba ni iywirr ugonka ku ìgbù ku, ingga firr ssuzzu meme yo.

12

Ula tuku inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Bulu

1 Imba ngga i turr ingga yo ni inggurr ankẹ, ka nu nggo ingga hi di ina meme i si wre hen. Ingga ta re ni itu i inkindirr yi nggo taka la ni ichi tuku inkindirr yi nggo Atiko wa à bwu ki ingga ashishi na di ingga hi yi.
2 Ingga i hi uniga Kristi numa nggo Abachi à ba ma hun kuma nu unkplassu ku utarr ku ase awurr na anẹ ka (14) nggo a ka vu sarr ba. Ingga i si hi ka bu ugo wa a ni se nu ukpa umaku unggo ku yo nggo inkindirr ima i la nggo. Abachi mu hi.
3 Ingga si hi hen, ka bu a su ukpa uma unggo ku yo u hun kuma nu unkplassu ka a si izhi ima yi mu, Abachi mu à hi.

4 A ba ma hun kuma nu unkplassu
ku utarr ku nggo abi kɨ azizi ba a ku di
so nggo. Uwa a ku wo aseki angga ka
nggo a tsɨ ni bre, aseki ka nggo a kisa
ku unushirr uni inina ikpa ni bre ka.
5 Ina ima yo ta di ingga nggurr ankẹ
nu unushirr wama ku. Ingga si ka ng-
gurr ankẹ ni itu mungga hen. Ingga
ka nggurr ankẹ ku i sama nu ukyekye
imungga iyo mre.
6 Ingga ka zha di ingga ta nggurr
ankẹ mi, ingga si ta kaki urrurru hen,
nu nggo ingga ko da ki imba su ure
ujiji mu. Ingga si ta nggurr ankẹ ki
itu mungga hen, nggo ingga si zha du
unuma bu yo isisurr ima ni ingga mri
aseki ka nggo ingga di na ni di bre ku
anishirr hen.
7 Wre ki ingga bu si ga angba
kakami na aseki ka ku ayisurr ka
nggo Abachi à tsarr ingga na ka nggo.
Ima yo i du ba a ni ingga inkindirr
i tsɨ kakami, i kaki ki ingga intto nu
ukpa. Inkindirr i tsɨ inggi i su unitu
wa nggo Isheta à tu ma da a bu nga ni
ni ingga ivri inggi yi, wre ki ingga bu
si ga angba kakami hen.
8 Ingga i barr Abachi ki ankpo atarr
da a bu ttu intto ima yi ka ki ingga ma.
9 Abachi à ddu ingga di, “Ùwà ì zha
uzizi umungga ku yo mre. Nggo ùwà
ti sù ukpa, ukyekye umungga ku ù
di nga ku ùwà kakami.” Uwa si ima
yo du ingga ta ga angba ku isu ukpa
imungga yi, wre ku ukyekye ku Kristi
ku u bu nga ni so ni ingga ku.
10 Ingga nyarr ku iklonyarr
mungga yi, ni imarr mungga yi tuku
ivri ni itsutsarr ni iha mungga yi we
ni itu i Kristi. Nggo ingga ti klonyarr
ima di ka ingga ki kyekye.

Bulu à kpanye na abiga ba nu Korrintiya

11 Imba na di ingga so nggurr ankẹ
zzu urrurru mu, imba yo ka charr
gbyarr ki ingga asa, ka nu nggo ingga
si si inkindirr ikye yo na amu nu umi
ku abi ko na angu ankpinkpi amba
abama hen. Ziza nggo ingga ka si si
ni kye kpachirr hen.
12 Ingga i di se ni imba ba, ni di vu
gri, ni di na aseki ka ku ayisurr tuku
ankpinkpi. Ima yo i tsarr di ingga su
uni ko na angu a Kristi.
13 Inkindirr iyirr yo nggo ingga i na
na aki ka nggurr bi ka Abachi anuma
ka, ni si na ki imba hen. Inggi i su
nggo ingga i si kaki ki imba iki ilɨ hen.
Ingga ko barr, imba bu nggurr zhi ki
ingga ku nggo ina ima ta si ki imba
ikpala.
14 Wanggo si inkpo itarr nggi nggo
ingga ko ssu atutu ka inga ni imba ba.
Ingga si di ingga ta ni zhi imba aseki
mu hen. Ingga si ko zha aseki mu ni
imba ba hen, ingga ko zha imba yo.
Imba mi hi di a si sa amumarr ngga di
nu akiki ila hen, nu ungo numa akiki
ngga di nu amumarr ila.
15 Ingga i ta nyarr i ba itu imungga
ni ki imba kye na aseki ka nggo ingga
i se na ka we. Ingga ti kpanye ni imba
kakami meme anggi mu ta du imba
nyarr ingga ntsɨmi?
16 Abanu nu umi umba ku a hi di
ingga si zhi imba aseki hen. Ina ima
ta du abanu kye di ingga di re imba
ni di ka imba zhi na are ka anishirr.
17 Abangga ba nggo ingga i tu ba ni
imba ba nggo ingga i du ba a ka imba
mri?
18 Ingga i du Titu a kuma ni imba
ba, ni tu uzayirr amunta uniga
unuma wa da a bu ga ma. Titu a ka
imba mri? Iya, imba i hi di inta tuku
Titu inta i na inkindirr iyiyirr yo ni
isisurr iyirr ima iyo.
19 Imba kye di zhi ni inggi yi mu
inta i di harr atu amunta ka? Inta i di
re na anishirr abu Kristi ba na ashishi
ka Abachi. Imba i sa akpamburr
kakami, aseki ka wemi nggo inta di
na, inta di na ka wre ki imba bu kaki
kyekye.
20 Ingga i kru di ingga ti nga ingga i
ta ni hi imba i si si inkindirr yi nggo
ta wre ki ingga i hi hen, ingga mi i si
ta si ki imba inkindirr yi nggo imba i
ta zha di ingga bu se hen. Ingga kru di
imba so di vi ni ikpa, ni ki ishishi, ni ki
unfu, ni ga ki na nkanka, ni na ikpa ki
ndanda na are amba ka, ni re ikpa na
yi, ni gɨ atu, ni ka iwo ku ankpinkpye.

21 Ingga i kru di ingga ti nga ni imba ba zizo, Abachi amungga à ta du ingga i ki itu nggi. Ingga ta ni yì ashishi ni itu i abangga ba nggo a la ure ni ikuchi yi na ni kasarr ni izi iki imbarr yi, izha ikpa na aseki ka ishisha nggo a na ka.

13

Inggurr i ikikre i Bulu yi

1 Ingga i si na anko a nga ni imba ba ankpu a utarr. Nâ ta si nggo Angbamvu ka Abachi ka a da di, “A ti da du unushirr à na inkindirr, anishirr aha ka atarr ngga a bu se ni inkla yi na da bari ida ima i ta si ijiji.”
2 Ni inye i ankpu aha imungga yi, ingga i gba ki imba atu di ingga ta ttu imba iba, undurr wa nggo à si ba ttungo ni ila ure ima yi hen. Nu nggo ingga i ta anko mi ni imba ba ziza nggo, ingga so gba ki imba atu meme. Ankpa nggo ingga si taka du ba hen.
3 Ingga ta ni tsarr imba inkindirr yi nggo i ta du imba i kpanye di Kristi mu à so re ba ni ingga ku jiji. Kristi wa à si sama nu ukyekye nu nggo a ti so re ni imba ba hen. À se nu ukyekye unkpi nu umi umba.
4 Nu nggo à kaki latata nu nggo a klo ma nu unkunkurr ku mi, ziza nggo ukyekye ku Abachi ku u du ma à so tsitsirr. Inta i si latata nâ ta su nggo Kristi à se. Ukyekye ku Abachi ku u ta ma si, inta mi, nu nggo inta i so nu umi umaku, inta i si tsitsirr meme nâ ta si nggo Kristi à se, ni se nu ukyekye ku bre ki imba amu.
5 Si tsarr ingga mu kye hen, tsarr atu imba mu kye ka imba i so ni iga yi jiji. Imba ti ri itsarr kye yi, ima i tsarr di Kristi Yesu à se nu umi umba. Uwa à ta si so ni imba ba hen, imba i jaku.
6 Ingga surr ashishi di imba i ta hi di inta i si jaku hen.
7 Inta barr Abachi di imba i si ta na inkindirr indanda hen. Inta i si so na di inta i ka ri itsarr ima yi mu ba hen. Iya, imba ti kye di inta i jaku mi, imba bu na inkindirr yi nggo i si iwre.
8 Undu munta ku si su ku ika ure ujiji ku hen, u di kri ku ure ujiji ku ttuttumi.
9 Inta ti sama nu ukyekye mi, inta i nyarr nu nggo imba i si kyekye, ni barr di imba i ta na sha.
10 Ingga i so kuchi charr ki imba bari ni kanga, wre ki ingga ti kanga nggo ingga i si ta ni kpa imba varrvarr hen. Ingga zha di ingga ta na undu nu ukyekye ku nggo Atiko wa à ni ingga, ni bu me imba ssu ki, ni si turr imba kahre mu hen.

Ichi i ikikre

11 Amuya amba na aniru, abi so ki ingga ni isisurr, ingga di imba bu nyarr. Imba bu kasarr nu uzirr umba ku ni vu aseki ka nggo ingga i da ki imba ihan kye. Du amarr amba ka a sa ayirr ni so su yi ni ikpa. Ingga i barr ziza di Abachi wa nggo à di du anishirr a kpanye ni ikpa na so su, a bu zi imba.
12 Imba chi ikpa ni ichi i abiga yi.
13 Abiga ba ni inggya so chi imba.
14 Ingga i barr di uzizi ku Atiko amunta wa Yesu Kristi, ni ikpanye i Abachi yi, tuku inggurr bi i Izhi Iwre yi a bu so ni imba ba we.*

* **13:14** Ibre icharr i 13:12-13 *Angbamvu ka Abachi anuma ka a di bre 13 ki ikikre i 12. 14 i kaki 13.*

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Galatiya ba Ure ku mẹmẹ

Bulu, uni kuma na angu, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku gri ku inggurr bi i abiga yi nggo a bwu nu Galatiya nu uzirr uma ku mẹmẹ ku.

Anu Yahuda abiga ba a kye uwa si ba inkindirr i ku ayisurr di abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a so ga iba i anu Yahuda yi. A zu ni isisurr di uwanggo nggo a ti ga Are ka Musa ka, aba a ta kpa ma ttungo (na kri kakami ni itu i iyo iji di ima yo i si angba wa nggo a lo azhi ka nggo), tuku iyo isisurr ni Kristi ku. Bulu à kisa ba ma, na tsarr ba di Are ka Musa ka a ka si kpa undurr ttungo hen. Iyo isisurr imunta nggi i ta kpa inta ttungo

Unggonggo à ka sarr ma ttungo uwa kpanye na ka ku so ki ugarr zizo? Bulu à charr ni ima yo a kisa ku abangga ba nggo a da di abiga a bu ga Are ka Musa ka.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à tsi narr itu ima tuku Ure ku wre ku *1:1—2:21*
Angu ndanda ka are ka a sama nu ukyekye *3:1-22*
Ure ku wre ku u mri Are ka Musa ka *3:23—4:31*
Uniga à si si ugarr ku inkindirr inuma hen *5:1-26*
Ure ni itu i iso i uniga *6:1-18*

Bulu à chi abiga ba nu Galatiya

1 A si ingga Bulu, uni ko na angu. À si ingga yo i charr ki imba ungbamvu unggo ku. A si si anishirr ngga a yo ingga na tu ingga nu undu ku Abachi ku hen. A si Yesu Kristi mu tuku Abachi Aki wa, nggo à gị Yesu gru ni ibe yi nggo, aba yo a yo ingga na tu ingga nu undu ku Abachi ku.

2 Ingga na amuya abiga ba wemi ni inggya, inta i chi imba abiga ba nggo a ga so nu igbu i Galatiya yi we.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

4 Yesu Kristi à wo ku Abachi, Aki amunta wa na ba itu ima yi a ni ku ila ure imunta yi, wre ku a bu kpa inta ttungo ku ila ure i ingbingbru na ase amimi angga ka.

5 Ni ima yo, inkpinkpye yi bu so ku Abachi sese. Du yi si meme yo.

Ure ku wre ku Kristi ku ù su uyirr yo

6 Imba i di ingga i ku ayisurr nu nggo ziza nggo yo, imba i kpamusu na Abachi wanggo nggo a yo imba ku uzizi ku Kristi ku nggo, ni ka ku so ga itsarr inuma mu.

7 Jiji mu, itsarr ima nggi i si si Ure ku wre ku hen. Ingga i hi anishirr abanu ngga a nga ni so na imba ki a kahirr, na so zha da aba ta ba Ure ku wre ku Kristi ku a kasarr.

8 Inta mi, ka unitu a Abachi nggo à zhi nu unkplassu nggo, inta ti bre ki imba itsarr ihẹhẹ ni ka i imẹmẹ yi du, Abachi bu du undurr ma ki iha ase na ase.

9 Ingga i ka da ki imba ba, ni so da zizo di, Undurr ti ni bre ki imba Ure ku wre ku Yesu unuma mu nanka nu unggo ku nggo imba i wo ni kpa ni inta ba nggo, Abachi bu du undurr ma a ki iha ase na ase.

10 Imba ta kye di ingga i ko re meme, wre ku anishirr ngga bu kpanye nu ure umungga ku. Iya! Ingga zha di Abachi nggo a bu kpanye ki ingga. Imba i kye di ingga ko zha di anishirr ngga bu hi ingga kakami? A ka du uwama yo a si amarr amungga ka, ingga ka si ba itu imungga i ni ku undu ku Kristi hen.

Nggo Bulu a na na kaki uni ko na angu ka Kristi nggo

11 Di ingga da ki imba amuya abiga, Ure ku wre ku Kristi ku nggo ingga i bre ku anishirr nggo, a si si unushirr mu a na ku hen.

12 Undurr nggo a si ni ingga na ku
hen. Undurr a si tsarr ingga na ku
hen. A si Yesu Kristi nggo ku itu ima a
bwu ku tsarr ingga.
13 A da ki imba iso imungga yi ni
ikuchi yi. Nu nggo ingga i ni di si
ni iga i anu Yahuda yi kakami ingga
i di ki abiga Yesu ba iha kakami ku
iga imbarr yi. Ingga i kri karrkarr di
ingga ta kà iga i Yesu yi nado.
14 Ingga i ku ku ani Yahuda a bu
ka mungga ba shishemi i chi ni iga
imunta i anu Yahuda yi. Ni i yo
itu kakami ni na aseki ka nggo akiki
amunta a di na ka nggo.
15 Uwa a si Abachi mu a na wre ni
ima na ttu ingga zhi nu umi ine mu,
na yo ingga ku ina wre ima yi ki ni na
undu uma. Abachi a tsarr
16 ingga Uzuma wa, wre ki ingga bu
ka bre Ure ku wre ku ni itu ima yi ku
abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen. Ingga i si ku zha amarr nu
undurr ku bari ni kpa undu ku hen.
17 Ingga i si kuma nu Urushalima
ku zhi abi ko na angu ba nggo a ku
ki ingga i chi hen. Ingga i tsi kuma
na anga ka Arrabiya bari ni kanga ni
igbu nu Damasika.
18 Mre ingga i ki ase atarr bari ni
kuma nu Urushalima di ingga ta ku hi
Biturr, ni ku kuso na ku ki ivi iwurr ni
kywi.
19 Ingga i si hi uni ko na angu numa
hen. Ingga i hi Yakubu, uzayirr a
Atiko Yesu wa yo mre.
20 Inkindirr yi nggo ingga i charr nu
ungbamvu unggo ku Abachi à hi di a
si ure ujiji na si si irẹ are hen. Ingga i
si so da gigyemi hen.
21 Ingga i sha so na ku ni gru kuma
ni igbu i Sirriya tuku Silisiya.
22 Na attuttu akama abiga Kristi ba
nu Yahudiya a si hi di ingga i su ung-
gonggo hen.
23 A wo si are ka nggo anishirr mu a
bre ni itu imungga. Anishirr ba a bre
di: “Ugo nggo à so ki inta iha ku iga yi
nggo, uwa nggo à di bre ku anishirr
ure ku iga yi nggo uwa yo à di zha
anko du uwa à ta ngu yi yo nggo!”
24 Aba a wo na gbyarr ku Abachi
asa ku inkindirr yi nggo a na ki ingga
nggo.

2

Abi ko na angu ba a kpa Bulu yo

1 Ase awurr na nẹs a vu sarr bari
inta i kakuma nu Ūrushalima tuku
Barrnaba. Ingga gri Titu mi ke ni
ingga ku.
2 A si Abachi nggo à tsarr di ingga
i bu kuma bari ingga i si kuma ki.
Ingga i se nabo nggo ni do na yi
ku di re na abangga ba nggo na ki
ankpinkpye ba abiga ba. Ingga i bre
tsarr ba Ure ku wre ku nggo ingga
i bre ku abangga ba nggo a si si ani
Yahuda ba hen. Ingga i na meme
wre ku undu umungga ku ni ikuchi yi
tuku ku ziza nggo ku bu si kuma gigye
hen.
3 Unuzirr amungga wa, Titu à si
anu Girrki. Ima mi i si du abiga ba
nga ma nggangga di a bu yo ku iji
meme hen.
4 Anishirr abanu nggo a na da aba
a si abiga na gru kri kyekye di a bu
yo ku Titu iji meme. Anishirr abama
a do na yi rri ni inta ba wre ba bu ni
kye nggo inggurr bi imunta yi ni Yesu
Kristi ku i ni inta anko a na inkindirr
yi nggo wre ki inta nggo. A zha da
aba a ka na inta ki agarr ku are ka ani
Yahuda ka.
5 Inta i si shirr ba atu ntsɨ hen, wre
ki inta bu ssu Ure ku wre ku ujiji ku
zu ki imba zizi.
6 Uwa ta si abangga ba nggo a
na ki ankpinkpye ambarr ba nggo,
inkpinkpye imbarr yi mi i si vri ingga
hen, Abachi à si di kye ba na abi
wre ku a bu hi undanda tuku iwre
inkindirr hen. Ankpinkpye abama a
si da inkindirr numa nanka ni inggi
yi nggo ingga i bre hen.
7 Aba mi a ki ashishi a hi di Abachi
à ni ingga undu ku ibre Ure ku wre
ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, nâ ta si nggo à tu Biturr meme,
na nu ma undu ku ibre Ure ku wre ku
ku ani Yahuda ba.
8 À si Abachi wa nggo yo à tu Biturr
ki uni ko na angu wa nggo di a bu ku

bre ku ani Yahuda ba Ure ku wre ku, uwa yo à tu ingga meme di ingga bu ku bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
9 Yakubu, i Biturr tuku Yohana nggo aba yo a na ki ba ankpinkpye ba nggo, aba mi a hi di Abachi nggo à ni ingga undu ku wre unggo ku. Ima yo du ba a kpa inta tuku Barrnaba na ango aha. Nu nggo undu umunta ku u su uyirr na ba, inta i kpanye di inta ngga ta na undu na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Abangga a bu ba na ani Yahuda ba ba.
10 Aba a zha inkindirr iyirr yo ni inta ba, di inta bu si kpamusu na amuya abiga abi iha ba hen. Ingga mi i so zha di ingga ta na ima yo.

Bulu à kpa kisa ku Biturr

11 Nggo Biturr à nga ni inta ba nu Antakiya nggo, ingga ì kpa kisa ku na ashishi ama di à na ndanda mi.
12 Biturr à di ri ila bi na abiga abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Uwa a ni hi anishirr ba nggo Yakubu a tu ba nga nggo na ba ttungo na si di ri ila bi zizo na abangga ba nggo a si si ani Yahuda ba hen. A na meme kru ambarr abanu ba nggo a kpanye di a bu yo ku abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen iji.
13 Amuya ani Yahuda abiga abanu ba a hi nggo Biturr à na aseki wre ku anishirr a bu hi, na gru di na meme yo. Barrnaba mi à ga aza ambarr ka.
14 Ingga i kye ba a zirr nanka mu nu Ure ku wre ku ujiji ku, ni i ddu Biturr na ashishi ambarr wemi di, “Uwa i si ani Yahuda ni ka di na nâ ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, ni si na ina i anu Yahuda jiji ba hen. Angginggi du uwa i zha du uwa ta darr abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen di a bu na aseki ka ni Yahuda?

Abachi à di kpa anishirr ttungo ku iyo isisurr imbarr iyo mre

15 “Inta i si ingri i anu Yahuda, ni si di la ure nâ ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
16 Inta i hi di a di na unushirr ki uzizi na agẹ ka Abachi ku ikpanye ni Yesu Kristi ku. À si si ina Are ka Abachi inggi i ta kpa unushirr ttungo hen. Meme nggo inta mi i yo isisurr imunta yi nu Kristi Yesu ku, wre ki inta bu kaki abi na uzizi na agẹ ka Abachi ku iyo isisurr nu Kristi yi ku. Na si si ina inkindirr yi nggo Are ka a da mu hen.
17 “Inta anu Yahuda ba ti so yo itu di inta ta kaki abi na uzizi ni Kristi ku, inta nga ni di hi di inta mi i si abi la ure. Meme nggo, à si Yesu nggo à na inta ki abi la ure? Iya!
18 Ingga ti sarr me zizo inkindirr yi nggo ingga nggo i tsi yi nggarr nggo, i ina ima i tsarr di ingga i si ni ikpala.
19 Nu nggo ingga i di ga Are ka yo nggo, Are ka a di ingga i kaki nâ ta si iku. I ziza nggo ingga i kpanye ni Kristi ku, ikpanye ima i ttu ingga ssuzzu, wre ki ingga bu so tsitsirr na Abachi ku. A si nâ ta si nggo a klo ingga ni Kristi ku nu unkunkurr ku.
20 Uwa a si si ingga mu i so na aseki ka nggo ingga so na ka ziza nggo hen. A si Yesu Kristi mu nggo à rri so ni ingga ku nggo. Aseki ka nggo ingga i so na ka nggo a si nu nggo ingga i kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku nggo, uwa yo à kpanye ni ingga ku na ni ingga itu ima yi.
21 Ingga i si kà uzizi ku Abachi ku hen. A ka da di Abachi à ta kpa unushirr da à na inkindirr yi nggo Are amaka mu a da nggo, a ka si meme ittu i Yesu Kristi yi ka si igigye!”

3

Abachi à di kpanye na abangga ba nggo a yo isisurr ni Kristi ku

1 Arrurru imba anu Galatiya! Unggonggo a nga ni ka ama inkindirr wa a bwa imba? A bre ki imba krizhizhi mi di a kpa Yesu Kristi nu unkunkurr.
2 Imba bu da ki ingga inkindirr iyirr. Imba i na kingginggi ni kpa Izhi i Abachi yi? A si nggo imba i na aseki ka nggo Are ka Musa ka bre di imba bu na nggo? Ka a su nu nggo imba i wo Ure ku wre ku Kristi ku yo ni kpanye na ku?

3 Imba si arrurru? Kye, imba i gru
ni imęmę yi ni di ga inkindirr yi nggo
Izhi i Abachi yi i da, anggi mu di
imba kye di imba ta kuma ni ikikre
nu ukyekye ku atu amba?
4 Imba i ki iha yi ku anggi mu? Nggi
iha imba yi i si gigye mu? Ingga si
kpanye hen.
5 Abachi à ni imba Izhi ima yi na
na ki imba aseki ka ikagri ka ku anggi
mu? A si nu nggo imba i na inkindirr
yi nggo Are ka Musa ka a da di imba
bu na mu nggo? Iya, à na meme,
nu nggo imba i wo Ure ku wre ku ni
kpanye na ku nggo.
6 Kye, a si aza ka Ibrayi ka yo, nâ ta
si a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku
di, “À kpanye na Abachi ku. Ikpanye
ima yo i du Abachi à kye Ibrayi ki
unushirr uzizi na agę ama.”*
7 Ni ima yo, imba bu hi di undurr
wa nggo ti kpanye nu Kristi ku nâ
ta si nggo Ibrayi à na nggo, undurr
uwama a si uvuvurr a Ibrayi.
8 Ni ikuchi yi, a charr na angbamvu
ka Abachi ka da di, abangga ba nggo a
kpanye ni Kristi ku na si si ani Yahuda
hen, Abachi à ta kpa ba ku iyo isisurr
imbarr yi. Na angbamvu ka zizo
Abachi à kuchi da zu ku Ibrayi ng-
bangbamu da di, “Ingbingbru yi we i
ta kpa angu ka wre ni itu imuwa.”†
9 Uwa si meme yo, abangga ba nggo
a yo isisurr nu Kristi ku nggo aba mi a
kpa angu ka wre ka nâ ti Ibrayi a kpa
ka ku iyo isisurr ima yi nggo.
10 Abangga ba nggo a kye di aba
ti na inkindirr yi nggo are ka à da
nggo ima inggi i ta du Abachi à yo
ba ki azizi, a si hi di Abachi à ka yo
ku abama angu andanda ba hen? A
charr na Angbamvu ka Abachi ka di,
“Undurr wanggo nggo à si di ga aseki
ka wemi nggo are ka nggo a charr
na angbamvu ka Abachi ka à da nggo
hen, Abachi à yo ku angu andanda.”‡
11 Inta i hi di à si si ina inkindirr
inggi nggo Are ka Musa ka à da nggo,
ima inggi i ta du Abachi à kpa un-
ushirr da à zirr zizi hen. Angbamvu
ka Abachi ka mi à da di, “Abangga ba
nggo i yo isisurr imbarr nggi i du ba à
zirr zizi na agę ka Abachi, abama à so
iso ijiji.”§
12 Are ka Musa ka à si si nu nggo
unushirr à yo isisurr mu hen. A
charr na Angbamvu ka Abachi ka di,
“Unushirr wanggo nggo à ti so di na
inkindirr yi nggo are ka à da nggo à
so iso ijiji.”*
13 Kristi à sarr inta ssuzzu ni iyo
angu ndanda i Are ka Musa ka, na
sarr kpa iyo angu ndanda imunta yi,
nâ ta si nggo a charr na Angbamvu
ka Abachi ka di, “Angu ndanda à so
ku undurr wanggo nggo à klo ma nu
unkunkurr nggo.”†
14 Kristi à na meme, wre ku
abangga ba nggo à si si ani Yahuda
hen, aba mi ka kpa iyo angu izizi yi
nggo Abachi à yo ku Ibrayi nggo ni
itu i Kristi Yesu. Meme nggo, inta
abiga mi ti yo isisurr, inta ta kpa Izhi
yi nggo Abachi à du uwa à taka ni
anishirr ama ba nggo.

Are ka Musa ka tuku ida zu i Abachi yi

15 Amuya abiga, inta bu kye nggo
anishirr jiji mi a di na nggo. Anishirr
aha a ti da zu da aba ta na inkindirr
na shi azhi, undurr ka si cha ida zu
ima yi ka ka yi sarr hen.
16 Ida zu i Abachi yi i si meme
yo, nggo Abachi à da zu ku Ibrayi
tuku ahinhan ama ba. Angbamvu ka
Abachi ka à si charr di Abachi à si da
zu ku ahinhan bu Ibrayi ba shishemi
mu hen. A charr ni itu i uhanma uyirr
yo, uwanggo nggo à si Kristi.
17 Ida imungga inggi i si di, ida zu yi
nggo Abachi à da zu ku Ibrayi ì kurr
meme yo. Are ka nggo à ni ka nu ugo
ku ase ayiyirr anę ni iso tarr (430) ka
nggo à si ta kpurr ida zu ku Ibrayi yi
zhi hen.

* **3:6** Kye zizo *Imęmę 15:6.* † **3:8** Kye zizo *Imęmę 12:3; 18:18.* ‡ **3:10** Kye zizo *Are Ka Zizo 27:26.* § **3:11** Kye zizo *Habaku 2:4.* * **3:12** Kye zizo *Levitiku 18:5.* † **3:13** *Unkunkurr:* Are Ka Zizo 21:23 a da di a ti ngu unushirr ku ila ure, aba di klo iku nu unkunkurr di a si inkindirr ishisha. Bulu à so da di iklo Yesu yi i si meme yo.

18 Nggi à si iga are ka ngga ì ta du
inta kpa aseki ka nggo Abachi à da zu
ku Ibrayi nggo? Iya, inta si kpa aseki
azizi akama ku iga are ka mu hen.
Abachi à ni Ibrayi aseki akama ku ina
wre ima yi mu nu nggo à da zu ku.
19 Uwa ti si meme, Abachi à ni Are
ka Musa ka ku anggi mu? Abachi
à ni are ka, wre ku anishirr a bu hi
aseki ndanda ka nggo a di na ka. Are
ka Musa ka à ta na undu kuma ku
inga i uhunhan ku nggo à da di u taka
nga nggo. Abitu ba Abachi aba yo a
nu Musa are ka, uwa à kpa ka a nu
anishirr ba.
20 Anishirr aha ngga a ti so na
inkindirr bari, undurr unuma à ta rri
ba na atsutsu. Uwa a ti si anga ayirr
yo, aba a si ta zha undurr uni rri na
atsutsu hen. Abachi à su uyirr yo.

Undu ku nggo Are ka Musa ka a ta na

21 Meme nggo, nggi Are ka Musa ka
à si da inkindirr inuma mu nanka na
aseki ka nggo Abachi à da zu du uwa
à ta na ka nggo hen? Iya! A ka di a gri
are anuma nggo à ta gri ku anishirr
iso ijiji, Abachi ka kpa anishirr di a
zirr zizi ku iga are imbarr iyo.
22 À si si meme yo hen. À charr na
Angbamvu ka Abachi ka di anishirr
bi ingbingbru ba wemi a kaki agarr
ku ila ure. Meme nggo, abangga ba
nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku nggo
abangga a taka kpa aseki ka nggo
Abachi à da du uwa taka nu abangga
ba nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku
nggo.
23 Nggo Kristi à nise nga, Are ka
Musa ka à di lo inta zu ki agarr bi ivi
yi nggo Abachi à taka tsarr inta anko
a ikpanye ni Kristi ku.
24 Are ka Musa à ka yo si nâ ta si
unitsarr amunta wa bari Kristi à nga,
wre ku Abachi bu na inta ki anishirr
azizi ku ikpanye ni Kristi ku.
25 Ziza nggo, ikpanye ni Kristi ku
i ka nga ba, inta si ta zha di Are ka
Musa ka a bu tsarr inta inkindirr zizo
hen.

Amumarr ba Abachi ba

26 Imba wemi i sa amumarr ba
Abachi nu nggo imba kpanye ni Kristi
Yesu ku nggo.
27 Aba zzu imba na amasirr wa nu
umi ku Kristi, nggo uwa à si nâ ta
si nggo imba i surr Kristi ki ankru
ahẹhẹ nu ukpa umba ku.
28 Nu nggo imba si abu Kristi, imba
i si anu Yahuda ka anu Girrki, ka
agarr ka imba so ku atu amba, aniru
ka amba; imba si ungo uyirr yo ni
Kristi ku.
29 Ni ima yo, imba ti si abu Kristi,
imba si amumarr ajiji abu Ibrayi.
Imba mi ta kpa iyo angu i Abachi yi
we nggo à da zu ku Ibrayi nggo.

4

1 Ure mungga ku nggo ù si di: Uvu-
vurr wa nggo à ta gri iko i aki na ni
si ulala mi, aba ti nu ma aseki ka mi
uwa à si ta si nanka nu ugarr hen.
2 À ta ni su uvutsa, anishirr abanu
mu a ta ssu ma gri na bu kye ku aseki
kakuma na ase ka nggo aki wa à zu di
uvuvurr wa à ti tsi ma aba bu nu ma
aseki ka.
3 I di si meme yo ni inta ba. Nggo
inta i nise hi ure ujiji ku ni itu Yesu,
inta di se nâ ta si amumarr, ni si agarr
ku anazhi akyekye abi ingbingbru
inggi yi.
4 Nggo ivi yi nggo Abachi à zu nggo
i ma, uwa tu Uvuvurr ama wa. Uwa
à nga ki uvuvurr ni ngri ayamba.
Uvuvurr wa à so na di na inkindirr yi
nggo are ka ani Yahuda ka da nggo,
5 wre ku bu nga ni sarr inta ssuzzu
ni ilo yi nggo are ka à lo inta nggo.
Isarr inta ssuzzu ima i na inta ki amu-
marr ba Abachi.*
6 Nu nggo inta i si amumarr ziza,
Abachi à du Izhi i Uzuma yi i nga ni
rri so ki inta ni isisurr. Uwa à si Izhi
ima yo di inta di yì ni yo ma di, “Baba,
Aki mungga.”
7 Ziza nggo, ùwà i si si ugarr mu zizo
hen. Ùwà si uvuvurr a Abachi. Nu
nggo ùwà i si uvuvurr Abachi, Abachi
à ta nu ùwà aseki ka wemi nggo a zu
ku amumarr ama ba nggo.

Ivri i Bulu yi na anu Galatiya ba

* **4:5** Kye zizo *Roma 8:15-17.*

8 Ni ikuchi yi nggo imba nise hi
Abachi, imba di si agarr ku aseki
angga ka nggo a si si Abachi jiji mi
hen, nggo imba di kuttu ku.
9 Ziza nggo imba hi Abachi, ka
ingga ta da di, Abachi mu à hi imba,
anggi mu di imba so zha anko di
imba ta kakuma zizo ku sa agarr ku
anazhi akyekye abi ingbingbru inggi
yi, ankalanttu ani inkindirr abama
nggo a sama nu ukyekye nggo? Imba
ta kaku sa agarr ku aseki ka ikuchi ka
zizo?
10 Imba ddu ivi tuku ihwa na ase
anuma zu nanka ni kye yi na ashishi
kakami.
11 Ina imba yi i ni ingga ivri. Undu
ku nggo ingga na ni imba ba u su ku
gigye mu?

12 Ingga tsi ki imba ango amuya,
imba bu ga aza amungga ka. Kye
ingga mi i di ga imba yo. Imba si
kpala ki ingga ni inkla inuma hen.
13 Ssu kye nggo ingga i bre ki imba
Ure ku wre ku ni imẹmẹ yi, a su ivri
ikpa nggi i vu ingga zu.
14 Ivri ikpa imungga yi i gri ki imba
ivri, imba i si kà ni nggurr ugo ni
ingga hen. Imba i kpa ingga ikpa
i unitu Abachi. Imba kpa ingga na
ango aha nâ ti imba kpa si Kristi Yesu
mi ku itu ima
15 Imba i nyarr kakami. Anggi
mu la? Ingga ka da inkindirr iyirr
inggi na atu amba di, a ka di imba hi
anko, imba ka ddu ashishi amba ka ni
ingga.
16 Ingga kaki uni karr amba nu
nggo ingga i bre ki imba are ajiji ka?

17 Anishirr abanu ba a surr ashishi
ni imba ba kakami. Isurr ashishi ima
i si si gigyemi hen. A zha di aba a ta
vu inta kpa imba, wre ki imba bu ka
ashishi amba ka kakuma na ba nâ ta
si nggo aba mi a ka ambarr ka kanga
ni imba ba nggo.
18 Iwre imba bu di surr ashishi
meme ku inkindirr yi nggo i si izizi.
Nggo ingga ti sama ni imba ba mi,
imba bu di na meme yo ttuttumi.
19 Amumarr mungga, ingga ko vri
na atu amba wa zizo nâ ta si ayamba
nggo à ta ko ngri. Imba ti kaki nâ ta
si Kristi nu uzirr umba ku bari ivri
imungga inggi yi ita ba ttungo.
20 Angginggi ka ba ingga yo ni
imba ba ziza nggo di ingga ka amarr
amungga ka sarr. Nggo ingga si hi
inkindirr yi nggo ingga ta na ni imba
hen.

Kye anu Hajarratu tuku Sarratu na

21 Imba angga ba nggo di imba i zha
di imba ta na inkindirr yi nggo Are ka
Musa ka a da nggo, di ingga zhi imba!
Imba i si hi inkindirr yi nggo are ka a
da hen?
22 A charr na ka di, Ibrayi à si na
amumarr aha. Uva ugarr nggo à ngri
ku uyirr wa. Uyirr wa a si ayamba wa
nggo à si si ugarr hen uwa nggo à ngri
ku na ku.
23 Uvuvurr ni ngri a uva ugarr wa, a
ngri ma nâ ta a di ngri uvuvurr nggo,
uwa ta su uvuvurr a ayamba wa nggo
a si si ugarr wa nanko, Abachi mu à
ni angu du uwa a taka nu ba uvuvurr
uwama.
24 Uwanggo a si nâ ta si assurre
nggo. Amba ba aha mi a si nâ ta si ishi
azhi i Abachi iha yi. Hajarratu nggo
à ngri amarr ma ba ni igarr nggo,
uwanggo a si nâ ta si ishi azhi iyirr yi,
nggo Abachi à shi ka na ani Yahuda
ba ni Igbigbu i Sinayi† yi nggo.
25 Nu nggo Hajarratu na amarr ma
ba a sa agarr, nggo uwanggo si nâ
ta si Igbigbu i Sinayi yi nggo i se na
anga ka Arrabiya ka. Ayamba ama
à si nâ ta si ìgbù nu Urushalima nu
unkplassu wa nggo a bi na anishirr bi
igbu ba na si sa agarr hen.
26 A ta si Urushalima nu unkplassu
wa nanko, à si su ugarr a undurr hen,
uwama à si ayirr amunta wa.
27 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo
a charr ni itu ima yi na angbamvu ka
di:
“Ùwà ayamba wa nggo i nise ngri kye,
ùwà bu nyarr!
Hantu ni yì nyarr,

† **4:24** *Igbigbu i Sinayi:* Igbigbu i Arrabiya nggo Abachi à nu Musa Are ka tsarr iso ka nggo (Issuzzu 19 tuku 20).

ùwà nggo nise hi ivri i ingri kye
nggo.
Ùwà nggo a kà ùwà du nggo,
ùwà ta kpa amumarr mri
ayamba wa nggo à so nu unuru
ku nggo."‡
28 A ta si imba amuya nanko, imba
si amumarr ba Abachi nu nggo a da
zu nggo, nâ ta si Ishaku.
29 Ni ivivi ima, uvuvurr wanggo
nggo à ngri ma nâ ta di ngri
nggo, uvuvurr uwama à ki uvuvurr
wanggo à ngri ma ni Izhi i Iwre i
Abachi yi iha. I ziza nggo mi, a si
meme yo.
30 Ungbamvu ku Abachi ku u da di
angginggi? U da di, "Han ayamba
ugarr wa tuku uzuma wa share. A
si ta vu iki i aki yi a ga ku uvuvurr
a ayamba ugarr wa tuku uvuvurr a
ayiko wa hen."§
31 Uwa si ni ima yo, amuya
amungga, inta i si si amumarr ba
ayamba garr hen, inta i si aba ayiko
nggo si si ugarr hen.

5

Uwanggo ta si ni Kristi ku uwa à su uvuvurr ingri

1 Ikpa inta ttungo i Kristi yi, ima yo i
di inta i so ku atu munta ni si sa agarr
bu are ka ani Yahuda hen. Imba bu
kri karrkarr ni si kaki agarr zizo hen.
2 Wo yi! Ingga Bulu so da ki imba di
imba ti kpanye ni du ba a yo ki imba
iji, u Kristi a si si inkindirr ni imba ba
hen.
3 Ingga ko da ki imba zizo, undurr
wanggo à du ba a yo ku iji, uwa bu so
ga aseki we nggo Are ka Musa ka a da
nggo.
4 Imba nggo i kye di iga are inggi i
ta na imba ki azizi na agẹ ka Abachi.
Ina ima iyo i ka imba glo nu Kristi ku.
Imba i kuhre ni si kpa uzizi ku Abachi
hen.
5 Uwa ta si inta nanko, inta ko surr
ashishi di Abachi à ta kpa inta ki azizi
na agẹ ama. Uwama yo a si inkindirr
yi nggo inta i so bi yi nu ukyekye
ku Izhi i Abachi yi nggo iyo isisurr
imunta yi i ni inta na yi nggo.
6 Nggo inta ti nggurr bi ni Kristi
Yesu ku nggo, iyo iji tuku isa ni yo iji a
su ungo uyirr yo. Inkindirr ijiji inggi
i si iyo isisurr yi nggo i di du inta i
kpanye na abanu ba.
7 Imba i di na zizi, unggo mu à ni di
imba i ba ttungo ni ga anko ajiji wa?
8 Ikasarr imba yi ni isisurr si zhi nu
uwanggo wa nggo à yo imba hen.
9 Nâ ta si nggo a da di, "Iyisti ntsɨmi
yo di du imbimbru ikpu gru si ssu na
agbugba wa."
10 Ingga ni so yo isisurr na Atiko ku
di imba ta kpanye na are amungga ka
nggo ingga i da ki imba nggo. Undurr
wa nggo à so na imba ttudu, Abachi à
ta ki ma iha ahan ma.
11 Amuya, ingga ti ni di bre di an-
ishirr a bu yo iji iyo, anggi mu i du
ba a ka na ni so ki ingga iha yi? Uwa
ti si meme, ibre are ka ikpa Kristi nu
unkunkurr ku i si ta du undurr a ddu
ingga inkindirr hen.
12 Ingga i zha di abangga ba nggo a
so tsutsarr imba nu ure ku yo iji ku
nggo, a si ta kukri ni yo iji iyo mre
hen, a ta gye inina ikpa yi mi glo!
13 A ta si imba nanko amuya, a
yo imba ssuzzu ni igarr, meme nggo
imba si du issuzzu ni igarr imba yi i
gri imba kuma ni na inkindirr yi nggo
inina ikpa imba mu zha hen. Si na
meme hen, kpanye ni ikpa ni di zi
ikpambirr.
14 Are ka Musa ka wemi a nggurr bi
na so da inkindirr iyirr yo di, "Ùwà bu
kpanye nu uni gri muwa ku nâ ta si
itu muwa."*
15 Imba ka di ta ikpa ni di vi ni marr
ikpa. Imba du ma yi. Imba ta si du ma
hen, imba kre ikpambirr.

Izhi i Abachi yi ni izharr inkindirr imunta yi

16 Ima yo di ingga so da di, imba bu
du Izhi Iwre yi i tsarr imba anko ina
aseki ka we. Meme nggo, imba si ta di
na inkindirr yi nggo inina ikpa imba
yi i zha hen.

‡ **4:27** Kye zizo *Ishaya 54:1.* § **4:30** Kye zizo *Imẹmẹ 21:10.* * **5:14** Kye zizo *Levitiku 19:18.*

17 Inkindirr yi nggo inina ikpa i
unushirr i di zha ina, i di si nanka ni
inkindirr yi nggo Izhi i Abachi ì di zha
na yi. Inkindirr yi nggo Izhi i Abachi
ì di zha ina yi nggo i di si nanka ni
inggi nggo inina ikpa i unushirr i di
zha nggo. Aba aha mi a si di kpanye
ni ikpa hen. Meme nggo, imba i ka si
na inkindirr yi nggo imba ngga i zha
di imba i ta na hen.
18 Imba ti di na inkindirr yi nggo
Izhi i Abachi yi i tsarr imba nggo,
meme nggo uwa a si si are ka ngga a
so hru imba hen.
19 Inta i hi krizhizhi mi di undurr
wa nggo ti di na aseki ndanda ka nggo
ukpa umaku ù zha, uwa ta di na aseki
ka angga ka: izha amba ni izha aniru,
amarr ndanda, izɨ aseki,
20 ika inkindirr ki azhi amuwa, iki
utirr, ikarr ikpa, ikri angba ichi, uvi,
na di ki unfu ni ikpa, na zha aseki ku
atu ambarr yo, na di so na nkanka, na
so varrvarr,
21 na di zha di aba ta si nâ ta si
abanu, na si abi hwa ahi, na na aseki
ka ishisha, na amimi aseki anuma
meme. Ingga ko da ki imba ziza nggo
nâ ti ingga i da ni ikuchi yi nggo,
abangga ba nggo a na aseki akama a
si taka rri ni ittu i Abachi yi hen.
22 Unushirr ti se ni Izhi i Abachi
yi, i ta du undurr wa à kpanye na
anishirr, na ta se ni inyarr, isu isisurr,
ivu isisurr, izi abanu, na su unushirr
uzizi, a di kri karrkarr ni ikpanye ima
yi,
23 na di ki itu inggi, na di vu ikpa gri.
Are anuma a si kisa na aseki akama
hen.
24 Abangga ba nggo a sa abi Kristi
Yesu a ka ngɨ ndanda imbwimbwe i
aseki akama nado ba. A ka ikpa ina
imbarr ki aku nu unkunkurr ku ba.
25 A si Izhi Iwre iyo i di inta i so
tsitsirr. Meme nggo, inta bu du Izhi
iyo i tsarr inta uzirr umunta ku.
26 Inta bu si gɨ atu, ni bu si di tto ikpa
ni ki imwa ni ikpa ku hen.

6

Na wre ku ikpa imba yi

1 Amuya, unuma nggo si ni iga yi à
ti la ure, imba nggo si akyekye ni Izhi
Iwre bu yo ma na anko azizi bwe. Na
ni bu kye atu amba wre ki imba bu si
sarr uza jaku meme hen.
2 Ivri i ti se, imba i zi ikpambirr.
Meme nggo, imba so di na si inkindirr
yi nggo Kristi à da di inta bu na nggo.
3 Undurr wa nggo ti kye du uwa
mu a si ka ba, na si si inkindirr hen,
undurr uwama so re si itu ima mu.
4 Uwanggo bu tsarr itu ima kye na
nkpama. Uwa ti na meme bari na bu
nggurr ankẹ, sa ni itsarr itu ima kye
nu unuma ku.
5 Wanggo bu ki itu ba iki ima.
6 Imba abangga ba nggo a di tsarr
imba are ka, iwre imba bu di sha
inkindirr i nu abitsarr ba.
7 Si du undurr a re imba hen. A si
di ki ku Abachi ayi hen. Unushirr à di
hwa inkindirr yi nggo à ttu yi nggo.
8 Undurr wa nggo ti na inkindirr
yi nggo amarr ndanda ama a da
ku nggo, uwa à so ttu si ibibi ikiri
ndanda, na taka ni hwa ndanda uku
yo. Undurr nggo ti na inkindirr yi
nggo i ta du Izhi yi i nyarr, Izhi yi i ta
du ma so sese.
9 Inta bu si dì, ni ina uzizi hen. Inta i
ti si ba ttungo ni ina uzizi yi hen, inta
taka ni hwa uzizi munta ku ni ivi yi
nggo Abachi à zu.
10 Uwa a si ni ima yo, anko a ti se,
inta bu na wre ku anishirr wemi. Ni
bu ttu na ku amuya amunta ba ni iga
yi kakami.

Ure ku ikikre ku

11 Kye icharr kpinkpi yi nggo ingga
charr ki imba nu ungo mungga nggo!
12 Abangga ba nggo a so zha si isa
izizi, aba yo a so da di imba bu yo iji.
A so na meme na si zha du undurr bu
tsutsarr ba ni itu i ida ku anishirr ure
ku Abachi ku du Kristi à ttu nu un-
kunkurr ku, wre ku bu kpa anishirr
ttungo hen.
13 Abangga ba nggo iyo iji yi i su adu
ambarr mi, aba mi a si di na aseki ka
nggo are ka a da hen. A zha di imba
bu yo iji yi, wre aba ka nggurr ankẹ
di imba kpa itsarr imbarr yi ni iyo iji
yi.

14 Uwa ta si ingga nanko, ingga ta
nggurr ankẹ nu unkunkurr ku klo
ku Atiko munta wa Yesu Kristi ku yo
mre. A si unkunkurr uma u ku yo u
du aseki ka ingbingbru ka a si aku mu
ni ingga ku, ingga mi i ka ingbingbru
yi.
15 Iyo iji tuku isama ni iyo iji a su
ungo yirr. Inkindirr iwre inggi i si du
unushirr a bu kaki uhẹhẹ ni iga ima
yi.
16 Abachi bu du abangga ba nggo a
di ga anko ama wa we, na si anishirr
ama, a bu hi isu isisurr tuku uzizi
umaku, tuku anishirr ba Abachi ba
wemi.
17 Ni ikikre yi, undurr bu si tsutsarr
ingga zizo hen. Ingga i hru angba a
Yesu Kristi nu ukpa mungga.*
18 Amuya, Atiko munta Yesu Kristi
bu ni izhi imba yi uzizi umaku! Du yi
si meme yo.

* **6:17** *Angba a Yesu Kristi:* Na ankpu shishemi, anishirr angga ba nggo a kisa ku Bulu a hlo ma na amfarr, nu nggo à di tsarr ni itu i Kristi. Abla ka a si ka ihlo ima yo.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Afisa ba Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku na di kri ni harr nu Roma. Zhi nu a charr ku nu ba na aki ka barr ka shishemi. A tu Tikiku nggo na ku wre ku abiga ba bu kaki kyekye ku ungbamvu ku tuku ikuma ima yi.

Bulu à ba ure umaku zhi ni ase ka meme ka na re ni tu i inkindirr yi nggo iso se ziza nggo. Di Abachi à so kpa anishirr a ttungo na ka abangga ba nggo a kpanye ni Kristi ku a sarr.

Bulu à bre inkindirr i ku ayisurr yi nggo Kristi à na ki inta nggo. À yo inggurr bi i abiga yi di i si nâ ta si ukpa ku unushirr. A da di i si uki ku Abachi, ni si ayamba ahẹhẹ ni gru si nâ ta si uni ta iku. A sa anggo wa a tsarr nggo a zha di inggurr bi yi i bu se na abiga ba ba nggo. Ni iso imunta yi, inta bu zha anko nggo a ta han anishirr ni sarr jaku. Na ta ka iki amparr glo, tuku iglo unushirr di a na ndanda, tuku izha di inkindirr i unuma ka si imuwa, tuku iki unfu, tuku isisurr kpakpa. Aseki akama yo a di du anishirr a ga iso ki na nkanka. Ni ikikre yi, Bulu à re ni itu i iso i uniga ni iko ima yi tuku undu umaku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inkindirr yi nggo Abachi à da di uwa à ta na tuku ikpa ttungo *1:0—2:22*
Ure ku wre ku u si inkindirr i ku ayisurr *3:1-21*
Iso i uniga ni ingbingbru yi *4:1—5:20*
Iso bi i uniga na abanu i uniga yi *5:21—6:9*
Uniga à so di tsi nu umimi *6:10-24*

Bulu chi abiga ba nu Afisa

1 A si ingga Bulu, nggo Abachi kpanye di ingga bu su uni ko na angu ka Kristi Yesu.

Ingga nggo ko charr ki imba abiga ba nggo so nu Afisa, abangga ba nggo a yo isisurr imbarr yi ni iga Kristi Yesu.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Abachi na ki inta aseki ka wre ni itu i Kristi

3 Di inta nyarr ku Abachi nggo à si Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aseki ka wre ka nggo a ta zi izhi imunta yi, Abachi à ni inta na ka zhi nu unkplassu nu ungo ku Kristi ku yo.

4 Nggo Abachi à nise na ingbingbru yi, na hla inta nu ungo ku Kristi zu di inta bu ga ma, ni bu si anishirr a zizi, nggo sama ni ila ure na agẹ ama.

5 Ikpanye i Abachi yi na atu munta wa i si kakami, ima yo i du Abachi à hla inta ki amarr ma gbangba mu zu nu ungo ku Yesu Kristi bari na na ingbingbru inggi yi. Isisurr ima nggi i kpanye ku meme.

6 Di inta nyarr ku Abachi ni inkindirr inkpi iwre yi nggo a na ki inta mi ni itu i uzuma wa sama ni kpa inkindirr. Uwa yo à si ku isu isisurr ima yi.

7 Abachi à du uzuma wa à nga ni ka ayiyi ama wa hre, wre ku a bu kpa inta ttungo na nggurr ila ure imunta yi zhi. A na meme ku uzizi umaku nggo u si kakami na atu munta.

8 Abachi à bwu ungo na ná wre ki inta kakami nggo a bwu ki inta ashishi na ni inta amarr azizi ka kye hi.

9 Nggo Abachi kpanye ni inta ba na bwu ki inta isisurr ima yi na di inta hi amarr ama ka wre ka nggo a ssu ka zu sharri ni itu i Kristi. Amarr ka nggo abi ingbingbru ba a si hi ka hen.

10 Amarr akama ngga a si di: Nggo ivi ima yi ti ma, uwa ta nggurr iki i unkplassu bi ni inggi yi nggo se ni ingbingbru nu ungo ku Kristi nggo uwa yo ta su uttu.

11 Abachi à hla inta nu umi ku Kristi na ná inta ki anishirr a ma. Uwama

yo à si amarr ka Abachi ka ngbangbamu na atu amunta na du aseki ka so zirr nâ ta si nggo isisurr ima yi i kpanye.
12 A na meme wre ki inta abangga ba nggo i si abi imẹmẹ ba ni iyo isisurr yi ni ga Kristi, di inta bu na aseki ka nggo ta gri inyarr nga ku Abachi.
13 Imba mi se nu umi ku abiga bu Kristi ba, nu nggo imba i wo ure ujiji ku nggo u gri ki inta mi ikpa ttungo. Nggo imba i kpa ku Abachi ni imba Izhi i Iwre yi, nâ ta si nggo a da zu ngbangbamu. Ziza nggo Izhi ima yo i si ki imba angba wa nggo a tsarr di imba si amumarr ba Abachi.
14 Izhi i Abachi iyo i si angba wa nggo a tsarr inta da Abachi taka ni inta aseki ka nggo a da zu ki inta, na tsarr inta zizo di a taka kpa anishirr ama ba ttungo. A na meme wre ki inta bu nyarr ku Abachi ni nu ma inkpinkpye ima yi!

Bulu à barr ku abiga ba nu Afisa

15 Ni itu i aseki angga ka nggo Abachi a na na atu amba wa, nggo ingga wo iyo isisurr imba yi ngbangba ka ni ga Atiko Yesu Kristi, tuku nggo imba kpanye na abiga Abachi ba.
16 Ingga nyarr kakami ku Abachi na atu a imba wa, ni so di barr Abachi ttuttumi ki imba.
17 Ingga so di barr Abachi nu nggo uwa yo si ankpye, na si Aki a Atiko munta wa Yesu Kristi, di a bu ni imba Izhi i ihi na bwu ki imba ashishi di imba hi ma kakami.
18 Ingga mi so di barr Abachi di a bu bwu ki imba isisurr imba yi na di imba i hi aseki ka nggo a yo imba na ka. Ni ko barr ma zizo di a bu di imba hi angbungbru aseki ka nggo a zu ku anishirr ba Abachi ba.
19 Ni ko barr ma zizo di a bu di imba hi ukyekye unkpi mri umaku nggo a se na ku na atu munta, abangga ba nggo a di yo isisurr na ku. A su ukyekye uyiyirr ukuma yo,
20 Abachi a na undu na ku nu nggo a ta Kristi si, na du ma hun kuma ku kuso ku nu ungo ri umaku nu unkplassu, nggo su unto ku inkpinkpye ku.
21 Abachi à gri ma ku zu nu unto ku inkpinkpye ku ikikre ku. Ittu ima yi si inkpi mri i ingbingbru yi, ni mri ankpinkpye ba, na anishirr akyekye bi ingbingbru ba, tuku nu unkplassu namri. Isa ima yi i mri asa a atuttu ba ni ingbingbru nggi yi bazhi ziza nggo kuma na ase ka so nga ka tuku ase na ase.
22 Abachi à na ma ki uttu na atu a aseki ka namri. Na du ma si ankpye na aseki ka namri, ku iwre i abiga ba.
23 Anishirr ba Abachi ba a su ukpa ku Kristi. Kristi à tsarr ssu nu umi ku abiga ba, na tsarr ssu na aseki ka tuku ni into yi namri.

2

Abachi a di ni abiga ma ba iso hẹhẹ

1 Ni ikuchi yi, imba i se nâ ta si anishirr ba nggo a ka kɨ ba, ni kà ku Abachi iwo ure yi, tuku ila ure imba yi.
2 Nggo imba i ni di so ni ila ure imba yi ni so di ga anko ka anishirr ba ingbingbru ba, ni so di ga ukorr ku Isheta uttu a anazhi ndanda wa nggo so na akpa. A su uttu anazhi ndanda uyiyirr uwama yo nggo à so di na undu nu umi ku abangga ba nggo di kà iwo ku Abachi ure.
3 Ni ikuchi yi, inta mi i si meme yo, na si inkpu anishirr ba nggo si hi Abachi hen, ni so di na aseki ka nggo inta i zharr ka, na aseki ka nggo isisurr munta imimi yi i kpanye na ka. Ni ikuchi yi, unfu ku Abachi ku u di se na atu munta nggo inta di na meme ndo nâ ta si inkpu anishirr yi.
4 Nggo inta ni so di na aseki akama, Abachi à ki itito na atu amunta wa, na kpanye ni inta ba.
5 Nggo inta ni di se nâ ta si aku ni ila ure munta yi, Abachi à ni ni inta izhi i iso ihẹhẹ ni Yesu Kristi ku. A si ina wre ima yo i du ma ni kpa imba ttungo.
6 Abachi à ta inta si ndo ni Kristi ku na ni inta unto ku iso ndo nu Kristi Yesu ku nu unkplassu. Abachi à na

meme nggo a nggurr inta bi nu Kristi ku.
7 Abachi à na meme, wre ku ka ni
tsarr ingbingbru yi na ase ka i so nga
ka, ina wre ima yi nggo i si inkpi
kakami yi ni ikpanye ima yi nggo i du
ma à turr Uzuma wa Kristi Yesu ji nga
ni ingbingbru inggi yi.
8 A si ina wre i Abachi iyo i du
ma ni kpa imba ttungo, ki iyo isisurr
imba yi ni Kristi ku. Uwanggo à si
si ina imba mu hen. Uwanggo à si
ini i Abachi yi nggo a ni inta gigyemi,
sama ni ihan ku inkindirr.
9 Abachi à si da du uwa kpa imba
ttungo ni itu i inkindirr numa mu
iwre nggo imba i na hen, nggo unuma
ka gru nggurr ankẹ na yi.
10 Abachi nggo na inta ki nggo inta
se ziza, na nggurr inta bi nu umi ki
Kristi Yesu, na ni inta amarr aheḥeḥẹ
ka ina wre, di inta bu na wre ku
anishirr. Uwanggo yo si inkindirr yi
nggo Abachi na yi zu ki inta ngbang-
bamu, di inta bu ka ni na meme.

Abachi nggo zɨ anu Yahuda bi na anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen

11 Imba bi si kpamusu di ni ikuchi
yi, imba i zhi ni ingri i abangga ba
nggo a si si anu Yahuda hen. Abangga
ba nggo a si anu Yahuda ba a di yo
imba di “abi sa ni isarr iji.” (Nggo
isarr iji imbarr yi su undu ku nggo
anishirr ngga di na ku anishirr.)
12 Imba mi ssu hi di ni ivi ima yi,
imba ni di so ni si hi Kristi hen. Ni si si
anu Israila, anishirr ba nggo Abachi a
hla ba hen. Ni si abichirr ni ishi azhi
yi nggo Abachi à da zu ku anu Yahuda
ba. Imba i di so ni ingbingbru inggi
yi sama ni inkindirr i iyo isisurr, ni
sama na Abachi.
13 Imba nggo ni ikuchi yi i di si
gbagba mu na Abachi ku, i ziza nggo
imba i kpa Kristi Yesu, Abachi gri
imba kanga ywhiywhirr nu ukpa
uma, ni itu i ayiyi wa nggo Kristi à nga
ni ka wa hre ki imba nggo.
14 Kristi nggo ki itu ima à gri ki
inta isu isisurr, nggo a nga ni zɨ anu
Yahuda ba bi na abangga ba nggo a
si si anu Yahuda hen. Na ná ba aha
mi ki unushirr uyirr. Na se udirr ku
nggo u di kri ki ba ugonka ku ikarr
ikpa ku hre.
15 Yesu à nga ni ttu, na se are ka anu
Yahuda ka hre, wre ku a bu na an-
ishirr a heḥeḥẹ zhi na anishirr abangga
ba aha mi ni itu i ittu i Kristi yi, na nu
ba isu isisurr.
16 Ittu i Kristi yi nu unkunkurr ku
i ba angba ichi ambarr wa glo, ni
nggurr anu Yahuda bi na anishirr ba
nggo a si si anu Yahuda hen, na ná ba
ki ukpa uyirr, na gri ba nga na Abachi
ku.
17 Kristi à nga ni da ki imba Ure ku
wre ku nggo u gri isu isisurr. À nga ni
bre ki imba, abangga ba nggo a si si
anu Yahuda hen, ni si gbagbamu na
Abachi ku. Na bre ki inta, abangga
ba nggo a si anu Yahuda, na si ywhiy-
whirr na Abachi ku.
18 Ni itu i Kristi, inta hi anko
ayirr nggo a kuma na Aki munta wa,
Abachi ku, nu umi ku Izhi i yirr.
19 Meme nggo, ziza nggo imba si
anishirr ba Abachi mu na ba meme,
ni si si abichirr mu zizo hen. Imba si
anishirr mu nu umi ku uki ku Abachi
ku.
20 Ziza nggo, imba i si nâ ta si iko yi
nggo a me yi ni itu i ibarr iko, nggo
abi ko na angu ba na abi kpa are ba
ngga a si ibarr yi, i Kristi Yesu nggo ki
itu ima à si ingbinta* inkpi yi nggo i
so gri iko yi.
21 A nggurr ime yi bi ni itu ima yi,
na du yi furr ki uki unkpi ku wre ku
barr Atiko.
22 Imba mi nggurr atu amba wa bi
ni Kristi ku, ni se nu umi ku anishirr
ba nggo Kristi a nggurr ba bi ni ime
yi, nggo ime yi i si inkpi wre ku Izhi
Iwre i Abachi yi i rri so.

3

Abachi tu Bulu di a bu ku da ku anishirr ba nggo si si anu Yahuda hen Ure ku wre ku

* **2:20** *Ingbinta unkpi:* Ingbinta yi nggo i si i imẹmẹ yi nggo a di zu ichi ibarr i ime yi ni ima yo. I mri angbinta anuma ka wemi.

1 Ima yo di ingga, Bulu, so barr ki
imba, ingga nggo a harr ingga nu uki
ni itu i bre ki imba nggo si si anu
Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i
Kristi Yesu.
2 Ingga i hi a ka da ki imba undu ku
nggo Abachi yo ingga na ku, di ingga
bu ku da ki imba Ure ku wre ku.
3 Abachi à bwu ki ingga ashishi na
tsarr ingga amarr ama ka nggo a se
na ka sharri, nâ ta si nggo ingga ka
charr ntsɨ ki imba ba.
4 Imba ti bre, imba i ta hi di Abachi
à tsarr ingga aseki ka, nggo a zu
sharri ni itu i Kristi,
5 nggo Abachi nise tsarr undurr kye
ni ikuchi yi. Ziza nggo, a kye yi iwre
ku na du Izhi nga ni tsarr anishirr ba
ngga ba nggo Abachi hla ba ki abi ko
na angu abi wre ba na abi kpa are ba.
6 Ina ima inggi i si di: Ni itu i Ure ku
wre ku, anishirr ba nggo a si si anu
Yahuda hen a ta kpa aseki ka nggo
Abachi taka nu anu Yahuda ba. Imba
nggo si si anu Yahuda hen ta kaki
ukpa uyirr na anu Yahuda ba, ni ta
ga aseki akama nggo Abachi da zu ba
ndo nu umi ku Kristi Yesu.

7 Abachi nggo kye, i wre ku na ni
ingga undu ki bre ku anishirr ba Ure
ku wre ku ni itu i ina wre. Na kpanye
du ukyekye umaku bu ni na undu ni
ingga ku.
8 Ingga yo su uvuntsɨ sha wa nu umi
ku amu atsitsa aba Abachi ba mrem-
remu. Ni ima mi Abachi à ni ingga
undu unggo ku, di ingga bu kuma ku
bre ku abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i
aseki ka nggo Kristi a nga ni na. Aseki
ka nggo a mri ihi i anishirr.
9 A ni ingga undu ukuma namri, di
ingga bu ku bre ku anishirr ba we,
nggo uwa taka na aseki akama nggo a
zu ka sharri. Abachi nggo a na aseki
ka namri, na ka unto ukuma sharri
ku anishirr ni imɐ̱mɐ̱ yi.
10 Amarr ama ka ngga a si di ziza,
anazhi ba na ankpinkpye ba nggo so
nu unkplassu a bu hi ukyekye ku ihi
ukuma ni ivi inggi yi. I ta si meme yo
nu umi ku abiga ba.

11 Abachi à ri amarr akama zu ng-
bangbamu, na ni na ka nu umi ku
Kristi Yesu nggo sa Atiko munta wa.
12 Nu nggo inta so ga Kristi ni ng-
gurr atu munta wa bi na ku, ni yo
isisurr na ku, inta bi kuma na agɐ̱ ka
Abachi ni isisurr iyirr, sama ni isisu.
13 Ima yo i di ingga so barr di imba
bu si ki iha yi nggo ingga so ki yi
na atu amba wa, ni su ukpa hen.
Imba du iha imungga yi bu si ki imba
inkindirr yi nggo i ta gɨ imba ni na
imba ki kyekye.

Bulu barr na atu abiga ba nu Afisa zizo

14 Ima yo di ingga ko kuttu na ag-
buzzu, ni barr na atu amba na agɐ̱
ka Abachi nggo sa Aki munta wa, ni
barr.
15 Nggo uwa yo à na aseki nggo a se
nu unkplassu, na aseki ka nggo a se ni
imimi namri, na nu ba asa.
16 Ni itu i aseki ankpinkpi yi akama
nggo Abachi se na ka ku anishirr ama
ba, ingga so barr di Izhi i Abachi yi
nggo a ni imba, ta ni imba ukyekye
ku nggo ta di isisurr imba yi kri ng-
bangba.
17 Ni so barr di Kristi bu ni so ni
isisurr imba yi, nu nggo imba yo
isisurr imba yi na ku. Ni so barr
di imba bu kpanye na Abachi ku, ni
kpanye na anishirr ba we. Ikpanye
ima yi i ta ni imba ikri ngbangba,
sama ni ijaku nâ ta si unkunkurr ku
nggo surr injinja ima yi ji kuma ni
imimi, ka iko yi nggo a me ni ibarr
iko.
18 Ingga so barr di imba ni inkpu
anishirr ba Abachi ba bu hi nggo
Kristi à kpanye ni inta ba kakami, mri
ikye hi i unushirr.
19 Ingga so barr di imba bu hi ik-
panye i Kristi yi, nggo i kri kakami
mri ikye hi i anishirr. Ni ko barr di
amarr amba ka wemi a bu si nâ ta si
ka Abachi.
20 Imba di inta nyarr ku Atiko nggo
à na aseki we nu ukyekye umaku
nggo u mri aseki ka nggo inta so di
barr ma, gbyarr ba asa, ka ri amarr
ambarr ka yo. A na aseki ka nu

ukyekye umaku, na so na undu nu ukuma yo ni isisurr imunta.
21 Inta anishirr ba Abachi ba, ndo ni inkpu anishirr ba nggo a nggurr itu bi ni Kristi Yesu ku, imba di inta nyarr ku Abachi ni itu i inkpinkpye ima yi ase na ase! Du yi si meme yo.

4

Abiga anggurr itu bi nu Kristi ku

1 Ni ima yo, ingga, nggo a ttu ingga nu uki ni itu i iga Atiko wa, ingga so barr imba di imba bu zirr zizi, nâ ta si nggo Abachi à yo imba di imba bu zirr nggo.
2 Imba bu si na ki abi gɨ atu hen. Imba bu nyarr ikpa gri, ni bi si kpa inkpu anishirr ba a ti kpala ki imba, imba si kpa ba horrhorr hen. Imba vu isisurr gri ni ikpa, ni kpanye ni ikpa, ni nyarr ikpa. Nu nggo imba kpanye ni ikpa, imba si ki unfu tankpami na abangga ba nggo a ti na ki imba inkindirr indanda hen.
3 Imba si du inkindirr numa tsɨ imba ki na nkanka hen. Imba yo nggo Izhi Iwre yi zɨ imba bi. Imba su isisurr ni ikpa. Isu isisurr inggi yi nggo i ta zɨ imba bi.
4 Kye, inta abiga ba i si nâ ta si ukpa ku unushirr uyirr Abachi à ni inta Izhi iyirr ima yo. Na anko ayirr ama yo, inta ko yo isisurr na aseki ka nggo Abachi a da zu, nggo na yo inta.
5 Inta se na Atiko uyirr, nggo su Yesu Kristi, ni se ni iyo isisurr iyirr, ni izzu na amasirr iyirr,
6 ni so ga Abachi uyirr nggo si Aki munta. Uwa yo so gri inta namri, na so na undu ni inta ba namri, na rri so ni inta ba namri.
7 Kristi ga ki inta anko ka hi na undu ka na nkanka.
8 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,
“Nggo a hun kuma na atu,
na ba abi karr ma ba nggurr, na
vɨ ba ki agarr du ba di ga ma,
na nu anishirr ba ini i iwre.”*
9 (Inkpi i ure inggi da kingginggi, nggo a charr di, “A hun kuma na atu?” Inkpi i ire ima si di, Kristi à ka ji nga ni imimi inggi yi ba.
10 Undurr wama nggo à ji nga ni ingbingbru inggi à su uwa uyiyirr wama yo nggo à hun kuma nu unkplassu ku ikikre ku, wre ku a bu se kago we.)
11 Uwa yo nggo a nu anishirr ini iwre, na hla abanu ki abi ko na angu, abanu abi kpa are, abanu abi bre Ure ku wre ku, abanu abikye abiga ba, na abitsarr ure ku Abachi ku.
12 A na meme, wre ku bu na anishirr ba Abachi ba ssubi nggo a ta na undu umaku, na du abiga ba nggo a su ukpa ku Kristi ku a furr ki kyekye ni izhi imbarr yi.
13 Inkindirr ima i ta se meme kuma nu nggo inta wemi taka nggurr bi ki ayirr ni iyo isisurr munta yi, ni bu hi Uvuvurr a Abachi wa, ni bu kri ngbangba ni iga munta yi, nâ ta si Kristi, ni bu kaki nâ ta si Kristi wa mremremu.
14 Meme nggo, inta ta si se nâ ta si amumarr atsitsa zizo hen. Meme nggo abi re anishirr na are ka imu a si ta re inta na du inta ga itsarr indanda yi zizo hen. Ni si ta se nâ ta si uddu ku nggo unddunddu na ankinkirr ka amasirr a di go ku kago hen.
15 Uwa ta si inta, inta bu ku bre ba ure ujiji ku Abachi ku ni ikpanye ni ikpa. Inta bu furr ki kyekye na anko ka iga ka we, nâ ta si Kristi, nggo uwa yo sa Atiko munta wa.
16 Kristi yo nggo zɨ anishirr ama ba bi namri, nâ ta sa achi ka nggo a zɨ ukpa ku anishirr ku bi. Nggo ankla ka ukpa ka a ti so na undu zizi, ukpa ku u ta furr ki unkpi, nu ta tsi kyekye nu kpanye ni ikpa.

Di inta kasarr kaki anishirr ahẹhẹ

17 Ni ima yo, ingga so da ki imba, ni so gba ki imba atu ni isa i Atiko yi, di imba bu si na nâ ta sa anishirr ba nggo si hi Abachi zizo hen. Nggo amarr ambarr ka a si di na undu zizo hen.
18 Aba si kye ure ujiji ku hi hen, na sama ni inkindirr nu umi ku izhi i iso yi, nggo Abachi à nu anishirr ba nggo

* **4:8** Kye zizo *Asarr 68:18.*

a hi ma. Aba a si hi Abachi hen. Ima yo i du ba a kà iwo.
19 Na si di kru ishisha ni na inkindirr yi nggo i si indanda hen. A di na aseki ka nggo ukpa umbarr ku u zha. Na so di na aseki ka nggo sa amimi, na nise kukri ni izharr aseki ima yi.
20 Wanggo yo si si inkindirr yi nggo a tsarr imba nu ure ku Kristi ku hen.
21 Ingga hi imba i ka wo nggo a tsarr imba ure ujiji ku ni itu ima yi ba.
22 A tsarr imba di imba bu ba ttungo ni du anko ka uzirr amba andanda ka ikuchi ka, nggo izharr aseki imba yi ire imba surr, ni na imba ttudu.
23 A tsarr imba di imba bu du Abachi ka amarr amba ka sarr, na ni imba amarr ahẹhẹ.
24 A na imba ki anishirr ahẹhẹ, na tsarr imba di imba bu na nâ ta si anishirr ahẹhẹ, nâ ta si nggo Abachi à ssu imba ki. Amarr imba ka tuku ina imba yi, a bu si nâ ta sa ka Abachi.
25 Meme nggo, imba bu ba ttungo ni iki imu, ni di da ku ikpa ure ujiji. Kye inta si nâ ta si ampu a ukpa unushirr uyirr.
26 Nggo imba ti ki unfu, imba si du ku gri imba ko ni ila ure hen. Ni si gri unfu ta anko ku azhi mu hen.
27 Ni si bwu ku umimi wa anko a nggo a ta tsarr imba kye di imba la ure hen.
28 Unayi a bu ba ttungo ni iki ayi, na zha undu uzizi a nà ná ango ama, wre ku a bu zi itu ima na abanu nggo a klonyarr.
29 Imba ba ttungo ni ire ki ikpa ugbugbu are. Imba re zizi ni ikpa, wre ku ure umba ku bu zi abanu du ba furr, na kri ngbangba ni iga imbarr yi.
30 Imba si na ni du Izhi i Abachi yi i vri isisurr ni imba ba hen. Nggo Izhi ima yo i si angba wa nggo Abachi yo wa zu bi Azhibarr wa nggo a taka ni kpa imba ttungo.
31 Imba bi ka amarr kpakpa glo yi, ni ba ttungo nu ugbugbu isisurr i unfu, nu uvi, ni imarr ikpa. Imba du aseki ka nggo ta kpa ki ku anishirr ndanda.
32 Imba gri ikpa, ni na wre ku ikpa imba yi, ni nggurr zhi ku ikpa, nâ ta si nggo Abachi à nggurr zhi ki imba ni itu i Kristi nggo.

5

Bulu tsarr abiga ba anko wa nggo wre ba

1 Ziza nggo, imba sa amumarr ba Abachi mu, nggo a kpanye ni imba ba kakami, imba bi na ná ima yi.
2 Imba bu di kpanye na anishirr ba we, nâ ta si nggo Kristi a kpanye ni inta ba, na ka itu ima yi ni, na ttu nu unto umunta ku, nâ ta si ito yi nggo hun ingba wre, ni su ku Abachi isisurr.
3 Ziza nggo, imba i si anishirr ba Abachi mu, imba ba ttungo na are ka ika, ni izɨ iki, ni ina aseki ka ishisha, ka izharr inkindirr. Aseki akama a si wre ki imba anishirr ba Abachi ba mremremu hen.
4 Zizo, imba ba ttungo na are assussurr, na are arrurru, ka irro yi nggo i si si na anko hen. Meme, imba bu nyarr ku Abachi.
5 Imba bu hi di abi na meme, na abi na aseki ka ishisha, na abi zharr aseki a si taka mirri ni ittu i Abachi yi hen. Na si taka ga aseki ka iwre ka ni ittu i Kristi yi, ni i Abachi yi hen. Anishirr abi na aseki meme, a so di ga aseki akama mu, na si ga Abachi hen.
6 Imba si du undurr re imba na are ka gigye hen. Vu re, Abachi taka ni tsutsarr anishirr ba nggo a kà ku iwo ure, na anishirr bangga nggo so di na aseki ka nggo a shi ba ni ina ka.
7 Meme nggo, imba bu si nggurr itu bi na anishirr abama ba hen.
8 Ni ikuchi yi, imba i di so ni ibwu mu, ni di se ndo na ba, ziza nggo ashishi a bwu ki imba ba, imba yo isisurr imba yi ni kpa Atiko. Imba na ndindi nâ ta sa anishirr ba nggo ashishi ambarr ka a bwu, aba hi Abachi,
9 nggo ibwu ashishi ima iyo i di gri ina wre ndo tuku ina inkindirr ijiji.
10 Ingga so barr imba, imba na aseki akama nggo a su ku Abachi isisurr.

11 Ni si yo itu na ba ni izɨ iki yi hen,
kye uwama a su undu ku abi so ni
ibwu mu. Meme nggo, imba nggarr
aseki kama la na azhi.
12 A di si inkindirr i ishisha aba bu
bre aseki ka nggo abi so ni ibwu ba di
na sharri.
13 Inkindirr yi nggo a ti nggarr yi la
na azhi i si ta si anazhi mu zizo hen.
14 A si ìlà i azhi iyo di du anishirr
kye abubo hi. Inkindirr yi nggo a ti
nggarr yi la na azhi, aba a ta kye hi
tsatsarr mre. Ima yo i du ba charr nu
Ungbamvu ku Abachi ku di:

“Kasi, Ùwà nggo so kurr ina.
Tasi, ùwà nggo kurr iku,
i Kristi ta la zanzarr nu umi muwa.”

15 Meme nggo, imba bi na chĕ, ni
ina imba yi, nâ ta sa anishirr ba nggo
a hi abubo, ni si na ntankpa nâ ta sa
abi so ni ibwu ba hen.
16 Nggo ùwà ti hi anko a na wre, ùwà
bu na. Kye ivi yi i si imimi.
17 Imba bu si na ki anishirr ar-
rurru hen. Meme nggo, imba bu
hi inkindirr yi nggo Abachi a zha di
imba bu na, ni na yi.

18 Imba si hwa ahi hen, wre ku a
bu si na imba ki ankalanttu. Ni itu
ima, imba du Izhi i Abachi yi i rri so
ki imba ni isisurr.
19 Imba bu di re ni ikpa imba yi ku
na asarr, ni bu da ku Abachi asarr zhi
ni isisurr imba yi.
20 Imba nyarr ku Abachi Aki munta
wa ttuttumi, nggo uwa yo à na aseki
ka namri, ni isa i Atiko munta wa
Yesu Kristi.

Bulu nggurr aniru ba na amba ambarr ba

21 Imba nu ikpa, nâ ta si nggo imba
vu ba nu Kristi.
22 Imba amba, imba bu nu aniru
amba ba atu amba wa, nggo imba i so
di ga Atiko.
23 Kye, unuru nggo si itu i ayamba
ama, nâ ta si nggo Kristi nggo a si
itu i abiga ba. Abiga ba su ku ukpa
umaku. Nggo uwa yo su uni kpa inta
ttungo wa.

24 Nâ ta si nggo abiga ba a nu Kristi
atu ambarr wa, imba amba mi bu nu
aniru amba ba atu amba wa.
25 Imba aniru mi bu kpanye na
amba amba ba, nâ ta si nggo Kristi a
kpanye na abiga ba, na ki itu ima kpa
ittu, wre ki inta bu so sese.
26 Wre ku bu ssu ba ki anishirr abi
sama ni ila ure, nggo a ngla ba na
amasirr tuku ure ku Abachi ku.
27 Kristi zha du uwa ta hla abiga
ama ba zu ki anishirr bi iwre kakami,
nggo a ta gri ba nga nu ukpa uma,
nggo sama na ankizhi, na sama na
angba, ka itampwa nu ukpa. Meme
aba ta si anishirr nggo si krikri sama
ni ila ure.
28 Na anko ayiyirr ama wa, imba
aniru bu kpanye na amba amba ba
nâ ta sa atu amba. Undurr wa nggo ti
kpanye na ayamba ama, uwa kpanye
ni itu ima.
29 (Unushirr nise kà itu ima kye. A
di ho yi, na na wre ku itu ima yi, nâ ta
si nggo Kristi à so di na ku abiga ama
ba.
30 Inta wemi i si nâ ta si ampu ukpa
a Kristi.)
31 Ungbamvu ku Abachi ku u da
di, “Ni itu ima yo, unuru ta kà aki
tuku ayirr du, na ku nggurr itu bi nu
uwama ku, aba aha mi ta kaki ukpa
uyirr.”*
32 Uwanggo si inkindirr inkpi nggo
unushirr ka si kye hi ywhiywhirr
hen. Ingga ko re ni itu i Kristi nggo à
nggurr itu bi na anishirr ama ba ba
nggo.
33 Ni ikikre yi, imba aniru wemi
bu kpanye na amba amba ba nâ ta
si nggo imba kpanye na atu amba
wa. Imba amba ba wemi bu nu aniru
amba ba atu amba wa.

6

Bulu nggurr amumarr ssubi

1 Imba amumarr, imba bu kru isisu
i aki tuku ayirr amba. Uwanggo yo si
inkindirr yi nggo iwre ku anishirr ba
nggo sa aba Abachi.
2 Ure ku nggo ku, uku yo si ku
imẹmẹ ku nggo Abachi da ku, na yo

* **5:31** Kye zizo *Imẹmẹ 2:24.*

angu zu di, “Imba bu kru isisu i aki amba tuku ayirr amba,
3 wre ku aseki ka bu zirr wre ki imba, imba bu so ni so amasirr ki ivi iha ni ingbingbru yi.”*
4 Akiki, imba bu si di tto amumarr ba du ba ki unfu hen. Ni itu ima, imba bu ho ba ni tsarr ba inkindirr yi nggo Atiko wa kpanye na yi.

Bulu à nggurr agarr na atitiko ambarr ba

5 Agarr, imba bu kru isisu i atitiko amba bi ingbingbru ba. Imba bu kru isisu imbarr yi ni kye ba ssu nu ungo, ni isisurr imba iyirr, nâ ta si nggo imba so kru isisu i Kristi.
6 Imba bu si kru isisu imbarr ba na ábì, wre ba ko nyarr imba hen. Imba bu kru isisu imbarr nâ ta sa agarr bu Kristi. Imba bu di na aseki ka nggo Abachi à kpanye na ka, zhi ni isisurr imba.
7 Imba bu na undu ni isisurr imba iyirr, zzu di imba so na su ku Atiko, na si su ku unushirr mu hen.
8 Imba hi di Atiko à taka ni nu anishirr ba we azadi ka ina wre ambarr ka, ka ugarr, ka abangga ba nggo a si si agarr hen.
9 Imba atitiko, imba bu na wre ku agarr amba ba meme. Imba si ji ba hen. Imba bu hi di imba atitiko ba ndo na agarr ba, imba i se na Atiko uyirr, nggo so nu unkplassu, na si di na ku anishirr na nkanka hen.

Bulu tsarr abiga anko wa nggo ata tsi ni Isheta ku

10 Ni ikikre yi, imba bu kri ngbangba na Atiko ku nu ukyekye umaku.
11 Imba bu surr iki ita iku yi nggo Abachi à ni imba, wre ki imba bu kri ngbangba ni kà anko ka umimi ka nggo di re anishirr ba.
12 Iku munta yi si si na anishirr ba hen. I si ni itu i anazhi amimi ba, na atuttu ambarr ba, nggo so gri anishirr bi ingbingbru ba nggo so ni ibwu, ni izhi i kyekye yi nggo i so na akpa, nggo inta si hi ba hen.
13 Meme nggo, imba bu surr iki i ita iku i Abachi yi, wre ki imba kri ngbangba. Nggo ivi ndanda yi ti nga, imba ta kri kyekye ni han yi. Nggo imba ti kre aseki ka namri, imba ta kri ngbangba.
14 Imba gri ure ujiji ku ngbangba nâ ta si nggo uni ta iku di lo anklampi ama wa nu unggakpa. Na di na inkindirr yi nggo i si iwre na agẹ ka Abachi nâ ta si nggo uni ta iku di ttu agẹ ama ka nu unganggonggo.
15 Ba Ure ku wre ku Abachi ku nggo di gri isu isisurr, wre ki imba bu ssubi nâ ta si nggo uni ta iku di ssubi na surr anggakpaza ama ka.
16 Ingga i so da ki imba zizo, imba bu kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku. Ima yo i ta du Isheta zha anko a na ki imba inkindirr indanda lankarr nâ ta si nggo a zha du uwa ta na ki imba. Imba du ikpanye imba yi i kri imba nâ ta si nggo uni ta iku di ki ku kpa unggakpa ka umimi ka.
17 Imba bu ssu ikpa ittungo hi nâ ta si agbugba ittu itu. Ni ba Ure ku Abachi ku nggo Izhi Iwre yi i ni imba, nâ ta si nggo uni ta iku a di ba anjingba ama ka gri gbangba.
18 Imba so di barr Abachi ttuttumi, nâ ta si nggo Izhi Iwre yi ta tsarr imba. Barr Abachi na anko ka ibarr ka we, ni isisurr ikyekye ni so di barr ttuttumi ku abiga ba we.
19 Imba barr ki ingga, di Abachi ta ni ingga ure uzizi, nggo ingga ta ku da aseki a se sharri nu Ure ku wre ku, sama ni ikru isisu.
20 Ingga su unitu a Kristi, nggo ko ibre ba Ure ku wre ku. Ima yo si inkindirr yi nggo i du ingga kri ni iharr ziza nggo ni inggya. Imba barr Abachi ki ingga, nggo a ta ni ingga ukyekye ki bre Ure ku wre ku na anko wa nggo si a iwre.

Ichi i ikikre yi

21 Ingga i tu Tikiku, nggo su uzayirr amunta ni iga yi, na so di na inkindirr yi nggo Abachi kpanye na yi ttuttumi. Ingga tu ma di a bu ku bre ki imba aseki ka namri ni itu imungga, wre ki imba bu wo nu nggo ingga se nu undu ku nggo ingga so na ku.

* **6:3** Kye zizo *Issuzzu 20:12; Are Ka Zizo 5:16.*

22 Ima yo di ingga tu ma ni imba
ba, wre ki imba bu hi nggo inta se ni
inggya, di a bu ku ni isisurr imba yi
ukyekye.
23 Ingga so barr Abachi nggo à si
Aki amunta, na Atiko amunta wa
Yesu Kristi à ta ni imba abiga ba, isu
isisurr. Na du imba bu kpanye ni
ikpa, ni yo isisurr imba yi ni Kristi ku.
24 Abachi bu na wre ki imba we,
imba nggo kpanye na Atiko munta
wa Yesu Kristi ni isisurr imba we,
sama ni ikikre.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Filipiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu na akpukpama ba a bwu uki ku barr Abachi ku Filipiya ku nu uzirr umaku uha ku. Abiga ba nu uki ku barr ku Filipiya ku a shirr aseki anu Ipafroditu gri ku Bulu nu nggo à kri iharr nu Roma.

Bulu à hi inkindirr yi nggo i ri inyarr na a tsarr anu Filipiya ba ima yo. À charr nyarr ba ku aseki ka nggo a gri ku nggo, na gbye ba utu di a bu kri karrkarr ni iga yi. À da ku abiga ba di inyarr ijiji i di zhi nu Yesu Kristi yo ku na nkpama. Abachi à bu di inta i na ina i Bulu yi ni bu zha ihi Yesu Kristi kakami. Ùwà ti bre ungbamvu ku Filipiya ku ùwà nyarr nâ ta si Bulu, ni yo itu zizo ni iga yi wre ku ùwà bu hi inyarr nu Kristi ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iha i Roma yi i si han Bulu ni inyarr hen *1:1-30*
Igri itu nggi nâ ta si Kristi *2:1-30*
Igbye utu tuku itsarr abiga iso *3:1—4:1*
Iso su i Abachi tuku aseki ka nggo Abachi à di nu abiga ba *4:2-23*

Ichi i Bulu

1 Ingga, Bulu tuku Timoti, abi na ku Yesu Kristi undu,

Inta ngga i charr ki imba anishirr ba Abachi ba namri nu Filipiya, imba nggo i kpa ure ku Yesu Kristi ku. Ankpinkpye ba na abi zi undu ba, inta chi imba we.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr ni ibarr i Bulu

3 Ttuttumi nggo ingga ti gru ni ri amarr amba, ingga di nyarr ku Abachi.

4 Ingga so barr Abachi ttuttumi ki imba. Ni di barr ma ni inyarr kakami na atu amba,

5 nggo imba zi ingga nu undu ku bre ku anishirr ba Ure ku wre ku, ni itu i Yesu Kristi bazhi na azhibarr a imẹmẹ wa nggo imba i kpa ure ukuma nga zizami.

6 Ingga hi i si jiji mu di a si Abachi nggo à ni imba amarr ka na wre ka, ni ta kuchi nu undu ukuma kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à ta kanga zizo nggo.

7 Ingga i kpanye ni imba ba kakami! A si ki ingga inkindirr i iwre kakami ingga bu di ri amarr amba namri, nâ ta si nggo ingga i so na zizami. I si meme nu nggo imba i kri ngbangba ni ingga ku ni zi ingga nu undu ku nggo Abachi à bwu ki ingga anko a ina ku. Zizami nggo a yo ki ingga ache mi tuku nggo ingga so di bre ku anishirr ba Ure ku wre ku mi, ni kri nu into ki ibre amu ni ko tsarr ba du ure ku Yesu Kristi ku u si ure ujiji. Ni ima mi, imba bu kri ngbangba ni ingga ku.

8 Ingga i kpanye ni imba kakami nâ ta si nggo Yesu Kristi à kpanye ni imba ba. Abachi mi à hi kakami di ingga i da su ure ujiji.

9 Uwanggo yo à si ibarr imungga yi di imba bu kuchi ni kpanye ni ikpa mri imẹmẹ yi nggo imba i di na. Ingga barr zizo di imba ta hi Abachi kakami na aseki ka nggo a si ka wre ka nggo Abachi à kpanye na ka.

10 Meme yo nggo, imba ta kri ngbangba ni hla aseki azizi ka nggo imba i ta di na ka ttuttumi. Ima yo i ta du imba i so sama ni ila ure kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à taka kanga.

11 Ingga so barr di Yesu Kristi à bu ni imba ukyekye umaku, nggo u ta di imba zirr zizi, meme nggo anishirr a ta hi uzirr umba ku na kru isisu i Abachi na bu nyarr ku.

Inkindirr yi nggo i du Bulu à nyarr

12 Amuya, ingga zha di imba bu
hi di aseki ndanda ka nggo a na ki
ingga, a kayo a du anishirr shishemi
a kpanye nu Ure ku wre ku.
13 I kri nu uki ku iharr ku i du abi
gbye akaba uttu ba na abanu nggo a
kri nabo, a hi di a harr ingga nu uki ku
undu ku nggo ingga na ku Yesu Kristi.
14 Nggo ingga kri ni iharr, ima yo
i du abiga shishemi a ko da ure ku
Abachi ku kyekye mi sama ni isisu.
15 Abanu nu umi ku abiga ba a ko
da ure ku Kristi ku nu unfu tuku ivri
isisurr ni itu i mungga, na zha di
anishirr ba bu ga aba mu, na ttu iga
ingga yi ttungo. Abanu a ko bre ure
ku ni isisurr imbarr iyirr, na ko zha
di aba ta na ki ingga inkindirr yi nggo
i si izizi.
16 Abi na meme ba, a sa abangga ba
nggo a kpanye ni ingga ku, na hi di a
si ikpanye i Abachi nggi i du ba a harr
ingga nu uki ku, wre ku anishirr ba
bu hi di ure ku Kristi ku su ure ujiji.
17 Uwa a ti si abanu ba nanko, a so
di da ure ku Kristi ku ku atu ambarr
mu, wre ba bu tto iha a ttu ingga nu
uki ku harr ku.
18 A si si ki ingga inkindirr ivri hen,
ka a ti na meme zhi na amarr azizi ka
andanda. Aba so da su ure ku Kristi
ku yo. Ima yo i du ingga se ni inyarr.
Ingga ta di nyarr ttuttumi,
19 nu nggo ingga i hi di iki iha yi
nggo ingga so ki yi, Abachi à ta kpa
ingga ttungo. I ta si meme yo ni ibarr
imba yi ni itu mungga, Izhi i Yesu
Kristi yi i ta zi ingga.
20 Amarr amungga ka ni iyo isisurr
imungga yi a si di ingga i zirr na anko
wa nggo a ta du ishisha ki Abachi ni
ingga ku hen. Ingga i ta vu isisurr, ka
ti si iso tsitsirr, ka i si ittu imungga,
ingga i ta ni re kyekye mi na ba nâ ta
si nggo ingga i di re ba zhi ni imẹmẹ
yi nga ziza, wre ba bu hi inkpinkpye i
Yesu Kristi yi nu uzirr umungga ku.
21 Ni ingga ku, a ti si iso tsitsirr,
ingga mi i so ku inkpinkpye i Kristi.
Uwa a ta si ittu mi, i ta wre sha ki
ingga iso tsitsirr yi mi.
22 Ingga i ti ta so bari, ingga i ta
kuchi nu undu ku nggo Kristi à zu ki
ingga na ku. Ingga i si hi uwatanggo
ingga i ta ttu nu umi umbarr ku hen.
A ko gbye ingga na anga ka aha mi.
Ingga bu ba iso nggi ka ittu?
23 Ingga i si hi uwanggo nggo ingga i
ta ba hen. Ingga kye, ingga i ta ba ittu,
nu nggo i ta du ingga taka ku so ni
Kristi ku nu unkplassu, ima mu wre
sha ki ingga iso tsitsirr ni ingbingbru
inggi yi.
24 A si inkindirr iwre kakami ki
imba ingga bu so tsitsirr, nâ ta si nggo
imba mi i ko zha ingga.
25 Nggo ingga i hi di imba ni ko zha
ingga kakami, i ta wre ingga bu so.
Ingga i hi di ingga ta so tsitsirr, ni ta
kuchi nu undu umungga ku ni imba
ba, ni du imba kuchi nu undu ku ni
mẹ nyarr ni iyo isisurr imba yi.
26 Iso imungga yi ni imba ba zizo i
ta du imba i kuchi ni ta nyarr ku Yesu
Kristi nggo gri ingga kanga.
27 Imba bi kuchi na anko iwre wa
nâ ta si nggo anishirr abi kpa Ure ku
wre ku ni itu i Yesu Kristi à di na.
Imba bu na meme, ka ingga ti nga ni
hi imba, ka ingga ti si nga hen. Ima
yo i ta du ingga i hi di imba i so kuchi
nu undu ku, ni ttu ashishi i anishirr
yi mi ni imba ba. Ingga i ta hi di imba
i nggurr atu bi ki unushirr uyirr ni so
kuchi nu undu ku nggo Ure ku wre ku
Kristi ku u tsarr.
28 Ni si kru isisu i abangga ba nggo
a ttu ashishi ni imba ba hen. Imba ti
na meme, ima yo i ta tsarr di Abachi
na nkpama ta tsi ba ngị na ta kpa inta
ttungo ku ikpanye imba yi.
29 Abachi nggo à bwu ki imba anko
nggo imba i ta ga Kristi, ni bu ki iha
ku Yesu.
30 Ziza nggo, imba mi ta zi ingga ku
itsi yi nggo ingga i so tsi ku Ure ku wre
ku nggo. A si itsi iyiyirr ima yo nggo
imba i hi ingga i tsi ni ikuchi yi. Ingga
mi so tsi narr Ure ku wre ku nâ ta si
nggo imba i wo nggo.

2

Abiga ba bu gri atu ambarr wa ji nâ ta si Yesu Kristi

1 Bazhi nu nggo imba i kpa ure ku
Yesu Kristi ku, ima yo i du imba i kri

ngbangba ni izhi yi. Ikpanye ima yi i zhi ki imba ni isisurr. Imba nggurr atu bi ni Izhi Abachi yi. Imba bu di kpanye yi ni ikpa ni ki itito ni ikpambirr ku.
2 Aseki angga ka a ti si are ajiji, ingga i ko tsi ki imba ango, imba bu kpanye ni ikpa, ni gri ikpa nu umẹ ni du amarr amba ka bu si ayirr. Imba i ti na meme, ingga i ta nyarr ki imba kakami.
3 Imba si na nu ukpa hen, ni si si na amarr ka inggurr ankẹ hen. Imba bu gri atu amba wa ji ku ikpambirr, ni kye anishirr we ssu na ungo mri atu amba wa.
4 Si ri amarr ka inkindirr yi nggo iwre ku imba yo na akpambirr hen. Imba bu ri amarr ka banu meme.
5 Imba bu na amarr amba kuma ki ayirr nâ ta si a ka Yesu Kristi ka.
6 Nggo a si nâ ta si Abachi na anko ka we,
na si gɨ itu ima ki narrnarr na Abachi ku hen.
7 À ka inkpinkpye ima yi à du namri, na ba unto ku ugarr.
A ngri ma nâ ta si unushirr nggo.
8 Nggo à se nu ukpa ku unushirr, na gri itu ima yi ji, na kru isisu i Abachi, na kpanye na ttu.
Nggo anishirr a kpa ma nga nu unkunkurr
nâ ta si nggo a di ngu abi ila ure.
9 Ni ima yo, Abachi à gɨ ma mri aseki ka we kuma nu unto unkpi,
na nu ma isa inkpi yi nggo i mri asa wa we.
10 Inkpinkpye isa i Yesu yi, i ta du aseki ka namri nu unkplassu, na anishirr ba nggo so ni imimi, na abangga ba nggo so na achi ka imimi ka,
a ta kuttu na agbuzzu na chi ma.
11 Meme yo, anishirr ba namri a ta bwu angu na da di Yesu Kristi à si Atiko.
Ni ima yo, inkpinkpye ni inyarr ta si i Abachi nggo a si Ati wa.

Uzirr ku abiga u gri ibwu ashishi nga ni ingbingbru yi

12 Amuya mungga yi, nggo ingga i di so ni imba ba, imba i di shirr ki ingga atu. Zizami nggo ingga i sama ni imba ba, imba bu shirr atu mri imẹmẹ yi. Imba bu gri atu amba wa ji ni na undu ku Abachi ku ni isisu ni iwri kpakpa. Ima yo i ta tsarr di Abachi à kpa imba ttungo.
13 Nggo imba i hi di a si Abachi nggo à so na undu ku wre ni isisurr imba yi. Nggo à ni imba isisurr ikpanye ni na undu ku nggo à zha di imba bu na ku. Uwa yo à ta zi imba du imba na aseki angga ka.
14 Inkindirr yi nggo imba ta di na, imba bu na yi sama ni iri anta ni ngonarr.
15 Imba ti na meme, imba ta sama ni ila, undurr à si ta da di imba i kpa ìlà hen. Imba ta si amumarr ba Abachi nggo sama ni ìlà nu umi ku anishirr ba nggo a si abi ila ure kakami. Imba bu zirr ndindi nu umi umbarr ku, ni ila zzu intsintsẹ yi nggo i di la nu unkplassu.
16 Imba bu bre ku anishirr ba Ure ku wre ku nggo u ta du ba a so sese nggo a ti hi Abachi. Imba ti na meme, ingga ta si ni inyarr ma ni inga i Yesu Kristi yi. Ingga si ta da di undu umungga ku u si ku gigye hen.
17 Iyo isisurr imba yo i du imba i ni atu amba ki ito ankpurr ni na ku Abachi undu. Ingga ta nyarr ni imba ba nggo ingga ti ta ni ayiyi mungga wa mi ni iyo isisurr imba yi.
18 Imba mi bu mẹ nyarr ni ingga ku meme.

Bulu da du uwa à ta tu Timoti tuku Ipafroditu kuma nu Filipiya

19 Ni ikpanye i Atiko Yesu yi, ingga ta tu Timoti ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo a ti kanga ni da ki ingga di imba i si kyekye, ingga i ta nyarr.
20 Ingga sama nu undurr numa ni ingga ku ni inggya nggo a so di ri amarr amba ka zzu nâ ta si Timoti. A so di na meme yo, ka imba i ti so zizi ka imba i so ndanda.
21 Ingga i da meme nggo abanu amba ba a ki itu ni zha aseki ambarr mu, na si ri amarr ka inkindirr yi nggo Yesu Kristi à zha yi hen.
22 Imba mi hi nggo Timoti à kri ngbangba ni yo isisurr ima yi, na na

undu ku bre Ure ku wre ku ni ingga ku zzu nâ ta si uvuvurr wa nggo à di na undu tuku aki ama.
23 Ingga i ko kye di ingga i ta tu ma ni imba ba, nggo ingga ti hi inkindirr yi nggo ta la ni ingga ku ni inggya nggo.
24 Ingga i hi di Abachi à ta kpanye na di ingga i nga ni hi imba.
25 Ingga kye, i wre ingga bu tu uzumburr munta wa Ipafroditu di a bu kanga ni imba ba. A di na undu ku ibre ku anishirr ba Ure ku wre ku ni ingga ku, na kri ngbangba na zi ingga itsi na abi karr Ure ku wre ku ba ba. Imba yo i tu ma di a bu ni zi ingga undu ku nggo imba ka nga namri, uwa nga ni zi ingga jiji.
26 Ziza nggo ingga i ko turr ma kakuma ni imba ba, nggo a so di ri amarr amba ttuttumi, na vri isisurr du uwa ka hi imba, nggo a hi di imba so ri amarr ni itu ima yi, bazhi nu nggo imba i wo ikurr ukpa ima yi.
27 Nggo a da ki imba da a kurr ukpa, a su jiji. A kurr ukpa kakami nggo a ki ywhiywhirr ittu. Abachi mu du ma à wre. Abachi si ki itito ima yi nu uwa mu ku na kpa ma hen, a ki itito ni ingga ku mi meme, nggo a hi ivri isisurr imungga yi na si kpanye di inkindirr numa bu gri ki ingga ivri isisurr zizo hen.
28 Ima yo i di ingga ta du ma nga ni imba ba hanhan mi, nggo imba ta ni hi ma ni nyarr, ni di isisurr mungga yi mi bu su.
29 Nggo imba i ti hi ma ni nyarr, imba bu kpa ma na ango aha, nâ ta si uzumbirr amba ni isa i Yesu Kristi. Imba bu kye ma ssu na ango mri akpambirr abanu ba nggo a si ungo yirr na ku.
30 Imba bu kye ma ssu na ango nu nggo a ba itu ima yi a ni nu undu ku ga Kristi ku na a ki gaga ittu. A na meme nu unto ku nggo imba ka se ni zi ingga, imba sama.

3

Aseki ka ina wre nu ukpa si si inkindirr i iyo isisurr hen

1 Ziza yi, imba amuya, imba bu mẹ nyarr ku aseki ka nggo Atiko so di na. À si si ki ingga inkindirr i ivri hen, ingga bu charr ki imba zizo aseki angga ka nggo ingga ka bre ki imba na ka ba. A sa aseki akama yo ta zi imba, na di imba kri ngbangba ni inkindirr yi nggo si jiji.
2 Imba bu si du ndanda anishirr angga ba, nggo si nâ ta sa amiyo, a re imba hen. Kye ba sa agbugbu. A ko bre ku abiga ba nu ukorr kyekye di a bu ga ba ni iba i anu Yahuda yi, na ko re abiga ba na sarr ba iji gigyemi.
3 Inta yo sa anishirr ba Abachi a jiji ba. Inta yo so ga Abachi na anko wa nggo Izhi ima yi ko tsarr inta. Inta ko nyarr ki Yesu Kristi, ni so ga ma, ni si ta ko kye aseki ka nggo inta na hen, ni ko yo isisurr da Abachi ta ni yo inta ki anishirr a zizi.
4 À ka ti si inkindirr mi inggurr ankẹ, na aseki ka nggo a da di aba so na ka, ingga ka mri ba inggurr ankẹ yi.
5 Nggo ingga se ni ivi itandarr ni ingri, aba sarr ki ingga iji nâ ta si nggo Abachi à da ku ábáchí amunta ba. Ingga su uvuvurr ingri Israila jiji, ni su uvuvurr nu uki ku Benyami. Ábáchí amungga ba sa anu Ibraniya, ingga mi sa ayiyi anu Ibraniya. Na are ka ábáchí munta ba, ingga sa anu Farrisi, nggo di kru isisu i ure ku Musa ku kakami.
6 Ni ikuchi yi, Ingga gru kri ngbangba di ingga ta na inkindirr yi nggo iwre ku Abachi, ni ki abiga Yesu ba iha ndanda mi. Ingga kri ngbangba nâ ta si nggo unushirr ka kru isisu i are munta ka. Ingga kru isisu imbarr yi namri.
7 Aseki ka nggo ingga di na ka ni ikuchi yi, ni kye da Abachi ta di ingga na wre, ziza ingga kye ka a sa ki ingga nu undu, ima yo du ingga i ka ka wre ki ingga bu ga Kristi.
8 Aseki kama nggo ingga di na ka di ingga ta su ku Abachi isisurr, ingga kye ka ziza a si ka gigye, nggo ingga ti tsarr ka kye ni hi da inkindirr yi nggo mri inggi si nggo ingga hi Yesu

Kristi Atiko mungga. Nggo ni itu ima yi, ingga kà aseki ka namri, wre ki ingga bu su ku isisurr. Ziza, ingga kye aseki akama si ki ingga izɨ iki, wre ki ingga bu kri ngbangba ni ga Kristi,
9 ni bu ga ma ni isisurr mungga yi pempe. Ni ikuchi yi, ingga di na aseki akama namri nggo Are munta ka a da, ima i si si du Abachi kye ingga ki uni na wre hen. Inkindirr yi nggo i wre ki ingga su ina wre yi nggo Kristi nga ni ttu na kpa ingga ttungo ni ila ure mungga yi, nu nggo ingga yo isisurr na ku.
10 Ingga zha di ingga ta hi Kristi kakami, ni hi ukyekye ku nggo Abachi à ta ma si ni ibe. Ni zha di ingga ta ga ma ni ki iha ndo na ku, nâ ta si nggo à ki iha ni itu mungga. Ni bu ttu nâ ta si nggo à nga ni ttu.
11 Ingga zha di i bu si meme yo di Abachi bu ta ingga si di ingga ka ni so tsitsirr.

Ikri ngbangba ni kru ko ni ikikre yi

12 Ingga nise kpa inkindirr inggi yi nggo Abachi à yo ingga na yi. Ingga ni se na ki pempe. Ima yo di ingga so ta ukpa wre ki ingga bu kpa aseki angga ka nggo Yesu Kristi a yo ingga na ka.
13 Amuya yi, ingga si ba itu mungga di ingga na aseki angga ka namri hen. Inkindirr iyirr ingga ta na, ingga si ta ri amarr ku aseki ka nggo à ka vu sarr nu ugo hen. Ingga ko ta ukpa ni inkindirr yi nggo i se ni ichi mungga.
14 Ingga ni ko ta ukpa kyekye mi ta ko ku kpa azadi ka nggo Abachi yo ingga na ka nu unkplassu, nggo na di ingga ga Kristi Yesu.
15 Inta angga ba nggo kri ngbangba ni izhi yi, amarr munta ka bu sa ayirr ni itu aseki angga ka nggo ingga ko re ni itu yi. Imba ta si ta kpanye na aseki numa ka hen, Abachi ta tsarr imba amarr ka nggo ingga so di re ki imba ni itu yi, a ka yo si ka wre ka.
16 A ti sa anggi mi, inta bu vu inkindirr yi nggo inta i ka hi yi ba gri ngbangba.
17 Amuya mungga bu iga, imba nggurr atu bi ni ga uzirr mungga uzizi ku nâ ta sa abiga. Imba bu ga uzirr ku abangga ba nggo a di zirr wre, nâ ta si nggo imba hi inta di zirr wre, nggo inta di so ni imba ba.
18 Nâ ta si nggo ingga ka da ki imba ankpa shishemi, ziza nggo ingga ko da ki imba na ashishi zizo. Anishirr shishemi a karr Yesu Kristi, nggo a si du anishirr bi wo ure ku nggo Kristi a ni ttu nu unkunkurr ku hen.
19 Unto ku iso ambarr ku i su nu uru, nggo a kye aseki ka ingbingbru ka yo su ba azhi ambarr wa. A so nggurr ankẹ na aseki ka nggo a sa ki ishisha. Amarr ambarr ka se na aseki ka ingbingbru ka yo mre.
20 Inta angga ba, unto ki iso munta ku se nu unkplassu. Inta ko surr ashishi na anko a uni kpa inta ttungo wa, nggo à ta ji zhi nu unkplassu, nggo uwa yo sa Atiko munta wa Yesu Kristi.
21 Nggo Yesu taka kanga, à ta ni ka ukpa munta ku ingbingbru ku sarr. Inta taka se nu ukpa hẹhẹ nggo su ukyekye nâ ta si umaku. Nggo à taka ni ka inta sarr, na taka na undu kuma nu ukyekye ku ittu umaku na atu aseki ka namri.

4

1 Amuya, ingga kpanye ni imba ba kakami, ni zha di ingga ka hi imba. Imba yo ni ingga inyarr ni si azadi ka undu mungga ka. Nâ ta si nggo ingga di da ki imba, imba bu kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi, ni ga Atiko yi meme.

Bulu nggurr abiga ba nu Filipiya

2 Ingga ko tsi ki imba ango, Yuwodiya tuku Sintike, imba bu kpanye ni ikpa ni bu hi di imba sa anishirr ba Atiko.
3 Ukpamu ujiji, nggo ko na undu ku ni ingga ku, ingga ko barr uwa, zi amba angga ba du ba kpanye ni ikpa. A na undu ku kakami ni ingga ku ni bre ku anishirr Ure ku wre ku ni itu Yesu Kristi. Amba angga ba kri ngbangba nu Klementi ku ndo ni inkpu anishirr abanu nggo a so di na undu ku ni ingga ku. Abachi à ka charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku abi so tsitsirr.

4 Imba bu so di nyarr ttuttumi nggo
imba sa anishirr ba Atiko. Ingga da
zizo, imba bu nyarr yi!
5 Imba na chě ni ikpambirr ku.
Meme nggo anishirr abiga abanu ba
ta hi di imba su chě. Imba bu hi di
inga i Atiko yi i ki ywhiywhirr ba.
6 Imba si vri ni inkindirr numa hen.
A ti sa anggi mi imba so zha, imba bu
barr Abachi, ni di barr ma ni inyarr
ni isisurr.
7 Meme nggo, Abachi à ta ni imba
isu isisurr inggi yi nggo i mri ikye
hi i unushirr. Isu isisurr ima i ta lo
amarr amba ka ni isisurr imba yi gri
ni Kristi Yesu ku.
8 Amuya, ziza, uwanggo yo su aseki
ka nggo imba bu ri amarr ambarr ka
ni isisurr imba yi. Imba bu ri amarr
ka aseki ka nggo a sa ajiji, nggo imba
hi yi di a ta du anishirr kye imba ssu
na ungo. Amuya, imba ri amarr ka
aseki ka nggo Abachi à da di a si ka
wre na sa ni ìlà, na aseki ka nggo
anishirr ta kpanye na ka hanhan mi,
na ta ni imba asa zizi. Imba kri ng-
bangba na aseki angga ka nggo sa ka
iwre anishirr di bre are zizi na ka.
9 Imba na aseki angga ka nggo
ingga i tsarr imba, imba kpa ka. Ni na
aseki ka nggo imba i wo ka ni ingga
ku, na angga ka nggo imba i hi ingga
ni na ka. Abachi nggo di ni isu isisurr
ta so ni imba ba.

Bulu nyarr ku Anu Filipiya ba ku aseki ka nggo a ni

10 Ingga so di mẹ nyarr ku Atiko
kakami na aseki ka nggo imba shirr
ni tu ba na ka ga ki ingga. Ima mi
tsarr ingga di imba so di ri amarr
mungga, ni se ni isisurr izi ingga.
Ingga hi imba so di ri amarr mungga
jiji. Anko wa mu sama nggo imba
ka tsarr ingga di imba so ri amarr
mungga ka.
11 Ingga si ko da meme di ingga so
zha inkindirr mu hen. Ingga ka hi ba,
ni di vu isisurr ka na anko a ta wa.
12 Ingga hi nggo a di da du unushirr
sama ni inkindirr, ka à se na yi. Ingga
ka hi utirr ki ivu isisurr ni itu i aseki
ka wemi ba, ka ingga ti shi, ka nu
nggo ingga ti so ni iyo, ka ingga ti se
na yi shishemi, ka ingga sama na yi
kpukpurr.
13 Kristi nggo ni ingga ukyekye ku
na meme ku.
14 Ingga nyarr ki imba kakami nggo
imba zi ingga ni ivi inggi yi nggo i tsɨ
ki ingga kakami.
15 Imba, abiga ba nu Filipiya, imba
mi hi nâ ta si nggo ingga hi di ni ivi
imẹmẹ yi nggo imba i kpa Ure ku wre
ku ni itu i Yesu Kristi, nggo ingga bre
ki imba, ni ivi yi nggo ingga huzzu
na anga ka Makidoniya ka. Imba yo
sa abiga abi imẹmẹ ba nggo imba zi
ingga na azo, abanu si na meme zizo
hen.
16 Tuku nggo ingga ni so nu Tesa-
lonika, imba i di tu ba na azo ttuttumi
gri ki ingga nggo ingga ko zha izi.
17 Ingga i si ko bre ki imba meme
di imba bu gri ki ingga aseki numa
mu zizo hen. Ingga i ko da meme di
Abachi bu yo ki imba angu ka iwre ku
izi yi nggo imba i so di zi ingga.
18 Zizami, ingga ko da ki imba di
ingga i ka kpa aseki ka nggo imba i tu
Ipafroditu gri ki ingga ba. Abama yo
a si aseki ka nggo ingga i sama na ka,
zhi na azhibarr wa nggo Ipafroditu a
gri iki inggi yi ga ki ingga, ingga i si
ko zha inkindirr numa zizo hen. I si
nâ ta si iki yi nggo a tu yi nu uru na
du intsi i hun ingba wre yi i hun ko
na Abachi ku, uwa nyarr yi na kpa yi.
19 Abachi wa nggo ingga so ga ma
à ta ni imba aseki ka nggo imba i so
di zha ka namri. Na ta ni imba na ka
shishemi nu ungo ku Kristi Yesu.
20 Inkpinkpye ni inyarr i ta si i
Abachi amunta nggo a si Aki, ase na
ase! Du yi si meme yo.

Ichi i ikikre

21 Chi ki ingga anishirr abiga
Abachi ba namri nabo. Amuya aniru
na amba abangga ba nggo a kpa
Kristi Yesu, na so zi ingga undu ku
ni inggya a so chi imba.
22 Anishirr abiga Abachi ba ni ing-
gya mi a so chi imba namri. Abiga ba
nggo a so ni iko i Kayisa, aba mi a ko
chi imba.

23 Ingga i ko barr di Atiko amunta
wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba na
bu kpanye ni imba ba.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Kolosiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku abiga na aki ka barr ka nu Kolosiya tuku abiga wemi. Bulu à nise kuma nu Kolosiya kye. Ipafra yo na abanu ba nggo a kanga ni iga yi nggo, aba yo a bwu uki ku barr ku nu Kolosiya. Iga indanda i rri na abiga ba ba. Abanu a gru di na iga yi tankpami. Bulu à ga anishirr abama na kisa ba kakami di Kristi yo à si undurr wa nggo à ta ga ma nggo. A na meme nggo na gbyarr ku Kristi asa di uwa yo à si iyu i Abachi, uni na ingbingbru wa.

Bre ungbamvu ku Kolosiya ku zizo ni hi di Kristi yo à si nâ ta si Abachi kakami, na si anko a so ni iga yi *(2:9, 10)*.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à bwu ungbamvu ku ni ibarr *1:1-14*
Inkpinkpye i Kristi yi *1:15—2:3*
Igbye utu ni itu i abitsarr itsarr imu *2:4-23*
Itsarr iso i iga *3:1—4:1*
Ure ni itu i ibarr tuku ibre ku ikikre *4:2-18*

1 À si ingga Bulu, nggo Abachi à na ingga ki uni ko na angu a Yesu Kristi. Inta ko charr ki imba ungbamvu unggo ku tuku uzayirr amunta Timoti.

2 Inta ko charr ki imba anishirr bi iwre ba Abachi ba nggo a so ni ìgbù nu Kolosiya, amuya abiga ba nggo a yo isisurr kakami ni Kristi ku nggo.

Abachi Aki munta wa bu na wre ki imba, na ni imba isu isisurr

Inta nyarr ni so barr Abachi na atu amba

3 Inta di nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi nu nggo inta ti so di barr ma ni itu imba nggo.

4 Inta i so di wo iyo isisurr imba yi ni Yesu Kristi ku, ni wo nggo imba ikpanye na anishirr ba Abachi ba ba wemi nggo.

5 Nggo imba iwo ure ujiji, ku wre ku ni mẹmẹ yi, imba iwo iso sese yi nggo imba ko surr ashishi da Abachi à taka ni imba na yi nu unkplassu nggo. Ima yo di imba i yo isisurr ni kpanye na anishirr ba.

6 Ure ku wre uyiyirr ku yo nggo imba i wo ku nggo u so zirr kago ingbingbru yi. U so du anishirr kago da a bu kasarr nu uzirr umbarr ku, nâ ta si nggo u na ki imba mi ni imẹmẹ yi nggo imba i wo ku ni hi jiji nggo uzizi ku Abachi ku.

7 Imba i wo ina zizi i Abachi yi nu akpamburr Ipafra ku, uvurr iko wa nggo kri gbangba ni na undu ku Kristi ku na angu amunta.

8 A da ki inta di Izhi yi i di imba i kpanye na amuya abiga ba ba kakami.

9 A si ima yo di inta di barr Abachi ttuttumi ni itu imba bazhi nu nggo inta iwo ure umba ku nggo. Inta di barr Abachi da a bu ni imba amarr ka hi inkindirr yi nggo a zha di imba bu na ku na yi nggo, na bu du imba i hi aseki ka nggo Izhi ima yi i di nu anishirr na ka nggo.

10 Meme nggo imba ta so di na aseki ka nggo Atiko à zha di imba bu na nggo, ni ta na aseki ka nggo a ta du Atiko à nyarr nggo. Imba ta di na aseki azizi ku anishirr ni ta hi Abachi mri kakami.

11 Inta mi so barr di Abachi a bu ni imba ukyekye umaku, wre ki ivri i ti rri ni imba ba, imba i ta vu gri ni kri gbangba.

12 Imba i ta nyarr ku Ati wa nggo a di imba mi ni kpa inkindirr yi nggo a zu ku anishirr ama ba mu, nggo a si so ni ibwu hen.

13 A ttu inta huzzu ni ittu i ibwu yi na gri inta zizi nga ni ittu i Uzuma yi nggo su ku isisurr.

14 A si uwa yo a kpa inta ttungo. Ni itu ima i yo Abachi a nggurr ila ure i munta yi a zhi.

Unushirr wa nggo a si Kristi, tuku undu ku nggo a na ku nggo

15 Kristi à si nâ ta si Abachi, nggo à
si di hi ma na ashishi hen. Kristi yo
à su uni imẹmẹ na Abachi ku, na mri
aseki ka wemi nggo Abachi à na ka
nggo.
16 Kristi à na aseki ka nu unkplassu
tuku ka ingbingbru ka wemi. Aseki
ka nggo a di hi ka, na angga ka nggo
a si di hi ka hen. À na anazhi tuku
atitiko na atuttu na ankpinkpye abi
hru ba ba. Abachi à na ingbingbru yi
wemi zhi nu uwa yo ku, na à na ku
uwa yo na yi.
17 A kuchi ku aseki ka wemi. Aseki
ka wemi a nggurr bi nu uwa yo ku.
18 Uwa yo a si itu i ukpa umaku,
abiga ama ba. Uwa yo à si ichi iso
tsitsirr. A su uwa yo si uni imẹmẹ wa
nggo a gị ma gru ni ibe yi, wre ku uwa
yo na nkpama ka si ni ichi na aseki ka
wemi.
19 A sa amarr ka Abachi mu nu
nggo a du uzuma a bu si nâ ta si
Abachi a se nggo.
20 Abachi à gri ingbingbru yi wemi
kanga na agẹ ama nu ungo ku Uzuma
yo. Abachi à du ittu i Uzuma yi
nu unkunkurr ku igri isu nga, ni gri
aseki ka wemi nu unkplassu tuku ni
ingbingbru yi nga ni nggurr bi na ku.
21 Ni ikuchi yi, imba i ta anko
na Abachi ku. Aseki amimi tuku
ndanda amarr amba ka a du imba
karr Abachi.
22 Uwa a ta si ziza nggo nanko, ittu
i uvuvurr ama wa i du ayiyi ama wa
a na imba ki ku Abachi akpukpama.
A na meme wre ku a bu gri imba ki
anishirr ba Abachi, nggo sa abi wre,
sama na abla, na sama ni ikpala na
agẹ ama.
23 Imba bu kri ni ikpanye imba yi,
ni kri gbangba. Ni si ka isisurr glo
hen. So kye anko wa nggo Ure ku wre
ku u da nggo. Wanggo yo a si Ure ku
wre ku nggo imba i wo ku, aba bre
ku kago ni ingbingbru yi nggo. Ingga
Bulu i kaki uvurr iko ku Ure ku wre
ku yo.

Undu ku nggo Bulu a na ku abiga ba nggo

24 Ziza nggo, ingga i nyarr ku iha yi
nggo ingga ko ki yi ki imba nggo. A si
ima yo i di ingga mi nga ni so ki iha yi
meme nâ ta si nggo Kristi à nga ni ki
ku abiga ama ba, ingga mi i kpanye ni
ta so ki si iha ima yo.
25 Abachi à na ingga ki uni na undu
ku abiga. Abachi à ba undu kuma a
sa ki ingga na ango, wre ki ingga bu
bre ure umaku we kago ku anishirr.
26 Uwama a si inkindirr inggi yi
nggo a ka yi sharri zhi na asese ka
mu, na si du anishirr a hi yi hen. Ziza
nggo uwa a bwu ure ukuma a tsarr
abangga ba nggo a zirr wre na agẹ
ama nggo.
27 Abachi a kpanye na du anishirr
ama ba a hi aseki azizi angga ka nggo
a zu sharri ku anishirr wemi nggo.
Kristi ku itu ima nggo a rri so ni imba
ba nggo, uwa yo a si inkindirr isharri
yi. Uwa yo a si isurr ashishi imunta yi
ku inkpinkpye yi nggo i so nga nggo.
28 Ni ima yo, inta i bre ku anishirr
ba wemi ure ku Kristi ku. Inta i gba
ba utu, ni tsarr ba wemi ni ihi yi nggo
Kristi a ni inta nggo. Inta i na meme,
wre ki inta bu na anishirr ba ki abi kri
kyekye na agẹ ka Abachi.
29 Ingga i cha ukpa ni na undu
kuma nu ukyekye ku nggo Kristi à ni
ingga nggo.

2

1 Imba ka hi nggo ingga i so cha
ukpa kakami ni itu imba na anishirr
bu Lawodikiya ba tuku abangga ba
nggo a nise hi ingga kye.
2 Ingga i so na meme, wre ba bu
gru kri gbangba na bu kpanye ni ikpa
imbarr yi kakami. Na bu hi Kristi
kakami. Ihi imbarr yi i bu du ba a yo
isisurr kakami. Meme nggo, aba a ta
hi Kristi wa ni itu ima, nggo Abachi a
ssu ma zu sharri ba nggo.
3 Abachi à ka sha ihi tuku
ukrizhizhi umaku wemi sharri nu
umi Kristi ku.
4 Ingga ko da ki imba ni ima yo di
imba bu si du undurr a re imba mi na
are ka imarr iwo hen. Are akama a ti
marr ki nggi mi imba si wo ka hen.

5 Nu nggo imba i si so hi ingga na
ashishi mi hen, izhi imungga yi i so
ni imba ba. Ingga i nyarr kakami nu
nggo ingga i hi nggo imba i ko zirr
ndindi, nu nggo imba ka zirr, tuku
nu nggo imba so kri gbangba ni iyo
isisurr imba yi nu Kristi ku.

Imba bu so meme yo ni Kristi ku

6 Nu nggo imba i kpa Kristi Yesu ki
Atiko amba, imba bu nggurr atu bi ni
zirr na ku.
7 Surr injinja imba yi nu umi ku
Kristi ku rri kuma nu umi, ni na uwa
yo ki uni du imba tsitsirr wa. Kaki
kyekye ni iga imba yi nâ ta si nggo a
bre ki imba nggo. Imba bu di nyarr
ttuttumi ku Abachi.
8 Si du undurr a na imba ki agarr
na re imba na are ka marr iwo, nggo
anishirr ngga gri ka zhi na amarr
ambarr hen. Itsarr yi nggo i zhi na
amarr ka unushirr, ni zhi nu umimi
wa nggo a so gri ingbingbru inggi yi
nggo, ni si zhi nu Kristi ku hen.

9 Aseki ka we nggo a sa ka Abachi à
so nu Kristi ku we nggo a so nu ukpa
ku unushirr.
10 Abachi à ni imba iso ijiji nu nggo
à gri imba ni nggurr bi ni Kristi ku
nggo. Kristi yo à gri ukyekye ku ihru
atuttu ni ingbingbru yi.
11 Kristi a ttu imbwimbwe ndanda
imba yi nggo i di du imba ila ure nggo
a glo, nâ ta si nggo a yo ku uvuvurr
nggo iji na sha inina ikpa glo ku nu
ukpa.
12 A zzu imba na amasirr wa nggo,
uwa a si na ta a zzu imba ni ibe mu ni
Kristi ku, na gị imba gru na ku meme
ki aḥẹḥẹ. Imba i kpanye di Abachi a
se nu ukyekye ku nggo u gị Kristi gru
ni ibe yi nggo. Ima yo i du Abachi a gị
imba gru nu Kristi ku ki aḥẹḥẹ.

13 Ila ure i du imba kaki aku, ni si si
anishirr ba Abachi hen. Abachi à du
Kristi ka imba ki atsitsirr, na nggurr
ila ure i imba yi zhi we.
14 Kristi à kpurr uhla ku ila ure
ku nggo a charr zu ki inta azhi. Na
vu ila ure ima na share ku ukpa nu
unkunkurr ku nggo a klo ma nggo.

15 Nu unkunkurr ukuma yo i Kristi
a tsi na vu ankpinkpye na atuttu bi
ingbingbru angga ba anggurr. A bri
kago na ba na du anishirr a kye ba na
ta a di na ku agarr nggo a vu ba ni iku
nggo.
16 Uwa a si ni ima yo imba si du
undurr mu a bre ki imba inkindirr yi
nggo imba ta ri ni so hen. Ni si du
undurr mu a da ki imba ivi yi nggo i si
i Abachi hen. Ni iga yi nggo imba na
yi nu uhwa uḥẹḥẹ ku tuku Azhibarr a
Isu ani Yahuda wa hen.
17 Aseki akama wemi a si iyu mu i
aseki ka nggo a taka nga ni ichi nggo.
Inkindirr ijiji yi inggi i si Kristi.
18 Si du undurr wanggo a di na
chě ni imu mi, na di kuttu ku abitu
ba Abachi ba ngga ki Abachi ama
wa, imba bu si du undurr uwama re
imba na di imba i ssu azadi amba ka
hen. Unushirr ni na meme wa à di ga
angba ssu na abubo gigyemi. Isisurr
ima yi nggo i si ni izhi ndanda i di du
ma a si ssu na amarr ndanda.
19 A si di nggurr bi na ampu ukpa
a Kristi wa zizo hen. Uwa yo a si itu
ikpa yi we, na di ssu nu ukpa ku we
ni inina ikpa yi na achi ka gri ni inkla
iyirr zizi, na du ukpa ku so furr nâ su
nggo Abachi à zha nggo.

Iso tsitsirr iḥẹḥẹ ni Kristi ku

20 Imba i ka ttu ni Kristi ku ba,
ziza a ka kpa imba ttungo na ango ka
anazhi ba nggo a so hru ingbingbru
yi nggo, anggi mu i du imba i na aseki
ka ingbingbru ka nggo ddu imba di:
21 “Si sa ungo ni inggi hen! Si la
inggi yi kye hen! Ni si vu inggi yi gri
hen!”?
22 A ti na undu na aseki angga ka,
aseki akama a sama nu undu zizo. A
si are ka tsarr iso nggo anishirr ngga
a na ka, imba i cha ukpa na ka da
angginggi?
23 A zzu na ti iga are angga ka
inggi i si inkindirr izizi yi nggo un-
ushirr a bu na. A zzu na ti iga are
akama i di du unushirr a kpanye na
Abachi ku mwe ma, na si chě, na si
ttu ukpa ttungo na na aseki tankpami
hen. Are ka tsarr iso akama a si si
nu ukyekye ku han inta ni na aseki

amimi ka nggo inta di zharr na ka nggo hen.

3

Iso ihẹhẹ imba yi nu Kristi ku

1 Nu nggo a gɨ imba gru ni ibe ni
Kristi ku, imba yo isisurr imba yi na
aseki angga ka nggo a si ka unkplassu
nggo. Kristi a so ni ittu yi nu ungo rri
ku Abachi.
2 Yo isisurr imba na aseki ka un-
kplassu ka nggo a si si ka ingbingbru
inggi yi hen.
3 Imba i ka kɨ ba, aba a zu imba
sharri ni Kristi ku nggo a se na Abachi
ku nggo.
4 Kristi nggo à si iso tsitsirr imba yi,
na à taka nggurr ssuzzu nggo, na taka
sha inkpinkpye ima yi a ni imba.

Iso ihẹhẹ tuku ikuku yi

5 Uwa a si ni ima yo imba bu ngɨ
aseki ka imbwimbwe ka nggo ukpa
ku u zha na ka nggo. Aseki akama
ngga a si: izha amba ni iga aniru, ni
ina umimi tuku amarr amimi, ni izha
ina umimi aseki tuku iki awa. Izharr
inkindirr i si nâ ta si ina inkindirr ima
ki azhi amuwa.
6 A si ni ima yo Abachi a di ki unfu
na abangga ba nggo a so di na ndanda
aseki angga ka.
7 Imba mi i di na aseki akama ni iso
imba i kuchi yi.
8 Ziza nggo imba bu du ma ni
na aseki angga ka: unfu, ugbugbu
isisurr, ihru unushirr ni ine, ina
unuma ki undanda, tuku ukpakpa
are.
9 Si ki ku ikpa imba imu hen. Imba
ka ba ttungo ni iso imba yi ila ure yi
tuku ina aseki ka nggo imba i di na ka
ni ikuchi yi ba. Nâ ta si nggo anishirr
a ttu ankru kuku glo, imba mi bu ttu
ila ure imba yi glo.
10 Imba si ahẹhẹ mu. A ka imba ki
ahẹhẹ, na na imba kaki nâ ta si nggo
uni na imba wa à se. Iso ihẹhẹ imba
yi i ta gri ki imba ihi Abachi ijiji.
11 Ni iso ihẹhẹ inggi yi, abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen a si si
nanka na ani Israila ba hen. Abangga
ba nggo a yo ba iji na abangga ba
nggo a si yo ba iji hen, a su ungo uyirr
yo. Abangga ba nggo a zhi ni igbu nu
Sitiya* nggo, na abangga ba nggo a
ni so nâ ta si ininazzu, na agarr na
abangga ba nggo a si si agarr hen.
Kristi à so na abiga ba we, na a mri
aseki ka wemi.
12 Abachi a kpanye ni imba ba, na
ttu imba ki anishirr ama nanka. Ni
ima yo, imba bu ki itito, ni na wre ku
abanu, ni si gɨ atu hen, ni na chĕ, ni vu
atu gri.
13 Imba bu kpa ikpa yo. Ni nggurr
zhi ku uwanggo nggo a kpala ki imba
nggo. Si kpamusu hen, Kristi à ng-
gurr zhi ki imba, imba mi bu nggurr
zhi ku abanu meme.
14 Imba bu na aseki angga ka wemi.
Inkindirr inkpi sha inggi i si di imba
bu kpanye ni ikpa. Ikpanye ni ikpa yi
i ta nggurr imba bi ki yirr na ti nggo i
ka se nggo.
15 Du isu isisurr yi nggo Kristi à ni
imba nggo i bu hru amarr amba ka.
Nu nggo Abachi à yo imba wemi di
imba bu ni so iso isu isisurr nâ ta si
ankla ka ampu akpa ayirr. Imba bu
nyarr ku Abachi.
16 Du ure ku Kristi ku u so ki imba
ni isisurr, ni bu na imba ki krizhizhi.
Tsarr anishirr nu ure umaku ni ng-
gurr ikpa na ku. Nyarr ku Abachi na
asarr amba ka. Ru asarr ka igbyarr
asa, na asarr ka Yesu tuku asarr ka
nggo a zhi ni Izhi i Abachi.
17 Uwa ta sa anggi mi imba ko na, ni
ko re, ka aseki ka nggo imba so na ka,
imba bu na ni isa i Atiko Yesu, ni so
nyarr ku Abachi Aki wa.

Iko i uniga

18 Amba, imba bu wo ku aniru
amba ba ure. Uwama yo a si
inkindirr yi nggo i wre abiga a bu na
yi nggo.
19 Aniru, imba kpanye na amba
amba ba. Ni si hru ba varr varr hen.
20 Amumarr, imba bu wo ku akiki
amba ba ure na aseki ka wemi.
Abachi a di nyarr ima yo.

* **3:11** *Sitiya:* Anu Sitiya ba a si anishirr angga ba nggo a hi ba ku umimi umbarr ku.

21 Akiki imba bu si di ki ku amumarr amba ba unfu hen, wre ba bu si su ukpa hen.
22 Agarr, imba bu wo ku akiko amba ba ni ingbingbru yi ure na aseki ka wemi. Imba bu na aseki ka nggo ta su ku akiko amba ba isisurr ttuttumi. Si wo ure, wre ku anishirr mu a bu hi du ùwà wo ure hen. Imba bu kru isisu i Atiko ni na ku akiko amba ba undu ni isisurr iyirr.
23 Inkindirr yi nggo imba ti na, imba na yi ni isisurr iyirr. Na zzu di imba i so na ku Abachi, ni si so na ku anishirr mu na yi hen.
24 Si kpamusu hen, Atiko wa à taka ni ni imba azadi, imba taka kpa inkindirr yi nggo Atiko wa à zu ku anishirr ama ba nggo. Kristi yo à sa Atiko ujiji wa nggo uwa di na ku undu ku nggo.
25 Uni na undanda, à taka kpa azadi ka undanda umaku. Abachi à di bre ki inta undanda umunta ku narrnarr, na si di hlahihla hen.

4

1 Imba nggo i zu agarr nggo, imba na ba zizi ni hru ba yo. Si kpamusu du ùwà mi i si na Atiko meme nu unkplassu hen.

Inkindirr yi nggo abiga a bu na yi nggo

2 Si ba ttungo ni ibarr Abachi hen. Imba so gbye yi ni si so ba kahre hen. Nyarr ttuttumi ni ibarr imba yi.
3 Barr ki inta Abachi meme, wre ku Abachi a bu na anko wa nggo inta ta bre ure umaku nggo. Uwanggo yo a si ure ku nggo Abachi à zu ku sharri ni itu yi Kristi, uku yo du ingga kri ni iharr.
4 Barr di Abachi bu du ingga i re are angga ka krizhizhi na ka wre iwo. Uwa yo su undu mungga ku.
5 Imba bu hi iso yi nggo imba ta so yi na abangga ba nggo a si kpanye ni Kristi ku hen.
6 Imba ti ta re na anishirr ba, imba du ure umba ku u wre iwo ni bu si su uzizi. Imba bu hi ikasa yi nggo imba i taka sa ku undurr wa nggo a zhi imba inkindirr yi nggo.

Ichi ikikre

7 Uzayirr munta gbangba wa, Tikiku, nggo a yo isisurr na kri karrkarr nu undu ku Atiko ku, a ta bre ki imba are ka ni itu mungga.
8 Ima yo i di ingga i so tu ma nga ni imba ba di imba i hi nggo inta i se nggo, ni bu ni imba ivu isisurr.
9 A so nga tuku uzumbirr amba unuma, Onesimo. Onesimo nggo à su uyirr ni imba ba ni yo isisurr nu undu ku kakami nggo. A ta bre ki imba aseki ka we nggo a so la ni inta ba ni inggya nggo.
10 Arristaku nggo inta i kri ni iharr yi ndo nggo, a so chi imba, tuku Marrku, umlama a Barrnaba. (Ingga i ka da ki imba ba inkindirr yi nggo Marrku à ti nga, imba na yi nggo. A ti nga imba kpa ma na ango aha.)
11 Yesu, nggo a di yo ma di Yustu a so chi imba meme. Anishirr atarr angga ba yo mre a si ani Yahuda ba nggo a kpanye nu Kristi ku na na undu ni ingga ku ni Ittu i Abachi yi. Na so zi ingga kakami na su ki ingga isisurr.
12 Ipafra a so chi imba. Uwa mi a su uyirr amba yo na so nâ ta si uvurr iko a Yesu Kristi. A di barr ttuttumi ki imba, da Abachi bu di imba kri ngbangba, ni furr ni iyo isisurr, ni na inkindirr yi nggo Abachi a zha di imba bu na yi nggo.
13 Ingga mi ka shi ku azhi nu undu umaku ni imba ba, tuku unggo ku nggo a na ku anishirr bu Lawodikiya tuku Hirapoli ba nggo.
14 Luka, uzayirr munta uni ni ahun wa, nggo inta kpanye na ku kakami, tuku Dima a di ingga bu chi imba.
15 Chi ki inta amuya ba nu Lawodikiya. Ni chi Nimfa na abiga ba nggo a di nggurr bi ni iko ima yi nggo.
16 Imba ti bre ungbamvu unggo ku kre, imba bre ku abiga ba nu Lawodikiya mi na ku meme. Imba bu kpa ungbamvu ku nggo ingga i charr ku abiga ba nu Lawodikiya bre meme.
17 Da ku Akipu di a bu kri karrkarr na kre undu ku nggo Atiko à nu ma nggo.

18 Ingga, Bulu, i charr ichi inggi yi
nu ungo umungga. Imba si kpamusu
di ingga i kri ni harr hen. Ingga i so
barr di Abachi bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à bwu uki ku barr Abachi ku Tesalonika ku nu uzirr umaku uha ku. À charr ungbamvu unggo ku wre ku bu nggurr abiga ahẹhẹ ba du ba kri karrkarr ni iga yi. Bulu abwu uki ku barr Abachi ku na ki ase aha ka tarr yo mre na charr ungbamvu unggo ku.

Abiga ba nu Tesalonika a zha di aba a ta furr ni iga imbarr yi. Inkindirr iha yi nggo i so ki igbre ku abiga ba nu Tesalonika i si ure ku inga i Kristi i ha yi. Abanu a kye di Kristi à ta kanga korrmi ima yo i du ba a vri nu nggo amuya ambarr abanu a kɨ u Kristi à nise nga. A da di, “Inta i kpanye di Kristi à ttu na tasi zizo, ima yo i du inta i kpanye di Abachi à ta ka gri Yesu kye na abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo” *(4:14)*.

Bulu à charr ungbamvu unggo ku à da ku abiga ba du uwa à kpanye na ba, na gbyarr ba asa nu nggo a ka na kri karrkarr ni iga yi. Bulu à ddu ba di a bu di surr ashishi ka meme ku ikanga i Atiko, Uni kpa ttungo wa.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku anu Tesalonika ba ni isisurr ima *1:1-10*
Bulu à narr itu ima *2:1-16*
Aseki ka nggo a la nu nggo Bulu à ka zhi nu Tesalonika *2:17–3:13*
Itsarr ni itu i iso iga izizi *4:1-12*
Ikanga i Kristi *4:13–5:11*
Ure ku ikikre *5:12-28*

1 A si inta anu Bulu, u Sila tuku Timoti.

Inta ngga ko charr ki imba abiga ba nu Tesalonika. Ki imba nggo i si anishirr ba Abachi, Aki munta wa tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

Abachi bu ni imba uzizi tuku isu ima yi.

Uzirr tuku iga i anu Tesalonika ba

2 Inta di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba wemi. Ni so di barr Abachi ttuttumi ni itu imba.

3 Inta ti barr Abachi ni itu imba nggo inta si di kpamusu ni i yo itu nu undu imba yi hen, tuku aseki ka nggo ikpanye imba yi i du imba i so na ka nggo. Tuku nggo imba i vu gri ni so surr ashishi na Atiko amunta wa Yesu Kristi ku nggo.

4 Amuya abiga, inta i hi da Abachi a kpanye ni imba ba na hla imba ki ama.

5 Uwa a si ni ima yo nggo inta i gri ki imba Ure ku wre ku. Uwa a si si are amunta aka yo mre a di imba i kpa ku hen. A su ukyekye ku Izhi Iwre yi, u ku yo u gri ki imba Ure ku wre ku, ni di imba i kpanye di inkindirr yi nggo inta i da ki imba i si meme yo jiji. Imba i hi iso yi nggo inta i so ni imba ba nggo. Iso ima i si ki imba inkindirr izizi.

6 Imba i ga aza amunta ka yo tuku ka Atiko ka. Ni iha imba yi mi, Izhi Iwre yi i di imba kpa ure ku Abachi ku ni inyarr.

7 Ina imba ima i du abiga ba nu Makidoniya tuku Akaya a zha da aba mi a ta na ina imba yi.

8 Ure ku Abachi ku nggo so zhi ni imba ba u si so kuma nu Makidoniya tuku Akaya yo mre hen, a wo iyo isisurr imba yi nu re ku Abachi ku kago ni ingbingbru yi we. A si zha di inta mu bu da ba inkindirr hen.

9 Anishirr abama na atu ambarr a bre nggo imba i kpa inta na ango ahaha ni inga imunta yi. Tuku nggo imba i kasarr, ni si di kye aseki anuma ki azhi amba hen, ni kanga ni ga Abachi ujiji wa nggo a si di ttu hen.

10 Ni di so bi inga zhi nu unkplassu i Uzuma wa Yesu nggo a gru ni ibe yi na kpa inta ttungo nu unfu ku Abachi ku nggo a taka nga ni bre amu ku ingbingbru yi we.

2

Undu ku nggo Bulu a na nu Tesalonika

1 Amuya abiga, imba mi i hi di inga
imunta yi ni imba ba i si su undu ku
gigye hen.
2 Imba i hi nggo a ki inta iha, na
marr inta nu Filipiya bari inta i nga ni
imba ba nu Tesalonika. Anishirr ba
nabo a kà Ure ku wre ku, Abachi à ni
inta ukyekye na di inta i bre ki imba
ure ku sama ni isisu, ni iha ima yi mi.
3 I tsi ango yi nggo inta i tsi ki imba
ni itu i ure ku Abachi ku i si si imu
hen. Inta i si na meme ni inkindirr
inuma indanda nu umi ine umunta
hen.
4 A su nggo Abachi à kpanye ni inta
ba na di inta ngga i sa abi da Ure ku
wre ku. Inta i si di na da anishirr ngga
a bu kpanye ni inta ba hen. Inta na da
Abachi nggo à hi umi ine umunta ku,
uwanggo a bu nyarr.
5 Imba mi i hi di inta i si nga ni re
ki imba are ka marr iwo mu hen. Iya,
inta i si re wre ki inta bu kpa inklo mu
ni imba ba hen. Abachi mi a hi.
6 Inta i si cha ukpa di imba ka un-
durr numa a bu gbyarr ki inta asa
hen.
7 Nu nggo inta i hi di inta, abi ko na
angu ka Kristi ba, i se nu ukyekye ku
ibarr di imba bu zi inta, inta i ka ni si
na meme hen. Nggo inta se ni imba
ba, inta i si nâ ta si amumarr ngga ni
si nâ ta si ayirr nggo à ssu amarr ma
kye na ashishi.
8 Inta i kpanye ni imba ba kakami
ni vu atu amunta wa ni, ni ima yo di
imba bu wo ure ku Abachi ku. Imba i
so ki inta ni isisurr kakami.
9 Amuya abiga, imba mi i ssu hi
undu umunta ku tuku iha yi nggo
inta i ki yi nggo. Inta i na undu
na azhi ni ibittu, wre ki inta bu si
tsutsarr imba di imba ngga bu ni inta
aseki ka nggo inta i zha ka hen. Inta
yo so bre ki imba Ure ku wre ku nggo
zhi na Abachi ku.
10 Imba hi, a Abachi mi à hi undu
uzizi umunta ku, tuku nggo inta i zirr
wre ni imba abiga ba ba.
11 Imba i hi di inta i hru imba nâ ta
si aki nggo a hru amarr ma.
12 Inta i bre ki imba are ka nggo a ta
di imba i kri kyekye ni kri karrkarr,
di imba bu so iso inggi yi nggo i ta
du Abachi wa nggo a yo imba ni sha
ittu tuku inkpinkpye ima yi a ni imba
nggo, a bu nyarr ni imba ba.
13 A si ima yo di inta so di nyarr ku
Abachi ttuttumi, nu nggo imba i wo
ure ku Abachi ku ni inta ba ni si ka ku
di u si ure ku unushirr mu hen. Imba
i kpa ku di u su ure ku Abachi. Uwa a
si meme yo jiji, uku yo so na undu ki
imba abangga ba nggo i wo ku ni yo
isisurr na ku nggo.
14 Imba amuya abiga, imba i si nâ
ta si abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka nu Yahudiya, nggo a si abi
Yesu Kristi ba nggo. Aba ako ambarr
ba a ki ba iha ku iga yi, nâ ta si nggo
aba mi a ki iha yi meme na ango ka
anishirr ambarr ba.
15 Ani Yahuda aba yo a ngu Yesu
Kristi tuku abi kpa are ba Abachi ba.
Na ki inta iha kakami nu nggo inta i sa
abiga ba nggo. A du isisurr i Abachi i
vri na ba, na karr anishirr wemi.
16 Ni ima yo aba a zha da aba a ta
han inta ni ibre ku abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen, Ure ku wre
ku nggo ta kpa ba ttungo nggo. A na
meme na du ila ure imbarr yi i ssu ma
ni ito. Ni ikikre yi, ziza nggo unfu ku
Abachi ku u ka nga na ba ba.

Bulu a zha du uwa ka kru ku rri na anu Tesalonika ba ba zizo

17 A ta si inta nanko, amuya abiga,
nu nggo a tsɨ inta ki nanka ni imba
ba mi, i tsɨ ki nanka ima i su nu kpa
yo mre, inta ka ni so di hru imba ni
isisurr. Imba i lo inta isisurr kakami
inta i cha ukpa di inta ka hi imba zizo.
18 Inta i zha di inta i ta ka nga ni
imba ba. Ingga Bulu i so di ta ukpa a
si si ankpa yirr hen, di ingga ta nga ni
imba ba, u Isheta a di lo ingga zu.
19 Mremremu, anggi mu taka si iyo
isisurr tuku inyarr imunta yi? A si si
imba yo hen! Inta taka ga angba na
anggi mu ki azadi amunta ka nu nggo
inta taka kri na agẹ ka Atiko munta
wa Yesu nggo à taka nga nggo? A si
imba yo!
20 Yo-o, imba i ttu ki inta ishisha ni
ni inta inyarr.

3

1 Ni ikikre yi inta i ma chankarr nu uzirr ku ni kye ni ka kuso nu Atina.
2 Ni tu Timoti uzayirr amunta ni ga wa, nggo à di na undu ku Abachi ku ni ibre ku anishirr Ure ku wre ku Kristi ku. Inta i tu ma di a bu ku zi imba na ni imba ukyekye, wre ki imba bu kri karrkarr ni iyo isisurr ni iga imba yi.
3 Inta na meme wre ku uyirr amba bu si ttu iga yi ttungo nu nggo a so ki imba iha ku iga yi hen. Imba mi i hi na atu amba di a su gbigbi mu inta bu ki iha ku iga munta yi.
4 Nggo inta i di si ni imba ba nggo ni marr da ki imba di a ta ki inta iha ku iga yi. Imba mi i hi di a ki inta iha yi jiji.
5 Ima yo i di ingga i tu Timoti. Nggo ingga i vu isisurr chankarr ni gru tu ma di a bu ni kye ka imba i si kingginggi ni iga imba yi. Isisu i ki ingga di mi Isheta a ka re imba na du undu umunta u kaki ku gigye ba.

Timoti à bre ki ingga are ka wre ni itu imba

6 Ziza nggo, Timoti a ka kazhi ni imba ba ba, na gri ki inta are ka wre nu nggo imba i yo itu ni ga yi ni kpanye ni ikpa. A ddu inta di imba i di ri amarr azizi ni itu imunta. Na da di imba mi i zha di imba ka hi inta nâ ti inta i ko zha di inta ka hi imba nggo.
7 Amuya aniru na amba, meme nggo iyo isisurr imba yi i di inta kaki akyekye ni ivri tuku iha imunta yi.
8 Ziza nggo yo inta ka ttu unddunddu, nu nggo imba ti kri ngbangba ni ga Atiko wa.
9 Inta ka nyarr ku Abachi kingginggi, nu nggo imba i ni inta imẹ nyarr kakami na agẹ ka Abachi?
10 Na zhi ni ibittu inta so di barr Abachi di a bu di inta i sa ashishi ni imba ba, ni bu na imba ki kyekye na ankla ka nggo a klonyarr ki imba ni iga imba yi nggo.
11 Abachi Aki amunta wa na nkima, tuku Atiko munta wa, Yesu à bu na ki inta anko a inga ni imba ba.
12 Atiko wa a bu di imba i kpanye kakami ni ikpa ni kpanye ni inkpu anishirr yi wemi nâ ta si nggo inta mi kpanye ni imba ba.
13 Meme nggo à ta na isisurr imba yi kaki kyekye, na ta du imba sama na ankizhi na agẹ ka Abachi Aki amunta wa, nu nggo Yesu, Atiko amunta wa, à taka nga ndo na abangga ba nggo a si ama ba nggo.

4

Iso yi nggo Abachi a nyarr yi nggo

1 Ni ikikre yi amuya abiga, zirr uzirr ku nggo inta i tsarr imba, wre ki imba bu su ku Abachi isisurr. Ingga hi imba i di zirr meme yo. Inta ko barr imba ni tsi ki imba ango di imba bu na mri meme.
2 Imba i hi are ka nggo inta i bre ki imba ni inkpinkpye i Atiko Yesu yi.
3 Wanggo yo a si inkindirr yi nggo Abachi a zha di imba i ta na yi nggo. A zha di imba bu so sama na ankizhi ni si di na aseki ka ishisha hen.
4 Imba bu vu ukpa gri na anko anggo nggo a si iwre na ta du anishirr a kye imba ssu na ashishi.
5 Ni si kye ikpa imba yi ni imbwimbwe indanda nâ ta si abangga ba nggo a si hi Abachi hen.
6 Nu ure unggo ku, unuma a bu si ka uzayirr uniga a mri na anko anuma hen. Nâ ta si nggo inta i ka da ki imba ni ikuchi ba di Atiko wa à taka ki abangga ba nggo a so na aseki ndanda akama iha.
7 Abachi à si yo inta di inta bu so di zɨ iki ni ikpa ku hen. A zha di inta bu sama na ankizhi nâ ta si nggo uwa mi à se nggo.
8 Uwa si ni ima yo, uwanggo nggo à ti kà na si kpa itsarr inggi yi hen, uwa si ka unushirr mu hen, a ka si Abachi mu nggo a ni imba Izhi Iwre ima yi nggo.
9 A ti si ni itu ikpanye ni ikpa, inta ka charr ki imba anggi mu zizo? Abachi à ka tsarr imba nu nggo imba ta di kpanye ni ikpa ba.
10 Ingga i hi imba i kpanye meme yo na amuya abiga ba wemi nu Makidoniya. Inta i tsi ki imba ango amuya, imba bu na mri meme.

11 Zu ni isisurr imba di imba ta so
iso imba ywi, ni so kuchi nu undu
umba ku ttuttumi. Ni na undu na
ango amba ka nâ ta si nggo inta i da
ki imba nggo.
12 Imba ti na meme, anishirr ba
nggo a si si abiga hen a ta kye imba
ssu na ango, imba si ta so surr ashishi
du undurr mu bu zi imba ni inkindirr
hen.

Inga i Atiko yi

13 Amuya abiga, inta i zha di imba
bu hi ure ujiji ku ni itu i abangga ba
nggo a ka kɨ ba nggo, wre ki imba bu si
ba azhittu nâ ta si abangga ba nggo a
so sama ni inkindirr yi nggo a so surr
ashishi bi yi hen.
14 Inta kpanye di Yesu a ttu na tasi
zizo. Uwa si ni ima yo inta i kpanye di
Abachi à taka gri abangga ba nggo a
kpanye ni Yesu ku na ka kɨ ba, ssuzzu
meme.
15 Uwanggo yo a si ure ku Atiko
ku di: Inta abangga ba nggo taka so
tsitsirr na azhibarr a inga a Atiko wa,
inta i si taka kuchi ku abangga ba
nggo a ka kɨ ba hen.
16 Atiko wa ni itu ima à taka ji zhi
nu unkplassu, nu ukorr unkpi, ku
ankpye a abitu wa, ni ivirr ingba a
Abachi wa. Abi kɨ ba, nggo a kpanye
ni Kristi ku, aba yo taka sa abi imɛ̱mɛ̱
ba nggo a taka tasi.
17 Inta nggo i so tsitsirr na attuttu
ama wa, Abachi à taka gri inta ku
nggurr bi na ba na akpa ka. Inta taka
hun ku ttu na Atiko wa ku nu ussu,
ni taka di so iso inggi na Atiko wa ku
sese.
18 Imba bu di nggurr ikpa na are
angga ka.

5

Ssu so bi inga i Atiko yi

1 Amuya abiga, ingga ta charr ki
imba angginggi zizo ni itu i ivi tuku
attuttu wa nggo aseki angga ka a taka
la nggo?
2 Imba mi i hi ku atu amba di
azhibarr a inga a Atiko wa a taka si nâ
ta si unayi nggo a nye ni ibittu.
3 Anishirr a ti ko da di, “Inta i so su
zizi,” mre na ta gru kakye abubo wa
a ko kuhre. A taka si nâ ta si ingri
nggi inga ku ayamba. A taka kru ba
nu momonggo?
4 A ta si imba, amuya abiga, ni itu i
azhibarr ama wa, imba i si si ni ibwu
hen. Azhibarr a Atiko wa a si ta nga ki
imba kpa mi nâ ta si unayi nggo hen.
5 Imba wemi i si anishirr abi ila i
azhi. Inta i si si abi ibittu hen ni si si
abi shi ibwu hen.
6 Ni ima yo, imba bu si di inta di
kurr ina kurr ikurr i abanu yi hen.
Inta bu so tsitsirr ni bu so na ashishi
krizhizhi.
7 A si ni ibittu nggi anishirr a di kurr
ina. Na si ni ibittu nggi abi hwa ahi a
di hwa.
8 A ta si inta nanko, inta i si aba
azhi, ni ima yo inta bu so tsitsirr na
ashishi inkru. Inta bu du iyo isisurr
munta yi na Abachi ku tuku ikpanye
ni ikpa imunta yi a bu kri inta nâ ta si
unggakpa ku ikri ankɛ̱ ngga. Ni bu du
iso so kye anko a ikpa ttungo ikikre
imunta yi i bu si nâ ta si agbugba a kri
itu nggo.
9 Abachi à si hla inta di inta bu kaki
iha ku unfu ndanda umaku mu hen.
Iya, a hla inta di Atiko amunta wa
Yesu Kristi a bu ka kpa inta ttungo.
10 A ttu na angu amunta ka, wre ku
à ti kanga nggo inta ti ni so tsitsirr mi
ka inta ka kɨ ba, inta bu ka ni so bi na
ku.
11 A si ni ima yo, imba bu di inggurr
ikpa ni zi atu amba wa na ti imba i so
na ziza nggo.

Ure ku ikikre tuku ichi

12 Inta barr imba amuya abiga di
imba bu kye abangga ba nggo a so na
undu ku ni imba ba nggo ssu na ango.
Abangga ba nggo Atiko wa a hla ba di
a bu di tsarr anko na tsarr imba ure
umaku nggo.
13 Kru isisu imbarr yi kakami ni
ikpanye na ba ku undu ku nggo a na
nggo. So su ni ikpa ku.
14 Inta da ki imba amuya abiga, di
imba bu gbye ku abi so sama ni na
inkindirr utu, ni zi abangga ba nggo
a si abi isisu, du ba kaki kyekye ni zi
abangga ba nggo a si si kyekye hen.
Vu isisurr na anishirr ba wemi.

15 Si du unuma a na inkindirr indanda a han ku undanda hen. Iya, imba bu di na wre ku ikpa imba yi tuku anishirr wemi.
16 Di nyarr yi ttuttumi.
17 Barr Abachi ttuttumi.
18 Anggi mi ti nga ki imba, imba kpa yi ni inyarr, nu nggo uwama yo si inkindirr yi nggo Abachi à zha di imba bu na ni iso imba yi ni Yesu Kristi ku.
19 Si han Izhi Iwre yi ni na undu umaku hen.
20 Si kà are ka nggo a kpa ka zhi na Abachi ku hen.
21 Tsarr aseki ka wemi kye, ni hru azizi ka.
22 Ka atu amba wa glo na aseki amimi ka wemi.
23 Abachi ku itu ima, nggo à di nu anishirr iso su a bu du imba sama na ankizhi, na bu du izhi imba yi, ni isisurr imba yi, tuku ukpa umba ku wemi a bu kurr sama na abla ma ni inga i Atiko munta wa Yesu Kristi.
24 Uwanggo nggo à yo imba nggo à ta na meme. A ti da du uwa à ta na inkindirr, uwa ta na yi jiji.
25 Imba barr ki inta Abachi, amuya.
26 Nyarr amuya abiga ba wemi gri, ni chi ki ingga na ba ni imuyirr imunta yi.
27 Ingga tsi ki imba ango ni isa Atiko munta wa, Yesu Kristi, di imba bu bre ku amuya abiga ba wemi ungbamvu unggo ku.
28 Ingga barr di Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba

Ure ku mẹmẹ

Ikanga i Kristi yi i shi ibwu ku abanu shishemi. Iha yi nggo a so ki yi nggo i du ba a kye di ikanga i Atiko yi i ki ywhiywhirr ba. Na kye nu ungbamvu ku Bulu ku di Kristi à ta nga ziza nggo yo. Amarr akama yo a du abanu ambarr ba a so ba kahre na si ta ukpa ku na inkindirr i zi atu ambarr hen. A da di aba a so kye anko a inga i Kristi.

Ungbamvu unggo ku u ga ugo ku ungbamvu ku mẹmẹ ku. Bulu à charr ku wre ku a bu bwu ku anishirr ashishi ni itu i ikanga i Kristi yi. A da di umimi u ta tsarr ssu hun ma ni ito. Ankpye wa a si unushirr wa nggo a yo ma di “Umimi wa” *(2:3)*, uwa yo a ta kri angbachi nu Kristi ku.

Bulu à kri karrkarr di, ni iha yi nggo a so ki yi mi, abi bre ungbamvu ba a bu kri karrkarr ni iga imbarr yi. Na bu na undu zha ila iri nâ ta si nggo uwa Bulu na abu undu abanu ba a so na nggo, na a bu si abi di na uzizi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ni itu i ikanga i Kristi yi *1:1-12*
Aseki ka nggo a ta hi ka bari i Kristi à kanga *2:1-12*
Itsi ango ni igbye utu *2:13—3:5*
Uzirr ku uniga tuku ichi ikikre *3:6-18*

1 A si inta anu Bulu tuku Sila u Timoti nggo i so charr ki imba abiga ba nu Tesalonika.

Imba nggo i si anishirr ba Abachi Aki amunta tuku Atiko wa Yesu Kristi.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr tuku ibarr

3 I wre inta bu di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba abiga ba. Inta bu na meme nu nggo imba i so furr kakami ni iga yi tuku ikpanye ni ikpa imba yi.

4 Ima yo di inta mi ku atu amunta i di nggurr ankẹ ni imba ba kago na aki ka nggurr bi ka Abachi ka, nu nggo a ki imba iha na tsutsarr imba ku iga yi, mi imba i ka ni yo itu ni si ba ttungo hen.

5 Ina ima yi i tsarr di Abachi à di na ku anishirr narrnarr, na a taka bre imba surr na anishirr azizi ama ba ni ittu ima yi nggo a ki imba iha yi na yi nggo.

6 Abachi à ta na inkindirr yi nggo si ijiji. À taka ki abi tsutsarr imba ba iha han ki imba meme.

7 Imba abangga ba nggo i ki iha yi nggo uwa a taka ni imba isu, na taka ni inta mi meme ni ivi yi nggo Atiko Yesu à taka nggurr surr zhi nu unkplassu na abitu ankpinkpi ama ba.

8 A taka ji ni irrirri iru nga ni ki abangga ba nggo a si hi Abachi hen iha, na abangga ba nggo a ka iwo Ure ku wre ku Atiko Yesu ku.

9 Iha imbarr yi i taka si ittu nggi i sese. Aba si taka hi ashishi ka Atiko ka, tuku ukyekye ku inkpinkpye umaku hen.

10 A taka si meme na azhibarr wa nggo à taka ji nga ni kpa inkpinkpye na anishirr ama ba ba. Abangga ba nggo a yo isisurr na ku nggo a taka gbyarr ku asa. Nu nggo imba i yo isisurr nu ure umunta ku, imba mi i taka se na ba meme.

11 Ima yo di inta di barr Abachi ni itu imba, di a bu kye imba ma nggo a ka yo imba ki anishirr ama. Inta barr di Abachi a bu zi imba nu ukyekye umaku, di imba na undu ku iwre ku pempe, nggo imba i yo isisurr di imba ta na nggo, iyo isisurr imba yi i zha di imba i bu na nggo.

12 Meme nggo imba i ta du anishirr a gbyarr asa ku isa i Atiko yi, uwa a ta gị imba ki tsa nu uzizi ku Abachi ku tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

2

Umimi unushirr wa

1 A ti si ni itu i ikanga i Atiko
amunta wa Yesu Kristi, tuku nggo a
taka nggurr inta bi na ku nggo, inta
i tsi ki imba ango amuya abiga,
2 si kuchi ka ttudu na amarr amba
ka hen, ni si wri kpakpa nu nggo a ti
da ki imba di azhibarr Abachi wa a ka
ma ba hen. Abanu ta da di aba a wo
inta i kpa are akama kpikpa, ka bre
ka bibre na are munta ka, ka charr ka
chicharr nu ungbamvu.
3 Si du undurr unuma a re imba mi
na anko numa hen. Anishirr a taka
gru kri na kà Abachi, ni ika ikikre
yi umimi unushirr wa, nggo a zu ma
ku i ka rri nu uru, a taka nggurr
surr. Inkindirr inggi yi i taka la bari
azhibarr a Atiko wa a taka ma.
4 Umimi unushirr wa à taka kisa
ku aseki ka wemi nggo anishirr a di
kuttu na barr ka nggo tuku angga
ka nggo anishirr a kye ka di a si ka
Abachi, na ta hun so na kaki uttu. Na
à taka rri ku so nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku na bre ba du uwa nggo à si
Abachi wa.
5 Imba i kpamusu yi? Ingga i bre
ki imba aseki angga ka wemi nu nggo
ingga i ni di se ni imba ba mu nggo.
6 Imba mi i hi inkindirr yi nggo i
han umimi wa ni inga yi. À si ta gru
nga ivi ima yi i nise ma hen.
7 Ukyekye ku ikà iwo unggo ku u ka
gru so na undu sharri ba. U wanggo
nggo so vu ma hru a ta so di han ma
meme yo ma na azhibarr wa nggo a
taka ka nado.
8 Meme nggo umimi wa à taka ng-
gurr surr, nggo u Atiko Yesu à taka
ttu unddunddu yo a surr ma. Inggurr
surr i Atiko yi i taka ngu ma yo.
9 Umimi unushirr wa a taka nga
nu ukyekye ku Isheta na a taka ni na
aseki ka ikagri tuku ka ku ayisurr ka
imu.
10 Aseki amimi ama akama a taka
re anishirr abi nga anko gri ku ngu
yo, na ta kɨ nu nggo a kà na si kpanye
nu ure ujiji ku nggo ka kpa ba ttungo
hen.
11 A si ima yo i du Abachi à gri ba
ika ttudu na du ba kaki arrurru, na
kpanye ni inkindirr i imu.
12 Aba wemi nggo a si kpanye nu
ure ujiji ku hen, na nyarr ila ure a ta
kɨ.

Kri ngbangba yi

13 Amuya abiga, a su gbigbi mu inta
bu nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu
imba nu nggo Atiko wa a kpanye ni
imba ba nggo. Nu nggo Abachi à
hla imba yo ni imɛmɛ yi ki abi kpa
ttungo, na du ukyekye ku Izhi umaku
u so na imba ki anishirr ba Abachi
ni so di ngla imba zzu ku iyo isisurr
imba yi nu ure ujiji ku.
14 Ure ku wre ku nggo inta i bre ku
anishirr nggo, Abachi à du u ku yo u
yo imba nga na ku, wre ki imba bu
ka kpa inkpinkpye i Atiko amunta wa
Yesu Kristi.
15 A si ni ima yo amuya imba bu
kri kyekye na aseki ajiji ka nggo inta
i tsarr imba ni charr ki imba nu ung-
bamvu umunta ku nggo.
16 Atiko amunta wa Yesu Kristi ku
itu ima tuku Abachi Aki amunta wa
nggo, ku ina wre ima yi, uwa kpanye
ni inta ba, na ni inta isu isisurr inggi
yi, nggo sama ni ikikre tuku inkindirr
i surr ashishi izizi.
17 Inta barr di a bu ni imba isu
isisurr, na bu ni imba ukyekye ku ina
aseki azizi ni bre aseki ka zizi.

3

Barr ki inta Abachi.

1 Ni ikre yi amuya imba bu barr ki
inta Abachi, wre ku ure ku Atiko ku u
bu zirr kago, ni bu na inkindirr iwre
na ankla ka nggo a ti wo ku nggo, nâ
ta si nggo u na ki imba nggo.
2 Barr ki inta zizo di Abachi a bu
kpa inta ttungo na ango ka amimi
na ndanda anishirr. A si si anishirr
wemi mu a kpanye nu ure ku hen.
3 Abachi à ta na inkindirr yi nggo à
da yi zu du uwa à taka na nggo. A ta
na imba ki kyekye, na à ta kri imba na
ango ka umimi ka.*

* **3:3** Kye zizo *Yohana 17:15.*

4 Inta iyo isisurr na Abachi ku di
imba i so na inkindirr yi nggo inta i
bre ki imba ni ta di na yi ttuttumi.
5 Atiko à bu gri isisurr imba yi
kuma ni ikpanye na anishirr nâ ta si
Abachi, ni bu vu isisurr gri nâ ta si
Kristi.

Si so sama ni na undu hen

6 Inta i da ki imba amuya ni isa i
Atiko amunta wa Yesu Kristi, si chi
ki ywhiywhirr na amuya ba nggo a
si abi isanko na si di na inkindirr yi
nggo inta i tsarr imba nggo hen.
7 Imba mi i hi ku atu amba di i wre
imba ga aza amunta ka. Nggo inta i di
se ni imba ba nggo ni si di ki isanko
hen.
8 Inta i si kpa inkindirr iri nu un-
durr ku sama ni ihan inkindirr hen.
Iya, inta i si na meme hen. Inta i di na
undu ni ki iha na azhi ni ibittu, wre
ki inta bu si ki undurr iha ni imba ba
hen.
9 Inta i kà mu, inta kà ikri ki imba di
imba bu zi inta ma. Inta i si na meme
hen, wre ki imba bu ga aza amunta ka
nu uzirr umba ku.
10 Kye nggo inta i di se ni imba ba
nggo, inta i kri ki imba di, “Undurr a
ti du uwa a si ta na undu hen, uwa bu
si ri ila hen.”
11 Inta da meme nu nggo inta wo da
amba abanu ba a si abi isanko. A si
di na undu inkindirr hen, na so di ki
amparr yo mre.
12 Inta i kri ku anishirr abama ni
isa i Atiko wa Yesu Kristi, ni gbye ba
utu, di a bu gru kri na zha undu ku
ina na ango ambarr, wre ba bu zi atu
ambarr.
13 Uwa ta si imba nanko amuya
abiga, imba bu si ba ttungo ni ina izizi
imba yi hen.
14 Unuma a ta si na inkindirr yi
nggo inta i charr da ki imba nu ung-
bamvu unggo ku hen, imba bu kye
ma gri ni isisurr ni si chi ki ywhiy-
whirr na ku hen. Na ku meme wre ku
ishisha i bu ki ma.
15 Si kri angbachi mu na ku hen.
Gbye ku utu nâ ta si uzumbirr nggo.
16 Atiko ki itu ima, nggo à di ni iso
su, a bu di imba di so su ttuttumi na
anko ka wemi. Atiko wa bu so ni
imba ba wemi.

Ichi

17 Ingga, Bulu, nggo i charr ichi
inggi yi nu ungo umungga. Angba
ama yo a tsarr di a si ingga nggo i
charr ungbamvu unggo ku. Ingga i
di charr angbamvu mungga ka wemi
meme yo.
18 Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu
ni imba wemi uzizi umaku.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Timoti

Ure ku mẹmẹ

Timoti à su kpama a Bulu. Zhi nu Timoti à si ankpye nu uki ku barr Abachi ku nu Afisa, u Bulu à tu ma di a bu ku re kisa ku abitsarr abi imu ba *(1 Timoti 3, 4).* Bulu à ko ssu anko du uwa à ta ka ku rri ni Timoti ku *(3:14, 15; 4:13),* na charr ungbamvu unggo ku wre ku a bu tsarr Timoti aseki anuma nu undu umaku, tuku nggo à ta kri karrkarr ni iga yi.

A tsarr ma nggo anishirr ba a ta di nggurr bi na gbyarr ku Abachi asa, na bu kri karrkarr na tsi na abi bre abi imu ba ba, na bu zirr zizi na anishirr ba nu uki ku barr Abachi ku.

Bulu asi charr ungbamvu unggo ku ku atu ambarr yo mre hen, ungbamvu ku u ta zi ankpinkpye na aki ka barr Abachi ka na ase amunta ka mi kye. U ta tsarr ba ihru anishirr tuku i gri undu ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Igbye tu ni itu i abitsarr abi imu *1:1-20*
Itsarr ni itu i ibarr Abachi tuku igbyarr ku Abachi asa *2:1-15*
Ina anishirr ki akikre tuku abi na undu *3:1-16*
Itsarr iso tuku undu ku uniga *4:1—5:25*
Undu ku uniga tuku ure ku nggo Bulu à re ku Timoti *6:1-21*

1 À si ingga Bulu, nggo su uni ko na angu ka Kristi Yesu, ni ida i Abachi ni kpa inta ttungo wa, tuku Yesu Kristi nggo inta iso kye ku anko nggo, à kpanye na di ingga i si uni ko na angu.

2 Ingga yo ko charr ku ùwà Timoti, uzumu jiji ni iga yi.

Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Atiko amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi na bu ki itito nu ùwà ku na nu ùwà isu isisurr.

Abitsarr aseki ka imu

3 Abanu ni igbu nu Afisa wa a so di tsarr anishirr ba itsarr imu. Ima yo i di ingga i ta so kuma nu Makidoniya ni da du ùwà bu sha so bari nu Afisa ka ni da ku anishirr abama du ba ba ttungo.

4 Iwre ùwà bu gbye ba utu du ba si so gigyemi na so di bre are ka ruku na di bre asa a anishirr ambarr aba sese hen. Ina ima i di gri iri anta. A si di zi undurr ni na undu ku Abachi ku hen. Abi yo isisurr mu a di na ku.

5 Ingga i ki ku ukorr unggo ku ma, wre ku anishirr a bu kpanye ni ikpa, i ikpanye ima i bu zhi ni isisurr tuku amarr azizi na bu si si imu hen.

6 Anishirr abanu a ka ugo nu itsarr ima ba, na so di re are ka ruku.

7 A zha da aba a ta tsarr anishirr are ka Abachi ka, na na gigyemi na si hi inkindirr yi nggo a so da yi hen.

8 Inta i hi di are ka Abachi ka à wre nu nggo inta ti na undu naka na anko azizi.

9 Si kpamusu hen, a si na ku anishirr azizi ngga are ka Abachi ka hen. A na ku abi kpala na anishirr amimi ngga are ka. A na are ka ku abangga ba nggo a si hi Abachi hen na rri so ni ila ure, tuku abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na Abachi ku, tuku abi zɨki. A na ka ku abangga ba nggo a ngɨ akiki na ayiyirr ambarr, tuku abi ngɨ anishirr,

10 na abangga ba nggo a di kurr ni ikpa. Aniru kurr na aniru ba, amba a kurr na amba ba, na abi vɨ anishirr ki agarr, tuku abi ki imu na abi shi azhi gigyemi, na abi bre aseki ka nggo are ka Abachi ka a si da meme nggo hen,

11 tuku abi bre aseki ka nggo a si kpanye nu ure uzizi ku nggo Abachi, uni gbyarr ku asa, à ni ingga nggo hen.

Bulu à nyarr ku iki itito i Abachi yi

12 Ingga i nyarr ku Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo à kye ingga ima uni na ku undu umaku na ni ingga ukyekye.

13 A ka si inkindirr, ingga mi ka si ma uni na undu ku Yesu ku hen. Ingga i di re are andanda ni itu i Yesu, ni di na ku abiga ba aseki ndanda.

Ingga i di si unushirr umimi kakami. Ni ina ima mi, Abachi à si ki ingga iha na ti nggo à ka na hen. A si nu nggo ingga i si kpanye nu ure ku Abachi ku nggo hen, ni di na aseki akama ni ibwu, ni si hi inkindirr inggi yi nggo ingga i so na hen.

14 Atiko amunta wa à hi meme yo nggo na na ki ingga uzizi umaku kakami, na kpanye ni ingga ku na di ingga iyo isisurr ni ga yi kakami ni kpanye ni Yesu Kristi ku kakami.

15 Uwanggo à si ure ujiji mu nggo inta ta kpanye di a si jiji. Ingga i ta da ki imba di, Kristi Yesu à nga ni ingbingbru yi, wre ku a bu ni kpa abi la ure ttungo. Ingga yo su undanda kakami ambarr wa.

16 Nu nggo ingga yo i si uni la ure kakami wa, ni ima mi Abachi à na ki ingga uzizi, na si ki ingga iha ku ila ure imungga yi hen. A na meme wre ku Yesu Kristi a bu tsarr anishirr abangga ba nggo a taka kpanye ni Yesu ku na kpa iso sese, di uwa à si di ki unfu ta anko hen, aba bu ga aza amaka.

17 Ziza nggo, ingga so barr di inkpinkpye tuku ukyekye a bu so ku Abachi, Uttu wanggo nggo uwa yo na nkpama, à di gri anishirr ba sese, na à si taka ttu hen, unushirr ka si hi ma na ashishi hen. Du yi si meme yo.

18 Uzumu Timoti, are ka nggo ingga i da du ùwà bu ssu ka hi nggo a ka re ka ni itu imuwa ba. Ùwà ti na inkindirr yi nggo are angga ka a bre du ùwà bu na nggo, ùwà ta kri ni tsi zizi mi nâ ta si uni ta iku uzizi nggo ku Ure ku wre ku.

19 Ni ta kri karrkarr ni iga imuwa yi ni isisurr izizi. Ni hi ni isisurr imuwa du ùwà sama ni inkindirr inuma sharri. Anishirr abanu a kà iwo ku amarr ka umi ine umbarr ku. Na na meme nggo na du iga imbarr yi ngri uza na anko.

20 Abanu nu umi umbarr ku a si anu Humenayo tuku Alezanda. Ingga vu ba nu Isheta da a ti ki ba iha aba ta hi di i si wre aba bu re are andanda ni itu i Abachi hen.

2

Anko azizi a barr Abachi

1 Uwa a si ni ima yo inkindirr imẹmẹ yi nggo ingga ta da di imba bu na inggi i si di imba bu gri iyi nga ku Abachi ni itu i abanu, ni tsi ku ango du ma a na ba uzizi umaku, ni nyarr ku Abachi ku aseki ka nggo a na ku anishirr wemi nggo.

2 Barr Abachi ku atuttu na abanu ba nggo a sa ankpinkpye a bi hru anishirr wre ki inta bu so zizi, ni bu so su nâ ta si anishirr ba Abachi ni zirr zizi na agẹ ka anishirr.

3 Ina ima i wre, Abachi ni kpa inta ttungo wa à di nyarr yi kakami.

4 Abachi à zha di a bu kpa anishirr ttungo we, na bu hi ure ujiji ku we.

5 Abachi wa à si uyirr yo. Undurr wa nggo ka nggurr anishirr bi na Abachi ku a si uyirr, uwa yo a si Yesu Kristi.

6 Uwa yo à ba itu ima à ni, wre ku a bu sarr anishirr ikpa ttungo. Ima yo i du anishirr a hi di, Abachi à tsarr ivi yi ma nggo na kpa anishirr ttungo.

7 Abachi à ttu ingga, wre ki ingga bu si uni ko na angu tuku unitsarr a abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Na da di ingga bu kuma ku da ba ure ku Abachi ku. Uku yo u su ure ku iyo isisurr ku tuku ure ujiji ku. Wanggo à si si ire are mu hen. Ingga so da su ure ujiji.

8 Ingga i zha di aniru a bu barr Abachi. Anishirr abangga ba nggo ango ambarr ka a sama na ankizhi a bu gị ka nu ssu sama nu unfu tuku iri antạ.

9 Ingga i zha di amba ba a bu surr iki izizi nggo ta du anishirr a ta kye ba ssu na ango. Na bu si ssu infunfutu imbarr yi bi ndanda mi hen. A bu si klo inkpa na surr aseki ka kri inklo nu ukpa nggo a ta du anishirr a ka so kye aba yo mre hen.

10 Ayamba anggo nggo à ba du uwa a si a Abachi, iwre ima inggi bu si na aseki azizi ka nggo à di na ka nggo.

11 Amba a bu so chě na so di shirr atu ywiywimi na abubo nggo a di bre

are ka Abachi nggo na bu si ri anta na abitsarr ba ba hen.
12 Ingga si ta kpanye di ayamba a bu tsarr aniru hen. Na bu si hun so ki ku aniru ankpinkpye hen. A bu shirr atu ywiywimi.
13 Abachi à na Adamu kuchi na du Hawawu.
14 Isheta wa à si re Adamu nggo mi hen. À si ayamba yo à du Isheta à re ma, à na inkindirr yi nggo Abachi à han ba da a bu si na yi hen.
15 A ta si amba nanko, a ti kuchi ni iyo isisurr imbarr yi na di kpanye na anishirr na zirr zizi, sama ni izɨ iki, Abachi à ta kpa ba ttungo ni ila ure imbarr yi nu nggo aba yo a ngri uvuvurr wa.

3

Abi hru abiga ba

1 A di da su ure ujiji mu di, uwanggo à ti zha du uwa ta hru inkpinkpye i abiga, undurr wama à zha su undu ku wre kakami.
2 Uni hru abiga a bu si na inkindirr yi nggo ta du anishirr a glo ma hen. A bu garr ayamba ayirr yo. Na bu vu ukpa gri na si krizhizhi. A bu zirr na anko nggo a si ta kpa ma chirr hen. Na bu di kpa abichirr na ango aha ni iko ima yi. A bu hi itsarr abiga ba kakami.
3 Na bu si si uni di so ahi kakami na hwa hen, na bu si si uni zharr itsi hen. A bu si chě na di so zizi na anishirr ba. A bu si si uni zharr inklo hen.
4 A bu si uwanggo nggo ahi gri iko ima yi wre. Na bu du amarr ma ba a si abi wo ure.
5 (Unushirr uwanggo à si hi gri iko ima mu hen, à ka na ki angginggi na gri abiga Abachi shishemi?)
6 A bu si si uwanggo nggo à si uhẹhẹ ni iga Abachi hen. A ti si uhẹhẹ uwa à ta gru gɨ itu. Igɨ itu yi i ta du Abachi à kà ma da na ndanda mi nâ ta si a na ku Umimi wa.
7 Uni hru anishirr ba Abachi ba a bu si unushirr wanggo nggo anishirr na abi mi a si di kpa ma chirr hen. Meme nggo uwa si ta jaku nu udduddu ku nggo Isheta à ya ku na ku nggo hen.

Abi zi nu undu nu Uki ku Ibarr

8 Na anko ayiyirr ama yo, anishirr a bu kru isisu i abi zi nu undu ku ni iko i Abachi. A bu si si aba angu aha hen. A bu si di so ahi garrza hen. Ni si du izharr inklo i ttu ku ùwà ashishi hen.
9 Isisurr imbarr yi i bu si ikikla sama na amarr a ndanda. A bu so di yo isisurr kakami di are ka nggo Abachi a bwu ka tsarr inta nggo a si are ajiji.
10 Imba bu du ba a tsarr uzirr umaku kye bari. Aba ta si hi inkindirr indanda bari hen, imba nu ma undu ku.

11 Amba ambarr ba mi a bu si abangga ba nggo anishirr a kye ba ssu na ashishi. A bu si si abi re ndanda ni itu i anishirr hen. A bu vu ukpa gri na yo isisurr iyirr na aseki ka nggo a se na ka.

12 Uwanggo nggo a di zi nu undu ku iko i Abachi yi a bu garr ayamba ayirr yo mre, na bu gri iko ima yi wre ma.
13 Abangga ba nggo a na undu ku zizi nggo a di nu ba inkpinkpye, aba di kri na re ure ku Yesu Kristi ku sama ni isisu.

14 Ingga i hi di ingga i ki ywhiywhirr i nga nu ùwà ku ba, ni ko charr ku ùwà ungbamvu unggo ku,
15 wre ki ingga ti si nga korr hen, ùwà bu hi nggo ùwà ta zirr na anishirr ba Abachi ba ba. Aba yo si anishirr bi iko i Abachi uni so sese wa. Aba yo a si ichi i ure ujiji ku.
16 Kye abangga ba yo a si aseki ankpinkpi ka nggo Abachi à bwu ka tsarr inta. Anishirr we a di da ka, undurr ka si kisa na ka hen.

Abachi à nga ki inta nu ukpa ku unushirr,
Izhi Iwre yi i kpanye da à na wre.

Abitu ba Abachi ba a hi ma.
Aba a bre are amaka kago ku anishirr.

Anishirr bi ingbingbru ba a kpanye na ku,
Abachi à ba ma hun ko nu unkplassu ni nu ma inkpinkpye.

4

Bulu à gbye ku Timoti utu ni itu i itsarr imu

1 Izhi Iwre yi i da krizhizhi mi di ni
ivi iso nga yi, anishirr abanu a ta ba
ttungo ni iga anko Abachi wa, na ta
wo ku anazhi bi imu, na kakuma ni
itsarr i anazhi yi.
2 Itsarr ima i zhi na abangga ba
nggo a di na aseki ka re anishirr na a
si abi rẹ are. Isisurr imbarr yi i kaki
kpanana ni si hi uzizi tuku undanda
nanka hen, ni i si nâ ta si inkpinkpu
inklo nggi i wri gre ni itu inina ikpa
kaki kpanana i si wo ivri zizo hen.
3 A di han anishirr ni igarr, na han
ni ri aseki anuma. Abachi a na aseki
akama di abiga na abangga ba nggo a
hi di ure ku Abachi ku u su ure ujiji, a
bu kpa ka ni ibarr tuku inyarr.
4 Aseki ka nggo Abachi à na ka
wemi a si azizi. A ti kpa aseki ka ni
inyarr, imba bu si kà yi hen.
5 Kye ure ku Abachi ku tuku ibarr
nggi a kpa ka ki izizi.

Uni na undu uzizi a Yesu Kristi

6 Ùwà ti bre ku amuya abiga ba are
angga ka, ùwà ta si uvuvurr iko uzizi
a Kristi Yesu. Ùwà ta si uwanggo nggo
a ho ma, uwa furr nu ure ku Abachi
ku, nggo u si itsarr izizi.
7 Si wo aseki ka nggo a si si ka
Abachi hen, na si are ka atiti amba.
Ùwà bu di tsarr itu imuwa na aseki ka
Abachi.
8 Iwre unushirr a bu sha va ukpa
umaku. Iwre uwa bu di va ukpa ku
ni iga yi ttuttumi. Ina ima i ta zi iso
imuwa yi ziza nggo tuku ni ichi.
9 Ingga i so da wanggo su ure ujiji
uwa bu kpa ku na ango aha ni kpanye
na ku.
10 A si ima yo di inta i cha ukpa
nu undu ku kakami, nggo inta i yo
isisurr na Abachi uni so tsitsirr wa
ku. Uwa yo à kpa anishirr wemi
ttungo kye na abangga ba nggo a kpa-
nye na ku nggo.
11 Ki ku ukorr ni tsarr ba aseki
angga ka.
12 Si du undurr a kpa uwa chirr du
uwa i su uvutsa hen. Zirr uzirr ku
nggo abiga ba a ta ko kye uwa yo nu
uzirr umbarr ku. Nu ure tuku uzirr
umuwa ku, ni ikpanye na anishirr
tuku iyo isisurr imuwa yi. Ni du
amarr amuwa ka à sama na ankizhi.
13 Di bre ku anishirr ba angbamvu
ka Abachi ka na abi bi ingga, ni bre ni
tsarr ba ure ku.
14 Inkindirr yi nggo Abachi a nu
ùwà, ùwà si kye yi varr hre hen. Abi
kpa are ba a ka re ka ni itu imuwa ba,
ankpinkpye abiga ba a ka sa ango nu
ùwà ku ba.
15 Ùwà bu di na aseki akama kye nu
undu umuwa ku. Ni yo itu imuwa yi
na ka kakami wre ku anishirr wemi a
bu hi ikuchi imuwa yi.
16 Zirr ni bu kye iso tuku itsarr
imuwa yi. Ùwà ti di na meme, ùwà
ta kpa itu imuwa na abi wo ùwà ba
ttungo.

5

Inkindirr yi nggo ùwà ta na ku abiga ba

1 Si re harrharr nu unushirr
wanggo nggo a chě na ùwà hen. Tsi
ku ango nâ ta si aki ni ngri amuwa
nggo. Hru aniru atsitsa ba nâ ta si
amuyirr amuwa ngga.
2 Ni na ku amba ba nggo a chě mri
ùwà nggo nâ ta si ayiyirr amuwa. Na
ku amba atsitsa ba nâ ta si amuya
amuwa, sama na amarr ndanda.
3 Ùwà bu ssu amba ba ako ajiji ba
nggo sama ni inkindirr gri zizi.
4 Amba ba ko abama a ti si na amu-
marr na ahinhan ambarr, undu ku
imẹmẹ ku amumarr abama na ahin-
han ba u si i ssu ayiyirr ambarr ba gri
zizi. A ta na meme nggo aba a ko han
ku ayiyirr na ábáchí ambarr ba azadi
ambarr ka. Meme nggo Abachi a ta
nyarr ba kakami.
5 Ayamba a so na ako ajiji wanggo
sama nu undurr ni zi ma a di yo
isisurr ima yi na Abachi ku. Na so di
barr ttuttumi di Abachi bu zi uwama.
6 Uwa ti si ayamba a so na ako wa
nggo a ba itu ima a ni aseki ka ing-
bingbru ka nggo, uwama ni so tsitsirr
ima yi mi, uwa a si iku mu.

7 Ùwà bu ki ku abiga ba ukorr na
aseki angga ka nggo ingga ta bre ku
uwa ziza nggo, wre ku uyirr ambarr
bu si na inkindirr yi nggo a ta glo ma
hen.
8 Undurr wa nggo a si ssu amla ma
tuku amirr iko ama ba a gri zizi hen,
undurr uwama a kà iga ima yi a ta
yo namri. Undurr wanggo nggo à so
na meme à ka ka ugo anu iga yi ba,
na si undanda mri uwanggo nggo à
si kpanye na Abachi ku mremremu
hen.
9 Ayamba a iso na ako anggo nggo
ase ka ingri ama ka a mri iso tani, ùwà
bu charr isa ima yi yo na amba bi so
na ako ba ba. A bu si ayamba anggo a
garr ki ankpa ayirr yo.
10 Aba a hi ma da a di na aseki azizi.
A bu si ayamba anggo nggo a hru
amarr ma na anko azizi. Na di kpa
abichirr ni iko ma, na na wre ku abi
na undu ku Abachi. A bu si ayamba
anggo nggo di zi abangga ba nggo a
rri nu úrè, na ba itu ima yo ni na aseki
azizi.
11 A ta si amba abi so na ako atsitsa
ba, ùwà bu si surr asa ambarr wa hen.
Abama imbwimbwe i ti gru ba, aba ta
garr na kpamusu ni Kristi ku.
12 Meme nggo aba a jaku na si ta na
inkindirr yi nggo a shi azhi ni imẹmẹ
yi di aba a ta na yi hen.
13 A si si ima yo mre hen, amba
abama a kaki abi kru udi, na di ga
ankonki na re are angga ka nggo a
si si ambarr hen, na re are angga ka
nggo a ka si re ka hen.
14 Ni ima yo ingga i ta zha di amba
ba ako atsitsa ba bu garr na ngri amu-
marr na ssu ako ambarr wa gri, wre
ku uni karr wa a si ta hi anko a rẹ
inkindirr indanda hen.
15 Kye amba ba ako abanu ba a ka
ba iga yi ttungo ba na ka di ga Isheta.
16 Ayamba numa nggo à si uniga à
ti se na amba abi so na ako ni iko ima
uwa bu zi ba, na si ka ba du ku abiga
ba hen. Abiga ba a ta zi amba abi so
na ako ba nggo a sama nu ungo na
sama nu undurr ni zi ba ma.
17 Ankpinkpye ba nggo a so hru
imba zizi nggo, imba ka azadi am-
barr kaki uka uha. Ni na meme yo ku
abi bre are ba tuku abitsarr ba.
18 A charr nu ungbamvu ku Abachi
ku di, “Si lo ku alando aniru anggo
nggo a so ssu ikiri yi bi angu amaka,
ni han ma i ri inkindirr hen,”* na
charr di, “Ùwà bu ni uni na undu wa
azadi amaka.”†
19 Unushirr uyirr ti da ku uwa da
ankpye abiga a na inkindirr indanda,
uwa bu si wo ku hen. Anishirr a ti ma
aha ka atarr nggo a se ni inkla yi bari
uwa wo ure umbarr ku.
20 Si glo abi la ure ba sharri hen, glo
ba ssuzzu na ábì, wre ku abanu ba a
bu hi na kru.
21 Ingga kri na agẹ ka Abachi na ka
Yesu Kristi tuku abitu ba nggo Abachi
à hla ba zu, ni ko tsi ango di imba bu
na aseki angga ka wre ku anishirr ba
wemi, ni si ttu abanu na ba zizi mri
abanu hen.
22 Si narrma sa ango nu numa ku ni
na ma ki ankpye abiga hen. Ni si na
inkindirr yi nggo i ta du ùwà mirri ni
ila ure i abanu hen. Ùwà bu so sama
na ankizhi.
23 Si so amasirr yo mre hen, nu
nggo ine imuwa yi tuku nggo ukpa di
vri ùwà ttuttumi, ùwà bu di sha so ahi
ntsɨ.
24 Ila ure i abanu si di sharri hen. I
di ku ba ichi hun kuma na abubo a
bre amu wa. Ila ure i abanu i si di
ssuzzu keke hen, i di yo ba ni ichi ni
ka so ga ba nu ugo.
25 Uwa a si meme yo ina uzizi i si di
sharri hen. Aseki azizi ka di kurr na
ábì. Aseki azizi ka nggo a di ssuzzu
kakami na abi, na a si di kurr sharri
hen.

6

1 Abangga ba nggo a ti sa agarr a bu
kye atitiko ambarr ba ssu na ashishi,
wre ku undurr a bu si da inkindirr
indanda ni isa i Abachi yi tuku aseki
ka nggo a tsarr abiga ba hen.
2 Atitiko ba a ti si abiga, agarr am-
barr ba bu si ka ba ki abi rro ambarr
da a si amuya abiga hen. Ku ima yo

* **5:18** Kye zizo *Are Ka Zizo 25:4.* † **5:18** Kye zizo *Luka 10:7.*

mi agarr ambarr ba bu na ba undu ku mri abanu ba. A bu na meme, nu nggo abangga ba nggo a so zi ba nu undu ku nggo aba mi a si abiga nggo kpanye na ba. Imba bu tsarr ba ni re ba ni itu i aseki akama.

Itsarr imu tuku izharr inklo

3 Unuma ti di tsarr imba na bre ki imba aseki ka imu, angga ka nggo a si nanka na are ajiji ka Atiko amunta wa, Yesu Kristi, na si nanka na aseki ka Abachi ka.
4 Undurr uwama à si ni gɨ itu na si hi inkindirr hen. À di zha ri anta na zha are na anishirr ba ni itu i ankpi are ka. Ina ima yi i di du anishirr a ki ishishi na ri anta na di re ndanda ku ikpa. A so di kye ikpa du unuma a ta na ku ukpama inkindirr indanda. Na si di kpanye ni ikpa hen.
5 Anishirr abama a di tto izha are. Isisurr imbarr yi i ka kaki imimi ba, na si di da ure yo hen. Na abama ba, iga yi i si anko a zha inklo mu.
6 Yo-o, ùwà ti ga Abachi ni si ni inyarr ku aseki ka nggo ùwà i se na ka, ima mi i ta du ùwà i si nâ ta si unushirr ni inklo nggo.
7 A si ngri inta ni inkindirr ni ingbingbru inggi yi hen, inta i si taka ba inkindirr ni ssuzzu na yi hen.
8 Uwa a si ni ima yo inta ti si ni inkindirr iri tuku isurr inta bu da di abama ama ki inta.
9 A bi zha da aba a ta si abi inklo a di ku ni idangbla i Isheta na aseki ka nggo a sama nu undu na ka du unushirr a jaku na ki iha.
10 Izharr inklo i di gri iha tankpami. Izharr inklo iyo i du abanu a zirr nggangga na ttu anko a iga wa ttungo na ku gburr iha a ttu atu ambarr.

Bulu a nggurr Timoti

11 A ti si ùwà, unushirr a Abachi, ùwà bu kru aseki akama, ni yo itu ni na aseki ka wre, ni so iso i unushirr a Abachi. Kpanye da Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du ùwà a taka na nggo. Kpanye na anishirr. Aseki ka ti kaki ndanda ùwà vu gri, ni so ni na chĕ nu uzirr umuwa ku.
12 Tsi karrkarr ku iga yi. Si ba ttungo ni iyo isisurr na Abachi ku ku iso sese yi nggo a yo ùwà na yi nggo hen. Gri iso sese ima yi ngbangba, ùwà ta kpa azadi ka nggo Abachi a taka nu ùwà ni ikikre yi du ùwà so sese na ku nggo.
13 Ingga so tsi ku ùwà ango na agẹ ka Abachi nggo à di du aseki ka a so tsitsirr wemi nggo, tuku Kristi Yesu nggo a re na si kru ugona Bilatu hen. Ingga ko da ku ùwà di,
14 na inkindirr yi nggo are ka Abachi ka a tsarr da a bu na nggo. Gri are ka Abachi ka zizi sama na abla kakuma na Azhibarr wa nggo Atiko amunta Yesu Kristi à taka nggurr surr nggo.
15 Abachi mu à taka du ma a nggurr surr ni ivi yi nggo à kye i wre ku nggo. Abachi yo à si Uni hru anishirr we nggo à si uni gbyarr ku asa, na si Uttu a atuttu na si Atiko a atitiko we.
16 Uwa yo na nkima a di so sese, uwa yo a si uru ku la ku nggo u di la ni han anishirr ni ihi ma. Unushirr a nise hi ma na ashishi kye. Unushirr ka si hi ma na ashishi hen. Inkpinkpye nu ukyekye ku a se na ase a bu si ama. Du yi si meme yo.
17 Da ku abangga ba nggo a se na aseki ka ingbingbru ka shishemi nggo di, a bu si gɨ atu hen na bu si yo isisurr imbarr yi na aseki akama nggo a di ka nado hen. A bu yo isisurr na Abachi ku nggo a di ga ki inta aseki ka wre ka na si ttu ungo hen.
18 Da ku abi inklo ba nu ukorr unkpi di a bu di na wre ku anishirr na bu di na aseki azizi, na bu bwu ungo na tsu aseki ka nggo a si na ka nggo a ga ku abanu.
19 A ti na meme aba ko ssu abubo zizi a iso ambarr mu bi ni ichi. Na ta ka hi iso iwre ni ichi. Ima yo si iso ijiji yi.
20 Timoti, ùwà bu ssu inkindirr yi nggo Abachi à nu ùwà nggo gri zizi. Ni si di re are ka nggo a si si ka Abachi hen, ni iri anta inggi yi nggo i sama na achi. Anishirr abanu nggo a yo iri anta ima gigyemi da di i si ihi, uwa si si ihi ijiji hen.
21 Abanu a bre di aba a hi inkindirr, a na meme nggo na du iyo isisurr ni

iga imbarr yi i ka nado.
Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Timoti
Ure ku mẹmẹ

Aseki atarr ka nggo a du Bulu charr ku Timoti ungbamvu unggo ku:

1. Bulu à si na nkpama (4:10, 11; Filipiya 2:20).
2. Bulu à gri abiga ba ni isisurr ku iha yi nggo à so ki yi.
3. À zha du uwa ta charr ku abiga ba nu Afisa.

Bulu à charr di akpukpama ba a bu ni rri nu uwa ku, na bu gri ku inggakpa icharr ima yi nggo a charr Azhi akuku ka, tuku Ure ku wre ku, i charr i Abachi inuma yi.

Bulu à charr ku Timoti di a bu kpa iha yi ka na kri karrkarr ni iga yi na ase andanda ka nggo a so nga nggo. À da di a ta si zu ichi iga yi zizi hen, iha ntsɨmi i ta ka ba glo ni iga yi.

Ùwà ti bre ungbamvu unggo ku, ùwà bu hi di ùwà i so bre su ure ku kikre ku nggo unushirr a Abachi wanggo à charr ku Timoti tuku abiga Kristi ba we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku Timoti *1:1-5*
Bulu à nggurr Timoti *1:6—2:2*
Icharr ni itu i uniga uzizi *2:3-26*
Ika Abachi yi nggo i so nga ni ichi *3:1-17*
Ure ku Bulu ku ikikre ku *4:1-22*

1 À si ingga Bulu, uni ko na angu ka Yesu Kristi nggo so charr ku ùwà ungbamvu unggo ku. À si Abachi nggo ku itu ima à hla ingga ki uni ko na angu ama, na tu ingga di ingga bu ku bre ku abanu iso sese yi nggo Abachi à da zu du uwa taka nu abangga ba nggo a yo isisurr nu Kristi Yesu ku nggo.

2 Ingga ko charr ku ùwà Timoti uzumu wa, nggo si ni isisurr imungga nggo.

Abachi, Aki wa, tuku Yesu Kristi, Atiko amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi, na ki itito nu ùwà ku, na bu nu ùwà isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi na charr di Timoti bi kri karrkarr

3 Ingga i nyarr ku Abachi wanggo nggo ingga so na ku undu ni isisurr izizi nâ ti akiki mungga a na nggo. Ingga so di barr Abachi na zhi ni ibittu na itu muwa.

4 Ingga ri amarr nggo ùwà i yì ashishi, ima yo i di ingga zha ihi ùwà, nggo ima ta ni ingga inyarr.

5 Ingga i si kpamusu nu nggo ùwà i yo isisurr ni iga yi hen. Ùwà i na nâ ta si nggo agugumi Loyisi tuku ayirr amuwa Yunisi a na nggo. Ingga i hi ùwà mi i so yo isisurr yi meme yo.

6 Ima yo di ingga so da ku ùwà di ùwà bu fu ini yi nggo Abachi à nu ùwà nggo ingga i sa ungo ni itu muwa nggo, du yi rri nâ ta si nggo uru di gru ntsɨ ni gru kaki uru unkpi.

7 Izhi ima nggo Abachi à ni inta i si di na inta ki abi kru isisu hen. Izhi ima yi ì di na inta ki kyekye, ni di du inta kpanye na anishirr ba, ni vu atu amunta gri.

8 Ni ima yo ùwà bu si kru ishisha ni da ka ibre ku anishirr ure ku Atiko munta wa Yesu Kristi hen. Ni si kru ishisha imungga nggo ingga kri ni harr hen. Ùwà mi bu ki iha ku Ure ku wre ku, nu ukyekye ku nggo Abachi à nu ùwà nggo na ti ingga mi ì so ki yi nggo.

9 Abachi à kpa inta ttungo na yo inta ki anishirr ama. A si si ku inkindirr zizi mu nggo inta i na ku hen. A si ku issubi tuku uzizi uma mu zhi ni imẹmẹ du ùwà à ta du Yesu Kristi à ni na ki inta inkindirr izizi.

10 Ziza nggo inga i Yesu Kristi Uni kpa inta ttungo wa iyo ì di inta i hi uzizi ku Abachi ku. Kristi à ka ittu nado na du ure ku wre ku i gri iso sese ssuzzu krizhizhi mi.

11 Abachi à ttu ingga di ingga i bu ku bre ku anishirr Ure ku wre ku, ingga bu si uni ko na angu tuku unitsarr.

12 Ima yo di ingga so ki iha inggi yi ziza, ni ki yi sama ni ishisha, nu nggo ingga hi uwanggo wa nggo ingga so ga ma nggo. Ingga hi di a se nu

ukyekye ku ssu inkindirr yi nggo
ingga i nu ma a zu bi azhibarr a ikikre
wa.
13 Ga itsarr ijiji yi nggo ùwà hi ni
ingga ku nggo, ni kuchi ni iyo isisurr
ni ikpanye yi nggo imba i se na yi nu
umi ku Kristi Yesu.
14 A nu ùwà inkindirr izizi. Du Izhi
i Iwre yi nggo so tsitsirr nu ùwà ku,
nggo i zi ùwà ssu yi gri ngbangba.
15 Ùwà hi di abiga ba we na anga ka
Asiya ka a kà ingga du. Ima yo du anu
Fugelu mi tuku Hemogeni a kru nado
meme na kà ingga du.
16 Ingga barr Atiko wa bu zi abi iko
i Onesiforru ba nu nggo a di zi ingga
ttuttumi. Ishisha i si ki ma nu nggo
ingga i kri ni harr hen.
17 Nggo à rri ni igbu nu Roma wa
ma yo, na zha ingga kago na ni hi
ingga bari.
18 Ingga barr di Atiko bu na wre
ku Onesiforru na azhibarr a ikanga a
Kristi wa. Ùwà hi nggo à zi ingga nu
nggo ingga di se nu Afisa.

2

Uni ta iku uzizi a Kristi Yesu

1 Uzumu, Timoti, Kristi Yesu à na
wre ku ùwà, nggo ùwà so di kri kyekye
ni iyo isisurr imuwa yi na ku.
2 Are ka nggo ùwà i wo ingga ibre ku
anishirr na ka kago nggo, ùwà bu vu
ka bre ku anishirr zizi nggo aba mi a
ta hị tsarr abanu are akama meme.
3 Ùwà mi bu vu isisurr gri ni iha yi
na ti ùwà i si uni ta iku a Yesu Kristi.
4 Uni ta iku wa nggo kri nu undu
nggo à di zha du uwa à ta na inkindirr
yi nggo ankpye ama wa à zha yi nggo.
Ni ima yo, uwa si di rri na are ka
anishirr ba ngga nggo a si si abi ta iku
hen.
5 Uni kru wa nggo a zu ba di a bi kru
kye, à ta si ga inkindirr yi nggo a da di
a bu na hen, uwa à si ta ri inkindirr
nu u kru ku hen.
6 Uni do wa nggo à cha ukpa
kakami ni do yi, uwa yo à ta si ni
mẹmẹ ni gri ikiri na nga ni iko.
7 Ùwà ti zu are ka nggo ingga i bre
ku ùwà ni isisurr, Atiko wa a ta zi ùwà
na du ùwà vu are ka gri we.
8 Si kpamusu hen, Yesu Kristi nggo
a ngri ma nu uga ku uttu Doda, a ta
ma si ni ibe. Uwanggo yo su Ure ku
wre ku nggo ingga di bre.
9 Nu nggo ingga di bre Ure ku wre
ku, uwa a si ima yo di ingga di ki iha
ni ma ikri na ache na ti ingga i si uni
la ure. Meme mi, ingga hi di undurr
ka si lo ure ku Abachi ku zu hen.
10 A si ima yo i di ingga so vu isisurr
gri na aseki ka we na atu a anishirr
ba nggo Abachi hla ba, wre ku Kristi
Yesu bu kpa ba ttungo. Aba ta so
sese na Abachi ku, nggo a ta nu ba
inkpinkpye.
11 A da si ure ujiji mu di:
Inta ti i ka kɨ na ku ba,
inta ta so tsitsirr na ku.
12 Inta ti vu gri ni so ki iha,
inta taka si atuttu na ku meme.
Inta ti kisa di inta si hi ma hen,
uwa mi à taka kisa du uwa à si hi
inta hen.
13 Inta ti si si abi na ujiji hen,
uwa ta kri nu ujiji umaku meme
yo.
Kristi ka si kisa ni itu ima hen.

Unu undu uzizi wanggo Abachi à kpa ma

14 Da ku anishirr ba, wre ba bu si
kpamusu na aseki angga ka hen. Ni
ttu ba ukorr ni isa i Abachi di a bu si
di vi na are ka nggo sama na achi hen.
Ina ima i si ta nu ba inkindirr hen. I ta
na isisurr i anishirr nggo a shirr atu
ki ndanda.
15 Kri karrkarr ni na undu ku nggo
u ta du Abachi à hi du ùwà i si unu
undu wanggo ishisha i si ki ùwà nu
undu umaku hen. Ni bu si uwanggo
nggo à di tsarr ure ujiji ku Abachi ku
zizi.
16 Ùwà bu si shirr atu ku are ar-
rurru na ankalanttu hen. Are akama
a di ka isisurr unushirr glo na Abachi
ku.
17 Itsarr ima i si nâ ta si unkpa ku
nggo u bwu ni so ri inina ikpa. Abanu
abitsarr abama a si anu Humenayo
tuku Filetu.
18 Abama a kà itsarr i jiji yi na da
di, itasi yi i ka vu sarr ba, na du iyo
isisurr i anishirr yi i kaki ndanda.

19 Ure ujiji ku a Abachi ku u kri
ngbangba nâ ta si ingbinta i ibarr iko
nggi nggo a charr na yi di, “Atiko wa à
hi abangga ba nggo a si anishirr ama
ba,” na charr di, “Uwanggo à ti da di
uwa a si unushirr a Abachi, uwa bu
ba ttungo ni na aseki amimi.”
20 Ni iko inkpi a di zu agbugba ka
ri tankpami. A na anuma ka ni iz-
inarriya tuku azurrfa, na si anuma
ka nu unkunkurr, anuma ka a me ka
ni imimi. A si di yo ila na agbugba
anuma ka tankpami hen. Inkindirr
izizi nggi i ti zzu bari aba a na undu
na ka. Anuma ka a so di na undu na a
ka ma yo ttuttumi.
21 Uwa a si meme yo na abiga ba ba.
Uwanggo nggo à ti si shirr ku abitsarr
imu ba atu hen, na ti vu itu ima gri,
uwa à ta si nâ ta si igbigba izizi yi.
Atiko wa à ta nyarr ma, inyarr ima i
ta du a na ku Atiko wa undu umaku.
22 Kru share ku aseki ndanda ka
nggo amumarr nze a di zha na ka
nggo. Yo itu imuwa yi ni na aseki
azizi, ni iyo isisurr ni iga, kpanye na
anishirr ba, ni so ni isu isisurr na
abangga ba nggo a ko barr Abachi ni
isisurr iyirr di a bu zi aba.
23 Kà urrurru tuku iri anta i gigye,
nggo imba hi da a di gri undanda uvi.
24 Uvurr iko a Atiko a bu si di vi na
anishirr ba hen. A bu di na wre ku
anishirr wemi, a bu si unitsarr uzizi
nggo a ti na ku inkindirr indanda
uwa si ki unfu korrmi hen.
25 Na bu di tsarr abangga ba nggo
a kri azanyirr na ku nggo bwemi.
Meme nggo Abachi à ta du ba a hi
ikpala imbarr yi na ta kanga ni ga
anko azizi wa.
26 Meme nggo amarr azizi a ta gru
so nga ba, aba ta kru huzzu ni idang-
bla Isheta yi nggo a di vɨ ba na du ba
a kaki abi wo ku uwa mu ure nggo.

3

Ivi ikikre yi

1 Ùwà bu si kpamusu hen. Iha i ta
ka se ni ivi ikikre yi.
2 Anishirr a ta kaki abi kpanye na
atu ambarr yo mre na ta zharr inklo.
A ta kaki abi nggurr ankẹ na gɨ atu.
A ta si abi sama na atu na di marr
anishirr. A ta si abi kà iwo ure ku
akiki ambarr. Inkindirr yi nggo a ti
na ba aba a ta kpa yi chirr. A si ta kru
isisu i Abachi hen.
3 Na si ta kpanye na anishirr hen.
Ùwà ti na ba inkindirr aba a si ta ka
du ku ùwà hen. A ta bre are angga ka
nggo ka na isa unushirr ki ndanda. A
si ta vu atu ambarr gri hen. A ta kaki
amimi, na ta karr aseki azizi ka.
4 A taka re akpambarr surr du ba
na aseki ndanda, na ta na aseki ar-
rurru sama ni iri amarr, na ta ga
angba na nggurr ankẹ. A ta kpa-
nye na aseki ka ingbingbru ka mri
Abachi.
5 A ta na aseki ba na abi da a bu
da da aba a si abiga, na si ta kpanye
nu ukyekye ku ure ku Abachi ku hen.
Kru anishirr abama.
6 Abanu ambarr ba di rri na ako a
amba abangga ba nggo si di ri amarr
ta anko hen, na re ba surr ni ina
undanda. Ila ure imbarr yi i de ba zu.
Izharr aseki imbarr yi i ttu ba ashishi.
7 Amba angga ba di ga itsarr i hẹhẹ
ttuttumi, na si di hi ure ujiji ku hen.
8 Anishirr abama a kà ure ujiji ku
nâ ta si nggo anu Janisi tuku Jambre
a kri angbachi nu Musa ku. A si di ri
amarr azizi zizo hen, na a ka jaku ni
iga yi ba.
9 A si ta kuchi na aseki ka nggo a so
di na ka hen. Ni itu i Janisi tuku Jam-
bre, anishirr ba ta hi urrurru umbarr
ku.

Are ka ikikre ka

10 Ùwà nanko, ùwà hi itsarr
imungga yi, ni hi nggo ingga i so nggo.
Uwa i hi inkindirr yi nggo ingga zha
yi ni ingbingbru inggi yi. Uwa ki
ashishi hi nggo ingga i kri ni iga yi. Ni
ivu isisurr gri, ni ikpanye na anishirr
ba, ni ivu gri imungga yi,
11 nu nggo a ki ingga iha ku ure ku
Abachi ku nggo, ni iha imungga yi
mremremu. Ùwà hi aseki ka nggo an-
ishirr a na ki ingga ni igbu i Antakiya,
Ikoniya tuku Lisitra. Meme mi Atiko
wa à kpa ingga ttungo na ba.

12 A si ure ujiji mu di uwanggo nggo
a ti du uwa a ta ga Yesu Kristi, aba a ta
ki ma iha meme yo.
13 Anishirr amimi abi re anishirr
ba a si ta ba ttungo hen. A ta ki ku
anishirr imu. Anishirr mi a ta ki ba
imu meme.
14 Ùwà, nanko ùwà bu so kuchi ni
iga yi meme yo nggo a tsarr ùwà, ùwà
kpanye nggo. Ùwà hi abangga ba
nggo a tsarr wa nggo.
15 Ùwà mi i hi Are ka Abachi ka zhi
ni itsitsa mu, ni hi da are akama yo
ka na ùwà ki krizhizhi, wre ku ùwà
bu kpanye ni Yesu Kristi ku, meme yo
uwa ta kpa ùwà ttungo.
16 Ankpi are ka angbamvu ka wemi
a zhi na Abachi ku. Are ka we sa ka
itsarr inta inkindirr yi nggo i si ijiji,
na tsarr anishirr du ba hi inkindirr
yi nggo i si indanda, na du ba ssu ina
ndanda yi ki, na tsarr ba iso izizi,
17 wre ku unushirr wa nggo ti ga
Abachi a bu se na aseki ka we nggo ta
du ma na undu ku iwre nggo.

4

1 Nggo Yesu taka nga nye gri an-
ishirr ama ba nâ ta si uttu, uwa taka
ni bre ku abi so tsitsirr ba na abi kɨ
ba amu. Ni ima yo, na agẹ ka Abachi
tuku Kristi Yesu ingga ko da ku ùwà di
2 ùwà bu bre ure ku Abachi ku. Ka
ivi yi ti wre ka i ti si indanda, ùwà
bu tsarr ba umimi umbarr ku, ni kisa
ba ni ila ure imbarr yi, ni du ba a vu
isisurr. Na meme ni ivu isisurr, ni so
di tsarr ba ndindi.
3 Ivi i taka nga nggo anishirr a
ta kà iwo itsarr izizi yi, na ta zha
iwo inkindirr yi nggo abangga a kye
di wre ba nggo. A ta ga abitsarr
tankpami, aba a ta tsarr ba aseki ka
nggo a zha di aba a ta wo ka nggo.
4 A ta kà iwo ure ujiji ku, na ta shirr
atu na wo are ka imu.
5 Ùwà na anko a ti so na meme, ùwà
bu vu itu imuwa gri. Vu gri ni iha, ni
na undu ku uni bre Ure ku wre ku,
ni na indu yi wemi nggo abi na ku
Abachi undu ba a di na nggo.
6 A ti si ingga nanko, ivi imungga
yi i ma ba a so ba ingga a ni nâ ta si
ininazzu ni to, nggo a ka ba a to ba.
Ivi i kuma imungga yi i ma ba.
7 Ingga i tsi wre, ni kru ukru ku ku
kre. Ni kri karrkarr ni iga yi.
8 Ziza nggo a zu ki ingga azadi ka
ibwa cha ka nu nggo ingga zirr uzirr
ku nggo wre ku Abachi. Atiko wa
yo su Uni bre amu ujiji wa à ta turr
ki ingga anzɨ na azhibarr ankpi a
ikanga ama wa. A si si ingga na
nkpamu mu taka turr anzɨ wa hen,
abangga ba nggo so di gbye ikanga
ima yi mi a taka turr ba na wa meme.

Ure uzizi ni itu i abiga Abachi ba

9 Ùwà bu ta ukpa ni nga ni ingga ku
korr.
10 Dima à kà isisurr ima yi ka ko
na aseki ka ingbingbru ka, na ka ka
ingga du ba, na kuma nu Tesalonika.
Krese à kuma nu Galatiya, u Titu à
kuma nu Dalimatiya.
11 Luka yo so ni ingga ku na
nkpama. Ùwà bu zha Marrku gri ki
ingga. À ta ni zi ingga nu undu ku
nggo Abachi à ni ingga nggo.
12 Ingga i tu Tikiku kuma nu Afisa.
13 Ùwà ti taka nga, ùwà gri ki ingga
ankru arire ka ttu umvru ka. Ingga i
ka kà du nu Karrpu ku nu Torrowa.
Ka vu angbamvu ka charr ka kye. Si
kpamusu ni inggakpa* yi nggo ingga
charr na yi nu ungo hen.
14 Alezanda uni la ankpu inklo
wa à na ki ingga inkindirr indanda
kakami. Abachi mu à taka nu ma
azadi ama ka.
15 Na ni bu kye ma, nu nggo à kri
karrkarr na varr ure ku Abachi ku
nggo inta i gri ku kakami.
16 Undurr a si chi ki ywhiywhirr na
zi ingga ni ibre amu imẹmẹ yi hen. A
ga nado na kà ingga du. Ingga so barr
da Abachi bu si glo ba ku ina ima yi
hen.
17 Atiko wa à si kà ingga du hen.
Uwa yo à ni ingga ukyekye ku nggo
ingga ibre ure ku ni inggya wemi ku
abangga ba nggo a si si ani Yahuda

* **4:13** *Inggakpa:* Ungbamvu ku charr nggo a na ku nu unggakpa ku ivinta.

hen. Uwa yo à kpa ingga ttungo na angu ka iche.
18 Atiko wa si ta du inkindirr numa imimi i vu ingga farr hen, na ta gri ingga nga zizi mi nu unkplassu, nggo a su Uttu. Nyarr ku sese. Du yi si meme yo.

Ichi ikikre yi

19 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila na abi iko i Onesiforru ba.
20 Irrasitu à ka so nu Korrintiya. Trofimu à sama nu ukpa ukyekye ingga i ka ma du nu Miletu.
21 Ta ukpa ni nga ni ingga ku bari iki yi ka ma. Anu Yubulu tuku Pudeni, u Linu tuku Klawudiya a di ingga bu chi ùwà. Amuya abiga abanu ba mi a so chi ùwà meme.
22 Ingga barr di Abachi bu zi izhi imba yi. Ni barr di Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Titu
Ure ku mẹmẹ

Bulu nggo à gri ba iga yi ni mẹmẹ yi nga ni igbu nu Kreti. Igbu wa a si na atsutsu ka amasirr. Anu Bulu a kuma nabo tuku Titu nggo, u Bulu à ku ka ma du nabo di a bu ssu aki ka Abachi ka ki. Titu à si anu Girrki. Zhi nu undu ku Bulu ku yo u gri ma nga ni iga Kristi yi.

Ungbamvu unggo ku u ta nu Titu ukyekye ku hru aki ka Abachi ka nu Kreti. Ungbamvu ku u tsarr ma nggo à ta zirr na abangga ba nggo a karr iga yi nggo *(1:5; 2:1, 7-8, 15; 3:9).* U ta tsarr ma iso tuku uzirr ni iga yi. Gbye ku utu ni itu i abitsarr abi imu. Bulu à da ku Titu inkindirr yi nggo uwa à zu du uwa à ta na ku ni ichi *(3:12).*

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi *1:1-4*
Ina abanu ki akikre *1:5-16*
Ure ku abiga ba wemi *2:1-15*
Uzirr ku nggo abiga ba a ta zirr *3:1-15*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Abachi, tuku uni ko na angu ka Yesu Kristi, nggo i charr ki imba. Abachi à ttu ingga na tu ingga di ingga bu kuma ku zi anishirr angga ba nggo Abachi à hla ba nggo du ba a kri kyekye ni iyo isisurr imbarr yi. Na bu gru hi are ka Yesu ka nggo a bre ka nggo kakami. Ihi ima yi i ta zi ba nu uzirr ku nggo Abachi à zha di a bu zirr.
2 Iga imunta yi i si nu nggo inta ko surr ashishi di inta taka so sese nâ ta su nggo Abachi à da ki inta ni imẹmẹ ingbingbru yi nggo du uwa a taka di inta so sese. Abachi à ka si ki imu hen.
3 Abachi uni kpa inta ttungo wa à tsarr ivi yi ma nggo na da ure unggo ku, na ki ki ingga ukorr di ingga bu bre ku anishirr na ku.
4 Ingga i charr ku ùwà ungbamvu unggo ku Titu. Ùwà su uzumburr jiji mu ku ikpanye iyirr yi nggo inta se na yi ni itu i Yesu Kristi.

Ingga barr Abachi Aki amunta wa, tuku Kristi Yesu uni kpa inta ttungo wa di, a bu na wre ku ùwà na du ùwà so su.

Undu ku nggo Titu à ta na nu Kreti

5 Ingga i kà ùwà du ni igbu nu Kreti wa, wre ku ùwà bu kye are ka nggo a ni ji, ni ssu ka ki, ni bu hla ankpinkpye abangga ba nggo a ta hru abiga ba ni igbu yi nggo abiga ba a se nggo. Ni si kpamusu na are ka nggo ingga i bre ku ùwà hen:
6 Ankpye uni hru abiga a bu si unushirr wanggo nggo à zirr sama na abla. Na bu garr ayamba ayirr yo. Amumarr ama ba a bu sa abiga, na bu si sa abi na aseki ka ishisha tuku ika iwo hen.
7 Nu nggo uni hru abiga, uwa yo so kye undu ku Abachi ku, a bu sama na abla nu uzirr umaku. A bu si si uni gi itu tuku iki unfu korr hen. A bu si si uni di so ahi hen. Na bu si si uni zharr itsi tuku uni zharr inklo hen.
8 A bu si uni kpa anishirr na ango aha ni ko ma. A bu si uni na wre na di kpanye ni inkindirr inggi yi nggo i si izizi. A bu su ukrizhizhi, na bu zirr zizi na anishirr ba. A bu su Unushirr Abachi, na bu vu ukpa gri na bu si uni wo ure.
9 À bu gri itsarr yi nggo a tsarr nggo ngbangba. Ure ku wre ku u si ujiji. Meme nggo uwa a ta na undu na ku ni itsarr jiji na zi abanu. Na ta tsarr abanu ba nggo a kri azanyirr ni itsarr jiji yi da abama a nga anko.
10 Inkindirr yi nggo i du ingga i bre ku ùwà aseki angga ka, i si nu nggo abiga shishemi abangga ba nggo a ku ka zhi ni iga i anu Yahuda yi, na kri gbangba nu ure ku isarr iji ku, aba yo a kisa ni itsarr jiji yi, na so di re tankpami, na re anishirr mi na are akama.
11 Ùwà bu nggarr ito na ba du ba ki ywi na bu si na iga yi ttudu na ako anuma wa ni itsarr ndanda ima hen. A di na meme ni ishisha mi wre ba

bu vu anishirr akpa inklo na kaki abi inklo.
12 Uyirr nu umi ku abi kpa are ambarr ba mi, anu Kreti, à da ure ukuma di, “Anishirr bu Kreti a si abi ki imu, na sa amimi, na si ininazzu ijiji. Na si abi sanko na zha di aba a ta so ri riri yo mre.”
13 Inkindirr yi nggo uni kpa are wa à da i su ure ujiji. Uwa si ni ima yo, ùwà bu di glo ba kakami, wre ba bu kri ngbangba ni iga yi.
14 Na bu si kpanye nu uyo nu gigye wa nggo ani Yahuda ba a so di bre ba hen, na bu si wo are ka tsarr iso igbu ka unushirr wanggo nggo a kà ure ujiji ku hen. Aseki akama a ta ka isisurr i anishirr glo na are ajiji ka.
15 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na amarr ndanda, aseki ka we a sama na ankizhi. Uwa ta si abangga ba nggo isisurr imbarr yi i si na ankizhi, aba a si kpanye ni Kristi ku hen, isisurr imbarr yi ni ihi uzizi tuku undanda imbarr yi, a ka bi na kaki ankizhi wemi ba.
16 A di bre na angu di aba a hi Abachi, ùwà ti kye uzirr umbarr ku ùwà ta hi da a si hi Abachi hen. Abachi à karr uzirr umbarr ku. A sa abi kà iwo ku Abachi, na ka si na inkindirr inuma izizi hen.

2

Anko nggo abiga a ta zirr zizi nggo

1 A ta su ùwà nanko, ùwà bu tsarr abiga ba inkindirr yi nggo a si kpanye da a si itsarr ijiji hen.
2 Tsarr achiche aniru ba du ba a vu ukpa gri, na bu na aseki ka nggo anishirr a ta kye ba ssu na ashishi. A bu si krizhizhi ni iga yi, tuku ikpanye ni ikpa imbarr yi, na bu sa abi vu isisurr. Du ba a kri gbangba ni iga yi, na kpanye na Abachi ku, na bu nyarr ikpa gri kakami. Ivri ti se mi aba bu ka na kri gbangba ni iga yi.
3 Tsarr achiche amba ba mi meme yo, du ba a hru atu ambarr wa nâ ta amba abiga Abachi a di na nggo. A bu si sa abi na anishirr ki ndanda hen. Na bu si kaki agarr ku ahi hen. A bu sa abitsarr anishirr iso zizi.
4 Meme nggo imba tsarr amba atsitsa ba anko nggo a ta kpanye na aniru na amumarr ambarr ba.
5 Du ba na ki krizhizhi, sama na ankizhi. A bu sa amba abi garr azizi nggo a di hru ako ambarr wa, wre ku undurr a bu si re inkindirr indanda nu ure ku Abachi ku hen.
6 Ùwà bu re ku aniru atsitsa ba meme yo du ba si krizhizhi meme.
7 Ùwà mi ku itu imuwa bu yo agurr azizi nu uzirr umuwa ku we. Si ki imu hen. Ni si na ki irro ni bre ure ku Abachi ku hen.
8 Re are angga ka nggo undurr a si ta kisa na ka hen, wre ku a bi kà are amuwa ka a ti zha inkindirr indanda chankarr nu ùwà ku, meme nggo ishisha i ta ki ba.
9 Tsarr agarr ba du ba bu wo ku atitiko ambarr ba na bu na ba aseki ka su isisurr. A bu si ri anta na ba hen.
10 Na bu si ki ba ayi hen. Iya, a bu na inkindirr yi nggo i ta du atitiko ambarr ba a bu hi da a si azizi, na si abi kpanye na ba. Ina zizi imbarr ima i ta du anishirr we a kye itsarr i ure ku Abachi, Atiko uni kpa inta ttungo wa ssu na ashishi.
11 Kye Abachi a tsarr inta uzizi umaku nu nggo a na ku anishirr we anko a kpa ttungo.
12 Uzizi ku nggo Abachi à na ki inta u tsarr di inta bu si so iso imimi hen, ni bu si zharr ingbingbru inggi yi hen, ni bu su krizhizhi, ni zirr zizi ni isisu i Abachi na ase angga ka.
13 Inta bu di na meme bi inkindirr yi nggo inta i so bi yi i taka nggurr surr nggo, Yesu Kristi, Abachi amunta unkpi wa tuku uni kpa inta ttungo wa, à taka nggurr surr ni inkpinkpye ima yi.
14 Yesu a du anishirr angu ma, wre ku bu kpa inta ttungo ni iso imimi zizo, wre ku bu ngla anishirr zzu ki anishirr ama, nggo a di zha ina uzizi.
15 Abangga ba yo a sa aseki ka nggo ùwà bu tsarr anishirr ba ni tsi ba ango ni glo ba ni inkpinkpye imuwa yi we. Ni si du undurr a kpa ùwà chirr hen.

3

Anko a iso zizi wa

1 Ùwà ka bu da ku abiga ba zizo du
ba a wo ku atuttu na ankpinkpye bi
hru igbu ba ure, na bu di na aseki
azizi ttuttumi.
2 Da ba di a bu si re are andanda
na atu a abanu hen, na bu so zizi ni
inkpu anishirr yi sama nu uvi. A bu
ki atu ambarr wa kinggi, na bu di na
wre ku anishirr wemi.
3 Kye inta mi ni ikuchi i si ar-
rurru, abi kà iwo, anishirr a re inta
gri share. Inta kaki agarr ku aseki
ndanda ka nggo a di wre ki inta ina,
na aseki ka ingbingbru ka nggo inta
i di zharr ina ka. Inta i so ndanda ni
di ttu ashishi ni ikpa. Abanu a di karr
inta, inta i karr ikpa meme.
4 Ni ina ima mi Abachi uni kpa inta
ttungo wa a na ki inta uzizi umaku na
tsarr inta ikpanye ima yi na anishirr
ba wemi.
5 Abachi ni itito ima yi à kpa inta
ttungo ni iha yi nggo inta ka ki yi ku
ila ure imunta yi nggo, na a si si ku ina
wre imunta mu hen. Abachi à ngla ila
ure munta yi glo na ni inta iso iḥeḥẹ
nu ukyekye ku Izhi Iwre ku.
6 Abachi à tu Yesu Kristi uni kpa
inta ttungo wa, uwa a nga ni ni inta
Izhi ima yi shishemi.
7 À di inta si sa abi la ure ku ina wre
ima yi hen. Ziza nggo inta hi di inta
se ni iso sese yi nggo Abachi à da zu
ki inta.
8 Inkindirr yi nggo ingga ko da ku
ùwà i si ijiji. Ingga i zha du ùwà ka di
da ku abi yo isisurr na Abachi ba ba
are angga ka ttuttumi, wre ba bu di
yo isisurr ni na aseki a ka iwre. Aseki
ka nggo a wre na di zi anishirr wemi.
9 Si yo angu na are arrurru tuku
ibre asa shishemi i ábáchí, ni iri anta
tuku uvi ni itu i Are ka Musa ka hen.
A si ta nu ùwà inkindirr hen, na sa are
ka gigye.
10 Undurr wa nggo à ti si uni tsɨ
anishirr ki na nkanka, ùwà bu gbye
ku utu ni re ku ankpa a imḛmḛ wa
tuku a uha wa. Uwa ti kà, aba bu si
nggurr itu bi na ku hen.
11 Anishirr ba nggo a si meme nggo
a ka ttu anko ajiji wa ttungo ba na di
la ure, ila ure imbarr yi ba ba nggurr.

Ichi i ikikre

12 Ingga ko ta ukpa ta tu Atema ka
Tikiku ni imba ba, nggo à ti nga ùwà
bu ta ukpa ni nga ni ingga ku nu
Nikopoli. Ingga i zu ni isisurr di ingga
ta so ābá ka kre nabo.
13 Ta ukpa ni zi anu Zena, nggo a
hi Are ka Musa ka kakami nggo tuku
Apolo nu uzirr umbarr ku. Nu ba
inkindirr yi nggo a ta zha ku uzirr ku
nggo.
14 A si si ima yo mre hen, ùwà bu
tsarr anishirr amunta ba du ba yo
itu ni na aseki azizi. A bu di na
undu uzizi nggo a ta zi atu ambarr na
abanu meme, na bu si so sama ni ina
inkindirr hen.
15 Amuya abiga ba we, nggo a si ni
ingga ku nggo, a ko chi imba. Chi
ki ingga akpukpamburr abiga ba we
nggo a kpanye ni inta ba nggo.
Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Filemo

Ure ku mẹmẹ

Na ase ka nggo anu Roma a di gri ingbingbru yi nggo, anishirr a di zu agarr, abiga mi a gri agarr ambarr meme. Onesimo asu ugarr a Filemo, na à ki ku Filemo ayi na kru share. Ni iba imbarr yi, a ti vu ma, aba a ta ngu ma. Onesimo à kru share nggo na ku hi Bulu na kaki uniga Kristi.

Bulu à turr Onesimo kakuma ku atiko ma wa, na nu ma ungbamvu unggo ku, so barr Filemo di a bu nggurr zhi ku Onesimo na gri ma nâ ta si uzayirr nggo ni Kristi ku. A zzu nâ ti a gri ungbamvu unggo ku ndo nu unggo ku nggo a charr ku anu Kolosiya ba nggo.

Bulu à barr ku Onesimo. Ina ima i si nâ ta si nggo Kristi à na ki inta nggo. Nâ ta si nggo Bulu à barr ni itu i ugarr wa, u Kristi mi à barr ni itu imunta, nggo inta i si agarr ku ila ure. Nâ ta si nggo Bulu à ssu anu Onesimo bi tuku atiko ma wa Filemo, u Kristi à ssu inta bi na Abachi ku. Nâ ta si nggo Onesimo à kakuma nu Filemo ku, inta mi bu kakuma na Abachi, Atiko amunta wa ku. Nâ ta si nggo Filemo à nggurr zhi ku Onesimo, Abachi mi à ko yo di inta bu nggurr zhi ku ikpa, ni nggurr bi, ni kpamusu na aseki ka nggo a ga inta ki na nkanka na amuya amunta abi Kristi ba ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à chi Filemo *1-3*
Bulu gbyarr ku Filemo asa *4-7*
Bulu tsi ango ni itu i Onesimo *8-21*
Ure ku ikikre *22-25*

1 A si ingga Bulu nggo a ttu ingga nu uki ni itu i Kristi Yesu. Inta i charr tuku uzayirr amunta wa Timoti.

Inta charr ku ùwà Filemo, akpamburr uniga tuku uni na undu amunta,
2 na abiga ba nggo di nggurr bi ni iko imuwa yi nggo. Tuku uvayirr amunta wa Afiya tuku akpamburr uni ta iku a Kristi wa, Akipu.
3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Ikpanye tuku iyo isisurr i Filemo

4 Iziya Filemo, ingga di nyarr ku Abachi ttuttumi nggo ingga ti so barr ma ni itu imuwa nggo.
5 Ingga i di wo nggo ùwà i kpanye na anishirr ba Abachi ba wemi tuku nggo ùwà i yo isisurr na Atiko Yesu ku kakami.
6 Ingga so barr Abachi di inggurr bi imunta yi nu ùwà ni iga yi i bu bwu ku ùwà ashishi du ùwà bu hi inkindirr yi nggo inta abi Kristi ba i si nà yi nggo.
7 Uzumburr uzizi, ikpanye imuwa yi i ni ingga inyarr tuku ukyekye. Uwa i nu anishirr ba Abachi ba wemi isu isisurr.

Bulu à tsi ango ni itu i Onesimo

8 Uwa a si ni ima yo di ingga iziya amuwa ni iga, ingga se nu ukyekye ku nggarr ito nu ùwà ku du ùwà bu na inkindirr yi nggo iwre ùwà bu na yi nggo.
9 Isisurr ikpanye na anishirr yi i si ta di ingga na meme hen. I ta di ingga i ka tsi ku ùwà ango mu. Ingga Bulu, ku ichiche tuku inkpinkpye imungga yi, ingga kri ni iharr ni itu i Kristi Yesu.
10 Ingga i tsi ku ùwà ango ku uvuvurr amungga wa Onesimo, nggo a kaki uzumu, nu nggo ingga i di kri iharr yi nggo.
11 Ni ivi ikuchi yi, uwa à si si ku ùwà nu undu inkindirr hen. Uwa ta si ziza nggo nanko, à si ki inta aha mi tuku ùwà nu undu.
12 Ingga ko turr Onesimo, isisurr mungga yi, ka ko nu ùwà ku ziza nggo.
13 Ni ikri imungga yi ni iharr yi, ingga i ka zha di a bu sarr ba inkla imuwa yi ni inggya, wre ku bu zi ingga nu undu ku ibre Ure ku wre ku.
14 Ni ima mi, ingga i si ta kri ku ùwà karrkarr mu du ùwà bu zi ingga hen.

Iya, ingga ta zha du ùwà bu na meme
ni ikpanye isisurr imuwa. Ingga i si ta
na inkindirr sama ni ikpanye imuwa
hen.
15 I ba Onesimo yi glo nu ùwà ku ni
ivi ntsɨ inggi yi i si wre ku ikanga ima
yi bu si ku ùwà inkindirr izizi na ase
na ase.
16 Kye, ziza nggo à si su ugarr yo
mre hen, a si ki ingga uzumburr
uniga mu kakami. Ingga i kpanye na
ku kakami. Ùwà mi na, a ta mri ku
ùwà ugarr. À ta su ugarr tuku uniga
a Atiko!
17 Ni ima yo, ùwà ti kye ingga ki
ukpami nu undu jiji, ùwà bu kpa ma
kanga, na ti ùwà ka kpa si ingga nggo.
18 A ti na ku ùwà inkindirr indanda,
ùwà ti ga ma nu uhla inkindirr, uwa
bre ku surr ki ingga.
19 Ingga Bulu nggo i charr ku ùwà
nu ungo umungga da di, ingga Bulu
ta han ku ùwà na ku. Ni si kpamusu
hen, ingga ga ùwà mi uhla meme, nu
nggo ingga yo i zi ùwà du ùwà kaki
uniga.
20 Uzumburr, ingga tsi ku ùwà ango
du ùwà ka zi ingga ni inkindirr iyirr
inggi. Nu nggo ùwà i su uzumburr
uniga Kristi, ùwà bu di ingga inyarr ni
isisurr imungga.
21 Ingga so charr ungbamvu unggo
ku ni hi ni isisurr imungga di ùwà
ta na ki ingga mri inkindirr yi nggo
ingga i so barr du ùwà bu na yi nggo.
22 Ingga i se ni ibarr inuma zizo.
Ingga i tsi ku ùwà ango, ssu uki bi ki
ingga ni iko imuwa nggo ingga ta ni
so. Ingga kye Abachi à wo ibarr imba
yi na ta du ba a ttu ingga ttungo di
ingga ni hi imba zizo.

Ichi ikikre

23 Ipafra, ukpamu wa nggo inta kri
ni iharr yi tuku nu ure ku Yesu Kristi
ku nggo, a di ingga bu chi imba.
24 Marrku mi tuku Arristaku tuku
Dima u Luka akpukpamu bu undu ba
a so chi imba meme.
25 Atiko wa Yesu Kristi a bu na wre
ki imba wemi.

Ungbamvu ku nggo à charr ku Anu Ibraniya ba

Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu wanggo wa à si da isa ima yi hen. A zzu nâ ti abangga ba nggo a charr ba ungbamvu ku nggo a hi ma kakami. A charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga Kristi ba nggo a ka so ri amarr ka kakuma ni iga imbarr ini Yahuda yi. Zhi nu ihi imbarr yi i klonyarr nu nggo a nise tsɨ ni iga Kristi yi. A charr ku abiga mu wemi.

Abiga angga ba a so hi iha tuku itsutsarr kakami na ango ka anu Roma ba tuku ambarr ani Yahuda mi kye. Anishirr ba a zha inkindirr yi nggo i ta su ba isisurr di Kristi yo à si Mezaya wa jiji.

Ungbamvu unggo ku u tsarr nggo iga i Kristi yi i mri iga i anu Yahuda yi, na anko ka wemi. Kristi à si Abachi. À mri abitu ba Abachi ba, na mri Musa na abikye undu aba Azhi Akuku ba. Yesu Kristi yo zizo à si unushirr jiji wa, na hi irri i anishirr bu inina ikpa. Yesu Kristi à lo Azhi Ahẹhẹ ka nggo a mri Azhi Akuku ka anu Yahuda ka. A charr di abiga ba a bu ga aza ka amba na aniru azizi abi kuchi ba nggo a ki ba iha aba a ka na kri karrkarr ni iga Abachi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imri i Kristi yi *1:1—3:19*
Iso i uniga yi i wre na *4:1-16*
Undu ku unikye ku Kristi ku u mri *5:1—8:13*
Azhi ka mri ka *9:1—10:39*
Anishirr abi kuchi ba nggo a si kaba ni iga yi *11:1-40*
Ure ku abiga ba *12:1—13:19*
Ure ku ikikre *13:20-25*

Uvuvurr wa à mri abitu ba Abachi ba

1 Ni ikuchi ngbangba yi, Abachi à re
na akiki amunta ba ba na angu ka abi
kpa are ba na anko ka tankpami.
2 Uwa a ta si ni ivi ikikre inggi yi,
Abachi à so re ni inta ba nu Uzuma
wa ku. Abachi à na ingbingbru yi zhi
nu uwa yo ku. Ni ikikre yi Abachi à
ttu uwa yo di a bu gri aseki ka wemi.
3 A di hi inkpinkpye i Abachi yi nu
Uzuma uwa yo ku. Uwa yo à di du
inta i hi di Abachi à si ki ngginggi.
Uwa yo so gri aseki ka we nu ukyekye
ku ure umaku. Nggo Uzuma wa ngla
ila ure yi glo ku anishirr na ku ji
so nu ungo ri ku Abachi Unkpi nu
unkplassu wa.
4 Abachi à du Uzuma wa à mri
abitu ama ba nâ ta si nggo isa yi nggo
Abachi à yo ku Uzuma wa nggo, i mri
isa i abitu bu unkplassu ba.
5 A si ni ima yo Abachi à si ddu
unitu ama numa di,
"Ùwà yo su Uzumu mungga,
ari ingga kaki Ati muwa" hen.*
Abachi à si ddu unitu unuma di,
"Ingga i ta su ku uwa Aki,
ùwà à ta su ki ingga Uzumu" hen.†
6 Nggo Abachi à ta tu Uzuma ni
imẹmẹ ama wa nga ni ingbingbru yi
na da ku abitu ama ba wemi di,
"Abitu ba Abachi ba wemi a ta kuttu
na gbyarr ku asa."‡
7 Uwa ta si ni itu i abitu ba, Abachi à
da di,
"Ingga i ka abitu ba ki unddunddu,
ni ka amirr iko amungga ba ki
irrirri i uru."§
8 Ni itu i Uzuma wa Abachi à da di,
"Ùwà Abachi, ittu imuwa yi ì ta so ku
ùwà ase na ase.
Ùwà bu hru anishirr muwa ba
narrnarr.
9 Ùwà di zharr aseki azizi, ni karr
aseki amimi.
A si ima yo du ingga Abachi
amuwa wa, i ttu ùwà
ni nu ùwà inkpinkpye inggi yi
nggo i du ùwà ì si ni inyarr mri
abu ka amuwa ba."*
10 A charr zizo na angbamvu ka di,

* **1:5** Kye zizo *Asarr 2:7.* † **1:5** Kye zizo *2 Samwila 7:14.* ‡ **1:6** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:43.* § **1:7** Kye zizo *Asarr 104:4.* * **1:9** Kye zizo *Asarr 45:6, 7.*

“Ni imẹmẹ yi, Ùwà Atiko, i na imimi,
ni na unkplassu ku na ango amuwa.
11 Aseki akama a taka gru ka nado,
uwa ta su ùwà na anko, ùwà so iso inggi.
A taka ngla kre na ta sa ankru.
12 Ùwà taka vu ba chi nâ ta si ikpo ankru nggi.
Ùwà ta sarr ba nâ ta a sarr ankru ngga.
Uwa ta su ùwà na anko, ùwà so so inggi meme yo,
ùwà ta so sese.”†
13 Abachi à si ddu unitu ama unuma di,
“Ji so nu ungo ri umungga bi
nggo ingga taka ka abi karr ùwà ba ka ki ku ùwà inkpu imburr i sa aza” hen.‡
14 Abitu ba sa abata ngga? Abitu ba wemi a si izhi yo nggo a di nga ni zi abangga ba nggo a taka kpa ba ttungo nggo.

2

Abachi à na inkindirr inkpi nggo a ni kpa inta ttungo nggo

1 Uwa si ni ima yo inta bu vu ure ujiji ku nggo inta wo ku nggo i gri ngbangba, wre ku inta bu si gu kuma hen.
2 Ure ku ikpa ttungo ku nggo abitu ba a nu ábáchí amunta ba nggo u si ujiji. Abangga ba nggo à ta si kpanye na ku, na na inkindirr yi nggo ure ku u da di a bu na hen, Abachi à du ba ki iha inggi yi nggo abangga a zha na atu ambarr.
3 Inta ti si ga anko nggo Abachi na wa wre ku bu ddu inta ssuzzu ni inkindirr nggi yi hen, inta ta na kingginggi ni tsɨ ssuzzu ku iha ima yi? Atiko wa ki itu ima à kuchi re ure ku ikpa ttungo ku. Abangga ba nggo a wo nggo aba mi a tsarr inta krizhizhi mi, di a si ure ujiji.
4 Abachi ki itu ima à na aseki ka ikagri na a ka ku ayisurr. Abama yo a tsarr di ure umaku u su ure ujiji, na ni ukyekye ku ina aseki ni Izhi Iwre yi ku ikpanye ima.

Uwanggo nggo a di tsarr inta anko a ikpa ttungo wa

5 Abachi à si na abitu ba ki abi hru anishirr abi ingbingbru ihẹhẹ yi nggo so nga ni ichi nggo inta so re ni itu ima yi hen.
6 A si ta na meme hen. A charr ni inkla numa na angbamvu ka Abachi ka di,
“Unushirr à si angginggi, nggo ùwà ka ri amarr ni itu ima yi?
Unushirr a si ba angginggi nggo ùwà vri ni itu ima yi kakami?
7 Ùwà i sha ka ma zu ntsɨ ku abitu ba na achi ambarr,
ni turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye,
8 ni na ma ki uwanggo nggo à ta hru aseki ka ingbingbru ka wemi.”*
Icharr ima i da di Abachi à nu unushirr inkpinkpye ihru aseki ka ingbingbru ka wemi. Meme nggo a si ttu inkindirr numa glo hen. Ni ina ima mi, inta si hi ma ni so gri inkpinkpye i aseki ka we ziza hen.
9 Inta na anko i hi si Yesu, nggo à sha chi ma chi ji na abitu ba ba ki uvuntsɨ. Uwa à si ku ina wre i Abachi iyo nggo a du Yesu à ttu ku anishirr we. Ziza nggo, Yesu à ka ki iha na ttu ba, aba a turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye.
10 Abachi nggo à na aseki we. Aseki ka wemi a su ku ama. I wre ku Abachi uwa du iha yi i na uni gri ikpa ttungo wa ki krikri nggo na gri amumarr shishemi kuma ni inkpinkpye Abachi.
11 Meme nggo, Yesu na amumarr shishemi ki abangga ba nggo a sama na ankizhi. Yesu na abangga ba nggo à na ba ki abi sama na ankizhi ba nggo a sa abi iko iyirr. Ima iyo i du Yesu à si kru ishisha iyo ba ki amuyirr hen.
12 A ddu Abachi di,
“Ingga ta re ku amuya amungga ba,
aniru na amba, ni itu imuwa.

† **1:12** Kye zizo *Asarr 102:25-27.* ‡ **1:13** Kye zizo *Asarr 110:1.* * **2:8** Kye zizo *Asarr 8:4-6.* † **2:12** Kye zizo *Asarr 22:22.*

Ingga ta gbyarr ku ùwà asa na
ashishi ka akpa anishirr nu
nggo a nggurr bi ni barr ùwà.”†
13 A da zizo di,
“Ingga ta yo isisurr imungga yi na
ku.”‡
Na sarr da zizo di,
“Kye ingga nggo, na amumarr ba
nggo Abachi à ni ingga nggo.”§
14 Amumarr ba Abachi, a yo ba
meme yo, a sa anishirr ba ayiyi nu
ukpa, Yesu mi à kaki unushirr meme.
À na meme, wre ku ittu ima yi i ta
ngu ukyekye ku Isheta wa nggo à hru
ukyekye ku ittu nggo.
15 Ni ina ima nggo, abangga ba
nggo a kru ittu yi na so sese ki agarr,
uwa à ta ddu ba a ssuzzu.
16 Inta i hi di Yesu à nga nye zi
ahinhan bu Ibrayi mu, na si nye zi
abitu mu hen.
17 Ni ima yo, Yesu à kaki nâ ta si
inta amuyirr ama wre ku bu ba ittu
nggurr. À na ku Abachi undu nâ
ta si ankpye unkpi abikye uni itito
tuku uwanggo nggo a kpanye na ku.
Meme nggo, na bu to ankpurr nggurr
ila ure zhi ku anishirr.
18 Nu nggo uwa mi à ka hi iha tuku
itsarr kye ba, ima yo i du à hi anko à
zi abangga ba nggo a so tsarr ba kye
nggo.

3

Yesu à mri Musa

1 Amuya abiga abi sama na ankizhi
nggo Abachi à yo meme, imba bu han
kye nggo Yesu à si uni ko na angu
nâ ta su ankpye unkpi abikye ni iga
imunta yi.
2 Abachi nggo à ttu Yesu, i Yesu à na
aseki ka wemi nggo Abachi à da a bu
na nggo, nâ ta si nggo Musa à na aseki
ka wemi nggo Abachi à da di a bu na
ka ku anishirr ba Abachi ba nggo.
3 A di gbyarr ku uni me iko asa mri
iko yi nggo a me yi nggo. Uwa a si
meme yo, Yesu à ma inta bu nu ma
inkpinkpye mri Musa.
4 Iko i di se nu undurr wa nggo à me
yi nggo. Uwa a sa Abachi nggo a me
aseki ka wemi.
5 Musa à na aseki ka nggo a da di a
bu na nggo zizi nâ ta si uvuvurr iko.
À da ku anishirr inkindirr yi nggo
Abachi à taka da ni ichi nggo.
6 Uwa ta su Kristi nggo, à hru abi
iko ba Abachi ba zizi nâ ta si Uvuvurr.
Inta i si abi iko ba Abachi nu nggo inta
ti kri ngbangba ni ga angba ni isurr
ashishi inkpi imunta yi.

A gba utu ni itu ika iyo isisurr na Abachi ku

7 Meme nggo, uwa à si na ti Izhi i
Iwre da di,
“Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
8 imba si kà iwo hen,
nâ ta su nggo akiki amba ba a na nu
nggo a gru kri ku Abachi krikri,
nâ ta su nggo a na ku Abachi
ni ankpuji wa na tsarr ma kye
nggo.
9 Akiki amba ba a na nabo nggo na
tirr ingga kye na tsarr ingga
kye
na hi aseki ka nggo ingga i na na
ase iso inẹ (40) ka.
10 A si ni ima yo ingga i ki unfu na
anishirr abama ba ba ki ase iso
nẹ,
ni ddu ba di, ‘A di ka iwo meme
yo,
na a si di na aseki ka nggo ingga
di a bu na hen.’
11 Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
‘A si taka mirri ni iso su yi nggo
Abachi à da du uwa à taka nu
anishirr ama ba nggo hen.’ ”*
12 Amuya abiga, imba bu na zizi ni
si du unuma ni imba ba a si ni isisurr
i na aseki andanda na si yo isisurr na
Abachi ku hen, na ka ugo a nu Abachi
utsitsirr wa.
13 Imba bu si na meme hen. Imba
bu di nggurr ikpa ni ivivi yi. Ni di na
meme nu nggo imba ti so hi anko ni
ivivi inggi yi nggo inta yo yi di “ari”
nggo. Imba ti na meme, ila ure i si re
unuma du a kaki uni kà iwo hen.
14 Inta ka sa abi Kristi jiji, nu nggo
inta ti kri karrkarr kuma ni ikikre

‡ **2:13** Kye zizo *Ishaya 8:17.* § **2:13** Kye zizo *Ishaya 8:18.* * **3:11** Kye zizo *Asarr 95:7-11.*

yi ni iyo isisurr imunta i imẹmẹ yi,
nu nggo inta mi si ahinhan ayiyirr abama yo ni Kristi ku.
15 A charr na angbamvu ka Abachi ka di,
“Ari, imba ti wo ukorr ku Abachi ku,
imba bu si ta angbinta harr na atu hen,
na ti ábáchí amba ba a na, na ka na si na inkindirr inggi nggo Abachi à da di a bu na yi nggo hen, na da aba ta hi inkindirr yi nggo Abachi à ta na nggo.”†
16 A sa anishirr abata mu nggo a wo ukorr ku Abachi ku na ka na si na inkindirr inggi nggo Abachi à da di a bu na nggo hen? A sa anishirr angga ba yo wemi nggo Musa à gri ba ssuzzu nu Masarr.
17 A sa abata mu nggo Abachi à ki unfu na ba ki ase iso nẹ? A sa anishirr abangga ba nggo a la ure, na kị na ankpuji wa.
18 Abachi à shi ku abata ngga a zhi di, “A si ta rri ni iso su ima yi hen.” Abachi à shi azhi ka ku abangga ba nggo a kà iwo ma na ankpuji wa nggo.
19 Inta hi di a su nu nggo aba si yo isisurr hen, ima yo i du ba a si rri ni iso su i Abachi yi hen.

4

Abachi à ta nu anishirr ama ba Azhibarr a Isu

1 Ziza nggo, Abachi à da zu ki inta di inta i taka kpa iso su yi nggo à da nggo, di inta ki bwe, wre ku numa amunta a si ka ssu iso isu yi nggo a da zu ki inta hen.
2 Kye inta mi wo Ure ku wre ku na ba meme. A wo ure ku na si kpa ku ni isisurr iyirr hen, ima yo du ure ku u si na ba inkindirr zizi hen.
3 Uwa a si ima yo di inta angga ba nggo kpanye nu ure ku nggo i so hi isu yi nggo Abachi a da du uwa a ta ni yi nggo. I si meme yo na ti Abachi à da di,
“Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
‘A si ta rri ni iso isu yi nggo ingga i ka da zu ba hen.’ ”*
Abachi à da meme, nu nggo à ka kre undu umaku ba, bazhi nu nggo à na ingbingbru yi mu nggo.
4 À da ni inkla numa na angbamvu ka ni itu i azhibarr a tangba wa di, “Na azhibarr a tangba wa, Abachi à so su nu undu ku nggo à na.”
5 Na à da ni inkla inuma zizo di, “A si ta rri ni iso isu mungga yi hen.”
6 Ni ima yo, iso su i Abachi yi i ni kurr ku anishirr di a bu rri na yi. Uwa si nu nggo abangga ba nggo a wo Ure ku wre ku ni ikuchi yi a ka iwo ku Abachi, na ma irri yi chankarr.
7 Inta i hi di Abachi à ka zu azhibarr anuma nggo a yo sa, “Ari.” Na ase anuma shishemi ni ichi, Abachi à du Doda à charr na angbamvu ka nggo inta i ka re ni itu yi ba di:
“Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
imba bu si ta angbinta harr atu hen.”†
8 Na ka di Joshuwa à nu anishirr ba iso isu yi nggo Abachi à da du uwa a taka nu ba nggo, Abachi ka si nga ni re ni ichi ni itu i azhibarr anuma zizo hen.
9 Abachi à da ki inta di iso isu yi i se ku anishirr ba Abachi ba, ni nise nga mu.
10 Undurr wa nggo a ti mirri ni iso isu i Abachi yi, uwa ta so su nâ ta su nggo Abachi a so su nu undu uma ku.
11 Uwa a si ni ima yo, inta bu ta ukpa ni mirri ni iso su ima. Uwanggo nggo à ti kà iwo ku Abachi na ta sa anishirr ba Israila ba a na nggo, uwa mi à taka ma chankarr ni mirri yi.
12 Ure ku Abachi ku u su utsitsirr ni su ukyekye. Nâ ta su nggo anjingba ka ri kakami à di gye attuttu sarr na du ulade u ssuzzu, uwa si meme yo ure ku Abachi ku ù di mirri ni ga isisurr ki nanka ni izhi yi. Ure ku Abachi ku u gri amarr tuku inkindirr yi nggo unushirr a zha du uwa a ta na ssuzzu.
13 Inta taka bre ku uzirr munta ku. Inkindirr inuma ni ingbingbru yi wemi ka si sharri ku Abachi hen. Aseki ka wemi a kurr kprendende mi na ashishi ama.

† **3:15** Kye zizo *Asarr 95:7, 8.* * **4:3** Kye zizo *Asarr 95:11.* † **4:7** Kye zizo *Asarr 95:7, 8.*

Yesu à su ki inta ankpye unkpi abikye

14 Meme nggo, imba bu di inta i vu
iga imunta yi gri ngbangba. Nu nggo
inta mi i se ni ankpye unkpi abikye
wanggo nggo à kakuma ni inkla yi
nggo Abachi à se ma ba. Ankpye
unkpi abikye uwama à si Yesu nggo à
su Uvuvurr a Abachi.
15 Ankpye unkpi abikye amunta wa
à hi nggo inta sama nu ukyekye ku
nggo. Inta se na Ankpye unkpi abikye
amunta wanggo nggo Isheta à tsarr
uwa mi kye na anko tankpami nâ ta
su nggo à ko tsarr inta kye nggo, ni
ima mi uwa à si la ure hen.
16 Meme yo, inta bu di zirr sama ni
isisu kuma ni imburr i Abachi i itito
yi, ni na wre ku anishirr wa, wre ku
Abachi à bu ki itito ni inta ba, na ta zi
inta nggo inta ti zha izi.

5

1 A di ttu ankpye unkpi abikye wa
zhi na anishirr ba na du ma na undu
na angu ka anishirr ba. Undu umaku
u si ku gri aseki nga ni to ku Abachi,
wre ku bu kpurr ila ure imbarr yi zhi
ba.
2 Nu nggo ankpye unkpi abikye wa
mi ku itu ima a si ni iklonyarr ima,
uwa di ki abangga ba nggo a vu sarr
nggo bwe, nu nggo a si hi mu na vu
sarr wa hen.
3 Nu nggo ankpye abikye wa mi à se
ni iklonyarr, uwa à di to inkindirr ku
ila ure ima yi tuku i anishirr yi,
4 Unushirr à si di ttu inkpinkpye i
ankpye unkpi abikye yi na nkpama
hen. Abachi mu à di yo unushirr na
na ma ki ankpye abikye. Abachi à na
ku Aruna* meme yo.
5 Ima yo i du Kristi à si gɨ itu ima na
kaki ankpye unkpi abikye hen. Iya,
Abachi mu à ttu ma, na ddu ma di,
“Ùwà su Uzumu,
ari ingga i kaki Aki amuwa.”†
6 Abachi à da ni inkla numa zizo di,
“Ùwà ta so sese nu undu ku ankpye
abikye ku,
na ti nggo Melikizede à se nggo.”‡
7 Nggo Yesu à ni di se ni ingbingbru
yi, à di re kpokpo mi na Abachi ku na
bu yì. À yi na kye Abachi nggo à ka ttu
ma ssuzzu ni ittu nggo. Nu nggo Yesu
à nu Aki ama wa inkpinkpye ima yi
na wo ku ure.
8 Nu nggo à su uvuvurr mi, iha yi i
du ma à wo ure.
9 Nggo à na inkindirr yi nggo a ka
na a kre, uwa yo à kaki uni kpa an-
ishirr ba nggo a wo ku ure ttungo
sese.
10 Ni ina ima Abachi à na ma ki
ankpye unkpi abikye, nâ ta su Melik-
izede.

Kri karrkarr ni iga imba yi

11 Inta i se na aseki ka ida shishemi
ni itu i ure ku unggo ku. Imba i su
bwe ni vu inkindirr gri, ima yo i di
ingga i si hi nggo ingga i ta bre ki imba
ure ku, wre ki imba bu hi ku hen.
12 Ka su uma imba i si abitsarr
abanu mu, i ziza nggo mi i wre imba
i du undurr numa nggo a ta ni tsarr
imba aseki ka imɛ̀mɛ̀ ka nu ure ku
Abachi ku. Nggo ka su ma imba so ri
ila jiji, i ziza nggo, imba i ni ko so àmà
asisa.
13 Undurr wanggo nggo à ti ni so so
àmà asisa, uwa à ni su uvuvurr ulala,
na si hi inkindirr yi nggo i si zizi hen.
14 A ta si ila jiji nanko, ima i si i
abangga ba nggo a ka chě ba. Aba
ma a ka na undu na amarr ambarr
ka ttuttumi, wre ba bu hi uzizi tuku
undanda nanka.

6

1 Meme nggo di inta i furr na aseki
ka nggo a tsarr inta na ka ni itu i Kristi
ni imɛ̀mɛ̀ yi. A tsarr inta di: Du ma
aseki ka ruku ka nggo inta di kye di
a ta kpa inta ttungo nggo, tuku iyo
isisurr na Abachi ku,
2 tuku itsarr i izzu na amasirr, tuku
isa ku anishirr ungo ni itu, tuku itasi
i abi kɨ yi, tuku ibre amu ikikre yi.
3 A ti si ikuchi, Abachi ti kpanye inta
ta kuchi.

---

* **5:4** *Aruna:* Aruna à su uzayirr a Musa. Uwa yo à su Ankpye unkpi abikye uni imɛ̀mɛ̀ nu Israila.
† **5:5** Kye zizo *Asarr 2:7.* ‡ **5:6** *Melikizede:* Asarr 110:4. À si unikye tuku uttu na ase ka Ibrayi ka.

4 Abangga ba nggo a ka ttu iga yi
ttungo ba, angginggi ka du ba a kanga
na yi zizo? A ka hi di ure ku Abachi ku
u su ujiji ba, na ka la iwre i Abachi yi
kye ba, na kpa Izhi Iwre meme.
5 Na hi ni isisurr imbarr du ure ku
Abachi ku u wre, na hi ukyekye ku
ittu yi na ase ka so nga ka.
6 A ti kakuma nu ugo ni iga yi, a ka
na kingginggi na gri ba kanga zizo?
A si na ta abama a ko kpa Uvuvurr a
Abachi wa nu unkunkurr ku zizo, na
nga ni so nu ma ishisha na ashishi ka
abanu.
7 Abachi à yo angu azizi ku imimi
yi, nu nggo i di kpa ahru wa nggo a
kuhre na yi nggo. Imimi yi i kpa ahru
wa ni di du ikiri yi nggo a ttu yi i furr
ni klo ingbingbi iwre ku abi do ba.
8 Imimi inggi yi nggo ti to intto tuku
agiga ndanda, i sama nu undu, i ki
ywhiywhirr i kpa angu ndanda na
Abachi ku ba, uru u ta tu yi ngu yo.
9 Amuya, na are ka nggo ingga re ki
imba mi, inta hi ni isisurr munta da
Abachi à zu ki imba aseki ka nggo a
wre sha kakami, aseki ka nggo a di ga
ikpa ttungo yi.
10 Abachi à si di ka abanu mri hen.
Nggo a ka si kpamusu nu nggo imba
i na undu umaku kakami hen, tuku
nggo imba i tsarr di imba i kpanye na
ku ni na ku abiga ba zizi nâ ta su nggo
imba i so na ziza.
11 Inta zha di imba wemi bu so
kuchi nu undu umba ku kakami
kuma ni ikikre yi, wre ki imba ka
kpa inkindirr yi nggo imba i so surr
ashishi bi yi nggo.
12 Ingga i si ta nyarr nu nggo imba
bu sa abi sanko hen. Imba bu na na
ta sa abiga, ni vu gri, wre ki imba ka
kpa inkindirr yi nggo Abachi à da zu
ki imba nggo.

Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du uwa ta na nggo

13 Nu nggo Abachi à da zu ku Ibrayi
du uwa à ta na ku aseki anuma nggo,
undurr wa nggo à mri Abachi à sama,
ima yo i du Abachi à ba itu ima a shi
azhi ka.
14 Abachi à da di, “Ingga ta yo ku
ùwà angu azizi ni ta nu ùwà ahinhan
shishemi.”
15 Ibrayi à so chĕ na so surr ashishi,
ima yo i du Abachi à nu ma inkindirr
yi nggo à da du uwa à taka nu ma
nggo.
16 Unushirr à ti shi azhi nggo, uwa à
shi ni isa i undurr wanggo nggo à mri
ma nggo. Meme nggo, undurr à si ta
ri anta na ku zizo hen.
17 Abangga ba nggo a ta kpa
inkindirr yi nggo Abachi à du uwa
à taka nu ba nggo, Abachi à tsarr ba
krizhizhi mi di inkindirr yi nggo uwa
à da du uwa à ta na ba nggo, à si ta
ba yi à kasarr hen. Ima yo du ma shi
azhi ka asa ku ure ku nggo à da nggo.
18 Abachi à da zu ki inta na shi azhi
kye ma. Na ka si ki imu hen! Aseki
aha angga ka ka si kasarr hen. A di
ni inta, abangga ba nggo kru sharri
na Abachi ku nggo, ukyekye ku i kri
ngbangba ni isurr ashishi yi, nggo a
zu ki inta na yi.
19 Iyo isisurr nggi i si kyekye na a
ka kuyi na yi. I si ku isisurr munta
yi nâ ta si inkpu inklo yi nggo di lo
ijirrigi amasirr gri ni inkla iyirr. Iyo
isisurr ima yo di na kuma nu ugo ku
upri inkru ku na Abubo Iwre Sha wa.
20 Yesu à ka kuchi kuma ki inta
nabo ba. Uwa yo à kaki ki inta ankpye
unkpi abikye amunta na ase na ase
wa, na anko ayiyirr wa nggo Melik-
izede à se nggo.

7

Melikizede à su unikye

1 Melikizede à su uttu nu Salemu na
à su unikye a Abachi Unkpi Kakami
wa. Ibrayi à so ka zhi ni iku yi nggo à
ku ri atuttu anę ba nggo, Melikizede
ama na ku na anko na yo ku Ibrayi
angu azizi.
2 Ibrayi à ga aseki ka wemi nggo
à si na ka nggo ki ambwa awurr na
ba imbwa iyirr yi a nu Melikizede.
Isa i Melikizede yi i si “Uttu ni na ku
anishirr narrnarr.” Nu nggo à su uttu
nu Salemu, isa ima inuma yi i si “Uttu
ni isu.”

3 A si charr inkindirr na angbamvu
ka Abachi ka ni itu i Melikizede hen,
na si charr ni itu i aki ka ayirr ka
ábáchí ma unuma hen.* A si charr
ingri tuku ittu ima yi hen. A si nâ ta su
Uvuvurr a Abachi na su unikye nggo
à di se sama ni ikikre.
4 Imba kye nggo inkpinkpye i Me-
likizede yi i se! Ibrayi ábáchí wa nggo
uwa yo a si ichi i igbu amunta yi, a ga
aseki ka nggo a vu ba kpa ni iku yi ki
ambwa awurr na ba imbwa iyirr yi a
nu Melikizede.
5 Are ka Musa ka a da di abi ine i
Levi nggo a sa abikye, aba yo a bu kpa
uyirr ni itu iwurr a na aseki ka wemi.
Abikye ba a bu kpa iki ima yi zhi na
anishirr ambarr ba ba, ahinhan bu
Ibrayi ba.
6 Melikizede à si zhi ni ine i nu Levi
hen, na kpa imbwa iyirr ni Ibrayi ku,
na yo ku angu azizi. Ibrayi yo su
uwanggo nggo Abachi à yo angu zu
ku.
7 Anishirr a hi namri du undurr
wanggo nggo a di yo ku anishirr angu
azizi, a mri abangga ba nggo a di kpa
iyo angu izizi yi.
8 Abikye ba a di kpa uyirr na aseki
awurr ka wemi, na hi da aba mi a
sa anishirr mu meme nggo a taka kɨ.
Uwa a ta si Melikizede nanko a kpa
uyirr na aseki awurr ka Ibrayi ka, a
da di à di so sese.
9 Inta ka da di Levi mi nggo à kpa
uyirr na aseki a awurr ka, uwa mi à
han nu umi ku ábáchí ama wa, nggo
Ibrayi à nu Melikizede uyirr na aseki
awurr ka.
10 Meme mi nggo a nise ngri Levi
nu nggo Melikizede a ma ni Ibrayi ku
na anko aba ka hi krizhizhi mi ba du
Levi taka su uhanma a Ibrayi.

Yesu à se nâ ta su Melikizede

11 Nu nggo Are ka Musa ka a da da
abikye ba a bu sa ahinhan bu Levi mi.
A ka di undu ku abikye abu Levi ba
u wre ma, a ka si zha unikye inuma
nanka di a bu nga nâ ta su Melik-
izede, na si su uhunhan ku Aruna
hen?
12 A ti ba ine i abikye yi a kasarr,
aba a ta ka are ka abikye ka mi a ka
kasarr meme.
13 Akiko amunta wa nggo a re ni itu
ima yi, à zhi ni ine inuma mu. Undurr
nu uki umbarr ku a nise hru undu ku
unikye na akikre ka ito ka.
14 Anishirr we a hi da a zhi nu uki
ku Yahuda, u Musa à si da da abikye
à taka nga zhi nu uga ukuma hen.
15 Iba kasarr inggi yi i ta kaki
krizhizhi nu nggo unikye unuma a
nga nâ ta si Melikizede.
16 A si na ma ki unikye ku are ka
anishirr ngga hen. Aba si ttu undurr
uwama ku ábáchí ama mu hen, a ttu
ma ku nggo à se nu ukyekye ku nggo
à ba ittu nggurr.
17 A charr na angbamvu ka Abachi
ka di,

“Ùwà ta su unikye ni so sese,
nâ ta su nggo Melikizede à se
nggo.”†

18 Meme nggo, aba a ka are ka
ikuchi ka a zu na anga iyirr nu nggo
are ka ikuchi ka a sama nu ukyekye
na sama nu undu.
19 Are ka Musa ka a ka si na
inkindirr wre ma hen. Ziza nggo inta
i se ni inkindirr i surr ashishi inggi
nggo i mri nggo. Isurr ashishi ima iyo
i ta gri inta chinga na Abachi ku.
20 A si inkindirr inkpi mu nggo
Abachi à shi azhi di Yesu à taka di su
unikye, uwa ta si abikye abanu ba,
Abachi à si shi azhi hen.
21 Abachi à shi azhi nu nggo à na
Yesu ki unikye nggo, na ddu ma di,

“Akiko wa à shi azhi kakami,
na si ta ka amarr ama ka kasarr
hen.
‘Ùwà yo ta su unikye sese.’ ”‡

22 Ina ima i tsarr di Yesu yo à si imbarr
wa nggo Abachi à tsu lo azhi ama ka
na anishirr ama ba ba, nggo à si ida
zu ishi azhi imri yi nggo Abachi à shi
ku anishirr ama ba nggo.
23 Inkindirr inuma i se zizo nggo
i na Yesu ki nanka: Ankpinkpye
abikye ba we a ka kɨ ba, amumarr

* **7:3** *Aki ka ayirr ka ábáchí:* Melikizede à sama na aki na ayirr na sama na ábáchí. † **7:17** Kye zizo *Asarr 110:4.* ‡ **7:21** Kye zizo *Asarr 110:4.*

ambarr nggo a kpa ba nggo aba mi a kɨ, uyirr ambarr mi a si so tsitsirr hen.
24 Uwa ta si Yesu nanko, à si ta ttu
hen, na taka su unikye sama ni ikikre.
25 Ni ima yo Yesu à su uwanggo
nggo à se nu ukyekye ku kpa abangga
ba nggo a ga ma nga na Abachi ku
ttungo ziza tuku ase na ase. Na so di
barr ttuttumi ni itu imbarr yi.
26 Yesu yo à si nâ ta si ankpye unkpi
abikye wa nggo inta i zha nggo. À su
uni wre, na sama ni ila ure, na sama
na ankizhi. Aba a ttu ma ki nanka na
abi la ure ba. Na a gɨ ma ki tsa mri
aseki ka unkplassu ka.
27 À si si nâ ta si ankpinkpye
ankpinkpi abikye abanu ba nggo ni
ivivi yi a di han ininazzu a to ku ila
ure imbarr yi tuku i anishirr yi hen.
Kristi à ni ito ima yi nu nggo à ni itu
ima yi ankpa yirr yo mre na si taka ni
zizo hen.
28 Ni ida i Are ka Musa ka, a di
na anishirr ba nggo a si wre ma mi
ki ankpinkpye ankpinkpi abikye hen.
Nu ugo ku nggo a ni Are ka Musa ka
nggo Abachi à shi azhi na à na Uzuma
wa ki ankpye unkpi abikye. Uzuma
uwa yo à su ankpye unkpi abikye sese
wa nggo à wre ma.

8

Yesu nggo à su ankpye unkpi abikye amunta wa

1 Ichi i ure umunta inggi i si di, inta
i se nu ankpye unkpi abikye, nggo à
so nu ungo ri ku imburr ittu i Abachi
Unkpi nu unkplassu wa.
2 A su ankpye unkpi abikye nu Unto
ku Iwre Sha Kakami ku, ni iburr yi
nggo i sa abubo a ibarr ajiji wa nggo
Atiko wa mu à me na ankpa ma, na si
su unushirr nggo à me yi hen.
3 Undu ku ankpye unkpi abikye ku
nggo u si ito tuku igri aseki ni nu
Abachi. Uwa a si meme yo nu ankpye
unkpi abikye amunta wa ku.
4 Ka da ankpye abikye munta wa
à so ni ingbingbru inggi, à ka si su
unikye hen, nu nggo abikye a se ni
ingbingbru yi inggya na so gri aseki
ka na nga nâ ta su nggo Are ka a da
nggo.
5 Undu ku nggo abikye ba a di na
ku nggo u su ni inkla abubo yi nggo
i su ukpukpla mu tuku iyu mu i inkla
iwre sha ijiji yi nu unkplassu. Ni ima
yo, Musa à ta so me Iburr i nggurr bi i
Abachi yi nggo, Abachi à gbye ku utu
di, “Ki bwe ni ga aza ka iyu yi nggo
ingga i tsarr uwa ni igbre yi nggo.”
6 Ziza nggo Abachi à nu Yesu undu
ku unikye unggo ku nggo u mri undu
umbarr ku. Uwa si na anko ayiyirr
ama yo, azhi ka nggo Abachi à lo na
anishirr ba nggo a si Yesu yo a kri na
atsutsu ambarr ka na ssu ka bi. Ilo
azhi ima i mri nu nggo aseki angga ka
nggo ilo azhi yi ida ka zu nggo a mri.
7 Na ka di ilo azhi imẹmẹ yi i sama
na abla, a ka si zha inuma nanka hen.
8 Abachi à hi di anishirr ama ba a
ka kpala ba, na ddu ba di:
“Ivi inuma i so nga
nggo ingga ta shi azhi ahẹhẹ
na anishirr bu Israila ba
tuku anishirr bu Yahuda ba.
9 À si ta si nâ ta si azhi ka
nggo ingga i shi na ábáchí ambarr
ba ba nggo hen,
nu nggo ingga i vu ba nu ango
ssuzzu ni igbu nu Masarr.
Aba si na inkindirr yi nggo ingga i da
na azhi akama di a bu na hen.
Ima yo i di ingga i ka ba du.
10 Ziza, uwanggo yo a sa Azhi Ahẹhẹ
ka nggo ingga ta shi ku an-
ishirr abu Israila ba
ni ivi i so nga yi.
Ingga ta du ba a hru are amungga ka
ni isisurr imbarr,
ni ta charr ba na ka ni isisurr.
Ingga yo i ta sa Abachi ambarr wa,
aba a ta sa anishirr amungga.
11 Undurr à si ta tsarr uzayirr di,
‘Hi Akiko wa’ hen.
Aba wemi a ta hi ingga,
ba zhi nu uvutsa kakami wa ku
kuma nu unkpi kakami wa.
12 Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi
zhi,

* **8:12** Kye zizo *Irrimiya 31:31-34.*

ni si ta gri ikpala imbarr yi ni
isisurr hen.”*
13 Atiko wa à ti re ni itu i Azhi
Aḥẹḥẹ, ure ukuma u tsarr da azhi ka
imẹmẹ ka a chě ba. Inkindirr i ti chě
i sama nu undu ni ta gru ka nado.

9

Iburr i nggurr bi yi Abachi yi nu unkplassu

1 I wre Unushirr a bu kye azhi ka
imẹmẹ ka ssu nu ungo, i wre anishirr
bu ga anko ka ibarr ka nggo are ka
a tsarr, na bu se ni iburr yi nggo
unushirr nggo a na yi.
2 A na iburr yi ku aseki ka angga ka
yo. Unto ku imẹmẹ ku u ri Abubo a
Iwre. Nabo aba a zu ingba nu uru, i
imburr inkpi, u unfonfo wa nggo a to
ku Abachi.
3 Nu ugo ku upri inkru ku harr
anko ku uha ku, a su uki ku uha ku
nggo a yo ku di, Unto ku Iwre Sha
Kakami yi.
4 Akikre ka itu iki ihun ingba
nggɨnggɨ ka nggo a hu ka ni izinarriya
a si kuma nu uki ukuma yo, na akwati
a ishi azhi wa, nggo a hu wa ga akotu
ka ni izinarriya. Nu umi ku akwati
ku, aba zu azhizha wa nggo a na wa
ni izinarriya. Ila i mana i kurr nu
umi ku, amfarr a yi ungo a Aruna
wa, nggo angbamvu a to na wa nggo,
na angbinta ka nggo a charr Are ka
Musa ka na ka nggo.
5 Ni itu i akwati a ishi azhi wa, aba
a sa angankru aha nggo zzu abitu ba
Abachi ba, nggo so tsarr inkpinkpye i
Abachi yi. Aba a ki angba ambarr ka
so harr abubo a nggurr ila ure zhi wa,
nggo ama yo a su unto ku iso ku itito
i Abachi yi. Ziza a si su nggo a ka bre
inkindirr ima kre na yiyirr hen.
6 A ssu aseki ka a zu meme nggo,
abikye ba a di rri kuma nu uki ku
imẹmẹ ku ttuttumi ku na undu um-
barr ku.
7 Ankpye unkpi abikye uwa yo na
nkima a di rri nu uki ku uha ku ankpa
yirr ni ise. A di gri ayiyi anggo nggo a
ta ku to ku ila ure yi nggo anishirr ba
a di na, na si hi da aba a la ure hen.
8 Izhi Iwre yi ì tsarr inta krizhizhi
mi di a nise bwu anko a rri kuma nu
Unto ku Iwre Sha Kakami wa, nggo a
ni ko na undu ni Iburr imẹmẹ yi.
9 Ina ima yi i tsarr inta inkindirr
inkpi inuma nggi na ase angga ka. Ini
aseki tuku ito ankpurr a ka si ngla
isisurr i unushirr zzu pempe hen.
10 Aseki ka nggo a di na ka ni ikuchi
ima mu nggo a di si ni itu i ila iri,
inkindirr iso, tuku nggo a di ngla ikpa
ba na abi yo mre. A taka di na meme
yo bari na ka ni ma nu nggo Abachi
à taka gri anko aḥẹḥẹ anuma a nga
nggo anishirr a taka di na aseki nggo.

Ayiyi a Kristi wa

11 Kristi à kaki ankpye unkpi
abikye wa, Abachi à du uwa yo à na
aseki ka nggo Abachi à da du uwa à
ta na ki inta nggo. Iburr yi nggo à rri
ba nggo iwre ma, ni si si iburr yi nggo
anishirr ngga a na yi na ango hen, ni
i si si i ingbingbru inggi yi hen.
12 À na undu na ayiyi ama, nggo na
to ankpurr wa na si si ayiyi a amuwu,
ka imimarr ilando iniru hen. À rri
kuma nu Unto ku Iwre Sha Kakami
ku ankpu ayirr yo na kpa inta ttungo
sese.
13 Ayiyi a amuwu, na a ilando iniru,
ni inturu i achinji alando asisarr
nggo a tu wa nu uru, nggo a di mɨ ku
anishirr ba nggo a se na ankizhi, aba
ngla ukpa umbarr ku zzu zizo.
14 Ayiyi a Kristi, nggo sama na
ankizhi ka si na mri hen? Nu ukyekye
ku Izhi i iso sese yi uwa à ni itu ima
ku Abachi na ni ngla ankizhi ka glo ki
inta ni isisurr. Ziza inta ka na undu
ku Abachi uni so tsitsirr wa.
15 Ni itu ima yo Kristi à gri Azhi
Aḥẹḥẹ nga ku anishirr zhi na Abachi
ku. Abangga ba nggo Abachi à yo ba
nggo a ka kpa iyo angu izizi yi nggo
a da zu ba; iyo angu yi nggo su sese.
A ka kpa aseki akama nu nggo Kristi
à ttu, wre ku anishirr ba nggo so nu
umi ku azhi ka imẹmẹ ka ka kpa ikpa
ttungo.
16 Undurr wa nggo ti ttu na charr
ungbamvu zu nggo a ta ni ga iki ima
yi, undurr si ta ba inkindirr nu umi

ku iki ku sama ni itsarr di uni charr wa à ka ttu jiji ba hen.
17 Uni charr ungbamvu uwama a ti ni so tsitsirr, ungbamvu ku u ta sama nu undu, a ti ttu bari ungbamvu ku u ta su nu undu.
18 Ima yo i du ba a lo azhi ka imẹmẹ ka mi na ayiyi meme bari azhi ka a na undu.
19 Ni imẹmẹ yi nggo Musa à bre ku anishirr ba aseki ka nggo a charr ka na are ka, na ba ayiyi a alando aniru tuku ayiyi a amuwu a nggurr bi na surr amasirr bari na tsu a mɨ nu ungbamvu ku are ku, na mɨ ku anishirr ba wemi. A tsu wa na azzuzzu asisarr nu unggungga ku unkunkurr ku nggo a yo ku du hiso.
20 Na da di, “Inkindirr yi nggo ingga i so mɨ nggo a sa ayiyi anggo nggo a lo azhi ka nggo. Abachi à ddu imba di imba bu na inkindirr yi nggo azhi ka à di a bu na yi nggo.”
21 Musa à ga aza akama yo na mɨ ayiyi wa meme ni Iburr i nggurr bi i Abachi yi tuku na aseki ka nggo a di na undu na ka ni kuttu na ku Abachi nggo.
22 A charr na Are ka Musa ka da di, ayiyi nggo a di ngla igarr i aseki yi wemi ki azizi zzu. Nggo ika ayiyi hre ti sama, inggurr ila ure zhi sama.

Ittu i Kristi yi ka ila ure glo

23 Meme yo, a ta ngla aseki angga ka nggo a si iyu mu i aseki ajiji ka nggo a se nu unkplassu na ayiyi a ininazzu. Uwa ti sa aseki ka nggo a se nu unkplassu nggo, akama a zha ito yi nggo i wre mri kakami.
24 Kristi à si rri kuma si ni inkla iwre inggi nggo unushirr nggo a na yi hen. Uwama à si iyu mu unto ku ibarr ku nu unkplassu. Na di si na agẹ ka Abachi so tsi ango na angu a imunta.
25 Ankpye unkpi abikye ani Yahuda ba à di gri si sa ayiyi ama yo hen, à di gri ayiyi a ininazzu wa na rri kuma na Unto ku Iwre Sha Kakami wa ankpa ayirr ni ise. Yesu à si di gri itu ima ko ito mu nu unkplassu ankpa shishemi zizo hen.
26 A ka di na meme, a ka ki iha ankpa shishemi zhi nu nggo a na ingbingbru yi mu nggo. A si ziza nggo yo nggo ase ka a so ki ywhiywhirr i kre, nggo uwa a nga ankpa ayirr yo mre ni ttu ila ure glo, nu nggo a ba itu ima a ni du ba a to.
27 Si ni ima yo anishirr we ta kɨ ankpu ayirr, nu ugo kuma Abachi taka ni bre ba amu.
28 Na anko ayiyirr ama yo a to Kristi ankpu ayirr, wre ba bu ka ila ure i anishirr shishemi glo. A taka nggurr huzzu ankpu a uha wa, si su ku ure ku ika ila ure ka mu zizo hen. À taka ni kpa abangga ba nggo so di gbye anko ama wa ni isisurr iyirr.

10

Iba Yesu to ankpurr wa i sa ankpa ayirr yo

1 Are ka Musa ka nggo a ni ani Yahuda ba na ka nggo a si iyu mu i aseki azizi ka nggo taka nga. Iyu ima inggi si si inkindirr ijiji yi hen. Ito ankpurr yi nggo Are ka Musa ka a da da a bu di na na ankpu na ankpu, na ase na ase, a si ma ingla abi nga na agẹ ka Abachi zzu pempe hen.
2 A ka ti ngla abi kuttu ku Abachi ba aba si zzu pyarr ni ila ure imbarr yi hen, na du aba ka si di ri amarr ka ila ure imbarr yi zizo hen, a ka si meme ito ankpurr yi ka kukri.
3 Ito ima i di tsarr ba ila ure imbarr na ase na ase,
4 nggo ayiyi a ilando na amuwu ka si ba ila ure ka hen.
5 Ni ima yo, nggo Kristi à nga ni ingbingbru yi ni da di,
“Ùwà ì si di zha ito ankpurr ka ini hen.
Ùwà ì na ukpa ssubi zu ki ingga.
6 Ùwà ì si di nyarr ni ininazzu yi nggo
a di tu yi nu uru wemi hen.
Ni si di nyarr na aseki ka nggo
anishirr a di ni ku inggurr ila
ure zhi hen.
7 Kristi à da di, ‘Ingga nggo inggya
Abachi,
ingga nga nye na inkindirr yi
nggo ùwà nggo i da di ingga bu

* **10:7** Kye zizo *Asarr 40:6-8.*

ni na yi. A charr na angbamvu
ka are ka meme yo ni itu
imungga.' "*
8 Nu nggo are ka a da di a bi na aseki
akama mi nggo, ni imẹmẹ yi Kristi
à da di, "Ùwà si di zha ito ankpurr
ka ini hen, ni si di zha ito ankpurr
i ininazzu yi nggo a di tu yi nu uru
hen, tuku aseki ka nggo a di ni da
Abachi bu nggurr ila ure zhi nggo,
ùwà si kpanye na aseki akama hen, ni
si di nyarr na ka hen." (A di na aseki
akama nu nggo are ka mu a da di a bu
na nggo.)
9 Na da zizo di, "Kye ingga nga ta ni na
inkindirr yi nggo ùwà i zha di ingga
bu na nggo." Ni itu ima yo, Abachi à
ka ito ni ininazzu yi a zu na anga ayirr
na gri ito i Kristi yi nga ni yo na abubo
ambarr wa.
10 Yesu Kristi à na inkindirr yi nggo
Abachi à da ku di a bu na nggo. Na
ba itu ima à to ankpa yirr meme nggo
na kpurr ila ure imunta yi zhi mrem-
remu, ima yo i du Abachi à ka inta
ki ama, nu nggo Yesu Kristi à ba itu
ima à to ankpa yirr na kpurr ila ure
imunta yi zhi ankpa ayirr.

11 Abikye ba ani Yahuda ba a di na
undu ku unikye ku ttuttumi, na si
di ttu azhi yo hen, na di to ito ima
ki ankpa shishemi. Ito yi nggo ka si
kpurr ila ure zhi hen. 12 Kristi à na ito
yi ankpa yirr yo. Ito ima yi i ka ila ure
glo. Ima yo i du ma so nu ungo ri ku
Abachi.
13 Na so nabo bi nggo Abachi à taka
ka abi kama ba zu ku ki imburr i sa
aza.
14 Ni ito ankpurr ankpa yirr inggi
yi, uwa na abangga ba nggo a kpurr
ila ure imbarr yi a zhi ba nggo a wre
ma.

15 Izhi Iwre yi mi ì di re ni inta ba ni
itu ima yi. Ni imẹmẹ yi Izhi Iwre yi ì
da di:

16 "Atiko wa à da di, uwanggo yo à si
ishi azhi yi nggo ingga i ta shi
na ba nggo,
nggo ivi ti nga.
Ingga ta yo ba are amungga ka ni
isisurr imbarr yi,
ni ta charr ba na ka na amarr
ambarr ka."†
17 Na da di:
"Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni
isisurr imungga hen."‡
18 Nu nggo Abachi ti kpurr ila ure
imbarr yi zhi ba, aba si zha ito numa
nggo ta kpurr ila ure zhi ba zizo hen.

Di inta kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku

19 Amuya amungga abiga, a si ni
ima yo ayiyi a Yesu wa à bwu anko
mu zu ki inta nggo inta ta mirri kuma
nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku,
sama ni isisu.
20 Yesu à ttu nggo na bwu ki inta
anko ahẹhẹ a iso. Uwa yo a sa anko
ama na so tsitsirr. Ungbanja ankru
ku nggo u harr anko a uki wa u ng-
garr ki uha, uwa su ukpa ku Yesu ku
yo u nggarr meme.
21 Inta i se nu unikye unkpi wanggo
nggo a so di kye anishirr ba Abachi
ba.
22 Ni ima yo di inta nga na Abachi
ku ni isisurr iyirr, ni kpanye kakami.
Inta bu zirr ki anishirr angga ba nggo
a ka kpurr amarr ka ila ure ambarr
ka zhi na ayiyi a Yesu ba, aba ka ngla
inta zzu na amasirr a iwre ba.
23 Di inta di gri iyo isisurr imunta yi
ngbangba. Ni surr ashishi nggo inta
da ku abanu nggo inta hi da Abachi à
ta na inkindirr yi nggo à da du uwa à
ta na ki inta na yi nggo.
24 Di inta ri amarr ka ikpa ni zi ikpa
ni ikpanye tuku ina undu uzizi.
25 Inta bu si ka inggurr bi imunta
i abiga yi du, nâ ta su nggo inkpu
munta yi so di na hen. Iya, di inta
kuchi ni zi amunta abanu kakami
du ba tsɨ kyekye, nu nggo inta hi di
azhibarr a Abachi wa ki ywhiywhirr.
26 Inta ti hi ure ujiji ku nggo a da ki
inta na ku nggo, ni ti ka ni di la ure na
wurr, ito aseki numa i sama nggo ta
kpurr ila ure zhi.

† **10:16** Kye zizo *Irrimiya 31:33.* ‡ **10:17** Kye zizo *Irrimiya 31:34.*

27 Inkindirr yi nggo i ji inta bu na
inggi i si di inta bu so ni isisu bi nggo
Abachi à ta kanga nu unfu kakami ni
bre amu na ngɨ abangga ba nggo a
karr ma nu uru.
28 Undurr wa nggo à ti ka na si na
inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a
da hen, anishirr aha ka atarr a ti hi
inkindirr yi nggo undurr wama à na
nggo, aba bu ngu ma, na bu si ki itito
na ku hen.
29 A ti na meme ku Are ka Musa ka
mu, aba ta na kingginggi ku wanggo
nggo à si kye Uvuvurr a Abachi wa ki
inkindirr hen, na si ba ayiyi a lo azhi
wa nggo a ngla ba ssuzzu ni ila ure
yi ki inkindirr hen. Undurr uwama
nggo à marr Izhi yi nggo i na ki inta
uzizi nggo, imba kye a taka na undurr
uwama ki ngginggi? Iha yi nggo uwa
nggo a yo yi ni itu ima, i si ta si ntsɨ
hen.
30 Inta i hi uwanggo nggo à da di,
“Ihan yi i si mungga. Ingga ta han
anishirr inkindirr yi nggo iwre ku ina
imbarr yi nggo.” Uwa yo da zizo di,
“Atiko wa à ta bre ku anishirr ama ba
amu.”
31 Uwa si inkindirr isisu unushirr
à rri na ango ka Abachi nggo à so
tsitsirr.
32 Si kpamusu ni ivi i ikuchi nggo
a tsarr imba ure ujiji ku ni imẹmẹ yi
hen. Imba i ki iha kakami na aseki
shishemi, ni ka ni kri ngbangba ni
ikuchi sa ni iba ttungo.
33 Na ankpu numa anishirr a di re
ki imba are andanda na ki imba iha
na ashishi ka anishirr. Ni ivi inuma
yi, imba mi i rri na anishirr abanu ba
nggo a so re ba are andanda na ki ba
iha meme nggo.
34 Imba i ki iha ndo na abangga
ba nggo a harr ba na aki ka iharr.
Aba a vu imba kpa aseki amba ka
wemi nggo, imba kpanye ni isisurr i
inyarr, nu nggo imba hi di imba se ni
inkindirr yi iwre sha nggo ta so sese.
35 Imba si ba ttungo ni ikri ng-
bangba imba yi hen, nggo i gri azadi
ka nggo a sa ankpi.
36 Iwre imba bu vu isisurr, wre ki
imba bu na inkindirr yi nggo wre ku
Abachi ni ka kpa inkindirr yi nggo à
da zu.
37 Angbamvu ka Abachi a da di,
“A ji ntsɨmi u wanggo nggo à ta nga
nggo a bu nga. A si ta kachi
hen.
38 Uwanggo nggo Abachi kpa ma
à ta so ku iyo isisurr.
À ti ka ko nu ugo,
ingga si ta nyarr ku hen.”§
39 Uwa ta si inta nanko, inta si se nu
umi ku abi kako nu ugo kuma ku ittu
hen. Inta se nu umi ku abangga ba
nggo a yo isisurr aba kpa ba ttungo
nggo.

11

Iyo isisurr i anishirr abi ikuchi ba

1 Iyo isisurr nggi si ikpanye na aseki
ka nggo inta so surr ashishi di a ta
nga. Nu nggo inta si hi ka mi hen, ni
hi di a si jiji.
2 A si iyo isisurr i anishirr abi kuchi
iyo i du Abachi à na ba ki abangga ba
nggo inta ta ga aza azizi ambarr ka.
3 A si iyo isisurr na Abachi ku, ima
yo di inta i hi da Abachi nggo à na
ingbingbru yi nu ure uma. Meme yo
nggo, Abachi à na undu ni inkindirr
yi nggo inta si hi hen ni na aseki ka
nggo inta hi ka nggo.
4 Iyo isisurr nggi du Habila a nu
Abachi ini iwre nggo uzayirr Kayinu
wa si ni hen. Abachi da du uwa a
nyarr ni ini ima yi Habila à ni na
kpa ma ku uzizi, ku iyo isisurr uma
ku. Nu nggo Habila à ka ttu mi ba,
iyo isisurr ima yi i si ku anishirr
inkindirr i kye izizi ari.
5 A si iyo isisurr iyo i du Abachi à ba
Inoki hun ko nu unkplassu na du ma
si hi ittu hen. Aba si hi ma hen, nggo
Abachi à ka ba ma nado ba. Nggo a
nise ba ma, ungbamvu ku Abachi ku
u da di à su unushirr wa nggo à su ku
Abachi isisurr.
6 Unushirr wa nggo à sama ni iyo
isisurr na Abachi ku, a ka si na
inkindirr yi nggo ta su ku Abachi
isisurr hen. Undurr wanggo nggo

§ **10:38** Kye zizo *Habaku 2:3-4.*

ti nga na Abachi ku nggo undurr uwama a ta kpanye da Abachi a se ma na di nu ba azadi ka nggo a di nga na ku nggo.

7 A si iyo isisurr i Nuhu nggi i ni du ma à wo ure ku Abachi ku ni itu i aseki ka nggo a nise la. Nuhu à tarr uddu unkpi ku nggo u kpa ma ttungo na abi iko ma ba na amasirr wa. Nuhu à na inkindirr yi nggo i du anishirr bi ingbingbru ba a hi di aba a na inkindirr indanda. A si iyo isisurr iyo i du Abachi à kpa ma ki unushirr uzizi.

8 A si iyo isisurr iyo i du Ibrayi à wo ku Abachi nggo à yo ma di a bu ssuzzu kuma ni igbu wanggo nggo Abachi à da du uwa à ta nu ma nggo. A ka igbu ama wa du na si hi inkla yi nggo uwa à so kuma hen.

9 A si ku iyo isisurr iyo du Ibrayi à sarr abubo a iso ki unichirr ni ìgbù wanggo nggo Abachi à da du uwa à ta nu ma nggo. A di rri so ni iburr. Ani Ishaku tuku Yakubu nggo a kpa ida zu i Abachi yi meme, aba mi a rri so na aburr wa.

10 Ibrayi à na meme nu nggo à so kye ko ni ìgbù* wa nggo Abachi mu à tsarr kye na me na ankima, ìgbù wa nggo ibarr ima i kri sese.

11 A si iyo isisurr nggi i du Sarratu ayamba a Ibrayi wa à hru ine, nu nggo a ka chě ba na di se nu ukru. Sarratu à kpanye da Abachi ka si ka angu sarr ni ida zu ima yi hen.

12 Nu nggo Ibrayi à ka chě ki ndanda mi ba na kpa ahinhan ba nggo à kri shishemi zzu intsintsę mu nu unkplassu tuku ugbuhun nu unddu ku inyi nggo undurr ka si bre kye hen.

13 Anishirr abama a gri iyo isisurr imbarr yi ma ni ki. A si kpa aseki ka nggo Abachi à da du uwa à ta nu ba hen. A kri gbagba mu na hi aseki ka na ashishi yo mre na nyarr. Uzirr umbarr ku mi u tsarr da aba mi a si abichirr mu ni ingbingbru yi.

14 I si jiji mu di anishirr ba nggo di re meme a di kpanye da aba a ko kye ko ni ìgbù wa nggo a yo da ambarr.

15 A si di ri amarr ka ìgbù wa nggo a ka ma du nu ugo hen. Ka da a di ri amarr akama, a ka zha anko a ikakuma wa.

16 Aba si na meme hen, na yo isisurr ni ìgbù wanggo nggo a wre mri na se nu unkplassu mu nggo. Ni ima yo Abachi à di nyarr nggo a di yo ma di Abachi ambarr, uwa a si ni ima yo Abachi à ssu ìgbù a zu ba.

17 Nggo Abachi à tsarr Ibrayi kye, uwa si iyo isisurr iyo du Ibrayi a ba uzuma uyirr wa Ishaku à to ankpurr. Ibrayi yo à su uwanggo nggo Abachi à yo angu zu ku, ni ima mi, uwa kpanye du uwa ta ni uzuma wa nggo su uyirr yo.

18 Abachi à da ku di, “A su nu umi ku Ishaku† nggo ùwà ta kpa ahinhan ba nggo ingga da zu.”

19 Ibrayi à hi da Abachi à ka du iku i Ishaku yi i tasi. Uwa à kaki meme yo jiji, Ibrayi à kpa Ishaku kanga tsitsirr, (na ta i taka se ni ichi).

20 Nggo Ishaku à yo isisurr na Abachi ku na yo ku ani Yakubu tuku Isuwa angu ka iwre, ni itu i inkindirr yi nggo i taka la ni ichi.

21 A si iyo isisurr nggi i du Yakubu yo ku amumarr ba Isuhu ba angu azizi bari na ttu. A kuyi nu amfarr a yi ungo ama wa na gbyarr ku Abachi asa.

22 Uwa si iyo isisurr iyo du Isuhu, nggo à ta ttu na re ni itu yi nggo anu Israila ba taka ssuzzu nu Masarr na da ba inkindirr yi nggo a taka na na attuttu ama ka.

23 A si iyo isisurr iyo du akiki bu Musa ba a sha ma sharri ki ihwa itarr nggo ngri ma nggo. A hi da a wre uvuvurr, isisu i si ki ba nu nggo a si wo ure ku uttu ku nggo hen.

24 A si iyo isisurr iyo i du Musa, nu nggo a furr na kisa di a bu si yo wa ki uvuvurr a uva a uttu nu Masarr hen.

* **11:10** *Ìgbù wa:* Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so na ku nggo. A ti gri aba yo ma di Urushalima nu unkplassu. (Kye zizo *Ibraniya 12:22*.) † **11:18** Kye zizo *Imęmę 21:12*.

25 À kpanye du uwa à ta ki iha na
anishirr ba Abachi ba ba, nggo a ka
nyarr iki nggo di sha gri ila ure nga.
26 À ri amarr di i wre sha uwa bu ki
iha ku Kristi wa tuku nggo a bu turr
aseki ka Masarr ka hru. A so kye ko ni
inkindirr inggi yi nggo a taka nu ma
ni ichi.
27 A si iyo isisurr iyo i du Musa à
gru share nu Masarr na si kru isisu
du uttu wa à ta ki unfu hen. Musa à
si kukri hen na kuchi kakami zzu da
à hi Abachi wa nggo a nise hi ashishi
na ashishi.
28 A su ku iyo isisurr iyo i du Musa
à tsarr anishirr ba anko iri Iga i
Ivu Sarr yi tuku imɨ ayiyi na angu
ankonki, wre ku unitu a Abachi wa
nggo à di du anishirr a kɨ nggo, a si ta
du ingri imẹmẹ i ani Israila yi kɨ hen.
29 A si iyo isisurr nggi i du anu
Israila ba a kucha Inyi Ususarr wa,
uwa zzu na ta so zirr na ábì. Nggo anu
Masarr ba a gru da aba ta ga ba nggo,
amasirr wa a gu ba na kuma.
30 A si iyo isisurr i anu Israila iyo i
du ugonka ku nggo a me harr igbu nu
Jerriko wa u jaku, nu nggo a zirr kago
ku ki ivi tangba.
31 A si iyo isisurr iyo i du Raha,
unddunddu wa, à kpa abi bre abubo
kye ba, aba si ngu ma na abangga ba
nggo ka iwo ku Abachi hen.
32 Imba di ingga bu da angginggi
zizo? Ingga ka so nu momo nggo ni
charr ki imba ni itu i anu Gidiyo, Bar-
raki, Samusi, Jefita, Doda, Samwila
na abi kpa are ba Abachi ba.
33 A si iyo isisurr iyo i du ba a tsi ni
ìgbù yi na ri yi. A na inkindirr yi nggo
Abachi à di a bu na nggo. Ima yo du
ma nu ba inkindirr yi nggo à da du
uwa à taka nu ba nggo. A na na du
iche a ttu angu.
34 A zhi uru ku nggo u karr kakami,
aba kpa ba ttungo ni ingɨ ba ni in-
jingba. A su ukpa, Abachi nu ba
ukyekye uhẹhẹ. A di tsɨ kyekye ni iku
na di ri abi ta iku abanu shishemi.
35 A si ku iyo isisurr nggi i du amba
ba a kpa amla ambarr ba nggo a kɨ
nggo tsitsirr mi. A ki abanu iha di
a bu ttu iga yi ttungo, aba kà ikpa
ttungo ima yi, wre ba bu kɨ na tasi na
so iso yi nggo i wre sha.
36 A mẹ abanu na hlo ba na amfarr.
Na surr abanu na ache na harr ba na
aki.
37 A ta ba ngɨ na angbinta, na ng-
garr ba ki anga aha, na ngɨ ba na
anjingba. Aba mi di surr inggakpa i
aminta tuku i amuwu. A sa abi iha. A
tsutsarr ba kakami.
38 Ingbingbru yi si zha anishirr az-
izi bama hen. Abanu ba a kru sharri
na ankpuji na agbre na di so na ako-
han na adduddu.
39 Iyo isisurr i anishirr angga ba i
du anishirr gbyarr ba asa. Ni igbyarr
asa ima mi, uyirr ambarr a si kpa
inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa
à taka nu ba hen.
40 Uwanggo su nu nggo Abachi se ni
inkindirr iwre zu ki inta, na si zha di
a bu kpa azadi ka iyo isisurr ambarr
ka sa ni inta hen.

12

Ga agurr a Yesu wa

1 A ti si inta na anko, inta i se na
akpa anishirr wa nggo uzirr umbarr
ku u tsarr inta inkindirr yi nggo iyo
isisurr i se ma. Uwa a si ni ima yo,
imba bu di inta ka aseki ka wemi
nggo a harr ki inta anko tuku ila ure
yi nggo vu inta nyarr gri gbangba
ni bu kru ukru ku nggo u si ni ichi
imunta ni isisurr iyirr.
2 Di inta surr ashishi amunta ka ni
Yesu ku, nggo iyo isisurr imunta yi
bazhi ni imẹmẹ kuma ni ikikre yi, i
zhi nu uwa yo ku. Yesu à si kru, nggo
a tsutsarr ma hen. A ka na yo itu
nu nggo à hi inyarr yi nggo i kurr bi
ma nggo. A si kye ittu ishisha yi nu
unkunkurr ku ki inkindirr hen. Ziza
à so nu ungo ri ku Abachi na abubo a
ittu ama wa.
3 Kye iha yi nggo Yesu a ki yi, tuku
nggo a vu isisurr gri, nu nggo anishirr
abi la ure ba a karr ma kakami nggo.
Uwa a si ni ima yo imba bu si du ukpa
u su imba ni gru ba iga yi ttungo yi
hen.

4 Ita ukpa imba yi ni ida ila ure i
nise ma nu unto ku nggo imba ta ka
ayiyi amba wa hre.
5 Imba kpamusu mu na are ka ni
ukyekye ka nggo Abachi à re ki imba
na ka ki amumarr ama nggo? À da di,
“Uzumu, si kye inggarr ito i Atiko yi
kpachirr hen,
ni si su ukpa nggo a ti nggarr ito
nu ùwà ku hen.
6 Abangga ba nggo Abachi à kpanye
na ba nggo, uwa à di nggarr
ito na abama yo ba da a na
ndanda,
na di tsutsarr undurr wa nggo a
kpa ma ki uvuvurr ama.”*
7 Imba bu vu isisurr ni iha yi nggo
imba so ki yi. I si nâ ta su nggo aki
di tsutsarr uzuma. Iha imba yi i tsarr
da Abachi à so tsutsarr imba nâ ta
si amarr ma. Uvuvurr numa à ka se
nggo aki wa si di nggurr ma hen?
8 Abachi à ta si tsarr imba iso nâ
ta si inkpu amumarr yi hen, meme
nggo, imba si si ku amumarr ama jiji
hen ni sa abi ingri tankpa.
9 Inta we se na akiki ni ingbingbru
inggi yi nggo a di tsarr inta ure, inta
di wo ba ure. Ni itu ima yo inta bu
ni atu munta wa ku itsarr yi nggo
Aki munta wa nu unkplassu à ni inta.
Ima yo ta di inta so.
10 Akiki amunta bi ingbingbru ba a
ti kye iwre ba nggo aba sha ki inta iha
a ki ivi ntsɨ. Uwa ta si Abachi nanko
à di ssu inta ki ku uzizi umunta mu,
wre ki inta bu kaki nâ ta su uwa.
11 Inta di vri kakami nggo a ti tsarr
inta ure. I di vri, u nu ugo ku, nggo
inta ti kpa azadi ka itsarr ka, inta di
se ni isu isisurr, nggo inta ti ko zirr na
anko a iwre wa.
12 Na ango amba ka nggo a ji ywi, ni
na aza amba ka nggo a vu chi.
13 Ga anko nggo a su ku aza amba
ka ntto. Meme nggo, abangga ba
nggo a ga imba nggo a ti si aba kpre
aza mi, aba a si ta bwu aza na kuhre
hen, na ta kaki kyekye zizo.

Imba si ka Abachi hen

14 Ta ukpa ni so su na anishirr ba
we. Ni so iso anishirr ba nggo a ba
itu imbarr yi a nu Abachi. Imba ti si
na meme hen, imba si taka hi Abachi
hen.
15 Ta ukpa ni ssu ikpa gri ni si du
unuma ni imba ba à ka ssu uzizi ku
Abachi ku hen. Si du unuma kaki
uzhizhi ki rɨ kpakpa na gri ki imba
ivri, na na imba kaki aba ankizhi hen.
16 Ki bwe, ni si du unuma à na
tankpami, ka sama ni ihi Abachi hen,
nâ ta si Isuwa, nggo à ba inkpinkpye
ima i uvuvurr ni mẹmẹ à re na kpa ila
i ankpu yirr.
17 Imba hi di nu ugo ku nggo Isuwa
à na meme, na ni zha du uwa ta kpa
iyo angu i aki ama yi nggo, aki wa
à kà. Isuwa à zha anko a ikasarr
ni ina ima yi na zha lankarr, ka nu
nggo à zha iyo angu izizi yi kakami na
ashishi kye ma, anko sama.
18 Imba si nga ni igbre wa nggo a ka
si sa ungo na ku mu hen, ni si nga ni
igbre wa nggo a so rri nâ ta si uru mu
hen. Imba si nga si ni ibwu tuku ivri
isisurr tuku akazhi hen.
19 Imba si nga si ni ingba yi nggo a
vri yi hantu mu hen, ka na akorr wa
nggo ábáchí ambirr ba à wo wa, na
barr da aba si zha iwo wa zizo hen.
20 A si kpanye na wo igba utu yi
nggo a da ba di, “Inkindirr inuma ka
ininazzu a ti sa ungo ni igbre wa, aba
bu ngu ma hen.”†
21 Inkindirr yi nggo anishirr ba a
hi ni igbre wa i ki ba isisu kakami u
Musa à da di, “Isisu i ki ingga ni di
ingga so wri kpakpa.”‡
22 Iya, ziza imba nga si ni Igbigbu
i Zayo§, ni igbu a Abachi wa nggo
à so tsitsirr, nu Urushalima nu un-
kplassu wa tuku inggurr bi inyarr i
akpa abitu ba Abachi ba.
23 Imba nga si ni inggurr bi i amu-
marr abi imẹmẹ ba Abachi ba nggo a
charr asa ambarr wa nu unkplassu.
Imba nga na Abachi ku, uni bre amu
a anishirr wa we, tuku izhi i anishirr
azizi nggo a wre ma.

* **12:6** Kye zizo *Assurre 3:11-12.* † **12:20** Kye zizo *Issuzzu 19:12-13.* ‡ **12:21** Kye zizo *Are Ka Zizo 9:19.* § **12:22** *Igbigbu i Zayo:* Isa i Urushalima, ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so.

24 Imba nga ni Yesu ku nggo à
gri ishi azhi iḥeḥẹ yi ka nga zhi na
Abachi ku. Imba nga ni Yesu ku nggo
uwa yo à kri ku Abachi na anishirr ba
na atsutsu, ni nga na ayiyi wa nggo a
mɨ wa na gri nggurr zhi na re are ka
nggo a wre sha ayiyi a Habila wa nggo
à yì zha di a bi han unka mu.
25 Ki bwe ni si kà iwo ku uwanggo
nggo so re hen. Abangga ba nggo
a kà iwo ku uni so re ni imimi wa
a ti si firr ssuzzu hen, inta taka firr
ssuzzu kingginggi nu nggo inta ti ka
share nu uwanggo nggo à so re zhi nu
unkplassu nggo?
26 Ukorr umaku u du ingbingbru
yi i battu ni ivi ima yi. I ziza nggo
uwa à da ki inta di, “Ingga i si ta
du ingbingbru yo na nkpama i battu
zizo hen, unkplassu ku mi ta battu
meme.”
27 Ure ku nggo a da di, “zizo wa
nggo,” à tsarr inta krizhizhi mi di
aseki ka nggo a na ka a taka battu na
kuhre, wre ku aseki ka nggo a ka si
battu hen, a bu kri.
28 Ni ima yo, imba di inta nyarr ku
Abachi, nu nggo inta so kpa ittu yi
nggo ka si battu hen. Inta bu kuchi
ni gbyarr ku Abachi asa na anko wa
nggo a wre ku, ni inkpinkpye tuku
isisu,
29 nggo Abachi munta wa à si nâ ta
su irrirri uru yi ku nggo di tu aseki ka
nado.

13

Undu ku nggo u ta du Abachi à nyarr inta nggo

1 Imba kuchi ni ikpanye ni ikpa nâ
ta su nggo amuyirr a di na.
2 Imba bu di kpa abichirr na ango
ahaha na ako amba wa. Abanu a na
meme yo na kpa abitu ba Abachi na
si hi hen.
3 Imba bu di ri amarr ka abangga
ba nggo a kri ni iharr na ti imba kri
ni iharr yi ndo. Ri amarr ka abangga
ba nggo a ko ki iha, na ti imba so ki
iha yi na ba.
4 Anishirr we bu kye igarr ssu nu
ungo. Unuru tuku ayamba a bu gri
igarr imbarr yi zizi. Abachi à ta bre
amu ku abangga ba nggo a di ssuzzu
ku di zha abanu na ábì, na abi la
abubo.
5 Imba ka isisurr imba glo ni zharr
inklo. Inkindirr inggi yi nggo imba i
si na yi nggo, imba nyarr ku Abachi,
nu nggo Abachi na nkpama à da di,

“Ingga i si ta kà ùwà du hen,
ni si ta ttu ùwà ttungo hen.”*

6 A si ni ima yo, imba bu di inta da
sama ni isisu di,

“Akiko wa yo à su uni zi ingga wa,
isisu i si ta ki ingga hen.
Unushirr ka na ki ingga
angginggi?”†

7 Ri amarr ka abangga ba nggo
di hru imba na bre ki imba ure ku
Abachi ku. Imba ga uzirr umbarr ku
tuku iyo isisurr imbarr yi.
8 Yesu Kristi à si meme yo nare, ari
tuku ase na ase.
9 Imba bu si du itsarr inuma
tankpami i ka imba glo na anko wa
hen. I wre imba bu kpa ukyekye zhi
ni ina wre i Abachi yi, ni si kye di iga
are ka iri ila nggi i ta ni imba ukyekye
hen. Are kama si di zi abangga ba
nggo di ga ka hen.
10 Abikye ba nggo a na undu na
abubo a ibarr a ani Yahuda wa, a ka si
ri aseki ka nggo a gri ku to na akikre
ka ito amunta ka hen.
11 Ankpye unkpi abikye ani Yahuda
wa a di gri ayiyi a ininazzu na nga nu
Unto ku Iwre Sha Kakami. A nga ni
di to ku ila ure imbarr yi, na di tu aku
a ininazzu wa nggo a han nu uru, nu
ugo ku igbu ambarr wa.
12 Uwa a si ima yo du Kristi à ttu ku
ila ure imunta yi nu ugo ku ìgbù ku
meme na ka ayiyi ama wa hre, wre ku
bu ngla anishirr ama ba.
13 Ni itu ima yo, inta mi bu huzzu
nga nu ugo ku igbu ku, ni kpa ishisha
yi na anko yiyirr ama wa nâ ta su
nggo a nu ma ishisha.

* **13:5** Kye zizo *Are Ka Zizo 31:6.* † **13:6** Kye zizo *Asarr 118:6.*

14 Inta i sama ni ìgbù ni so sese ni
ingbingbru inggi yi. Inta so ko kye
anko a ìgbù numa mu ni ichi.
15 Ni izi i Yesu, di inta kuchi ni nu
Abachi ini i inyarr munta yi, zhi ni
ibarr angu munta yi nggo i kpanye da
a sa Atiko.
16 Imba si ba ttungo ni na aseki
azizi tuku izi ikpa imba yi hen. Izi
ima yo i si ito yi nggo Abachi à di
nyarr yi.
17 Wo ku abi hru imba ba, ni na
inkindirr yi nggo a da di imba bu na
yi. A so di kye imba ttuttumi sama ni
iso isu, nu nggo a hi da Abachi à ta zhi
ba undu ku nggo a na nggo. Imba ti
wo ba ure, aba a ta na undu umbarr
ku ni inyarr. Imba ti si wo ba hen aba
ta cha ashishi nu undu ku. Ima mi si
ta zi imba hen.
18 Imba di barr ki inta ttuttumi.
Inta hi di inta sama ni ila ni isisurr
munta nggo inta zha di inta ta di na
aseki ka iwre ttuttumi.
19 Ingga tsi ki imba ango di imba
bu barr du Abachi gri ingga kanga ni
imba ba hanhan mi.

Ibarr i ikikre yi

20 Abachi nggo à di ni isu isisurr,
na à ta Atiko munta wa Yesu si. Ziza
nggo Yesu nggo à si nâ ta su Uni ho
Unkpi wa nggo à na undu na ayiyi
ama wa na hu azhi ka Abachi ka nggo
so sese ni itu aminta ama ba.
21 Abachi bu zi imba na di imba na
aseki zizi ka we nggo à zha di imba
bu na nggo, na bu du Yesu Kristi à
di inta na inkindirr yi nggo iwre ku
nggo. Inkpinkpye yi bu si i Yesu Kristi
ase na ase. Du yi si meme yo.
22 Amuya amba na aniru, ingga
charr uvu ungbamvu ku nggo ku,
wre ki ingga bu ni imba ukyekye. Ni
barr imba bu shirr atu zizi ku inggurr
imungga yi.
23 Imba bu hi di a ka ttu iziya munta
wa Timoti ssuzzu nu uki ku iharr ku
ba. A ti nga ni ingga ku korr, ingga
taka gri ma kye ni nga ni imba ba.
24 Chi ki ingga ankpinkpye amba ba
wemi, ni chi abiga ba wemi. Amuya
abiga ba ni igbu nu Italiya a di ingga
bu chi imba.
25 Abachi bu na ki imba we uzizi
umaku.

Ungbamvu ku Yakubu
Ure ku mẹmẹ

Yakubu wa nggo charr ungbamvu unggo ku, à si uzayirr a Yesu na ayirr ku. Uwa yo à si ankpye a abiga ba nu Urushalima. À charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga abi mẹmẹ ba nggo a so ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. A si so si ni imimi i Israila hen. Na charr ku abiga mremremu ni ingbingbru yi. À charr wre ku a bu tsarr abiga ba uzirr ku nggo a ta zirr ni iga yi, na charr kisa ku abangga ba nggo a ki imu di iga yi i si zha di unushirr a bu kasarr ni iso ima ikuchi yi hen.

Ungbamvu ku u kisa kakami ku abangga ba nggo a kye di ina aseki ka nggo Abachi da di a bu na ka, sama ni ka iso ikuchi imuwa yi kasarr, uwama yo a si iga yi mre. À charr ni itu i igɨ itu, ihla anishirr hihla, iki awa, izharr na aseki ka ishisha, ina aseki ba na abi wre ku anishirr ngga a bu hi, izharr aseki ka ingbingbru ka, tuku ina isa i unushirr ki ndanda. A da di iga yi i si si ire ba na angu yo mre hen, uwa bu na inkindirr yi nggo i ta tsarr di iga imunta yi i si jiji mu *(2:14)*.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iso ijiji ni iga yi *1:1-27*
Inkindirr yi nggo iga yi i di gri ni iso i unushirr *2:1-13*
Iga tuku ina aseki *2:14-26*
Ure ni itu i ivu irrirri gri *3:1-18*
Itsarr iso *4:1-17*
A glo abi inklo *5:1-6*
Inggurr ikikre *5:7-20*

1 A si ingga Yakubu, ugarr a Abachi tuku a Atiko Yesu Kristi.

A si ingga yo so charr ku anishirr ba Abachi ba we, nggo ga so ni ingbingbru yi.

Ingga chi imba we!

Iyo isisurr tuku ihi

2 Amuya, nggo a ti tsarr imba kye na anko ka na nkanka, imba bu nyarr.

3 Imba bu hi di nggo a ti tsarr iyo isisurr imba yi kye, ni ikikre inggi uwa ta ni imba ikri ngbangba.

4 Imba bu di kri ngbangba na aseki ka we, wre ki imba bu tsɨ kyekye mremremu ni bu sama ni inkindirr.

5 Meme mi, uwanggo nggo ti si ihi inkindirr yi nggo Abachi zha da a bu na hen, uwa bu barr Abachi uwa ta nu ma na yi. Abachi di tsu ni, ni isisurr iyirr na di ni wre, sama ni ttu ungo.

6 Nggo imba ti barr ma mi, imba bu kpanye ni isisurr ni si barr na asusurr aha hen. Unushirr na asusurr aha a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr ngga ni inyi, nggo und-dunddu di go wa turr kuma nu ussu ni kaji.

7 Unushirr wanggo nggo si meme uwa bu si kye du uwa ta kpa inkindirr na Atiko ku hen.

8 Uwanggo nggo ti si na asusurr aha, uwa yo si si ni ivu isisurr hen, na si di ri amarr ka aseki ka nggo a di na hen.

Iha ni ise na aseki

9 Uniga wa nggo a ta si ni iha, uwa bu nyarr nggo Abachi ti gɨ ma gru.

10 Imba angga ba nggo se na aseki ka ingbingbru ka, imba bu nyarr meme, nggo Abachi gri imba kaji. Abu ungo ni ingbingbru inggi yi a ta vu sarr nâ ta si ugbyarr ku unkunkurr nggo se ni ijiji.

11 Na ambre nggo anza wa nise gru, imba ta hi ugbyarr ku u wre kye ka ba. Nggo azhi wa ti ssu na tu unkunkurr ku ugbyarr ku ta ho ni kuhre, iwre ima yi ka nado. I ta si meme yo na aba aseki ka ingbingbru ba ba, nggo a ta kɨ ni izha a aseki imbarr yi.

Itsarr kye tuku ittu kye

12 Abachi à ta yo angu azizi ku undurr wama nggo à tsarr ma kye, uwa kri gbangba ni iyo isisurr. Nggo a ti bwa cha ni itsarr kye yi, uwa ta kpa azadi ama ka nggo si iso sese yi nggo

Abachi à da zu ku abangga ba nggo a kpanye na ku nggo.

13 Nggo a ti tsarr unushirr kye, ni itsarr kye ima yi, uwa bu si da di, “Itsarr kye inggi yi i zhi na Abachi ku” hen. Undurr sama nggo ka tsarr Abachi kye na du ma na inkindirr indanda. Uwa ku itu ima à si di tsarr unushirr kye hen.

14 Na anko numa, a si izharr inkindirr imunta nggi di gri inta ko ni ila ure. I di tirr inta ni di gri inta ni kuma ni ina undanda. Ima yo si itsarr kye yi.

15 Meme nggo, izharr inkindirr imbarr yi di hru ine ni ngri ila ure. Nggo ila ure yi ti furr ki kyekye, i di gri ittu.

16 Amuya! Imba bu si du undurr à re imba yi hen.

17 Aseki ka wre ka we, ni ini yi nggo si krikri, a di nga zhi na Abachi ku nu unkplassu, nggo à na azhi, nu uhwa, ni intsintsẹ yi nggo di la na akpa ka. Abachi ku itu ima à si di kasarr hen, nâ ta si nggo iyu di zirr kago nggo azhi wa kasarr hen.

18 A si ikpanye i Abachi nggi, i du ma a gri ure umaku, nggo u su ujiji, ni ni inta izhi ihẹhẹ. A na meme, wre ki inta bu so nâ ta si amumarr bi mẹmẹ nu umi ku aseki ka nggo a na.

Iwo Ure ku Abachi ku ni ikpa na undu

19 Amuya, imba bu ssu ure ku nggo ingga ko da ki imba kye? Imba bu si abi shirr atu hanhan mi, ni si sa abi re hanhan hen, ni si si abi ki unfu hanhan mi hen.

20 Nggo anishirr ti ti unfu, aba si di na aseki ka wre ka nggo Abachi à zha di a bu na hen.

21 Imba bu kà amarr ndanda ni ina ndanda yi nggo a so na kago imba nggo. Imba ba itu imba yi nu Abachi, ni ki ango aha kpa ure umaku nggo a ttu ku ni isisurr imba nggo. Ure kuma se nu ukyekye ku kpa imba ttungo.

22 Imba bu si re atu amba ni ishirr atu yo nu ure ku Abachi ku gigyemi hen. Inkindirr yi nggo imba ti wo, imba bu na undu na yi, nâ ta si nggo a da ki imba.

23 Undurr wa nggo ti shirr atu yo nu ure ku Abachi ku, na si kpa ku na undu hen, uwa si nâ ta si unushirr wa nggo kye ashishi ama ka na azarr ashishi na hi nggo ashishi ama ka a se.

24 Na kye ukpa umaku kakami, nggo undurr uwama à ti ka azarr ashishi wa zu na share, uwa kpamusu ni issu ima yi keke.

25 Undurr wanggo nggo ti kuso kpi mi na ba ure ku Abachi ku, nggo u wre kakami ni di kpa anishirr ttungo, hla kye na kuchi ni na inkindirr yi nggo i se nu umi, na si kpamusu ni inkindirr yi nggo uwa wo hen, Abachi ta yo ku undurr ma angu azizi na aseki ka nggo a so na ka.

26 Mi, unuma kye itu ima du uwa nggo hi Abachi. Nggo a ta si di vu angu ama ka gri hen i iga ima yi i si gigyemi, uwa so re itu ima.

27 Inkindirr i ingla zzu tuku isama ni ila ure na ankẹ ka Abachi Aki munta inggi si, iwre inta bu di kakye amumarr bi iha na amba ba ako ni iha imbarr yi, ni bi si kpanye ni du amarr andanda ka ingbingbru ka na inta ki amimi hen.

2

Anishirr we a si narrnarr na agẹ ka Abachi

1 Imba amuya, nggo imba ziza sa abiga Atiko munta wa Yesu Kristi, nggo su Atiko unkpi, imba bu si di na ku anishirr na nkanka hen, nu nggo imba kye ba ba nu ukpa nggo.

2 Ka di anishirr aha a mirri nu unto ku nggo imba so na issubi, uyirr wa a su unu ungo na surr iki iwre ni indehri yi nggo a na yi ni izinarriya, uyirr wa si uni iha na surr iki yi nggo ika ngla kre ba na mirri meme.

3 Imba ti kye uni kri wa ssu nu ungo ni ddu ma di, “Ji so na abubo a iwre anggo,” ni ddu uni iha wa di, “Kri nabo,” ka di, “Ji so ni imimi yi na aza mungga.”

4 Uwa si meme nâ ta si nggo a di da di anishirr banu a mri abanu, imba ta na nâ ta si ugbugbu uni hla ure.

5 Wo yi, imba amuya! Abachi hla
abi iha bi ingbingbru ba ki abi kri
gbangba ni iga ima yi, wre ba ka
kpa aseki ka nggo Abachi à da zu ku
abangga ba nggo a kpanye na ku.
6 Imba kye nggo imba di kpa abi iha
ba chirr! A sa abata ngga so di de
imba na di gri imba ko ni into ibre
amu yi? A si si aba azo ba yo hen?
7 A si sa aba yo nggo a so di bre are
andanda ni itu isa i Atiko amba wa
Yesu hen?
8 Ure unkpi kakami ku nu Ung-
bamvu ku Abachi ku u da di, “Kpanye
na abanu ba nâ ta su nggo ùwà kpa-
nye ni itu muwa.”* Imba ti na meme
imba ta di na inkindirr zizi.
9 Imba ti na ku anishirr wre na
nkanka, imba na ndanda mi, Are ka
Abachi ka a tsarr di imba kpala.
10 Undurr wa nggo ti kru isisu i
are ka Abachi ka we na jaku ni inkpi
iyirr, uwa jaku na are ka Abachi ka
namri.
11 Abachi uyiyirr wama yo à da di,
“Si zha amba hen, si zha aniru hen,”†
uwa yo da di, “Si ngu unushirr hen.”‡
Ùwà ta si di zha amba ka aniru hen, ni
ngu unushirr, ùwà la ure ku Abachi.
12 Meme nggo, inkindirr yi nggo
imba ti da, ka inkindirr yi nggo imba
ti na, imba bu hi da Abachi taka yo
inta ibre amu. A taka yo inta ibre
amu nu ure umaku nggo di kpa an-
ishirr ttungo.
13 Na azhibarr a ibre amu wa,
Abachi si ta kye undurr wa ma na
ashishi ki itito hen, nggo a si di kye
uzayirr na ashishi ka itito hen. Un-
durr wa nggo di ka ki itito na atu a
anishirr taka hi di itito yi nggo Abachi
à se na yi na atu a anishirr nggo i mri
ibre amu i Abachi yi.

Iyo isisurr ni ina undu uzizi

14 Amuya, i wre ki imba kingginggi,
unushirr bu da du uwa yo isisurr na
Abachi ku na si na undu uzizi ku nggo
u tsarr iyo isisurr ima yi hen? Iyo
isisurr ima na ankpa ma ka kpa uwa
ttungo?
15 Ka di uzumbirr ka uvambirr
numa sama ni ila iri na ankru ka surr.
16 Imba kye, a si inkindirr iwre
uyirr imba bu ddu ma di, “Abachi bu
zi ùwà! Na du ukpa muwa ku nggurr
ssu, na du ùwà bu shi.” Ùwà ti na
meme ni si nu ma inkindirr yi nggo
à ko zha yi nu ùwà ku hen, uwama sa
angginggi iwre?
17 Iyo isisurr nggi si ma mi. Iyo
isisurr na nkpama sa ni na undu i si
iku.
18 Unuma ta da di, “Unuma se ni iyo
isisurr, unuma se ni ina undu.”
Ure mungga ku nggo su di, “Tsarr
ingga iyo isisurr imuwa yi sa ni ina
undu uzizi, ingga ta tsarr ùwà iyo
isisurr mungga yi nu umi ku undu ku
nggo ingga na.”
19 Ùwà kpanye da Abachi su uyirr
yo? Ùwà ti kpanye, iwre meme!
Anazhi ndanda ba mi kpanye meme
na di kru isisu ima yi na wri kpakpa.
20 Urrurru ùwà! Ùwà zha da a bu
tsarr ùwà di iyo isisurr sa ni ina undu
su undu ku igigye?
21 Ábáchí munta wa Ibrayi, à na
kingginggi mu na su ku Abachi
isisurr? A si su nu undu umaku yo,
nggo à gri uzuma wa Ishaku kuma
ku to ankpurr ku Abachi na akikre
ka hen?
22 Kye, iyo isisurr ima yi nu undu
umaku, inkindirr yi nggo a na yi iyo
tsarr iyo isisurr ima yi si ijiji.
23 A su jiji nggo Ungbamvu ku
Abachi ku u da meme yo di, “Ibrayi à
kpanye na Abachi ku, iyo isisurr ima
yi i du Abachi kpanye na ku, na yo ma
ki unushirr uzizi.” Ima yo du ba yo
Ibrayi ki ukpama a Abachi.
24 Imba hi di a su undu ku unushirr
nggo ta gri ma chi ko na Abachi ku, na
si ta si iyo isisurr na nkpama hen.
25 I si meme nggo unddunddu
ayamba nggo ku, nggo a yo ma du
Raha. A su ku Abachi isisurr nu undu
umaku yo. Nggo à kpa ani Israila abi
ku bre abubo kye ba yo na na ba anko
a ikru huzzu nanka.

* **2:8** Kye zizo *Levitiku 19:18.* † **2:11** Kye zizo *Issuzzu 20:14; Are Ka Zizo 5:18.* ‡ **2:11** Kye zizo *Issuzzu 20:13; Are Ka Zizo 5:17.*

26 Nâ ta si ukpa ku unushirr ku
nggo sa ni izhi si iku mu, i si meme yo
iyo isisurr sa nu undu i si iku mu.

3

Undanda ku irrirri

1 Amuya, imba si kaki abitsarr
namri hen. Imba bu hi da ibre amu
imunta i abitsarr yi taka tsɨ kakami
mri i abanu yi.
2 Inta wemi di vu sarr na anko ka
shishemi. Unushirr wa nggo si di
vu sarr nu ure umaku hen, unushirr
uwama si ni vu itu na hi aza ka gri itu
ima.
3 Nggo inta ti zha di inta ta di inga
bu na inkindirr yi nggo inta zha, inta
di yo ku ache na angu, wre ki inta bu
lo ma zu. Inta ti na meme inta di ka
ma sarr, ni du ma kuma nu unto ku
nggo inta zha.
4 Di inta kye ijirrigi i amasirr, nggo
i si inkpi yi, u unddunddu di go yi
gri ni so kuma kyekye mi, nggo uni
turr wa ti vu inkindirr numa ivintsɨ
gba ijirrigi yi kasarr ko ku nu unto ku
nggo isisurr ima yi ikpanye.
5 Irrirri munta yi i si meme yo,
nggo inta kye yi kpachirr, i di gri are
ankpinkpi huzzu.

Kye nggo a di murr uru ntsɨ yo nu
ukpa ankpuji!
6 Irrirri yi i si nâ ta si uru. I si imimi,
i mri inkpu i ukpa yi, ni se nu ukyekye
ku gri ankizhi nga ku anishirr nu
ukpa ku namri. Na anko ma yo i di
gri ukpa ku namri ko ku yo nu uru,
irrirri uru yi nggo zhi nu uddudu ku
uru ni itu ima.
7 Unushirr se nu ukyekye ni itu a
aseki ka nggo Abachi na namri, ini-
nazzu, aminche, abi nga ngi nga, ni
ikikla nu umi ku amasirr.
8 Undurr si se nu ukyekye ki vu
irrirri gri hen. I si imimi ni si di wo
ivu gri hen. Irrirri si itsɨ indanda.

9 Inta di na undu ni irrirri iyo ni
nyarr ku Atiko na Abachi munta wa,
ni di na undu ni ima yo ni marr
anishirr. Anishirr angga ba nggo
Abachi à na ba nâ ta si nggo uwa se
nggo.

10 Are ka inyarr na andanda a di
huzzu zhi na angu ayiyirr kama yo.
Amuya, inta bu si di na meme hen!
11 Imba i ka hi itunkpu i di yi
amasirr ashushurr na amasirr a lɨ
kpakpa nu unto uyirr ba?
12 Amuya, unkunkurr ku ibwa ka
klo olivu? Ka unkunkurr ku grepu
ka klo ibwa? Na ashishi akama yo,
itunkpu i amasirr assussurr ka si yi
amasirr zizi hen.

Ihi yi nggo zhi nu unkplassu

13 Unggonggo nu umi umba ku a
su krizhizhi na hi inkindirr? Undurr
uwama bu kye itu ima kpachirr na bu
na wre. Na anko ama yo, anishirr a ta
hi du undurr wama su ukrizhizhi.
14 Nggo, ùwà ti ki issu ni kri
angbachi ni isisurr imuwa, ùwà bu
si nggurr ankẹ du ùwà si ukrizhizhi
hen, ni si ki ku ure ujiji ku imu hen.
15 Anishirr ba nggo di na meme,
anishirr banu a di yo ba di a hi
inkindirr. Ihi ima i si si i Abachi hen,
ni si nga zhi ni Izhi i Abachi yi ku hen.
Ihi ima yi i zhi ni ingbingbru yi ni nga
zhi nu umimi wa ku ki itu ima.
16 Unto ku nggo issu tuku ikri angba
ichi a se, i iso ndanda nu uvi a di se
nabo.
17 Ihi iwre yi nggo Abachi di ni an-
ishirr i si nanka. Undurr wa nggo
se ni ihi ima a ta sama ni ila ure
ni isisurr ima, na ta kpanye ni isu
isisurr na abanu ba, na ta kye abanu
ttuttumi, na ta di zi abanu, na ta di
ki itito tuku ina wre. Na si ta su uni
zharr inkindirr hen, na ta di na are
ajiji, na si ta ki imu hen.
18 Abangga ba nggo di gri isu isisurr
a di ttu ibibi i isu isisurr na di hwa ina
wre.

4

Imba bi kà umimi wa ni nga ni ga Abachi

1 Sa angginggi di gri ki imba uvi
ni itsi ni ikpa? A su ndanda izharr
inkindirr yi nggo so di tsi ttuttumi
nu umi umba nggo di gri ki imba uvi
tuku itsi.
2 Imba di zha aseki ni si hi ka hen.
Ima yo du imba ri amarr ka ingu
unushirr. Imba ki ishishi ni inkindirr

yi nggo abanu se na yi ni si ta hi yi hen. Ima yo di imba so di vi ni tsi kye. Imba sa abi iha, nu nggo imba si di barr Abachi hen.
3 Imba ti ta barr mi, Abachi si di ni imba inkindirr yi hen, nu nggo imba di barr na amarr andanda. Imba di barr ku atu amba aseki ka nggo ta su ki imba yo isisurr.
4 Imba kà Abachi nâ ta si amba ba nggo di ga aniru. Imba si hi di unushirr wa nggo ki ikpikpa ni ingbingbru yi ku à kri na angba ichi na Abachi ku hen? Unushirr wa nggo ti du uwa ta ga ingbingbru yi uwa na itu ima ki uni ki iku na Abachi ku.
5 Imba kye da are ka nggo a charr ka nu Ungbamvu ku Abachi ku a si imu? A charr di, “Izhi yi nggo Abachi a yo yi nu umi ki isisurr munta i di zha di inta bu yo isisurr munta yi na Abachi yo ku mre.”
6 Di ingga da ki imba, ina wre i Abachi yi i kri kakami na atu munta. Nâ ta si nggo ungbamvu ku Abachi ku u da di:
“Abachi di kà abi gɨ atu,
na di zi abangga ba nggo di gri atu ambarr wa ji.”*
7 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba gri atu amba wa ji na agẹ ka Abachi. Imba bu kri ngbangba, ni kà umimi wa, uwa ta kru na du imba.
8 Chi ki ywhiywhirr na Abachi ku, uwa ta chinga nu ùwà ku. Ngla ango a imba ka, imba bi la ure! Imba ba asusurr aha, imba ka amarr ndanda glo ni isisurr imba yi!
9 Imba bu yi ni gu ashishi ku ila ure imba yi. Imba bu vri isisurr ni yì. Imba bu duma nu umẹ ku ni ba azhittu yi, ni vri isisurr, ni si nyarr hen!
10 Gri atu amba wa ji, na agẹ ka Abachi, uwa ta gɨ imba gru.

Imba du ibre ki ikpa are

11 Amuya, imba bu si bre are andanda na atu a abanu hen. Imba ti na meme, ka imba ti da abanu a sa abi la ure, imba so da di Are ka Abachi ka a si ndanda. Ziza nggo, imba ti da di Are ka Abachi ka su ndanda, imba da du imba mri Are ka Abachi ka, ni kà iwo ku.
12 Abachi yo na ankpa ma à si uni ni inta Are ka, na di bre amu. Uwa na nkpama se nu ukyekye ku kpa ttungo, ni ku itsi ngu. Ùwà kye, ùwà su unggonggo ni bre ku uzumbirr amu?

Imba du nggurr ankẹ yi

13 Imba anishirr bi di nggurr ankẹ, imba wo ingga yi? Nggo imba di da di, “Ari ka ambre inta ta kuma ni ìgbù inkpinkpi numa, ni ta ku so kre ise, ni so aseki re ni vu sarr re, ni kpa azo shishemi.”
14 Imba si hi inkindirr yi nggo ta la ambre hen. Imba se nâ ta si intsi nggi nggo i di ka ntsɨmi ni ka nado.
15 Inkindirr yi nggo imba ka da si di, “Abachi ti kpanye, inta ti so inta ta na undu unggo ku, ka unggo ku.”
16 Ziza nggo, inggurr ankẹ ni igɨ itu imba ima yi i si ndanda.
17 Imba bu hi di, unushirr wa nggo hi inkindirr yi nggo iwre na kà ina yi, uwa à la ure.

5

Azhibarr a iha ku abu ungo ba

1 Imba abu ungo ba nye ni wo ingga yi. A si inkindirr i iwre kakami, imba bu yi ni sa ungo ni itu ku iha yi nggo so nga ki imba ni ichi.
2 Aseki ka nggo imba turr ka a bo ki ndanda. Iki i isurr imba yi ri izzu.
3 Inklo imba yi i bo ki ndanda. I ri izzu ima yi ta tsarr imba di imba mi taka rri ki ndanda nu uru nâ ta si nggo aseki amba ka a bo ki ndanda wa nggo. Ingbingbru yi i so nga ni ikikre imba nyarr ni so turr aseki ka zu, zzu di inkindirr si ta la hen.
4 Imba re anishirr ba nggo ku di na ki imba undu ni izzuzzu imba yi ni si di han ba azo ka hen. Kye ba a yi ki imba! Kye iyi i abangga ba nggo a ku di hwa ki imba ikiri yi i rri nu utu ku Atiko Uni Inkpinkpye we wa.
5 Imba so kpa ka ni ingbingbru inggi, sama ni nggarr itu. Imba so di ri iki imarr ni so aseki ka imarr ni

* **4:6** Kye zizo *Assurre 3:34.*

mwe nâ ta si ilando nggi nggo i kri bi azhibarr a ihan.
6 Imba vɨ anishirr azizi ba nggo sama ki imba ni ila, ni ngɨ anishirr ba nggo si na ki imba inkindirr hen.

Ivu isisurr nu umi ki iha

7 Amuya, imba vu isisurr gri bi azhibarr a ikanga a Atiko munta wa. Imba kye nggo uni do di vu isisurr na so bi ikiri di hurr ni wri ku. Kye nggo a di so bi ahru a imɛ̱mɛ̱ wa na ba ikiri ku ttu na so vu isisurr gri ku ma ni ise yi ku ni nggarr yi bari na ka ku hwa.
8 Imba mi bu vu isisurr meme yo. Imba ssu isisurr imba yi ki ni kri gbangba. Kye azhibarr a ikanga a Atiko munta wa a ti ywhiywhirr ba.
9 Amuya, imba si bre amu ssu ku ikpa hen, du ku imba ta jaku na agɛ̱ ka Abachi. Kye Uni bre amu munta wa si ywhiywhirr na anko.
10 Amuya, imba bu kye inkindirr hi nu uzirr ku abi kpa are ba Abachi bi ikuchi ba, nggo a di re ni isa i Atiko yi. Nggo iha ti ki ba, aba di vu isisurr. Imba mi bi ga uzirr umbarr ku.
11 Anishirr ba nggo kri ngbangba na ki iha nggo, imba di inta i kye ba ssu nu ungo. Abachi nyarr ba ku ikri ngbangba kuma ni ikikre yi. Imba di wo ikri ngbangba i Ayuba yi, nggo a tsarr ma kye. Imba kye nggo Abachi ka iha ima ki inyarr ni ikikre yi. Atiko à na meme ku itito ni ikpanye ima yi.
12 Amuya, mremremu, imba bu si shi azhi nggo imba ti ko lo angu zu hen. Imba bu si ba unkplassu ka Abachi shi azhi, ka ni ingbingbru inggi yi hen. Imba bu si shi azhi ni isa inkindirr mi mremremu hen. Nggo imba ti kpanye, imba bu da di, “E-e”, imba ti kisa, imba bu da di, “Iya.” Imba ti na meme imba si ta kpala ku Abachi hen.

Ukyekye ki ibarr

13 Unggonggo nu umi umba ku a so ki iha? Du undurr uwama barr Abachi. Unggonggo se ni isu isisurr? Du ma da usarr na nyarr ku Abachi.
14 Unggonggo nu umi umba ku a vri ukpa? Uwa bu tu ba yo ku ankpinkpye abi gri imba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Du ba ni barr na surr ku anye* nu ukpa ni isa i Atiko yi.
15 Nggo ankpinkpye bi gri imba ba ti yo isisurr kakami na Abachi ku ni ibarr imbarr yi, u ulolo ku ta huzzu ku uni vri ukpa wa. Atiko Abachi ta du uni vri wa a wre, uwa ti la ure Abachi ta nggurr zhi ku.
16 Meme nggo, imba bu bre ki ikpa iklonyarr imba yi, ni barr ku ikpa, ni du Abachi ka ulolo glo ki imba. Ibarr i unushirr uzizi di na inkindirr inkpi.
17 Kye Iliya, a su unushirr nâ ta si inta. Ni ngbangba yi, a barr ni isisurr iyirr di ahru bu si ku hen, unkplassu ku u vu ahru wa gri jiji ki ase atarr ni ihwa itani.
18 Nggo ivi ima yi ivu sarr, uwa barr zizo, unkplassu ku ttu ahru wa ttungo du wa ku, na du ikiri yi i hla.
19 Amuya, uyirr nu umi umba ku à ti nga anko, unuma bu zi ma na gri u kanga na anko a iwre a Abachi wa.
20 Imba bu ssu hi du undurr wa nggo ti tsarr unushirr uni la ure anko na du ma à du ila ure ima yi, undurr ma à kpa ma ttungo nu ungo ki ittu, na du Abachi nggurr ila ure ima yi zhi ku tsatsarr.

* **5:14** *Surr ku anye nu ukpa:* A di na undu na anye ni isa i Yesu. Ina ima i tsarr di a hla undurr uwama zu nanka ku Abachi.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Biturr

Ure ku mẹmẹ

Uttu Neru à ki abiga ba iha na ngị ba ku iga imbarr yi. Inggurr bi i abiga yi nu Urushalima i ga ki varrvarr kago anga ka katu ka Asiya uvutsa wa.

Biturr à charr ku ani Yahuda abiga abama yo ungbanvu ku wre ku bu nu ba isu isisurr iso sese ise. Na a bu kri karrkarr ni iso imbarr yi na bu so sama na ankizhi.

Ungbamvu umaku u da ku abangga ba nggo a charr ba na ku nggo di abiga Yesu abanu ba a ta hi iha yi nggo i ta tsarr iga imbarr yi kye nggo. Ni ima mi, aba a bu nyarr nu nggo iha ima i ta du ba a kaki kyekye ni iga yi. Na a taka si ankpinkpye mu ni ikanga i Yesu yi

Nu nggo Abachi si Abachi tuku nggo Abachi à ta Yesu si ni ibe, abiga a bu surr ashishi kuma ni ichi. Nâ ta si nggo Kristi mi à ki iha bari Abachi à nu ma inkpinkpye, abiga mi a ta tsarr ba kye ni iha bari na nu ba inkpinkpye nggo Atiko wa à taka kanga.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Uzizi ku ikpa ttungo i Kristi yi *1:1-25*
Abachi nggo à hla abiga ki anishirr tuku amirr iko ama *2:1-17*
Iha yi nggo Kristi à ki yi tsarr inta nggo *2:18-25*
Iso i abiga na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi *3:1-22*
Abu undu azizi ku ina i Abachi yi *4:1-11*
Abiga nu umi ku iha *4:12-19*
Undu ku abiga tuku are ka ikikre *5:1-14*

1 A si ingga Biturr uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga i charr ki imba nggo Abachi à hla imba anishirr ba nggo ga so si abichirr kago anga ka Ponto, Galatiya, Kapadosiya, Asiya tuku Bitiniya.

2 Abachi Aki wa à hla imba ma ku nggo uwa mu à ka ssu zu di i taka si meme yo ba. Izhi i Abachi yi i na imba ki anishirr abi zirr wre na Abachi ku, wre ki imba bu di na inkindirr yi nggo Yesu Kristi à da di imba bu na yi nggo. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi wa a ngla inta zzu.

Ingga barr di ina wre yi tuku iso su i Abachi yi a bu tsarr ssu ni imba ba.

Iyo isisurr yi nggo sa ni iso sese

3 Inta bu nyarr ku Abachi nggo à si Ati a Atiko munta wa, Yesu Kristi! Abachi se ni itito kakami na atu munta na à ta Yesu Kristi si ni ibe. Ima yo i du inta se ni iso iḥẹḥẹ tuku iyo isisurr yi nggo i so tsitsirr ni inta ba.

4 Ni ko kye kuma ni ichi di inta taka kpa aseki ka nggo Abachi à zu ku anishirr ama ba nggo. Abachi à zu ki imba naka nu unkplassu nabo nggo a ka si na ki ndanda hen. A sama na ankizhi na ka si ngo ki ndanda hen.

5 Nu nggo imba i se ni iyo isisurr, ukyekye ku Abachi ku u ta kri imba zu ku ikpa ittungo ni ivi i ikikre yi.

6 Nu nggo ziza imba i sha ki iha ki ivi ntsị na nkanka nggo i ta ni imba ivri isisurr, ni ima mi imba i si abi nyarr.

7 Iha ima yo i ta tsarr iyo isisurr imba yi kye ka bu i si ijiji ni sama na ankizhi. A di tsarr yi kye nâ ta si nggo a di tsarr izinarriya kye nu uru. Iyo isisurr imba yi i mri izinarriya kakami. Izinarriya i di na ki ndanda. Imba ti kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi kuma ni ikikre itsarr inggi yi, aba ta gbyarr ki imba asa, na ni imba inkpinkpye na a taka kye imba ssu na ango, nu nggo Yesu Kristi ti kanga.

8 Imba nise hi Kristi kye, meme mi ni kpanye na ku. Imba si ko hi ma ziza nggo hen, meme mi imba i yo isisurr na ku. Ima yo i du imba tsarr ssu ni inyarr kakami mri nggo a ka da inkindirr. Inyarr imba yi i mri itsarr kye.

9 Imba i so kpa ikpa ttungo yi nggo,
ima yo ni ikikre yi i sa azadi ka iyo
isisurr imba yi.
10 A si ni itu ikpa ttungo inggi iyo
abi kpa are ba a bɨ kye zizi na kuchi
bre are ni itu i ina wre yi nggo Abachi
à taka ni imba nggo.
11 Ima yo i du ba a zha da aba a ta hi
ivi yi tuku nggo i taka nga nggo. Izhi i
Kristi yi nggo i si na ba nggo i di tsarr
ba ivi inggi yo, i di kye ko ni ichi ni da
ba iha yi nggo Kristi a taka ki yi, tuku
inkpinkpye yi nggo taka ga iha ima.
12 Abachi à da ba di inkindirr inggi
yi si taka la ni ivi imbarr yi hen. I taka
la nu ugo ka ase shishemi, ni ivi imba
yi. Ziza nggo imba i wo Ure ku wre
ku na angu ka abangga ba nggo Izhi
Iwre i zhi nu unkplassu yi i du ba re
nggo. Uwanggo a si inkindirr yi nggo
abitu ba Abachi ba mi a zha da aba ta
hi aseki ka nggo a ko la nggo.

So iso i anishirr bi iwre ba Abachi

13 Ni itu ima yo, imba bu ssu isisurr
imba yi bi ni vu atu amba gri. Ni surr
ashishi ko ni ichi ku ina wre yi nggo
Abachi à taka ni imba ni inga i Yesu
Kristi.
14 Ziza nggo imba sa amumarr ba
Abachi à bi wo ure. Imba bu si na nâ
ta si nggo imba i di na ni ikuchi yi hen.
Imba i si hi mu, ni di na aseki a imimi
ka nggo imba i zha hen.
15 Nu nggo Abachi wa nggo à yo
imba a su uni wre, imba mi bu si abi
wre nu uzirr umba ku we.
16 A charr nu ungbamvu ku Abachi
ku da di: “Imba bu sa abi wre nu nggo
ingga i si uni wre.”*
17 Imba yo Abachi di Aki amba. A
di bre amu ku aseki ka nggo anishirr
a na ka we. A si di kpanye nu unuma
mri unuma hen. Meme nggo, ivi yi
nggo i ni ji ki imba ni ingbingbru yi,
imba bu so yi ni isisu i Abachi.
18 Imba hi di ni ikuchi yi imba i di
zirr uzirr ku ila ure ku nggo zhi na
anishirr ba nggo a ku ki imba ichi
nggo. Abachi à re imba, na si re imba
ni inkindirr yi nggo di kaki ndanda
nâ ta si izinarriya ka azurrfa hen.
19 A re imba si na ayiyi a tsɨ anta a
Yesu Kristi, nggo a si nâ ta si uvuvurr
inkru wa nggo sama ni ila ka abla.
20 Abachi à hla ma bari na na ing-
bingbru inggi yi, na tsarr imba na ku
ni ivi ikikre inggi yi.
21 Uwa yo à di imba i yo isisurr
imba yi na Abachi ku, nggo à gɨ ma
gru ni ibe yi na nu ma inkpinkpye
kakami. Ima yo i du iyo isisurr tuku
ikye anko imba yi a si na Abachi ku.
22 Ziza nggo aba a ngla imba zzu ku
iwo ure ujiji yi. Ni itu ima yo, imba
i se ni ikpanye ijiji ku abiga banu ba.
Imba bu kpanye na atu amba wa ni
kpanye ijiji yi nggo i zhi ni isisurr.
23 A kasarr ngri imba zizo ba, iso
ihẹhẹ ima i si zhi ni ibibi yi nggo ka
kɨ mu hen, i zhi ni ibibi yi nggo ka si
ttu hen. Iso ihẹhẹ ima i ta so sese, nu
nggo i zhi nu ure ku Abachi ku nggo u
su utsitsirr ni di so sese.
24 Nâ ta si nggo a charr nu ung-
bamvu ku Abachi ku di:
“Anishirr wemi a si nâ ta si agiga
ngga,
iwre imbarr yi wemi i si nâ ta si
ugbyarr ku unkunkurr ku ijiji.
Agiga ka a di kɨ, ugbyarr ku di ddu
hre,
25 uwa ta su ure ku Atiko ku
nanko, u ta so sese.”†
Ure kuma yo su Ure ku wre ku nggo a
bre ki imba na ku nggo.

2

1 Ni ima yo imba bu kà umimi ku
wemi glo, tuku irẹ are, tuku ina aseki
ba na ábì wre ku anishirr bu hi, tuku
izha di inkindirr i nu ka si imuwa,
tuku are ka ina unushirr ki ndanda.
2 Nâ ta si nggo amumarr atsitsa a
di zha da aba a ta ma isisa, imba mi
bu di zha itsarr ijiji i are ka Abachi
ka, wre ki imba ti so itsarr ijiji ima,
imba ta furr ni ikpa ttungo imba yi, ni
ikikre yi Abachi à ta kpa imba ttungo.
3 Kye, imba mi i ka la uzizi ku Atiko
ku kye ni ka hi nggo u se ba.

* **1:16** Kye zizo *Levitiku 11:44-45; Levitiku 19:2; Levitiku 20:7.* † **1:25** Kye zizo *Ishaya 40:6-8.*

Ingbinta yi nggo i si si iku hen tuku anishirr ba nggo a hla ba zu

4 Nga ni Yesu Kristi ku. Uwa yo à
si nâ ta si ingbinta* itsitsirr yi nggo
anishirr a kà yi, meme mi Abachi à
hla ima yo na kye yi na ashishi.
5 Imba bu nga na ku na ti imba
i si angbinta atsitsirr ka nggo a ta
vu imba a me uki ku ibarr umaku.
Imba ta na undu ku abikye undu ba
Abachi. Yesu Kristi à ta di imba di to
ku Abachi, Abachi à ta kpa ki imba ito
yi.
6 I si nâ ta Abachi à da na angbamvu
ka di:
"Kye, ingga ka hla ingbinta yi nggo
ingga kye yi na ashishi,
ta zu ki ibarr iko yi nu Zayo.
Undurr wanggo nggo à ti yo isisurr na
ku,
ishisha i si ta ki undurr uwama
hen."†
7 Ingbinta inggi yi i si ikye na ashishi
kakami ni imba abangga ba nggo i yo
isisurr na Abachi ku nggo. Uwa ta si
abangga ba nggo a si yo isisurr na ku
hen,
"Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
ima yo kaki ibarr iko yi."‡
8 Ungbamvu ku Abachi ku u da ni
inkla inuma zizo di:
"Uwanggo yo a si ingbinta yi nggo i ta
du anishirr a bwu uza na yi,
ingbinta yi nggo i ta du anishirr
kuhre."§
A kà na si kpanye nu ure ku Abachi
ku hen, ima yo i du ba bwu aza.
Wanggo yo si inkindirr yi nggo
Abachi à da di i ta la na anishirr
abama ba nggo.
9 Imba nanko si anishirr ba nggo à
hla imba. Imba i si abikye abi uttu,
ìgbù a anishirr krizhizhi, anishirr ba
Abachi. Abachi à yo imba ssuzzu zhi
ni ibwu gri nga ni ila iru ima yi nggo si
iku ayisurr, wre ki imba bu ku da ku
anishirr aseki ka iku ayisurr ka nggo
à na.
10 Ni ikuchi yi a si kye imba ki
inkindirr hen. I ziza nggo nanko
imba i si anishirr ba Abachi. Ni
ikuchi yi undurr à si ki itito ni imba
ba hen, i ziza nggo nanko, imba ka
kpa itito i Abachi yi ba.
11 Ingga i tsi ki imba ango akpam-
burr, nu nggo inta i si abichirr mu ni
ingbingbru inggi yi, imba bu si ba atu
amba wa ni aseki ndanda tuku izharr
aseki ka nggo ukpa umba ku u zha
di imba bu na ka nggo hen. Nu nggo
aseki akama a so na nkanka na amarr
azizi amba ka.
12 Imba bu zirr ni bu kye abi girr
ba nggo a si si abiga hen. A ti glo
imba di imba i kpala mi, na ti sarr hi
uzirr uzizi umba ku, aba ta nu Abachi
inkpinkpye, nu nggo a taka nye bre ki
inta amu ka nggo.

Wo ure ku abi hru imba ba na akiko amba ba

13 Ni itu i Atiko, imba bu ni atu
amba wa ku ankpinkpye ba we ni
ingbingbru yi. Wo ure ku atuttu ba
nggo a si ankpinkpye kakami ni imba
ba nggo.
14 Ni wo ku abanu ba nggo ankpye
wa à turr ba di a bu ku ki abi la ure ba
iha na bu nu anishirr azizi ba azadi
azizi ka gbyarr asa.
15 Abachi à zha ni isisurr ima di
imba bu zirr wre na anishirr ba.
Uzirr umba ku u ta du anishirr ar-
rurru ba a ba ttungo ni re are arrurru
na tu amba.
16 Nu nggo imba si sa agarr hen,
imba bu si ba ima ki anko wa nggo
imba i ta na undanda hen. So yi nâ
ta si amirr iko ba Abachi.
17 Kye anishirr wemi ssu nu ungo.
Kpanye na akpukpambirr abiga ba
ba, ni kru isisu i Abachi ni kru uttu ni
igbu unkpi wa.
18 Agarr a bu wo ku akikiko am-
barr ba ure gbigbi na bu kye ba ssu
na ango kakami, ni si na meme ku
abangga ba nggo a di na wre ki imba
yo mre hen, na kye na abangga ba
nggo a sa agbugbu mi.
19 Unushirr ka si ki iha ku inkindirr
yi nggo a si na yi hen, undurr uwama
a ti hi ni isisurr ima du uwa si na

* **2:4** *Ingbinta itsitsirr yi:* Ingbinta yi nggo i mri nu Uki ku Abachi ku. † **2:6** Kye zizo *Ishaya 28:16.*
‡ **2:7** Kye zizo *Asarr 118:22.* § **2:8** Kye zizo *Ishaya 8:14.*

ndanda hen, na vu gri ni iha yi,
Abachi à ta nyarr ma.
20 A ti hlo imba ku undanda
ku nggo imba ina imba ti vu gri,
angginggi i gbyarr asa i se nabo?
Imba ti ki iha ku inkindirr izizi yi
nggo imba na yi Abachi à ta yo ki
imba angu azizi.
21 Abachi à yo imba ni iga yi di imba
ta ni ki iha yi meme yo nâ ta si nggo
Kristi mi à ki yi ni itu amba, na tsarr
imba anko wa di imba mi ta ga aza
ama ka ni ki iha yi meme yo.
22 “À si la ure hen.
Undurr à si wo imu zhi ni ibarr
angu ima yi hen.”*
23 Anishirr a re aseki ndanda ni itu
ima yi, uwa à si ka sa ba na are an-
danda hen. Nggo à ki ma iha mi, uwa
à si da di uwa à ta du ba a ki iha hen.
À yo isisurr ima yi na Abachi ku nggo
uwa yo à su uni bre amu wa nggo à si
di ka unuma a mri hen.
24 Kristi à vu ila ure imunta yi gri nu
ukpa uma nu unkunkurr ku iklo ku,
wre ki inta bu si nâ ta si aku mu ni ila
ure imunta yi, ni gru di na inkindirr
yi nggo Abachi à zha. Ankpa ka Kristi
ka yo a du imba i wre.
25 Imba i si nâ ta si aminta ngga a nga
anko, i ziza nggo imba i kanga nu uni
ho amba wa ku, nggo uwa yo a si uni
di kye imba wa.

3

Amba na aniru

1 Uwa a si meme yo imba amba
mi bu nu aniru amba ba atu amba
wa, wre ku aniru abangga ba nggo si
kpanye nu ure ku Abachi ku hen a ta
kanga ni kpanye na ku ku uzirr ku
amba ambarr ba.
2 Aniru amba ba a ta hi nggo imba i
di kye Abachi ssu na ango ni so sama
na ankizhi nggo.
3 Si kye di ikpurr iki ssu nu ukpa
nggi i ta du imba i wre ikye hen. Na
ti nggo imba i di karr infunfutu imba
yi, ni inkpa i tsɨ anta yi nggo imba di
klo ni to ni iki isurr izizi.
4 Iwre imba yi i ta zhi ni imba yo ba,
undurr a ka si ka yi nado hen. A di
hi iwre inggi yi nu unushirr wanggo
nggo a na chě na su ywi. Abachi a di
kye iwre ima yo di si iwre ijiji.
5 Amba abiga abi kuchi ba nggo
a yo isisurr imbarr yi na Abachi ku
nggo a di hi iwre imbarr yi nu nggo
a di wo ku aniru ambarr ba ure.
6 Sarratu à si meme yo. À di wo ku
Ibrayi ure, na di yo ma di, atiko. Ziza
nggo, imba mi ti na zizi ni si kru isisu
inkindirr hen, imba mi ta kaki na ta
sa áníwá ama.
7 Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ti
si unuru, ùwà bu na wre ku ayamba
amuwa wa nu nggo a si si ukyekye nâ
ta si ùwà hen. Kye ma ssu na ango nu
nggo Abachi a nu ma uzizi ku iso nâ ta
si nggo a nu ùwà nggo. Na meme, wre
ku inkindirr bu si harr ibarr imba yi
hen.

Abiga a di ki iha nu nggo a di na aseki ka wre

8 Ni ikikre yi, imba wemi bu so
ni isisurr iyirr, kye ikpa ni itito, ni
kpanye ni ikpa ni isisurr izizi ni na
zzuzzu ku ikpa.
9 Si karr ni marr abangga ba nggo
a karr imba na marr imba hen. Yo ba
angu azizi, nu nggo Abachi à hla imba
yo, na ta yo ki imba angu azizi.
10 A charr nu ungbamvu ku Abachi
di:
“Ùwà ti zha du ùwà i ta si ni inyarr ni
iso imuwa yi
ni hi ivi izizi na yi,
ùwà bu han irrirri imuwa yi ni re are
amimi,
ni si du ibarr angu imuwa yi i ki
imu hen.
11 Kasarr ni ina umimi ni na uzizi.
Ta ukpa ni so su na anishirr ba.
12 Ashishi ka Atiko ka a si na abi na
uzizi ba ba.
Atu ama ka à di wo ibarr imbarr
yi,
uwa a ta si abi na umimi ba nanko,
Atiko à di ka ashishi ama ka glo
na ba.”*
13 Imba ti yo isisurr di imba ta na
uzizi, unggonggo a ta ki imba iha?

* **2:22** Kye zizo *Ishaya 53:9.* * **3:12** Kye zizo *Asarr 34:12-16.*

14 Imba ti ta ki iha yi mi ku uzizi ku
nggo imba ta na nggo, Abachi à ta yo
ki imba angu ka iwre. “Imba si kru
isisu i inkindirr yi nggo a kru yi hen,
ni si ri amarr ka inkindirr hen.”†
15 Kru isisu i Kristi ni du uwa yo a
bu si Atiko ni isisurr imba yi. Zirr na
amarr ka inkindirr yi nggo imba ta
da ku undurr wa nggo a ti zhi imba
inkpi i so kye anko imba yi. Meme
mi, imba bu ki itu nggi ni nu anishirr
inkpinkpye imbarr yi,
16 ni du isisurr imba yi i si pyarr.
Meme nggo anishirr a ti re ndanda na
atu amba, ishisha i ta ki ba nggo a ti hi
uzirr uzizi umba ku, nu nggo imba i si
abi Kristi.
17 A ti si ikpanye i Abachi, i ta wre
unushirr bu ki iha ku uzizi ku nggo à
na. Ina ima i mri nggo imba bu ki iha
ku undanda.
18 A si meme yo Kristi à ni itu ima
ankpa ayirr yo ku ila ure imunta yi.
Unushirr wanggo nggo à sama ni ila
à nga ni ttu ku abi la ure, wre ku a bu
gri imba nga na Abachi ku. Nggo an-
ishirr a ngu Kristi, uwa a su unushirr
nu ukpa nâ ta si inta. I ziza nggo, nggo
Abachi à ta ma si ni ibe yi, uwa à si ni
Izhi.
19 Uwa a si ni Izhi iyo na ko ku re ku
izhi i abi kɨ yi nggo a harr ba zu nggo.
20 Abama yo a kà iwo ku Abachi nu
nggo Nuhu à di me uddu ku amasirr
ku nggo, meme mi Abachi à ka di
vu gri na ba ba. Anishirr atandarr
a rri nu uddu ukuma na ssuzzu na
amancha wa, i inkindirr i si ki ba hen.
21 Amancha ama a si nâ ta si izzu
na amasirr yi nggo i kpa imba ttungo
nggo. Meme mi, izzu na amasirr yi i si
su ure ku ngla ukpa yo mre hen. Iya,
i si itsi ango ku Abachi di a bu ni inta
amarr azizi, nu nggo a gɨ Yesu Kristi
gru ni ibe.
22 Yesu Kristi à ka hun kuma nu
unkplassu ba, na se nu ungo ri ku
Abachi. Abitu ba wemi, inkpinkpye
tuku ukyekye a si ku ni imbwaza ima.

4

Iso ku Abachi

1 Nu nggo Kristi à ki iha nggo,
imba mi bu gbyarr ukpa umba ku
na amarr angga ka nggo a si nâ ta si
ka Kristi ka nggo à ki iha nu ukpa.
Undurr wanggo à ti ki iha, undurr
uwama à ka ba ttungo ni ila ure ba.
2 Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo
Abachi nggo à zha di imba bu na yi,
ni du ma ni na umimi ku nggo inina
ikpa imba yi i zha.
3 Ni ikuchi yi imba i so di na aseki
ka abangga ba nggo a si hi Abachi
hen. Ni ima imba i di rri so ni ila ure
ni di kurr ni ikpa ku, ni izharr aseki,
ni iso ahi, ni ga ankla ka irro, ni ika
ttudu na ahi, ni ina aseki ka nggo a
kye ka ki azhi.
4 I ziza nggo abangga ba nggo a si hi
Abachi hen, a ta ku ayisurr nu nggo
imba i si ga ba ni na aseki ndanda
akama zizo hen. Ima yo i du ba a
marr imba.
5 Ni ina imbarr ima, aba mu a taka
ku zha inkindirr yi nggo a taka da ku
Abachi nggo chankarr. Uwa yo à taka
bre amu ka ku abi so tsitsirr na abi kɨ
ba.
6 Uwa a si ni ima yo aba a bre ku abi
kɨ ba Ure ku wre ku. Inkindirr yi nggo
a na, ima yo i gri ba ittu, aba kɨ nâ ta
si nggo anishirr a di kɨ nggo. Inina
ukpa imbarr yi i kɨ, Abachi à zha di
izhi imbarr yi bu so sese.
7 Ikikre i aseki ka wemi ki ywhiy-
whirr ba. Ni ima yo, imba bu han kye
zizi ni vu atu amba gri, wre ki imba
bu hi ibarr Abachi.
8 Inkindirr inkpi inggi i si di imba
bu kpanye ni ikpa imba yi kakami.
Ikpanye ni ikpa iyo i di ka ila ure
shishemi ttu nado.
9 Kpa amuya abiga na ako amba wa
ni si re ngbungbru hen.
10 Abachi à ka ga ini na nkanka a
ni imba ba, na undu ni ini aseki na
nkanka ima, nggo a ni ku uzizi ni na
ku abanu undu na yi.
11 Uwanggo nggo à ti si ni ini ibre ku
anishirr ure ku Abachi, uwa bu bre
are ka Abachi. Uwanggo nggo à ti si
ni ini ina undu, uwa bu na undu ku
nu ukyekye ku nggo Abachi à nu ma

† **3:14** Kye zizo *Ishaya 8:12-13.*

nggo, wre ku anishirr a bu gbyarr ku Abachi asa ni itu i Yesu Kristi nggo inkpinkpye tuku ukyekye a si ama sese. Du yi si meme yo.

Iki iha na ti abiga a di ki yi nggo

12 Akpukpamburr abiga, si ku ayisurr ku itsarr kye nu uru yi nggo imba i so hi yi hen. Si kye di inkindirr yi nggo imba i so hi yi ziza nggo i si ihẹhẹ hen.
13 Imba bu nyarr mi kye, nu nggo imba mi i yo ungo ni ki iha yi na ti Kristi à ki yi nggo. Meme nggo imba taka mẹ nyarr na azhibarr wa nggo Yesu à taka kanga, anishirr a taka hi ma ni inkpinkpye tuku ukyekye umaku.
14 Anishirr a ti ki imba iha nu nggo imba si abiga Kristi, Abachi à ta yo ki imba angu ka iwre. Ima yo i ta du imba i hi di Izhi i inkpinkpye yi nggo i si Izhi i Abachi i so ni imba ba.
15 Undurr ni imba ba ati ki iha, uwa bu si si di undurr wama à ki iha yi di a ngu undurr mu, ka à ki ayi, ka à zha are, ka à yo angu ama na are ka abanu mu hen.
16 Uwa a ti si di uwa i ki iha nu nggo uwa i si uniga, uwa bu si du ishisha i ki uwa ku ima hen. Meme nggo uwa bu gbyarr ku Abachi asa nu nggo a yo uwa ki a Kristi.
17 Ziza nggo yo, a ta ba ibre amu yi zhi na anishirr ba Abachi ba ba. Ibre amu ima yi i ti bazhi ni inta ba, aba a ta na kingginggi na anishirr angga ba nggo a si kru isisu i Ure ku wre ku Abachi ku hen?
18 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku di:
“A ta si inkindirr i tsɨ kakami aba kpa
unushirr uzizi ttungo,
aba a ta na kingginggi na abi la
ure na abanu ba nggo a si kru
isisu i Abachi nggo hen?”
19 Ni ima yo, abangga ba nggo Abachi mu kpanye na du ba a ki iha nggo, a bu vu atu ambarr wa a ni uwanggo nggo à na ba nggo, na si di kasarr hen, na bu si ba ttungo ni na uzizi hen.

5

Imba abiga i si nâ ta si aminta ba Abachi

1 Ziza nggo ingga i se ni inkindirr i da ku akikre ba ni inggurr bi imba yi. Nggo ingga mi i su ukukre. Ingga i ka hi iha i Kristi yi ba, ni taka kpa inkpinkpye yi nggo a taka ni inta nggo. Meme ingga tsi ki imba ango,
2 kye aminta ba nggo Abachi à ni imba na ba ni isisurr iyirr na ti Abachi à zha di imba bu na nggo. Ni si na na ti a so nga uwa nggangga mu hen. Si na undu umuwa ku ni zharr inklo hen. Na undu ku na ti ùwà mu i ba ni isisurr umuwa du ùwà ta na ku.
3 Si tsarr anishirr ba nggo a vu ba sa ku ùwà na ango inkpinkpye hen. Iya, na ki ku aminta ba a gurr wa nggo a ta ga wa nggo.
4 Meme nggo u Kristi, Uni ho aminta unkpi wa à ti nga, imba ta turr anzɨ a inkpinkpye wa nggo a si taka kpurr zhi nado hen.
5 Uwa bu si meme yo, imba aniru abiga atsitsa ba, imba bu kpanye ni so ku akikre ba na achi ambarr. Imba wemi bu ka atu amba wa ki nggi ni na ku ikpa undu. A charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,
“Abachi à di ka ku abi gɨ atu,
na di ssu abi ki atu nggi gri zizi
nanka.”*
6 Ka atu amba wa ki nggi ku ukyekye ku Abachi ku, wre ku azhibarr wa ti ma uwa ta gɨ imba ki tsa.
7 Gri ivri imba yi wemi ni nga na Abachi ku, kye isisurr ima yi i si ni imba ba.
8 Na ni kye! Si so ba kahre hen! Isheta, uni karr imba wa, à so zirr kago nâ ta si iche nggo à so gbru ingginggorr zha undurr wa nggo à ta ta nggo.
9 Kri karrkarr ni iga yi ni si nu ma anko hen. Nu nggo imba i hi di akpambirr abiga ba kago ni ingbingbru yi aba mi a so ki iha yi meme yo.
10 Nu ugo ku iha inggi yi, nggo imba i si ta ki yi ta anko hen, Abachi mu ku uzizi umaku we, à ta ssu aseki ka bi wemi. À ta ni imba ukyekye, wre ku

* **5:5** Kye zizo *Assurre 3:34.*

iga imba yi bu kri ngbangba, imba si
kuhre hen. A yo imba di imba mi bu
sha kpa inkpinkpye ima yi nu Kristi
ku. Inkpinkpye yi nggo i taka so se
ase na ase.
11 Ukyekye bu si ku Abachi sese! Du
yi si meme yo.

Ichi ikikre

12 Sila nggo à zi ingga ni charr ki
imba ivi icharr inggi yi. Ingga i hi ma
a su uzumburr uni kri ngbangba nu
Kristi ku. Ingga zha di imba bu kaki
kyekye ni bu da ki imba di uwanggo
yo a si uzizi ujiji ku Abachi ku. Kri
karrkarr na ku.
13 Amuya amba abiga ba nu Babilo
nggo Abachi à hla ba meme nggo a di
ingga bu chi imba. Uzumu uniga wa
Marrku, uwa mi à da di ingga bu chi
imba.
14 Chi ikpambirr kakami, ni chi i
abiga Kristi. Abachi bu ni imba nggo
i si abiga Kristi isu.

Ungbamvu ku uha ku Biturr

Ure ku mẹmẹ

Biturr à hi di ivi ima yi ni ingbingbru yi i si ntsɨmi (1:13, 14), na charr inkindirr yi nggo i so ku ni isisurr. Nu ungbamvu ku mẹmẹ ku, Biturr à tsarr anishirr ba inkindirr yi nggo a ta na ku iha yi nggo a so ki yi na ango ka abangga ba nggo a si si abiga hen. (Kye 1 Biturr 4:12). Biturr à gbye ku abiga ba utu di abi kpa are abi imu tuku abitsarr abi imu a mirri na abiga ba ba na so gri ba share na anko ajiji wa. Abitsarr abi imu a ti so tsarr itsarr imu imbarr yi, abiga a bu kri gbangba ni iga imbarr yi wre ku abanu a bu hi na ga aza ambarr ka.

Uni charr ungbamvu wa à vri kakami nu nggo abitsarr abi imu ba a bre di Kristi à si ta kanga zizo hen. Uni charr wa à da di Kristi à si nga korr hen wre ku anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi bari (3:9).

Aseki atarr angga ka yo a du ma à charr ungbamvu ku: (1) wre ku a bu tto abiga ba du ba a kasi (kye 1:1-21), (2) a bu kisa ku abitsarr abi imu ba (kye 2:1-22), (3) wre ku abiga ba bu surr ashishi ku ikanga i Kristi yi (kye 3:1-18). Ungbamvu ku 2 Biturr ku u zzu ungbamvu ku Yahuda.

Are ka nggo kurr nu ungbamvu ku, na ankla ka nggo a se

Anko ka furr ni iga *1:1-21*
Kru isisu i abitsarr abi imu *2:1-22*
Inggurr ni itu i ikanga i Kristi yi *3:1-18*

1 A si ingga Sima Biturr, uvurr iko tuku uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga so charr ku abangga ba nggo a ka kpa iyo isisurr inggi yi ni inta ba meme, ku uzizi ku Abachi amunta wa nggo su Uni kpa ttungo wa Yesu Kristi.

2 Abachi bu na wre ki imba, na ni imba isu kakami nu nggo imba i hi ma ni hi Yesu Kristi, Atiko munta wa.

Iyo tuku ihla i Abachi yi

3 Abachi ku ukyekye umaku à ni inta aseki ka wemi nggo a ta di inta so na amarr ka ga ma. Inta se na aseki ka wemi nu nggo inta i hi wanggo nggo à yo inta ku yo ni inkpinkpye tuku uzizi umaku nggo.

4 Ni ina inggi yo wemi Abachi à ni inta aseki azizi ankpinkpi ka nggo a da zu du uwa a ta ni nggo. Aseki akama yo a ta nggurr inta bi na Abachi ku, nu uzirr umaku nu nggo inta i ka firr ssuzzu ni ina abubo ki ndanda yi nggo izharr aseki i di gri ku ingbingbru yi nggo.

5 Nu nggo imba i se ni iyo angu izizi, imba bu ta ukpa ni na aseki angga ka kye ni iso imba yi. Sha ina wre yo ni iyo isisurr imba yi, ni sha ihi yo ni ina wre imba yi.

6 Du ivu ukpa gri i se kye ni ihi yi; ni du ivu isisurr i se kye ni ivu ukpa gri imba yi; ni du amarr ka Abachi a se kye ni ivu isisurr imba yi;

7 ni du ikpanye ni ikpa i se kye na amarr ka Abachi amba ka; ni du ikpanye i se kye ni ikpanye ni ikpa imba yi.

8 Aseki angga ka wemi a ti se ni imba ba na so furr, a ta zi imba di imba i hi Atiko amunta wa Yesu Kristi mri kakami.

9 Undurr wanggo ti sama na aseki akama ni so ima yi, uwa a ta rri so ni ibwu na si ta hi di a ka ngla ila ure ikuchi yi glo ku nu ukpa ba hen.

10 Ni ima yo, amuya amungga, imba bu ta ukpa gbigbi ni tsarr da Abachi a yo imba na hla imba jiji. Imba ti so di na meme, imba i si ta bwu uza ni jaku hen.

11 Aba a taka kpa imba na ango aha kakami, rri kuma ni ittu i sese i Atiko munta Uni kpa inta ttungo wa Yesu Kristi.

12 Uwa a si ni ima yo ingga i di da ki imba ttuttumi, wre ki imba bu si kpamusu na aseki angga ka hen. Ingga hi imba ka hi ka ba, ni kri ngbangba na are ajiji ka nggo imba i wo ka nggo.

13 Ingga kye i wre nggo ingga i ni so tsitsirr ingga bu tto amarr amba ka kasi na aseki akama, wre ki imba bu si kpamusu hen.

14 Ingga i hi na ti Atiko amunta wa
Yesu Kristi à da ki ingga di ingga i ki
ywhiywhirr i ttu ba.
15 Ingga ta kri karrkarr ni na
inkindirr yi nggo ingga ti ttu, imba
si ta kpamusu na aseki angga ka hen.

Abangga ba nggo a ki ashishi hi inkpinkpye i Kristi yi nggo

16 Inga i Atiko amunta Yesu Kristi
nu ukyekye umaku nggo inta i bre
ki imba na yi nggo, undurr mu a si
bre ki inta na yi ki uyo hen. Inta i ki
ashishi amunta i hi inkpinkpye ima
yi.
17 Inta i se nu nggo Aki wa, Abachi
à nu ma inkpinkpye yi. Ukorr u zhi
na Abachi, Uni Inkpinkpye we wa nu
unkplassu ni da di, “Uwanggo yo à si
Uzumu ujiji wa, nggo isisurr mungga
yi i nyarr na ku kakami.”*
18 Inta i kri ni Yesu ku ni itu igbre a
Abachi wa ni ki atu i wo ukorr ku zhi
nu unkplassu.
19 Ima yo di inta i kpanye na are ka
nggo abi kpa are ba Abachi ba a bre
ka nggo. Imba bu si na are kama ki
inkindirr irro hen. A si nâ ta a murr
uru nggo u so la na abubo anggo nggo
a shi ibwu nu ta so la meme yo ma
na ambre nggo intsintsẹ ambre yi i
ta ssuzzu nggo, nu ta la ki imba ni
isisurr.
20 Inkindirr imẹmẹ inggi i si di
imba bu hi di ure ku abi kpa are da
ba nggo a charr na angbamvu ka u si
si ikpa kasarr i uni kpa are wa mu ku
itu ima hen.
21 Ure ku uni kpa are u si di zhi na
amarr ka uni kpa are wa mu hen. Iya,
Izhi Iwre yi mu i di du anishirr a re
zhi na Abachi ku.

2

Abitsarr abi imu a na aseki ndanda

1 Na ti a si na asese ka akiki munta
ba, abi kpa are abi imu a se na ba,
uwa a si meme yo abitsarr abi imu a
ta ssuzzu ni imba ba. Na ta di do na yi
nga ni bre ki imba are ka imu nggo ta
na imba ki ndanda nggo, na ta kisa da
aba a si hi Atiko wa nggo a re ba nggo
hen. Ina ima i ta du ikikre imbarr yi i
nga korrmi.
2 Ni ima mi abanu a taka na ga aseki
ka ishisha ambarr ka. Ina imbarr
ima i ta du anishirr a re are andanda
ni itu i anko ajiji wa.
3 Ku izharr inkindirr imbarr yi, abi
kpa are bi imu ba ta a re imba na
ka imba zhi, wre ba bu kpa inklo.
Abachi à ri amarr na ki ba iha ng-
bangbamu, ziza nggo ikikre imbarr
yi i so na anko.

4 Abachi à si ka abitu ama abi la
ure ba mi du hen. À ta ba surr nu
udduddu ku uru ku na lo ba ache na
akorr a shi ibwu zu bi azhibarr a ibre
amu wa.
5 Ingbingbru ikuchi yi mi, Abachi à
si ka yi du hen. Abachi à ttu amancha
a gu anishirr abangga ba nggo a si
hi ma hen. Nuhu nggo à di bre ku
anishirr ba di a bu zirr zizi na agẹ
ka Abachi, uwa yo na anishirr abanu
atangba a si gu nado hen.
6 Abachi à tu ìgbù i Sodomu tuku
Gomorra* nu uru ki inturu, wre ku
anishirr a bu hi inkindirr yi nggo uwa
à ta na ku abangga ba nggo a si kru
isisu ima yi hen.
7 Abachi à ttu Lotu ssuzzu. Uwa yo
à si unushirr uzizi nggo isisurr i vri
ma na aseki ka ishisha ka nggo abi kà
iwo ba a di na nggo.
8 (Unushirr uzizi uwama à di rri so
na ba na di hi na wo aseki ndanda
ka nggo a du isisurr izizi ima yi i vri
kakami.)
9 Ima yo i tsarr di Abachi à hi nggo
uwa a di na, na ddu anishirr azizi
ssuzzu ni iha, na zu anishirr amimi
ba ku itsutsarr na azhibarr a ibre
amu wa.
10 Itsutsarr ima yi i ta si kakami ku
anishirr ba nggo a so di na umimi
nggo ukpa umbarr ku ila ure ku u zha
na na zzu di Atiko à si se hen.

Abitsarr are ka imu abama a gị atu,
na ga angba na di re kyekye mi na
di na aseki ka nggo a zha i na. A si

* **1:17** Kye zizo *Matiyu 17:1-5; Marrku 9:2-7; Luka 9:28-35.*
* **2:6** *Sodomu tuku Gomorra:* Ìgbù iha yi nggo Abachi à du yi kuhre ku umimi ku anishirr ba.

di kru isisu i ire are andanda ni itu i ankpinkpye bu unkplassu ba hen.
11 Abitu ba Abachi ba mi nggo a si kyekye na si ni inkpinkpye mri abitsarr abi imu ba, aba mi a si di glo ba na ashishi ka Atiko hen.
12 Anishirr angga ba di re kisa na are ka nggo a si hi inkindirr ni itu yi hen. A si nâ ta si ininazzu yi nggo i di so sama ni iri amarr, ininazzu yi nggo a na yi ku ihan ta. Na ta di ngɨ ininazzu, aba taka ngɨ abitsarr bi imu angga ba mi meme yo.

13 A ta ki iha han ku iha yi nggo a du anishirr a ki yi nggo. Inyarr imbarr inggi i si di aba bu di na aseki ka ishisha na abi ndende mi. A si inkindirr ishisha nggo abama a ku di so na nyarr ni iri ni imba ba na agbugba a nggurr bi amba wa.
14 A di zha ikye inddunddu amba yo mre. Na di zharr ila ure kakami na si shi na yi hen. A di re anishirr angga ba nggo a si kri ngbangba hen. A du isurr ashishi da aseki a bu si ba ambarr yo mre iba ba itu. Abachi à ka yo ba angu andanda ba!
15 A kà anko nggo si ntto du na nga anko. A so ga aza ka Balamu uvuvurr a Beyo. A yo isisurr ni inklo yi nggo uwa a ta na inkindirr indanda na kpa yi nggo.
16 Abachi à nggarr ito na ku ku ila ure ima yi. Ijaki nggo à si di re hen, à re ku nu ukorr ku unushirr na han uni kpa are wa ni na ìlă ima yi.

17 Anishirr angga ba a si nâ ta si imblo yi nggo sama na amasirr. A si nâ ta si ihurr inggi unddunddu u go yi. Abachi à ssu abubo a shi ibwu lanchinchi a zu ba.
18 A di da are ka gɨ itu na are arrurru, na di re anishirr aḥeḥẹ ni ga yi ni izharr inkindirr imbarr yi, abangga ba nggo a firr ssuzzu zhi na abi so ni ibwu ba, a di re ba ni izharr na aseki ka ishisha imbarr yi.
19 A da ba di a ka kpa ba ttungo ni igarr ba, aba ku atu ambarr a sa agarr bi izharr ina aseki ndanda. Anishirr a di sa agarr ku aseki ka nggo a rẹ ba gri.
20 Nggo anishirr ti tsɨ huzzu zhi ni ina umimi ku ingbingbru ku, ku iwo ure ku Atiko munta wa Yesu Kristi uni kpa inta ttungo wa, na ti ka ku la ure na kaki ku ila ure yi agarr ama, aba di ttudu mri imẹmẹ yi.
21 I ka wre sha nu nggo a ka nise hi anko azizi wa kye tuku nggo a hi wa na kà iwo ure ku Abachi nggo a tsarr ba nggo.
22 Inkindirr yi nggo i kuttu ba nggo, i si na ti si assurre wa nggo a da di: “Iviyo à ka ku rẹ ikẹ ima yi,” tuku nggo a di da di, “Inkpama yi nggo à ngla yi nggo i kakuma ku rri nu ulante.”

3

Azhibarr a inga a Atiko wa

1 Akpukpamburr abiga nggo so ki ingga ni isisurr, uwanggo yo a su ungbamvu u ku uha ku nggo ingga i charr ki imba nggo. Na angbamvu ka aha mi, ingga i charr tto amarr amba kakuma na aseki angga ka nggo imba i ka hi ka ba nggo, wre ki imba bu ssu ka hi ni kri kyekye ni iga yi.
2 Di imba bu kri ngbangba ni iga yi ni si kpamusu na are ka nggo abi kpa are abi wre ba Abachi ba a da ni ikuchi yi hen, tuku are ka Atiko uni kpa inta ttungo wa na abi ko na angu ba a da ki imba nggo.
3 Inkindirr imẹmẹ inggi i si di, imba bu hi di ni ivi ikikre yi, abanu abi mẹ anishirr a ta se na ta mẹ ure ujiji ku. Na ta na aseki ndanda nggo a zha da aba a ta na ka nggo. A ta mẹ ida zu i Abachi yi
4 da di, “Inta kye da a ddu imba du uwa a ta nga? Na su nu momo mu? Akiki amunta ba a ka kɨ ba aseki ka ingbingbru ka a ni so si meme yo na ta a se ni imẹmẹ yi nggo.”
5 A hi na ka na wurr mu di ngbangba ka Abachi à re rire nggo na na unkplassu ku tuku imimi yi. Abachi à na imimi yi zhi na amasirr, na na yi na amasirr.
6 Uwa a si na amasirr a yo, amancha wa nggo a gu ingbingbru ikuchi ima nado.

7 Uwa su ure ku Abachi uyiyirr ukuma yo u zu unkplassu ku tuku ingbingbru i ziza nggo yi bi itu nu uru. Nggo azhibarr ibre amu ama a ti nga, aba ta ka unkplassu tuku imimi yi glo. Abangga ba nggo a si si aba Abachi hen a ta ngɨ ba.

8 Meme mi imba bu si kpamusu ni inkindirr iyirr inggi yi hen. Imba akpukpamburr nggo so ki ingga ni isisurr. Azhi ayirr na Atiko ku a si nâ ta si ase ukrɨ uyirr. Ase ukrɨ uyirr a si nâ ta si azhi ayirr.

9 Atiko wa à si kachi mu ni na inkindirr yi nggo à da du uwa a taka na nâ ti abanu ba kye hen. A si si meme yo hen. A so vu isisurr gri ni imba ba, wre ku abanu bu si kɨ hen. A zha da anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi.

10 Azhibarr a inga a Atiko wa a taka si nâ ta si inga i unayi nggo. Na azhibarr ama, unkplassu u taka yi hantu ni ka nado. Aseki ka unkplassu ka a taka kparri nado. A taka bwu ingbingbru yi na aseki ka nggo anishirr a na sharri na yi nggo a la zu na ábì.

11 Nu nggo, a taka na aseki ka wemi ki ndanda. Imba i ta so iso ita inggi? Imba bu so iso i Abachi ni na ku Abachi undu,

12 ni so kye anko kuma ni ichi ku inga i azhibarr a Abachi wa, ni ta ukpa ni du wa a nga korr. Nggo azhibarr ama a ti nga, aba a taka tu unkplassu ku nado nu uru, aseki ka unkplassu ka a ta sha nado ku issu yi.

13 Uwa ta si inta na anko, inta i so bi nggo Abachi à ddu inta du uwa a taka na unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ. Nu nggo anishirr we a taka so na zirr uzirr ku nggo Abachi a zha da a bu zirr nggo.

14 Akpukpamburr nggo so ki ingga ni isisurr, nu nggo imba i so surr ashishi bi ina ima, ta ukpa ni so sama ni ila ure tuku ikpala. Ta ukpa ni so su na Abachi ku.

15 Si kpamusu da a si ivu gri i Abachi iyo i ni inta anko a ikpa ttungo wa hen. Uzayirr amunta wa nggo so ki inta ni isisurr kakami, Bulu a da ki imba inkindirr iyiyirr ima yo, nu nggo a charr ki imba ni ihi yi nggo Abachi a nu ma nggo.

16 Bulu à re ni itu i aseki akama yo na angbamvu ama ka wemi. Meme mi, aseki anuma ka nggo à charr a tsɨ kakami. Anishirr abanu nggo ihi imbarr yi i klonyarr, na si kri ni inkla iyirr ni iga yi hen, na kpa aseki angga ka bre nanka mu. Na di bre inkpu angbamvu ka Abachi ka mi ni imu mi, ni ina ima aba a ko na atu ambarr mu ki ndanda.

17 Akpukpamburr, nu nggo so ki ingga ni isisurr, nggo imba i ka hi aseki angga ka ba, imba bu na ni bu kye. Si du anishirr amimi angga ba a re imba share na aseki a ndanda ambarr ka hen. Na ni bu kye, wre ki imba bu kri ni inkla iyirr ni iga yi.

18 Meme mi imba bu furr nu uzizi tuku ihi i Atiko amunta tuku Uni kpa inta ttungo wa Yesu Kristi. Inkpinkpye i bu si ima ziza nggo tuku ase na ase. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Yohana

Ure ku mẹmẹ

Uwanggo nggo charr angbamvu atarr angga ka a si Yohana, uvuvurr a Zabadi. À si uni kuma na angu. Uwa yo à charr ungbamvu ku Yohana ku tuku Ungbamvu ku Ibwu tsarr Yohana yi. A charr nu 1 Yohana 2:12-14, 19; 3:1; tuku 5:13, di a charr ku abiga ngga ungbamvu unggo ku. A si da abata ngga a si abiga abama hen, na si da inkla yi nggo a so hen. Nu nggo ungbamvu ku u si yo undurr ni isa hen, ima yo i du inta i ba di a charr ku ga ku abiga wawami na ankla tankpami. Ase ka Yohana ka a ka kri ba. Zhi nu abi kuma na angu abanu ba a ka kɨ kre ba, uwa a ni ji uwa yo na nkpama. À charr ungbamvu unggo ku aba a nise han ma ku zu ni ìgbù nu Patimo wa nggo akri na atsutsu ka amasirr ka nggo. Yohana à hi Kristi na ashishi ama na charr kyekye mi ni ima yo wre ku abiga ahẹhẹ abi so nga nu ugo angga ba a bu yo isisurr na Abachi ku ni iga imbarr yi.

Yohana à charr ungbamvu unggo ku ni ima yo na se na aseki aha ngga ni isisurr: (1) Anishirr a bu hi undanda undu a abitsarr abi imu angga ba (2:26), tuku (2) Abiga a bu hi di ikpa ittungo imbarr yi i se jiji (5:13).

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inggurr bi i abiga yi na Abachi ku *1:1-10*
Ure uhẹhẹ ku ikpanye ni ikpa ku *2:1-17*
A gbye utu ni itu i Uni kà Kristi wa tuku umimi *2:18-27*
Uzirr ku uniga *2:28—3:24*
Abitsarr abi imu *4:1-6*
Ikpanye i Abachi yi na anishirr ba *4:7-21*
Iyo isisurr nggi i si ni ichi we *5:1-21*

Ure ku nggo di gri iso nga

1 Inta charr ki imba ziza nggo ni itu i ure ku nggo u se zhi ni imẹmẹ yi, nggo inta i wo ku na atu amunta, ni hi na ashishi amunta, ni hi uzirr umaku, ni sa ango amunta na ku. Inta charr ki imba ni itu i Ure ku nggo di gri iso nga.

2 A tsarr inta are ka nggo gri iso nga. Inta hi ka ni ka da ure ni itu yi. Ima yo di inta ko da ki imba di ure ku u gri iso sese. U di so na Aki wa ku nu unkplassu, aba di inta hi ku.

3 Inta ko da ki imba inkindirr ima yi nggo inta i wo ni hi nggo, ni ko zha di imba bu nggurr itu bi ni inta ba. Inta ko nggurr itu bi na Aki wa ku ndo nu Uzuma wa, Yesu Kristi.

4 Inta ko charr ki imba are ka ngga ka, wre ku inyarr munta yi ni imba bu kri kakami.

Abachi si ila i uru

5 Wanggo yo su ure ku nggo inta i wo zhi nu Uzuma wa ku, ni ko bre ki imba na ku ziza nggo di Abachi à si ila i uru. Ibwu i sama nu umi umaku.

6 Inta ti da di inta nggurr itu bi na ku, ni ka ni ko zirr ni ibwu, inta ki imu, ina jiji i sama nu umi umunta ku.

7 Inta ti ko zirr ni ila i uru yi, nâ ta si nggo uwa ku itu ima à se ni ila i uru yi. Meme nggo inta i nggurr itu bi ni ikpa ayiyi a Yesu, Uvuvurr a Abachi wa à ngla inta zzu ni ila ure i munta yi.

8 Inta ti da di, inta sama ni ila ure inta so re atu munta, ure ujiji u si se nu umi umunta hen.

9 Inta ti bwu angu i da ila ure munta yi, uwa à si ta ka angu ama ka à sarr hen, na ta na inkindirr yi nggi yi nggo iwre, na ta nggurr ila ure imunta yi zhi, na ta hɨ amarr ka ina ndanda amunta ka we glo ki inta.

10 Inta ti da di inta sama ni ila ure, inta i nga da Abachi imu, u ure umaku u sama nu umi umunta.

2

Yesu nggo su uni zi inta wa

1 Imba amumarr mungga, ingga so charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre ki imba bu si la ure hen. Unuma

ti la ure, inta se nu uwanggo nggo à so barr ki inta Aki wa na angu munta. Uwama nggo à si Yesu Kristi, nggo à su ku Abachi isisurr.
2 A ba uwa yo a to, wre ba bu sarr inta kpa ttungo ni ila ure imunta yi, na si si ila ure imunta yo mre na akpukpamburr hen, a di nggurr zhi ku anishirr ba wemi.
3 Ziza nggo inta ka nggurr ankẹ di inta i hi ma nggo inta so kru isisu i are ama ka.
4 Undurr wa nggo ti da di, “Ingga i hi Abachi,” na si kru isisu i are ama ka hen, uwa si uni imu, ure ujiji ku u sama nu umi ku unushirr uwama.
5 Undurr wanggo nggo ti ga ure kuma, i ikpanye i Abachi yi i ka na ma ki pempe ba jiji. Wanggo yo sa anko wa nggo inta i hi di inta i se nu umi ku Kristi:
6 Undurr wa nggo à ti da du uwa à se nu umi umaku Kristi, uwa bu ga uzirr umaku.

Are ahẹhẹ ka

7 Imba akpukpamburr, ingga si ko charr ki imba wanggo su ure numa uhẹhẹ mu hen, a si ure ukuku ku nggo imba i wo zhi ni imẹmẹ yi mu. A si itsarr ikuku yi nggo imba i ka wo yi ba.
8 Ziza nggo, ingga so charr ki imba si are ahẹhẹ. Yesu à tsarr inta du ure kuma u su jiji. Imba mi tsarr meme yo. Kye, ibwu yi so ka nado, ila i uru jiji yi i so nga.
9 Undurr wa nggo ti da uwa se ni ila i uru yi na di karr uzayirr, uwa à ni so ni ibwu.
10 Undurr wa nggo ti kpanye na amuyirr ba, uwa sama ni inkindirr yi nggo ta du abanu a bwu uza.
11 Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa so ni ibwu na so zirr kago ni ibwu, na si hi unto ku nggo a so kuma hen. Ibwu yi i ka na ma ki unakreshishi ba.
12 Ingga ko charr ki imba, amarr mu,
nggo a ka nggurr ila ure imba yi zhi ni itu i isa i Yesu ba.
13 Imba akiki, ingga charr ki imba,
nggo imba i ka hi undurr wa nggo a se zhi ni imẹmẹ yi ba.
Imba anzinze, ingga charr ki imba,
nggo imba ka ba Umimi wa nggurr ba.
14 Imba amumarr, ingga charr ki imba,
nu nggo imba i ka hi uwanggo nggo à si Aki wa ba.
Ingga charr ki imba akiki, nu nggo imba i ka hi undurr wa nggo a se zhi ni imẹmẹ yi.
Ni charr ki imba anzinze,
nu nggo imba si akyekye,
ni gri ure ku Abachi ku ni isisurr imba
tuku nu nggo imba i ka ba Umimi wa nggurr ba.
15 Imba bi si kpanye ni ingbingbru inggi yi ka aseki ka ingbingbru ka hen. Undurr wa nggo ti kpanye ni ingbingbru inggi yi, i ikpanye i Abachi yi i sama ni isisurr ima.
16 Aseki ka ingbingbru ka we - aseki ka ila ure ka nggo isisurr i zharr, aseki ka ila ure ka nggo ashishi ka anishirr a zha, na aseki ka ila ure ka ingbingbru ka nggo anishirr a so di nggurr ankẹ na ka - inkindirr iyirr imbarr i si zhi na aki wa ku hen, a zhi ni ingbingbru yi we.
17 Ingbingbru inggi yi na aseki ka ila ure ka, a so vu sarr na aseki ka ila ure ka nggo anishirr a zha, u undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na yi uwa yo à ta so sese.

Abi karr Kristi

18 Imba amumarr, uwanggo yo a si ivi i ikikre yi. Nggo imba i wo di uni karr Kristi wa à so nga, ziza nggo abi karr Kristi ba shishemi a ka nga ba. Uwanggo yo si inkindirr yi nggo di inta hi di ivi i ikikre yi i nga ba.
19 Abi karr Yesu abama a di se ndo ni inta ba, na gru ka inta, mremremu a si si anishirr amunta hen. Ka da di a sa amunta, a ka so ni inta ba. Aba gru kuma. I ikuma imbarr yi i tsarr di uyirr mi nu umi umbarr ku a si si amunta hen.
20 Nu nggo Uni wre sha wa à ka ni imba Izhi Iwre yi ba, imba wemi i se ni ihi ijiji yi.

21 Ingga charr ki imba di imba i si hi
ure ujiji ku mu hen, imba hi ku, ni hi
di imu sama nu umi umaku.
22 Unggonggo su uni imu wa? Uni
imu uwanggo à su undurr wa nggo à
kisa di Yesu yo à si si Kristi wa hen.
Undurr wa nggo à ti da meme uwa yo
à si uni karr Kristi wa, na kà Aki wa
ndo nu Uzuma wa.
23 Undurr wa nggo à ti kisa nu Uvu-
vurr wa, uwa sama na Aki wa ku. Un-
durr wa nggo ti bwu angu na kpanye
nu Uvuvurr wa, uwa se na Aki wa.
24 Meme nggo, imba bu yo isisurr,
ni kri ngbangba ni itu i inkindirr yi
nggo a tsarr imba zhi ni imẹmẹ yi.
Imba ti na meme, imba ta kuchi ni
inggurr itu bi nu Uvuvurr wa ku ndo
na Aki wa.
25 Iso sese, iyo si inkindirr yi nggo
Uvuvurr wa à da zu ki inta.
26 Ingga i charr ki imba na atu a
anishirr ba nggo a so zha di aba ta gri
imba ko na anko ndanda.
27 Uwa à ta si imba nanko, Kristi à
ka Izhi ima yi surr ki imba, Izhi yi so
ni imba ba. Uwa si ni ima yo, imba si
zha unitsarr inuma hen. Nu nggo Izhi
yi i ta tsarr imba aseki ka we, itsarr
ima yi si jiji, na si si imu hen. Ga itsarr
i Izhi iyo mre, ni so nu umi ku inggurr
bi ku nu Kristi ku.

Amumarr ba Abachi

28 Ziza nggo amumarr mungga,
imba bu so nu umi ku Kristi, wre ku
nggo à ti ka nga inta ka sama ni isisu
ni sama ni ishisha na agẹ ama ka.
29 Imba ti hi di a di Kristi à sama
ni ila ure, meme nggo, imba bu hi di
abangga ba nggo a na uzizi a si ku
amarr ma.

3

1 Kye nggo Abachi à kpanye ni inta
ba, na da di a bu yo inta ki amu-
marr ba Abachi. Inta si meme yo.
Inkindirr yi nggo i du ingbingbru yi
si hi inta hen i si nu nggo ingbingbru
yi i si hi ma hen.
2 Imba akpukpamburr, nu nggo a
nise tsarr inta inkindirr yi nggo i taka
se ni ichi mi, inta i hi di inta i si
amumarr ba Abachi mu ziza nggo.
Nggo inta hi da ati nggurr surr inta
taka kaki nâ ta si nggo a se, nggo inta
taka hi ma nâ ta si nggo a se jiji.
3 Undurr wa nggo à ti se ni isurr
ashishi inggi yi, uwa bu so sama na
ankizhi, nâ ta si nggo Kristi à sama na
ankizhi nggo.
4 Undurr wa nggo à ti la ure uwa
à ku ni iba i Abachi yi, nggo imba hi
di ila ure tuku iba yi a si inkindirr
iyiyirr ima yo.
5 Imba mi i hi di uwa à nga nye ka
ila ure munta iyo a glo, nggo uwa ku
itu ima à sama ni ila ure.
6 Undurr wa nggo à so nu umi
umaku ka si kuchi ni ila ure hen.
Undurr wa nggo ti ka na di la ure,
uwa à nise hi ma na ashishi kye na
ssurr ma.
7 Imba amumarr amungga, imba si
du undurr à re imba surr na anko
andanda hen. Unushirr wa nggo à ti
na inkindirr i iwre, uwa su unushirr
uzizi, nâ ta si nggo Kristi à si uni na
wre.
8 Unushirr wa nggo ti la ure uwa sa
a umimi wa. Umimi wa à si uni la
ure mu zhi ni imẹmẹ yi. Uvuvurr a
Abachi wa nga ki ima yo, wre ku bu
ni ka undu ku umimi ku glo.
9 Abangga ba nggo sa amumarr ba
Abachi a si di kuchi ni ila ure hen, nu
nggo inkindirr yi nggo Abachi à da,
iso na ba, ni ima yo aba ka si kuchi ni
di la ure hen, nu nggo a si abi ngri ba
Abachi.
10 Ziza nggo, inta i hi nggo amu-
marr ba Abachi ba a se, tuku nggo
amumarr bu umimi ba a se. Abangga
ba nggo ti so na inkindirr yi nggo i si
iwre hen a si sa amumarr ba Abachi
hen. Undurr wa nggo à si kpanye nu
uzayirr ku hen, uwa si su uvuvurr a
Abachi hen.

Iwre inta bu kpanye ni ikpa

11 A tsarr inta zhi ni imẹmẹ yi mu di
inta bu di kpanye ni ikpa.
12 Inta bu si na ina i Kayinu yi hen,
nggo a se ni isisurr i Umimi yi na ngu
uzayirr a Habila. Angginggi i du ma
ngu uzayirr wa? Inkindirr inggi i si di
uzayirr wa a su unushirr uzizi, uwa
Kayinu nanko à su umimi.

13 Nggo imba ti hi anishirr bi ingbingbru ba a so ka imba, imba bu si kye ima ki inkindirr ihẹhẹ mu hen.
14 Nggo inta ti so kpanye ni ikpa, ima yo i ta tsarr di inta i ka bwa huzzu ni ittu ba, ni so tsitsirr mu ziza nggo. Undurr wa nggo à ti si kpanye hen, uwa à ni so ni ittu.
15 Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa su uni ngu iku. Imba bu hi di iso sese na Abachi ku sa nu umi umaku.
16 Wanggo à si nu nggo inta i hi di a si ikpanye: Yesu Kristi à itu ima à ta yo ki inta. I wre inta bu ka atu amunta wa i ni ku amuya amunta abiga ba.
17 Inta ti turr iki yi nggo inta so di zha yi ssu na abubo, ni ti hi uzayirr uniga unuma so zha lankarr, i wre inta bu ki itito na atu ambarr wa ni bu sha nu ma. Nggo inta ti si sha yi nu ma hen, inta ta na kingginggi ni da di inta i kpanye na Abachi ku?
18 Amumarr amungga, imba bu si di inta na ikpanye imunta yi ba nu ubarr angu hen, inta bu tsarr yi ni ina munta yi tuku ina ijiji yi.
19 Nggo inta ti kpanye na abanu, ima yo ta di inta hi di inta sa anishirr ajiji, ima yo ta di inta ko na agẹ ka Abachi sama ni isisu.
20 Isisurr munta yi ti da di inta jaku, Abachi à mri isisurr munta yi na hi aseki ka nggo inta di na ka namri.
21 Akpukpamburr, amarr amunta ka a ta si da di inta jaku hen, inta ka nga na Abachi ku sama ni isisu,
22 uwa di ni inta aseki ka nggo inta di zha, nu nggo inta ga ure kuma ku ni na inkindirr yi nggo su ku isisurr.
23 Uwanggo yo su ure umaku di inta bu kpanye ni isa i Uzuma yi, Yesu Kristi, ni bu kpanye ni ikpa, nâ ta si nggo a da na are ama ka.
24 Abangga ba nggo a di kru isisu are ka Abachi ka a so di nggurr itu bi na ku. Na anko ama yo, inta hi di a so nu umi munta, nu nggo à ni inta Izhi i Iwre yi.

4

Imba si du ba re imba mi hen

1 Akpukpamburr, abi kpa are abi imu shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi. Ni itu ima yo imba bu si kpanye ni izhi tankpa hen. Tsarr izhi yi kye ni hi ka i zhi izhi si na Abachi ku.
2 Kye uwanggo yo sa anko wa nggo uwa ta hi Izhi i Abachi yi. Izhi yi nggo ti kpanye krizhizhi mi di Yesu Kristi a nga ni inina ikpa, Izhi ima yi si i Abachi.
3 Izhi yi nggo ti kisa di Yesu Kristi à si nga ni inina kpa hen i si si Izhi i Abachi hen. Ima i si izhi i uni karr Kristi yi nggo a ka da ki imba ba di i so nga, ziza nggo à se ni ingbingbru inggi yi.
4 Amarr mu, imba zhi na Abachi ku ni si anishirr ba Abachi, ni ka ba ingbingbru inggi yi nggurr ba, wanggo nggo à se nu umi umba ku à mri wanggo nggo se ni ingbingbru inggi nu ukyekye.
5 A si abi ingbingbru ba, na re nâ ta si nggo abi ingbingbru ba di re, abi ingbingbru ba di shirr ba atu.
6 Inta si anishirr ba Abachi, u abangga ba nggo a hi Abachi à di shirr ki inta atu. Undurr wa nggo à ta si si Abachi hen, uwa si di shirr ki inta atu hen. Na anko ama, inta di hi izhi yi nggo si ijiji ni izhi yi nggo si i imu.

Abachi kpanye ni inta ba, inta mi kpanye na Abachi ku

7 Imba akpukpamburr, di inta kuchi ni ikpanye ni ikpa, nggo inta hi di ikpanye di zhi si na Abachi ku. U undurr wa nggo à ti kpanye na anishirr ba, uwa à su uni ngri a Abachi na hi Abachi.
8 Undurr wa nggo à ta si di kpanye na anishirr ba hen, uwa à si hi Abachi hen, nu nggo Abachi yo si ikpanye.
9 Abachi à tsarr inta ikpanye ima yi nu nggo à tu Uzuma ingbre iyirr à nga ni ingbingbru yi, wre ki inta bu so tsitsirr ni itu ima yi.
10 Uwanggo yo a si ikpanye ijiji, Abachi nggo à kuchi kpanye ni inta ba na ni inta Uzuma wa di a bu nga ni to itu ima wre ku bu sarr inta ttungo

ni ila ure imunta yi bari, inta mi gru kpanye na ku.
11 Amuya, Abachi ti kpanye ni inta ma mi, uwa à si inkindirr i iwre inta bu kpanye na atu munta wa meme.
12 Undurr nise hi Abachi na ashishi kye. Inta ti kpanye ni ikpa Abachi à rri so nu umi umunta i ikpanye ima yi i tsarr ssu ni inta ba.
13 Abachi a ni inta Izhi ima yi du yi ki angba wa nggo a tsarr di inta so na ku uwa a so ni inta ba.
14 Inta i ka hi na ashishi ni ka da na angu amunta ba di Aki wa à ni Uzuma wa na du ma a su uni kpa ingbingbru wa ttungo.
15 Undurr wa nggo ti da di Yesu à su Uvuvurr a Abachi, uwa a se na Abachi nu umi umaku, u undurr wama so nu umi ku Abachi.
16 Inta i ka hi ni yo isisurr kakami ba di Abachi à kpanye ni inta ba.
Abachi à si ikpanye. Abangga ba nggo a so nu umi ku ikpanye i Abachi yi, a so nu umi ku Abachi, Abachi so nu umi umbarr ku.
17 Inta ti kpanye ni ikpa jiji ni so nâ ta si nggo Kristi à so ni ingbingbru inggi yi, inta si ta se ni isisu na azhibarr ibre amu wa hen.
18 Unto ku nggo ikpanye i Abachi yi se, isisu i di sama, nu nggo ikpanye i Abachi yi nggo ittu aseki ka pempe i di han isisu. A si iha nggi i di du unushirr ki isisu, ni itu ima yo ikpanye i si di na aseki ku kre nu umi ku unushirr wa nggo a se ni isisu hen.
19 Inta i so di kpanye ni kpa nu nggo Abachi yo a kpanye ni inta ba kuchi.
20 Nggo inta ti da di inta kpanye na Abachi ku, ni kà uzayirr uniga, inta i si abi ki imu. Nggo inta ka si kpanye na Abachi ku nggo, inta nise hi ma kye, nggo inta ta si kpanye na abanu nggo inta hi ba hen.
21 U Abachi à ni inta ure ku nggo u da di: “Abangga ba nggo kpanye na Abachi ku, i si gbigbi mu di a bu bi kpanye na amuyirr meme.”

5

Iyo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa ku

1 Undurr wa nggo ti kpanye di Yesu yo su Kristi wa, uwa su uvuvurr a Abachi, uvuvurr wa nggo ti kpanye na aki ama wa ku, uwa bu kpanye na amuyirr ama ba ba meme.
2 Ima yo tsarr di inta kpanye na amumarr ba Abachi ba, nggo inta ti kpanye na Abachi ku, ni kru isisu i are ama ka.
3 Inta di tsarr di inta i kpanye na Abachi ku, nggo inta ti kru isisu i are ama ka, nggo a si tsɨ ki inta hen.
4 Amumarr ba Abachi ba namri a se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr. Iyo isisurr munta iyo di ni inta ukyekye ku ba ingbingbru nggi yi nggurr.
5 Unggonggo se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr? A su uwanggo nggo à kpanye di Yesu su Uvuvurr a Abachi.
6 Uwanggo yo su Yesu Kristi wa nggo à nga zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. À si nga zhi na anko a amasirr yo na nkpama hen, à zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. Izhi i iwre iyo i da di i si jiji, nggo izhi iyo su ure ujiji.
7 Atarr angga ba yo a da ki inta ure ni itu i Yesu.
8 Atarr angga ba su Izhi, amasirr, tuku ayiyi, aba atarr mi a kpanye ni ikpa.
9 Inta di kpanye nggo anishirr a ti da inkindirr yi nggi nggo si ijiji. Inkindirr yi nggo Abachi à di da i wre mri nu nggo a di da ki inta ure ujiji ni itu i Uzuma wa.
10 Inta ti yo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa, inta se nu ujiji umaku ni isisurr imunta. Inta ti si kpanye hen, inta so da di Abachi à ki imu, nu nggo inta i si kpanye ni inkindirr yi nggo Abachi à da ni itu i Uzuma wa hen.
11 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi da ki inta, Abachi à ni inta iso sese, iso ima i zhi nu Uzuma wa ku.
12 Undurr wa nggo ti se nu Uvuvurr wa, uwa se ni iso, u undurr wa nggo ti sama nu Uvuvurr a Abachi wa, uwa sama ni iso.

Iso sese

13 Ingga charr ki imba nggo a kpa-
nye ni isa i Uvuvurr a Abachi wa, wre
ki imba bu hi di imba i se ni iso sese.
14 Uwanggo yo a si inggurr ankẹ
yi nggo inta se na yi nu umi umaku,
nggo inta ti zhi ma inkindirr ku ikpa-
nye ima yi uwa wo inta.
15 Inta ti hi di Abachi à so di shirr
ki inta atu nggo inta ti barr ma nggo,
inta hi di a ka ni inta inkindirr yi nggo
inta barr ma, nu nggo inta hi di à ka
kpa ibarr imunta yi ba.
16 Uwa ti hi uniga numa à so na ila
ure inggi yi nggo si di gri ittu nga hen,
ùwà bu barr, Abachi à ta du unushirr
wama nggo à so tsitsirr. Ingga so re
ni itu i unushirr wa nggo ila ure ima
yi i si di gri ku ko ni ittu ijiji yi hen. Ila
ure i se nggo di gri ittu. Ingga si ko da
di unushirr bu barr ku ila ure ima mu
hen.
17 Ina undanda wemi i si ila ure,
uwa à si si ila ure yi namri mu i di gri
unushirr kuma ni ittu jiji hen.
18 Inta i hi di amumarr ba Abachi
a si di kuchi ni ila ure hen, nggo
Uvuvurr a Abachi wa di zu ba sharri,
nggo umimi wa ka si vu ba farr hen.
19 Inta hi di inta sa aba Abachi, ni
hi di umimi wanggo yo so gri ingbing-
bru yi we.
20 Inta hi di Uvuvurr a Abachi wa
à nga, na nga ni bwu ki inta ashishi,
wre ki imba bu hi Abachi ujiji wa.
Inta i se nu umi ku uwanggo wa nggo
su ujiji, Uzuma wa Yesu Kristi. Yesu
Kristi wanggo yo si Abachi ujiji wa na
si iso sese yi.
21 Amumarr, imba bu ssu atu amba
wa gri zizi, wre ku inkindirr inuma
bu si ba unto ku Abachi ku ni isisurr
imba yi hen.

Ungbamvu ku ha ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa à charr ungbamvu unggo ku korrmi ga uku mẹmẹ ku. À charr ku gri ku “ayamba wa nggo a hla ma,” tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ama ka, wre ba bu hi ichi i iga Kristi yi. Na bu hi ure ujiji tuku ikpanye ni ikpa i abiga. Na bu gbye ba utu ni itu i abitsarr abi imu.

Na ase akama, abi bre na abitsarr ure ku Abachi aba yo a zirr kago di bre ku anishirr Ure ku wre ku. Abiga ba a di kpa abi zirr na da ure angga ba mirri na ako ambarr wa. A ti so shi na ta kuma abiga ba zha inkindirr a nu ba nggo i ta zi ba nu uzirr umbarr ku. Abiga ba adi kpa abitsarr abimu ba mi meme yo. U Yohana à so charr di abiga ba a bu kye kakami bari na zi abi zirr di tsarr abama. Abanu na ase angga ka a ta kye di Yohana a re horrhorr kakami. Ni ima mi, inta bu hi di abitsarr abi imu ba a di tsarr itsarr yi nggo i ka na abiga ba ki ndanda kakami.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-3*
Iso ikpanye ni ikpa *4-6*
Ika uni kà Kristi wa *7-11*
Inggurr ttu yi *12-13*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,

Ingga so charr ku ùwà ayamba wa nggo Abachi à hla zu ndo na amarr ma ba. Ingga kpanye ni imba ku ure ujiji ku. Na si si ingga na nkpamu mu hen. Kye na abangga ba nggo a hi ure ujiji ku.

2 Inta kpanye ni imba ku ujiji ku nggo u so nu umi umunta we ni ta se ni inta ba sese.

3 Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Uzuma a Aki wa a bu ni inta ina wre, itito, tuku isu isisurr. Du ba a si amunta nu ujiji tuku ikpanye.

Ujiji tuku ikpanye

4 Ingga i se ni inyarr nggo ingga hi amumarr a amba abanu ba a so zirr nu ujiji ku, nâ ta si nggo Aki wa à ttu ki inta ukorr.

5 Ayamba, ziza nggo ingga ko tsi ku ùwà ango, ingga si charr ku ùwà ure numa uhẹhẹ mu hen, a su ure uyiyirr ku nggo ku yo nggo inta i kpa ni imẹmẹ yi, nggo da di inta bu kpanye ni ikpa.

6 Ikpanye inggi i si di inta bu so di na inkindirr yi nggo ukorr ku Abachi ku u da ki inta. Ukorr ku nggo si di imba we bu so ni ikpanye nâ ta si nggo imba i wo zhi ni imẹmẹ yi.

Imba bu hi di anu Kristi abi ba imu a sẹ

7 Abi re anishirr shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi, nggo a tsarr di Yesu Kristi à si ji nye ni inina ikpa inggi iyo hen. A sa abi imu, na si abi karr Kristi.

8 Imba ki kpi, ni si na ssussu ni du azadi ka undu amba ka a firr gbuddu ki imba hen. Ki bwe wre ki imba ka kpa ka pempe.

9 Undurr wa nggo ti si ga itsarr i Kristi yi hen, na na mri meme, uwa sama na Abachi. Undurr wanggo nggo à ti kuchi ni ga itsarr i Kristi yi uwa se na Aki wa ndo nu Uzuma wa.

10 Undurr ti nga ni imba ba na si gri itsarr inggi yi hen, imba si kpa ma yo hen, ni si kpa ma yo na ako amba wa hen.

11 Undurr wa nggo à ti kpa ma yo, uwa kaki ukpama na ku ni na aseki amimi ka nggo a di na.

Ichi i ikikre yi

12 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ka charr ki imba, ingga kye i si ta wre ingga bu charr ki imba na ka chicharr hen. Ingga ko yo isisurr di ingga i ta nga ni re ni imba ba ashishi na ashishi, wre ki inta bu nyarr ni ikpa.

13 Amumarr bu uvayirr amba wa nggo Abachi à hla ma, a so chi imba.

Ungbamvu ku utarr ku Yohana

Ure ku mẹmẹ

Zhi nu Yohana nggo à charr ungbamvu unggo ku kye nu uku mẹmẹ tuku uku ha ku. A charr ku ku itu ima mu gri ku ukpama Gayu. Gayu à di kpa abiga abi zirr na na undu ku Abachi ba na di kpa abitsarr a zu ni iko ima. Yohana à charr ni ima yo so gbyarr ku asa ku ina uzizi ima yi na so nggurr ma di a bu kri karrkarr ni iga yi.

Ankpye numa a yo ma di Diyotrifi à han abiga abi zirr ku undu ku Abachi angga ba na anga ka Asiya ka. Na han abiga abanu mi ssuzzu ni iga yi di a kpa abangga ba nggo Yohana à tu ba nggo. Na si kpanye ni inkpinkpye i anu Yohana yi na akpukpa ama ba hen. Ni ima yo, Yohana à charr ungbamvu unggo ku a so kisa ku inkindirr yi nggo Diyotrifi à na nggo.

Ungbamvu unggo ku u zha di abiga a bu nggurr bi na zi ni na undu ku Abachi ku na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-4*
Ikpa anishirr wre i abiga *5-8*
Undu umimi ku Diyotrifi ku *9-11*
Undu ku Demetru *12*
Ure ku inggurr ttu *13-15*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,

Ingga so charr ku ùwà ungbamvu unggo ku ùwà ukpamu Gayu, nggo ingga i kpanye nu ùwà ku, ku ure ujiji umunta ku.

2 Ingga i so barr di aseki ka wemi a bu so zirr ku ùwà zizi, ukpa muwa ku bu su ukyekye nâ ta si nggo izhi imuwa yi i se.

3 Ingga i nyarr kakami nggo abiga abanu ba a nga ni da ki inta di imba so ga ure ujiji ku nu uzirr umba ku, tuku nggo imba i kri ngbangba na anko ajiji wa.

4 Inkindirr numa i si ni ingga inyarr mri ima yi nggo ingga i wo di amumarr mungga ba a so ga anko ajiji wa hen.

Inggurr angu bi ni undu ku

5 Ukpamu, i wre kakami nggo ùwà so zi amuya amunta ba, ni so zi amuya abanu ba nggo ùwà i si hi ba mi hen.

6 A nga ni bre ku abiga ba ni inggya ikpanye imuwa yi. Ingga ko barr ùwà di ùwà bu zi ba nu uzirr umbarr ku, ni izi yi nggo i ta su ku Abachi isisurr.

7 Nu nggo a ti ssuzzu kuma ko ibre ku abanu Ure ku wre ku Kristi ku, aba a ba na amarr ambarr ka di aba a si ta kpa izi zhi na abangga ba nggo a si si abiga hen.

8 I su gbigbi mu inta bu zi anishirr abama, wre ki inta bu yo ungo ni inkindirr yi nggo a so na ku i gri ure ujiji ku kago.

Diyotrifi tuku Demetru

9 Ingga charr ku abiga ba, ni hi du Diyotrifi nggo nu umi umbarr ku a zharr inkpinkpye ka ba à si ta wo inta hen.

10 Ingga ti nga bari ingga ta ni re ni itu i inkindirr yi nggo Diyotrifi so di na yi. Nggo so di bre imu na re aseki ndanda na atu amunta. Ima mi si ma ku hen. Uwa ku itu ima mi, à si di kpa abiga ba Abachi ba nggo di zirr di bre ure ku kago hen. Na han abangga ba nggo a zha di aba ta kpa ba nggo. Na di han ba huzzu na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.

11 Ukpamu, si ga aza ka umimi uwama hen. Ga abi na inkindirr yi nggo i si izizi. Unushirr wa nggo ti na inkindirr yi nggo i si iwre hen, uwa sama na Abachi. Unushirr wa nggo di na umimi a nise hi Abachi kye.

12 Anishirr wemi a so re ure uzizi ni itu i Demetru. Ure umaku mi u kpanye nu ure ujiji ku. Inta mi i kpanye di i si meme yo. Imba mi i hi di inta i si di rẹ are hen.

Ichi i ikikre yi

13 Ingga se na aseki shishemi nggo
ingga ka charr ku ùwà, ingga si zha di
ingga ta charr ku ùwà chicharr hen.
14 Ingga ko yo isisurr i nga ywhiy-
whirr mi ni hi ùwà ashishi na ashishi
ni di inta i re.
15 Abachi bu nu ùwà isu isisurr.
Akpukpamburr munta ba ni ing-
gya so chi imba. Bubomi, chi akpuk-
pamburr ba we na asa ambarr wa na
yiyirr.

Ungbamvu ku nggo Yahudi à charr nggo Ure ku mẹmẹ

Yahudi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ayirr na aki abi ba tuku Yakubu. Ayirr abi ba tuku Yesu. À charr ku ani Yahuda abiga na abiga wawami. Are ka ungbamvu unggo ku a si nâ ta si aka 2 Biturr.

Yahudi à charr gbye ku abiga utu ni itu i abitsarr abi imu ba nggo a re mi di aba a si abiga nggo. Abitsarr abi imu ba a di bre ku abiga ba di nu nggo Abachi ku uzizi umaku a ka kpa abiga ba ttungo ba, ni ima yo aba a ka ti la ure mi Abachi nu uzuzi umaku à si ta ddu ba inkindirr hen. Yahudi à kpa kisa ku abitsarr abama, na da di a si nâ ta si Kayinu, u Balamu na anishirr bu Sodomu tuku Gomorra. A da di anishirr abama a zharr aseki ndanda mi, ima yo i du ba a so di ssu anko ka zha aseki ambarr yo mre.

Yahudi à charr di anishirr a bu hi di itsarr i abi imu inggi yi i ta gri ba ku surr nu uru.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-2*
Igbye utu ni itu i abitsarr abi imu *1:3-7*
Umimi ku abitsarr abi imu ba *1:8-19*
Ure ku iso izizi i abiga *1:20-23*
Ibarr Abachi ikikre *1:24-25*

1 A si ingga Yahudi, uvurr iko a Yesu Kristi ni si uzayirr a Yakubu.

Ingga i charr ku abangga ba nggo Abachi a yo ba, Aki amunta wa à kpanye na ba, aba a ssu ba zu zizi mi ku Yesu Kristi.

2 Abachi bu ki itito ni imba ba na ni imba isu isisurr na bu di imba hi ikpanye ima yi kakami.

Abangga ba nggo a di tsarr aseki ka imu

3 Akpukpa mu abiga, ingga i so ta ukpa di ingga ta charr ki imba ni itu i ikpa ttungo yi nggo Abachi à na ki inta ni imba nggo. Amarr amungga ka a kasarr, ingga i kye i wre sha ingga bu charr nggurr imba, wre ki imba bu kri gbangba ni tsi ni iga yi nggo Abachi a nu anishirr ama ba sese ba nggo.

4 Anishirr abanu nggo a si hi Abachi hen, a do na yi rri ni inta ba, undurr a si hi ba hen. A nga ni ka ure ku Abachi ku kasarr na ka uzizi ku Abachi ku ki anko a na aseki andanda ka kurr ni ikpambarr. Na si kpanye di Yesu Kristi yo su Uttu tuku Atiko amunta wa na nkpama hen. A charr ngbangbamu na angbamvu ka Abachi ka di, Abachi à taka ku ki anishirr abama iha.

5 Imba i hi di i si meme yo. Ingga i ko da mu wre ki imba bu si kpamusu nu nggo Atiko wa à kpa anu Israila ttungo ni igbu nu Masarr wa nggo, na ku nga ni ngɨ abanu ba nggo a si ni kpanye na ku nggo hen.*

6 Abitu ba Abachi ba nggo a si hru inkpinkpye imbarr yi na Abachi ku hen, na kà abubo a iso ambarr wa du, Abachi à lo ba zu na ache ki ase na ase ni ibwu lanchinchi bi Azhibarr ankpi a ibre amu wa.

7 Si kpamusu nu Sodomu tuku Gomorra hen, ni igbu yi nggo i si ywhiywhirr nabo. Nu nggo anishirr abi igbu abama a kurr ni ikpa ku, na di na aseki ndanda. Abachi a ki ba iha nu uru ku rri sese, wre ku anishirr we a bu hi nggo iha i uru ku sese ku taka se nggo.

8 A si meme yo na anishirr angga ba ba nggo a mirri nu umi umba ku nggo. A di rri ala angga ka nggo a du ba a na aseki ka ankizhi ka na kurr ni ikpa ku. A si kpanye ni inkpinkpye i Abachi yi hen, na di re are andanda ni itu i abitu ba Abachi ba.

9 Makyarr mi nggo uwa yo à sa ankpye a abitu ba Abachi ba, à si na meme hen. Nu uvi umbarr ku tuku Umimi wa, nu nggo a so narr iku i Musa yi nggo, Makyarr à si re ku

* **1:5** Kye zizo *Issuzzu 12:51; Ibre 14:29, 30.*

Umimi wa na are andanda hen. À ddu ma di, “Atiko wa à nggarr ito nu uwa ku!”
10 Uwa ta si anishirr angga ba nanko, abama a marr aseki angga ka nggo aba mi a si hi ka hen. Aseki angga ka nggo a hi ka sama na amarr, nâ ta si ininazzu ijiji nggi. Aseki akama yo a di ngu ba yo.

11 Uje umbarr! A ga aza ka Kayinu ka yo. Izha inklo nggi i du ba a jaku nâ ta si nggo Balamu à na nggo. A gru kri ku Abachi nâ ta si nggo Korra à na nggo. Abachi à ta ngɨ ba surr nâ ta si nggo à ngu Korra.

12 Anishirr abama a ti so ni imba ba ni so ri ila i inggurr bi ni ikpanye i Atiko yi aba a si nâ ta si ankla ka zɨ ashishi ngga na abubo a ri ila wa. A di ri ni imba ba sama ni isisu na di kye atu ambarr yo mre. A si nâ ta si akpa ngga sama na ahru. Unddunddu di go ka kago. A si nâ ta si ichi unkunkurr inggi nggo i si klo hen, aba ka kpo yi ni injinja yi glo ba, aba kɨ.
13 Anishirr abama a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr ngga. Aseki ka ishisha ambarr ka di karr nâ ta si anfu ka amasirr. A si nâ ta si intsintsẹ inggi nggo di zirr tankpami Abachi a ssu abubo zu ba ase na ase ni ibwu lanchinchi.
14 Nâ ta si nggo Inoki, uhunhan ku tangba ku Adamu ku, a da ure ni itu i anishirr abama di, “Kye na, Atiko wa a so nga na abitu ama abi wre ba shishemi.
15 A ta ni bre ku anishirr bi ingbingbru ba wemi amu. A taka ni du abangga ba nggo a kà Abachi nggo a ki iha ku umimi ku nggo a na ku Abachi nggo. Na taka ni ki abi la ure ba iha ku umimi ku nggo a re ni itu i Abachi yi nggo.”
16 Anishirr abama a so di re ngbungbru na di glo abanu mu da a na ndanda mi. A so di na inkindirr yi nggo umimi isisurr imbarr yi i da ba mu nggo. A di nggurr ankẹ da aba a si ka ba. Nggo a ti kru isisu i undurr, aba na meme, wre ba bu kpa inkindirr mu nu undurr uwama ku.

Yahuda a nggurr anishirr ba da a bu kri gbangba

17 Amuya abiga, imba bu si kpamusu hen. Ssu kye inkindirr yi nggo abi ko na angu ba Atiko amunta Yesu Kristi ba a da ki imba ni ikuchi yi.
18 A ddu imba da di, “Ni ivi ikikre yi, anishirr a taka nga ni di mẹ imba. Anishirr abangga ba nggo a so di na aseki ka nggo umimi isisurr imbarr inggi ida ba.”
19 A si anishirr abama yo di gri ki imba iso na nkanka. A di zharr ndanda aseki ka ingbingbru ka. Izhi i Abachi yi i sama na ba.
20 Amuya, imba bu di du Izhi Iwre inggi i tsarr imba inkindirr yi nggo imba ta da yi ni ibarr Abachi imba yi. Ni bu so furr ni iga ijiji imba yi.
21 Imba bu so ni hi di Abachi à kpanye ni imba ba. Na meme ni bu kye anko a Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo ni itito ima yi, a taka ni nu imba iso sese.
22 Ta ukpa ni zi abangga ba nggo a si kpanye ni imba ba hen.
23 Narr abanu kpa ttungo ni ibre amu yi nâ ta si nggo ùwà ta narr kpa unushirr ttungo nu uru. Ki itito na abanu ba, ni ki yi ni bu kye. Si surr iki isurr imbarr yi hen. Iso i ankizhi imbarr yi i na yi ki ndanda.

Ibarr i inyarr nggo Yahuda a barr nggo

24 Ziza nggo imba bu gbyarr ku Abachi asa. Uwa yo ka kpa inta ttungo na si di inta jaku ni ila ure hen. Uwa yo ka gri ùwà nga ni inkpinkpye ima yi ni nyarr sama ni ila ure.
25 Inkpinkpye yi we i si ima, uwa yo na nkpama à si Abachi wa nggo à kpa inta ttungo. Yesu Kristi, Atiko amunta à bu du anishirr a nu Abachi inkpinkpye, na gbyarr ku asa. A ka se ni inkpinkpye, na zzu isa, na se ni ittu tuku ukyekye, ni ikuchi, na bu si meme yo ase na ase sama ni ikikre! Du yi si meme yo.

Ibwu Tsarr yi nggo Yesu à tsarr Yohana

Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa, uvuvurr a Zabadi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ni imẹmẹ i ungbamvu yi, a charr angbamvu atangba gri ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka ni igbu itangba.

A charr ungbamvu ku na ase ka nggo a so tsutsarr abiga ba ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi ku. Ni ima, anu Roma abi hru igbu ba, a han Yohana ku ure ku iga umaku ku zu nu Patimo na anga ka Asiya (1:9). Ungbamvu ku u bre inkindirr yi nggo Yohana à hi yi nu uzhila ni itu i ure ku Abachi ku tuku inkindirr yi nggo Yesu à da na na yi (1:2). Ure u se na aseki a atarr ngga ka kakami: (1) Umimi u tsarr ssu ni ingbingbru yi, abiga a ta ki iha na ma ikɨ mi, (2) Yesu à si Atiko na ta ba ingbingbru yi na abangga ba nggo a karr Abachi nggo anggurr. (3) Abachi à ssu azadi azizi à zu ku abangga ba nggo ni itsutsarr yi mi aba kri karrkarr ni iga yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imẹmẹ i uzhila yi *1:1-20*
Angbamvu ka aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka *2:1—3:22*
Uzhila ku Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa *4:1—5:14*
Angba a úttû atangba abre amu wa *6:1—8:5*
Inddu itangba ibre amu yi *8:6—11:19*
Uzhila ku iso ndanda ni imimi tuku nu unkplassu *12:1—14:20*
Agbugba atangba ka ibre amu *15:1—16:21*
Ibre amu i unddunddu ayamba wa tuku Babilo *17:1—19:21*
Ase ka ikikre tuku ase ka i so nga ka *20:1—22:21*

Yohana à re ni itu i ungbamvu ku

1 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Yesu Kristi, wre ku a bu da ku amirr iko ama ba inkindirr yi nggo i ji ntsɨ i nga. U Kristi à tu abitu ama ba nu ure ku gri ku Yohana uvuvurr iko ama wa.

2 Yohana à ka bre aseki ka wemi nggo a hi ka ba. A su ure ku Abachi ujiji ku nggo Yesu Kristi à bwu ssuzzu.

3 Undurr wanggo nggo à ti bre ungbamvu unggo ku, Abachi à ta yo ku angu azizi. Abangga ba nggo à ti wo are ka aseki ka nggo à da a taka zzu ni ichi nggo na ti na inkindirr yi nggo a charr nu ungbamvu unggo ku nggo, Abachi à ta yo ba angu azizi. Ivi yi nggo aseki akama a ta la iki ywhiywhirr ba.

Ure ku Yesu ku ku aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka

4 A si ingga Yohana, nggo i charr ki imba abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka nggo si na anga ka Asiya ka.

Ingga i barr di imba bu kpa ina wre tuku iso su i uwanggo wa nggo à so se ziza, na à ka se ba, na à taka nga, tuku izhi itangba yi nggo a so na agẹ ka imburr ittu ima yi,

5 tuku Yesu Kristi, uwanggo nggo ku iyo isisurr ima yi, a di ihi ujiji unggo ku ni itu i Abachi, uni imẹmẹ wa nggo à tasi, tuku uwanggo nggo à so gri atuttu bi ingbingbru ba.

Yesu à kpanye ni inta ba. À ddu inta ssuzzu ni ila ure imunta yi na ayiyi ama wa nggo a ka wa kahre ki inta,

6 na na inta ki abi hru ittu tuku abikye undu nggo a ta na ku Abachi Aki ama wa undu. Inkpinkpye tuku ukyekye a sa abi Yesu Kristi sese! Du yi si meme yo.

7 Kye, uwanggo à so nga na akpa ka.
Anishirr a ta ki ashishi a hi ma we,
bi kye na abangga ba nggo a sso ma mi nggo.
Iga i ingbingbru yi i ta ba azhittu ni itu ima yi.
I ta si meme yo! Du yi si meme yo.

8 Atiko Abachi, à da di, “Ingga yo
si Imẹmẹ ni Ikikre. Ingga yo si Uni
Inkpinkpye we wa, nggo à si ziza, na
à se ni ikuchi, na taka se ni ichi.”

Uyirr wa nggo zzu Uvuvurr a Unushirr

9 A si ingga Yohana, uzayirr amba
wa, uni ko ki iha yi ni imba ba meme
nu nggo Yesu à su uttu amunta, tuku
nu nggo inta i vu gri ni iha yi. A gri
ingga ku zu ni igbu nu Patimo, nggo
amasirr a harr ma yo na atsutsu, nu
nggo ingga i bre ku anishirr ure ku
Abachi ni ko re ni itu i Yesu.
10 Na Azhibarr a Atiko wa, ingga ku
ni Izhi, ni wo ukorr hantu na ta vri
ingba nggo nu ugo mungga.
11 Ukorr ku u da di, “Charr
inkindirr yi nggo ùwà i hi yi zu, ni
nu ba angbamvu gri ku abiga ba na
aki ka nggurr bi ka Abachi ni igbu
itangba inggi yi: Afisa, Simirrna,
Pegamu, Tiyatirra, Sadi, Filadefiya
tuku Lawodikiya.”
12 Ingga kasarr di ingga ta kye
uwanggo nggo à so re ni ingga ku
nggo, ni hi aseki ka isa ingba i imurr
uru atangba nggo a na ka ni izinar-
riya.
13 Na atsutsu ka aseki ka isa ingba
imurr uru itangba angga ka ingga hi
inkindirr numa i zzu nâ ta si “Uvu-
vurr a Unushirr.”* Uwa à surr ankru
ka nggo a ta ji ni ma ku na aza na
nyarr upri inkru ku izinarriya na asa
ama ka.
14 Infunfutu ima yi i si ikikla pyarr,
nâ ta si azzuzzu, ka inkpinkpo ing-
binta ka ahru. Ingbishi ima yi i la
nzarrnzarr nâ ta si irrirri iru inggi.
15 Imbwaza ima yi i là nâ ta si
inkpinkpu inklo yi nggo i ri bronze
nggo a tu yi nu uru na ngo yi zzu
pyarr. Ukorr umaku u zzu nâ ta si
amasirr nggo a so ji ni igbre ingbinta
tsa.
16 A gri intsintsẹ itangba nu ungo
ri. Anjingba ka atu aha nggo ango
ka ri nggo a gru ssuzzu ku na angu.
Ashishi amaka a la nâ ta si azhi nggo
na atsutsu.
17 Ingga hi ma nggo ni jaku ku na
aza nâ ta si iku i unushirr. Uwa a ka
ungo ri umaku a sa ni ingga ku na da
di, “Si kru isisu hen! Ingga yo si ni Uni
Imẹmẹ tuku ni Uni Ikikre.
18 Ingga yo i si Uni so Tsitsirr wa.
Ingga i ttu, i ziza nggo kye ingga so
sese. Ingga i hru inkpẹ ibwu anko ka
nggo ni ingga ukyekye ku bwu abubo
a iso abi kɨ wa, ni gri ba kanga tsitsirr
zizo.
19 “Ni ima yo, ùwà bu charr
inkindirr yi nggo ùwà hi yi, na aseki
ka nggo a se ziza, na angga ka nggo a
ni so nga ni ichi.
20 Intsintsẹ itangba yi nggo ùwà ì
hi yi nu ungo ri umungga ku tuku
aseki ka isa ingba imurr uru itangba
yi nggo a na ka ni izinarriya, aba ma
sa angginggi? Intsintsẹ itangba yi i sa
abitu ba aki ka nggurr bi ka Abachi
atangba ka. Aseki ka isa ingba imurr
uru atangba ka a si ankla ka nggurr
bi atangba ka yo.”

2

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Afisa

1 Ugo wa nggo ingga i hi à ddu ingga
di, “Charr ungbamvu unggo ku ku
unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi
ku Abachi ku ni igbu nu Afisa wa di:

> “Uwanggo yo a su ure ku nggo
> u zhi nu uwanggo nggo a hru
> intsintsẹ itangba yi nu ungo ri
> umaku nggo. Uwanggo nggo a rri
> zirr na atsutsu ka aseki ka isa ingba
> imurr uru atangba nggo na ka ni
> izinarriya.

2 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na.
Ingga hi iha muwa yi tuku ivu isisurr
muwa yi. Ingga hi du ùwà si kpanye
na anishirr amimi hen. Abangga ba
nggo a bre da aba si abi ko na angu,
ùwà bɨ ba kye ni hi di a si abi imu.
3 Ùwà i vu isisurr gri, ni ki iha ni
itu mungga, ni ka ni si ba ttungo hen.
4 “Ingga se ni inkindirr ntsɨ nggo
ingga i kisa ku ùwà na yi nggo. Ùwà

* **1:13** *Uvuvurr a Unushirr:* Isa yi nggo Yesu à di yo itu ima yi nggo.

ttu ikpanye yi nggo ùwà se na yi ni imẹmẹ yi ttungo.

5 Ni itu ima, ùwà bu ssu kye unto
ku nggo ùwà i di se na ku bari ni jaku.
Du ila ure, ni na undu ku nggo ùwà
na ni imẹmẹ yi. Ùwà ta si du ila ure
yi hen, ingga ta nga nu ùwà ku ni ta
ni ba inkindirr yi isa ingba imurr uru
imuwa yi glo nu unto umaku.

6 Inkindirr numa se nggo ùwà na
yi wre. Ùwà karr inkindirr yi nggo
abiga Nikola ba a na, ingga mi karr
inkindirr yi nggo a di na.

7 "Undurr wa nggo ti se na atu
ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi
nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki
ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr
wa nggo ti ba nggurr, ingga ta kpa-
nye du ma ri zhi nu unkunkurr ku
iso ku nggo u kri na acha ka Abachi
nu unkplassu."

Are ka nggo a charr ku abi nggurr bi ba ni igbu nu Simirrna

8 Ugo wa nggo ingga i hi a ddu ingga
di, "Charr ku unitu a abiga ba nu uki
ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu
Simirrna di:

"Uwanggo yo su ure ku nggo zhi
nu uwanggo wa nggo su Uni imẹmẹ
wa tuku Ikikre yi, nggo a ttu na tasi
zizo.

9 Ingga hi iha yi nggo ùwà so ki,
ni isama ni inklo imuwa yi, mi ùwà si
si uni iha hen! Ingga hi aseki ndanda
ka nggo anishirr ba a da ni itu imuwa.
A bre da aba si anishirr abangga ba
nggo Abachi à hla ba nggo, na si si
ani Yahuda jiji hen. A sa anishirr bu
inggurr bi i Isheta.

10 Si kru isisu i iha yi nggo ta nga
ni imba ba hen. Ingga da ku ùwà,
umimi wa ta surr inkpu imba yi ni
iharr, ina ima i ta tsarr iga imba yi
kye, imba ta ki iha ki ivi iwurr. A ti ta
ma ittu mi, ùwà kri ngbangba, meme
nggo ingga ta nu ùwà anzɨ a iso.

11 "Undurr wa nggo ti se na atu
ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi
nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki
ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr
wa nggo ti ba nggurr, inkindirr si ta
ki ma ni ittu i ankpu ha yi hen."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Pagamu

12 Ugo wa ddu ingga di, "Charr ku
unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi
ku Abachi ba nu Pegamu di:

"Wanggo yo su ure ku nggo zhi
nu uwanggo wa nggo se na an-
jingba ka anga aha ka i ri kakami
ka.

13 Ingga hi unto ku nggo ùwà so.
A su unto ku nggo Isheta à so ni ittu
ima yi. Ni ivi i Antipa yi mi, ùwà vu
isa mungga yi gri, ni si nggurr ugo ni
iyo isisurr ni iga yi hen. A su uni ko na
angu mungga nggo à ngu ma ni ìgbù a
imba wa, nggo Isheta à so.

14 "Ingga se na aseki ntsɨ nggo
ingga i kisa ku ùwà na ka nggo.
Imba se na anishirr abanu ni imba
ba nggo a ga itsarr i Balamu. Bal-
amu à tsarr Balaki du ma à re ani
Israila ba yo ni ila ure. À du ba i ri
aseki ka nggo a to ku ankpunkpru
aseki na bu rri ni ikurr ìga.

15 Imba mi si na abanu nggo a kri
ni itsarr i anu Nikola yi.

16 Du ila ure muwa yi. Ùwà ta
si ba ttungo hen, a ji ntsɨmi ingga
ta nga ni tsi na anishirr abama ba,
na anjingba ka nggo a ssuzzu zhi na
angu amungga nggo.

17 "Undurr wa nggo ti se na atu
ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr
yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba
na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.
Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga
ta nu ma ila i mana nggo a sha yi
sharri ku anishirr nggo. Ni ta nu
ma ingbinta ikikla nggo a charr isa
ihẹhẹ inggi yi. Undurr uwanggo à
ti kpa yi, uwa yo à hi isa ihẹhẹ yi,
undurr unuma a si ta hi yi hen."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Tiyatirra.

18 Ugo wa à ddu ingga di, "Charr ku
unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi
ku Abachi ba nu Tiyatirra di:

"Uwanggo yo a si ure ku Uvu-
vurr a Abachi nggo ashishi amaka

a la nzarrnzarr nâ ta si irrirri uru nggi, imbwaza ima yi i la nâ ta si inkpu inklo i bronze nggo a ngo yi ki pyarr.

19 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na. Ingga hi ikpanye imuwa yi, iyo isisurr imuwa yi, undu ku Abachi umuwa ku tuku ivu isisurr gri imuwa yi. Ingga hi di ziza nggo ùwà so na sha imẹmẹ yi.

20 "Ni ima mi, kye ingga si ni ivri inggi yo nu ùwà ku. Ayamba anggo Jezebe, ùwà kpa ma yo ni si ddu ma inkindirr hen. A ba itu ima du uwa si uni kpa are a Abachi, na du ibre ima yi isurr amirr iko amungga ba na anko ndanda na du ba la ure ku ikurr ìga, na ri ila i anazhi.

21 Ingga nu ma anko mu di a bu kasarr ni ila ure ima yi, uwa à kà na si ba ttungo hen.

22 Ingga i ta du ulolo u vu ma. Abangga ba nggo a di ga ma na kurr na ku a ta ki iha kakami, nggo a ta si kasarr ni ina umimi umbarr ku na ku hen.

23 Ingga ta ngɨ abiga ama ba. Mre abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi we a ta hi di ingga yo hi amarr ka anishirr ka we ni inkindirr yi nggo a zharr yi. Ingga ta han imba na ayiyirr ku ina imba yi.

24 Imba abanu nu Tiyatirra i si ga itsarr indanda inggi yi hen. Imba si hi aseki ka nggo abanu ba ayo ka di 'aseki ka nggo Isheta à sha ka sharri' hen. Ingga da ki imba di ingga si ta de imba ni inkindirr inuma zizo hen.

25 Inkindirr inggi i si di, imba bu vu inkindirr yi nggo imba si na yi nggo gri ngbangba bi ingga.

26 "Undurr wa nggo ti ba nggurr, na na inkindirr yi nggo ingga di a bu na nggo ku kre, ingga ta nu ma inkpinkpye du ma hru ingbingbru yi.

27 " 'À ta hru ba na amfarr i ka ungo nggo a na wa ni inkpinkpu inklo.
À ta mɨ anishirr ba ki ankpunkpu nâ ta si ampirri nggo a nggarr ki anga.'

28 Uwa su inkpinkpye iyiyirr ima yo nggo ingga i kpa zhi na Aki mungga wa ku. Ingga ta nu ma intsintsẹ i ambre yi kye ma.

29 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka."

3

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Sadi

1 Ugo nggo ingga hi à ddu ingga di, "Charr ku unitu a abiga ba nu uni ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Sadi. Charr di,

"Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo a hru izhi itangba i Abachi yi tuku intsintsẹ itangba yi. Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà so na yi nggo. Anishirr ahi ùwà kago na kye du ùwà so tsitsirr, meme mi ùwà si iku mu.

2 Ùwà bu kasi, ni vu ivi inkindirr yi nggo i ni ji ku ùwà gri ngbangba, kye yi ta ko ttu. Ingga kye hi di uzirr muwa ku u klonyarr na agẹ ka Abachi mungga we.

3 Uwa si ni ima yo, ùwà bu si kpamusu ni inkindirr yi nggo ùwà i wo ni inta ba ni kpa yi hen. Ùwà bu na inkindirr yi nggo are ka da di ùwà bu na, ni ba ttungo ni ila ure imuwa yi. Ùwà ti si kasi hen, ùwà si ta hi inga mungga yi hen. Ingga i ta nga nu ùwà ku nâ ta si unayi nggo.

4 "Ni igbu nu Sadi mi, abanu a se ni imba nggo a si kpurr iki isurr imbarr yi ki ndanda ni ina umimi hen. A ta zirr ni ingga ku ni iki ikikla, nu nggo a ma i na meme.

5 Undurr wa nggo ti ba nggurr, aba ta surr ku iki ikikla yi meme. Ingga si ta ttu isa ima yi glo nu ungbamvu ku nggo a charr asa a abi so tsitsirr ba hen. Na ashishi ka Aki amungga wa, na abitu ama ba, ingga ta da ssuzzu di à sa amungga.

6 Uwanggo nggo à ti se na atu ka iwo, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi

yi i so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Filadefiya

7 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Filadefiya. Charr ba di,

“Uwanggo yo su are ka uwanggo nggo a su uni wre wa na su ujiji nggo gri inkpẹ i ibwu anko i Doda yi. À ti bwu, undurr ka si ka ttu hen, uwa ti kattu, undurr ka si bwu hen.

8 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na yi nggo. Kye, ingga bwu anko zu ku ùwà, undurr ka si ka wa a ttu kpa hen. Ingga hi di ùwà ni sha su ukyekye, ni so ga inkindirr yi nggo ingga tsarr ùwà nggo. Ùwà si kisa di ùwà i si hi ingga hen.

9 Wo, a ta si abanu ba nggo a ga Isheta wa nggo, abi ki imu abama nggo a bre gigyemi di aba si ani Yahuda, anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba, ingga ta turr gbigbi du ba nga ni kuttu ku ùwà, na ta hi wemi di ingga kpanye nu ùwà ku.

10 Nu nggo ùwà wo ure mungga ku u du ùwà kri ngbangba, ingga ta kri ùwà sharri ni ivi ndanda yi nggo i so nga ni ingbingbru yi, nye tsarr anishirr ba wemi kye nggo.

11 “A ji ntsɨmi ingga i nga. Vu inkindirr yi nggo ùwà se na yi nggo gri zizi, wre ku undurr bu si vu ùwà kpa anzɨ amuwa wa hen.

12 Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga ta na ma ki angga anggo nggo a ta vu Uki ku Ibarr ku Abachi amungga ku gri. Uwa si taka ttu ku ttungo hen. Ingga ta charr isa i Abachi amungga wa na ku, ni ta charr isa i Urushalima* uhẹhẹ, ìgbù a Abachi amungga wa nggo a so ji zhi nu unkplassu na Abachi amungga wa ku nggo, ni ta charr isa ihẹhẹ imungga meme nu ukpa umaku.

13 Uwanggo ti se na atu ka wo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi i da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Lawodikiya

14 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ni igbu nu Lawodikiya. Charr ba di,

“Uwanggo yo su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo à ri ‘Du yi si meme yo,’† wanggo nggo à di tsarr ujiji ku Abachi yo, nggo uwa yo su uni imẹmẹ wa nu umi ku aseki ka nggo Abachi à na.

15 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na ka nggo, ùwà si sù hen, ni si ssu hen. Ingga zha du ùwà ka sù ka ssu.

16 Nu nggo ùwà si nâ ta si amasirr latata nggo ni si ssu hen, ni si su hen, ingga mi ki ywhiywhirr kẹ ùwà ssuzzu na angu amungga ba.

17 Ùwà da di, ‘Ingga si ni inklo, ni se na aseki shishemi, ni si zha inkindirr chankarr hen.’ Ùwà si hi du ùwà si ni iha, ni sama ni inkindirr hen, ni si na kreshishi ni zirr ni ihorr.

18 Ni ima yo ingga nu ùwà amarr ùwà bu re izinarriya ni ingga ku, u izinarriya ku nggo a tu ku nu uru, wre ku ùwà bu se nu ungo jiji. Ùwà bu re iki isurr ikikla, wre ku ùwà surr yi ni ttu ku itu muwa ishisha i inkpohorr muwa yi. Ùwà bu re ahun ni ingga ku surr na ashishi, wre ku ùwà bu kye hi zizi.

19 “Ingga di glo ni nggurr uwanggo nggo ingga kpanye na ku mu nggo. Ùwà mi bu nggurr ssu ni kasarr ni ila ure muwa yi.

20 Kye! Ingga kri na angu ankonki ni so du di a bu bwu ki ingga anko wa. Unu ti wo ukorr mungga na bwu ki ingga, ingga ta mirri ni ri na ku, uwa mi à ta ri ni ingga ku meme.

21 “Undurr wa nggo ti ba nggurr, uwa mi à taka hun so ni ingga ku

* **3:12** *Urushalima uhẹhẹ:* Uwa yo si isa i ìgbù wa nggo Abachi à me ku anishirr ama ba nggo. Kye Ibwu Tsarr 21-22. † **3:14** *Du yi si meme yo:* Ni inggya a si isa i Yesu. A si ikpanye kakami di inkindirr i si jiji.

ni imburr ittu mungga yi, na ti nggo
ingga mi i ri iku yi ni i hun so na Aki
amungga wa ku ni imburr ittu ima
yi.
22 Uwanggo à ti se na atu ka wo
ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi
yi i da ku abiga ba na aki ka nggurr bi
ka Abachi ka."

4

Imburr i ittu yi nu unkplassu

1 Nu ugo kuma, ingga kye ni hi ba
a bwu anko wa nggo a hun ko nu
unkplassu. Ingga wo ukorr uyiyirr
ku nggo ingga i ka wo ku nu uzhila ku
imẹmẹ ku ba, u su nâ ta si ingba nggo
zhi nu unkplassu. Ukorr ku uddu
ingga da di, "Hun nga ni inggya, ingga
ta tsarr ùwà inkindirr yi nggo i ta la
nu ugo ku aseki ka nggo ùwà so hi ka
ziza nggo."
2 Ankpu ayirr mre ingga ku ni Izhi
yi. Ingga kakye imburr ittu i kri nu
unkplassu, undurr a so na yi.
3 Undurr wa à zzu nâ ta si angbinta
ka la nzirrnzirr nggo a yo ka di jaspa,
tuku kaneliya. Agankre wa nggo a ta
zzu ingbinta yi nggo a yo yi di imera
a tse kago imburr i ittu yi.
4 Imburr ittu iso ha ni nẹ i kri kago
iyirr inggi. Akikre anishirr iso ha na
nẹ a so ni imburr ittu inggi yi. A surr
iki ikikla na turr anzɨ ka izinarriya na
atu ambarr wa.
5 Ingẹ i la nzarrnzarr, ni nggurr,
ingbingbru yi i re ngbungbru hantu
zhi ni imburr i ittu yi. Ni ichi i imburr
yi uru ku atu atangba so rri jiji nâ ta
si imbwa atakpu. Abama yo si izhi
itangba i Abachi yi.
6 Hinga ni imburr yi zizo, inkindirr
numa zzu inyi ni azarr ashishi nzir-
rnzirr zzu kristali.
Na atsutsu ka tuku kago imburr
yi, a si aninkindirr atsitsirr anẹ ba
nggo ukpa umbarr ku u tsarr ssu na
ashishi ni ichi tuku ugo.
7 Inkindirr iso tsitsirr imẹmẹ yi i si
nâ ta si iche nggo, iha yi i si nâ ta
si alando aniru nggo, itarr yi i si na
ashishi a zzu ka unushirr, nu inẹ wa
a zzu nâ ta si ankpa nggo a so bwa.
8 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba se na
angba a tatani, na se na ashishi kago
nu umi tuku na ábì. A so da usarr tsi
kuma na zhi ni ibittu da di,

"Iwre, iwre, iwre
Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
uwa yo se ni ikuchi yi, ni so se ziza,
ni taka nga."

9 Aninkindirr atsitsirr ba a kri gbyarr
asa, na nu ma inkpinkpye, na nyarr
ku uni so ni imburr ittu wa, uni so ase
na ase wa.
10 A ti na meme nggo, akikre anishirr
iso ha na nẹ ba nggo a so ni imburr yi
nggo a ji kuttu na agẹ ka uni so sese
wa. A ka anzɨ ambarr ka zu na agẹ na
da di:
11 "Atiko, Abachi amunta, ùwà i ma
kakami,
ùwà ma ni gbyarr ku ùwà asa, na
bu nu ùwà inkpinkpye nu
ukyekye,
nu nggo ùwà na aseki ka wemi,
ni ikpanye muwa wa na ka we,
ni du ba so si tsitsirr."

5

Unggakpa ku icharr tuku Uvuvurr Inkru

1 Ingga hi unggakpa ku icharr nu
ungo ri ku uwanggo wa nggo a so ni
imburr yi nggo. Aba a charr nu umi
ku tuku na abi ka (anga ka aha mi)
ka unggakpa ka, aba a lo ni ilo ittu
itangba yi.
2 Ingga hi unitu a Abachi ukyekye.
Uwa du hantu di, "Unggonggo à ma
nggo ka ddu ilo ittu yi na bwu ung-
gakpa ku?"
3 Undurr à sama nu unkplassu ka
ni imimi ka na achi ka imimi, nggo ka
bwu unggakpa ku na kye umi umaku.
4 Ingga yi kakami nu nggo a si hi
undurr wa nggo à ma uni bwu ung-
gakpa wa na kye umi ku hen.
5 Mre, ukukre unuma wa a ddu
ingga di, "Si yi hen! Kye, Iche* wa
nggo à zhi nu uga ku Yahuda, uhun-
han unkpi a Doda wa a ka ri aza ngri
ka ba nggurr ba. Uwa yo ka bwu

* **5:5** *Iche:* Ni inggya a yo Kristi nggo meme.

unggakpa ku tuku ilo i ittu itangba yi.”
6 Mre ingga hi Uvuvurr Inkru à kri
ku imburr yi na aninkindirr atsitsirr
anẹ ba tuku akikre ba na atsutsu.
Uvuvurr Inkru wa nggo zzu nâ ti a ka
ngu ma ba, na se ni injinju itangba
na ashishi atangba. A ka yo si Izhi
itangba i Abachi yi nggo a turr nga ni
imimi yi wemi nggo.
7 Uvuvurr Inkru wa à kuma ku kpa
unggakpa ku icharr ku nu ungo ri ku
uni so ni imburr ittu wa.
8 À ba unggakpa ku nggo,
aninkindirr atsitsirr anẹ ba tuku
akikre anishirr iso ha na anẹ (24)
ba a ji kuttu ku Uvuvurr Inkru wa.
Aba wemi a hru intinti na yiyirr tuku
igbigba i izinarriya ssu ni imbimbru
intsi iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, nggo
a su ibarr Abachi i anishirr ba Abachi
abi wre ba.
9 Aba wemi a da usarr uhẹhẹ ku
Uvuvurr Inkru wa di,
“Ùwà yo i ma uni ba unggakpa ku
charr ku
ni ddu ilo ittu ima yi,
nu nggo a ngu ùwà yo.
Ayiyi amuwa yo a re ku Abachi
anishirr
zhi ni iga, tuku irrirri, ni ingbing-
bru yi we.
10 Ùwà i na ba ki atuttu na abikye nggo
a ta na ku Abachi undu,
na ta hru ittu i imimi yi.”
11 Mre ingga kye, ni wo akorr a
inkirr i abitu ba Abachi yi shishemi
kago imburr yi na aninkindirr atsit-
sirr ba na akikre ba.
12 Aba da usarr nu ukorr unkpi di,
“Uvuvurr Inkru wa nggo a ngu ma
nggo, à ma
ikpa ukyekye ku hru ittu, tuku aseki
shishemi, ni ihi, tuku ukyekye,
ni ikye ssu na ango, tuku
inkpinkpye
ni igbyarr asa!”
13 Mre ingga wo aseki ka nggo
Abachi à na ka nu unkplassu, tuku ni
imimi, tuku na achi ka imimi ka, tuku
ni inyi, aba wemi a ko da usarr di,
“Ku uni so ni imburr wa, tuku Uvu-
vurr Inkru wa,
igbyarr asa, tuku ikye ssu na ango,
inkpinkpye, nu ukyekye,
i asese na asese!”
14 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba a kpa
ba di, “Du yi si meme yo.” Akikre
anishirr ba a ji kuttu na gbyarr ku
Uvuvurr Inkru wa asa.

6

Ibwu i ilo ittu itangba yi

1 Ingga kye Uvuvurr Inkru wa
à bwu uyirr nu umi ku ilo ittu
itangba yi. Ingga wo uyirr nu umi
ku aninkindirr atsitsirr anẹ ba a ttu
ukorr nâ ta si ingẹ nggi na da di,
“Nye!”
2 Ingga kye ni hi inga ukukla. Uni sa
inga wa à hru ututa, aba nu ma anzɨ,
uwa à sa inga wa ssuzzu nâ ta si uni
ta iku nggo à so kuma na hi du uwa à
ta ku ri.
3 Mre, Uvuvurr Inkru wa à tsɨ ilo
ittu iha yi kahre. Ingga wo inkindirr
iso tsitsirr iha yi i da di, “Nye!”
4 Inga ususarr unuma à ssuzzu.
Aba a nu uni sa inga uwama anjingba
ankpi tuku ukyekye ku nggo a ta ka
iso su glo ni ingbingbru yi we na du
anishirr a ngɨ ikpa.
5 Mre, Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo
ittu itarr yi kahre. Ingga wo inkindirr
iso tsitsirr itarr yi i da di, “Nye!” Ingga
kye ni hi inga ushishirr. Uni sa inga
wa à hru agbugba a itsarr nu ungo
umaku.
6 Ingga gru wo inkindirr yi zzu
ukorr zhi na aninkindirr atsitsirr anẹ
ba ba. Ukorr ku u da di, “A ta tsarr
imbimbru alikama na agbugba ayirr
na kpa dinarri uyirr, inklo i undu ku
azhi yirr. A ta tsarr agbugba itarr
nggi imbimbru ikiri i bale itarr inggi
na kpa dinarri uyirr, inklo yi nggo a
di han unu undu na azhi yirr nggo.
Si na ku anye olivu wa tuku àmà ug-
byarr ku grepu wa inkindirr hen!”
7 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu
ilo ittu inẹ wa, ingga wo ukorr ku
inkindirr iso tsitsirr unu nẹ wa u da
di, “Nye!”

8 Ingga kye ni hi inga uhwarrtata.
Uni sa ma wa à ri Ittu. Abubo* a iso
abi kɨ wa i so ga ma ywhiywhirr mi nu
ugo. Uwa ga anishirr bi ingbingbru
ba ki anga anẹ, na nu ba inkpinkpye
ihru anga ayirr wa. Na da ba di a
bu ngɨ anishirr na anjingba, na bu
du iyo ki, iha unkpi bu nggurr, na
du ininazzu ijiji ni ingbingbru yi a bu
kuttu anishirr ba na ngɨ ba.
9 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo
ittu ikywi yi nggo, ingga hi na achi
ka akikre ka izhi i anishirr ba nggo
a ka na kri ngbangba ni ibre ure ku
Abachi ku. Aba a ngɨ ba ku iyo isisurr
imbarr yi.
10 Aba a yi hantu nu ukorr unkpi da
di, “Atiko, uni wre, tuku ujiji wa. Inta
taka kri kuma nita mu bari ùwà ta bre
amu ku ingbingbru yi ni ngɨ ba han
ku ayiyi amunta wa?”
11 A ga ba inkinkru ikikla wemi na
ddu ba di aba sha so su, bi akpambarr
abundu abanu ba nggo a ta ngɨ ba, du
ba a ngɨ ba mwe mi bari.
12 Ingga so kye nggo uvuvurr inkru
wa à ddu ilo ittu itani yi mre im-
imi i battu kakami. Azhi wa a kaki
ashishirr nâ ta si upri ku ankru ku
nggo a na ku ni infunfu i ivuwu.
Uhwa ku wemi u kaki ususarr nâ ta
si ayiyi.
13 Intsintsẹ yi nu unkplassu i kuhre
ni imimi nâ ti unddunddu unkpi nggo
u go ibwa ugbugbu kahre.
14 A chi unkplassu ku nado nâ ti a
chi unggakpa ku icharr nggo. Agbre
ka wemi, ni into yi nggo amasirr a
harr yi yo na atsutsu, a gru share ni
into imbarr yi.
15 Mre atuttu abi hru ingbingbru
ba, na ankpinkpye abi ingbingbru
ba, na ankpinkpye abi ta iku ba, na
abi inklo ka, na anishirr akyekye ba,
tuku agarr na abangga ba nggo a si
si agarr hen, a sha atu ambarr wa
sharri na akohan tuku angbinta ka
igbugbu.
16 A so yo igbugbu yi na angbinta
ka di “Kuhre yi ni ttu inta sharri glo
na ashishi ka uwanggo wa nggo a sha
so ni imburr ittu yi nggo tuku unfu
unkpi ku Uvuvurr Inkru wa!
17 Azhibarr ankpi a unfu unkpi am-
barr wa a ma ba. Unggonggo a ta kri
na wa?”

7

Anishirr 144,000 ba nggo a ki ba angba wa nggo

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi abitu
ba Abachi ba anẹ a kri na ankla anẹ
kago ingbingbru yi. A so chirr und-
dunddu unẹ ku ingbingbru ku na han
ku ni go na ábì tuku na amasirr, tuku
ni inkinkurr.
2 Ingga kye unitu a Abachi unuma
a so gru zhi na anza ambre, na hru
angba a ittu a Abachi ni so tsitsirr wa.
Na hantu nu ukorr unkpi na abitu
anẹ ba, nggo Abachi à nu ba ukyekye
di a bu na imimi yi tuku amasirr
ankpinkpi ka kaki ndanda nggo.
3 Unitu wa à da di, “Si na imimi
yi tuku amasirr ka, ka inkinkurr yi
ki ndanda hen. Duma, di inta yo
ku amirr iko ba Abachi ba angba na
achichi bari.”
4 Ingga i wo ikri i abangga ba nggo
a yo ba angba wa. A si anishirr ukrɨ
ayirryirr ni so nẹ na nẹ (144,000). A
ddu ba zhi na aki ka Israila ka kago.
5 Anishirr nu uga ku Yahuda, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000) nggo a
kpa angba wa,
anishirr nu uga ku Rube, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Gadi, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
6 anishirr nu uga ku Asherr, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Nafitali, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Manase, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
7 anishirr nu uga ku Simiyo, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Levi, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isaka, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000),

* **6:8** *Abubo a iso abi kɨ wa:* Abubo wa nggo abi kɨ ba a so nggo. Anishirr ba a si di hi yi na ashishi hen. (Kye 1:18).

8 anishirr nu uga ku Zebulu, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isuhu, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
tuku anishirr nu uga ku Benyami, ukrɨ uwurr nu uha (12,000).

Akpa anishirr nggo a surr inkinkru ikikla

9 Inggi yi i vu sarr, ingga hi akpa anishirr nggo a mri ibre. A zhi ni ingbingbru inggi tuku igbu, iga na ane, ni irrirri ingbingbru yi kago. Aba a kri ku imburr i ittu yi tuku Uvuvurr Inkru wa ni ichi. A surr inkinkru ikikla, na hru ahiharr iri na ango ambarr.
10 A bwu ukorr kakami da di,
“Ikpa ittungo i zhi na Abachi amunta wa ku,
nggo à so ni imburr ittu yi,
tuku Uvuvurr Inkru wa!”
11 Abitu ba Abachi ba wemi a kri kago imburr i ittu yi na akikre anishirr ba tuku aninkindirr atsitsirr anę ba. Aba a kuhre brebre na agę ka imburr ka na gbyarr ku Abachi asa.
12 Na so da di,
“Du yi si meme yo!
Igbyarr asa ni inkpinkpye,
tuku ihi, inyarr, inkpinkpye,
ittu tuku ukyekye
wemi a si aba Abachi ase na ase.
Du yi si meme yo!”
13 Ukukre uyirr wa à zhi ingga di, “Anishirr bi surr iki ikikla angga ba, a sa abata ngga, na zhi nu momonggo?”
14 Ingga i ka sa ku di, “Ankpye, ùwà hi.”
Uwa ddu ingga di, “Abangga a sa anishirr ba nggo a firr ssuzzu ni iha inkpi yi, na ngla inkinkru* imbarr yi ki ikikla na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa.
15 A si ima yo i du ba,
“a kri na agę ka imburr ittu i Abachi yi
na so di na ku undu na azhi tuku ibittu nu Uki Unkpi ku Ibarr umaku.
Uni so ni imburr ittu wa à ta ttu imba sharri.
16 Iyo ì si ta ki ba zizo hen;
uhre ù si ta ki ba zizo hen.
Azhi à si ta tu ba hen,
issu ì si ta tu ba hen.
17 Nu nggo Uvuvurr Inkru wa, nggo à si na atsutsu ka imburr ittu yi, a ta di ka ba ki aminta ama.
Na ta so ka ba kuma na ankla ka amasirr wa nggo a si di gbu hen, aba a ta so wa na so tsitsirr.
Abachi à ta hɨ àshishi pempe glo ba na ashishi.”

8

Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi

1 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi, abubo wa ba ki ywi nu unkplassu ku ma iminiti iso itarr.
2 Ingga i hi abitu ba Abachi atangba ba nggo a di kri na agę ka Abachi, aba a nu ba ingba itangba.
3 Unitu unuma nga ni kri na akikre ka na so gri agbugba wa nggo a na wa ni izinarriya, na di tu imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi na wa. Aba nu ma imbimbru iki yi shishemi di a bu tu yi na akikre ka izinarriya ka nggo a se ni ichi i imburr yi. Uwa à tu yi nggo na so bu barr kye ku anishirr ba Abachi ba.
4 Intsi i imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi nggo a tu yi i hun kuma na Abachi ku ndo ni ibarr i anishirr ba Abachi ba zhi na ango ka unitu wa nggo kri na agę ka Abachi.
5 Mre unitu wa à ba agbugba a imbimbru iki wa à tsu uru zhi na akikre ka surr, na ka ta nga ni imimi. Mre abubo wa a yi ngbungbru, na ri ingę ngbangba, imimi yi battu.

Abitu atangba ba ni ingba yi

6 Abitu atangba ba nggo a hru ingba itangba yi nggo, a gru ssubi na ta vri ingba imbarr yi.
7 Unitu ni imęmę wa à vri ingba ama wa. Mre angbinta ka ahru, tuku uru nggo a zɨ ku bi na ayiyi. Aba turr ba ji nga ni imimi. Uru ku u tu anga ayirr na anga atarr ka ingbingbru ka. Ni tu anga ayirr na anga atarr ka

* **7:14** *Ngla inkinkru imbarr yi ki ikikla:* Ina ima i si di a kpanye ni Yesu ku wre ku ayiyi a Kristi wa a bu kpa ba ttungo.

inkinkurr, tuku agiga ka wemi nggo a so to.
8 Unitu unu uha wa à vri ingba ama wa, mre inkindirr i zzu nâ ta si igbigbu inkpi nggo a so ri uru, aba a ta yi tu yo nu umi ku inyi unkpi wa. Anga ayirr na anga atarr ka inyi ka a kaki ayiyi.
9 Anga ayirr na anga atarr ka aseki ka amasirr ka nggo Abachi à na ka a kɨ. Anga ayirr na anga atarr ka ijirrigi i amasirr yi nggo a se nabo, a kaki ndanda.
10 Unitu a Abachi unu utarr wa à vri ingba ama wa, mre intsintsẹ inkpi i gru ko rri, na ta a murr uru nggo nu utakpu. Intsintsẹ yi ì ji zhi nu unkplassu, ni jaku na anga ayirr na anga atarr ka inyi wa tuku amasirr wa nggo a ko ssuzzu zhi ni imimi.
11 Isa i intsintsẹ inggi yi i ri Irɨ Kpakpa*. Anga ayirr na anga atarr ka amasirr ka a gru a rɨ kpakpa. Anishirr shishemi nggo a so amasirr wa a kɨ ku ilɨ ima yi.
12 Unitu nu nẹ wa à vri ingba ama wa. Aba a nggurr anga ayirr na anga atarr ka azhi wa, na nggurr anga ayirr na anga atarr ka uhwa ku, tuku anga ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi. Anga ayirr na anga atarr ka ila uru imbarr yi a kaki ibwu. Anga ayirr na anga atarr a azhi wa, tuku anga ayirr na anga atarr ka ibittu yi mi a gru shi ibwu meme.
13 Ingga kye ni wo ankpa à so bwa nu ussu tsa na da hantu nu ukorr unkpi da di, “Uje! Uje! Uje umba nggo imba i so ni imimi yi nggo, nu nggo abitu atarr abanu ba a ta ki ywhiywhirr i vri ingba imbarr yi!”

9

1 Unitu a Abachi nu kywi wa à vri ingba ama wa, ingga hi intsintsẹ yi nggo i jaku ni imimi zhi nu ussu. A nu intsintsẹ yi inkpẹ i bwu angu anko ka uddudu ku nggo sama ni ikikre.
2 Intsintsẹ yi i bwu anko uddudu wa, intsi issuzzu zhi na ku zzu na ta a so fu intsi inggi shishemi ssuzzu nu uhon. Azhi wa tuku unkplassu ku a shi ibwu ku intsi i uddudu yi.
3 Ìzì shishemi a ssuzzu zhi ni intsi yi ji ni ttu ingbingbru yi. Aba a nu ìzì wa ukyekye ku tarr unushirr nâ ta si anila.
4 Aba a da ku ìzì wa di a bu si na agiga, tuku inkinkurr, na aseki ka nggo a so to ki ndanda hen. A bu ki anishirr abangga ba nggo a sama na angba a Abachi wa ni ichi imbarr iha.
5 A si nu ba ukyekye ku ngɨ ba mu hen, a da di a bu ki ba iha ki ihwa ikywi. Ivri imbarr yi i si nâ ta si ivri i ìlā, nggo a ti tarr unushirr.
6 Ni ihwa ikywi inggi yi, anishirr a ta zha ittu, na si ta hi yi hen. A ta zha di aba ka kɨ, ittu ta kru share na ba.
7 Ìzì wa a zzu nâ ta si inga nggi i ssu ukpa ki ni ta kuma ni ta iku. Ìzì wa a turr anzɨ wa nggo na wa nu izinarriya. Ashishi ambarr ka a zzu ka anishirr.
8 Infunfu imbarr yi i si nâ ta si infunfutu i amba. Anyirr ambarr ka a zzu anyirr ka iche.
9 A ttu ankẹ ambarr ka nu ungang-gonggo ku ttu asa. Aba ti bwa, angba ambarr ka a yì zzu iyi i agurr aza nggo inga shishemi i di gba yi ni kru kuma ni ita iku.
10 Izi wa se na ancha nu uttuntto ki tarr nâ su ku anila, na se nu ukyekye na ancha ambarr wa ku ita anishirr ki ihwa ikywi.
11 Unitu nu uddudu ku ta ku uwa yo à su uttu ambarr wa. Isa ima yi ni irrirri i Ibraniya yi i ri Abado, ni irrirri Girrki isa yi i ri Apoliyo.*
12 Uje ku imẹmẹ ku u kre ba. Nu ugo ku nggo ku uwa a ni ji uje uha nggo u ni so nga.

Unju ku tani ku

13 Unitu a Abachi nu tani wa à vri ingba ama wa, ingga wo ukorr so zhi na akotu anẹ ka akikre ka izinarriya ka nggo a si na Abachi ku.
14 Ukorr u da ku unitu unu utani wa nggo se nu unddu ku di, “Ddu

* **8:11** *Irɨ Kpakpa:* Ichi unkunkurr ku nggo u rɨ kpakpa. Ni inggya uwa à si iha. * **9:11** *Abado, Apoliyo:* Asa ama aha mi a si “Uni ngu yo.”

abitu anẹ angga ba nggo a lo ba ni inyi unkpi nu Yufretu wa ttungo."
15 Mre aba ddu abitu anẹ ba ttungo. A ka ssu ba bi zu ngbangbamu bi attuttu angga ka ba, na azhibarr anggo wa, nu uhwa unggo ku tuku ise yi, di a bu ngɨ anga ayirr na anga atarr ka anishirr bi ingbingbru ba.
16 Ingga kakye abi lo ukpa shishemi a so ni inga. A da ki ingga di ikri i abi lo ukpa yi. A ka ma imiliyo ayiyirr aha (200,000,000).
17 Nu ula ku zizo, ingga i hi inga na abi so sa inga ba, aba surr inkinkru yi nggo a na yi ni inklo. Ni gre ususarr nâ ta si uru, ni si wundu, na zzu ama ande ka imbimbru solfa. A tu a inga wa wemi a zzu atu a iche, uru ni intsi tuku solfa a ssuzzu zhi na angu ambarr wa.
18 A ngɨ anga yirr na anga atarr ka anishirr abi ingbingbru ba ni iha itarr i uru. Intsi tuku inturu i solfa, ssuzzu na angu ka inga yi.
19 Ukyekye ku inga ku u si na angu tuku ni ibibe. Ibibe imbarr yi i si nâ ta si ànìwǎ ngga. I se ni atu, na di ki anishirr ivri ni ima yo.
20 Anishirr bi ingbingbru abanu ba nggo iha yi si ngɨ ba hen, a si ka ugo a nu aseki ka nggo a na ka na ango ambarr ka hen. Aba kuchi ni kuttu ku amimi ba na ankpunkpu iki nggo a na yi nu ankpunkpru inklo ka, izinarriya, azurrfa, bronze, angbinta na ankpunkpru inkinkurr, nggo uyirr ambarr ka si hi, ka wo, ka zirr hen.
21 Anishirr abama a si ka isisurr sarr ni ingɨ anishirr, tuku iki atirr, ni ikurr ìga, tuku iki ayi hen.

10

Unitu wa nggo a hru unggakpa ku charr ku nggo

1 Mre ingga hi unitu unkpi unuma a so ji zhi nu unkplassu. À kri akpa kago itu ima na ta surr iki nggi. Agankre a tse kago itu ima yi. Ashishi amaka a si nâ ta si azhi. Aza ama ka a zzu irrirri uru.
2 Unitu wa à hru unggakpa ku icharr nggo a chi ku chi na bwu ku hru na ango. A sa uza ri umaku ni inyi wa, uza mla ku u si na ábì.
3 Na yì hantu nu ukorr nâ ta su iyi iche. Nggo à nggurr ungo na angu, ingẹ itangba i re na akorr na nkanka.
4 Nggo ine i tangba yi i re nggo ingga i gru ta ko charr, mre ukorr u zhi nu unkplassu nu da di, "Sha inkindirr yi nggo ingẹ itangba yi da nggo sha yi sharri. Si charr yi zu hen."
5 Unitu a Abachi wa nggo ingga i hi ma a kri ni inyi wa tuku na abi ka, a gɨ ungo ri ko nu unkplassu.
6 Na shi azhi ni isa i Abachi nggo so sese, nggo a na unkplassu ku na aseki ka wemi na ku nggo, na a na ingbingbru yi na aseki ka wemi na yi, tuku inyi na aseki ka wemi na ku. Unitu wa à da di, "Ikachi i ta sama zizo!
7 Ni ivi yi nggo unitu nu tangba wa ta vri ingba umaku, anishirr taka hi amarr ka Abachi ka nggo a zu tanko ni isisurr ima nggo, nâ ta si nggo à da ku amirr iko ama abi kpa are ba."
8 Ukorr ku nggo ingga i wo ku zhi nu unkplassu u re ni ingga ku zizo da di, "Kuma ku kpa unggakpa ku charr ku nggo kurr ibwu yi nu ungo ku unitu a Abachi wa nggo a kri ni inyi wa tuku abi ka nggo."
9 Ingga kuma nu unitu wa ku ni ku ddu ma di a bi ni ingga ivi inkparr unggakpa ku charr ku. Uwa a ddu ingga di, "Kpa ku, ni ta ku. U ta marr zzu utu mu na angu muwa nu ta kaki mwamwa nu umi ine muwa ku."
10 Ingga kpa ivi nkparr unggakpa ku charr ku nu ungo ku unitu wa ni ta ku, u marr zzu utu na angu amungga. Ingga i ttu ku ttumri u kaki mwamwa nu umi ine umungga ku.
11 Aba a ddu ingga di, "A si gbigbi mu du uwa ta kpa ure ku Abachi da zizo ni itu i anishirr bi igbu shishemi, ni ingbingbru, ni irrirri tuku atuttu."

11

Abi hi are na da aha ba

1 A ni ingga unkunkurr ku itsarr inkindirr kye ku na ddu ingga di, "Kuma ku tsarr Uki Unkpi ku Ibarr

Abachi ku kye tuku akikre ka, ni bre abi barr ba nabo kye.
2 Ttu akpla ka abi ka glo ma. Du unto kuma, nu unggo ku nggo a ka ku nu abangga ba nggo si si ani Yahuda hen, na du ba a cha ìgbù ni wre wa ki ndanda ki ihwa iso nẹ ni iha (42).
3 Ingga ta nu anishirr aha abi hi are na da amungga ba ukyekye, aba a ta di kpa are amungga ka bre kago ki ivi ukrɨ uyirr na ayiyirr aha ni so tani (1,260). A ta surr iki i yì ittu."
4 Abi hi na da aha amungga abama, aba yo a si inkinkurr iha i olivu yi tuku ankla aha ka nggo a di sa ingba iru yi na kri ko na Atiko ni ingbingbru wa we wa ku.
5 Meme nggo, undurr a ti du uwa a ta na ba inkindirr indanda, uru ta ssuzzu zhi na angu ambarr wa ni tu abi kri angbachi na ba ba. Uwanggo nggo à ti du uwa a ta na ba inkindirr indanda a ta ttu meme yo.
6 Anishirr angga ba a se nu ukyekye ku harr ussu ku nado, wre ku ahru a si ku ni ivi yi nggo aba ta so kpa are ka Abachi ka so bre nggo hen. A se nu ukyekye ku du amasirr a kaki ayiyi, na ta turr iha inkpi tankpami surr ni ingbingbru yi nu nggo a ti kye iwre ba.
7 Nggo a ti bre are ambarr ka kre nggo, ininazzu ni ijiji wa nggo a ta ssuzzu zhi nu udduddu ku nggo sa ni ikikre a ta nga ni tsi na ba, na ta ri ba ni itsi yi na ngɨ ba.
8 Aku ambarr wa a ta kurr na atsutsu anko ka ìgbù unkpi wa nggo a kpa Atiko ambarr wa nu unkunkurr ku nggo. A di tsarr ìgbù uwama kye nu "Sodomu* tuku Masarr."
9 Anishirr we, ni iga, ni irrirri tuku igbu na nkanka a ta kye aku ambarr wa ki ivi itarr ni inkpu. A si ta kpanye du ba a vu ba a zzu hen.
10 Anishirr bi ingbingbru ba ta nyarr ni ittu i anishirr aha angga ba. A ta bri, na ga ku ikpa aseki ku ikɨ i abi kpa are aha angga ba nggo a du anishirr ba ki iha nggo.
11 A ki ivi itarr ni inkpu, Abachi à ttu unddunddu iso tsitsirr umaku a surr na ba, aba a gru kri na aza ambarr. Isisu i ki abangga ba nggo a hi ba nggo kakami.
12 Abi kpa ure ba a wo ukorr unkpi zhi nu unkplassu u so ddu ba di, "Hun nga ni inggya yi." Aba a hun ga akpa kuma nu unkplassu abi kri angba chi na ba ba a kri ko kye.
13 Na attuttu akama mre ingbingbru yi battu ni na anga ayirr na anga awurr ka ìgbù wa ki ndanda. Ibattu ima i ngɨ anishirr ukrɨ tangba (7,000). Isisu i ki abi so tsitsirr ba kakami, aba a gbyarr ku Abachi nu unkplassu wa asa.
14 Uje ku uha ku u vu sarr ba. Uje ku utarr ku u so nga ziza nggo.

Unju ku tangba ku

15 Unitu nu tangba wa à vri ingba ama wa, aba wo akorr shishemi hantu nu unkplassu da di,
"Ziza nggo ittu i ingbingbru yi i kaki ittu i Atiko amunta wa tuku Kristi ama wa,
uwa a ta so ni ittu yi sese."
16 Akikre anishirr so ha na nẹ ba (24) nggo a so ni ittu imbarr yi na agẹ ka Abachi, a kuhre ni imimi na gbyarr ku Abachi asa,
17 da di,
"Inta nyarr ku ùwà, Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
Uwanggo nggo se ziza, na se ni ikuchi yi,
nu nggo uwa ziza uwa kpa ukyekye unkpi umuwa ku,
ni so na ittu imuwa yi ziza nggo.
18 Abi ingbingbru ba a ki unfu, unfu umuwa ku u nga na ba ba.
Ziza nggo yo ùwà ta bre amu ku abi kɨ ba,
ni nu amirr iko, abi kpa are amuwa ba azadi ambarr ka
tuku abiga azizi ba, abangga ba nggo a di kru isisu imuwa nggo,
na atsitsa na ankpinkpi.
Ivi yi i ma ba nggo a ta ngɨ abangga ba nggo a ngu ingbingbru yi nggo."

* **11:8** *Sodomu:* Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu ku umimi ku anishirr abi ìgbù ba.

19 Mre a ta bwu Uki ku Ibarr ku
Abachi ku nu unkplassu. Aba hi ak-
wati a ishi azhi wa nu umi ku Uki ku
Abachi ku. Mre abubo wa so ri inge
ngbangba, ni yi ngbungbru, imimi yi
battu, ahru a ku na angbinta.

12

Ayamba wa tuku ìwǎ drago nggo se na aza

1 A hi inkindirr i ku ayisurr inuma
nu unkplassu. Ayamba à surr azhi a
la wa ki ankru, uhwa ku u se ku na
aza, na turr anzɨ ittu ni itu nggo a na
wa ni intsintsẹ iwurr ni iha.
2 Ayamba wa à ki ywhiywhirr ingri,
na so yì ine yi kakami.
3 Inkindirr inuma i nggurr ssuzzu
nu ussu. Kye, ìwǎ drago* ususarr
unkpi ku a se na atu atangba, injinju
iwurr, na hru anzɨ tangba na atu ama
wa wemi.
4 A ki azzuzzu ama wa a gba anga
ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi zhi
nu ussu ku ji nga ni imimi. Ìwǎ drago
wa à kri na so kye, wre ku ayamba
wa à ti ngri, uwa à ta ba uvuvurr wa
ttumri.
5 Ayamba wa à ngri uvuvurr un-
uru, nggo à taka gri ingbingbru an-
ishirr yi we na anjingba ka ittu. Aba
narr uvuvurr wa glo ma, a ba ma gri
ku Abachi ku sa ni ittu ima yi.
6 Ayamba wa à kru rri na ankpuji.
À kru kuma na abubo wa nggo
Abachi à ssu wa bi ku nggo. A ta di
ssu ma gri ki ivi ukrɨ uyirr na ayiyirr
aha ni so tani (1,260).
7 Iku i gru nu unkplassu. Makyarr†
na abitu ama ba à tsi ni ìwǎ drago wa
ku. Ìwǎ drago wa mi à gri abitu ama
ba na tsi.
8 Nu nggo a ri ìwǎ drago wa ni iku yi
nu unkplassu. Ima yo du ba a han ma
na abitu ama ba nu unkplassu.
9 Aba han ìwǎ drago unkpi wa ji nga
ni imimi. Uwa yo à su uchuche ìwǎ
ku nggo ri Umimi ka Isheta, nggo à re
ingbingbru yi wemi nggo. A ta ma na
abitu ama ba we ji nga ni ingbingbru
yi.
10 Ingga gru wo ukorr hantu zhi nu
unkplassu u da di:

“Ziza nggo inta hi ikpa ttungo nu
ukyekye, ni ittu i Abachi
amunta wa
tuku ukyekye ku Kristi ama wa.
Kye uni kri angbachi na amuya abiga
ba ba,
nggo uwa yo à kri di glo amuya
amunta ba na agẹ ka Abachi na
azhi ni ibittu,
a ta ma ji nga ni ingbingbru yi.
11 Aba a kpa ma ka
na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa
tuku ure ujiji ku Abachi ku na kri
ngbangba du ure ku Abachi ku
u su ujiji.
Na a kpanye da
aba a ta ni atu ambarr wa na kɨ.
12 Uwa a si ni ima yo, imba unkplassu
ku,
ni imba nggo i so na ku nggo,
imba bu nyarr!
Uwa ta si ingbingbru yi tuku amasirr
ka nanko,
uje umba, nu nggo Isheta à ka ji
nga ni imba ba ba,
nu unfu kakami,
nu nggo à hi di ivi i ma yi i ji
ntsɨmi.”

13 Nggo ìwǎ drago wa à hi di a turr
ùwà ji nga ni ingbingbru yi, mre na
gru so han ayamba wa nggo à ngri
uvuvurr unuru wa nggo.
14 Aba a nu ayamba wa angba ka
bwa aha ka ankpa ankpi, nggo a ta
bwa share ku ìwǎ drago wa kuma na
abubo ama wa na ankpuji wa. Nabo
yo a ta ku ssu ma gri zizi ki ase atarr
ni inkpu, nggo ìwǎ drago wa à si ta hi
ma hen.
15 Ìwǎ drago wa à ta amasirr ssuzzu
na angu nâ ta si inyi nggo. Na zha da
amasirr wa bu gu ayamba nado.
16 Imimi yi i zi ayamba wa, ni gburr
amasirr wa nggo a ssuzzu na angu ka
ìwǎ drago wa ttumri.

* **12:3** *Ìwǎ drago:* Kye nu Ankpi are numa nggo anishirr a si hi ka hen. † **12:7** *Makyarr:* Unitu unkpi, nggo si ankpye a abitu ba Abachi ba. (Kye Yahudi 9).

17 Ìwǎ drago wa à ki unfu na
ayamba wa ku, na kuma du uwa a
ta ku ta iku na ahinhan abanu ba
ayamba ba ba, abangga ba nggo a
di kru isisu i ure ku Abachi na di kri
ngbangba da aba sa abi Yesu.
18 Ìwǎ drago wa kri nu ugbuhun nu
unddu inyi unkpi ku.

13

Ininazzu i zhi nu umi ku inyi yi

1 Ingga hi ininazzu ni ijiji à so
ssuzzu zhi nu umi ku inyi ku. À se ni
injinju iwurr, na atu atangba, na turr
anzɨ ka ittu awurr ni injinju ima yi.
Aba a charr na atu wa na yiyirr asa
anggo nggo a si imarr na Abachi ku.
2 Ininazzu wa nggo ingga i hi ma
nggo à zzu ukpa ku iche, na se na
aza ka ininazzu wa nggo a yo ma di
biya. Angu ka a zzu ka iche. Ìwǎ
drago wa à nu ininazzu wa ukyekye
umaku pempe, ni ittu ima yi tuku
inkpinkpye.
3 Itu iyirr ininazzu yi i zzu nâ ti i se
nu unkpa ku nggo ka ngu ma nggo,
unkpa ku u ka wri ba. Ingbingbru yi
we i ku ayisurr ni ga ininazzu wa.
4 Anishirr ba we a kuttu ku ìwǎ
drago wa nu nggo à nu ininazzu wa
ukyekye. Aba wemi a kuttu ku ini-
nazzu wa na da di, “Unggonggo a si
nâ ta si ininazzu wa? Unggonggo ka
ta iku na ku?”
5 Aba kpanye ku ininazzu wa di a
bu bre are andanda na ka gɨ itu ni itu
i Abachi, na nu ma anko di a bu na
meme ki ihwa iso nẹ ni ha (42).
6 Uwa bwu angu ama ka na re are
andanda ni itu i Abachi ni isa i Abachi
yi, na abubo a iso a Abachi wa, na
abangga ba nggo di so nu unkplassu
we.
7 A du ma ki iku na anishirr ba
Abachi ba ba, na ri ba ni iku yi. Na
nu ma ukyekye ni itu i iga, anishirr,
irrirri, ni ingbingbru anishirr.
8 Anishirr we nggo so ni ingbingbru
yi a ta gbyarr ku ininazzu wa asa.
Abangga ba nggo ta kuttu ku, aba yo
sa abangga ba nggo bazhi nu nggo a
na ingbingbru yi a si charr asa am-
barr wa nu ungbamvu ku iso ku hen.
Ungbamvu kuma u su ku Uvuvurr
Inkru wa nggo a ngu ma.
9 Uwanggo nggo a ti se na atu ka wo
ure, uwa bu wo.
10 Uwanggo nggo a ti ta vu ma harr,
aba a ta vu ma harr.
Uwanggo nggo a ti ta ngu ma na an-
jingba,
aba a ta ngu ma na anjingba.
Ni ima yo, anishirr ba Abachi ba a bu
vu isisurr gri na kri ngbangba ni iga
imbarr yi.

Ininazzu nggo à ssuzzu zhi ni imimi

11 Ingga hi ininazzu unuma uwa so
ssuzzu zhi ni imimi. Na se ni injinju
iha zzu injinju i uvuvurr inkru, na re
zzu ìwǎ drago.
12 Inina wanggo à kri na agẹ ka
ininazzu ni imẹmẹ wa na na undu
nu ukyekye uyirr nu uni imẹmẹ wa
ku. Ininazzu nu uha wanggo à du
anishirr ba nggo so tsitsirr ni ing-
bingbru inggi yi a kuttu ku ininazzu
ni imẹmẹ wa nggo se nu unkpa ku
nggo ka ngu unushirr nu ka wri ba.
13 Ininazzu nu uha wa a na aseki
ka ikagri. A na uru du ku u ji zhi nu
unkplassu nu nga ni ingbingbru yi na
ashishi ka anishirr we.
14 A re anishirr bi ingbingbru ba
wemi na aseki ka ikagri ka nggo a
kpanye ku na du ma na ka, na ashishi
ka ininazzu ni imẹmẹ wa nggo. Ini-
nazzu wa a ddu anishirr abi ingbing-
bru ba we di a bu me ankpunkpru a
ininazzu wa nggo a tse ma ttu unkpa
na anjingba ka uwa a si ttu wa hen.
15 A nu ma ukyekye ku nggo a
ka fu unddunddu umaku a surr ku
ankpunkpru a ininazzu ni imẹmẹ wa
na du ma à re. Na nu ma ukyekye
zizo ku ngɨ abangga ba nggo a kà na
si kuttu ku ankpunkpru wa hen.
16 Na nu ininazzu nu uha wa
ukyekye zizo ku sa anishirr ba ung-
gangga we, atsitsa na ankpinkpi, abu
ungo na abi iha, agarr na amumarr
ingri na du ba a surr ba angba nu
ungo ri tuku ni ichi.

17 Uwanggo à ti sama na angba ama
wa, uwa à si ta ba inkindirr à re ku
hen, ka à si ta ku re inkindirr hen.
Uwanggo yo si isa i ininazzu yi ka ibre
nggo i si na angu ama ka.
18 Uwanggo à zha di unushirr a bu
ri amarr krizhizhi. Undurr wa nggo
ti se ni ihi, uwa bu nggurr ibre i ini-
nazzu yi bi. Ibre yi i si isa i unushirr,
ni sa ayiyirr atani ni iso tani nu tani
(666), na a si isa.

14

Uvuvurr Inkru wa na abiga ama ba 144,000

1 Ingga i kye ni hi Uvuvurr Inkru
wa a kri ni Igbigbu i Zayo* na an-
ishirr ukrɨ ayirryirr ni iso nẹ na nẹ
(144,000) ba nggo a charr isa ima yi,
ni isa i Aki yi na achichi ambarr wa.
2 Ingga wo ukorr zhi nu unkplassu
u yi zzu amasirr nggo a so gu na
angbinta, ni zzu nâ ta si ingẹ inggi
inggurr kakami. Ukorr ku nggo ingga
i wo ku, u zzu nâ ta si abi nggurr
intinti ngga a so nggurr.
3 Na so da usarr uhẹhẹ unuma
nggo na agẹ ka imburr ittu yi tuku
na ashishi ka aninkindirr atsitsirr
anẹ ba na akikre anishirr ba. An-
ishirr ukrɨ ayirryirr ni iso nẹ na nẹ
(144,000) ba nggo a ttu ba ssuzzu ni
ingbingbru yi, nggo a tsarr ba usarr
ku aba yo a hi ku. Anishirr abanu ba
wemi a si hi ku hen.
4 Anishirr abama yo a si marr ango
ambarr ka na ankizhi da aba a kurr
na amba ba hen. A vu ukpa gri zizi.
Uvuvurr Inkru wa a ti ka ba nu momo
mi aba yo a so di ga ma. Abachi à re
ba zhi nu umi ku anishirr ku na na ba
ki anishirr abi imẹmẹ azizi ama ba.
Aba yo a si nâ ta si ikiri imẹmẹ yi nggo
uni do à di tsu to nggo.
5 Undurr a nise wo ba da ure ku
imu na angu ambarr wa. A sama na
abla.

Abitu atarr ba

6 Mre ingga hi unitu unuma a so
bwa nu ussu gbagbamu. Na hru Ure
ku wre ku iso sese ku ingbingbru an-
ishirr yi we, iga, irrirri, na anishirr.
7 Uwa à du hantu di, “Kru isisu i
Abachi ni nu ma inkpinkpye. Ivi yi
ma ba nggo a ta ni bre amu ku ing-
bingbru yi. Kuttu ni gbyarr asa ku
uwanggo nggo a na unkplassu, na na
imimi na amasirr wa tuku amasirr
wa nggo a di ssuzzu ni imimi.”
8 Unitu a Abachi unu uha wa à ga
uni imẹmẹ wa na so da di, “A jaku!
Babilo unkpi wa a jaku.” A nu an-
ishirr wemi ahi ama wa, na du ba a
so ahi a ila abubo ama wa, unfu u ki
Abachi ziza nggo.
9 Unitu a Abachi unu utarr wa, a ga
aha ba. Unitu wa a so du nu ukorr un-
kpi da di, “Undurr wa nggo a ti kuttu
na gbyarr asa ku ininazzu wanggo
wa tuku ankpunkpru wa nggo a si
wa zzu ininazzu wa nggo, na ti kpa
angba abre wa ni ichi ima,
10 undurr uwama a ta so ukpakpa
ahi a unfu ku Abachi wa. Ukpakpa
ahi a unfu ku Abachi wa nggo a ka wa
a surr nu umplango ku unfu umaku.
A ta tsutsarr ma nu uru tuku imbim-
bru solfa, na ashishi ka abitu abi wre
ba tuku Uvuvurr Inkru wa.
11 Intsi iru yi nggo a so tsutsarr ba
nggo i gru so hun ase na ase. Na
ambre ni ibittu isha so su i sama ku
abangga ba nggo a kuttu na gbyarr
asa ku ininazzu wa tuku ankpunkpru
wa nggo a na wa zzu ininazzu wa
nggo. A sa aba yo nggo a yo ba angba
a isa ama wa.”
12 Meme nggo, anishirr bi wre ba
Abachi ba a bu vu isisurr, nggo aba yo
a di na inkindirr yi nggo Abachi à da
di a bu na yi nggo, na kri ngbangba ni
iga Yesu imbarr yi.
13 Mre ingga i wo ukorr zhi nu un-
kplassu u da di, “Charr wanggo wa:
Bazhi ziza, Abachi à ta yo angu azizi
ku abangga ba nggo a kɨ ni iga Atiko
wa.”
Izhi yi i da di, “Yo-o, a ta so su ni iha
i undu imbarr yi. Aba ta kpa azadi ka
ina imbarr yi.”

Ingbingbru yi i wri ma iywhe

* **14:1** *Igbigbu i Zayo:* A di yo Urushalima nggo meme. Ìgbù a anishirr ba Abachi.

14 Ingga kye ni hi ukpahru ukukla, unushirr à sha so na ku “à zzu nâ ta si Uvuvurr a Unushirr” à so na akpa ka. Na à turr anzɨ a ittu nggo na wa ni izinarriya. Na gri uruje nggo a ri kakami nu ungo umaku.
15 Unitu unuma à ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na nggarr angu a yi ku undurr uni so na akpa wa di, “Ki uruje amuwa wa han ikiri, ivi yi ima ba. Ikiri i ingbingbru yi i wri ma ihan ba.”
16 Uni so na akpa wa à na uruje wa kuma ni ingbingbru yi. Na sarr ingbingbru yi.
17 Unitu unuma à zhi nu Uki ku Ibarr ku unkplassu ku. Uwama mi a se nu uruje ni ri kakami.
18 Mre unitu unuma zizo, nggo uwa yo so di kye uru ku, à nga zhi na akikre ka. A hantu kakami nu unitu wanggo nggo a hru uruje ni ri kakami wa nggo da di, “Ki uruje amuwa wa ni shirr ahwa ka ugbyarr unkunkurr ku nggo ri grepu ku zhi ni imimi nggurr bi, nu nggo grepu uwama à wri ba.”
19 Unitu wa à na uruje ama wa nga ni ingbingbru yi na sarr ugbyarr ku grepu ku na anggunggurr wa, na ka ugbyarr ku a tu surr nu uji unkpi ku nggo a di hin àmà grepu a unfu a Abachi wa.
20 Aba a hlo grepu wa nu uji ku nu ugo ku ìgbù ku. Ayiyi gu ssuzzu zhi nu uji ku, na gu ma kilomita ayiyirr tarr (300) zhi ni imimi.

15

Abitu atangba tuku iha itangba ikikre yi

1 Ingga hi inkindirr inkpi i ku ayisurr nu unkplassu. Abitu atangba a se na hru iha itangba ikikre yi. Abangga aba yo si iha i ikikre yi, nu nggo nu ugo umbarr ku unfu ku Abachi ku ta kre.
2 Mre ingga hi inkindirr inuma yi nggo zzu nâ ta si amasirr ni inyi unkpi wa, ni so la nzarrnzarr nâ ta si azarr ashishi, na zzu da a zɨ wa bi nu uru. Ingga hi abangga ba nggo a ba ininazzu wa anggurr tuku ankpunkpru ama wa nggo, na ba uwanggo nggo ibre nggi i si isa ima yi anggurr. Aba a kri nu unddu ku amasirr azarr ashishi wa na so hru intinti yi nggo Abachi à nu ba nggo.
3 A so da usarr ku Musa, uvuvurr iko a Abachi wa. Na so da usarr ku Uvuvurr Inkru wa da di:
“Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
Aseki ka nggo ùwà di na ka a sa ankpinkpi ka, na sa ka iku ayisurr*.
Uttu a anishirr bi ingbingbru ba we,†
anko amuwa ka a si ajiji na si di ki imu hen.‡
4 Atiko, unggonggo ka si kru isisu imuwa hen?§
Unggonggo à si ta gbyarr asa ku inkpinkpye imuwa yi hen?
Ùwà yo na nkpami i su uni wre.
Atuttu abi ingbingbru ba we a ta nga ni kuttu na gbyarr asa na agẹ muwa.*
Nu nggo anishirr ba wemi a gru hi ba du ùwà di na ku anishirr narrnarr.†”
5 Nu ugo ku aseki ka angga ka, ingga kye ni hi ba a bwu unto ku nggo Abachi di nggurr bi na anishirr ba ba, nu umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nu unkplassu.
6 Abitu atangba ba nggo a hru iha itangba yi a ssuzzu zhi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Abitu ba Abachi ba a surr inkinkru ilini ikikla pyarr ni sama na ankizhi, na nyarr inkindirr numa ila uru nzirrnzirr nâ ta si izinarriya kago na asa ambarr ka.
7 Uyirr nu umi ku aninkindirr atsitsirr anẹ ba a nu abitu atangba ba agbugba ka izinarriya atangba nggo a tsarr ssu nu unfu ku Abachi wa nggo a so sese.
8 Mre, intsi i gru tsarr ssu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Intsi yi i zhi nu inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi ku. Iha itangba yi nggo abitu atangba ba a hru yi, i ta kre bari

* **15:3** Kye zizo *Asarr 111:2.* † **15:3** Kye zizo *Emo 3:13.* ‡ **15:3** Kye zizo *Asarr 145:17.* § **15:4** Kye zizo *Irrimiya 10:7.* * **15:4** Kye zizo *Asarr 86:9-10.* † **15:4** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:4.*

undurr à ta rri nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

16

Agbugba a unfu ku Abachi wa

1 Mre ingga wo ukorr unkpi zhi nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Ukorr ku u ko re na abitu atangba ba ba da di, “Kuma ku ka agbugba atangba ka nggo a tsarr ssu nu unfu ku Abachi ku kahre ni ingbingbru yi.”

2 Unitu uni imɛmɛ wa à kuma na ku ka agbugba ama wa a kahre ni ingbingbru yi. Ankpa ankpinkpi ka vri kakami a ssuzzu ku abangga ba nggo a se na angba a ininazzu wa na kuttu na gbyarr ku ankpunkpru ama wa asa nggo.

3 Unitu a Abachi unu uha wa à ka agbugba ama wa kahre ni inyi unkpi wa. Amasirr wa a kaki nâ ta si ayiyi a unushirr wa nggo a ttu nggo. Inyarrki i so tsitsirr i amasirr yi i kɨ wemi.

4 Unitu unu utarr wa à ka agbugba ama wa à kahre ni ihagbu yi tuku na amasirr ka nggo a so ssuzzu zhi ni imimi nggo. Amasirr ka a kaki ayiyi.

5 Ingga wo unitu wa nggo a so di kye amasirr ka a da di:

“Ibre amu imuwa yi ima ma,
ùwà nggo se ziza tuku ùwà nggo i se ni ikuchi, ùwà Uni wre wa.
6 Nu nggo anishirr a ka ayiyi a anishirr ba Abachi ba tuku abi kpa are ba kahre,
Ùwà nu ba ayiyi di a bu so. A kpa inkindirr yi nggo à zha nggo.”

7 Ingga i wo ukorr u zhi na akikre ka to ka da di,

“Yo-o, Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
ibre amu imuwa yi i si jiji ni ma ma.”

8 Mre unitu nu nɛ wa à ka agbugba ama wa kahre na azhi wa. Aba a kpanye ku na du ma à tu anishirr nu uru.

9 Irrirri uru yi u tu ba. Aba a marr Abachi nggo à se nu ukyekye na tu iha inggi yi we. Aba a kà, uyirr mi à si ba ttungo ni ila ure ima yi na nu Abachi inkpinkpye ima yi hen.

10 Mre, unitu nu kywi wa à ka agbugba ama wa a surr ni imburr ittu i ininazzu yi, igbu ittu ima yi i kaki ibwu. Anishirr ama ba a ta irrirri ku ivri yi nggo si kakami,

11 na marr Abachi nu unkplassu ku ivri tuku ankpa ambarr ka. Na si kasarr ni ina imbarr yi hen.

12 Unitu nu tani wa à ka agbugba ama wa à kahre ni inyi unkpi nu Yufretu wa. Inyi wa à gbu kre, wre ba bu ssu anko bi ku atuttu ba nggo a ta nga zhi na anza ambre.

13 Ingga hi anazhi andanda atarr a zzu nâ ta si anigbahru. A ssuzzu zhi na angu ka ìwǎ drago wa, tuku na angu ka ininazzu wa, tuku angu ka uni kpa are uni imu wa.

14 A si anazhi andanda nggo a di na aseki ka ikagri. Anazhi atarr angga ba a ssuzzu kuma na atuttu ba kago ingbingbru yi we. A ta ku gri ba nggurr bi ku iku na azhibarr ankpi a Abachi Uni Inkpinkpye we wa.

15 Kye nggo Kristi a da di, “Kye, ingga nggo i so nga nâ ta si unayi nggo! Abachi à ta yo angu azizi ku uwanggo nggo à ti so gbye anko, na abangga ba nggo a ssu inkinkru imbarr yi bi, i ta wre aba bu si zirr ni ihorr, ishisha i ki ba na anishirr ba ba hen.”

16 Anazhi ba a gri atuttu ba nga ni nggurr bi na abubo wa nggo a yo wa ni irrirri i Ibraniya di Amagedo.

17 Mre unitu nu tangba wa à ka agbugba ama wa a kahre nu undddunddu. Ukorr unkpi u zhi ni imburr ittu yi nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku da di, “A kre ba.”

18 Mre abubo wa a ri ingɛ nzarrnzarr, ni yi ngbungbru, abubo wa battu kakami. Bazhi nu nggo a na unushirr mu a nise hi ibattu imimi nâ ta si inggi yi. Uwanggo yo a si ibattu ndanda kakami yi.

19 Igbu unkpi wa a nggarr ki anga atarr. Igbu i anishirr abi ingbingbru ba i kaki ndanda ni kuhre. Abachi à ssu hi ila ure i Babilo ukyekye wa, na du ìgbù wa a so ahi a unfu kakami wa nu umplango umaku.

20 Igbu yi nggo amasirr a ka yi yo na
atsutsu nggo i ka nado we. Igbigbu yi
wemi i ka nado meme.
21 Angbinta ka ahru nggo a lɨ
kakami nggo a kuhre zhi nu un-
kplassu na atu a anishirr. Anishirr
ba a marr Abachi ku agbre angbinta
ka ahru ka. Iha yi i si ndanda kakami.

17

*Unddunddu ayamba ku tuku ini-
nazzu unuma*

1 Uyirr nu umi ku abitu atangba ba
nggo a hru agbugba tangba ka nggo,
a nga ni ingga ku ni ddu ingga da di,
“Nga di ingga ni tsarr ùwà iha yi nggo
a taka nu unddunddu ayamba wa
nggo so na atu ka amasirr shishemi.
2 Atuttu abi ingbingbru angga ba a
kurr na ku. Anishirr abi ingbingbru
ba a hwa ahi a ikurr nu unddunddu
ayamba wa ku nu nggo a kurr na ku
nggo.”
3 Unitu wa a gri ingga ni Izhi yi na
kuma ni ijiji. Ingga i ku hi ayamba
anuma nabo. Uwa a hun so ku in-
inazzu ususarr wa nu ugo. Asa wa
nggo a charr nu ukpa ku ininazzu wa
nggo a si a imarr Abachi. Ininazzu
wa a se na atu a tangba tuku injinju
iwurr.
4 Ayamba wa à surr iki isisarr vyen.
Na surr iki i la nzarrnzarr ni iki iz-
inarriya, na klo ingbingbinkpa i tsi
anta. Na hru umplango ku izinarriya
nu ungo, umplango ku u tsarr ssu nu
umimi na ankizhi ka i zha aniru ima
yi.
5 Aba charr ku isa numa na achichi.
Isa i si i sharri di,

BABILO UNKPI WA,
AYIRR A INDDUNDDU AMBA WE,
AYIRR A ASEKI KA ZƗ ASHISHI KA
INGBINGBRU KA.

6 Ingga i hi ayamba wa a hwa ahi a
ayiyi a anishirr aba Abachi tuku ayiyi
a anishirr abangga ba nggo a ngɨ ba
ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu ku
nggo.
Ingga i hi ma nggo, ayisurr a jaku
ingga kakami.
7 Unitu wa a zhi ingga di, “Ùwà ku
ayisurr anggi? Ingga ta da ku ùwà
inkpi a ayamba wa tuku ininazzu wa
nggo di ba ma, na se na atu tangba i
injinju iwurr.
8 Ininazzu wa nggo ùwà hi ma nggo,
a su utsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo a
si su utsitsirr hen. A ki ywhiywhirr i
ssuzzu nu uddudduu ku nggo sama ni
ikikre unggo ku nga nu nggo a ta ngu
ma. Anishirr abi so ni ingbingbru
ba nggo a nise charr asa ambarr wa
nu ungbamvu ku abi so tsitsirr ba
bazhi nu nggo a na ingbingbru yi, a
ta kye ininazzu wa na ku ayisurr. A
ta ku ayisurr nu nggo ininazzu wa à
so tsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo à si
su tsitsirr hen, na taka kanga zizo.
9 “Imba zha isisurr i ikye hi,
wre ki imba bu hi ure unggo ku.
Atu atangba anggo wa a si igbigbu
itangba inggi yi nggo ayamba wa a di
hun so na yi.
10 Atu atangba anggo yo a si atuttu
atangba ba, nggo akywi nu umi um-
barr ku a kɨ, uni tani wa yo so gri
abubo wa ziza nggo. Unu tangba wa
à nise nga. À ta ni na ma ki uttu ki ivi
ntsɨmi yo.
11 Ininazzu wa nggo à so tsitsirr ni
ikuchi yi, na à si su tsitsirr zizo nggo
hen, uwa mi à su uttu nu tandarr.
Ininazzu uwama à su uyirr nu umi ku
atuttu atangba ba, aba ta ngu ma.
12 “Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi, i
si atuttu awurr ba nggo a nise kpa ittu
igbu yi. A ta lo ba ittu ihru anishirr ki
awa ayirr ni ininazzu wa ku.
13 Awurr angga ba amarr ambarr
ka a sa ayirr. Aba yo a ta kpanye na
nu ininazzu wa ukyekye umbarr ku
tuku ittu imbarr yi.
14 A ta bi na ki iku nu Uvuvurr
Inkru wa ku. Uvuvurr Inkru wa à
ta ri ba, nu nggo uwa yo à si Atiko a
atitiko tuku Uttu a atuttu. À ta nggurr
bi na abangga ba nggo a yo ba yi yo,
na abangga ba nggo a hla ba, na abiga
abi kri ngbangba na ku ba.”
15 Unitu wa mi da ki ingga di,
“Amasirr ka nggo ùwà hi, nu nggo
unddunddu ayamba ku u so, sa an-
ishirr, akpa anishirr, ingbingbru an-
ishirr, ni irrirri.

16 Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi
nggo tuku ininazzu wa a ta karr und-
dunddu ayamba ku. A ta vu ma kpa
aseki ama ka na ddu aseki ka surr
amaka we na du ma ni ihorr. A ta ta
inina ima yi na tu ma nu uru.
17 Abachi nggo ku itu ima à du
amarr ka atuttu bama a si ayirr, na
nu ininazzu wa ukyekye umbarr ku.
Aba ta du ure ku Abachi ku nga
meme yo, kakuma na azhibarr wa
nggo ure ku Abachi ku taka su jiji.
18 Ayamba wa nggo ùwà hi wa, a si
ìgbù unkpi ùwà yo nggo a so hru ittu i
atuttu abi ingbingbru ba."

18

Ijaku i Babilo yi

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi unitu
unuma à so ji zhi nu unkplassu. À se
ni inkpinkpye kakami. Inkpinkpye
ima yi i du ingbingbru yi ila uru we.
2 À du nu ukorr unkpi da di,
"À jaku! Igbu Babilo unkpi wa à jaku!
À kaki inkla isharri i atsutsoma,
tuku izhi ndanda,
na aminche tankpami ndanda
aba ankizhi.
3 A nu anishirr we ahi kpakpa a ila
abubo ima yi
na du ba a so wa.
Atuttu abi ingbingbru ba a kurr ìga na
ku.
Abi re iki na abi gri iki ire abi
ingbingbru ba a kaki abi inklo
ku aseki ka nggo igbu wa à turr
zu."
4 Ingga wo ukorr unuma zhi nu
unkplassu u so da di:
"Ssuzzu yi, imba anishirr amungga
ssuzzu na ayamba wa ku,
si na ila ure yi na ku meme hen,
ni si kpa iha ila ure yi na ku
meme hen.
5 Vu re ila ure ima yi i so furr hun
kuma nu unkplassu.
Abachi à si kpamusu nu uzirr
umimi umaku hen.
6 Imba i na ku nâ ta si nggo à na ki
imba nggo.
Han ma inkindirr yi nggo à na ki
imba nggo ki ankpa aha.
Umplango ku nggo à burr ki
imba ahi ama wa, imba burr
ku nu ukuma yo ankpa aha.
7 À nu itu ima inkpinkpye na rri so ni
ishi.
Ziza nggo, imba nu ma iha yi
nggo i ma ku ni nu ma uje
kakami.
Nu nggo à di da ku itu ima di,
'Ingga gri abubo nâ ta si ayamba
a uttu. Ingga si si ayamba na
ako hen.
Ingga si ta hi ivri isisurr hen.'
8 Ni itu ima yo iha inggi yi ta kuttu ma,
na azhi yirr à ta hi,
ittu, ni iyi tuku iyo.
Aba ta tu ma nu uru.
Atiko Abachi à se nu ukyekye.
Uwa yo à si ni bre amu wa.
9 "Atuttu bi ingbingbru ba nggo a
kurr ìga na ku na ga iki ima yi ndo a
ta hi intsi yi nggo zhi ni ikparri yi. Ni
itu ima yo, aba ta yi na vri isisurr ku
ittu ima yi.
10 Isisu i ta ki ba ku iha ima yi, aba
a ta kri gbagbamu na da di,
" 'Uje! Uje umuwa, ùwà ìgbù unkpi
wa,
Ùwà ìgbù ukyekye nu Babilo wa!
Iba imuwa yi i nga ankpa yirr!'
11 "Abi di re iki abi ingbingbru ba
a ba azhittu na yì kakami, nu nggo
undurr a si re ba iki imbarr yi zizo
hen.
12 Undurr ni re aseki ambarr ka a
sama. Aseki ka a si iki i izinarriya
tuku azurrfa, angbinta, tuku ingbing-
binkpa i tsɨ anta; inkinkru ilini iwre,
azzuzzu a tsɨ anta tuku upri inkru
ususarr wundu; na aseki ka nggo a si
ka zhi nu unkunkurr ku sitorr ku hun
ingba wre, na aseki tankpami a na ka
zhi na anyirr ka azɨ, tuku inkinkurr i
tsɨ anta, tuku ankpi inklo ka bronze,
na ankpunkpu inklo, tuku angbinta
ka mabulu.
13 Undurr nggo ka re aseki ambarr
ka a sama. Aseki anuma ka a si
imbimbru sinamo nggo i di kpa inyi
hun igba wre, tuku ishe yi nggo hun
ingba, tuku imbimbru iki ihun in-
gba nggɨnggɨ yi, tuku mârr, tuku far-
rkinse, tuku ahi na anye a unkunkurr

ku olivu, tuku imbimbru ikpu ina
unfonfo nu alikama; tuku ilando na
aminta; tuku inga na agurr aza nggo
inga di gba wa, tuku agarr. Undurr
nggo ka re anishirr mi.
14 “Abi re aseki na ka re ba a ta da
di, ‘Aseki azizi ka we nggo ùwà i zharr
ka kakami nggo a ka nado. Aseki ka
wre ikye na ka inklo ka nggo ùwà i se
na ka nggo a nado mu ba. Ùwà si taka
hi ka mu zizo hen.’
15 Abi re iki ba nggo a kaki abu
ungo nu nggo a di vu iki a re ku na
sarr re na ku, isisu i ta ki ba ku uje
umaku aba ta kri gbagbamu na yì na
vri isisurr. A so yi na ba azhi ttu,
16 na da di,
“ ‘Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa,
a di surr iki ilini izizi, na ankru
asisarr tuku asisarr vyen.
A di surr iki i izinarriya, na
angbinta ka wre tuku ingbing-
binkpa i tsɨ anta i wre kye!
17 I ziza nggo yo iki ima yi i ka nado
ankpa yirr!’
“Abi kye ijirrigi i amasirr ba we, na
abi rri ni ijirrigi ba, na abi turr ba,
tuku abangga ba nggo a so di zha ila
iri imbarr yi na amasirr wa, a ta sha
kri gbagba mu.
18 Nggo a ti hi intsi i ikparri ima yi
na du hantu da di, ‘Ìgbù numa nise si
nâ ta si ìgbù unkpi uwanggo kye.’
19 A vu imbimbru imimi a surr na
atu ambarr wa, na yì na ba azhi ttu
da di,
“ ‘Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa.
Ùwà yo à si igbu wanggo nggo abi
ijirrigi amasirr ba
a kaki abi inklo ni itu ima yi
nggo!
Ankpa yirr yo mre igbu wa we à jaku!
20 A nyarr yi ku ijaku ima yi imba abi
so nu unkplassu!
A nyarr yi imba anishirr ba
Abachi, na abi ko na angu,
tuku abi kpa are ba!
A nyarr yi nu nggo Abachi a ttu ma
iba ku inkindirr yi nggo a di na
ki imba nggo.’ ”
21 Mre unitu ukyekye unuma a gɨ
ingbinta inkpi i si nâ ta si ununa ku
iko unkpi kakami, na ta yi tu yo ni
inyi unkpi wa, na so da di,
“A ta ta ìgbù unkpi wa
Babilo ta yo nu ukyekye ukuma
yo.
A si taka zha ma hi zizo hen.
22 A si taka wo abi nggurr intinti, na
abi ru asarr, na abi vri unddu
tuku abi vri ingba
nu umi umuwa igbu wanggo zizo
hen.
A si taka hi abi na ankpunkpu aseki
nu ùwà ku zizo hen.
A si taka wo ukorr ku abi di ko nu
ununa
nu ùwà ku zizo hen.
23 Uru ku ingba nu uru u si taka la nu
umi muwa zizo hen.
A si taka sarr wo ukorr ku
ununu tuku ayamba nggo garr
ahẹhẹ nu ùwà ku zizo hen.
Abi gri iki ire ba ni igbu wanggo aba
yo a si ankpinkpi mri anishirr
ba ni ingbingbru yi.
Uwa i re anishirr ba wemi na
aseki ka nggo ùwà i na ka.
24 Ayiyi a abi kpa are ba, na ayiyi a
anishirr azizi ba Abachi ba,
tuku abangga ba nggo a ngɨ ba ni
ingbingbru yi nggo, a hi ayiyi
ambarr wa nu ùwà ku.”

19

A gbyarr ku Abachi asa nu unkplassu

1 Nu ugo unggo ku, ingga ì wo
inkindirr i yi nâ ta su akorr ku akpa
anishirr shishemi nu unkplassu, na
so ki akwa da di:
“Haleluya!*
Ikpa ttungo, inkpinkpye nu ukyekye
a si aba Abachi amunta wa.
2 Nu nggo ibre amu ima yi i si ijiji.
A di na ku anishirr narrnarr.
A ttu unddunddu ayamba ankpi
anggo iba
nu nggo uwa yo a na ingbingbru
yi ki ndanda ni ila abubo ima
yi.
A han unka ku ayiyi a amirr iko ama
ba na ku.”

* **19:1** *Haleluya:* A si di “Gbyarr ku Abachi asa.”

3 Ingga wo ba a ki akwa zizo na da di,
“Haleluya!
Intsi yi nggo i ko gru zhi nu uru ku
nggo u tu igbu unkpi wanggo,
i so hun kuma ase na ase.”
4 Akikre anishirr iso ha na nẹ (24)
ba, na aninkindirr atsitsirr anẹ ba a
kuttu na gbyarr ku Abachi, nggo à
hun so ni imburr ittu yi, asa na da di,
“Du yi si meme yo! Gbyarr ku Abachi
wa asa!”

Igarr i Uvuvurr Inkru wa

5 Mre ukorr unuma zhi ni imburr
ittu yi da di,
“Gbyarr ku Abachi munta asa,
imba amirr iko ama ba,
imba nggo di nu ma inkpinkpye,
ankpinkpi na atsitsa!”
6 Ingga wo inkindirr nâ ta si akorr
a akpa anishirr, nâ ta si iyi i amasirr
nggo a so zzu ji ni igbre, u si nâ ta
si ingẹ nggi inggurr. Ingga wo ba a
hantu di,
“Haleluya!
Atiko munta wa Abachi Uni
Inkpinkpye we wa à si Uttu.
7 Di inta mẹ ni nyarr.
Di inta gbyarr ku asa ku
inkpinkpye ima yi!
Igarr i Uvuvurr Inkru wa i si ziza
nggo yo.
Ayamba hẹhẹ a ka kre issubi ima
yi ba.
8 A nu ma inkinkru ilini i la nzirrnzirr
sama na ankizhi
nggo à ta surr nggo.”
(Inkinkru ilini yi i si aseki azizi ka
nggo anishirr ba Abachi ba a na
nggo).
9 Unitu wa à ddu ingga di, “Charr
wanggo: ‘Abachi à ta yo angu azizi ku
abangga ba nggo a yo ba ni iga i igarr
i Uvuvurr Inkru wa nggo a bu nyarr!’
” A da zizo di, “Uwanggo a si are ajiji
ka Abachi.”
10 Ingga jaku ku na aza di ingga
ta gbyarr ku asa, uwa ddu ingga da
di, “Si na meme hen! Ingga i si ak-
pambirr uni na undu ndo ni imba
na amuya amuwa ba nggo a di vu
ure ujiji ku Yesu a nga ni bwu tsarr
anishirr nggo. Kuttu ku Abachi! Nu
nggo ure ujiji ku nggo Yesu à nga ni
bwu tsarr nggo, uku yo nu abi kpa are
ba ukyekye ku kpa are da ku.”

Uni so ni inga ukukla wa

11 Ingga hi unkplassu u bwu. Ni hi
inga ukukla, aba yo uni hun ma wa
di, Iyo Isisurr tuku Ujiji. A ti bre amu
uwa a si di ka unuma mri hen, tuku
nggo a ti kuma ni ta iku.
12 Ashishi amaka a si nâ ta si irrirri
iru. Na turr anzɨ shishemi ni itu ima
yi. A charr ku isa, uwa yo na nkpama
a hi inkpi i isa ima yi.
13 Ankru ka nggo a surr ka nggo a
yo ka na ayiyi. Isa ima yi i si Ure ku
Abachi.
14 Abi ta iku bu unkplassu ba a ga
ma. A surr inkinkru ilini ikikla pyarr
ni sama na ankizhi na hun so ni inga
ikikla.
15 Anjingba ka ri kakami a ssuzzu
na angu ama ka. A ta ri anishirr bi
ingbingbru ba ni iku yi na anjingba
angga ka yo. A ta hru ittu imbarr
yi nu unkunkurr ku ka ungo ku ittu,
a na ku ni inkpinkpu inklo. A ta
ttu kpakpa a unfu ku Abachi Uni
Inkpinkpye we wa a ttungo nâ ta a
hin àmà a unkunkurr nggo a so gu ji
na abubo a ina ahi wa.
16 A charr na ankru tuku nu am-
pumpuza ama isa di:
UTTU A ATUTTU TUKU ATIKO A
ATITIKO.
17 Ingga hi unitu unuma à kri na
azhi wa. A nggarr ito nu ukorr unkpi
na aminche a bi di bwa nu ussu ba ba
da di, “A nga yi, nggurr bi ku i ga inkpi
i Abachi yi.
18 A nga yi ni ta inina i atuttu,
ankpinkpye abi ta iku, na abi ta iku,
tuku inina i inga na abi sa inga ba, in-
ina i anishirr we, a garr na abangga a
si si agarr hen, ankpinkpi na atsitsa.”
19 Ingga hi ininazzu wa tuku atuttu
a bi ingbingbru ba na abi ta iku am-
barr ba a nggurr bi da aba a ta tsi ni
uni sa inga wa ku na abi ta iku ama
ba ba.
20 Aba a vu ininazzu wa tuku Uni
kpa are uni imu wanggo a na aseki
ka ikagri na angu ka ininazzu wa. À
na aseki ka ikagri angga ka yo na à
re anishirr ba nggo a se na angba a

ininazzu wa, tuku abangga ba nggo a kuttu ku ankpunkpru ama wa. Nu ugo ukuma aba a vɨ ba aha mi tsitsirr a surr nu uru ku rri nu solfa.
21 Uni sa inga ukukla wa à ngɨ abi ta iku ambarr ba na anjingba ka nggo a ssuzzu na angu ama ka. Aminche ba we a vu inina imbarr yi a ri ma ku imbarr.

20

Ase ukrɨ uyirr ka

1 Ingga hi unitu a ji zhi nu unkplassu na hru inkpẹ i bwu anko a uddudu ku nggo u sama ni ikikre, tuku ache ankpi nu ungo uma.
2 Uwa a vu ìwǎ drago wa, ìwǎ na asese wanggo nggo uwa yo à si umimi wa nggo a ri Isheta. A vu ma lo na ache ka ki ase ukrɨ uyirr.
3 Unitu wa a ta ma tu yo nu uddudu ku sama ni ikikre ku, na ka uddudu ku ttu. A ka ku ttu ngbangba wre ku a bu si kaki ku ingbingbru yi imu zizo hen. A ta so ki ase ukrɨ uyirr. Ase akama a ti vu sarr, uwa à si gbigbi mu a bu sha bwu ma ttungo ntsɨ.
4 Ingga hi imburr ittu na abangga ba nggo a so na yi nggo. A nu abama yo ukyekye ku ibre amu. Ingga hi izhi i abangga ba nggo a ngɨ ba ku ure ujiji ku ni itu i Yesu tuku ure ku Abachi ku. Aba yo nggo a si kuttu ku ininazzu wa tuku ankpunkpru ama wa hen, na a si kpa angba a ininazzu wa ni ichi ka na ango ambarr hen. A ta tasi tsitsirr na hru ittu nâ ta si atuttu ni Kristi ku ki ase ukrɨ uyirr (1,000).
5 (Abi kɨ abanu ba a si ta tasi hen. A ta ki ase ukrɨ uyirr bari.) Uwanggo yo a si itasi imẹmẹ i abi kɨ yi.
6 Abachi à ta yo angu azizi ku abangga ba nggo a si na abi tasi abi imẹmẹ angga ba ba, na ta ddu ba zu ku Abachi. Ittu iha yi i sama nu ukyekye ni itu imbarr yi. A taka si abikye aba Abachi tuku Kristi, na taka so ni ittu na ku ki ase ukrɨ uyirr.

A ba Isheta nggurr

7 Ase ukrɨ uyirr ka a vu sarr nggo, aba ta ttu Isheta ttungo, nu nggo a harr ma.
8 Uwa a ta ssuzzu ku di re anishirr ba nggo a si kago ingbingbru yi nggo a yo yi di Gogu tuku Magogu. Isheta a ta nggurr ba bi ku iku. Ikri imbarr yi i si nâ ta si ugbuhun nggo ni inyi.
9 A zirr kago ingbingbru yi na kago anishirr ba Abachi ba tuku ìgbù wa nggo Abachi à kpanye na ku nggo. Uru u ji zhi nu unkplassu ni itu ba.
10 Umimi wanggo wa nggo à re ba mi nggo, a tu uwa mi yo nu uddudu ku uru ku nggo u so rri nu solfa, nu unto ku nggo a tu ininazzu wanggo tuku uni kpa are ka imu wa a tuyo nggo. A ta so sese nabo, aba a ta di ki ba uje na azhi ni ibittu.

Ibre amu ikikre yi

11 Mre ingga hi imburr ittu inkpi ikikla numa undurr a so na yi. Unkplassu ku tuku ingbingbru yi a kru nado, na zha inkla i sharri chankarr.
12 Ingga hi abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo, ankpinkpi na atsitsa aba a kri ku imburr ittu yi ni ichi. Aba a bwu angbamvu. Na bwu ungbamvu unuma, ungbamvu ku abi so tsitsirr ku. Na bre ku abi kɨ ba are na aseki ka nggo a na aba charr ka na angbamvu ka nggo.
13 Inyi wa a ttu abangga ba nggo a kɨ na ku nggo a ttungo. Ittu tuku abubo a iso abi kɨ wa, aba mi a ddu abi kɨ ambarr ba ttungo. Aba a bre ba amu na yiyirr ku aseki ka nggo a na ka nggo.
14 Aba a ta ittu tuku abubo a iso a abi kɨ wa a yo nu uddudu ku uru ku. (Uddudu ku uru unggo ku yo u si ittu iha yi.)
15 Uwanggo nggo a ta si charr isa ima yi nu ungbamvu ku abi so tsitsirr unggo ku hen, aba a ta tu ma tu yo nu uddudu ku uru ku.

21

Unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ

1 Mre ingga hi unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ. Unkplassu ku imẹmẹ ku tuku ingbingbru imẹmẹ yi a ka nado we. Inyi wa a nado.

2 Ingga hi Ìgbù ni Wre wa, Urushalima* uhẹhẹ wa, a so ji zhi na Abachi ku nu unkplassu. Aba ssu ma ki nâ ta si ayamba ahẹhẹ nggo a gbyarr ukpa na kye uruma.
3 Ingga wo ukorr unkpi zhi ni imburr i ittu yi, da di, “Kye abubo a so a Abachi wa a si na anishirr ba. A ta so na ba. Aba a ta kaki ku anishirr ama. Abachi ku itu ima à ta si ba Abachi ambarr.
4 A ta hɨ ashishi we glo ba na ashishi. Ittu taka sama, ka azhittu, ka iyi, ka ivri. A si ta ki iha na yi hen. Inkindirr i si ta vri ba hen. Aseki ka ikuchi ka a ka vu sarr nado ba.”
5 Uwanggo wa nggo a so ni imburr ittu yi a da di, “Ingga i so na aseki we kaki ahẹhẹ!” Na ddu ingga da di, “Charr wanggo, nu nggo are ka angga ka sa ka iyo isisurr na ka na sa ajiji.”
6 Na da di, “A kre ba! Ingga yo ì su Alfa wa tuku Omega wa, Imẹmẹ tuku Ikikre. Undurr wa nggo uhre ti ki ma, ingga ta nu ma amasirr a iso zhi na amasirr wa nggo di ssuzzu zhi ni imimi na di gri iso tsitsirr, uwa à si ta han inkindirr hen.
7 Abangga ba nggo a ti bwa cha, aba taka kpa wanggo zhi ni ingga ku: Ingga i ta kaki ba Abachi, aba a ta si amumarr amungga.
8 Nu nggo abi ki isisu, na abangga ba nggo a kà ikpanye, na abi na umimi ku ngɨ anishirr, na di kurr ìga, na di ki atirr, na di kuttu ku ankpunkpru aseki, na abi imu we, unto ku abama ku u su nu uddudu ku uru tuku solfa. Uwanggo yo si ittu iha yi.”

Urushalima uhẹhẹ wa

9 Unitu uyirr wa nu umi ku atangba ba nggo a hru agbugba a iha itangba akikre wa, a nga ni da di, “Nga di ingga ni tsarr uwa ayamba ahẹhẹ, ayamba a Uvuvurr Inkru wa.”
10 Izhi i Abachi i du unitu wa à ba ingga na kuma ni igbugbu inkpi inuma na ku tsarr ingga Ìgbù ni Wre Abachi wa, Urushalima. Uwa so ji zhi na Abachi ku nu unkplassu.
11 A ko la uru ni inkpinkpye i Abachi yi na so la grigri zzu angbinta ka i tsɨ anta nâ ta si jaspa, nggo la krizhizhi zzu kristali.
12 A me ugonka unkpi a harr ma. Na se na anko awurr na aha, tuku abitu awurr na ha ba nggo a so di gbye anko ka na ayiyirr. A charr asa a iga iwurr ni iha i Israila yi na anko ka.
13 Anko atarr a se na anga ka wemi. Atarr na anza ambre, atarr ni kashirr, atarr ni katu, atarr ni ingbahru.
14 A zu ibarr ìgbù yi na anchirr awurr na aha, na charr asa abi ko na angu awurr na aha abu Uvuvurr Inkru wa na anchirr ka.
15 Unitu wa nggo a re ni ingga ku nggo a se nu unkunkurr ku tsarr, aba a na ku ni izinarriya na a taka ku tsarr ìgbù wa, na tsarr anko amaka, ni ime harr ima yi.
16 Ita tuku imwe i ìgbù yi i si narr narr na anga ka wemi. Unitu wa à tsarr ìgbù wa nu unkunkurr ku tsarr umaku. Uwa à si kilomita ukrɨ uha na ayiyirr aha (2,200). Ita tuku imwe ima yi a si narr narr.
17 Unitu wa à tsarr ime harr yi kye. Ita hun ima yi ka ma imita iso itani ni ikywi (65), ni itsarr i anishirr.
18 A me ime harr ìgbù yi na angbinta ka nggo a yo ka di jaspa. A me ìgbù wa nu izinarriya we, na si zɨ ni inkindirr hen, uwa a zzu nâ ta si azarr ashishi.
19 A charr kpurrchuchu na angbinta ka ibarr i ugonka ku ìgbù ka. Ingbinta ime imẹmẹ yi ni ichi ime yi i si jaspa, iha yi i si safaya, itarr yi agate, inẹ yi i si imera,
20 ikywi yi i si onisi, itani yi i si kaneliya, itangba yi i si krisola, itandarr yi i si berili, itirr yi i si topazi, iwurr yi i si kirisopra, iwurr nu uyirr yi i si jasi, iwurr nu iha yi i si ametisi.
21 A na angu ankonki awurr na aha ka nu ingbingbinkpa i tsi anta. A na anko ayirr nu ingbingbinkpa i tsi anta iyirr chi. Anko ankpi a umi ìgbù

* **21:2** *Urushalima uhẹhẹ wa:* Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a so na ku.

wa a na wa nu izinarriya, na si zɨ wa ni inkindirr hen, nggo la zzu azarr ashishi.
22 Ingga i si hi uki ku ibarr Abachi ni ìgbù wama hen. Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa tuku Uvuvurr Inkru wa aba yo a si uki ku ibarr ku ìgbù ku.
23 Ìgbù wa a si zha di azhi, tuku uhwa a bu la na ku hen. Inkpinkpye i Abachi iyo i so di la ku ìgbù wa. Uvuvurr Inkru wa yo à si ila uru i ìgbù yi.
24 Anishirr bi ingbingbru ba a ta zirr ni ila uru i igbu yi. Atuttu bi ingbingbru ba a ta gri ku igbu wa aseki ka ittu ambarr ka.
25 Anko ka igbu ka a si ta kattu na azhibarr numa hen, nu nggo ibittu i sama nabo.
26 Anishirr ta gri inkpinkpye tuku aseki ka ingbingbru na nga ni igbu wa.
27 Iki i ankizhi, nu undurr ni na iki i ishisha, ka abi ki imu a si ta rri ko hen. Abangga ba nggo a taka mirri ni ìgbù wa a si abangga ba nggo a charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku iso tsitsirr i Uvuvurr Inkru ku.

22

Inyi na amasirr a iso tsitsirr wa

1 Mre unitu wa à tsarr ingga umblo na amasirr a iso tsitsirr wa nggo a la nzirrnzirr zzu azarr ashishi wa nggo a yo wa di kristali. Amasirr wa a so gu zhi ni imburr ittu i Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa.
2 Na so gu rri ba na atsutsu ka anko ankpi a ìgbù wa. Unkunkurr ku gri iso tsitsirr u kri ku inyi wa na anga ka aha mi. U di klo ugbyarr ki ankpa awurr na aha ni ise. U di klo ankpa ayiyirr ni ihwa yi wemi. Angbamvu ka unkunkurr ka a si ahun ka fu ingbingbru yi wemi.
3 A si taka hi inkindirr inuma nggo Abachi a yo angu andanda na yi ni ìgbù wa hen. Imburr i Abachi tuku i Uvuvurr Inkru yi i taka si ni ìgbù wa. Amirr iko ama ba a ta kuttu na gbyarr ku asa.
4 A ta hi ashishi amaka. Aba a ta charr isa ima yi na achichi ambarr wa.
5 Ibittu i si taka ki zizo hen. Ni ima yo a si taka zha ingba ni murr uru hen, na si taka zha di azhi wa bu la ba hen, nu nggo Atiko Abachi, uwa yo à taka a si ba ila uru imbarr yi. Aba a ta hru ittu ase na ase.
6 Unitu wa à ddu ingga di, “Uwanggo a si are ajiji na si a ka kpanye na ka. Atiko Abachi wa nggo a ni abi kpa are ba Izhi ima yi nggo a tu abitu ama ba di a bu nga ni tsarr amirr iko ama ba aseki ka nggo a ji ntsɨ aba ka hi ka gbigbi.”

Inga i Kristi yi

7 “Kye, ingga so nga zizami! Abangga ba nggo a ga inkindirr yi nggo abitu ba a charr nu ungbamvu ku di i taka la nggo, Abachi à taka yo ba angu azizi.”
8 Ingga, Yohana, à si ingga yo i wo ni hi aseki angga ka. Ingga wo ni hi ka kre nggo, mre ni ji kuttu na agẹ ka unitu wa nggo a tsarr ingga na ka nggo di ingga ta gbyarr ku asa.
9 Uwa a kisa na ddu ingga di, “Si na meme hen! Ingga i si akpambirr uni na undu ndo na amuya amuwa ba, abi kpa are ba ba, na abangga ba nggo a ga aseki ka we nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku da di a taka la nggo. Kuttu ku Abachi!”
10 Na ddu ingga da di, “Aseki ka nggo a charr nu ungbamvu unggo ku di a taka la ni ichi nggo, ùwà bu si sha ka sharri hen. Kye ivi yi i ji ntsɨmi aba a hi ka.
11 Uni na umimi a ta kuchi ni na umimi. Uni na ankizhi a ta kuchi na ankizhi ka. Uni na uzizi a ta kuchi ni na uzizi. Uni wre a ta kuchi ni iwre yi.”
12 “Kye, ingga nggo so nga korrmi. Ingga hru azadi amungga ni ingga ku, ni ta nu unushirr na ka ku inkindirr yi nggo undurr wa a na yi nggo.
13 Ingga si Alfa tuku Omega, Uni Imẹmẹ tuku Uni Ikikre, Imẹmẹ tuku Ikre.
14 “Abangga ba nggo a ti ngla inkinkru imbarr yi zzu nggo, Abachi

à taka yo ba angu azizi. Na taka du abama yo a ri ugbyarr ku unkunkurr ku nggo u ta du unushirr a so tsitsirr nggo, na taka du ba mirri ba na angu ankonki na kuma ni ìgbù wa.

15 Abi kri na ábì ba a si abangga ba nggo a zɨ iki, na abi ki atirr, na abi la abubo, na abi ngɨ anishirr, na abi ga azhi anuma tuku abangga ba nggo a di zharr imu na di ki yi.

16 “Si ingga Yesu! Na a si ingga yo i tu unitu amungga wa di a bu nga ni bre ki imba abiga ba na aki ka anggurr bi ka Abachi wemi aseki angga ka na ankla ka inggurr bi ka. Ingga i su uhunhan ku uga ku Doda. Ingga yo si intsintsɐ̱ i ambre i la kakami yi.”

17 Izhi yi tuku ayamba ahɐ̱hɐ̱ wa a da di, “Nga!” Ni du uwanggo nggo a ti wo nggo a bu da di, “Nga!” Uwanggo uhre ti ki ma uwa bu nga, uwanggo a ti so zha, uwa bu nga ni so amasirr a iso tsitsirr wa sama ni ihan inkindirr.

18 Ingga Yohana, i so gbye utu ku undurr wanggo ti wo are ka nu ungbamvu unggo ku: Undurr uwanggo à ti sha inkindirr a sa, Abachi à ta sha iha yi nggo a charr nu ungbamvu unggo ku nggo a sa ku.

19 Undurr wanggo nggo a ti sha inkindirr glo na are ka ikpa da angga ka, Abachi à ta sha glo ku nu ugbyarr unkunkurr ku gri iso tsitsirr ku nggo a ta ga na nu ma nggo tuku inkindirr yi nggo a ta ga na nu ma i ìgbù ni wre wa nggo a charr nu ungbamvu unggo ku.

20 Uwanggo nggo a bre are angga ka wemi nggo a da di, “Yo-o, ingga i so nga korr.”

Du yi si meme yo. Nga, Atiko Yesu.

21 Atiko Yesu a bu na wre ku anishirr ba Abachi ba. Du yi si meme yo.